

PAHASARANI පරිහරණය

සමාජ සන්නාමය වැඩසටහන 2021

අ.පො.ස. උසස් පෙළ

ආර්ථික විද්‍යාව

කළමනාකරණ පීඨ ශිෂ්‍ය සංගමය - පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය

පෙරවදන

කාලයාගේ ඇවෑමෙන් වර්තමාන ලෝකයම ඩිජිටල්කරණය විමත් සමග මාර්ගගත අධ්‍යයනය ක්‍රමයකට ඔබත් මමත් අද කොටු වෙමින් පවතිනු ඇත. මාර්ගගත අධ්‍යාපනය තුළ විවිධ ධනාත්මක පතිකඩයන් තිබෙන නමුදු සංවර්ධන වෙමින් පවතින රටක බහුතර ශිෂ්‍යයන් පිරිසකට මාර්ගගත අධ්‍යයනය ක්‍රමය තුළ 'උගත මනා ශිල්පයමයි මතු රැකෙනා' යන පාඨයට සාධාරණයක් කිරීමට ඇති හැකියාව අඩු බව රහසක් නොවෙයි. විශේෂයෙන්ම දැනට වසරක කාලයක් විවිධ බාධක මැද තමා ලැබූ අධ්‍යයනය ගතව කැපුණු බවට පත් වනුයේ අද අපේ රටේ බොහොමයක් වූ අපේම උසස් පෙළ සහෝදර සහෝදරියන්ගේ අස් පනා පිටමය. අදටත් අධ්‍යාපනය ලබන පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයීය කළමනාකරණ පීඨ ශිෂ්‍ය සංගමයේ අපිට මේ අසාධාරණයකම් අස් පනාපිට දැකීමත් කළු රෙදි පටි වලින් අස් වසා ගනිමට අයිතියක් නැත.

ඉතින් මගේම නංගියේ මල්ලියේ 'ශක්තිමත් වානේ පන්තරයක් ලැබෙන්නේ දැඩි ගින්නකින්' බව කිසි විටකත් අමතක නොකරන්න. ඒ සඳහා ශක්තිය ලබාදීමට පේරාදෙණිය කළමනාකරණ පීඨ ශිෂ්‍ය සංගමයේ පැහැසරණි අනුකම්ඵව මගින් සිදු කරන්නාවූ කුඩා උත්සාහයක් අද ඔබ මේ දැකින්නේ. වසර ගණනාවක පටන් නිදහස් අධ්‍යාපනයේ නියම ඵල හැම අයෙකුටම සමානව ලබා දීමට 'පැහැසරණි', පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයීය කළමනාකරණ පීඨ ශිෂ්‍ය සංගමය අදත් හෙටත් නොනවතින ගමනක යෙදෙනු ඇත.

ඉතින් නංගි, මල්ලි ඔබට යන්නට තවත් බොහොමයක් දුර ඇත. ඒ ගමනේ ආරම්භයම අදුරු සෙවනැලි වලට පවා නොදෙනු වස් ඔබ අනිවාර්යයෙන් සටහන යෙදීමට අවැසිය. මේ පොත මගින් ඔබට ලබා ගත හැකි උපරිම ඵල හෙලා ගන්න. එමෙන්ම ඔබ අතට මේ පොත මෙලසින් ගෙන එමට නත් අයුරින් සහය දුන් සැමට අයෙකුටම පැහැසරණි අපි ස්තූතියි කරමු.

මහා ශිෂ්‍ය සංගමය- ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය

ආදරණීය සහෝදරවරුනි/සහෝදරියනි,

ඔබට යම් තාක් දුරකට දුරස් වූ ආමන්ත්‍රණයකින් වුවත් අපි විශ්වාස කරනවා ඔබව ආමන්ත්‍රණය කිරීමට සුදුසුම ක්‍රමය ආදරණීය සහෝදරවරුනි සහෝදරියනි යන්නකි. විශේෂයෙන්ම තරගකාරී අධ්‍යාපන රටාවත්, පවතින සමාජ වටපිටාවත් සහෝදරත්වය ඔබෙන් දුරස් කිරීමට සමත්ව ඇති මොහොතක සමාජ සන්කාරක ව්‍යාපෘතියක් හරහා ඔබ කරා පැමිණීමට ලැබීම පිළිබඳව අප සතුටු වන්නෙමු.

විශේෂයෙන්ම නිදහස් අධ්‍යාපනය හා නිදහස් සෞඛ්‍යය සමාජයට අත්‍යවශ්‍ය සාධක බව ජදුඩසා වසංගතය විසින් නැවත නැවත සමාජයට ඔප්පු කර ඇති මොහොතක, ජීවිතයක සැබෑ වටිනාකම මුදලින් මැනිය නොහැකි බව මුළු මහත් සමාජයටම අවබෝධ විය යුතු මොහොතක ඔබට ලැබෙන මේ අත්වැල හුදෙක් ඔබේ විභාගය සාර්ථක කර ගැනීම සඳහා පමණක් වන අත්වැලක් ලෙස අපි නොසලකමු. මෙය තුළින් ඔබ ලබාගන්නා දැනුම සහ නිදහස් අධ්‍යාපනය හරහා ඔබ මෙතෙක් අත්පත් කර ගත් සමස්ත දැනුම මේ සමාජය වඩා යහපත් සමාජයක් බවට පත් කිරීම සඳහා යොදා ගත යුතුය යන්න යුතුය යන්න අපගේ ස්ථාවරයයි.

අවසන් වශයෙන් ඔබ ඉදිරියේ දී මුහුණ දීමට නියමිත විභාග කටයුතු වලින් කටයුතුවලින් විශිෂ්ට ජයග්‍රහණයක් අත්පත් කර ගැනීමට කර ගැනීමට ඔබට සුබ පතන අතරම එම ජයග්‍රහණය ඔබ ජීවිතයේ පෞද්ගලික ජයග්‍රහණයක් බවට රාමු කර නොගෙන ඔබගේ අධ්‍යාපනය වෙනුවෙන් බදු මුදල් වැය කළ සමස්ත සමාජයේම යහපත වෙනුවෙන් එම ජයග්‍රහණයක් භාවිතා කළ යුතුය. අවසන් සියලු දෙනාටම හොඳින් ජීවත් විය හැකි යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගීම අප සතු වගකීම වන අතර ඒ වෙනුවෙන් පළමුවත් දෙවනුවත් තෙවනුවත් ඔබ ඉගෙන ගත යුතුය.

පළමුව මේ සමාජය මෙතෙක් සොයාගෙන ඇති දැනුම සියල්ලම ඔබ ඉගෙන ගත යුතුය. දෙවනුව සමාජය තුළ මිනිසුන් දක් විඳින බවත් තෙවනුව ඔවුන් එයින් මුදවා ගැනීම අපේ යුතුකමක් බව හා ඒ වෙනුවෙන් මාර්ගය ඔබ ඉගෙන ගත යුතුය.

ඔබ සියලු දෙනාටම ජය වේවා!

ගයාන් අකිල ජයතිලක
සභාපති
මහා ශිෂ්‍ය සංගමය
ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය
ජේරාදෙණිය

කළමනාකරණ පීඨ ශිෂ්‍ය සංගමය- ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය

ආදරණීය නංගියේ මල්ලියේ,

දශකයකට අධික අධ්‍යාපන ගමන් මගක නියලි සාර්ථක අවසානයක් අභියසට ඔබ අද පැමිණ සිටීම සතුටට කරුණකි. නමුත් අභියස පීඨකරී සහ ගැටළු සහගත අධ්‍යාපන ක්‍රමවේද ඔස්සේ අනාගත සිහින කරා හඹා යාමට ඇති අපහසුව අප හොඳින්ම දන්නා කරුණකි. වසර 13 කට අධික කාලයක් නිදහස් අධ්‍යාපන හිමිකම භුක්ති විඳීමට, දහසකුත් එකක් සිසුන්ගේ සහ සටන් කරන ව්‍යාපාරවල සහභාගීත්වය මළ කඳුන් මතින් අවස්ථාව ඔබට හිමිවුවද, මතු පරපුරට එම නිදහස අහිමි කිරීමට අදවන විට කටයුතු සැකසෙමින් තිබීම අප සියලු දෙනා හොඳින්ම දන්නා කරුණකි. එමනිසා නිදහස් අධ්‍යාපනයන්, අධ්‍යාපනයේ නිදහසත් උදෙසා කටයුතු කිරීම ඔබ අප සියලු දෙනාගේ උර මත පැටවුණු වගකීමකි. එමෙන්ම අභියෝග පිට අභියෝග මතින් තම කඩයිම් ජයගැනීමට නොඉවසිල්ලෙන් ඇතිව ගනින ඔබ වැනි සියලුම පාර්ශවයන්ට වර්තමාන ගෝලීය කොරෝනා වසංගතය දරාගත නොහැකි අවාසනාවන්ත බලපෑමක් එල්ලකර හමාරය. විශේෂයෙන්ම අධ්‍යාපනය හා සෞඛ්‍ය වැනි අත්‍යවශ්‍ය අංශ හට ඒ තුලින් වන හානිය නිසා අත්වන අවාසනාවන්ත ඉරණමට ඔබ අප සියලු දෙනා හටම මුහුණ දීමට සිදුවී ඇති අතර එයට කාර්යක්ෂම විසඳුම් සෙවීමට කිසිදු පාර්ශවයක් ඉදිරිපත් නොවීම කනගාටුවට කරුණකි. කියා නිම කල නොහැකි සමාජ විෂමතා සහ දුෂ්කරතා ගොන්නක් හමුවේ වුවද ඔබේ සිහින කරා හඹා යාම ඔබේ වගකීමකි. පැහැසරණීය සමාජ සන්කාර වැඩසටහන තුලින් අප බලාපොරොත්තු වන්නේද එකී සමාජීය ගැටලු හේතුවෙන් පීඩා විදින ඔබ වැනි අපේම සහෝදර සහෝදරියන්ගේ බලපොරොත්තු දිරි ගැන්වීමටයි. ඔබ යන ගමන් මගේ සාර්ථකත්වයට රුකුලක් බවට මෙම වැඩසටහන පත්වනු ඇතැයි අපගේ විශ්වාසයයි. පාසල් අධ්‍යාපනයෙන් පසුව සරසවි වරම් ලබා ගැනීමට ඇති ඔබගේ පැතුම මේ අයුරින් සම්මත් කිරීමට අප නිබදව කටයුතු කරන අතර උසස් අධ්‍යාපන සිහිනය සැබෑ කර ගැනීමට සහ පිරිපුන් පුරවැසියකු ලෙස සමාජයේ ජීවත් වීමට අධ්‍යාපනය පමණක් නොව අත්දැකීම්, විනය, නාර්තික බව සහ නිර්මාණශීලීත්වයද ඉතා වැදගත් බව අපගේ අදහසයි. නාර්තික පුරවැසියකු වීමේ ගමන් මගේ අවසානය වන්නේ පිරිහී ඇති සමාජය නැවත සම්මත් කිරීම බව ඔබ මතක තබා ගත යුතුය. ජීවිතය ජය ගැනීමට ඔබ යන මේ ගමන් මගට අවශ්‍ය ශක්තිය ධෛර්යය ලැබේවායි අප හදවතින්ම ප්‍රාර්ථනා කර සිටින්නෙමු.

ඔබට සුභපැතුම් !!!

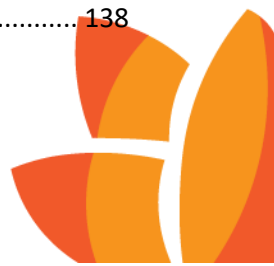
කළමනාකරණ පීඨ ශිෂ්‍ය සංගමය.

ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය.

පටුන

01. ආර්ථික විද්‍යාව යනු? Definition for Economics.....	1
ආර්ථික විද්‍යාව සමාජයීය විද්‍යාවක් ලෙස.....	1
ආර්ථික විද්‍යාත්මකව සිතීම	2
මිනිස් අවශ්‍යතා හා ච්චමනා (Needs and Wants).....	3
භාණ්ඩ හා සේවා (Goods and Services).....	4
නිෂ්පාදන සම්පත්.....	9
සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම හා නිමවුම බෙදාහැරීම.....	18
ආර්ථික පද්ධති.....	24
නිෂ්පාදන හැකියා ආදර්ශය (Production Possibility)	39
02. ඉල්ලුම හා සැපයුම.....	52
ඉල්ලුම.....	52
ඉල්ලුම් නමයතාවය	58
සැපයුම.....	68
සැපයුම් නමයතාවය	75
වෙලෙඳපොළ සමතුලිතය (Market Equilibrium).....	81
03. රජය වෙළඳපොළට රජය මැදිහත් වන ආකාරය	88
බදු පැනවීම.....	90
නිෂ්පාදන සහනාධාර සැපයීම	106
මිල පාලනය ප්‍රතිපත්ති	114
සහතික මිල/ ආධාරක මිල ප්‍රතිපත්තිය.....	126
04. නිෂ්පාදන පිරිවැය සහ සාධක වෙළෙඳපොළ.....	131
නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය	131
නිෂ්පාදනය හා සම්බන්ධ ප්‍රධාන කාල ස්ථරප.....	132
හිඟවන ආන්තික ඵලදා හිතිය	134
පරිමාණානුකූල ඵල හිතිය.....	138

නිෂ්පාදන පිරිවැය ආශ්‍රිත මූලික සංකල්ප 139

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේදී පිරිවැය හැසිරෙන ආකාරය..... 147

වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහ..... 167

නිෂ්පාදන සාධක වෙළෙඳපොළ හැසිරීම 200

05. ජාතික ගිණුම්කරණය.....217

06. සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය243

නිර්වචනය..... 243

විවිධ ප්‍රවේශය ඔස්සේ සමතුලිතය 245

සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය..... 247

සංවෘත ආර්ථිකයක සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය..... 261

විවෘත ආර්ථිකයක සමතුලිතය 270

07. මුදල් බැංකු276

මුදල්, මුදල් වර්ග හා මුදලේ කාර්යයන් 277

මුදල් ඉල්ලුම (ද්‍රවශීලතාවරණය)..... 281

මුදල් සැපයුම 285

මිල මට්ටම් ආශ්‍රිත සංකල්ප, න්‍යාය සහ මිනුම් 288

මිල දර්ශක..... 293

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතියේ කාර්ය භාරය..... 295

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අරමුණු හා කාර්යභාරය..... 299

වාණිජ බැංකුවක කාර්යභාරයන් 300

08. වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම.....305

වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු..... 305

බාහිරතා..... 311

බදු මූලධර්ම හා බදු වර්ගීකරණය පිළිබඳව විමර්ශනය හා රාජ්‍ය අයභාරය 323

9. අන්තර් ජාතික වෙළඳාම.....334

නිරපේක්ෂ වාසි සිද්ධාන්තය..... 334

සාපේක්ෂව ශ්‍රී ලංකාවේ..... 336

ආරක්ෂණය Protection 337

ශ්‍රී ලංකාවේ ආනයන අපනයන සංයුතිය 342

10. ගෙවුම් ශේෂ ලේඛනය 347

ජංගම ගිණුම / වර්තන ගිණුම 348

ප්‍රාග්ධන ගිණුම 353

මූල්‍ය ගිණුම 353

ගෙවුම් තුලන අසමතුලිතතා..... 354

විදේශ විනිමය අනුපාතිකය..... 363

බහු පාර්ශවීය මූල්‍ය ආයතන 369

11. තිරසර සංවර්ධනය 372

ආර්ථික වෘද්ධිය Economic Growth 372

ආර්ථික සංවර්ධනය Economic Development 375

මානව සංවර්ධනය..... 376

තිරසාර සංවර්ධනය 376

සංවර්ධනය මනුෂ්‍ය කිරීමේ දර්ශක 377

ආදායම් විෂමතාවය Income Inequality 381

දරිද්‍රතා සංකල්පය Poverty..... 385

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහන ව්‍යාප්තියේ වෙනස් වීම් සහ එහි ප්‍රතිඵල..... 393

ශ්‍රම බලකාය Labor Force..... 399

12. ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික ව්‍යුහය සහ ප්‍රතිපත්ති 404

නිදහසෙන් පසු ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ සිදු වූ වෙනස්කම් 404

ආර්ථික නිර්බාධකරණය. 409

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ නව ප්‍රවණතා පිළිබඳ ගවේෂණය..... 410

යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය..... 420

සමකාලීන ආර්ථික සිදුවීම් සහ ප්‍රතිපත්ති..... 426

1. ආර්ථික විද්‍යාව යනු? Definition for Economics)

ආර්ථික විද්‍යාව සම්බන්ධයෙන් නිර්වචන රාශියක් ඉදිරිපත් වී තිබේ. ආර්ථික විද්‍යාවේ විෂය ක්ෂේත්‍රය විශාල හා පුළුල් එකකි. නූතන ආර්ථික විද්‍යාඥයන් පහත දැක්වෙන ආකාරයේ පොදු නිර්වචනයට එකඟ වෙයි.

“ආර්ථික විද්‍යාව වනාහි විකල්ප භාවිත ඇති දිග හිඟ සම්පත්, විවිධ භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා යොදා ගැනීමත්, වර්තමාන හා අනාගත පරිභෝජනය සඳහා සමාජයේ විවිධ පුද්ගලයන්ගේ හා කණ්ඩායම් අතර ඒවා බෙදා හැරීමත්, යන කරුණු පිළිබඳව මිනිසුන් සහ සමාජය තේරීම් කරනු ලබන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව අධ්‍යයනයයි.”

සමාජය තුළ සම්පත් සම්භාරය සීමිත බවත්, එබැවින් සමාජයට අත්කර ගත හැකි භාණ්ඩ ප්‍රමාණය නිශ්චලව යටත්ව පවතින බවත් ,අනිත් අතට සමාජය තමන් සතු හිඟ සම්පත් කාර්යක්ෂමව උපයෝජනයත් කළ යුතු වේ.

ආර්ථික විද්‍යාව සමාජයීය විද්‍යාවක් ලෙස

ආර්ථික විද්‍යාව සමාජයීය විද්‍යාවක් වේ. සමාජීය විද්‍යාවක් යනු සමාජයේ හා පුද්ගලයන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් සහ වර්තමාන පැහැදිලි කිරීමට හා විශ්ලේෂණය කිරීමට යොදාගනු ලබන විද්‍යාවන් ය.

උදා:- දේශපාලන විද්‍යාව, සමාජ විද්‍යාව, මනෝ විද්‍යාව, මානව විද්‍යාව.

සමාජීය විද්‍යාවක් ලෙස ආර්ථික විද්‍යාව මගින් අවධානය යොමු කරන්නේ පුද්ගලයන්ගේ හා සමාජයේ ආර්ථිකමය හැසිරීම් හා ආර්ථික සංසිද්ධීන් පැහැදිලි කිරීම, විශ්ලේෂණය කිරීම හා පුරෝකථනය කිරීම යන කාර්යයන් කෙරෙහිය.

ආර්ථික විද්‍යාව හැඳුරීමේ වැදගත්කම

- සාර්ථක පුරවැසියෙකු ලෙස සමාජයේ කටයුතු කිරීමට.
- රාජ්‍ය පාලනය සඳහා වැදගත් වීම.
- බුද්ධිමත් ජන්ද දායකයෙකු ලෙස තම වගකීම් හා යුතුකම් ඉටු කිරීමට.
- අවට සමාජයේ ආර්ථික සංසිද්ධීන් අවබෝධ කරගැනීමට.
- තාර්කික පාරිභෝගිකයකු ලෙස කටයුතු කිරීමට හැකි වීම.

ආර්ථික විද්‍යාත්මකව සිතීම

සෑම සමාජයක්ම හිඟකම නැමති කේන්ද්‍රීය ප්‍රශ්නය හමුවේ තේරීම කළ යුතු වේ.එහි දී කැප කිරීමක් හෙවත් ආවස්ථික පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවේ. ආර්ථික විද්‍යාත්මකව සිතීම යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ ආන්තික ප්‍රතිලාභ හා ආන්තික පිරිවැය සලකා බලා තීරණ ගැනීම කළ යුතු බව යි.

යථානුරූපී හා අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ

යථානුරූපී ප්‍රකාශ

- යථානුරූපී ප්‍රකාශයක් යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ යම් දෙයක දැනට පවතින ස්වභාවයන්, කලින් පැවති ප තත්ත්වයන්, ඉදිරියට ඇති විය හැකි තත්ත්වයන් පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීමයි.
- එනම් කුමක්ද? කුමක් වූයේද? කුමක් වනු ඇති ද? යන ප්‍රශ්න වලට පිළිතුරු දීම සඳහා යොමු වුණු ප්‍රකාශයන් වේ.
- යථානුරූපී ප්‍රකාශ හරි හෝ වැරදි විය හැකිය හැකිය. එවන් ප්‍රකාශයක නිරවද්‍යතාවය ප්‍රත්‍යක්ෂමූල කරණු මගින් පරීක්ෂා කළ හැකිය.
- මෙම ප්‍රකාශ විෂයානු බද්ධ වේ/ විද්‍යාත්මක වේ.විචල්‍ය කිහිපයක් අතර සම්බන්ධතාව දැක්වීමට හෝ කිසියම් සංසිද්ධියක් පැහැදිලි කිරීමට මේ ප්‍රකාශ යොදා ගැනේ.
- ආර්ථික හැසිරීම් හා සංසිද්ධීන් විග්‍රහ කරයි.

උදා:- මුදල් සැපයුම හා මිල මට්ටම අතර අනුලෝම සම්බන්ධතාවයක් ඇත.

අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශ

- අභිමතානුරූපී ප්‍රකාශයක් යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ යම් දෙයක සිදුවිය යුතු ස්වභාවය කුමක්ද? යන්න අධ්‍යයනය කිරීමයි.
- එනම් කුමක් විය යුතු ද? යන ප්‍රශ්නයට දෙන පිළිතුරු හා යොමුවුණු ප්‍රකාශයන් වෙයි.
- මෙම ප්‍රකාශ පුද්ගල පුද්ගල බද්ධ වේ.(ආත්මගත වේ)
- ආර්ථික ප්‍රතිපත්තීන් විග්‍රහ කරයි.

උදා:- ආදායම් හා ධනය අසමානව බෙදීයාම අසාධාරණ වේ.

සාර්ව හා සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාව

ආර්ථික විද්‍යාවේ විෂය ක්ෂේත්‍රය සුක්ෂම හා සාර්ව වශයෙන් ප්‍රධාන කොටස් 2කට වෙන් කළ හැකිය.

සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාව (Macro economics)

සාර්ව ආර්ථික විද්‍යාව ලෙස අදහස් කරනුයේ කිසියම් ආර්ථික පද්ධතියක් සමස්ථයක් ලෙස ගෙන එහි ව්‍යුහය, සාධනය හා හැසිරීම පිලිබඳ විශ්ලේෂණය කිරීමයි.

උදා:- සේවා නියුක්තිය හා සේවා වියුක්තිය., උද්ධමනය හා මිල මට්ටම.

සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාව (Micro& economics)

ආර්ථික පද්ධතියක් තුළ සිටින පාරිභෝගිකයන්, ශ්‍රමිකයන්,නිෂ්පාදන ආයතන හා ආණ්ඩුව වැනි තීරණ ගන්නා විවිධ ඒකකයන්හි හැසිරීම විග්‍රහ කිරීම සුක්ෂම ආර්ථික විද්‍යාව වේ.

උදා:- භාණ්ඩයක මිල/ඉල්ලුම/සැපයුම පිලිබඳ හැඳුරීම.

පුද්ගල ආදායම.

මිනිස් අවශ්‍යතා හා චුච්චතා (Needs and Wants)

මිනිස් අවශ්‍යතා

මිනිසකු වශයෙන් ජීවත් වීම සඳහා පුද්ගලයකුට අවශ්‍ය අවම දෑ අවශ්‍යතා නම් වේ. ජීවත්වීමට සපුරාගත යුතු අවම දෑ ඇත්තේ සීමිත ප්‍රමාණයකි.

- 1.භෞතික අවශ්‍යතා - ආහාර, ඇඳුම්, වාසස්ථාන
- 2.මානසික අවශ්‍යතා - ආදරය, කරුණාව, මිත්‍රත්වය, ආත්ම අභිමානය

මිනිස් චුච්චතා

අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට හා තෘප්තිය වැඩි කරගැනීම සඳහා මිනිසා තෝරා ගනු ලබන විවිධ ආකාර, ක්‍රම හා ස්වරූප චුච්චතා නම් වේ. අවශ්‍යතා සීමිත වන අතර චුච්චතා අසීමිතය. චුච්චතා සංකීර්ණ වන අතර විවිධ වේ.

භාණ්ඩ හා සේවා (Goods and Services)

මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා ඉටුකරගැනීමට හැකි එනම් උපයෝගීතාවක් ලැබිය හැකි ඕනෑම දෙයක් භාණ්ඩ හා සේවා ලෙස අදහස් වෙයි.

උදා:- සහල්, මෝටර් රථ, වෛද්‍ය සේවා, ගුරු සේවය

ආර්ථික විද්‍යාව තුළ ඇතැම් විට භාණ්ඩ යන වචනය භාණ්ඩ හා සේවා දෙවර්ගයම හැඳින්වීම සඳහා ලිහිල් ආර්ථයෙන් භාවිතා වේ.

- 1. ආර්ථික භාණ්ඩ
- 2. ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ / නොමිලේ භාණ්ඩ

ආර්ථික භාණ්ඩ

ආර්ථික භාණ්ඩ ලෙස අදහස් කරන්නේ සැපයුමේ හිඟකමක් දක්නට ලැබෙන භාණ්ඩයි. එනම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා ආර්ථික සම්පත් උපයෝජනය කරනු ලැබූ භාණ්ඩයි.

උදා:- රූපවාහිනිය, මෝටර් රථ, පොත්, ඇඳුම්

ආර්ථික භාණ්ඩ වල මූලික ලක්ෂණ

- හිඟ සම්පත් යොදා ගෙන යොදා ගෙන නිෂ්පාදනය කිරීම.
- වුවමනාවන්ට සාපේක්ෂව සැපයුම සීමා සහිත වීම.
- ආවස්ථික පිරිවැයක් තිබීම.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් තිබීම.
- සෑමවිටම තේරීම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය පැන නැගීම.
- මිනිස් තීරණ වල ප්‍රතිඵලයක් වීම.

ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ/නොමිලේ භාණ්ඩ

ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ ශූන්‍ය මිලක දී පවා අසීමිත සැපයුමක් සහිත භාණ්ඩයි. මේවා නිපදවීම සඳහා ආර්ථික සම්පත් උපයෝජනය නොකරන අතර ආවස්ථික පිරිවැයක් ද නොමැත.

උදා:- හිරු එළිය, ස්වභාවික වාතය, ජලය

ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ වල මූලික ලක්ෂණ

- නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා හිඟ සම්පත් භාවිතා නොකරයි.
- සැපයුම අසීමිත වේ.
- ආවස්ථික පිරිවැයක් නොමැත.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් නොතිබීම.
- මිනිස් වුවමනාවන්ට සාපේක්ෂව හිඟ නොවේ.
- මිනිස් තීරණයක ප්‍රතිඵලයක් නොවේ.

මිලක් නොගෙවීම මත කිසියම් භාණ්ඩයක් ආර්ථික නොවන වග තීරණය කල නොහැකිය. භුක්ති විඳින්නන් විසින් ඒ සඳහා මිලක් නොගෙවුවද, සමාජයේ කිසියම් පාර්ශවයක් ඒ සඳහා මිලක් දරා ඇත්නම් ඒවා ආර්ථික භාණ්ඩ වේ.

උදා:- පාසල් සිසුන්ට නොමිලේ ලැබෙන පෙළ පොත් හා හිල ඇඳුම්.

ආර්ථික සම්පත් හා ආර්ථික නොවන සම්පත්

- සීමිත සැපයුමක් සහිත සම්පත් ආර්ථික සම්පත් හෙවත් හිඟ සම්පත් ලෙස හැඳින්වේ. මේවාට වෙළෙඳපොළෙහි මිලක් පවතී.
- අසීමිත සැපයුමක් සහිත නිෂ්පාදන සම්පත් නොමිලේ සම්පත් නැතහොත් ආර්ථික නොවන සම්පත් ලෙස අදහස් වේ. ශූන්‍ය මිලකදී පවා ඒවායේ සැපයුම අසීමිත වේ.

උදා:- හිරු එළිය, වාතය, ජලය

- “ශූන්‍ය මිලකදී අසීමිතව සැපයෙනු ඇතැයි” සඳහන් කළ විට නොමග යවන සුළු අදහසක්ද ඇති විය හැකිය. මක්නිසාදයත් කිසියම් සාධකයක් අසීමිතව ලබාගත හැකි නම්, එය හැමවිටම ලබාගත හැකි ලෙස අඛණ්ඩ සැපයුමක් තිබිය යුතුය. එහෙත් හිරු එළිය වැනි සම්පතක් දූවස පුරාම ලබාගත හැකි නොවේ. මේ අනුව නොමිලේ සම්පත් යන්නෙන් අදහස් වන්නේ අසීමිතව ලබාගත හැකිය යන්න නොව, සැපයුමක් පවතින අවස්ථාවලදී පිරිවැයකින් තොරව එම සම්පති ලබා ගත හැකි බව ය.

හිඟකම (Scarcity)

හිඟකම යනු අසීමිත මිනිස් වුවමනා සපුරා ගැනීම සඳහා සමාජය සතුව පවත්නා සම්පත් සම්භාරය ප්‍රමාණවත් නොවීමයි.

හිඟකම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය පැහැදිලි කිරීම,

- යම් දෙන ලද අවස්ථාවක මිනිසුන්ගේ උවමනා අසීමිත වීම.
- යම් දෙන ලද අවස්ථාවක සමාජය සතුව පවත්නා සම්පත් සම්භාරය සීමිත වීම හිසයි.

ආර්ථික විද්‍යාවේ හිඟකම සම්බන්ධයෙන් අවධාරණය කළ යුතු කරුණු.

- සාපේක්ෂ සංකල්පයක් වීම

යම් දෙන ලද සම්පත් සම්භාරයක් යටතේ හිඟ කමක් ඇති කරනු ලැබේද? නොලැබේද? යන්න තීරණය වනුයේ එම සම්පත් සම්භාරය යොදාගනිමින් තෘප්තිමත් කර ගැනීමට අවශ්‍ය වන වුවමනා ප්‍රමාණය මතයි. එබැවින් ආර්ථික විද්‍යාව තුළ **හිඟකම** නිරූපණය කරනු ලබන්නේ **සාපේක්ෂ සංකල්පයක්** ලෙසිනි.

- සෑම සමාජයකටම පොදු බව

මිනිස් වුවමනා අසීමිත වීම හා සම්පත් සම්භාරය සීමිත වීම සෑම සමාජයකටම පොදු ලක්ෂණ බැවින් හිඟකම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය සෑම සමාජයකටම පොදු වෙයි.එබැවින් ලෝකයේ ධනවත් රටවල් මෙන්ම දිළිඳු රටවල් ද එකසේ මෙම හිඟකම පිළිබඳ ප්‍රශ්නයට මුහුණ දෙනු ලැබේ.දිළිඳු රටවලට සාපේක්ෂව ධනවත් රටවල ඒක පුද්ගල සම්පත් පරිභෝජනය වැඩි වුවද එම රටවල මිනිස් වුවමනා සමග බලන විට හිඟකම පිළිබඳ ගැටලුවට මුහුණ දේ.

- 'දිළිඳුකම' යන්නට වඩා වෙනස් බව

ලොව දිළිඳු මෙන්ම ධනවත් පුද්ගලයන් ද එකසේ හිඟකමට මුහුණ දේ.

උදා;ලොව දිළිඳු මෙන්ම ධනවත් පුද්ගලයන්ටද දිනකට පාරිභෝජනයට ඇත්තේ පැය (24) පමණි.

- අකාර්යක්ෂමතාවය නොවන බව

යම් සමාජයක් සම්පත් කාර්යක්ෂමව භාවිතා කළද හිඟකම නමැති ගැටළුව නොවිසදේ.

- තාවකාලික තත්වයක් නොවන බව

අතැම වෙලඳපොළවල් තුළ තාවකාලිකව යම් භාණ්ඩයක් වෙනුවෙන් පවත්නා ඉල්ලුමට සරිලන සැපයුම තත්වයක් නොමැති වීම හිඟකමෙන් තිරිසනාය නොවේ.

ආර්ථික විද්‍යාවේ කේන්ද්‍රීය ප්‍රශ්නය හිඟකම වේ.

අසීමිත මිනිස් උවමනාවන්ට සාපේක්ෂව සමාජය සතුව පවත්නා සම්පත් සම්භාරය සීමිතව පවතිනතුරු හිඟකම නමැති ප්‍රශ්නය පවතී. හිඟකමක් නොමැති සමාජයක කිසිදු ආර්ථික ප්‍රශ්නයක් පැන නොනගින අතර එවැනි සමාජයක සෑම භාණ්ඩයක්ම ශුන්‍ය මිලකදී ලබාගත හැක. නමුත් ප්‍රායෝගිකව එවැනි තත්වයක් දැකිය හැක්කේ අසීමිත සැපයුමක් පවත්නා ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ සඳහා පමණි.

- ❖ එබැවින් සමාජයක අනෙකුත් සියලුම ආර්ථික ප්‍රශ්න පැන නගිනුයේ සම්පත් හිඟකම ගැටලුව මුල් කරගෙන බැවින් ආර්ථික විද්‍යාවේ කේන්ද්‍රීය ගැටලුව ලෙස හිඟකම අර්ථ දක්වයි.

තේරීම

තේරීම යනු යම් දෙන ලද අවස්ථාවක සමාජය සතුව පවත්නා සම්පත් හිඟවීම හා ඒවායේ විකල්ප ප්‍රයෝජන පැවතීම හේතුවෙන් එම සම්පත් යොදා ගනිමින් කවර උවමනාව සපුරා ගන්නේ ද යන්න තීරණය කිරීමයි.

මේ අනුව තේරීම පිළිබඳ ප්‍රශ්නය පැන නගිනුයේ සම්පත් හිඟවීම හා ඒවායේ විකල්ප ප්‍රයෝජන පැවතීම හේතුවෙනි.

ඕනෑම සමාජයකට මූලික වශයෙන් තේරීම් තුනකට මුහුණ දීමට සිදුවෙයි.

1. කුමක් නිෂ්පාදනය කළ යුතුද?
2. කෙසේ නිෂ්පාදනය කළ යුතුද?
3. කා සඳහා නිෂ්පාදනය කළ යුතුද?

තේරීමක් සිදු කරන සෑම අවස්ථාවකම කැපකිරීමක් හටගනී මෙය ආවස්ථික පිරිවැය ඇතිවීමට හේතු වේ.

ආවස්ථික පිරිවැය

ආවස්ථික පිරිවැය යනු නිෂ්පාදනය හා පරිභෝජනය පිළිබඳව විකල්ප තේරීම් හමුවේ කිසියම් එක් තේරීමක් සිදු කරන විට ඒ වෙනුවෙන් කැප කළ ඊළඟ හොඳම විකල්පය වටිනාකමයි.

ආර්ථික විද්‍යාවේදී ආවස්ථික පිරිවැය සම්බන්ධයෙන් අවධාරණය කළ යුතු කරුණු

➤ මූර්ත සංකල්පයක් බව

පිරිවැය නිතරම මුදලින් ප්‍රකාශ කළද ආවස්ථික පිරිවැය ප්‍රකාශ කරනුයේ මූර්තමය / ද්‍රව්‍යමය වශයෙනි. කිසියම් භාණ්ඩයකට හෝ සේවාවකට ගෙවනු ලබන මිල එම භාණ්ඩයේ හෝ සේවාවේ ආවස්ථික පිරිවැය ලෙස ප්‍රකාශ කළ හැකි වුවද එය සම්පූර්ණයෙන්ම නිවැරදි නොවේ ඊට හේතුව වනුයේ ආවස්ථික පිරිවැය තුළ පවතින ඇතැම් සංරචක මූල්‍ය පිරිවැය තුළ අඩංගු නොවීමයි.

ආවස්ථික පිරිවැය සංකල්පය ම මූර්ත පිරිවැය ලෙසද හඳුන් වන්නේ මේ නිසාවෙනි.

➤ ආත්මගත සංකල්පයක් බව

ආවස්ථික පිරිවැය අදාළ තේරීම සිදු කරන පුද්ගලයාට ආවේනික වුවකි. එනම් කිසියම් තෝරාගැනීම ක ආවස්ථික පිරිවැය ප්‍රකාශ කළ හැක්කේ එම පුද්ගලයාට පමණි එසේම ඒ වෙනුවෙන් කැප කළ ඊළඟ හොඳම විකල්පය සැබෑ වටිනාකම තීරණය කළ හැක්කේද එම පුද්ගලයාටම පමණි.

➤ එය තීරණය ගනු ලබන පුද්ගලයාට පමණක් සීමා නොවීම

එනම් කිසියම් තේරීමක් නිසා අවශේෂ පුද්ගලයන්ටද කිසියම් පිරිවැයක්/බාහිරතාවයක් දැරීමට සිදුවේ.

උදා; කිසියම් භාණ්ඩයක් නිෂ්පාදනය කරන කර්මාන්ත ශාලාවක් විසින් එම නිෂ්පාදන පිරිවැයට පරිසර දූෂණය සඳහාද යම්කිසි පිරිවැයක් ඇතුළත් කළ යුතුය.

ආවස්ථික පිරිවැය ශූන්‍ය වන අවස්ථා

සාමාන්‍යයෙන් භාණ්ඩ හා සේවා වල ආවස්ථික පිරිවැය ධන අගයක් ගනී ඒවා හඳුන්වන්නේ ආර්ථික භාණ්ඩ නමිනි. නමුත් ඇතැම් අවස්ථාවල ආවස්ථික පිරිවැය ශූන්‍යවන අවස්ථාද දැකගත හැකිවේ.

➤ නොමිල භාණ්ඩ/ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ පැවතීම

ස්වභාවධර්මයේ දායාද ලෙස මිනිසාට අසීමිතව ලැබී ඇති භාණ්ඩ ආර්ථික නොවන භාණ්ඩ වේ.

උදා; ස්වභාවික වාතය, නිරූපිලිය

මේවා භාවිතයේදී විකල්ප භාවිතයන් අහිමි වී නොයයි.

➤ පොදුසේවා විදුකෂිත තත්ත්වයක් පැවතීම

නිෂ්පාදනය සඳහා යොදා ගන්නා සියලුම සම්පත් සේවා විදුකෂිතව හෝ උගත උපයෝජනයවී තිබෙන විට නව භාණ්ඩයක් නිෂ්පාදනය කිරීමට හෝ පවත්නා භාණ්ඩයේ නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට හැකිනම් ආවස්ථික පිරිවැය ශුන්‍ය වේ.

➤ එක් භාවිතයක් පමණක් ඇති නිෂ්පාදන භාණ්ඩ හෝ සම්පත් පැවතීම.

එක් සුවිශේෂී භාවිතයක් පමණක් පවතින පරිදි නිෂ්පාදනය කළ ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ පරිභෝජනයේදී ආවස්ථික පිරිවැය ශුන්‍ය වේ.

උදා; පාලම, විදුලි ජනක යන්ත්‍ර

නිෂ්පාදන සම්පත්

මිනිස් වුවමනා තෘප්තිමත් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීමට යොදා ගන්නා දෑ නිෂ්පාදන සාධක හෙවත් නිෂ්පාදන සම්පත් ලෙස හැඳින්වේ.

නිෂ්පාදන සම්පත් වර්ගීකරණය,

- ආර්ථික නොවන සම්පත්

අසීමිත සැපයුමක් සහිත නිෂ්පාදන සම්පත් ආර්ථික නොවන සම්පත් හෙවත් නොමිල සම්පත් ලෙස හැඳින්වේ. ශුන්‍ය මිලකදී වුවද ඒවායේ සැපයුම අසීමිත වීමයි. මෙහිදී අසීමිත සැපයුම යන්නෙන් අදහස් වන්නේ සැපයුමක් පවතින අවස්ථාවලදී පිරිවැයකින් තොරව එම සම්පත් ලබා ගැනීමට ඇති හැකියාවයි.

- ආර්ථික සම්පත්

නිෂ්පාදන සම්පත් අතුරින් සීමිත සැපයුමක් ඇති සම්පත් ආර්ථික සම්පත් හෙවත් හිඟ සම්පත් වේ. මේවා හිඟ සම්පත් වන බැවින් වෙළඳපොළේ මිලක් යටතේ අලෙවි වේ.

නිෂ්පාදන සම්පත් ප්‍රධාන ප්‍රභේද හතරකට වෙන් කළ හැකිය.

• භූමිය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා යොදා ගන්නා ස්වභාවධර්මයෙන් දායාද ලෙස ලැබී ඇති වගාකළ හැකි ඉඩකඩම්, දේශගුණය, ඈළ දොළ, පස, ඛනිජ සම්පත් ධීවර සම්පත්, ජලය, භූගෝලීය පිහිටීම වැනි සියලු සම්පත් මීට අයත්වේ.

රටක ස්වභාවික සම්පත් සම්භාරය යනු කිසියම් අවස්ථාවක ඵරට වැසියන් රටකුළු තිබෙනැයි පැහැදිලිව හඳුනාගත් සම්පත් සම්භාරයයි. වරින් වර සිදුවන ගවේෂණ නිසා මෙම සම්පත් සම්භාරය හා එහි සංයුතිය වෙනස් විය හැකිය.

මෙම ස්වභාවික සම්පත් භාවිතයන් සමඟ අහිමි වෙනවා ද නැද්ද යන්න මත නැවත කොටස් දෙකකට බෙදේ.

1. ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළහැකි සම්පත්

භාවිතයන් සමඟ අහිමි වී නොයන නැවත නැවතත් ප්‍රයෝජනයට ගත හැකි සම්පත් ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළ හැකි සම්පත් වෙයි. මේවා සජීවී සම්පත් ලෙසද හඳුන්වයි.

උදා; මත්ස්‍ය සම්පත, වන සම්පත

2. ප්‍රතිෂ්ඨාපනය කළනොහැකි සම්පත්

භාවිතයන් සමඟ අහිමිවී යන ස්වභාව ධර්මය විසින් නැවත ප්‍රතිපනය නොකරන ස්වභාවික සම්පත් මින් අදහස්වේ. මේවා අජීවී සම්පත් ලෙසද හඳුන්වයි.

උදා; ඛනිජතෙල්, ගල්අගුරු ස්වාභාවික ගෘස්, යපස්,

භූමිය නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා යොදා ගැනීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභය බදු කුලිය නම්වේ.

• ශ්‍රමය

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය සඳහා යොදා ගත හැකි සියලුම කායික හා මානසික ප්‍රයත්නයන් ශ්‍රමය ලෙස හැඳින්වෙයි.

ශ්‍රමයෙහි විශේෂිත ලක්ෂණ

- සජීවී සාධකයක් වීම
- ශ්‍රමය ආවේණික වීම - එනම් ශ්‍රමය ශ්‍රමිකයා ගෙන් වෙන් කළ නොහැකිය.
- කේවල් කිරීමේ හැකියාව
- සමජාතිය නොවීම - එකෙක් ශ්‍රමිකයාගේ ශ්‍රම ඵලදායීතාවය වෙනස් වේ.

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා කායික හා මානසික ප්‍රයත්නයන් යොදාගැනීම හේතුවෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභය වැටුප් නම්වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රම බලකාය

ජනලේඛන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රම බලකාය පිළිබඳ තොරතුරු ලබාගත හැකිය.

ආර්ථික ප්‍රතිලාභ අපේක්ෂාවෙන් සමීක්ෂණ දිනට පෙර සතියතුළ වැටුපක් හෝ වෙනයම් ආර්ථික ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් රැකියාවක් කරන හෝ අපේක්ෂා කරන අවුරුදු 15ට වැඩි සියළුම පුද්ගලයන් ශ්‍රම බලකාය ලෙස හැඳින්වේ.

ඒ අනුව ශ්‍රම බලකාය සේවා නියුක්ති ජන කොටසක් මෙන්ම සේවා වියුක්ත ජන කොටසකින්ද සමන්විත වේ.

ශ්‍රම විභජනය

ශ්‍රම විභජනය යනු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ ශ්‍රමය විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය කිරීමයි.

මෙහිදී නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය අදියර කිහිපයකට වෙන් කොට එක්එක් අදියර සඳහා එම ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳ නිපුණතාවය ඇති සේවකයන් අනියුක්ත කෙරේ.

ශ්‍රම විභජනයේ වාසි

➤ **ඵලදායිතාවය ඉහළ යාම**

කිසියම් පුද්ගලයෙකු එක් කාර්යය ක පමණක් නිරත වීම හේතුවෙන් එම කාර්යයෙහි වඩාත් නිපුණතාවය ලබාගන්නා අතර ඔහුට එය වඩාත් කාර්යක්ෂමව සිදුකිරීමට හැකියාව ලැබේ. එය ඵලදායිතාව වර්ධනයට හේතුවේ.

➤ **නවෝත්පාදන බිහිවීම**

කිසියම් ශ්‍රමිකයකු යම් කාර්යයක දිගින් දිගටම නිරත වීමෙන් එම කාර්යය වඩාත් පහසුවෙන් සිදු කළ හැකි නව ක්‍රමයන් සොයා ගැනීමට පෙළඹෙයි.

➤ **යන්ත්‍ර සූත්‍ර හඳුන්වාදීමේ හැකියාව**

විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය තුළින් ඵලදාව ඉහල නංවන සුවිශේෂී නිෂ්පාදන උපකරණ හා මෙවලම් හඳුන්වා දීමට හැකියාව ලැබේ.

➤ **කාලය ඉතිරිවීම**

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ විවිධ කාර්යයන් වලට මාරු වීමට නොපවතින බැවින් කාලය ඉතිරිකර ගැනීමට හැකිවේ.

➤ පුද්ගල සංවර්ධනය පහසු වීම

ශ්‍රමිකයන් පුහුණු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වැඩසටහන් නිෂ්පාදනය කර ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම පහසුවේ.

➤ කාර්යක්ෂමතාවය ඉහළ යෑම

ශ්‍රමිකයන්ගේ දක්ෂතා හඳුනාගෙන ඒවාට අනුව කාර්යයන් පැවරීම හේතුවෙන් කාර්යක්ෂමතාවය වැඩි කර ගැනීමට හැකිවේ.

ශ්‍රම විභජනයේ අවාසි

- එකම කාර්යයක දීර්ඝකාලීන නිරතවීම හේතුවෙන් එම කාර්යය නිරස වී එලදායිතාවය පහළ වැටීම.
- එක් සේවකයෙකුගේ අකාර්යක්ෂමතාවය හෝ නොපැමිණීම නිෂ්පාදනය ක්‍රියාවලියේම පැවැත්මට බලපෑම.(පරායත්තතාව)
- එකම කාර්යයක නිරත වීම තුළින් වෘත්තීය ලෙඩ රෝග වලට ගොදුරු වීම.
- පටු විශේෂීකරණය නිසා රැකියාව පිලිබඳ අවදානම

විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය

පුද්ගලයන් විසින් නමාට නිරත විය හැකි සෑම කාර්යයකම නිරත වනවාට වඩා සාපේක්ෂව වඩාත් හොඳින් සිදුකළ හැකි කාර්යයක හෝ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ එක් අදියරක නිරතවීම විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය නම්වේ.

• ප්‍රාග්ධනය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා යොදාගන්නා මිනිසා විසින් නිෂ්පාදනය කරන ලද නිෂ්පාදන ආධාරක ප්‍රාග්ධනය නම්වේ.

කම්මල,ගොඩනැගිලි,යන්ත්‍රෝපකරණ,පාලම්,ඇළවේලි රටක ප්‍රාග්ධන සම්භාරයට ඇතුළත් වේ.

ප්‍රාග්ධනය නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා යොදා ගැනීමෙන් ලැබෙන මිල පොළිය නම්වේ.

ප්‍රාග්ධනයේ විශේෂිත ලක්ෂණ

➤ මූලික සංකල්පයක් බව

ආර්ථික විද්‍යාව තුළ ප්‍රාග්ධනය භාවිතා කරනුයේ මූලිකමය නිෂ්පාදන සම්පත් හැඳින්වීමටයි.

උදා; කම්හල්, උපකරණ, මෙවලම්

➤ ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ ආශ්‍රයෙන් නිෂ්පාදන ප්‍රවාහයක් බිහි කරන බව

ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී නැවත නැවතත් භාවිත කිරීමට හැකි බව මින් අදහස් වෙයි.

➤ තාක්ෂණය මත තීරණය වීම

ප්‍රාග්ධන උපකරණ වල විවිධත්වය හා එවා භාවිතා කරන ආකාරය ඒ එය සමාජයේ පවත්නා තාක්ෂණික මට්ටම අනුව තීරණය වේ.

➤ මිනිසා විසින් නිෂ්පාදනය කළයුතු වීම

ප්‍රාග්ධනය ස්වභාවික නිෂ්පාදනය නොවේ. එය මිනිසා විසින් නිෂ්පාදනය කළයුතු වේ.

➤ ඵලදායිතාවය ඉහළ නැංවීමට උපකාරී වීම

ශ්‍රමයේ ඵලදායිතාවය ඉහළ නැංවීමට ප්‍රාග්ධන උපකාරී වේ ශ්‍රමය පමණක් යොදා සිදුකරන ක්‍රියාවකට වඩා යන්ත්‍ර සූත්‍ර ද භාවිතා කරමින් සිදුකරන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය වඩාත් ඵලදායක වේ.

ප්‍රාග්ධනය ආශ්‍රිත විවිධ සංකල්ප

➤ ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා නැවත නැවතත් යොදාගත හැකි ක්ෂය වීමෙන් අවසන් වන නිෂ්පාදන සම්පත් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය වේ.

උදා; යන්ත්‍රෝපකරණ, මෙවලම්

➤ කාරක ප්‍රාග්ධනය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා යොදා ගන්නා අමුද්‍රව්‍ය තොග, නිෂ්පාදනය වෙමින් පවත්නා අර්ධනිමි ද්‍රව්‍ය, ගබඩා කොට බෙදා හැරීමට සූදානම් කර ඇති නිමි ද්‍රව්‍ය තොග කාරක ප්‍රාග්ධනය යටතට අයත්වේ.

➤ පොදුකාර්ය ප්‍රාග්ධනය

සමස්ත ආර්ථිකයටම පහසුකම් සලසනු ලබන ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ තොගය පොදු කාර්ය ප්‍රාග්ධනය වේ. එය ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

ආර්ථික පොදුකාර්ය ප්‍රාග්ධනය

නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා අවශ්‍ය මූලික පහසුකම් සම්පාදනයට බිහිකර ඇති ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ ආර්ථික පොදුකාර්ය ප්‍රාග්ධනය වේ.ආර්ථික යටිතල පහසුකම්,ආර්ථික අන්තර්තලය නමින් හඳුන්වන්නේද මෙයයි.

උදා; ප්‍රවාහන පද්ධතිය, වාරිමාර්ග,විදුලි බලාගාර

සමාජ පොදුකාර්ය ප්‍රාග්ධනය

සමාජ සංවර්ධනය සඳහා අදාල වන පොදු පහසුකම් සමාජ පොදු කාර්ය ප්‍රාග්ධනය වේ. මෙය සමාජ සංවර්ධනයට හා මානව ප්‍රාග්ධනය වර්ධනයට බලපානු ලැබේ.

උදා; පාසල්,රෝහල්, ගොඩනැගිලි

➤ මූල්‍ය ප්‍රාග්ධනය

මූල්‍ය ප්‍රාග්ධනය යනු මූර්ත වත්කම් නොවන ඉතුරුම් තැන්පතු, ව්‍යාපාර කොටස්, සුරැකුම්පත් ආදී මූල්‍ය සම්පත් වේ. මේවායේ හිමිකරුවන්ට ලාභ,පොලී අදායම් හිමිවේ.

➤ මානව ප්‍රාග්ධනය

කිසියම් පුද්ගලයකු අධ්‍යාපනය, අත්දැකීම්, පුහුණුව තුළින් ලබාගන්නා නිපුණතා, දියුණුව,සමාජයීය හා පෞරුෂත්ව ගුණාංග සම්භාරයයි.

සෞඛ්‍ය තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම, පුහුණු කිරීම,අධ්‍යාපනික මට්ටම ඉහළ නැංවීම තුළින් මානව ප්‍රාග්ධනය වර්ධනය කිරීමට හැකිවේ.

දළ ආයෝජනය/ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය

යම්කිසි කාල පරිච්ඡේදයක කිසියම් රටක හෝ ආයතනයක පවත්නා ප්‍රාග්ධන තොගයට සිදු කරනු ලබන එකතු කිරීම් දළ ආයෝජනය හෙවත් ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය යනුවෙන් හැඳින්වේ.

දළ ආයෝජන ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

- ප්‍රාග්ධන ප්‍රතිසම්පාදනය/ක්ෂය ප්‍රතිසම්පාදනය

ගෙවීම් ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ වෙනුවට අලුත් ඒවා යෙදවීම ප්‍රාග්ධන ප්‍රතිසම්පාදනයයි. එමගින් පවත්නා ප්‍රාග්ධන තොගය අඩු නොවී පවත්වාගැනීමට හැකිය. මෙමගින් රටක නිෂ්පාදන හැකියාව ආරක්ෂා කරගත හැකිය.

■ ශුද්ධ ආයෝජනය/ නව ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය

පවත්නා ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ තොගය ට සිදු කරනු ලබන එකතු කිරීම් නව ප්‍රාග්ධන සම්පාදනයයි. එමගින් රටක නිෂ්පාදන හැකියාව ඉහළ යනු ඇත.

ඉතුරුම්

වැය කළ හැකි ආදායමෙන් පරිභෝජනය සඳහා යොදා නොගත් ප්‍රමාණය ඉතුරුම් වේ.

දේශීය මූලාශ්‍ර හා විදේශීය මූලාශ්‍ර මගින් ඉතුරුම් බිහිවෙයි.

දේශීය මූලාශ්‍ර

- කුටුම්භ ඉතුරුම්
- ව්‍යාපාරික ඉතුරුම්
- රාජ්‍ය ඉතුරුම්

විදේශීය මූලාශ්‍ර

- විදේශ ණය හා ආධාර
- විදේශ ප්‍රදාන
- විදේශ ආයෝජන

ව්‍යවසායකත්වය

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය වැනි නිෂ්පාදන සම්පත් සංවල කරමින් නිෂ්පාදන කටයුතු සංවිධානය කරන මානව සම්පත ව්‍යවසායකත්වයයි.

ව්‍යවසායකයින්ගේ කාර්යය වෙනුවෙන් ලැබෙන ගෙවීම් ලාභය නම්වේ.

ව්‍යවසායකයෙකුගේ කාර්යයන්

- නිෂ්පාදන කටයුතු සංවිධානය කිරීම

භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා නිෂ්පාදන සම්පත් මිශ්‍ර කරමින් නිෂ්පාදන කටයුතු සංවිධානය කරයි.

- ව්‍යාපාරයේ මූලික ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ තීරණ ගැනීම

ව්‍යාපාරයේ මූලික ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ ගැනීමට ව්‍යවසායකයාට සිදුවේ එනම් කුමක්, කෙසේ, කාසඳහා නිෂ්පාදනය කරන්නේද යන්න තීරණය කිරීමයි. ව්‍යාපාරයක සාර්ථකත්වය මෙම තීරණයන් මත පදනම් වේ.

- අවදානම් දැරීම

වෙළෙඳ පොළට නව නිෂ්පාදනයක් හඳුන්වා දීමේදී හෝ පවත්නා නිෂ්පාදනයේ වෙනසක් සිදු කිරීමේදී සාර්ථකවේද අසාර්ථක වේද යන්න පිළිබඳව සහතික වීමට ව්‍යවසායකයාට නොහැක. එය සාර්ථක වුවොත් ඔහුට ලාභ හිමිවන අතර අසාර්ථක වුවහොත් අලාභ විඳීමට සිදුවේ.

- නව්‍යනා සම්පාදනය

ව්‍යවසායකයා නව්‍යනාවයන් ව්‍යාපාරික පදනමකින් හඳුන්වා දෙන්නෙකුද වේ. නව්‍යනාවයන් මගින් පාරිභෝගික අවශ්‍යතා ඉටු කිරීමක් හෝ නිෂ්පාදන පිරිවැය අවම කිරීමක් සිදු කරනු ලැබේ.

සම්පත් ඵලදායිතාවය

ඵලදායිතාවය යනු නිෂ්පාදන සාධකයක් සතු නිෂ්පාදන ශක්තිය හෙවත් නිමැවුම් බිහි කිරීමේ හැකියාවයි හැතහොත් යෙදවුම් ඒකකයකින් ලබාගත හැකි නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණයයි.

ඵලදායිතාවය නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය

යෙදවුම් ඒකක ප්‍රමාණය

ඵලදායිතා වර්ධනය

යෙදවුම් ඒකකයකින් ලබාගත හැකි නිමැවුම් ප්‍රමාණය වර්ධනය වීම හෝ යම් නිමැවුමක් ලබා ගැනීම සඳහා යොදා ගන්නා යෙදවුම් ප්‍රමාණය අවම වීම ඵලදායිතා වර්ධනයයි.

ඵලදායිතාවයේ ප්‍රභේද

- ❖ භූමි ඵලදායිතාවය

භූමි ඒකකයකට නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණයයි.

$$\text{භූමි ඵලදායිතාවය} = \frac{\text{නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය}}{\text{භූමි ඒකක (අක්කර)}}$$

❖ ශ්‍රම ඵලදායිතාවය

ශ්‍රම ඒකකයකට නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණයයි.

$$\text{ශ්‍රම ඵලදායිතාවය} = \frac{\text{නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය}}{\text{ශ්‍රම පැය}}$$

❖ ප්‍රාග්ධන ඵලදායිතාවය

ප්‍රාග්ධන ඒකකයකට නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණයයි.

$$\text{ප්‍රාග්ධන ඵලදායිතාවය} = \frac{\text{නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය}}{\text{යන්ත්‍ර පැය}}$$

ඵලදායිතාවය නිර්ණය කරන සාධක

- තාක්ෂණය
- මානව ප්‍රාග්ධනය
- කළමනාකරණය
- භෞතික ප්‍රාග්ධනය
- තරඟය
- නිපුණතා

ඵලදායිතාව ඉහළ නංවන සාධක

- ව්‍යවසායකත්වය
- තරඟය

- නිපුණතා
- සාරධර්ම හා ආකල්ප
- නව්‍යතා
- ආයෝජන

සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම හා නිමවුම බෙදාහැරීම බෙදාහැරීම පිළිබඳ විග්‍රහ කිරීම.

මිනිස් චුළුමනා අසීමිත වීමත් වීමත් සම්පත් සීමාසහිත වීමත් හේතුවෙන් සෑම සමාජයක්ම පොදුවේ හිඟකම නැමැති කේන්ද්‍රීය ආර්ථික ප්‍රශ්නයට මුහුණ දෙයි . ඒ අනුව හිඟකමට මුහුණ දෙන සෑම සමාජයක්ම විසඳාගත යුතු මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න තුනක් පවතී

1. කුමක් කොපමණ නිෂ්පාදනය කරන්නේද?
2. කෙසේ නිෂ්පාදනය කරන්නේද?
3. කා සඳහා නිෂ්පාදනය කරන්නේද?

01 කුමක් කොපමණ නිෂ්පාදනය කළ යුතුද

සම්පත් වල පවතින හිඟකම සහ හිඟ සම්පත් වල විකල්ප ප්‍රයෝජන තිබීම නිසා කවර සමාජයකට වුව ද කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න ට මුහුණ දීමට සිදුවේ .

උදාහරණයක් ලෙස :- හිඟ සම්පත් උපයෝගී කරගෙන රෝහල් හඳුනවද? පාසල් හඳුනවද? කර්මාන්තශාලා හඳුනවද? ක්‍රීඩාපිටි හඳුනවද? පාරිභෝගික භාණ්ඩ නිපදවනවාද? ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ නිපදවනවාද? වශයෙන් නිපදවන භාණ්ඩ තීරණය කිරීමට සිදු වේ.

එසේම නිපදවීමට තීරණය කළ භාණ්ඩය කොපමණ ප්‍රමාණයකින් නිපදවිය යුතුද? යන්න තීරණය කළ යුතුය.

උදාහරණ- රෝහල් කොපමණ ප්‍රමාණයක්ද?

කර්මාන්තශාලා කොපමණ ප්‍රමාණයක්ද?

ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ කොපමණද?

මෙලෙසින් කුමන භාණ්ඩයක් කොපමණ ප්‍රමාණයකින් නිපදවන්නේ ද යන්න තීරණය කොට ඒ සඳහා සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම කළ යුතු වේ.

තවද සමීපත් වලින් කොපමණ ප්‍රමාණයක් වර්තමාන පරිභෝජනයට යොදා ගන්නවාද?, කොපමණ ප්‍රමාණයක් අනාගත පරිභෝජනයට යොදා ගන්නවාද?, බෙදාහරිනවා ද? යන්න තීරණය කළ යුතුය.

කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද වනවාද යන්න තීරණය කොට ඒ සඳහා සමීපත් බෙදා වෙන් කිරීමක් සිදු සිදුවන නිසා කුමක් කොපමණ නිපදවනවාද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්නය සමීපත් බෙදා වෙන් කිරීමේ ප්‍රශ්නය ලෙසින්ද හැඳින්විය හැක.

02 කෙසේ නිෂ්පාදනය කළ යුතුද?

සමීපත් හිඟකම හා හිඟ සමීපත්වල විකල්ප ප්‍රයෝජන පැවතීම නිසා කවර සමාජයකට වුව ද පොදුවේ කෙසේ නිෂ්පාදනය කළ යුතු ද යන ප්‍රශ්නයට මුහුණ දීමට සිදුවේ.

කෙසේ නිපදවනවාද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්නයෙන් අදහස් වන්නේ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා කුමන නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමයක්, කුමන තාක්ෂණයක් භාවිත කළ යුතුද යන්නයි. එනම් භාණ්ඩ නිපදවීමට කවර සමීපත්, කවර අනුපාතයකට භාවිතා කළ යුතුද යන්න තීරණය කළ යුතු වේ.

මෙහිදී භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා යොදා ගත හැකි විකල්ප නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම දෙකක් පවතී.

01 ප්‍රාග්ධන සුක්ෂම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය : ශ්‍රමය වැඩියෙන් හා ඊට සාපේක්ෂව ප්‍රාග්ධනය අඩුවෙන් යොදා ගන්නා නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය

02 ශ්‍රම සුක්ෂම නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය : ප්‍රාග්ධනය වැඩියෙන් හා ඊට සාපේක්ෂව ශ්‍රමය අඩුවෙන් යොදා යොදාගන්නා නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමය

විකල්ප නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම අතරින් කුමන හෝ එක් නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රමයක් භාවිත කොට නිපදවීමක් සිදු වන නිසා කෙසේ නිෂ්පාදනය කළ යුතුද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න නිෂ්පාදනය පිළිබඳ ප්‍රශ්නය ලෙසින්ද හැඳින්වේ.

03 කා සඳහා නිෂ්පාදනය කළ යුතුද?

කා සඳහා නිපදවන්න වාද යන්නෙන් අදහස් වන්නේ සමාජය සමස්ත නිෂ්පාදිතය කවුරුන් අතර බෙදී යනවාද යන්නයි. එනම් හිඟ සමීපත් යොදා ගනිමින් නිෂ්පාදනය කරනු ලබන සීමිත භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණය සමාජයේ කවුරුන් විසින් හිමිකර ගනු ලැබේ ද, භුක්ති විඳිනු ලැබේ ද යන්න මෙයින් අදහස් වේ.

නිපදවන භාණ්ඩ භුක්ති විඳීමේ හැකියාව රඳා පවතින්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයන් ලබන ආදායම මතය

සාධක හිමියෝ වැටුප්, බදු, කුලී, පොලී හා ලාභ වශයෙන් ආදායම් උපයති. ඒ ඒ පුද්ගලයන් ලබන ආදායම වැඩි හෝ අඩු හෝ වන්නේ සාධක හිමිකාරීත්වය සහ සාධක මිල පදනම් කරගෙනය.

සාධක ආදායම් වැඩියෙන් ලබන අයට නිපදවන භාණ්ඩ වලින් වැඩි ප්‍රමාණයක් භුක්ති විඳීමට හැකියාව ලැබෙන අතර සාධක ආදායම අඩුවෙන් ලැබෙන අයට හැකි වන්නේ අඩු භාණ්ඩ ප්‍රමාණයක් භුක්ති විඳීමට ය.

මේ ආකාරයට නිපදවන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය ඉක්බිති භුක්ති විඳීම ඒ ඒ පුද්ගලයින්ගේ ආදායම මත තීරණය වන නිසා කා සඳහා නිපදවිය යුතුද යන්න ආදායම් බෙදීයාමේ ප්‍රශ්නය ලෙස ද හැඳින්වේ.

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳාගැනීම සඳහා සංවිධානය වන ආකාරය

මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා ගැනීම සඳහා මිනිසා විසින් නිර්මාණය කරනු ලබ ඇති යන්ත්‍රණය ආර්ථික පද්ධතියක් (Economic System) වශයෙන් හැඳින්වේ.

ආර්ථික පද්ධතියක දී මිනිසා විසින් සකසා ගන්නා නීති මාලාවකට අනුව එහි ආයතන සමූහයක් ක්‍රියාත්මක වේ. එම ආයතන මිනිසුන්ගෙන් සමන්විත සජීව ඒකක වන අතර ඒ නිසාම එහි ක්‍රියාකාරීත්වය ද සක්‍රීය වුවකි.

ස්වභාවික විද්‍යා වලදී පද්ධතියක් යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ බාහිර බලපෑම් වලින් තොරව භෞතිකව නීති රීති නීතිරීති වලට යටත්ව ක්‍රියාත්මක වන වස්තු සමූහයකි. ස්වභාවික විද්‍යාවල දී අධ්‍යයනය කෙරෙන්නේ අජීවී වස්තූන් ය. ඒවා බාහිර බලපෑම් හමුවේ අකර්මණ්‍ය වේ.

ආර්ථික පද්ධතියක මූලිකාංග

- කුටුම්භ Households
- ආණ්ඩුව..... Government
- ව්‍යාපාරික අංශය.....Enterprises
- කම්කරු සංවිධාන.....Labor Organizations
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන.....Non-Government Organizations
- වෙළඳපොලවල්.....Market
- සානුබල.....Incentives
- නෛතික ව්‍යුහය.....Legal Structures

සිරිත් විරිත් හා සම්ප්‍රදායන්.....Custom, Traditional Cuture

ආර්ථික පද්ධතියක තීරණ ගන්නා පාර්ශ්ව

මෙම මූලිකාංගයන් අතුරින් ආර්ථික පද්ධතියක තීරණ ගැනීම හා සම්බන්ධ වන විශේෂ පාර්ශ්ව වන්නේ කුටුම්භ, ආණ්ඩුව ,ව්‍යාපාරික අංශය ,කම්කරු සංවිධාන සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ආදියයි .

ආර්ථික පද්ධතියක තීරණ ගන්නා පාර්ශ්වවල කාර්යභාරය

➤ **කුටුම්භ (Households)**

බොහෝ දුරට එකම වහලක් යට පීවත් වන එකම අයවැයක් යටතේ කටයුතු කරන පරිභෝජන ක්‍රියාවලිය සඳහා ආර්ථිකයක් තුළ සංවිධානය වී ඇති කුඩාම ඒකකය කුටුම්භ නම් වේ.

- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට සාධක සපයා සාධක ආදායම ඉපයීම .
- භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම හා ඒවා පරිභෝජනය කිරීම .
- රජයට බදු ගෙවීම හා ඉතිරි කිරීම.

භූමිය ශ්‍රමය ප්‍රාග්ධනය වසායකත්වය ආදී නිෂ්පාදන සාධක ව්‍යාපාර අංශයට සපයමින් බදුකුලී, වැටුප් ,පොලී සහ ලාභ උපයා ගනිමින් තම අවශ්‍යතා හා වුවමනා ඉටුකර ගැනීම සඳහා භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම සිදු කිරීම කුටුම්භ සතු ප්‍රධාන කාර්යය වේ.

➤ **ආණ්ඩුව (Government)**

විධායක, ව්‍යවස්ථාදායකය කටයුතු සමන්විත වන ඒකකය ආණ්ඩුව නම් වේ. ආණ්ඩුව සතුව ප්‍රබල ආයතන පද්ධතියක් සහ නීති රීති පද්ධතියක් පවතී .එම නිසා මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීමට ආණ්ඩුවට හැකියාවක් ඇත. එහි ආණ්ඩුව පහත කාර්යයන් සිදු කරයි.

1. ආර්ථික හා පෞද්ගලික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කර දීම.
2. කාර්යක්ෂම හා ව්‍යාපාර ව්‍යාපාර නියාමනය කිරීම.
3. භාණ්ඩ හා සේවා සැපයීම.
4. ආදායම් පුනර්ව්‍යාප්තිය යන කාර්යයන්හි නිරත වී සිටීම.(බදු අය කිරීම සහ සහනාධාර ලබා දීම)
5. නීතිය හා සාමය ස්ථාපිත කිරීම .
6. ආර්ථික වෘද්ධිය සහ ස්ථායීතාවය ආරක්ෂා කිරීම.

➤ ව්‍යාපාරික අංශය (Enterprises)

මිනිස් අවශ්‍යතා සපුරාලීමට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය, බෙදා හැරීම වෙනුවෙන් සම්පත් හසුරුවන අංශය ව්‍යාපාරික අංශයයි.

ඒ අනුව භූමිය, ශ්‍රමය ප්‍රාග්ධනය, ව්‍යවසායකත්වය ආදී නිෂ්පාදන සාධක කුටුම්භ අංශයෙන් ලබා ගනිමින් ආර්ථිකයට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනයට කටයුතු කරනු ලැබේ. ව්‍යාපාර ආයතනයක ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ ලාභ උපරිම කිරීම වේ.

➤ කම්කරු සංවිධාන (Labor Organizations)

ශ්‍රමිකයන් විසින් ගොඩනගාගනු ලබන සංවිධාන, කම්කරු සංවිධාන නම් වේ. සේවා නියුක්තියට නිෂ්පාදන තාක්ෂණය හා වැටුප් මට්ටම් කෙරෙහි ප්‍රබල බලපෑම් ඇති කරයි.

සේවක අයිතිවාසිකම් හා වරප්‍රසාද දිනා ගැනීම දිනාගැනීම සඳහා පවතින අයිතිවාසිකම් හා වරප්‍රසාද ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා කම්කරු සංවිධාන ක්‍රියාත්මක වේ. කම්කරු සංවිධාන හා වෘත්තීය සංවිධාන සමානත්වයෙන් සැලකිය හැකි අතර මේවායේ ක්‍රියාකාරීත්වය සේවා නියුක්තිය, නිෂ්පාදනය වැටුප් අනුපාතය කෙරෙහි ප්‍රබල ලෙස බලපෑම් ඇති කරයි.

➤ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (Non-Government Organizations)

ලාභ අරමුණු කර නොගෙන කටයුතු කරන ස්වේච්ඡා සංවිධාන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වේ.

උදා- දිළිඳුකම අඩු කිරීම, පරිසර සංරක්ෂණ

මෙය තුළින් රජයේ කාර්යයන් පහසු වී ඇත.

රජයේ ඉටු කරනු ලබන ඉටුකරනු ලබන කාර්යයන් ට සමගාමීව රාජ්‍ය නොවන සංවිධානද ආයතනය තුළ ප්‍රබල කාර්යභාරයක් ඉටු කරනු ලැබේ. මේ අනුව රාජ්‍ය විසඳුම් අඩු කිරීම කෙරෙහි ද මෙම මැදිහත්වීම් වැදගත් වන අතර සමාජ සුභසාධනය වර්ධනය කරගැනීම සඳහා සුවිශේෂී දායකත්වයක් හිමි වේ.

➤ වෙළඳපොළවල් (Markets)

ගැණුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් අතර සම්බන්ධීකරණයක් ඇතිවන ඕනෑම තත්ත්වයක් වෙළඳපොළකි. පහත විවිධ වෙළඳපොළ තත්ත්වයන් මෙහිදී ඇතිවිය හැකිය

උදා භාණ්ඩ වෙළඳපොළ, ශ්‍රම වෙළඳපොළ , මුදල් වෙළඳපොළ ,කොටස් වෙළඳපොළ යන යනාදී මීට අදාළ වේ .

➤ සානුබල (Incentives)

මිනිසුන්ගේ අභිප්‍රේරණය හා ක්‍රියාශීලීත්වය කෙරෙහි බලපාන සානුබල ද ආර්ථික පද්ධතිය තුළ දක්නට ලැබෙන තවත් ආයතනික ලක්ෂණයකි.

ශ්‍රමිකයෝ තම ශ්‍රමය වෙළඳපොළ ලබාගත හැකි ඉහළම මිලට අලෙවි කිරීමට එනම් වැඩි වැටුප් ලැබීමට කටයුතු කරයි. වැයම් කරති.

ඉතිරි කරන්නෝ තම අරමුදල් සඳහා ලබාගත හැකි වැඩිම පොලිය ලබා ගැනීම සඳහා කටයුතු කරති .

වෙළඳපොළ අර්ථ ක්‍රමයක් තුළ කුටුම්භ මෙන්ම ව්‍යාපාර ආයතන කටයුතු කරන්නේ ස්වාථීය මුල්කොටගෙනය. එහිදී නිෂ්පාදකයින් ලාභය උපරිම කර ගැනීම සඳහාත්, පාරිභෝගිකයන් තෘප්තිය උපරිම කර ගැනීම සඳහාත් කටයුතු කරනු ලැබේ.

මේ අනුව ස්වාථීය හෙවත් තම ප්‍රතිලාභ උපරිම කර ගැනීම ප්‍රධාන අභිප්‍රේරණ යන්ත්‍රණයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ.

➤ නෛතික ව්‍යුහය (Legal Structure)

ආර්ථික පද්ධතියක ඇති සියලුම ආයතන ක්‍රියාත්මක විය යුත්තේ යුත්තේ හි නීතියේ ආධිපත්‍යයට යටත්ව ය. නීතිරීති පනවනු ලබන්නේ රජය විසිනි. නවීන ආර්ථික ක්‍රමයන් තුළ නෛතික පද්ධතියේ ක්ෂේත්‍රය අතිශයින් පුළුල් එකකි. ආර්ථිකය ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා මෙම නීති ඉතා වැදගත් වේ.

එහිදී ගිවිසුම් ඇති කර ගැනීම හා ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම, දේපල අයිතිය සුරක්ෂිත කිරීම හා අර්ථ දැක්වීම බදු ක්‍රමය තුළ පුද්ගලයන්ට හා ව්‍යාපාර ආයතන වලට ආයතනවලට ඇති වගකීම තහවුරු කිරීම, මෙන්ම වැඩි කළ හැකි වයස් ව්‍යුහය මෙන්ම අවම වැටුප් සීමා යනාදී වූ සියලුම කරුණු රටක නෛතික පද්ධතිය මත රඳා පවතී.

➤ සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් හා සංස්කෘතිය (Custom, Traditional Cukture)

සංස්කෘතිය හා බැඳුණු සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් හා විශ්වාසයන් බොහෝ රටවල ආර්ථික හැසිරීම් හා ක්‍රියාවන් කෙරෙහි වැදගත් බලපෑමක් කරනු ලැබේ.

ඇතැම් සමාජ වල කාන්තාවන්ට සමානව සැලකීමේලා පසුබෑමක් දක්නට ලැබේ. ගෞරවය උසස් අධ්‍යාපනය කරා යොමු වීම දිරිමත් නොකෙරේ. ඇතැම් සමාජවල පරිභෝජනය දිරිමත් කෙරේ. තවත් සමාජය පරිභෝජනයට වඩා ඉතුරුම් සම්මුඛයට වැඩි උනන්දුවක් දක්වයි.

රටක පවතින සිරිත් විරිත් හා සම්ප්‍රදායන් එරට ආර්ථිකය කෙරෙහි සුවිශේෂී මැදිහත් මැදිහත්වීම් සිදු කරනු ලැබේ. ඇතැම් රටවල ආගමික හා සංස්කෘතික සාධක මත වැඩි කළ හැකි දින ගණන් රාශියක් ප්‍රසිද්ධ නිවාඩු වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කොට ඇත. උදා ශ්‍රී ලංකාව තුළ වෙසක්, පොසොන් ,රාමසාන් උත්සව අවුරුදු උත්සව ආදී දෑ..

ආර්ථික පද්ධති

සෑම සමාජයකටම පොදු වූ මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා ගැනීමට , එකී සමාජයේ මිනිස්සුන් විසින් නිර්මාණය කරගෙන ඇති සමාජීය හා ආයතනික වැඩ පිලිවෙල හෙවත් යාන්ත්‍රණය ආර්ථික පද්ධතියක් ලෙස හැඳින්වේ.

ආර්ථික පද්ධතියක කාර්යයන්

- කවර භාණ්ඩ කොතරම් ප්‍රමාණවලින් නිපදවිය යුතුද යන්න (සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීම)
- භාණ්ඩ නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය කළ යුත්තේ කෙසේද යන්න තීරණය කිරීම (ශිල්පීය ක්‍රමය තීරණය කිරීම)
- කා සඳහා භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කරනු ලැබේ ද යන්න තීරණය කිරීම (ආදායම් ව්‍යාප්තිය තීරණය කිරීම)

ආර්ථික පද්ධතියක මූලිකාංග

පද්ධතියක් යනු බාහිර බලපෑම් වලින් තොරව නීති රීති හා සම්ප්‍රදායන් මාලාවක් යටතේ ක්‍රියා කරන මූලිකාංග සමූහයකි සමූහයකි ආර්ථික පද්ධතියක පහත මූලිකාංග දැකිය හැකිය.

1.තීරණ ගන්නා කණ්ඩායම් සිටීම.

උදා:- කුටුම්භ, රජය ,රාජ්‍ය නොවන සංවිද්‍යාන

2.සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණයක් තිබීම .

උදා:- මිල යාන්ත්‍රණය, සැලසුම් යාන්ත්‍රණය

3. හිඟ රීති හා රෙගුලාසි පැවතීම.

උදා; හිඟ රාමුව ,ක්‍රියාමාර්ග, ප්‍රතිපත්ති ,ප්‍රතිමාන සහ සම්ප්‍රදාය.

4.ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා මිනිසා යොමු කරන අභිපේරණ විභූතියක් (සානුබල පද්ධතියක් පැවතීම)

උදා; බලය ,ස්ථාවරය, දේශප්‍රේමිත්වය

ආර්ථික පද්ධතියක දක්නට ලැබෙන ආයතනික ලක්ෂණ

- කුටුම්භ
- ආණ්ඩුව
- ව්‍යාපාරික අංශය
- කම්කරු සංවිධාන
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
- වෙලදපලවල්
- සානුබල
- නෛතික ව්‍යුහය
- සිරිත් විරිත් ,සම්ප්‍රදායන් හා සංස්කෘතිය

විකල්ප ආර්ථික පද්ධති

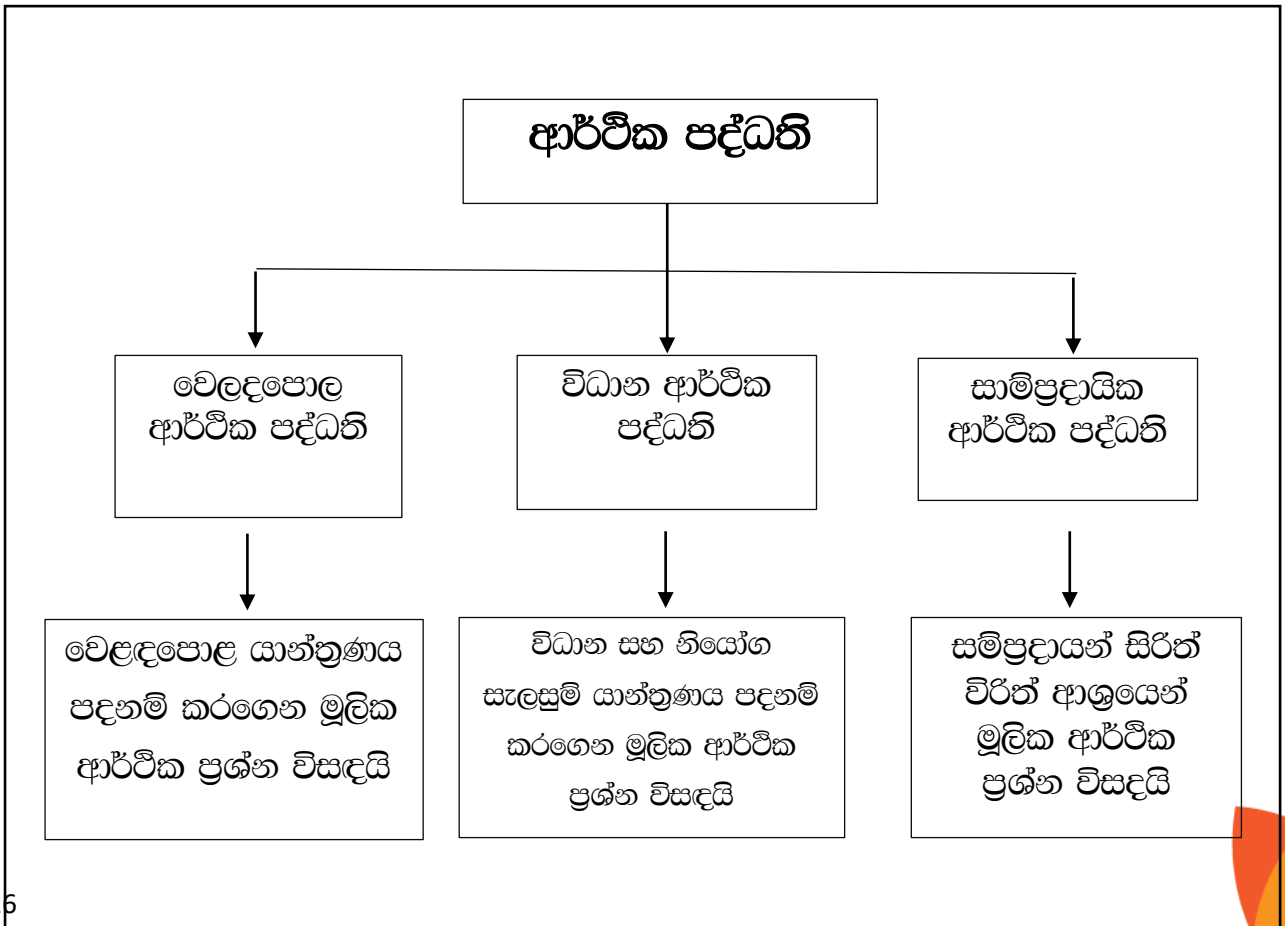
ලෝකයේ කවර සමාජයක්/ රටක්/ ආර්ථිකයක් වුවද මුහුණ දෙන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න සමානය එසේ වුවද විවිධ ආර්ථිකයන් විසින් මෙම ප්‍රශ්න ප්‍රශ්ණ විසඳන ආකාරය රටින් රට වෙනස්ය. එකී වෙනස්කම් මත විවිධ අර්ථ ක්‍රම බිහි වී ඇත.

න්‍යායාත්මකව විකල්ප ආර්ථික පද්ධති බිහි වීමට බලපාන හේතු කිහිපයකි. ඒ අනුව ප්‍රධාන පදනම් තුනක් ඔස්සේ ආර්ථික පද්ධතීන් වර්ග කෙරේ.

1. තිරණ සම්බන්ධීකරණය කෙරෙන යාන්ත්‍රණය
2. දේපළ හිමිකාරීත්වය
3. සාමූහික පද්ධති

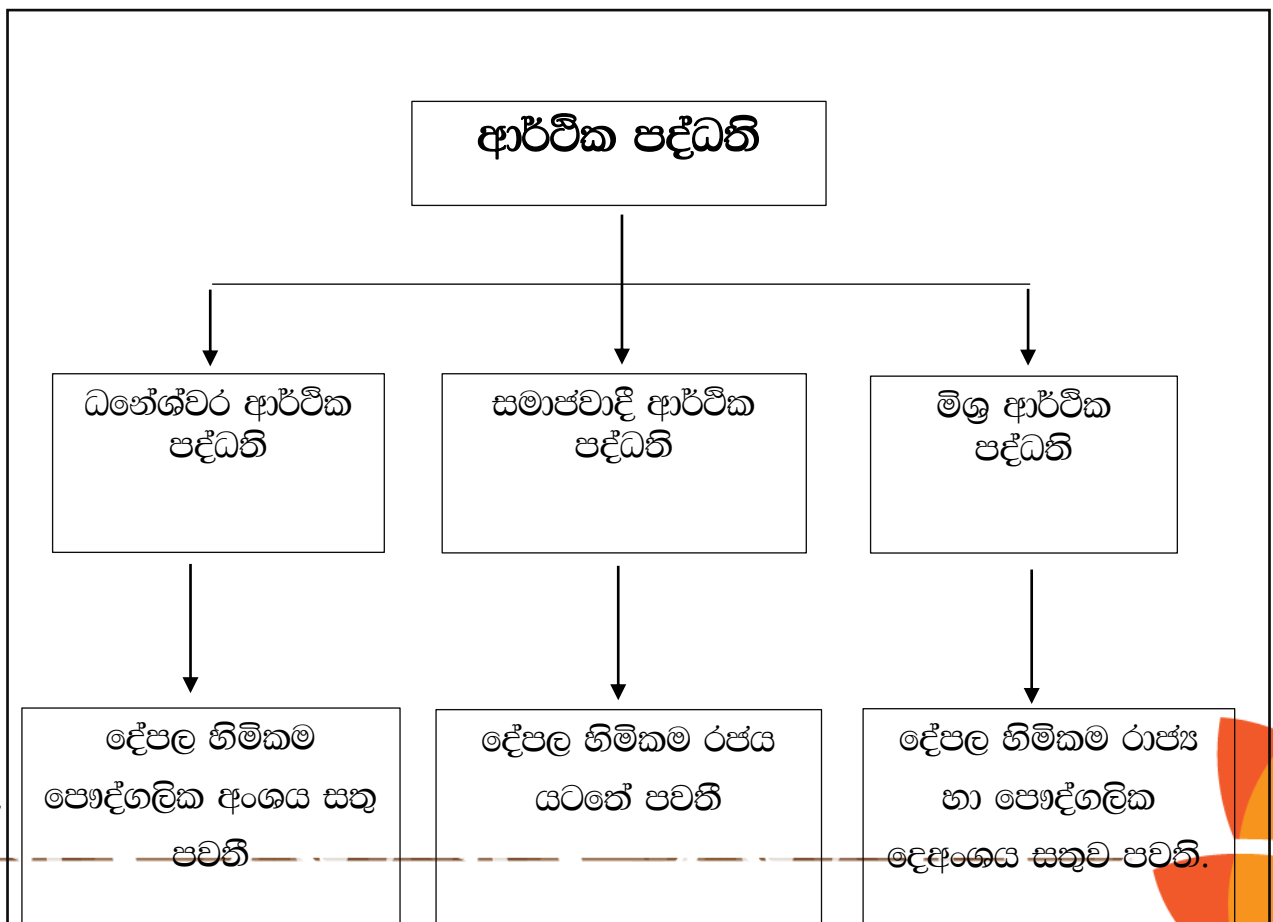
1. තිරණ සම්බන්ධීකරණය කරන කරන යාන්ත්‍රණය මත ආර්ථික පද්ධති වර්ග කිරීම

2. දේපළ හිමිකාරත්වය මත ආර්ථික පද්ධතිය පද්ධති වර්ග කිරීම.

දේපළ හිමිකාරත්වය මත ආර්ථික පද්ධති කොටස් තුනකට වර්ග කෙරේ. දේපළ ප්‍රධාන ස්වරූප තුනකි.

- මූර්ත දේපළ
- මූල්‍ය දේපළ
- බුද්ධිමය දේපළ

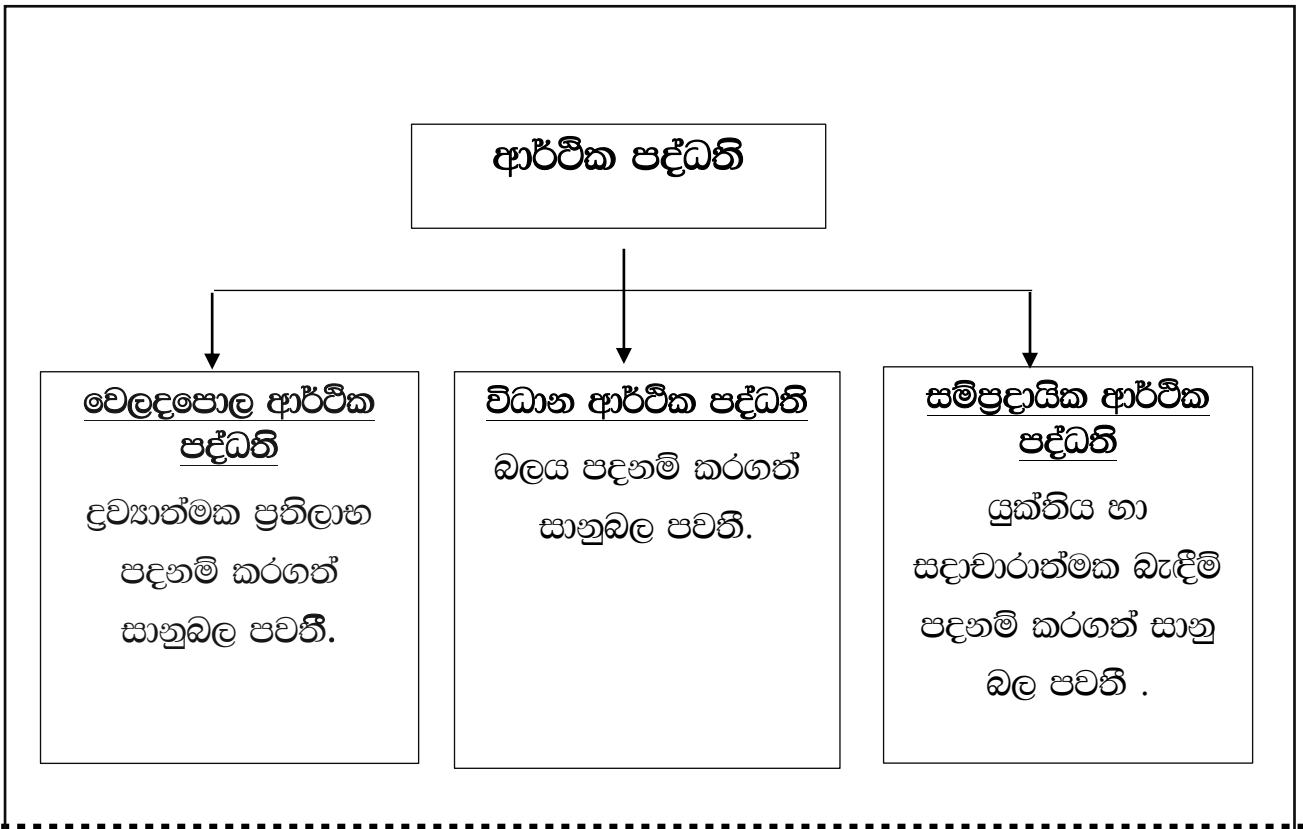

දේපල හිමිකාරිත්වය තීරණය කරන සාධක කිහිපයකි.

- දේපල පවත්වා ගැනීමට ඇති හිමිකම
- දේපල භුක්ති විඳීමට හෝ කුලියට දීමට ඇති හිමිකම.
- දේපල පැවරීම පැවරීමට හෝ විකිණීමට ඇති හිමිකම .

3. සානුබල පද්ධතිය ඔස්සේ ආර්ථික පද්ධති වර්ග කිරීම

ආචාර ධර්ම පදනම් කරගෙන ඇතැම් සානුබල ක්‍රියාත්මක වේ.එනම් දේශ ප්‍රේමය ජාතිකත්වය අභිමානය දශාව වැනි සාධක ඔස්සේ මෙම සානුබල ඇතිවේ

න්‍යායාත්මක හා ප්‍රායෝගික තත්වයන් සියල්ලම සැලකිල්ලට ගනිමින් විකල්ප ආර්ථික පද්ධති හතරක් හඳුනාගත හැකිය

- සම්ප්‍රදායික ආර්ථික පද්ධති
- වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති
- සැලසුම් ආර්ථික පද්ධති
- මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධති

➤ සම්ප්‍රදායික ආර්ථික පද්ධති

සිරිත් විරිත් සම්ප්‍රදායන් ආශ්‍රයෙන් ආශ්‍රයෙන් මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳෙනු ලබන ආර්ථික පද්ධති.

ලක්ෂණ

- දේපල හිමිකම සාමූහිකයි.
- සරල ස්ව-පෝෂිත අර්ථ ක්‍රමය වීම.
- සරල ශිල්ප ක්‍රම භාවිතය හා සරල භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම.
- නිෂ්පාදනය බෙදීම සම්ප්‍රදායට අනුකූල වීම.
- සම්ප්‍රදායික සිරිත් විරිත් පුරුදු මත නිෂ්පාදනය සිදුවීම, එනම් අතීතයේ කරගෙන ආදී ඒ පරිද්දෙන්ම නැවත කිරීම
- වෙළෙඳාම භාණ්ඩ හුවමාරුව මත සිදුවීම .

➤ වෙළෙඳපොළ ආර්ථික පද්ධති.(ධනවාදී ආර්ථික පද්ධති)

)වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් යනු දේපල හිමිකම පෞද්ගලික අංශය සතු ,වෙළෙඳපොළ හා මිල යාන්ත්‍රණය යාන්ත්‍රණය මගින් සිදුවන සිදුවන සම්බන්ධීකරණය ඔස්සේ ආර්ථිකය මෙහෙයවනු ලබන ආර්ථික පද්ධති වේ.

උදා; ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය,මහා බ්‍රිතාන්‍ය,ප්‍රංශය,කැනඩාව,ඔස්ට්‍රේලියා, සිංගප්පූරුව,ජපානය.

වෙළඳපල ආර්ථික පද්ධති වල මූලික ලක්ෂණ

1.දේපළ පිළිබඳ පෞද්ගලික හිමිකම

භූමිය ප්‍රාග්ධනය හා වෙනත් දේපළ සම්පත් පවත්වා ගැනීමට විකිනීමට පැවරීමට හා භුක්ති විඳීමට පෞද්ගලික අංශයට හිතියමය වශයෙන් අධිකාරී අධිකාරී බලයක් හිමි වේ.

2.නිදහස් ව්‍යවසාය හා දැරීමේ නිදහස

අන්‍යයන්ට උදව් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය හා සම්පත් සැපයීම තබා අහිමනය හා හැකියාව පරිදි සිදුවේ.

උදා; පුද්ගලයන්ට නිෂ්පාදන සම්පත් හිමිකර හිමි කර ගැනීමටත්, ඒවා නිෂ්පාදනය සඳහා සංවිධානය කොට නිෂ්පාදනය පිළිබඳ තීරණ ගැනීමට ඇති නිදහස

3.වෙළඳපල තරගකාරී වීම .

භාණ්ඩ හා නිෂ්පාදන සම්පත් මිලදී මිලදී ගන්නන් හා සපයන්නන් එකිනෙකාට ස්වාධීනව තරග කිරීමට ක්‍රියාකරන අතර ආර්ථික තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය අතිශයින්ම විකේන්ද්‍රණය වී පවතී .

4.මිල යාන්ත්‍රණය .

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක දැක්වීමට ලැබෙන සම්බන්ධීකරණ සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණය මිල ක්‍රමය වේ .

5.ස්ථාවර්ථය පදනම් කරගත් සානුබල පැවතීම .

ස්ථාවර්ථය යනු තම තමන්ගේ වාසිය හෙවත් ප්‍රතිලාභය මත කටයුතු කිරීමයි .මෙම ආර්ථික පද්ධති වල හැසිරීම තීරණය කරන ප්‍රධාන ගාමක බලය ස්ථාවර්ථය යි.

උදා; නිෂ්පාදකයන් ලාභ උපරිම කර ගැනීමට හෝ අලාභ අවම කර ගැනීමට .

පාරිභෝගිකයින් තමන්ගේ සීමිත ආදායමින් උපරිම තෘප්තියක් ලැබෙන ආකාරයට වැය කරයි .

සාධක හිමියන් තම සාධක ඉහළ මිලකට අලෙවි කිරීම.

6.ආණ්ඩුවේ කාර්යභාරය සීමිත වීම.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මූලික පදනම පෞද්ගලික දේපල හිමිකමක් පැවතුනත් ඒවා සුරක්ෂිත කරදීමට හා කාර්යක්ෂම ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය හිතකර වාතාවරණයක් සැපයීමට ආණ්ඩුවට සුළු කාර්යභාරයක් පවතී.

මිල යාන්ත්‍රණය / මිල ක්‍රමය

ආර්ථිකයක් පුරා විසිරී සිටින පාරිභෝගිකයින් නිෂ්පාදකයින් හා සාධක සපයන්නන් ස්ථාවරය මත ගනු ලබන තීරණ මනාව සම්බන්ධීකරණය කරමින් ආර්ථිකයේ ව්‍යාකූලතාවයක් ඇති නොකොට ක්‍රමානුකූලව මෙහෙයවන යාන්ත්‍රණය මිල යාන්ත්‍රණය ලෙස හඳුන්වයි.

වෙළඳපල ආර්ථික පද්ධතියක ක්‍රියාත්මක වන අදාශ්‍යමාන හස්ථය වන්නේ ද මිල ක්‍රමයයි

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මිලෙහි කාර්යයන්.

1. සංඥා(තොරතුරු) සැපයීමේ කාර්ය

වෙළඳපල ක්‍රමය තුළ නිෂ්පාදකයින්ට, පාරිභෝගිකයින්ට, සම්පත් හිමිකරුවන්ට වෙළෙඳපොළ තීරණය ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය සාපේක්ෂ මිලයන් පිලිබඳ තොරතුරු සැපයීම.

2. සානුබල සැපයීමේ කාර්ය

මිල මගින් ලබාදෙන සංඥාවලට ගැනුම්කරුවන්, විකුණුම්කරුවන් සහ සාධක හිමියන් විසින් ප්‍රතිචාර දැක්වීම මින් අදහස් වේ.

නිෂ්පාදන සානුබල

- භාණ්ඩයක මිල ඉහළ යාම - ලාභ වැඩි වීම - නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට පෙළඹෙයි
- භාණ්ඩයක මිල පහළ යාම - ලාභ අඩු වීම- එම නිසා නිෂ්පාදනය අඩු කිරීමට පෙළඹේ.

පරිභෝගික සානුබල

- බන් එක මිල ඉහළ යාම - පරිභෝජන වියදම වැඩිවීම - පරිභෝජනය සීමා කිරීමට පෙළඹේ
- භාණ්ඩ මිල පහළ යාම - පරිභෝජන වියදම අඩුවීම - පරිභෝජනය වැඩි කිරීමට පෙළඹිණි.

3. සලාක කිරීමේ කාර්යය (සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම)

- වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක් තුළ සීමිත සම්පත් භාණ්ඩ හා සේවා යන ආදිය ඒවා මිලදී ගැනීමට වඩාත් කැමැත්තක් දක්වන හා වඩාත් හැකියාවක් ඇති පුද්ගලයන්ට ලබා දීමෙහි කෙරෙන කටයුතු.
- හිඟ සම්පත් විකල්ප භාවිත අතර බෙදා වෙන් කොට දීම හෙවත් සලාක කොට දීම සලාක කිරීම ලෙස හැඳින්වේ .

උදා; කිසියම් භාණ්ඩයක මිල ඉහළ යාම නිසා එම කාර්මාන්තයේ භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය ඉහළ දැමීම සිදු කරයි සිදුකරයි. එවිට සාපේක්ෂව මිල අඩු කාර්මාන්තවල සිට මිල වැඩි කාර්මාන්ත වෙත සම්පත් සංලනය කෙරේ

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා ගන්නා ආකාරය....

❖ කුමක් නිපදවිය යුතුද ?

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මෙම ප්‍රශ්න විසඳනු ලබන්නේ ස්වාර්ථය හෙවත් ලාභය පදනම් කරගෙනය .ලාභයක් ඉපයිය හැකිද නිපදවන අතර කලාව සහිත දෑ නිපදවන්නේ නැත.මෙය භාණ්ඩ හා සාධක වෙළෙඳපොළ වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් ගණන් අනුව තීරණය වේ.

❖ කෙසේ නිපදවිය යුතුද?

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මෙම ප්‍රශ්නය ප්‍රශ්නය විසඳුනේ මිල මිල යාන්ත්‍රණය මග පෙන්වීම යටතේ කාර්යක්ෂම ශිල්ප ක්‍රමය තෝරා ගැනීමෙන් ය.
- ආර්ථික වශයෙන් කාර්යක්ෂම ශිල්ප ක්‍රම කවරේ දැයි තීරණය වනුයේ පවත්නා තාක්ෂණය හා භාවිතා කරනු ලබන සාධක වල මිල ගනන් මතය.
- බහුලම සාධකය තෝරා ගෙන තෝරාගෙන අවම පිරිවැය යටතේ නිපදවයි එවිට ලාභය උපරිම වේ.

❖ කා සඳහා නිපදවිය යුතුද ?

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක මෙම ප්‍රශ්නය විසඳුනේ සාධක වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් හා සාධක ඉපයුම් ප්‍රමාණය මතය.
- සෑම සාධකයක ම මිල ඒවායේ ඉල්ලුම් හා සැපයුම් සැපයුම මත තීරණය වේ.සාධක හිමියන් උපයන ආදායම ද ඒ අනුව තප්‍රේ ශක්තියක් ඇති අය සඳහා භාණ්ඩ නිපදවයි
- ඉහළ ක්‍රියාශක්තියක් ඇති අය සඳහා භාණ්ඩ නිපදවයි.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක පාරිභෝගික ස්වාධීනතාව

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක අවසාන බලධරයා වශයෙන් කටයුතු කරනුයේ පාරිභෝගිකයා බව මින් අදහස් කෙරේ.පාරිභෝගිකයාට වැඩි බලයක් හිමි වේ .නමුත් ප්‍රචාරණය ප්‍රබල වන විට හා ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළ බලය ප්‍රබල වන විට මෙම ප්‍රකාශය අසත්‍ය බැවින් ඉහත ප්‍රකාශ අර්ධ සත්‍යයකි .

කවර කම්මාන්ත වෙන්ඩ පොලේ රැඳී සිටිය යුතුදැයි තීරණය වන්නේ පාරිභෝගිකයාගේ තේරුම මතය.

වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයෙන් වාසි

- වෙළඳපල බලවේගයක් සේ සිදුවන සම්පත් බෙදීයාම කාර්යක්ෂම වේ .(p = mc)
- නව්‍යතා වන් හඳුන්වා දිරීමත් කිරීම .
- ලාභ ඔස්සේ ඔස්සේ සානු බල හටගන්නා බැවින් පිරිවැය අඩු කිරීම .
- වෙළඳපල සංඥා සැපයීම .
- ආර්ථික අතිරික්තයන් උපරිම වීම .
- මිනිසුන්ට අවශ්‍ය විවිධ භාණ්ඩ හා සේවා තෝරා ගැනීමට අවස්ථාව ඇත.
- මිනිසුන්ගේ උවමනා චූවමනා සපුරාලීමට ඉක්මනින් ප්‍රතිචාර දක්වයි .

වෙළඳපල ක්‍රමයේ අවාසි:

- පොදු භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය නොවේ.
- වෙළඳපොල තරඟය නොපැවතීම.
- සුබසාධන භාණ්ඩ ප්‍රමාණවත්ව නිෂ්පාදනය නොවේ.

- ආදායම් ව්‍යාප්තියේ විෂමතා හටගනී.
- සාධක සේවා නියුක්ත කරනුයේ ලාභදායී නම් පමණි.
- ආර්ථික අස්ථායීතාවයන් හට ගැනීම .
- බාහිරතා සැලකිල්ලට නොගනී .(පරිසර දූෂණය)
- අවගුණ භාණ්ඩ පරිභෝජනය පාලනය නොවේ .(මත්පැන්)
- පොදු සම්පත් අධි උපයෝජනයට පාත්‍ර වීම.
- වෙලඳපොල තොරතුරු අපූර්ණ වීම.

➤ සැලසුම්ගත ආර්ථික පද්ධති (විධාන)

සැලසුම්ගත ආර්ථිකයක් යනු මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න මධ්‍යම සැලසුම් අධිකාරිය හෝ කිසියම් බලධාරියෙකු විසින් හෝ දෙනු ලබන නියෝග අනුව විසඳනු ලබන,සම්පත් හිමිකාරිත්වය හිමිකාරිත්වය රජයේ සන්තු සතුව නෑ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක වන ආර්ථික පද්ධතියයි.

උදා: කියුබාව

උතුරු කොරියාව

සැලසුම් ආර්ථිකයක ප්‍රධාන ලක්ෂණ :

- ශ්‍රමය හැරුණු විට සියලුම නිෂ්පාදන සම්පත් රජය සතු වීම.
- ස්ථාවරීය වෙනුවට පොදු යහපත සැලකිල්ලට ගැනේ.
- මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා විසඳා ගැනීම සඳහා සැලසුම් ක්‍රියාවලිය යොදා ගැනීම
- ආදායම් බෙදීයාමේ බෙදී යාමේ දැඩි විෂමතාවය විෂමතාවයක් දැකිය නොහැක .
- රාජ්‍ය පුළුල් කාර්යභාරයක් ඉටු කිරීම .

- පෞද්ගලික නිදහස සීමා වීම .
- තරඟය නොමැතිවීම.
- රාජ්‍ය හා සැලසුම් අධිකාරිය,නිෂ්පාදන විවසාය , කම්කරුවන් හා පාරිභෝගිකයන් ආර්ථිකයේ ප්‍රදාන ක්‍රියාකාරකයන් වේ

සැලසුම් යාන්ත්‍රණය

සැලසුම් ආර්ථික පද්ධතියක මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීම පිළිබඳ තීරණය කරනු ලබන්නේ රජයේ මගපෙන්වීම යටතේ මධ්‍යම සැලසුම් අධිකාරිය විසින් සකස් කරනු ලබන සැලැස්මක් මත ය.

සැලසුම් ආර්ථිකයක මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳීම

• **කුමක් නිපදවන්නේ ද ?**

මෙවැනි ආර්ථිකය එක ආර්ථිකයක සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම සිදුවන්නේ මධ්‍යම සැලසුම් අධිකාරිය විසින් නිකුත් කරනු ලබන නියෝග ඔස්සේය .මෙහිදී සැලසුම් අධිකාරිය විසින් භාණ්ඩ හා සේවා වල මිල නියම කරනු ලබන අතර මිලදීගන්නන් විසින් පාලන මිල යටතේ භාණ්ඩ හා හා සේවා මිලදී ගනී .මධ්‍යම ගත සැලසුම් අධිකාරිය විසින් වාර්ෂිකව සුදුසු සැලසුම් සකස් කරනු ලැබේ.

• **කෙසේ නිපදවන්නේද ?**

විධානගත ආර්ථිකයක නිෂ්පාදන ක්‍රම ශිල්ප තීරණය කරනු ලබන්නේ සැලසුම් අධිකාරිය විසිනි .මෙහිදී ආර්ථිකය සතු විකල්ප නිෂ්පාදන ක්‍රම ශිල්ප කවරේද යන්නත් පවත්නා නිෂ්පාදන සම්පත් කවරේද යන්නත් පිළිබඳ සම්පූර්ණ විස්තරයක් සපයා ගැනීමට සැලසුම් අධිකාරියට සිදුවේ .ඒ අනුව සුදුසුම ශිල්පීය ක්‍රමය කුමක්ද යන්නත් මධ්‍යගත සැලසුම් අධිකාරිය දක්වා තිබේ .

• **කා සඳහා නිපදවන්නේ ද ?**

සැලසුම් ආර්ථිකයක සාධක ආදායම් බෙදී බෙදීයාම මධ්‍යගතව තීරණය කෙරේ .වැටුප් මට්ටම සහ භාණ්ඩ හා සේවා වල මිල ගණන් සැලසුම් අධිකාරිය විසින් තීරණය කරනු ලැබේ .සෑම අයෙකුටම මිලදී ගැනීමට හැකි වන සේ ඉතා අඩු මට්ටමක භාණ්ඩ භාණ්ඩ වල මිල ගනන් නියම කිරීමට සැලසුම් අධිකාරිය කටයුතු කණ්ඩායම් වලට පරිභෝජන අවස්ථා සම්පාදනය පරිභෝජන අවස්ථා සම්පාදනය වේ.

උදා: රජය ලාභයක් උපයා ගැනීමට පිරිවැය පිරිවැයට බෙහෙවින් ඉහළ මට්ටමකට මිල නියම කිරීම .(මත්පැන් , මෝටර් රථ, ශීතකරණ)

සමහර භාණ්ඩ සඳහා පිරිවැයට පිරිවැයට සමාන වූ මිලක් නියම කිරීම. (පාසල් ලිපි ද්‍රව්‍ය)

සුබසාධන හේතු මත පිරිවැය ටන් වඩා අඩු මිලක් යටතේ එනම් සහනාධාරයක් යටතේ සැපයීම.

සමහර භාණ්ඩ නොමිලේ සැපයේ. (අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය)

සැලසුම් ආර්ථිකයක වාසි

- ආර්ථිකයක සම්පත් බෙදීයාම මනා සැලැස්මක් මත සංවිධානය කළ හැකි වේ .
- ආදායම් ව්‍යාප්ති විෂමතා රජයේ මැදිහත්වීම මැදිහත්වීම මගින් ඉවත් කළ හැකිය .
- ආර්ථික අස්ථායීතාව පාලනය කළ හැකි වීම .
- සමාජයට අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා සපයනු ලැබේ .
- සමාජයේ ජීවත් වෙන ජීවත්වෙන පුරවැසියන්ට අවම ජීවන මට්ටමක් සහතික කෙරේ.

සැලසුම් ආර්ථිකයක අවාසි.....

- භාණ්ඩ හා සේවා ඉතා විශාල සංඛ්‍යාවක් නිපදවන සංකීර්ණ ආර්ථිකයක භාණ්ඩ හිඟයක් හෝ අධි සැපයුම් තත්වයක් ඇති නොවන පරිදි සැලසුම් කිරීමේ අපහසුතාව .
- නිලධාරීවාදය ඉස්මතු වීම.
- නිමවුම් ශිල්ප ක්‍රමය හා මිල යන දෑ යන දෑ මධ්‍යගතව තීරණය වන බැවින් ආයතන වලට තීරණ ගැනීමේ ස්වාධීනත්වයක් නොමැති වීම .
- අභිජ්ජේරණය දුර්වලය .(ලාභ ඉපයීමට අවස්ථාවක් නොමැත.)
- භාණ්ඩ හා සේවාවල සේවා වල විවිධත්වයක් නොමැත .එනම් තේරීමේ නිදහස සීමා වීම නිසා ය.
- තරගකාරීත්වය හා ලාභ සානුබල නොපවත්නා බැවින් සම්පත් බෙදීයාම අකාර්යක්ෂම වේ .
- තරගකාරීත්වය නොමැති බැවින් භාණ්ඩ වල ගුණාත්මක භාවය ද අඩු ය .

➤ මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධති

මිශ්‍ර ආර්ථික ක්‍රමයක් යනු නිදහස් වෙළඳපල ආර්ථික ක්‍රමය හා සැලසුම්ගත ආර්ථික ක්‍රමයේ යන ස්වරූප දෙකෙහිම සංකලනය වූ ආර්ථික ක්‍රමයකි.

මෙම ආර්ථික ක්‍රමයේ රාජ්‍ය ව්‍යවසාය හා පෞද්ගලික ව්‍යවසාය මිශ්‍ර වී ඇත.

මිශ්‍ර ආර්ථිකයක ලක්ෂණ :

- සාධක නිමිකාරීත්වය රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික අංශ දෙකටම අයත් වේ .
- රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික යන දෙඅංශයම පුළුල් ලෙස සම්මිශ්‍රණය වී ඇති ව්‍යවසායකයා ව්‍යවසායක් දක්නට ඇත .
- සම්පත් බෙදාහැරීම මිල යාන්ත්‍රණය ,සැලසුම් යාන්ත්‍රණය යන දෙකෙන්ම ඉටුකරයි .
- මිල යාන්ත්‍රණය දුර්වලතා මග හැරීමට රජය මැදිහත් වේ.
- පෞද්ගලික අංශය ස්වාර්ථය මුල්කරගෙන පෞද්ගලික ලාභ ඉපයීම තුළින් අභිප්පේරණය ලබන අතර රාජ්‍ය අංශයේ සමාජ සුභ සාධනය සැලසීම සඳහා අභිප්පේරණය ලබයි .

මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධතිය ධනෝභව ක්‍රමය පවත්නා කාර්යක්ෂමතා ගුණයන් සමාජවාදී ක්‍රමයේ පවත්නා මනුෂ්‍යත්වය ගුණයන් සංකලනය වූ ආර්ථික පද්ධතියකි .

මිශ්‍ර ආර්ථිකයක මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳා ගන්නා ආකාරය .

මිශ්‍ර ආර්ථික පද්ධතියක මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න විසඳනු යේ මිල යාන්ත්‍රණය සහ ආණ්ඩුවේ විධාන සහ නියෝග යන යාන්ත්‍රණයන් දෙකෙහිම ඒකාබද්ධ ප්‍රතිඵලයක් ලෙසිනි .

මෙහිදී ,ආර්ථිකයේ සෑම අංශයක් කෙරෙහිම ආණ්ඩුව මැදිහත් වීම දක්නට ඇත .එම මැදිහත්වීම පහත ආකාරයට සිදු කරයි.

මිශ්‍ර ආර්ථිකයක රාජ්‍ය අංශයේ කාර්යභාරය

- වෙළඳපොළේ යාන්ත්‍රණය කාර්යක්ෂම ක්‍රියාත්මක වීමට අවශ්‍ය නීතිමය සහ සමාජ රාමුව සැකසීම
- තරගය පවත්වාගෙන යාම .
- ආදායම් පුනර්ව්‍යාප්තිය .
- ආර්ථික ස්ථායීකරණය.

➤ **සමාජයීය වෙළඳපල ආර්ථිකය**

වෙළඳපල ආර්ථික පද්ධති මූලධර්ම මත හිඳිමින් වෙළඳපොළෙන් කාර්යක්ෂමව ඉටු නොවන දෑ කාර්යක්ෂමව හා වඩාත් පුළුල් ආකාරයට ඉටු කිරීම සඳහා රජය විසින් මැදිහත්වීම සිදු කිරීම සමාජීය වෙළඳපල ආර්ථික වල සිදුවේ .

උදා ; නෝර්වේ ,ජර්මනිය ,ස්විස්ටර්ලන්තය

❖ සමාජවාදී වෙළඳපල ආර්ථිකය

මූලික වශයෙන් සමාජවාදී සමාජවාදී දර්ශනයක් මත මෙහෙයවන කිසියම් දුරකථන වෙළෙඳපොළ බලවේග වලට ක්‍රියාත්මක වීමට ඉඩ සලකා ඇති ආර්ථික පද්ධති සමාජවාදී ආර්ථික පද්ධතිය ලෙස සැලකේ .

මෙහිදී නිෂ්පාදන සම්පත් රජයට හිමිවන අතර සම්පත් භාවිතය පිළිබඳ තීරණ ගැනීම වෙළඳපල ක්‍රියාවලියකට පැවරී ඇත .මධ්‍යම සැලසුම් අධිකාරිය විසින් නිකුත් කරන නියෝග අනුව ක්‍රියා කරනු වෙනුවට කුමක් කොපමණ කෙසේ නිපදවිය යුතුද යන මූලික ආර්ථික ප්‍රශ්න පිළිබඳ තීරණ ගැනීම වෙළඳපොළට පැවරී ඇත .

උදා; චීනය.

❖ පරිවර්තන ආර්ථික .

එක් ආර්ථික ක්‍රමයක සිට තවත් ආර්ථික ක්‍රමයකට මාරු වෙමින් පවත්නා ආර්ථික පරිවර්තන ආර්ථික නම් වේ .මෑත ඉතිහාසය තුළ පරිවර්තන ආර්ථික ලෙස හඳුනා ගැනේ මධ්‍යම සැලසුම් ආර්ථිකයක සිට වෙළඳපල ආර්ථිකයක් කරා නැඹුරු වන රටවල්ය .

උදා; රුසියාව , පෝලන්තය ,රුමේනියාව ,චීනය ,බංග්ලාදේශය, කසකස්තානය

❖ නැගීගෙන එන ආර්ථික

එසේ පරිවර්තනය වූ රටවල් අතුරින් ඉතා කෙටි කලකදී සේක ශීඝ්‍ර ආර්ථික වෘද්ධියක් ළඟා කරගත් රටවල් නැගීගෙන එන ආර්ථිකයක් ලෙස හඳුන්වයි . එසේ දියුණු වූ රටවල් කන්තෙකි (BRICS) ; චීනය ,රුසියාව , ඉන්දියාව ,චීනය ,උතුරු අප්‍රිකාව

නැගීගෙන එන වෙළඳපොළක ආර්ථිකයක ලක්ෂණ

- කලාපීය වශයෙන් විශාල ආර්ථික ශක්තියක් හිමිකරගෙන සිටි ජනගහනය, සම්පත් සම්භාරය හා වෙළෙඳපොළ විශාල වීම තුළින් ආර්ථික ශක්තිය ගොඩ නැගී ඇත .

■ මෙම රටවල් ලෝකයේ ඉතා වේගවත් (ර) ආර්ථික සිඝ්‍රතාවයක් වාර්තා කරනු ලබන අතර ,ගෝලීය වෙළඳාමේ වර්ධනයට විශාල දායකත්වයක් සපයයි .

■ මෙම රටවල් දේශපාලන , ආර්ථික හා සමාජීය ක්ෂේත්‍රයන් පිළිබඳව ගෝලීය මට්ටමින් සිදු වන සාකච්ඡාවන්හිදී ප්‍රබල දායකත්වයක් සපයන අතර ,ගෝලීය ආර්ථිකයේ විශාල කොටසක් අයත් කර ගැනීමටත් ගෝලීය දේශපාලනය දේශපාලනයේ තීරණාත්මක හඬක් හැඟීමටත් කටයුතු කරයි .

❖ ධනෝත්ථර ආර්ථික පද්ධතිය

සම්පත් හිමිකම මූලික වශයෙන් පෞද්ගලික අංශය සතුව පවතී .(පෞද්ගලික භාණ්ඩ මෙන්ම ස්වභාවික සම්පත් හා ප්‍රාග්ධන උපකරණ පවා පෞද්ගලික හිමිකාරීත්වයක් යටතේ පවතී

❖ සමාජවාදී ආර්ථික පද්ධති .

සම්පත් හිමිකම සාමූහික සංවිධානය වන රජය යටතේ පවතින අතර තම ශක්ති ප්‍රමාණයෙන් වැඩිකරන තමන්ට අවශ්‍ය තරම් සියලු දේ ලබා ගන්නා හිඟ කමකින් තොර එක්තරා පරමාදර්ශී තත්ත්වයකි .මෙ කොමියුනිස්ට් තත්ත්වය නමින්ද හඳුන්වයි.

නිෂ්පාදන හැකියා ආදර්ශය (Production Possibility)

නිෂ්පාදන හැකියාව

යම් දෙන ලද අවස්ථාවක ආර්ථිකයක් සතුව පවත්නා සියලුම නිෂ්පාදන සම්පත් පවත්නා තාක්ෂණය යටතේ කාර්යක්ෂම ලෙස උපයෝජනය කළ විට කළ විට ලබාගත හැකි නිමවුම් මට්මයි .

රටක නිෂ්පාදන හැකියාව තීරණය කරන සාධක දෙකකි .

1. සම්පත් සම්භාරය
2. සම්පත් වල ඵලදායිතාවය.

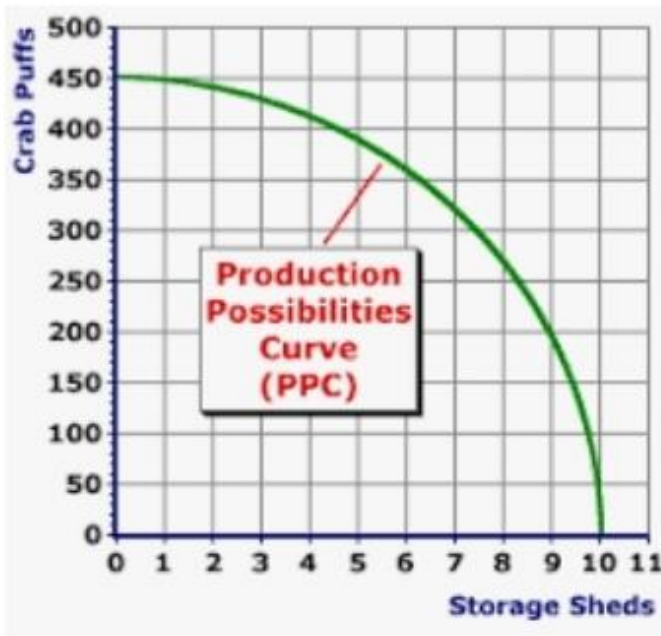
නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයට පදනම් වී ඇති උපකල්පන

- සම්පත් සම්භාරය නොවෙනස්ව පවතින බව .
- තාක්ෂණය නොවෙනස්ව පවතින බව .
- සම්පත් පූර්ණ සේවා නියුක්තියකින් හා ඉහළ ඉහළ ඉහළ කාර්යක්ෂමතාවයකින් නිෂ්පාදනයට යොදවා ගන්නා බව.

- භාණ්ඩ දෙකක් පමණක් නිෂ්පාදනය කරන බව

නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රය

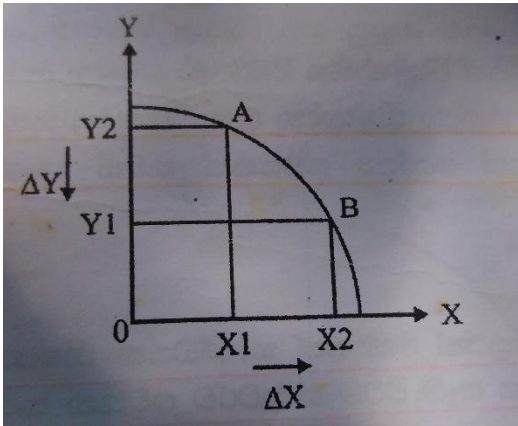
- දෙන ලද ආවස්ථාවක සමාජය සතු සියලුම සම්පත් ආර්ථිකය සතු ඉහළම තාක්ෂණය මට්ටමක් යටතේ කාර්යක්ෂමව උපයෝජනය කළ විට කළ විට භාණ්ඩ දෙකකින් නිපදවිය හැකි ප්‍රශස්ත නිමවුම් සංයෝග යාකර අදින වක්‍රය නිෂ්පාදන හැකියා නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය ලෙස හැඳින්වේ .

ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය.

නිෂ්පාදන හැකියාව හැකියා වක්‍රයක් මත නිෂ්පාදනය කරමින් සිටියදී එක් භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය ඒකකයකින් වැඩි කිරීමේ දී කිරීමේදී ඒ වෙනුවෙන් අනෙක් භාණ්ඩයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණය නිෂ්පාදන හැකියාවක් යක් මගින් නිරූපණය කළ හැකිය මේ සංඛ්‍යාත්මකව ගණනය කළ හැකිය .

$$\text{ආවස්ථික පිරිවැය} = \frac{\text{කැපකරන ලද භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}}{\text{වැඩි කරන ලද භාණ්ඩ ප්‍රමාණය}}$$

X ඒකකයක ආවස්ථික පිරිවැය = $\frac{\Delta Y}{\Delta X}$

Y ඒකකයක ආවස්ථික පිරිවැය = $\frac{\Delta X}{\Delta Y}$

• ආන්තික ආවස්ථික පිරිවැය

නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයක් මත දී, නිෂ්පාදනය ඒකකයකින් ඒකකයකින් වැඩි කරන විට අනෙක් නිෂ්පාදනයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණයයි . මෙමගින් නිරූපණය වන්නේ නිෂ්පාදන හැකියාව වක්‍රයේ බෑවුමයි .

නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රය වක්‍රයේ බෑවුම සාණ වීම.

නිෂ්පාදන හැකියාව වක්‍රය මත නිෂ්පාදනය සිදු කරමින් සිටින විට එක් භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය වැඩි කරන විට අනෙක් භාණ්ඩයේ නිෂ්පාදනය අඩු කිරීමට සිදුවේ සිදු වේ. මේ නිසා නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රය ගෙන බෑවුමකින් යුක්ත වේ .

මෙහිදී නිෂ්පාදනය ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාවයක් දක්නට ලැබේ .

නිෂ්පාදන හැකියාව වක්‍රය විවිධ හැඩයන්

- මූලයට අවතල වක්‍රය - වැඩෙන ආවස්ථික පිරිවැය
- සරල රේඛීය වක්‍රය - ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය
- මූලයට උත්තල වක්‍රය - හීනවන ආවස්ථික පිරිවැය

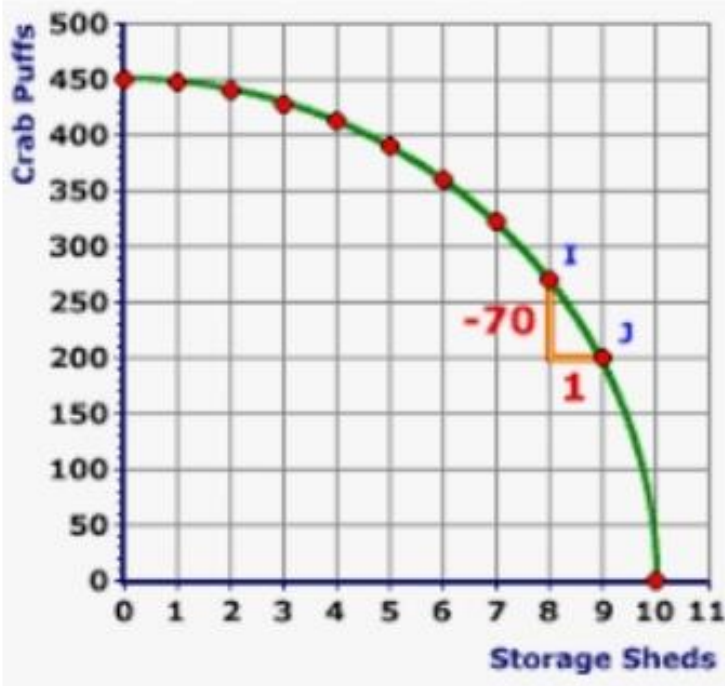
1. වැඩෙන ආවස්ථික පිරිවැය

වැඩෙන ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය යනු ; නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයක් මත එක් භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය සමාන ඒකක වලින් වැඩි කරන විට ඒ වෙනුවෙන් කැප කිරීමට සිදුවන අනෙක් භාණ්ඩයේ ප්‍රමාණය ක්‍රමයෙන් ඉහළ යාම වැඩෙන ආවස්ථික පිරිවැය ආවස්ථික පිරිවැය නීතියයි . මෙහිදී ආන්තික ආවස්ථික පිරිවැය ක්‍රමයෙන් වැඩි වේ .

වැඩෙන ආවස්ථික පිරිවැය ආවස්ථික පිරිවැය වක්‍රය මූලයට අවතල හෙවත් පිටතට හෙරාගිය නිෂ්පාදන හැකියාව හැකියා වක්‍රයකි.

මූලයට අවතල නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයක් මත පහළට ගමන් කරන විට වක්‍රයේ බෑවුම ක්‍රමයෙන් වැඩි වේ. ඉන් පිළිඹිබු වන්නේ නිරස් අක්ෂයේ සිට හෝ සිරස් අක්ෂයේ හෝ හෝ නිරූපණය කෙරෙන භාණ්ඩය සමාන ඒකක වලින් වැඩි කරන විට ඒ වෙනුවෙන් කැප කළ යුතු අනෙක් භාණ්ඩයේ ප්‍රමාණය හෙවත් ආවස්ථික පිරිවැය ක්‍රමයෙන් වැඩි වන බවයි.

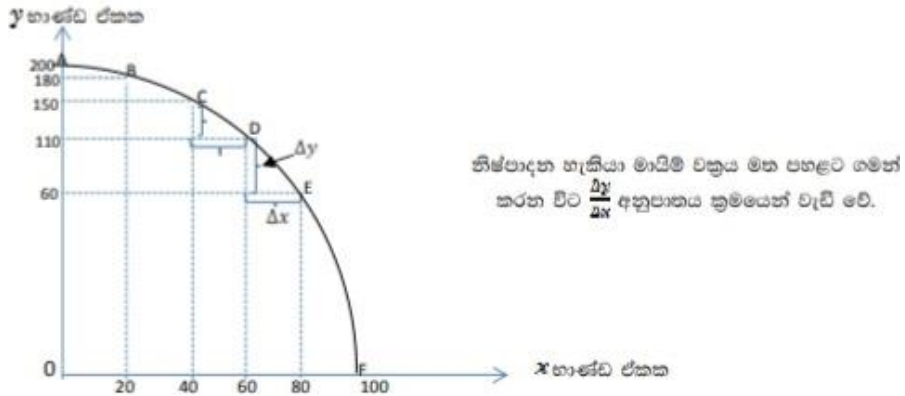
වැඩෙන ආවස්ථික පිරිවැයට හේතු

- නිෂ්පාදන සම්පත් සමජාතිය නොවීම .
- විවිධ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීමේ දී යොදා ගන්නා නිෂ්පාදන ක්‍රම ශිල්ප වෙනස්වීම .

- කිසියම් භාණ්ඩයක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා වඩාත් යෝග්‍ය සම්පතක් වන භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය කිරීමෙහිලා එතරම් යෝග්‍ය නොවීම.

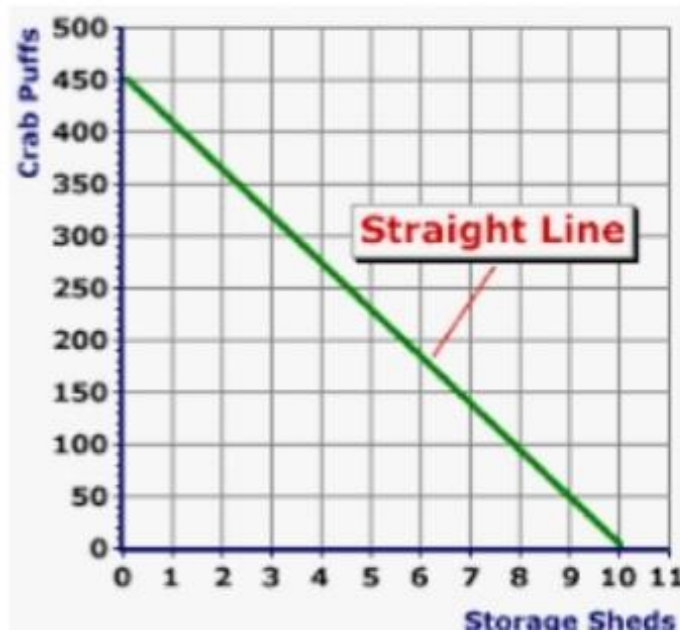
වැඩෙන ආවස්ථික ආවස්ථික පිරිවැය වක්‍ර ගොඩනගමු

2. ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය.....

ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය යනු නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයක් මත එක් භාණ්ඩයක නිෂ්පාදනය සමාන ඒකක වලින් වැඩි කරන විට අනෙක් භාණ්ඩයෙන් කැප කරන ප්‍රමාණය සෑම විටම ස්ථාවර පවතින තත්වයකි

භාණ්ඩ සංයෝගය	x නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථික පිරිවැය $\frac{-\Delta y}{+\Delta x}$	y නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථික පිරිවැය $\frac{-\Delta x}{+\Delta y}$
A - B	$\frac{-20}{20} = -1.0$	$\frac{-20}{20} = -1.0$
B- C	$\frac{-30}{20} = -1.5$	$\frac{-20}{30} = -0.6$
C - D	$\frac{-40}{20} = -2.0$	$\frac{-20}{40} = -0.5$
D - E	$\frac{-50}{20} = -2.5$	$\frac{-20}{50} = -0.4$
E - F	$\frac{-60}{20} = -3.0$	$\frac{-20}{60} = -0.3$

සාක්ෂි සංයෝගය	x නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථිත පිටිවැය $\frac{-\Delta y}{+\Delta x}$	y නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථිත පිටිවැය $\frac{-\Delta x}{+\Delta y}$
A - B	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
B - C	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
C - D	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
D - E	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
E - F	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$

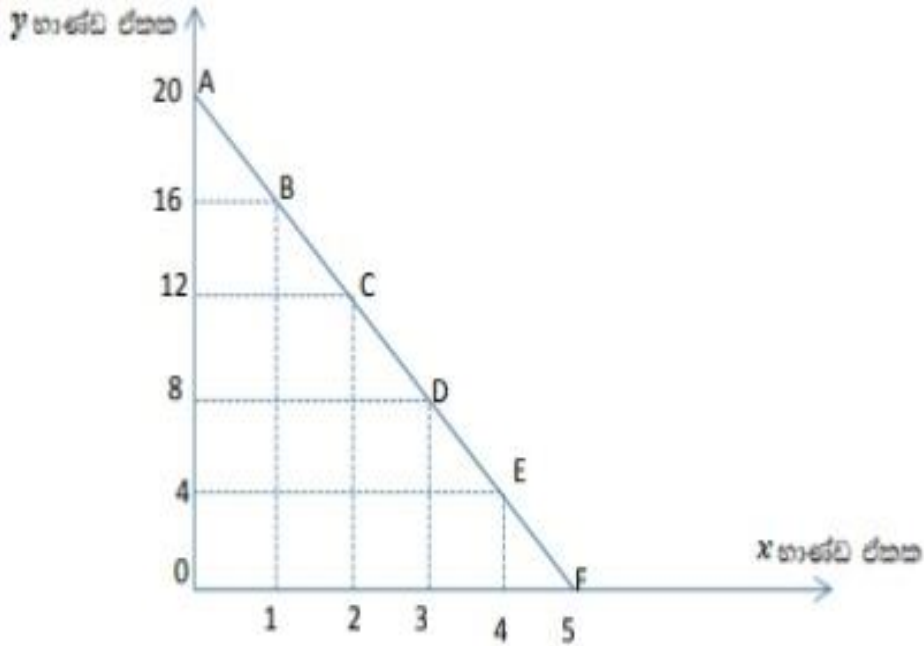
ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැයට හේතු :

- නිෂ්පාදන සාධක සමජාතිය (සාධක පූර්ණ ආදේශක වීම)

ඕනෑම භාණ්ඩ දෙකක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා පවත්නා සම්පත් එක හා සමාන කාර්යක්ෂමතාවයකින් සහ ඒකාකාර ලෙස භාවිත කළ හැකි වීමයි .

ස්ථාවර ආවස්ථික පිරිවැය වක්‍රය ගොඩනගමු.....

නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයේ විතැන්වීම්

නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රය නිර්මාණය කිරීමේදී පදනම් කරගනු ලැබූ උපකල්පන එකක් හෝ කීපයක් හෝ වෙනස්වීම මත හැකියා වක්‍රය ද වෙනස් විය හැකිය. එවන් වෙනස්වීම් නිෂ්පාදන හැකියා වක්‍රයේ විතැන්වීම් ලෙස අදහස් කරයි.

යම් දෙන ලද අවස්ථාවක සමාජයේ සම්පත් සම්භාරය ස්ථාවර අගයක් ගනු ලැබුවද, කාලයත් සමඟ ඒවා

භාණ්ඩ සංයෝගය	x නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථික වෙනස $\frac{-\Delta y}{+\Delta x}$	y නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථික වෙනස $\frac{-\Delta x}{+\Delta y}$
A - B	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
B - C	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
C - D	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
D - E	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$
E - F	$\frac{-4}{1} = -4$	$\frac{-1}{4} = \frac{-1}{4}$

වෙනස් වීමට භාජනය වෙයි. උදාහරණයක් ලෙස කාලයත් සමඟ රටක ජනගහනය ඉහළ යන විට, ඒ රටේ ශ්‍රම සැපයුම හා ව්‍යවසායකත්ව සැපයුම ඉහළ යයි. අධ්‍යාපනය හා පුහුණුව තුළින් ශ්‍රමයේ නිපුණතාවන් ඉහළ යා හැකිය. එසේම ප්‍රාග්ධන නොගයඳු කාලයත් සමඟ වැඩි විය හැකිය.

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම දකුණට විතැන් වීමට බලපාන සාධක

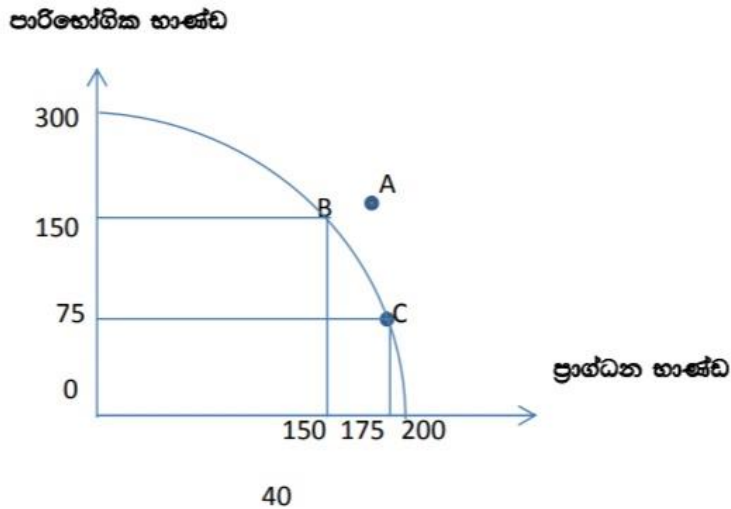
1. සම්පත් සම්භාරය වැඩි වීම.
2. සම්පත් ඵලදායීතාව වැඩි වීම.
3. තාක්ෂණය දියුණු වීම.

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම වමට විතැන් වීමට බලපාන සාධක

1. සම්පත් සම්භාරය අඩු වීම.
2. සම්පත් ඵලදායීතාව අඩු වීම.
3. තාක්ෂණය පිරිහීම.

හිඟකම

හිඟකම පෙන්නුම් කරනු ලබන්නේ නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයට දකුණින්(පිටතින්) පිහිටි ලක්ෂයක් මගිනි. හැකියා මායිමට දකුණින් පිහිටි භාණ්ඩ සංයෝගය අත්පත් කරගැනීමට අපේක්ෂා කරයි

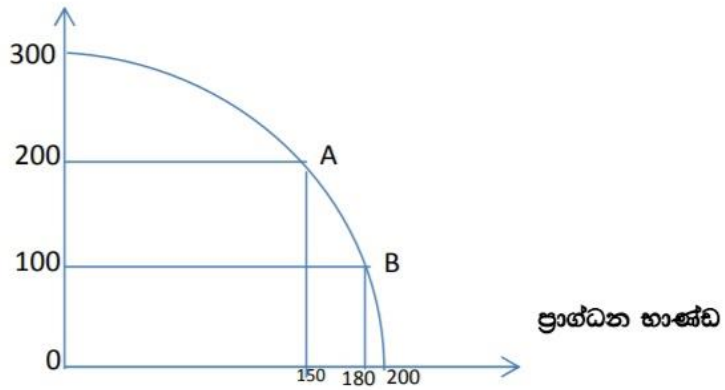
මෙහි (A) ලක්ෂය මගින් පෙන්නුම් කරනු ලබන්නේ අත්පත් කරගැනීමට අපේක්ෂා කරන භාණ්ඩ සංයෝගයයි. සම්පත් හිඟකම නිසාවෙන් (A) ලක්ෂය අත්පත් කරගැනීමට නොහැකිය.

තෝරීම

නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රයක් මත පිහිටි විවිධ ලක්ෂ මගින් තෝරීම පෙන්විය හැකිය. විකල්ප සංයෝග

පාරිභෝගික භාණ්ඩ

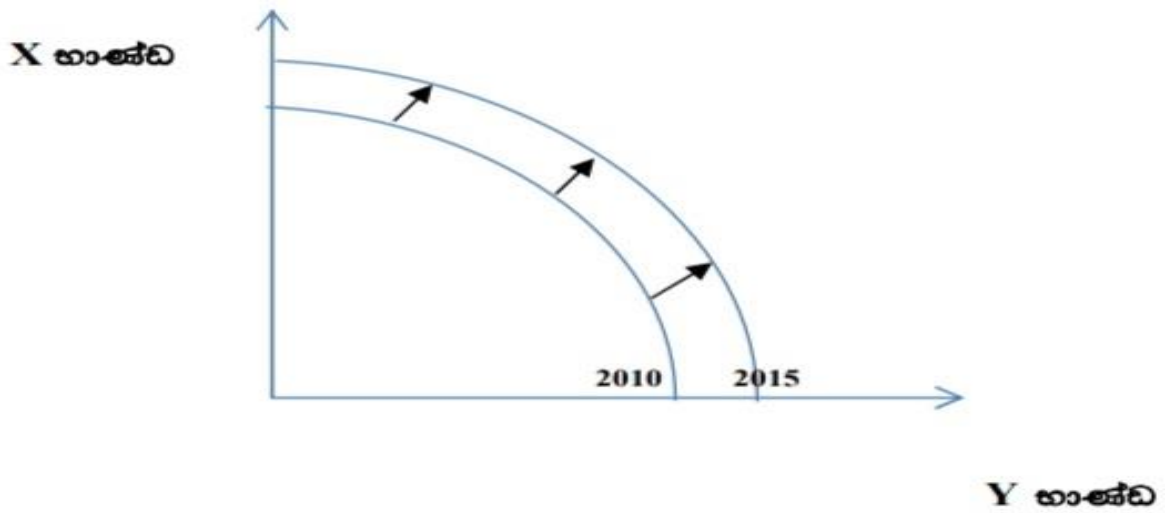
අතරින් එකක් නිෂ්පාදනය සඳහා තෝරාගත යුතුය. එහිදී කැපකිරීමක් හටගනී.

මෙහි (A) හා (B) යනු විකල්ප සංයෝග දෙකකි. නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා මේ අතරින් එක් සංයෝගයක් තෝරා ගත යුතුය.

ආර්ථික වෘද්ධිය

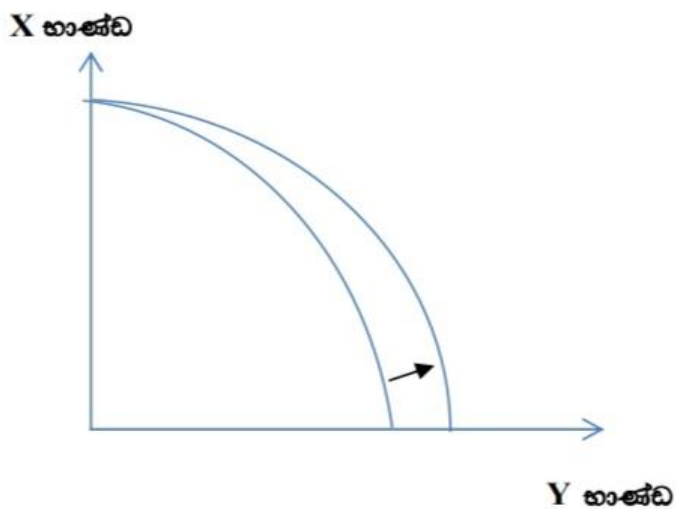
ආර්ථික වෘද්ධිය යනු ආර්ථිකයක නිෂ්පාදන හැකියාව ප්‍රසාරණය වීමයි. නැතහොත් රටක මූර්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදනය කාලයක් තිස්සේ අඛණ්ඩව ඉහළ යාමයි. ආර්ථික වෘද්ධිය කෙරෙහි පහත සාධක බලපායි. 1. සම්පත් සම්භාරය ඉහළ යාම.

2. සම්පත් ඵලදායීතාව වැඩිවීම.

තාක්ෂණය දියුණු වීම වැනි කිසියම් හේතුවක් නිසා එක් භාණ්ඩ වර්ගයක පමණක් සිදුවන නිමැවුමේ ඉහළ යාම ආංශික වෘද්ධියකි. එය කිසියම් ආකාරයට අසමතුලිත වෘද්ධියකි. එය පහත පරිදි පෙන්නුම් කරයි.

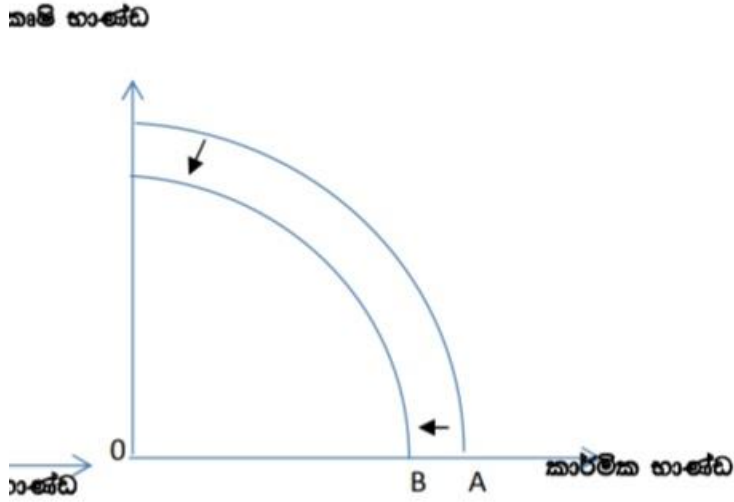

ආර්ථික අවපාතය/පරිහානිය

මින් අදහස් වන්නේ කිසියම් රටක මූර්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය වසරකට වඩා වැඩි කාලයක් තිස්සේ ප්‍රබල ලෙස සංකෝචනය වී ඇති තත්වයකි. මෙහිදී නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය වමට විතැන් වේ.

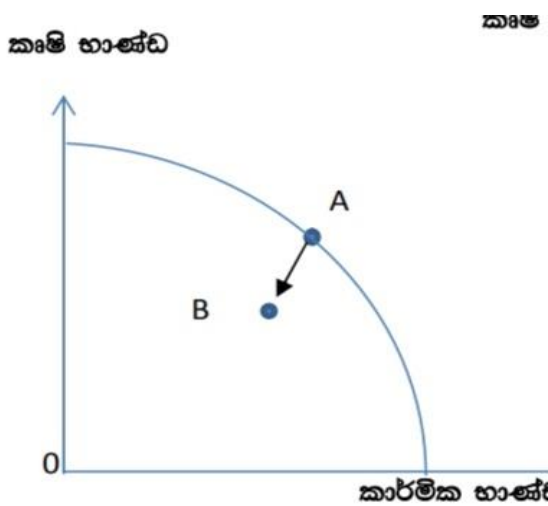

ආර්ථික අවපාතයකදී ප්‍රාග්ධන තොගයට හානි විය හැකි මෙන්ම තාක්ෂණයේද පසුබැසීමක් දැකිය හැකිය.

ආර්ථික පසුබැසීම

ආර්ථික පසුබැසීම යනු හාණ්ඩ හා සේවා සඳහා ආර්ථිකයේ ඉල්ලුම අඩුවීම හේතුවෙන් නිෂ්පාදනය පහල යාම ආර්ථික පසුබැසීමකි. ආර්ථික පසුබැසීම කෙටිකාලීන තත්වයකි. ආර්ථික පසුබැසීම හේතුවෙන් සේවා විදුක්තිය ඉහළ යයි. පහත ප්‍රස්ථාර සටහනට අනුව (A) ලක්ෂයේ සිට (B) ලක්ෂය දක්වා නිෂ්පාදන

හැකියා මායිම් වක්‍රය තුලට ගමන් කිරීමෙන් මෙය පෙන්නුම් කල හැකිය.

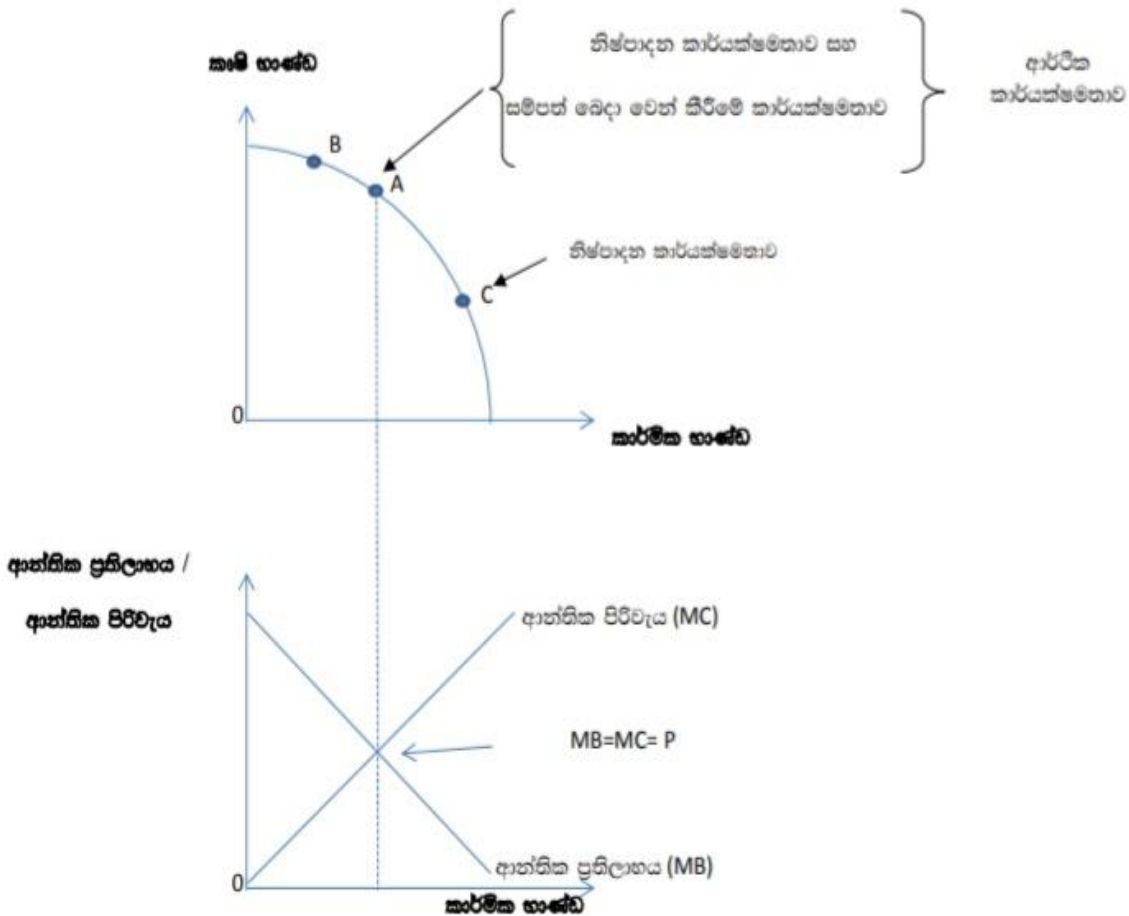
නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව හා සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාව

නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව යනු ආර්ථිකයක සියලු සම්පත් වලින් උපරිම ඵලදායීතාවයක් ලබාගත හැකි විමයි. මෙය නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය මත පිහිටි ලක්ෂ්‍යයක් මගින් පෙන්නුම් කල හැකිය. මේ සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රධාන කොන්දේසි දෙක වනුයේ,

1. පූර්ණ සේවා නියුක්තිය.
2. පූර්ණ නිෂ්පාදනය.

සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාවය යනු, ආර්ථිකයේ පවතින සීමිත සම්පත් සමාජවර්ණයට ගැලපෙන ආකාරයට බෙදා වෙන් කිරීම වේ. මෙහිදී ඉටුවිය යුතු කොන්දේසිය වනුයේ ආන්තික ප්‍රතිලාභ ආන්තික පිරිවැයට සමාන වීමයි. ($MC = MB$)

කිසියම් භාණ්ඩයකින් අතිරේක ඒකකයක් පරිභෝජනය කිරීමෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභය ආන්තික ප්‍රතිලාභ යයි. එය භාණ්ඩය සඳහා පාරිභෝගිකයා ගෙවීමට කැමති උපරිම මිල වේ. එම නිසා ආන්තික ප්‍රතිලාභය (MB) මිලට (P) සමාන වේ. කිසියම් භාණ්ඩයක නිමැවීම එක් ඒකකයකින් වැඩි කරන විට මුළු පිරිවැයට අලුතින් එකතු වන ප්‍රමාණය ආන්තික පිරිවැය (MC) වේ.

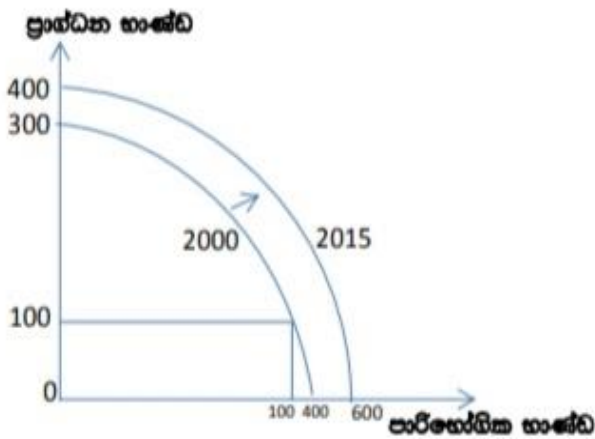

මෙම නිසා සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාවයේ දී ඉටුවිය යුතු කොන්දේසිය වනුයේ (MC = MB = P) වේ. මෙම කොන්දේසිය ඉටු වනුයේ නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය මත එක් ලක්ෂ්‍යයකදී පමණි. සම්පත් බෙදා වෙන්කිරීමේ වෙන් කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාව හා නිෂ්පාදන කාර්යක්ෂමතාව යන දෙකෙහිම එකතුව ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාව වෙයි.

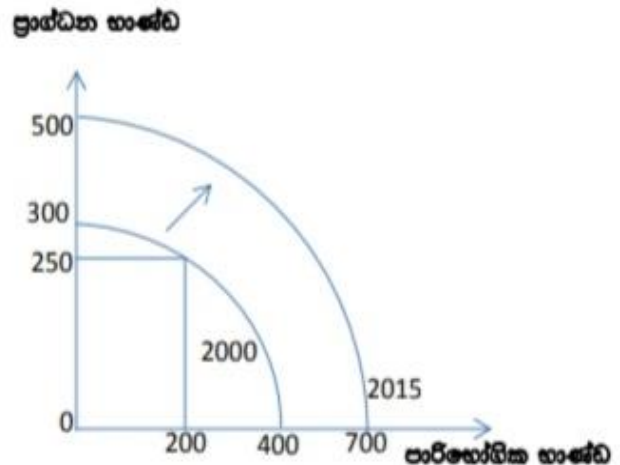
වර්තමාන තේරීම හා ආර්ථික වෘද්ධිය

කිසියම් ආර්ථිකයක් වර්තමානයේදී නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය මත තෝරා ගනු ලබන ලක්ෂ්‍යය අනුව එම ආර්ථිකයේ අනාගත නිෂ්පාදන හැකියාව තීරණය වේ.

පළමු වන ප්‍රස්තාරය

දෙවන ප්‍රස්තාරය

ඉහත දැක්වෙනුයේ වර්තමානයේ ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ හා පරිභෝජන භාණ්ඩ අතර සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ දී, අනුගමනය කල හැකි විකල්ප තේරීමේ තත්වයන් දෙකක් සහ එහි ප්‍රථිපල වශයෙන් එම ආර්ථිකයන්ට අනාගතයේ හිමිවන නිෂ්පාදන හැකියාවන්ය.

පළමු ප්‍රස්තාරයේ දැක්වෙන්නේ විශාල සම්පත් ප්‍රමාණයක් පාරිභෝජන භාණ්ඩ (වර්තමාන පරිභෝජනයට) හා කුඩා සම්පත් ප්‍රමාණයක් ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ (ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය) සඳහා යොදා ගනු ලබන

ආර්ථිකයකි. එහි ප්‍රථම ලෙස අනාගතයේ එම ආර්ථිකයේ ආර්ථික වෘද්ධි වේගය සාපේක්ෂ වශයෙන් මන්දගාමී වේ. නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වකුය දකුණට විතැන් වී ඇත්තේ ඉතා මද වශයෙනි.

දෙවන ප්‍රස්ථාරයේ දැක්වෙන්නේ විශාල සම්පත් ප්‍රමාණයක් ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩ (ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය) සඳහාද කුඩා සම්පත් ප්‍රමාණයක් පාරිභෝජන භාණ්ඩ (වර්තමාන පරිභෝජනය) සඳහාද යොදා ගනු ලබන ආර්ථිකයකි. එහි ප්‍රථම ලෙස එම ආර්ථිකයේ අනාගත ආර්ථික වෘද්ධි වේගය ඉහළ අගයක් ගනී. නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වකුය විශාල ලෙස දකුණට විතැන් වේ.

2. ඉල්ලුම හා සැපයුම

ඉල්ලුම

කිසියම් නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව පවතින විට විකල්ප මිල ගණන් යටතේ පාරිභෝගිකයන් මිලට ගැනීමට කැමති මිලදී ගැනීමට හැකියාව ඇති හා මිලදී ගැනීමට සූදානම් විවිධ ප්‍රමාණයන් ඉල්ලුම නම් වේ

සඵල ඉල්ලුම

- ❖ භාණ්ඩය පරිභෝජනය කිරීමට අසීමිත කැමැත්තක් හෙවත් චුච්චතාවක් තිබිය යුතුය
- ❖ භාණ්ඩය මිලදී ගැනීමට හැකියාවක් හෙවත් ක්‍රය ශක්තියක් තිබිය යුතුය
- ❖ භාණ්ඩය මිලදී ගැනීමට සැලැස්මක් තිබිය යුතුය

ඉල්ලුම් තීරක

- ❖ සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල
- ❖ සම්බන්ධිත භාණ්ඩවල මිල
- ❖ පාරිභෝගික අභිරුචිය
- ❖ මිල ආදායම හෝ සැපයුම කෙරෙහි ඇති අනාගත අපේක්ෂා

පෞද්ගලික ඉල්ලුම

නිශ්චිත කාලයක් තුළදී වෙළඳපොළේ සිටින ගැනුම්කරුවකු විසින් සලකා බලන භාණ්ඩයේ ට පවතින විකල්ප මිල යටතේ මිලදී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණ පෞද්ගලික ඉල්ලුම නම් වේ

වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම

නිශ්චිත කාලයක් තුළදී වෙළඳපොළේ සිටින ගනුදෙනු කරුවන් විසින් සලකා බලන භාණ්ඩ සඳහා පවතින විකල්ප මිල ගණන් යටතේ මිලදී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන විවිධ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණ වල එකතුව වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම ලෙස හැඳින්වේ

ඉල්ලුම් සමීකරණය

කිසියම් භාණ්ඩයකට ඇති ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන සාධකත් එම භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයත් අතර ඇති ශ්‍රිණාත්මක සම්බන්ධතාවය වේ

ඉල්ලුම් නීතිය

නිශ්චිත අවස්ථාවකදී අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිලත් ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයත් අතර පවතින ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාවය ඉල්ලුම් නීතිය නම් වේ

ඉල්ලුම් නීතියට හේතු

→ ආදේශන ප්‍රතිවිපාකය

ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අන් සාධක ස්ථාවරව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල පමණක් වෙනස් වීම නිසා සිදුවන සාපේක්ෂ මිල වෙනස මත ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණයට වල බලපෑම ආදේශන ප්‍රතිවිපාකය නම් වේ

→ ආදායම් ප්‍රතිවිපාකය

ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අන් සාධක ස්ථාවර ව තිබිය දී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල පමණක් වෙනස් වීම නිසා පාරිභෝගිකයාගේ මූලික ආදායම වෙනස් වීමෙන් ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණයට වන බලපෑම ආදායම් ප්‍රතිච්ඡාදනය නම් වේ

මිල වැඩි වීමකදී ආදේශන ප්‍රතිච්ඡාදනය

අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව තිබිය දී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල වැඩිවීම සිදු වූ විට එම භාණ්ඩයේ සාපේක්ෂ මිල අන් භාණ්ඩ වලට වඩා වැඩිවීම හේතුවෙන් මිල වැඩි භාණ්ඩයෙන් අඩු භාණ්ඩයට ඉල්ලුම මාරුවීම නිසා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අඩුවීම වේ

මිල අඩු වීමකදී ආදේශන ප්‍රතිච්ඡාදනය

අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව තිබිය දී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල අඩුවීම සිදු වූ විට එම භාණ්ඩයේ සාපේක්ෂ මිල අන් භාණ්ඩ වලට වඩා අඩුවීම හේතුවෙන් මිල වැඩි භාණ්ඩයෙන් අඩු භාණ්ඩයට ඉල්ලුම මාරුවීම නිසා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වැඩි වේ

❖ මිල ප්‍රතිච්ඡාදනය ක්‍රියාත්මක වීම

සාමාන්‍ය භාණ්ඩයක මිල පහළයාමකදී සහ මිල ඉහළ යාමකදී මිල ප්‍රතිච්ඡාදනය ක්‍රියාත්මක වීම පහත වගුවෙන් පෙන්වුම් කෙරේ

මිල වෙනස් වීම	ආදේශන ප්‍රතිච්ඡාදනය	ආදායම් ප්‍රතිච්ඡාදනය	මිල ප්‍රතිච්ඡාදනය
මිල පහළ යාම	- (සෑණ)	+ (බන)	- (සෑණ)
මිල ඉහළ යාම	- (සෑණ)	+ (බන)	- (සෑණ)

ඉල්ලුම් නීතියට පටහැනි අවස්ථා

- ❖ ගිණන් භාණ්ඩ
- ❖ ප්‍රදුර්ගතාත්මක භාණ්ඩ

මෙම භාණ්ඩවල මිල ඉහළ යන විට ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය ඉහළ යන අතර මිල පහළ යන විට ඉල්ලුම ප්‍රමාණය පහළ යන බැවින් මිල හා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අතර අනුලෝම සම්බන්ධයක් ඇති වේ මේ නිසා ඉල්ලුම් වක්‍රය හැඩය පහළ සිට ඉහළට බැවුම් වූ ස්වරූපයක් ගනී

→ ගිණන් භාණ්ඩ

සාමාන්‍යයෙන් ගිණන් භාණ්ඩ වල මිල ඉහළ හෝ පහළ යාමකදී ආදේශන ප්‍රතිවිපාකය සෑම විටම සෘණ සම්බන්ධතාවක් පෙන්නුම් කරන අතර ආදායම් ප්‍රතිවිපාකය ද ප්‍රබල සෘණ සම්බන්ධතාවක් පෙන්නුම් කරයි

ගිණන් භාණ්ඩයක් පහත කරුණු සපුරයි

අඩු අදායම් ලබන්නන්ගේ ප්‍රධාන පාරිභෝගික භාණ්ඩයක් වේ. එමනිසා පාරිභෝගිකයාගේ ආදායමින් විශාල ප්‍රතිශතයක් මෙම භාණ්ඩය සඳහා වැයවේ

එය බාල භාණ්ඩයක් ද වේ. එම නිසා අදායම් ප්‍රතිවිපාකය සෘණ අගයක් ගනී . එනම් අදායම් වැඩි වනවිට ඉල්ලුම අඩු වේ. මිලෙහි බලපෑම ධන අගයකි, එම නිසා මිල වැඩි වන විට ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වැඩි වේ . මිල අඩු වන විට ප්‍රමාණය අඩු වේ. (එනම් ඉල්ලුම් නීතියට පටහැනි අවස්ථාවකි.)

අදායම් ප්‍රතිවිපාකයේ බලපෑමට වඩා ආදේශන ප්‍රතිවිපාකයේ බලපෑම වැඩිය.

→ ප්‍රදුර්ගතාත්මක භාණ්ඩ

ප්‍රදුර්ගතාත්මක භාණ්ඩවල මිල ඉහළ යන විට ඒවාට ඇති ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වැඩි කරන්නේ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ව්‍යාජ තත්ත්වය තත්ත්වය ප්‍රදුර්ගතය කිරීමේ අපේක්ෂාවයි

ඇතැම් සුබෝපහෝගී වාහන, ආහරණ, දියමන්ති ආදී දෑ සඳහා ඇත්තේ මෙවන් ජේන්තුකාර ඉල්ලුමකි

ඉල්ලුම් නීතිය ඉදිරිපත් කළහැකි විකල්ප ක්‍රම

- ඉල්ලුම් ලේඛනයක් මගින්
- ඉල්ලුම් වක්‍රයක් මගින්

➤ ඉල්ලුම් සමීකරණය මගින්

1. ඉල්ලුම් ලේඛන මගින් ඉල්ලුම් නීතිය ඉදිරිපත් කිරීම

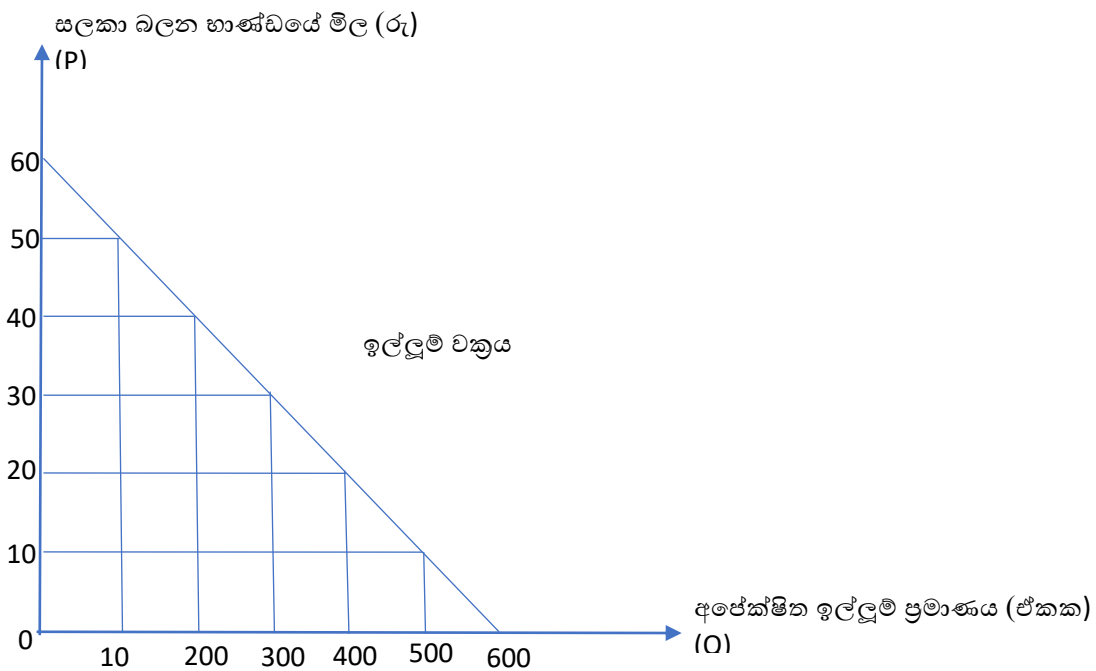
නිශ්චිත අවස්ථාවක දී ඉල්ලුමට බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව නිබිය දී සලකා බලන භාණ්ඩයට පැවතිය හැකි විකල්ප මිල ගණන් යටතේ ගනුදෙනුකරුවන් මිලදී ගැනීමට අපේක්ෂා කරන විවිධ ප්‍රමාණයක් දක්වන ලේඛනය ඉල්ලුම් ලේඛනය ලෙස හැඳින්වේ

සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (රු) P	සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (ඒකක) f
0	600
10	500
20	400
30	300
40	200
50	100
60	0

2. ඉල්ලුමක් වක්‍රයක් මගින් ඉල්ලුම් නීතිය ඉදිරිපත් කිරීම

නිශ්චිත අවස්ථාවක ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව නිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ විකල්ප මිල ගණන් යටතේ ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණයන් දක්වන ලක්ෂයන් සම්බන්ධ කොට අඳිනු ලබන අඳිනු ලබන රේඛාව ඉල්ලුම් වක්‍රය ලෙස හැඳින්වේ

3. ඉල්ලුම් සමීකරණයක් මගින් ඉල්ලුම් හිතිය ඉදිරිපත් කිරීම

හිඟ්විත අවස්ථාවක ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන බලපාන අනෙකුත් සාධක නොවෙනස්ව තිබියදී සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල ගණන් හා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණ අතර ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාව විප ගණිතමය ආකාරයෙන් දැක්වීම ඉල්ලුම් සමීකරණය නම් වේ

- Q_d = ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය (පරායත්ත විචල්‍ය)
- a = මිල ශූන්‍ය වන විට ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය
- b = මිල සංගුණකය (මිල එක් එකකයකින් වෙනස් වූ විට ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය කොතරම් වෙනස් වනවාද යන්න)

$$b = \frac{\Delta Q_d}{\Delta p}$$

➤ P = සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (ස්වයන්ත විචල්‍ය)

ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය

ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන ප්‍රමාණාත්මකව මැනිය හැකි ඕනෑම සාධකයක ප්‍රතිඵලක වෙනසකට සාපේක්ෂව ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිඵලක වෙනස මැන දැක්වීම ඉල්ලුම් නම්‍යතාව නම් වේ.

ඉල්ලුම් නම්‍යතාවයේ ප්‍රභේද තුනකි.

- මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව
- හරස් ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය
- ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය

1. මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිලෙහි ප්‍රතිඵලක වෙනස 0 ට වඩා භාණ්ඩයේම ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිඵලක වෙනස් වීම මැන බැලීම මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය ලෙස හැඳින්වේ.

$$\text{මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය (PED)} = \frac{\text{ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිඵලක වෙනස } \Delta Qd_x \%}{\text{මිලෙහි ප්‍රතිඵලක වෙනස } \Delta P_x \%}$$

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය ගනණාය කළ හැකි ක්‍රම දෙකකි.

→ ලක්ෂ්‍ය මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

ඉල්ලුම් වක්‍රය නිශ්චිත ලක්ෂ්‍යයකට අදාළව මිලේ ප්‍රතිඵලක වෙනස 0 ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිඵලක වෙනස මෙයින් අගය කරයි.

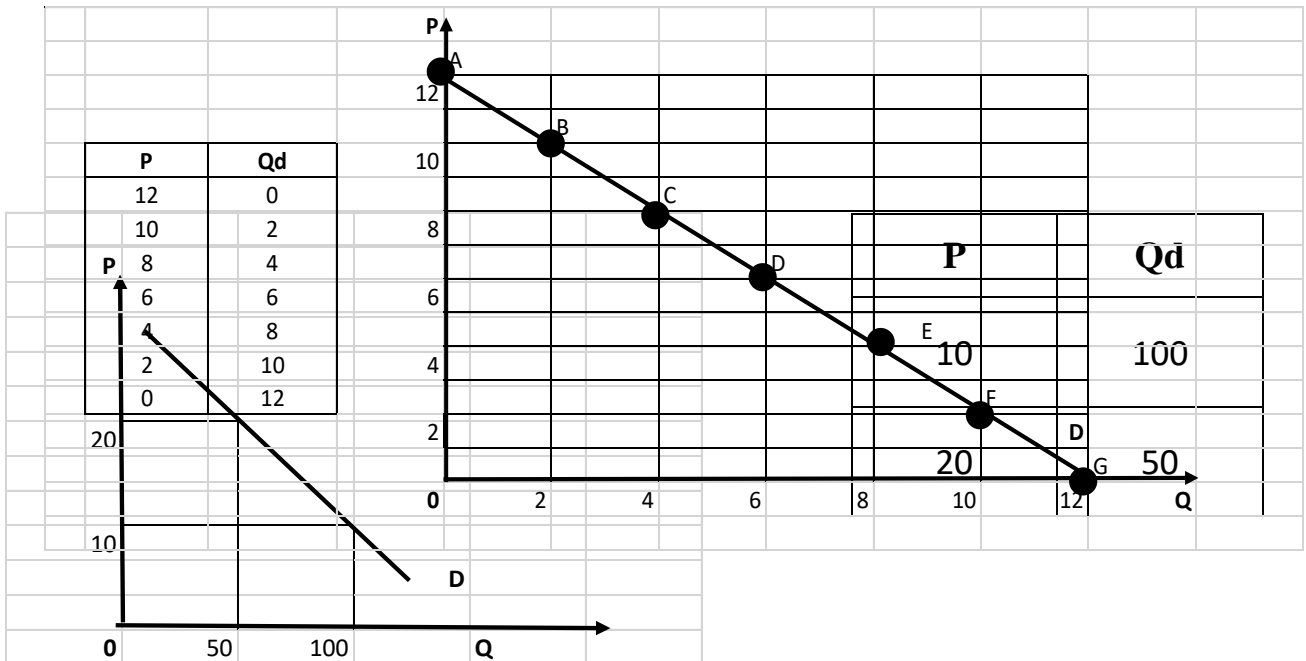
$$\text{ලක්ෂ්‍ය මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$$

→ වාස මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය

ඉල්ලුම් වක්‍රයේ නිශ්චිත ලක්ෂ දෙකකට අදාළව මිලේ ප්‍රතිශතක වෙනසට ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශතක වෙනස මෙයින් අගය කරයි.

$$\text{ව්‍යාප්ත මිල ඉල්ලුම් හමුදානාව} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_1 + P_2}{Q_1 + Q_2}$$

නිදසුන්:-

ලක්ෂ මිල ඉල්ලුම් හමුදානාව

$$\begin{aligned} \text{PED} &= \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q} \\ &= \frac{-50}{10} \times \frac{10}{100} \\ &= \underline{\underline{-0.5}} \end{aligned}$$

ව්‍යාප්ත මිල ඉල්ලුම් හමුදානාව

$$\begin{aligned} \text{PED} &= \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P_1 + P_2}{Q_1 + Q_2} \\ &= \frac{-50}{100} \times \frac{10 + 20}{100 + 50} \\ &= \underline{\underline{-0.1}} \end{aligned}$$

→ ඉහල සිට පහලට බැවුම් වන සරල රේඛීය ඉල්ලු වක්‍රයක ලක්ෂයෙන් ලක්ෂයට හමුදානාවය හඳුනාගැනීම.

A	C	D	E	G
$PED = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$ $= \frac{2}{-2} \times \frac{12}{0}$ $= \infty$ <p><u>පූර්ණ නමය</u></p>	$PED = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$ $= \frac{2}{-2} \times \frac{8}{4}$ $= -2$ <p><u>නමය</u></p>	$PED = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$ $= \frac{2}{-2} \times \frac{6}{6}$ $= -1$ <p><u>ඒකීය නමය</u></p>	$PED = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$ $= \frac{2}{-2} \times \frac{4}{8}$ $= -0.5$ <p><u>අනමය</u></p>	$PED = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \times \frac{P}{Q}$ $= \frac{2}{-2} \times \frac{0}{12}$ $= 0$ <p><u>පූර්ණ අනමය</u></p>

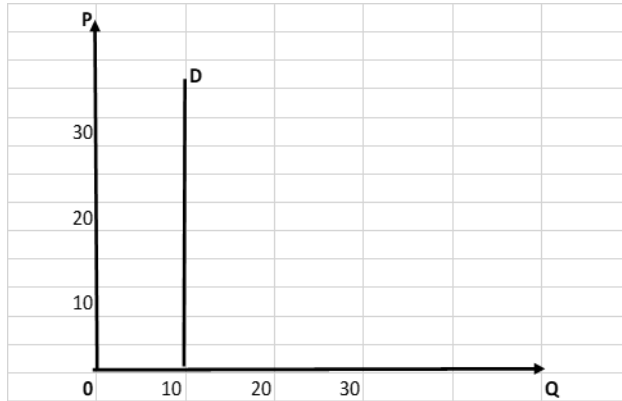
මිල ඉල්ලුම් නමයනා ප්‍රභේද

1. පූර්ණ අනමය ඉල්ලුම

යම් භාණ්ඩයක මිල ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වුවද එහි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය නොවෙනස්ව පවතී නම් එය පූර්ණ අනමය ඉල්ලුම වේ

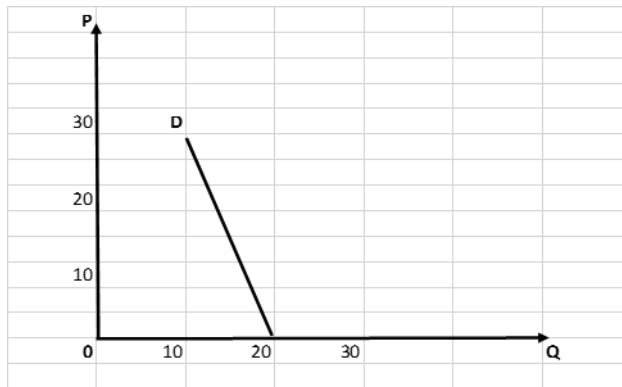
- පූර්ණ අනමය අක්ෂයට
- ඉල්ලුමක් නොමැත

ඉල්ලුමේදී ඉල්ලුම් වක්‍රය සිරස් සමාන්තරව පිහිටයි. වක්‍රයේ ඕනෑම ලක්ෂ්‍යයක ශුන්‍ය වේ.

2. අනමය ඉල්ලුම

යම් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිචාරයට වඩා අඩු ප්‍රතිචාරයකින් එම භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය අනමය ඉල්ලුම වේ .

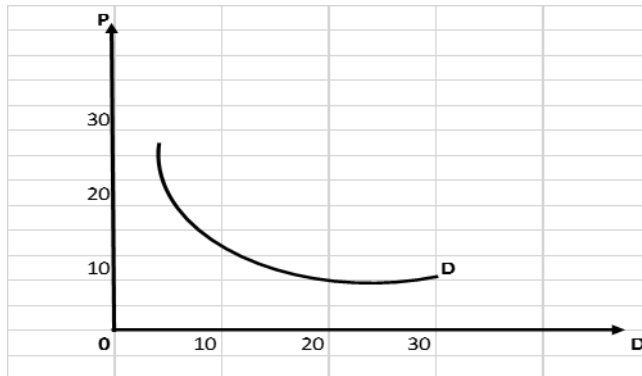

❖ අනමය ඉල්ලුමකදී ඉල්ලුම් වක්‍රය මැද ලක්ෂ්‍යයට පහලින් ඕනෑම ස්ථානයක නොමැත සංගුණකය එකට අඩු අගයක් ගනී.

3. ඒකීය නොමැත ඉල්ලුම

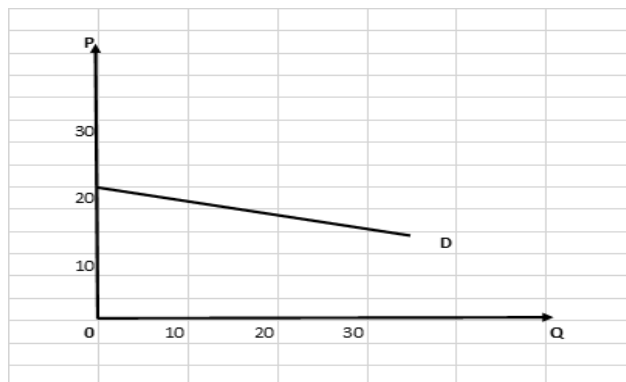
යම් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිඵලයට සමාන ප්‍රතිඵලයකින් එම භාණ්ඩය ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය ඒකීය නමුත් ඉල්ලුම වේ.

- ඒකීය නමුත් ඉල්ලුමේදී ඉල්ලුම් වක්‍රය සාප්‍රකෝණාස්‍රාකාර බහුවලයක් වේ.
- ඉල්ලුම් වක්‍රය මත පිහිටි ඕනෑම ලක්ෂ්‍යයක නමුත් 1 වේ.

4. නමුත් ඉල්ලුම

යම් භාණ්ඩයක මිල වෙනස් වන ප්‍රතිඵලයට වඩා වැඩි ප්‍රතිඵලයකින් එම භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වේ නම් එය නමුත් ඉල්ලුම වේ.

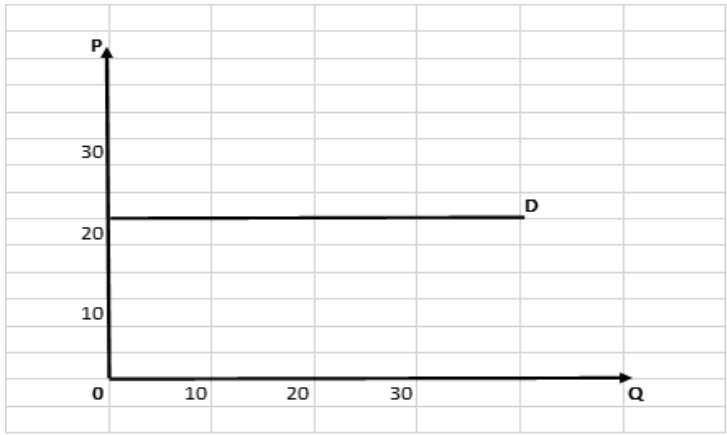

- ❖ නමුත් ඉල්ලුමේ දී ඉල්ලුම් වක්‍රය මැද ලක්ෂ්‍යයට ඉහලින් පිහිටි ඕනෑම ලක්ෂ්‍යයක නමුත් සංගුණකය එකට වැඩි අගයක් ගනී.

5. පූර්ණ නමුත් ඉල්ලුම

යම් භාණ්ඩයක මිල ඉතාම සුළු ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වූන විට එම භාණ්ඩය ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය ඉතාම විශාල ප්‍රතිශතයකින් වෙනස් වේ නම් එය පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුම වේ.

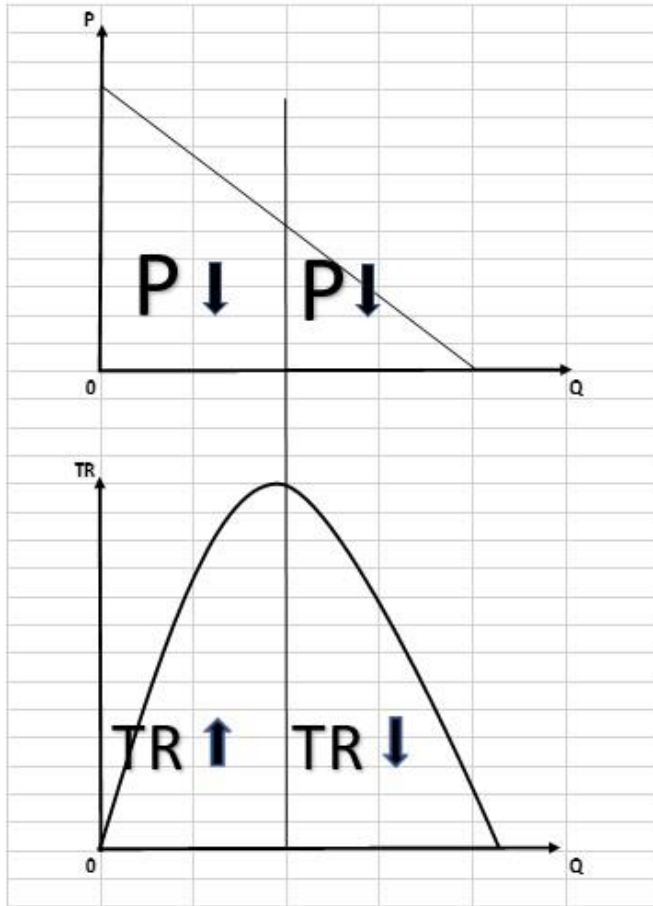
❖ මෙහි ඕනෑම ලක්ෂයක නම්‍යතාව අපරිමිතව වේ.

පාරිභෝගික වියදුම / නිෂ්පාදකයාගේ ආදායම් අතර සම්බන්ධය

මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතා දී ඇති විටෙක අදාල භාණ්ඩයේ මිල වෙනස් වීම මත පාරිභෝගික පැහැදුම වෙනස් වීම හඳුනා ගත හැකිය. නිෂ්පාදකයාගේ ආදායම සෑම විටම පාරිභෝගිකයාගේ මුළු වියදුම හෙවත් පාරිභෝගික පැහැදුම ට සමාන වේ. මිල ඉල්ලුම් නම්‍යතාව හා පාරිභෝගික පැහැදුම / ව්‍යාපාරික අයහාර අතර සම්බන්ධයක් පවතී. එය ප්‍රස්ථාර සටහනකින් පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

$P =$ මිල $TR =$ මුළු අයහාරය

ඉහත ප්‍රස්ථාරයට අනුව නමුත් ඉල්ලුම් ප්‍රදේශයේ දී මිල පහළ යන විට ව්‍යාපාරික අයහාරය ඉහළ යන අතර මිල ඉහළ යන විට ව්‍යාපාරික අයහාරය පහළ යයි. එනම් නමුත් නමුත්තාවයකදී භාණ්ඩයේ මිලත් පාරිභෝගික වියදුමත් / ව්‍යාපාරික අයහාරයත් අතර ප්‍රතිලෝම හෙවත් සෘණ සම්බන්ධයක් පවතී. ඒකීය නමුත් ලක්ෂ්‍යයේදී ව්‍යාපාරික අයහාරය උපරිම වේ. අනමුත් ඉල්ලුම් ප්‍රදේශයේ දී මිල ඉහළ යන විට ව්‍යාපාරික අයහාරය ඉහළ යන අතර මිල පහළ යන විට ව්‍යාපාරික අයහාරයත් පහළ යයි. එනම් අනමුත් නමුත්තාවයකදී භාණ්ඩයේ මිලත් පාරිභෝගික වියදුමත් අතර අනුලෝම හෙවත් ධන සම්බන්ධයක් පවතී.

නමයතාව	නමයතා සංගුණකයේ අගය	මිල වෙනස් වීම	පාරිභෝගික පැහැදීම / නිෂ්පාදකයාගේ අයහාරය
පූර්ණ නමය	$PED = \infty$	ඉහළ යාම පහළයාම	ශුන්‍ය වේ බලපෑම අපරිමිත වේ
නමය	$PED > 1$	ඉහළ යාම පහළයාම	පහත වැටේ ඉහළ යයි
ඒකීය	$PED = 1$	ඉහළ යාම පහළයාම	වෙනස් නොවේ වෙනස් නොවේ
අනමය	$PED < 1$	ඉහළ යාම පහළයාම	ඉහළ යයි පහළ යයි
පූර්ණ අනමය	$PED = 0$	ඉහළ යාම පහළයාම	ඉහළ යයි පහළ යයි

මිල ඉල්ලුම් නමයතා තීරක

- සලකා බලන භාණ්ඩයක සුපෝකබෝගී බව හෝ අත්‍යවශ්‍ය බව
- භාණ්ඩයක ඇති ආදේශක සංඛ්‍යාව හා ඒවායේ සමීප බව
- පාරිභෝගික ආදායමෙන් භාණ්ඩය මිලදී ගැනීමට වැය කරන ප්‍රමාණය
- භාණ්ඩයක ඇති විකල්ප භාවිත සංඛ්‍යාව
- මිල වෙනස් වීම හේතුවෙන් එයට හැඩ ගැසීමට ගතවන කාලය

මිල ඉල්ලුම් නමයතාවයේ ප්‍රායෝගික වැදගත්කම

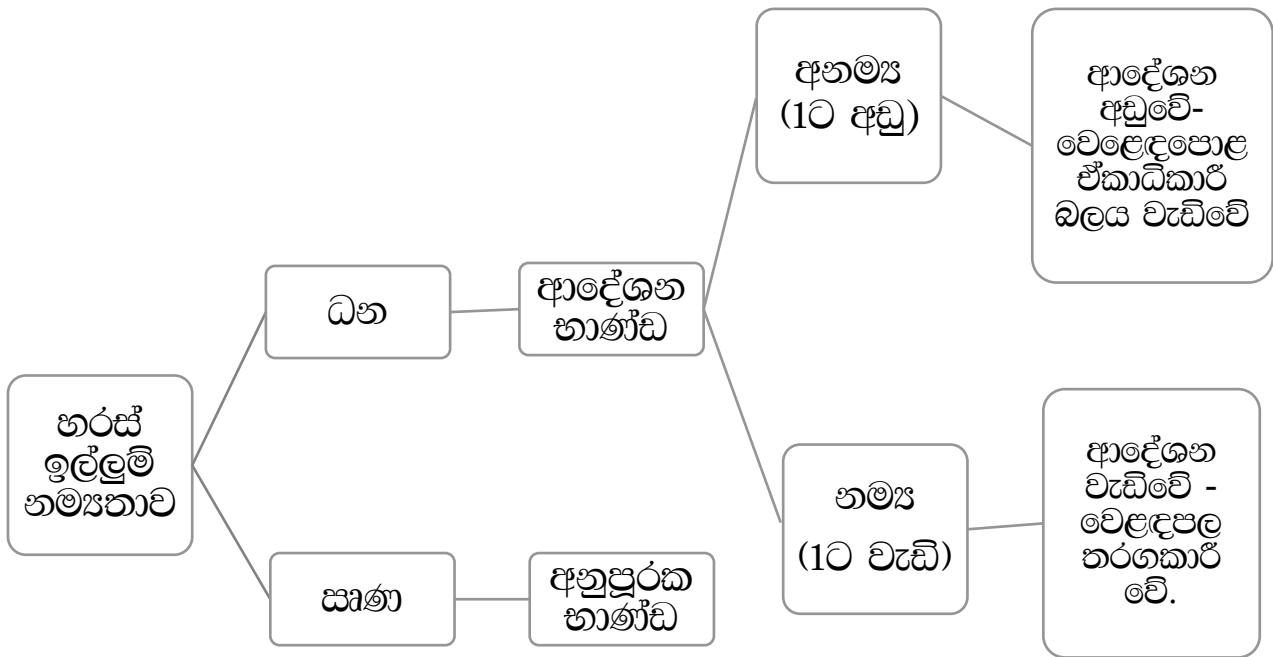
- පාරිභෝගිකයින්ට, නිෂ්පාදකයාට හා ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට තීරණ ගැනීම සඳහා නමයතා සංකල්පය වැදගත් වේ
- භාණ්ඩයක මිල වැඩි හෝ අඩු වන විට පාරිභෝගික පැහැදීම නිෂ්පාදන අයහාරය ට කෙරෙන බලපෑම පුරෝකචනය කළ හැකි වීම
- ආදායම උපරිමය කරන අවස්ථාවක සහ නිමැවුම සඳහා තීරණය කළ හැකි වීම
- ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සඳහා භාවිතා කළ හැකි වීම
- වක්‍ර බදු පැනවීමේ දී අදාළ භාණ්ඩ තෝරා ගැනීමට

2. හරස් ඉල්ලුම් නමයතාව

ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව තිබියදී සම්බන්ධිත භාණ්ඩයක මිල ප්‍රතිශතක වෙනස ට සාපේක්ෂව සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුමේ ප්‍රතිශතක වෙනස මැන දැක්වීම හරස් මිල ඉල්ලුම් නමයතාවය ලෙස හැඳින්වේ.

$$\text{හරස් මිල ඉල්ලුම් නමයතාවය (CED)} = \frac{\text{සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුම ප්‍රමාණය ප්‍රතිශතක වෙනස } \Delta Qd_x \%}{\text{අනෙකුත් භාණ්ඩ මිල ප්‍රතිශතක වෙනස } \Delta P_y \%}$$

හරස් ඉල්ලුම් නමයතාව වැදගත්කම්

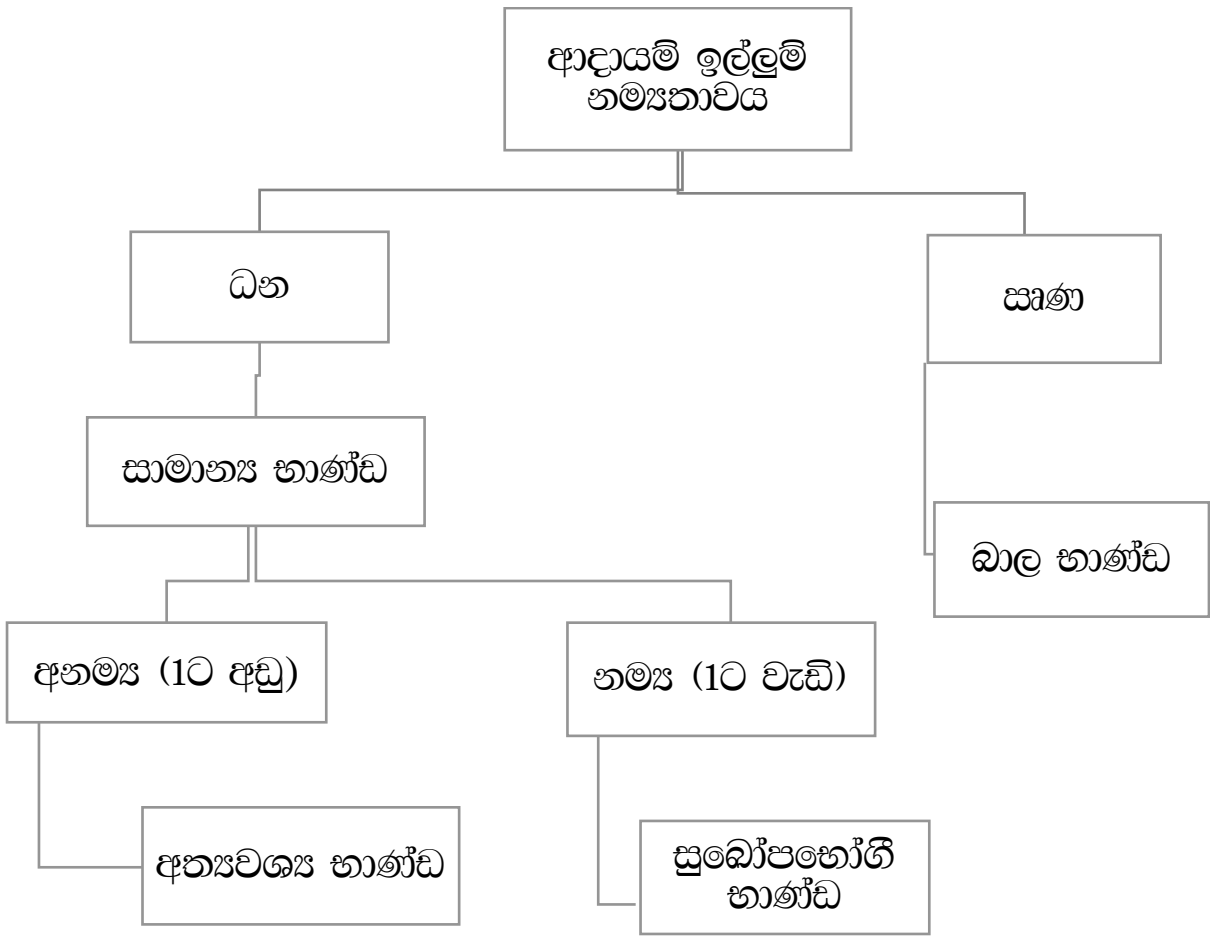
- ❖ භාණ්ඩ වර්ග අතර පවතින අතර සම්බන්ධතාව විග්‍රහ කිරීමට
- ❖ භාණ්ඩ සඳහා වෙළඳපොළේ තරගකාරීත්වය තීරණය කිරීමට
- ❖ භාණ්ඩ වල හා සේවා වල සාපේක්ෂ ඉල්ලුම වෙනස් වීම පුරෝකථනය කිරීමට

3. ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව

ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව තිබියදී පාරිභෝගික ආදායම ප්‍රතිශතක වෙනසට සාපේක්ෂව සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුමේ ප්‍රතිශතක වෙනස මත දැක්වීම ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය නම් වේ.

$$\text{ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය (IED)} = \frac{\text{සලකා බලන භාණ්ඩයේ ඉල්ලුමේ ප්‍රතිශතක වෙනස } \Delta Qd\%}{\text{අදායමේ ප්‍රතිශතක වෙනස } \Delta Y\%}$$

ආදායම් ඉල්ලුම් නම්‍යතාව වැදගත්කම්

- ❖ භාණ්ඩවල අත්‍යවශ්‍ය භාවය සහ සුබෝපහෝගී භාවය හඳුනා ගැනීම
- ❖ බාල භාණ්ඩ හරහා පුද්ගලයාගේ ජීවන තත්ත්වය හඳුනාගත හැකි වීම
- ❖ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයට

සැපයුම

මෙම පාඨම හැඳුරීමෙන් ඔබට,

- සැපයුමක් යනු කුමක්ද?
- සැපයුමට බලපාන සාධක
- සැපයුම් න්‍යාය හා සැපයුම් නීතිය
- සැපයුම් නීතිය ප්‍රකාශ කළ හැකි ක්‍රම
- සැපයුම සහ සැපයුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය
- පෞද්ගලික සැපයුම හා වෙළඳපොළ සැපයුම

යනාදී දෑ පිළිබඳ ව දැනගත හැකි වනු ඇත.

- ආර්ථික විද්‍යාවේදී සැපයුම යන්න නිර්වචනය කරනුයේ 'පවතින සම්පත් සහ තාක්ෂණය යටතේ යම් කිසි ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් නිෂ්පාදනයන් විසින් යම්කිසි භාණ්ඩයකින් වෙළඳපොළට නිකුත් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති ප්‍රමාණය' ලෙසිනි.
- සැපයුමක් සම්පූර්ණ වීමට නැතහොත් සඵල සැපයුමක් ඇති වීමට කරුණු 03ක් ඉටුවිය යුතුය.
 1. අදාල භාණ්ඩය නිෂ්පාදනය කිරීමට අවශ්‍ය කරන සම්පත් හා තාක්ෂණය ආයතනය සතුව පවතින බව,
 2. අදාල භාණ්ඩය නිෂ්පාදනය කිරීමෙන් ආයතනයට ලාභයක් උපයාගත හැකි බව,
 3. අදාල භාණ්ඩය නිෂ්පාදනය කිරීමට හා අලෙවි කිරීමට ආයතනය සැලසුම් කර තිබීම.

සැපයුමට බලපාන සාධක

- සලකා බලන භාණ්ඩයේ මිල (P)
- නිෂ්පාදන සම්පත් හෙවත් යෙදවුම් වල මිල (C)
- තාක්ෂණය (T)
- සම්බන්ධිත භාණ්ඩවල මිල (Pn)
- නිෂ්පාදකයන්ගේ අපේක්ෂා (Ex)
- වෙළඳපොළේ සිටින නිෂ්පාදකයන් සංඛ්‍යාව (N)
- රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති (G)
- වෙනත් සාදක (O)

වෙළඳපොළේ සිටින නිෂ්පාදකයන් සංඛ්‍යාව හැර ඉතිරි සාධක පෞද්ගලික සැපයුමට බලපාන සාධක වශයෙන්ද, මෙම සියලු සාධක වෙළඳපොළ සැපයුමට බලපාන සාධක වශයෙන්ද හඳුනා ගනියි.

සැපයුම් ශ්‍රිතය (Supply Function)

යම් කිසි කාල පරිච්ඡේදයක භාණ්ඩයක හෝ සේවාවක සැපයුමක්, සැපයුමට බලපාන සියලු සාධකත් අතර පවත්නා සමස්ථ සම්බන්ධතාවය සැපයුම් ශ්‍රිතය ලෙස හඳුන්වන අතර එය පහත පරිදි දැක්විය හැක.

$$Q_s = f (P, C, T, P_n, E_x, N, G, O)$$

සැපයුම් න්‍යාය සහ සැපයුම් නීතිය (Theory of Supply & Law of Supply)

- **සැපයුම් න්‍යාය** යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ යම්කිසි නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ භාණ්ඩයක සැපයුමක්, සැපයුමට බලපාන සියලුම සාධකත් අතර පවත්නා සමස්ථ සම්බන්ධතාවයයි. එනම් සැපයුම් ශ්‍රිතය මගින් ප්‍රකාශ කරනු ලබන්නේ සැපයුම් න්‍යායයි.
- **සැපයුම් නීතිය** යනු යම් නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ භාණ්ඩයක සැපයුමට බලපාන එම භාණ්ඩයේ මිල හැර අන්සාධක ස්ථාවරව පවතින විට, භාණ්ඩයේ මිලත් සැපයුම් ප්‍රමාණයත් අතර අනුලෝම සම්බන්ධතාවයක් (ධන සම්බන්ධතාවයක්) පැවතීම වේ.

■ මෙම සැපයුම් නීතිය ක්‍රියාත්මක වීම සඳහා එනම් භාණ්ඩයේ මිලත් සැපයුම් ප්‍රමාණයන් අතර අනුලෝම සම්බන්ධතාවයක් පැවතීම සඳහා ප්‍රධාන හේතු දෙකක් බලාපත්‍ර ලැබේ.

1. ලාභය (ලාභය මත පදනම් වූ නිෂ්පාදකයාගේ කැමැත්ත) - Profit
2. වැඩි වන ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය - The Law of Increasing & Opportunity & Cost

1) ලාභය

ලාභය ගණනය කරනු ලබන්නේ, **ලාභය = මිල - පිරිවැය** ලෙස බව අපි දනිමු.

භාණ්ඩයක සැපයුමට බලපාන මිල හැර අන්සාධක ස්ථාවරව පවතින අවස්ථාවක එහි මිල පමණක් වැඩි වේ නම් සැපයුම්කරුවන් ගේ ලාභය වැඩි වේ. එවැනි අවස්ථාවක නිෂ්පාදකයන් ධෛර්යමත් වීම නිසා අදාළ භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය ඉහළ යයි. එසේම භාණ්ඩයක මිල අඩු වන විට නිෂ්පාදකයන් ගේ/ සැපයුම්කරුවන් ගේ ලාභය අඩු වීම නිසා ඔවුන් අධෛර්යමත් වී සැපයුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය අඩු කරනු ලබයි.

2) වැඩි වෙන ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය

යම් කිසි සැපයුම්කරුවෙකු / නිෂ්පාදකයෙකු විසින් භාණ්ඩයක සැපයුම ක්‍රමයෙන් වැඩි කරන විට ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය අනුව නිෂ්පාදකයාගේ ආවස්ථික පිරිවැය ක්‍රමයෙන් ඉහළ යයි. එවිට සැපයුම් ප්‍රමාණය තව දුරටත් වැඩි කිරීමට සැපයුම්කරුවන් අධෛර්යමත් විය හැකිය. එවැනි අවස්ථාවක සැපයුම් ප්‍රමාණය තවදුරටත් වැඩි කිරීමට නම් වැඩි වෙන ආවස්ථික පිරිවැය ආවරණය කරමින් භාණ්ඩයේ මිල වැඩි විය යුතුය.

එයින් පැහැදිලි වන්නේ වැඩි වෙන ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය නිසා භාණ්ඩයක සැපයුම් ප්‍රමාණය වැඩි කිරීමට නම් මිල වැඩි විය යුතු බවයි. එනම් මිල සහ සැපයුම් ප්‍රමාණය අතර අනුලෝම සම්බන්ධතාවයක් ක්‍රියාත්මක වීමට වැඩි වෙන ආවස්ථික පිරිවැය නීතිය හේතු වන බවයි.

සැපයුම් නීතිය ප්‍රකාශ කළ හැකි විවිධ ක්‍රම

සැපයුම් නීතිය ප්‍රධාන වශයෙන් ක්‍රම තුනකට ප්‍රකාශ කළහැකිය.

01. සැපයුම් ලේඛණය ආශ්‍රයෙන්
02. සැපයුම් වක්‍රය ආශ්‍රයෙන්
03. සැපයුම් සමීකරණය ආශ්‍රයෙන්

✓ සැපයුම් නීතිය සැපයුම් ලේඛනයක් ආශ්‍රයෙන් (The Law of Supply by a Supply Schedule)

■ සැපයුම් ලේඛනයක් යනු, යම්කිසි නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ, සැපයුමට බලපාන මිල හැර අන් සාධක ස්ථාවරව තිබිය දී අදාළ භාණ්ඩයේ විවිධ මිල ගණන් යටතේ සැපයුම්කරුවන් විසින් සැපයුම් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති ප්‍රමාණයන් දැක්වන ලේඛනයකි.

උදා: නිෂ්පාදකයන් විසින් විවිධ මිල ගණන් යටතේ සැපයුම් කිරීමට කැමති සිති කිලෝග්‍රෑම් ප්‍රමාණය පහත වගුවෙන් දැක්වේ.

මිල	සැපයුම් ප්‍රමාණය)Kg)
100	500
200	1000
300	1500
400	2000

ඉහත සැපයුම් ලේඛනයට අනුව සිති කිලෝග්‍රෑමයක මිල රු.100/- සිට රු.400/- දක්වා ක්‍රමයෙන් වැඩි වන විට සැපයුම්කරුවන් ඒ ඒ මිල ගණන් යටතේ සැපයීමට කැමති සිති කිලෝ ගණනද (500නට) සිට (2000නට) දක්වා ක්‍රමයෙන් වැඩි වේ. ඒ අනුව සැපයුමට බලපාන අනෙකුත් සාධක ස්ථාවරව පවතින විට මිල සහ සැපයුම් ප්‍රමාණය අතර පවතින අනුලෝම සම්බන්ධතාවය හෙවත් සැපයුම් නීතිය ඉහත ලේඛනයෙන් නිරූපණය වේ.

✓ සැපයුම් නීතිය සැපයුම් සමීකරණයක් ආශ්‍රයෙන් (The Law of Supply by a Supply Equation)

■ සැපයුම් සමීකරණය යනු, යම්කිසි කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ මිල හැර සැපයුමට බලපාන අන්සාධක ස්ථාවරව තිබිය දී, භාණ්ඩයේ මිලත් සැපයුමත් අතර සම්බන්ධතාවය පෙන්වනු ලබන ගණිතමය සමීකරණයයි.

- භාණ්ඩයක සැපයුම් සමීකරණය $Q = a + bp$ යන සමීකරණයෙන් ඇස්තමේන්තු කළ හැකිය.

Q_s = සැපයුම් ප්‍රමාණය

P = භාණ්ඩයේ මිල

a = අන්ත:බණ්ඩය (මිල 0 වන විට සැපයුම)

b = බැවුම (මිල ඒකකයකින් වෙනස් වන විට සැපයුම් ප්‍රමාණයේ සිදුවන වෙනස)

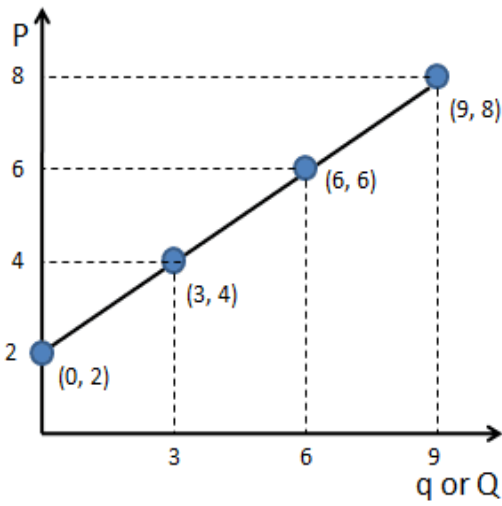
- ❖ මිලත් සැපයුම් ප්‍රමාණයත් අතර ධන සම්බන්ධතාවයක් පවතින නිසා ඇස්තමේන්තු කිරීමේ දී b වල අගය ධන අගයක් ලෙස ලැබේ.

✓ සැපයුම් නීතිය සැපයුම් වක්‍රයක් ආශ්‍රයෙන් (The Law of supply by a Supply Curve)

- සැපයුම් වක්‍රය යනු, යම්කිසි භාණ්ඩයක සැපයුමට බලපාන මිල හැර අන් සාධක ස්ථාවරව තිබිය දී සැපයුම්කරුවන් විසින් විවිධ මිල ගණන් යටතේ භාණ්ඩයකින් සැපයුම් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති ප්‍රමාණයන් දක්වන වක්‍රයකි. සැපයුම් නීතියට අනුව මිලත්, සැපයුම් ප්‍රමාණයත් අතර අනුලෝම (ධන) සම්බන්ධතාවයක් පවතින නිසා සැපයුම් වක්‍රය වමේ සිට දකුණට ඉහළට බෑවුම් වන වක්‍රයකි. එනම් ධන බෑවුමකින් යුත් වක්‍රයකි.

- මිල සහ සැපයුම් ප්‍රමාණය අතර සම්බන්ධතාවයේ දී මිල ස්ථායකත්ව විචල්‍ය වශයෙන් සලකන නිසා ගණිතමය සම්ප්‍රදායට අනුව සැපයුම් වක්‍රය නිර්මාණය කරන්නේ නම් මිල තිරස් අක්ෂයේ ලකුණු කළ යුතුය. නමුත් මෙහිදී ද ආර්ථික විද්‍යාව තුළ ඉහත ගණිතමය සම්ප්‍රදාය වෙනස් කර මිල සිරස් අක්ෂයේත් සැපයුම් ප්‍රමාණය තිරස් අක්ෂයේත් ලකුණු කරමින් සැපයුම් වක්‍රය නිර්මාණය කළ යුතුය.

Price	Quantity Supplied
\$2	0
\$4	3
\$6	6
\$8	9

සැපයුම සහ සැපයුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය (Supply and Quantity Supply)

- **සැපයුම** යනු යම් නිෂ්පාදන කාල පරිච්ඡේදයක භාණ්ඩයක පවතින හැකි විවිධ මිල ගණන් යටතේ සැපයුම්කරුවන් විසින් සැපයීමට සැලසුම් කර ඇති විවිධ ප්‍රමාණයන් ය. එය සමස්ථ සැපයුම් වකුය තුළින්ම නිරූපණය වේ.
- **සැපයුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය** යනු යම් කිසි කාල පරිච්ඡේදයක දී භාණ්ඩයක පවතින මිල යටතේ සැපයුම්කරුවන් විසින් අදාළ භාණ්ඩයෙන් වෙළඳපොළට සපයන ප්‍රමාණය වේ. එය සැපයුම් වකුය මත පිහිටි එක් ලක්ෂ්‍යයක් මගින් නිරූපණය වේ.

සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස්වීම සහ සැපයුම වෙනස් වීම (Change in Quantity Supply and Change in Supply)

1) සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස්වීම

- සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම යනු, යම්කිසි නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ භාණ්ඩයක සැපයුමට බලපාන මිල හැර අන්සාධක ස්ථාවරව තිබිය දී, මිලෙහි සිදුවන වෙනස් වීම නිසා භාණ්ඩයේ සැපයුමේ සිදුවන වෙනස් වීම වේ. මෙය සැපයුම් වකුය දිගේ ගමන් කිරීම යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.
- සැපයුම් ප්‍රමාණය වෙනස් වීම ආකාර දෙකකට දැක්විය හැකිය.
 01. සැපයුම් ප්‍රමාණය වැඩි වීම (සැපයුම් වකුය දිගේ ඉහළට ගමන් කිරීම)
 02. සැපයුම් ප්‍රමාණය අඩු වීම (සැපයුම් වකුය දිගේ පහළට ගමන් කිරීම)

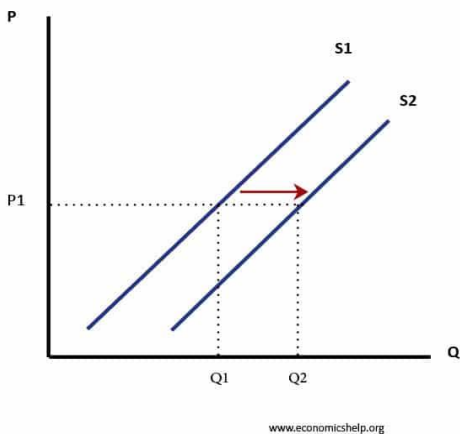
2) සැපයුම වෙනස් වීම

■ සැපයුම වෙනස් වීම යනු, යම් නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ භාණ්ඩයක සැපයුමට බලපාන මිල හැර අන් සාධකයක් වෙනස් වීම නිසා අදාළ භාණ්ඩයේ සැපයුමේ සිදුවන වෙනසයි. භාණ්ඩයක සැපයුම වෙනස් වීම සැපයුම් චක්‍රය විතැන් වීම යනුවෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

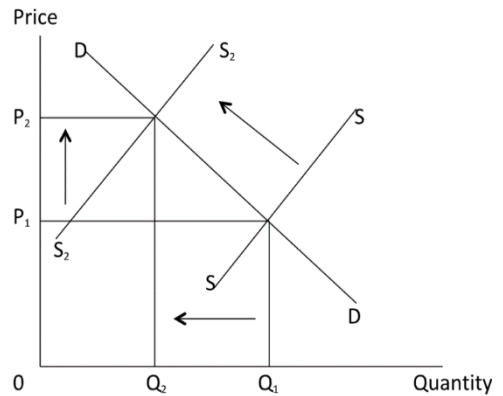
■ භාණ්ඩයක සැපයුම වෙනස් වීම ආකාර දෙකකට සිදු විය හැක.

01. සැපයුම වැඩි වීම (සැපයුම් චක්‍රය දකුණට විතැන් වීම)

02. සැපයුම අඩුවීම (සැපයුම් චක්‍රය වමට විතැන් වීම)

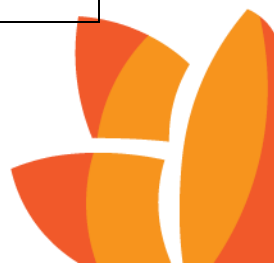
සැපයුම් චක්‍රය දකුණට විතැන් වීම

සැපයුම් චක්‍රය වමට විතැන් වීම

භාණ්ඩයක සැපයුම් චක්‍රය වමට හා දකුණට විතැන් වීමට බලපාන සාධක

යම් භාණ්ඩයක සැපයුම් චක්‍රය වමට විතැන් වීමට (සැපයුම අඩු වීමට) බලපාන සාධක	යම් භාණ්ඩයක සැපයුම් චක්‍රය දකුණට විතැන් වීමට (සැපයුම වැඩි වීමට) බලපාන සාධක
නිෂ්පාදන සාධක වල මිල ගණන් වැඩි වීම	නිෂ්පාදන සාධක මිල ගණන් අඩු වීම.
තාක්ෂණයේ පිරිහීම	තාක්ෂණය දියුණු වීම.
සමාන යෙදවුම් භාවිතා කරන වෙනත් භාණ්ඩ වල මිල ගණන් වැඩි වීම.	සමාන යෙදවුම් භාවිතා කරන වෙනත් භාණ්ඩ වල මිල ගණන් අඩු වීම.

<p>යෙදවුම් ජනිත කරන අනෙකුත් භාණ්ඩ වල මිල ගණන් අඩු වීම.</p>	<p>යෙදවුම් ජනිත කරන අනෙකුත් භාණ්ඩ වල මිල ගණන් වැඩි වීම.</p>
<p>භාණ්ඩයේ මිල අනාගතයේදී වැඩි වේ යැයි නිෂ්පාදකයන් අපේක්ෂා කිරීම.</p>	<p>භාණ්ඩයේ මිල අඩු වේ යැයි නිෂ්පාදකයන් අපේක්ෂා කිරීම..</p>

පෞද්ගලික සැපයුම සහ වෙළඳපොළ සැපයුම (Private & Supply and Market Supply)

- **පෞද්ගලික සැපයුම** යනු, යම් නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ නිෂ්පාදකයෙකු විසින් විවිධ මිල ගණන් යටතේ භාණ්ඩයකින් සැපයුම් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති ප්‍රමාණය වේ.
- **වෙළඳපොළ සැපයුම** යනු, යම් නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ වෙළඳපොළේ සියලුම සැපයුම්කරුවන් විසින් එක් එක් මිල ගණන් යටතේ භාණ්ඩයකින් සැපයුම් කිරීමට සැලසුම් කර ඇති ප්‍රමාණයන් ය.

සැපයුම් නම්‍යතාවය

සැපයුම තීරණය වීම කෙරෙහි බලපාන අනෙකුත් කරුණු නොවෙනස්ව තිබිය දී සලකා බලනු ලබන භාණ්ඩයේ මිලෙහි සාපේක්ෂ වෙනසට සලකා බලන භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය දක්වන සාපේක්ෂ ප්‍රතිචාරය මනිනු ලබන මිනුම සැපයුම් නම්‍යතාවය යි.

සැපයුම් නම්‍යතාවය

සැපයුම් නම්‍යතාවය පහත පරිදි ගණනය කෙරේ

$$\text{මිල සැපයුම් නම්‍යතාව} = \frac{\text{සැපයුම් ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශත වෙනස}}{\text{මිලෙහි ප්‍රතිශත වෙනස}}$$

$$e_s = \frac{\Delta Q_s}{\Delta P\%}$$

මිලන් සැපයුම් ප්‍රමාණයන් අතර අනුලෝම සම්බන්ධතාවයක් පවතින බැවින් සැපයුම් නම්‍යතා සංගුණකය ධන අගයක් ගනී.

සැපයුම් නම්‍යතා සංගුණකයේ ප්‍රභේද 5කි.

- පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුම - $es = 0$
- පූර්ණ නම්‍ය සැපයුම - $es = \infty$
- ඒකීය නම්‍ය සැපයුම - $es = 1$
- නම්‍ය සැපයුම - $es > 1$
- අනම්‍ය සැපයුම - $es < 1$

සැපයුම් නම්‍යතාවය ගණනය කිරීම

ලක්ෂ්‍ය නම්‍යතාව	වාස නම්‍යතාවය
<p>භාණ්ඩයක මිලෙහි ඇති වන ඉතා සුළු හෙවත් අංශුමාත්‍ර වෙනසකට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය දක්වන සාපේක්ෂ ප්‍රතිචාරය මත බලන මිනුම යි. මෙහි දී නිශ්චිත ලක්ෂ්‍යයක හෝ මිලක නම්‍යතාව මත බැලේ.</p> $es = \frac{\Delta Qs}{\Delta P} \times \frac{P}{Qs}$	<p>භාණ්ඩයක මිලෙහි ඇති වන ඉතා විශාල වෙනසකට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය දක්වන සාපේක්ෂ ප්‍රතිචාරය මත බලන මිනුම යි. මෙහි දී ලක්ෂ්‍යයක හෝ මිලයන් දෙකක් අතර නම්‍යතාව මත බැලේ.</p> $es = \frac{\Delta Qs}{\Delta P} + \frac{P_1 + P_2}{Qs_1 + Qs_2}$

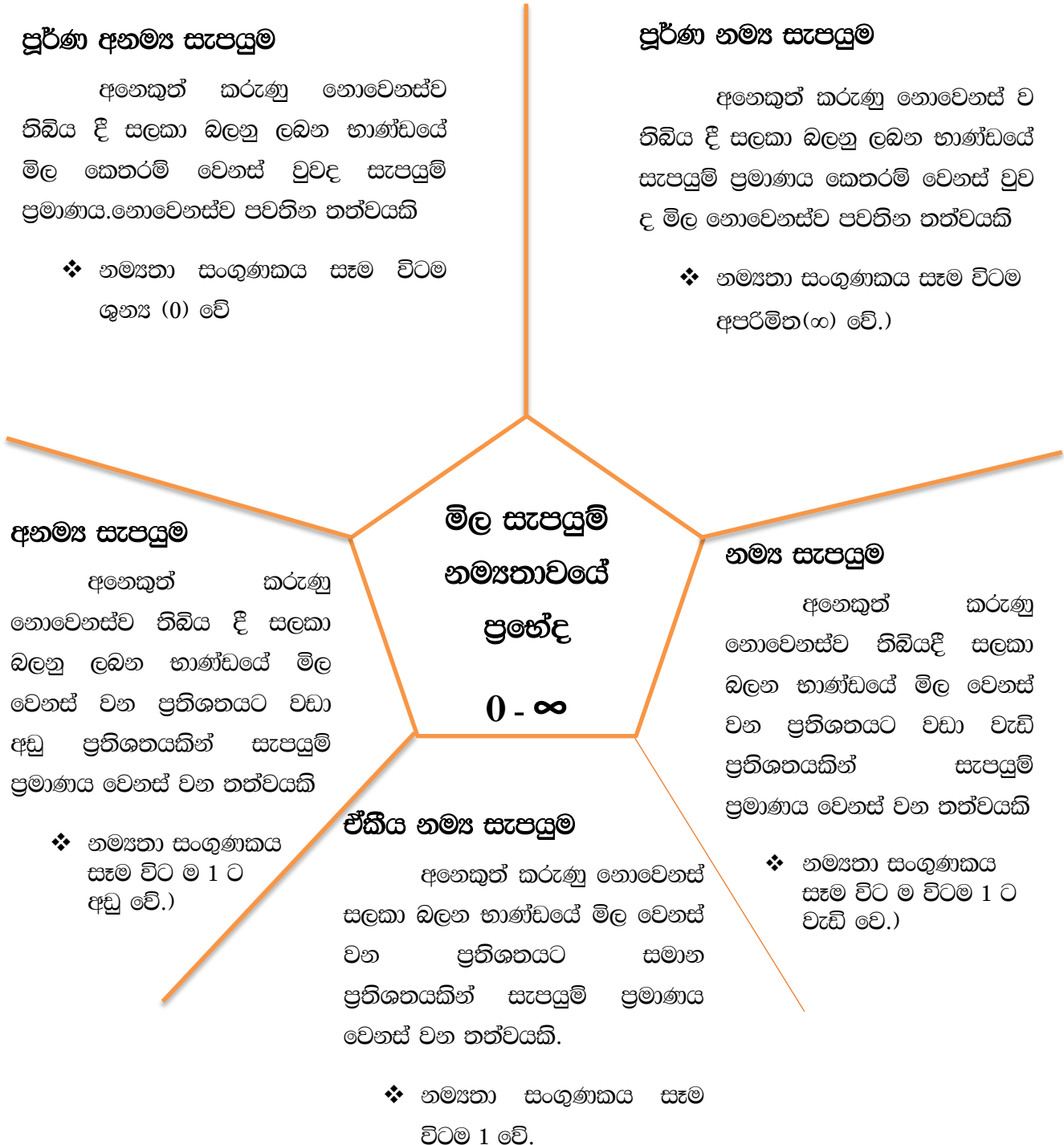
$\frac{\Delta Qs}{\Delta P}$ යනු සැපයුම් වකුයේ බැමුම බැවින් ඒ වෙනුවට (ඉ) ආදේශ කළ හැකි. කිසියම් අවස්ථාවක නම්‍යතා අගය දී මිල හා ප්‍රමාණය විමසන විට පහල සූත්‍රය භාවිතා කළ හැකිය.

$$es = \frac{bp}{a + bp}$$

❖ වාස නම්‍යතාවය ගණනය කිරීම විෂය නිර්දේශයෙන් ඉවත් කර ඇත.

සැපයුම් නිමැවීමේ ප්‍රභේද

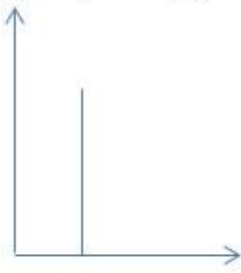
සැපයුම් නම්‍යතාවයේ ප්‍රභේද

මිල	සැපයුම් ප්‍රමාණය	නම්‍යතා සංගුණකය	නම්‍යතාව
වෙනස් වේ	වෙනස් නොවේ	0	පූර්ණ අනම්‍ය
වෙනස් නොවේ	වෙනස් වේ	∞	පූර්ණ නම්‍ය
සමාන ප්‍රතිච්ඡේදයකින් වෙනස් වේ	සමාන ප්‍රතිච්ඡේදයකින් වෙනස් වේ	1	ඒකීය නම්‍ය
වැඩි ප්‍රතිච්ඡේදයකින් වෙනස් වේ	අඩු ප්‍රතිච්ඡේදයකින් වෙනස් වේ	1 > අඩු	අනම්‍ය
අඩු ප්‍රතිච්ඡේදයකින් වෙනස් වේ	වැඩි ප්‍රතිච්ඡේදයකින් වෙනස් වේ	1 < වැඩි	නම්‍ය

ඉහත නම්‍යතා අවස්ථා 5න් පූර්ණ අනම්‍ය, පූර්ණ නම්‍ය හා ඒකීය නම්‍ය යන අවස්ථා (3) දී සෑම ලක්ෂ්‍යක ම නම්‍යතාව ස්ථාවර අගයක් ගනී. එබැවින් ඒවා **නියත නම්‍යතා** ලෙස හැඳින්වේ.

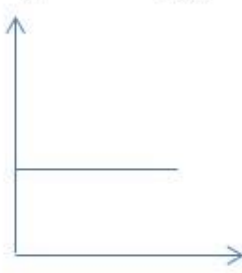

සුර්ණ අනාමය සැපයුම

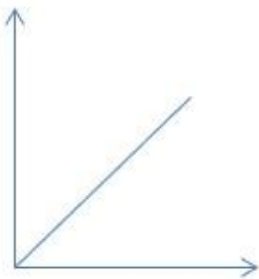
$es = 0$

සුර්ණ නාමය සැපයුම

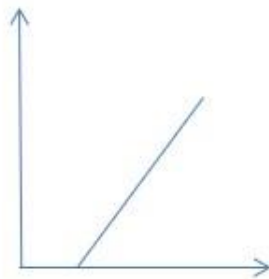
$es = \infty$

ඒකීය නාමය සැපයුම

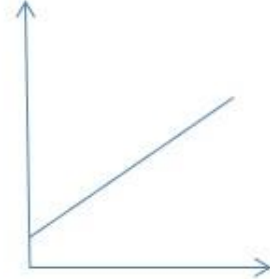
$es = 1$

අනාමය සැපයුම

$es < 1$

නාමය සැපයුම

$es > 1$

විවිධ නාමය සහිත සැපයුම් වක්‍ර

❖ නාමය හා අනාමය සැපයුම වක්‍ර දෘශ්‍ය බැවුම් මත තීරණය කිරීම 100% ක් නිවැරදි නොවේ.

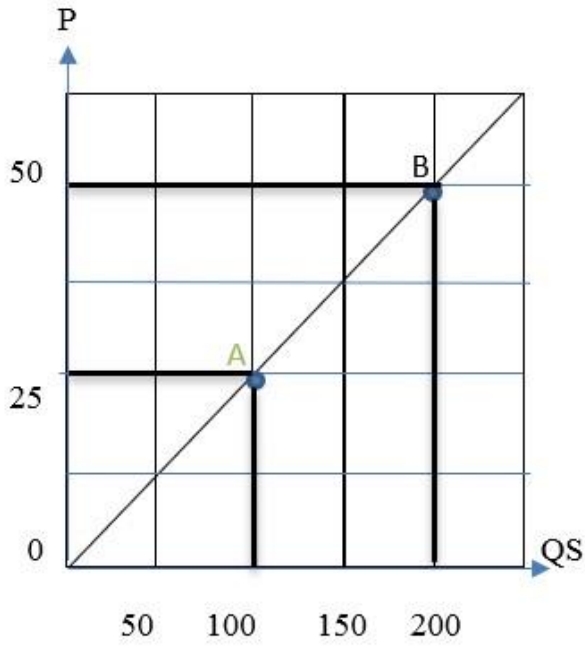
ඒකීය නාමය සැපයුමේ සුවිශේෂීතා

ඒකීය නාමය සැපයුම වක්‍රයක ඔහුම ලක්ෂ්‍යක

මිල හා සැපයුම ප්‍රමාණය අතර අනුපාතය සැපයුම වක්‍රයේ බැවුමේ පරස්පරයට සමාන වේ. $(\frac{\Delta Q}{Q} = \frac{\Delta P}{P})$

මේ නිසා නාමය නව සෙවීමේදී මිල හා සැපයුම ප්‍රමාණය අතර අනුපාතය , සැපයුම වක්‍රයේ බැවුමෙන් ගුණකල වට ලැබෙන පිලිතුර සෑම විටම 1ක් (ඒකීය) වේ.

A ලක්ෂ්‍යයේදී නම්‍යතාව-

බැඳීම
$$= \frac{\Delta Q}{\Delta P} = \frac{100}{25} = 4$$

මිල ප්‍රමාණ අනුපාතය
$$= \frac{P}{Q} = \frac{25}{100} = 0.25$$

නම්‍යතාව
$$= \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{P}{Q}$$

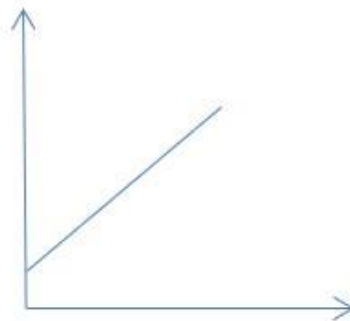
$$= 4 * 0.25$$

$$= 1$$

නම්‍ය හා අනම්‍ය සැපයුම් වක්‍ර

අනම්‍ය සැපයුම

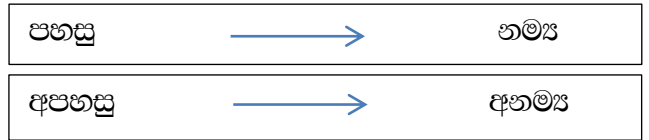

නම්‍ය සැපයුම

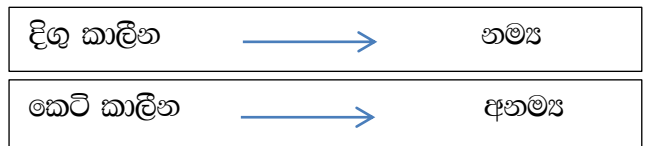

සැපයුම් නම්‍යතාව තීරණය කරන සාධක

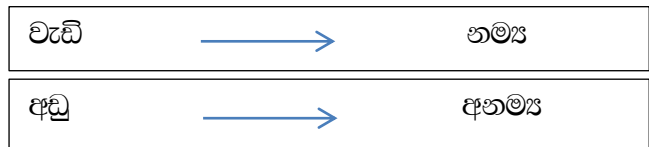
❖ කාර්මාන්තය අතර සම්පත් සංවිලාසනය

❖ සලකා බලන කාලය

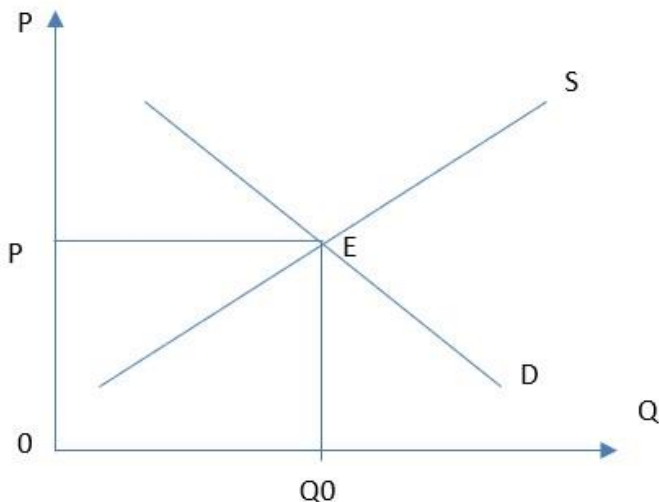

❖ තොග රැස් කිරීමේ හා කල් තබා ගැනීමේ හැකියාව

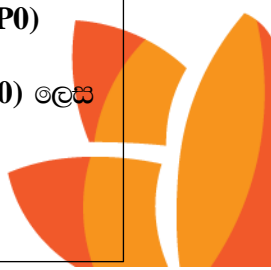

වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය (Market & Equilibrium)

වෙළෙඳපොළක් තුළ සිටින ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල දී ගැනීමේ සැලසුම් සහ විකුණුම්කරුවන්ගේ අලෙවි සැලසුම් එකිනෙකට අනුකූල වන තත්වයකි. සමතුලිතයේදී තීරණය වන මිල සමතුලිත මිල ලෙසත් ප්‍රමාණය සමතුලිත ප්‍රමාණය ලෙසත් හැඳින්වේ.

වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් වක්‍රය
 වෙළෙඳපොළ සැපයුම් වක්‍රය සමග
 ජේදනය වන E ලක්ෂ්‍යයේදී
 වෙළෙඳපොළ සමතුලිතතාව තීරණය
 වේ. දී එහි දී සමතුලිත මිල (P0)
 ලෙසද සමතුලිත ප්‍රමාණය (Q0) ලෙස
 දැනුම් තීරණය වී ඇත.

වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයක ලක්ෂණ

- $Q_d = Q_s$ - ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය සැපයුම් ප්‍රමාණයට සමාන වේ.
- $P_d = P_s$ - ඉල්ලුම් මිල සැපයුම් මිලට සමාන වේ.
- $Q_{de} / Q_{Se} = 0$ - අධි ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය හා අධි සැපයුම් ප්‍රමාණය ශුන්‍ය වේ.
- $P_{de} / P_{Se} = 0$ - අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල ශුන්‍ය වේ.
- පාරිභෝගිකයන්ගේ හා නිෂ්පාදකයන්ගේ තීරණ එකිනෙකට ගැලපීම.
- මිල හා ප්‍රමාණය වෙනස් කෙරෙන වෙළෙඳ පොළ බලවේග තුළන වීම.
- සමපත් බෙදී යාම කාර්යක්ෂම වේ. (භාණ්ඩයේ මිල ආන්තික පිරිවැයට සමාන වීම ($P = MC$))

අධි ඉල්ලුම හා අධි සැපයුම

අධි ඉල්ලුම

කිසියම් මිලක දී සැපයුම් ප්‍රමාණයට වඩා වැඩියෙන් පවතින ඉල්ලුම ප්‍රමාණය වේ

$$Q_{d_e} = Q_d - Q_s$$

අධි ඉල්ලුමකදී මිල ඉහල යයි.

අධි සැපයුම

කිසියම් මිලක දී ඉල්ලුම් ප්‍රමාණයට වඩා වැඩියෙන් පවතින සැපයුම් ප්‍රමාණය වේ.

$$Q_s = Q_s - Q_d$$

අධි සැපයුමක දී මිල පහල යයි..

සමතුලිත මිලේ දී

- අධි ඉල්ලුම හා අධි සැපයුම ශුන්‍ය වේ.
- අධි ඉල්ලුම් / අධි සැපයුම් වක්‍ර මිල අක්ෂය ජේදනය වන ලක්ෂයේදී සමතුලිත මිල තීරණය වේ.

සමතුලිත මිලට පහල මිලයන් වල දී

→ අධි ඉල්ලුම ධන අගයක් ගන්නා අතර එම අගයට සමානව අධි සැපයුම සෘණ වේ.

සමතුලිත මිලට ඉහළ මිලයන්වල දී

→ අධි ඉල්ලුම සෘණ අගයක් ගන්නා අතර එම අගයට සමානව අධි සැපයුම ධන වේ.

අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල

අධි ඉල්ලුම් මිල

කිසියම් ප්‍රමාණයක දී සැපයුම් මිලට වඩා වැඩියෙන් පවතින ඉල්ලුම් මිල වේ

$$Pd_e = Pd - Ps$$

අධි ඉල්ලුම් මිලක දී ප්‍රමාණය වැඩි වේ

අධි සැපයුම් මිල

කිසියම් ප්‍රමාණයකදී ඉල්ලුම් මිලට වඩා වැඩියෙන් පවතින සැපයුම් මිල වේ.

$$Ps_e = Ps - Pd$$

අධි සැපයුම් මිලක දී ප්‍රමාණය අඩු වේ.

සමතුලිත ප්‍රමාණයේ දී

→ අධි ඉල්ලුම් මිල හා අධි සැපයුම් මිල ශුන්‍ය වේ.

සමතුලිත ප්‍රමාණයට පහළ ප්‍රමාණවල දී

→ අධි ඉල්ලුම් මිල ධන අගයක් ගන්නා අතර එම අගයට සමානව අධි සැපයුම් මිල සෘණ වේ.

සමතුලිත ප්‍රමාණයට ඉහළ ප්‍රමාණ වල දී

→ අධි ඉල්ලුම් මිල සෘණ අගයක් ගන්නා අතර එම අගයට සමානව අධි සැපයුම් මිල ධන වේ.

ස්ථායී වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය

අසමතුලිත තත්වයේ පවතින වෙළෙඳපොළක් මිල යාන්ත්‍රණය මගින් වෙළෙඳපොළ යළි සමතුලිතය කරා යොමු කරවීම ස්ථායී වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය වේ.

සමතුලිත ප්‍රමාණයට වඩා අඩු ප්‍රමාණවල

→ අධි ඉල්ලුම් මිලක් පවතින අතර එමගින් අධි ලාභ ජනිත කිරීමෙන් ප්‍රමාණය සමතුලිතය දක්වා වැඩි කිරීමට සංඥා සපයයි.

සමතුලිත මිලට වඩා අඩු මිල ගණන් වල

→ අධි ඉල්ලුමක් පවතින බැවින් මිල ඉහළ නැංවීමට වෙළෙඳ පොළ බලවේග ක්‍රියා කයි. මෙය උඩුකුරු මිල තෙරපුම ලෙස හැඳින්වේ.

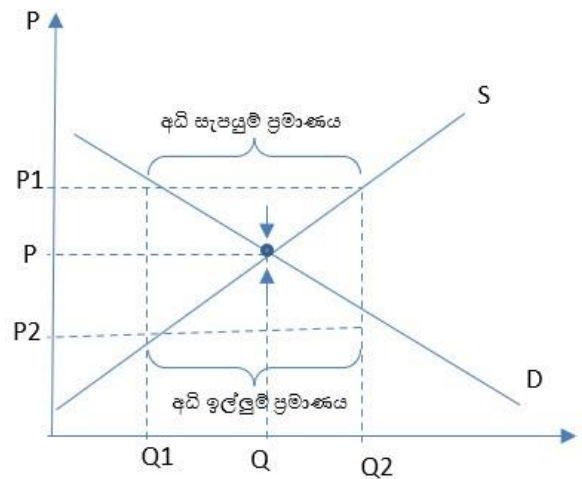
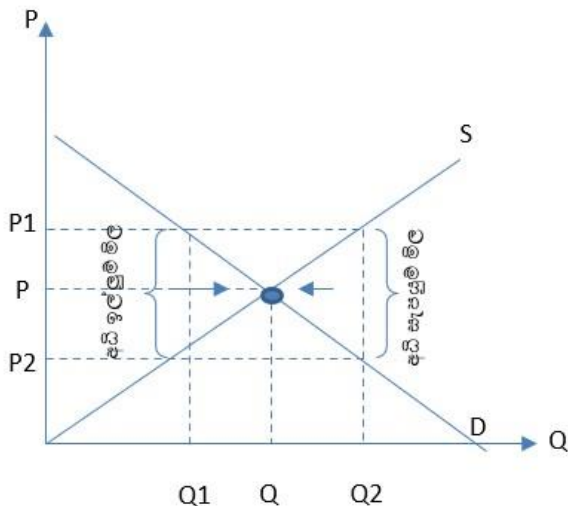
සමතුලිත ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි ප්‍රමාණවල

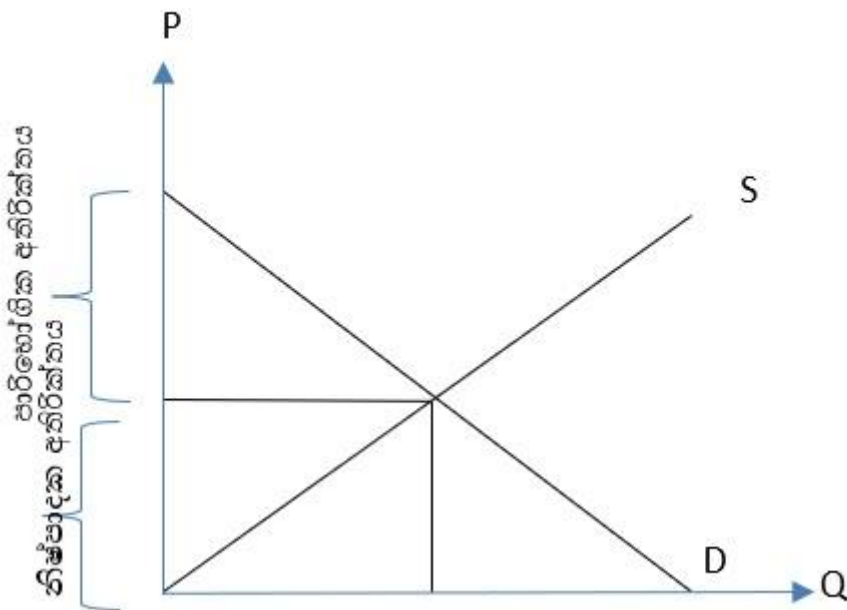
→ අධි සැපයුම් මිලක් පවතින අතර එමගින් අලාභ ජනිත කිරීමෙන් ප්‍රමාණය සමතුලිතය දක්වා අඩු කිරීමට සංඥා සපයයි.

සමතුලිත මිලට වඩා වැඩි මිල ගණන් වල

→ අධි සැපයුමක් පවතින බැවින් මිල පහළ දැමීමට වෙළෙඳපොළ බලවේග ක්‍රියා කරයි. මෙය ඔට්කුරු මිල තෙරපුම ලෙස හැඳින්වේ.

ආර්ථික අතිරික්තය

වෙළෙඳපොළේ හුවමාරුවට සහභාගී වන ගැණුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් යන දෙපිරිස ම එම හුවමාරුවෙන් ලබා ගන්නා වාසිය යි.

$$\text{ආර්ථික අතිරික්තය} = \text{පාරිභෝගික අතිරික්තය} + \text{නිෂ්පාදක අතිරික්තය}$$

වෙළෙඳපොළේ හුවමාරුවෙන්

ගැණුම්කරුවන්ට හිමි වාසිය
පාරිභෝගික අතිරික්තය යි.

විකුණුම්කරුවන්ට හිමි වාසිය
නිෂ්පාදක අතිරික්තය යි.

අනෙක් සැසඳීමක දී හැර අනෙකුත් සමතුලිතයන්වලදී ඉල්ලුම් හා සැපයුම් නොමැත සමාන වන විට, පාරිභෝගික අතිරික්තය = නිෂ්පාදන අතිරික්තය වේ.

අතිරික්තය හා නොමැත අතර සෑම විටම ප්‍රතිරෝම සම්බන්ධතාවයක් පවතී.

පාරිභෝගික අතිරික්තය

පාරිභෝගිකයන් කිසියම් ප්‍රමාණයක් මිල දී ගැනීමේ දී සෑම ඒකකයක් පාසා ම සත්‍ය වශයෙන් ගෙවන මිල හා ගෙවීමට කැමති මිල (ආන්තික උපයෝගීතාවය) අතර ධනාත්මක වෙනස්කම්වල එකතුව පාරිභෝගික අතිරික්තය යි.

නැතහොත් මුළු පාරිභෝගික පැහැදීම ඉක්මවා ඇති මුළු උපයෝගීතාවය යි.

$$\text{පාරිභෝගික අතිරික්තය} = \text{මුළු උපයෝගීතාවය} - \text{පාරිභෝගික පැහැදීම}$$

$$A = (A + B + C) - (B + C)$$

සමතුලිතයේ දී පාරිභෝගික අතිරික්තය පහත පරිදි ගණනය කළ හැක.

සමතුලිත මිලේ දී	= (ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය දැනට වන මිල - සමතුලිත මිල) x සමතුලිත
පාරිභෝගික අතිරික්තය	ප්‍රමාණ
<hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/>	
2	

නිෂ්පාදක අතිරික්තය

නිෂ්පාදකයෙක් කිසියම් භාණ්ඩ ප්‍රමාණයක් සැපයීමේ දී සෑම ඒකකයක් පාසාම අපේක්ෂා කළ අවම මිල (ආන්තික පිරිවැය) හා සත්‍ය වශයෙන්ම ඒ සඳහා වෙළෙඳපොළේ දී ලැබෙන මිල අතර පවත්නා ධනාත්මක වෙනස්කම් වල ඒකතුව නිෂ්පාදක අතිරික්තය යි.

හැතහොත් මුළු විචල්‍ය පිරිවැය ඉක්මවා ඇති මුළු අයහාරය යි

නිෂ්පාදක අතිරික්තය = මුළු අයහාරය - මුළු විචල්‍ය පිරිවැය

$$B = (B + C) - C$$

සමතුලිතයේ දී නිෂ්පාදක අතිරික්තය පහත පරිදි ගණනය කළ හැක.

සමතුලිත මිලේ දී	=	(සමතුලිත මිල - සැපයුම් ප්‍රමාණය ශූන්‍යවනමිල) x සමතුලිත
නිෂ්පාදක අතිරික්තය	_____	ප්‍රමාණ
	2	

සමතුලිතය වෙනස් වීම

සමතුලිත වෙනස් වීම අවස්ථා දෙකක් ඔබේ දැක්විය හැකි ය.

1. ඉල්ලුම හෝ සැපයුම වෙනස් වීම.

සැපයුම ස්ථාවර වීම		ඉල්ලුම ස්ථාවර වීම	
ඉල්ලුම වැඩි	සමතුලිත මිල හා ප්‍රමාණය වැඩි වේ	2. සැපයුම වැඩි	සමතුලිත මිල අඩුවේ. ප්‍රමාණය වැඩිවේ.
ඉල්ලුම අඩු	සමතුලිත මිල හා ප්‍රමාණය අඩු වේ	සැපයුම අඩු	සමතුලිත මිල වැඩි වේ. ප්‍රමාණය අඩු වේ.

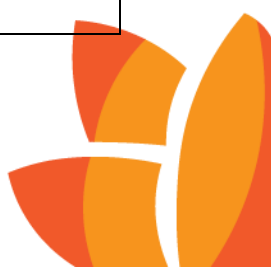
2. ඉල්ලුම හා සැපයුම

යුම වෙනස් වීම

3. රජය වෙළඳපොළට රජය මැදිහත් වන ආකාරය

ආර්ථික විද්‍යා විශේෂ ක්ෂේත්‍රය තුළ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය, හුවමාරුව පාරිභෝජනය යනාදිය මගින් මිනිස් හැසිරීම අධ්‍යයනය සිදු කරනු ලැබේ. එකී අධ්‍යයනය තුළ වෙළඳපොළේ කාර්යභාරය සුවිශේෂ අංගයක් ලෙස සලකනු ලැබේ. වෙළඳපොළේ එහි මතුවන ඉල්ලුමට අදාළව සැපයුම සිදු කිරීම

සැපයුම වෙනස් වීම	ඉල්ලුම වෙනස් වීම	
	ඉල්ලුම වැඩි වීම	ඉල්ලුම අඩු වීම
	<ul style="list-style-type: none"> සැපයුම වැඩි වීම 	සමතුලිත ප්‍රමාණය වැඩි වේ. සමතුලිත මිල වෙනස් වන ආකාරය අවිනිශ්චිත වේ.
<ul style="list-style-type: none"> සැපයුම අඩු වීම 	සමතුලිත මිල ඉහළ නගී. සමතුලිත ප්‍රමාණය වෙනස් වන ආකාරය අවිනිශ්චිතය.	සමතුලිත ප්‍රමාණය අඩුවේ සමතුලිත මිල වෙනස් වන ආකාරය අවිනිශ්චිත වේ.

සඳහා භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය සහ බෙදා හැරීම සිදුකරනු ලැබේ. එනම් ඉල්ලුම සහ සැපයුම බලවේග මගින් වෙළෙඳ පොළේ ක්‍රියාකාරීත්වය තීරණය වේ. එමගින් තීරණය වන වෙළෙඳපොළ සමතුලිතතාවය සමාජයේ තුළ වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරනු ලැබේ. එය විවිධ දෘෂ්ටිකෝණවලින් බැලූ කල (සමාජීය, ආර්ථික, දේශපාලනික වශයෙන්) අහිතකර තත්ත්වයක් බව පෙන්වයි. මෙවන් වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයක් තුළ රටක ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වය උදෙසා රජය විවිධ ආකාර වලින් වෙළෙඳ පොළට ක්‍රියාකාරීත්වයට සම්බන්ධ වෙයි.

- බදු පැනවීම
- සහනාධාර ලබා දීම
- මිල පාලනය
- මිල ස්ථායීකරණය

❖ බදු පැනවීම

මහජන අරමුණු ඉටුකර ගැනීම සඳහා රජයේ අවයවයක් ලෙස සලකන අනිවාර්ය අයකර ගැනීමක් බද්දක් ලෙස හැඳින්වේ. නිෂ්පාදකයන්ගෙන් මෙන්ම පාරිභෝගිකයන්ගෙන් ද බදු අය කර ගනී.

බදු අය කර ගැනීමේ ස්වරූප දෙකක් ඇත.

- I. ඒකකයක් මත නිශ්චිත රුපියල් ප්‍රමාණයක බදු අයකිරීම.
- II. භාණ්ඩයේ වටිනාකම මත කිසියම් ප්‍රතිශතයක් බදු වශයෙන් අය කිරීම.

බදු අය කිරීම නිසා එය වෙළෙඳපොළ සමතුලිතතාවය වෙනස් වීමට වෙනස්වීමට හේතුවක් වේ.එනම් ඉල්ලුම් සැපයුම් තත්ත්ව වෙනස් වේ.

❖ සහනාධාර ලබා දීම

රජය විසින් පුද්ගලයින්,පෞද්ගලික ආයතන,රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්ට වෙළෙඳපොළේ පවතින මිල ගණන් වලට වඩා අඩු පිරිවැයකට භාණ්ඩ මිලදීගැනීම ,විකිණීම හෝ යම් සේවාවක් ලබාගැනීමට හැකිවන පරිදි ඔවුන්ට සහන සැලසීමට යොදා ගන්නා ජනප්‍රිය ක්‍රමයක් ලෙස මෙය හැඳින්විය හැකිය.

❖ මිල පාලනය

මිල පාලනය යනු ආණ්ඩුව විසින් නීතිරීති ,අනුපනත් භාවිතා කරමින් කෘතීම මිලක් වෙළෙඳපොළේ ඇති කිරීමයි . එනම් වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරීත්වය නිෂ්ක්‍රිය වීමක් සිදුවෙයි.

මිල පාලනය ස්වරූප දෙකකි.

- I. උපරිම මිල සීමා නියම කිරීම
- II. අවම මිල සීමා නියම කිරීම

❖ මිල ස්ථායීකරණය

රටක සමමත මිල මට්ටම නොවෙනස්ව පවත්වා ගැනීම මිල ස්ථායීතාවය වේ. එනම් උද්ධමන සහ අවධමන තත්වයන්ගෙන් තොරව මිල ස්ථාවරව පවත්වා ගැනීමයි. මිල අස්ථායීකරණය වැලැක්වීම උදෙසා රජය විසින් විවිධ කටයුතු සිදු කරයි.

බදු පැනවීම

වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාවලියට ආණ්ඩුව මැදිහත් වන සුලබම ආකාරයක් වන්නේ නිෂ්පාදකයන්ගෙන් හා පාරිභෝගිකයන් ගෙන් බදු අය කිරීම යි.

විවිධ අරමුණු ඇති ව ආණ්ඩුව බදු අය කිරීම් සිදු කරන අතර නිෂ්පාදනය හෝ පරිභෝජනය කරනු ලබන ඒකකයක් මත නිශ්චිත රුපියල් ප්‍රමාණයක බදු අය කිරීම හෝ භාණ්ඩයේ වටිනාකම මත කිසියම් ප්‍රතිශතයක් බදු වශයෙන් අය කිරීම හෝ ලෙසින් බදු අය කිරීමේ ප්‍රධාන ස්වරූප දෙකක් දැකිය හැකි ය.

නිදසුන - සීනි 1Kg වටිනාකම මත 2% ක බද්දක් පැනවීම

- මෙලෙසින් බදු අය කිරීම් නිසා ඉල්ලුම්, සැපයුම් තත්ත්ව වෙනස් වන බැවින්, ඉල්ලුම් සැපයුම් බලවේග මගින් තීරණය වන වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයෙහි වෙනස්කම් හට ගනී.

නිදසුන් -

- සීනි කිලෝග්රෑම් එකක් සඳහා රුපියල් 10/-ක් බදු අය කිරීම
- පාන් රාත්තකලකට රුපියල් 2/- ක බද්දක් අය කිරීම
- රෙදි මීටරයකට රුපියල් 3/- ක් බදු අය කිරීම

භාණ්ඩ මත පනවනු ලබන බදු අනුපාතිකවල ස්වරූප දෙකකි.

1. ප්‍රතිශත බද්ද - නිෂ්පාදනය හෝ පරිභෝජනය හෝ කරන භාණ්ඩයේ වටිනාකම මත කිසියම් ප්‍රතිශතයක් බදු වශයෙන් අය කර ගැනීම ප්‍රතිශත බද්දක් වශයෙන් හඳුන්වයි

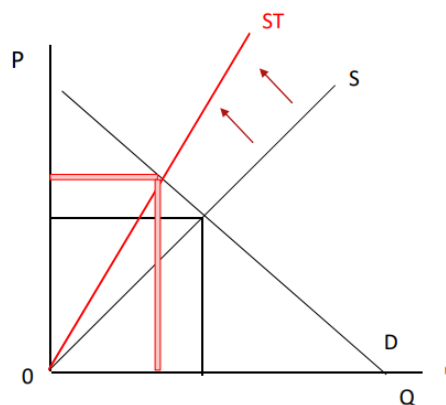

2. ඒකක බද්ද- නිෂ්පාදනය හෝ පරිභෝජනය කරනු ලබන භාණ්ඩ ඒකකයක් මත කිසියම් රුපියල් ප්‍රමාණයක් බදු වශයෙන් අයකර ගැනීම ඒකක බද්දක් පැනවීම යන්නෙන් අදහස්වේ. මෙය නිශ්චිත බද්දකි.

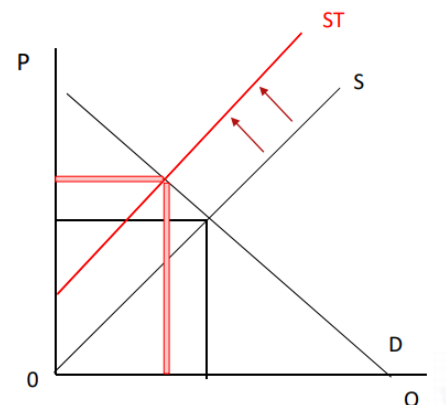
- ✓ සැපයුම්කරු මත ඒකක බදු පැනවීමේ නිසා සිදු වන්නේ නිෂ්පාදන පිරිවැය ඉහළ යෑම ය
- ✓ මේ නිසා සැපයුමෙහි අඩු වීමක් සිදු වන අතර, බද්දේ ප්‍රමාණයෙන් සැපයුම් වක්‍රය වමට විතැන් වීමක් ද සිදු වේ.
- ✓ මලෙසින් ඒකක බද්දක් පැනවීම නිසා වෙළෙඳපොළ සමතුලිතයට වන බලපෑම ලේඛන, ප්‍රස්තාර හා සමීකරණ මගින් පෙන්නුම් කළ හැකි ය

❖ සැපයුම්කරු මත ඒකක බද්දක් පැනවූ විට සැපයුම් වක්‍රයට වන බලපෑම

ප්‍රතිශතක බද්ද
-Proportional tax or ad-valorem tax -

ඒකක බද්ද
- Specific tax or unit tax -

❖ සැපයුම්කරු මත ඒකක බද්දක් පැනවූ විට එම බද්ද සැපයුම් ලේඛනයට, සැපයුම් වක්‍රයට සහ සැපයුම් සමීකරණයට වන බලපෑම

පහත දැක්වෙන්නේ තරගකාරී භාණ්ඩ වෙළෙඳපොළක කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා වන ඉල්ලුම් හා සැපයුම් ලේඛනයකි.

මිල (රු)	සැපයුම් ප්‍රමාණය (ඒකක)
0	0
5	10
10	20
15	30
20	40
25	50
30	60
35	70
40	80

ආණ්ඩුව මෙම භාණ්ඩයේ සෑම විකුණුම් ඒකකයකින් ම රුපියල් 5.00 ක බද්දක් අය කරන බව සිතමු. මේ නිසා වෙළෙඳපොළ නව සැපයුම් ලේඛනය පහත පරිදි වේ.

මිල (රු)	ඒකක බද්ද (රු)	බද්දෙන් පසු මිල (රු)	සැපයුම් ප්‍රමාණය (ඒකක)
0	5	5	0
5	5	10	10
10	5	15	20
15	5	20	30
20	5	25	40
25	5	30	50
30	5	35	60
35	5	40	70
40	5	45	80

- ඒකක බද්ද නිෂ්පාදකයාට පිරිවැයක් වන බැවින් බද්ද පැනවීම නිසා සැපයුම් ප්‍රමාණය අඩු වී ඇති බව ඉහත වගු සටහනෙන් පැහැදිලි වේ.
- ඒකක බද්ද පැනවීමට පෙර ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් තොරතුරු සහ බද්ද පැනවීම නිසා නව සැපයුම් ලේඛනයෙන් දැක්වෙන ආකාරයට සැපයුම අඩු වීම පිළිබඳ තොරතුරු පහත පරිදි ප්‍රස්ථාර සටහනක් මගින් දැක්විය හැකි ය.

නිෂ්පාදකයන් මත රුපියල් 5ක ඒකක බද්ද පැනවීම නිසා සැපයුම් වක්‍රය S1 දක්වා වමට විතැන් වී ඇති අතර සමතුලිතය ද වෙනස් වී ඇත.

- එනම් , බද්දට පෙර,

සමතුලිත මිල = රු. 20.00

සමතුලිත ප්‍රමාණය = ඒකක 40

බද්ද පසු,

සමතුලිත මිල = රු. 22.50

සමතුලිත ප්‍රමාණය = ඒකක 35

- නිෂ්පාදකයන් මත ඒකක බදු පැනවීම නිසා සමතුලිතය වෙනස් වීමට අමතර ව ශුභසාධන ප්‍රතිපාදකයන් ද හට ගනී.
- පහත ප්‍රස්තාර සටහන මගින් එම ශුභසාධන ප්‍රතිපාදකයන් හඳුනා ගත හැකි ය.

4

(1) බද්දට පෙර,

පාරිභෝගික අතිරික්තය = $A + B + C + D$

පාරිභෝගික අතිරික්තය = $\frac{(\text{සමතුලිත මිල} - \text{ඉල්ලම් මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

= $\frac{(40-20) \times 40}{2}$

= රු. 400 /=

නිෂ්පාදන අතිරික්තය

= $H + G + F + I + J$

= $\frac{(\text{සමතුලිත මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$

= $\frac{(20-0) \times 40}{2}$

= රු. 400 /=

$$\begin{aligned} \text{ආර්ථික අතිරික්තය} &= (A + B + C + D) + H + G + F + I + J \\ &= \text{රු. } 400 + \text{රු. } 400 \\ &= \text{රු. } 800/- \end{aligned}$$

(ii) බද්ද වූ පසු,

$$\begin{aligned} \text{පාරිභෝගික අතිරික්තය} &= A \\ &= \frac{(\text{ලැබීමේ මිල} - \text{නව සමතුලිත මිල}) \times \text{නව සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2} \\ &= \frac{(40 - 22.50) \times 35}{2} \\ &= \text{රු. } 306.25 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{නිෂ්පාදන අතිරික්තය} &= I + J \\ &= \frac{(\text{නිෂ්පාදකයාට ලැබෙන මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල}) \times \text{නව සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2} \\ &= \frac{(17.50 - 0) \times 35}{2} \\ &= \text{රු. } 306.25// \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ආර්ථික අතිරික්තය} &= (A) + (I + J) \\ &= 306.25 + 306.25 \\ &= \text{රු. } 612.50 // \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{(iii) බද්ද නිසා පාරිභෝගික අතිරික්තයේ වූ අහිමි වීම} &= (A + B + C + D) - A \\ &= B + C + D \\ &= 400 - 306.25 \\ &= \text{රු. } 93.75 // \end{aligned}$$

$$\text{බද්ද නිසා නිෂ්පාදන අතිරික්තයේ වූ අහිමි වීම} = (H + G + F + I + J) - (I + J)$$

$$= (H + G + F)$$

$$= 400 - 306.25$$

$$= රු. 93.75 //$$

බද්ද නිසා ආර්ථික අතිරික්තයේ වූ අහිමි වීම $= B + C + D + H + G + F$

(I ක්‍රමය) $= 93.75 + 93.75$

$$= රු. 187.50 //$$

(ii) ක්‍රමය

බද්ද නිසා අහිමි වූ ආර්ථික අතිරික්තය = බද්දට පෙර ආර්ථික අතිරික්තය - බද්දට පසු ආර්ථික අතිරික්තය

$$= 800 - 612.50$$

$$= රු. 187.50 //$$

(iv) එකක බද්දෙන් රජයට ලැබෙන ආදායම $= B + C + H + G$

$$= \text{එකක බද්දේ ප්‍රමාණය} \times \text{නව සමතුලිත ප්‍රමාණය}$$

$$= රු. 5 \times 35$$

$$= රු. 175 /=$$

(v) එකක බද්දෙන් පාරිභෝගිකයා දරන ප්‍රමාණය = බද්දට පෙර සමතුලිත මිල - බද්දට පසු සමතුලිත මිල

$$= රු. 20.00 - රු. 22.50$$

$$= රු. 2.50$$

පාරිභෝගිකයා දරන බදු බර

$$= B + C$$

$$= 2.50 \times 35$$

$$= රු. 87.50$$

(vi) එකක බද්දෙන් නිෂ්පාදකයා දරන ප්‍රමාණය = සමතුලිත මිල - නිෂ්පාදකයාට ලැබෙන මිල

$$= 20 - 17.50$$

$$= රු. 2.50 /=$$

නිෂ්පාදකයාගේ බදු බර

$$= H + G$$

$$= 2.50 \times 35$$

$$= රු. 87.50 /=$$

(vii) පාරිභෝගිකයා හා නිෂ්පාදකයා යන දෙදෙනාගේ ම බදු බර $= B + C + H + G$

$$= 87.50 + 87.50$$

$$= රු. 175 /=$$

(ඒකක බද්දෙන් රජයට ලැබෙන ආදායම නිෂ්පාදකයා සහ පාරිභෝගිකයා දෙදෙනාගේ ම බදු බරෙහි එකතුවට සමාන වේ.)

$$\begin{aligned}
 \text{(vii) ඒකක බද්ද නිසා සමස්ත සමාජයට වූ අහිමි වීම} &= \text{රජයේ ආදායම} - \text{ආර්ථික අතිරික්තයේ අහිමි වීම} \\
 &= 175 - 87.50 \\
 &= \text{රු. } 12.50
 \end{aligned}$$

ඒකක බද්ද නිසා සමස්ත සමාජයට රු. 12.50ක අහිමි වීමක් සිදු ව ඇත.

II කමය

ශුභසාධනයේ අහිමි වීම $D+F$ කෙරෙහි සමාන වේ. එනම්,

රජයේ ආදායම - ආර්ථික අතිරික්තයේ වූ අහිමි වීම

$$B + C + H + G - (B + C + D) + (H + G + F)$$

$$B + C + H + G - B - C - D - H - G - F$$

$$= -(D + F)$$

$$= \frac{\text{ඒකක බද්ද} \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණයේ වෙහස}}{2}$$

$$= \frac{5 \times 5}{2} = \text{රු. } 12.50//$$

- ඒකක බදු පැනවීම ආශ්‍රිත ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක සමීකරණ භාවිතයෙන් ද සොයා බැලිය හැකි ය.
- ඉහත සැලකිල්ලට ගත් නිදසුනට අනුව ඒකක බදු පැනවීමට පෙර ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් සමීකරණ පහත පරිදි වේ.

$$Qd = 80 - 2p$$

$$Qs = 0 + 2p$$

- මේ නිසා බද්දට පෙර, සමතුලිතය,

$$Qd = Qs$$

$$80 - 2p = 0 + 2P$$

$$80 = 4P$$

$$20 = P$$

සමතුලිත මිල = රුපියල් 20//

සමතුලිත = රුපියල් 40//

$p = 20$ ඉල්ලුම් සමීකරණයට ආදේශයේ

$$80 - 2 \times 20$$

$$= 40$$

- නිෂ්පාදකයන්ගෙන් ඒකක බදු පැනවීම නිෂ්පාදකයාට පිරිවැයක් වේ. ඒ බව සැපයුම් සමීකරණ මගින් පහත ලෙස දැක්විය හැකි ය.

$$Q_s = 0 + 2(p - 5)$$

$$Q_s = 2(p - 5)$$

$$Q_s = 2p - 10$$

$$Q_s = -10 + 2p$$

නව සැපයුම් සමීකරණය

- බද්දට පසු නව සමතුලිතය,

$$Q_d = Q_s$$

$$80 - 2p = -10 + 2p$$

$$90 = 4p$$

$$22.50 = p$$

P = 22.50, සැපයුම් සමීකරණයට ආදේශයෙන් නව සමතුලිත ප්‍රමාණය,

$$Q_s = 10 + 2(22.50)$$

$$Q_s = 35$$

බද්දට පසු සමතුලිත මිල = රු. 22.50

බද්දට පසු සමතුලිත ප්‍රමාණය = ඒකක 35//

- නිෂ්පාදකයන් මත ඒකක බදු පැනවීම නිසා ඇති වන අනෙකුත් ප්‍රතිවිපාක ඉල්ලුම් සැපයුම් සමීකරණ මගින් ද දැක්විය හැකි ය.
- ගැනුම්කරුවන් මත ඒකක බදු පැනවීම යන්නෙන් අදහස් වන්නේ භාණ්ඩයක් මිලදී ගන්නා අවස්ථාවේ දී ඒකකයක් මත නිශ්චිත රුපියල් ප්‍රමාණයක් ගැනුම්කරුගෙන් බදු ලෙස අය කිරීමයි.

නිදසුන් :- විකුණුම් බදු, පාරිභෝගික වැට් බදු

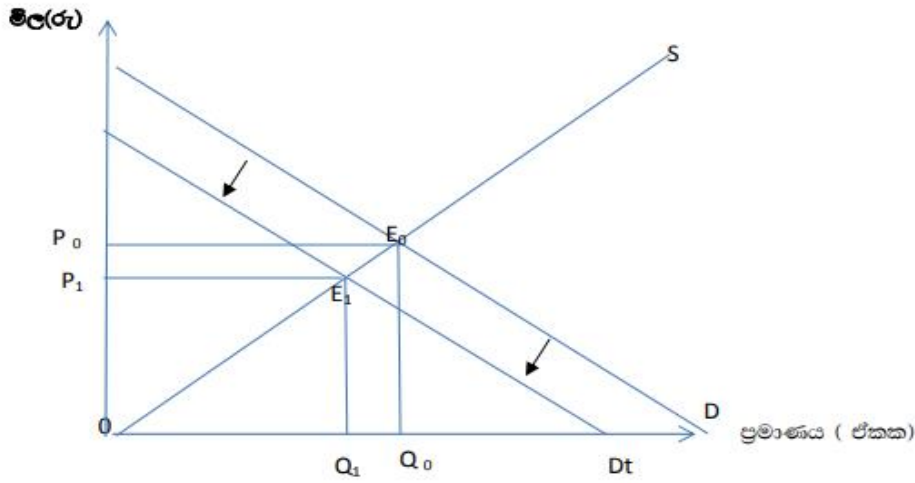
- මෙහි දී භාණ්ඩයක් මිල දී ගන්නා අවස්ථාවේ දී අය කරන හෙයින් ජනතායෝගික වශයෙන් බද්ද මුළුමනින්ම ගෙවනු ලබන්නේ ගැනුම්කරු ය.

නිදසුන :-

- දොඩම් ගෙඩියක් මත රු. 10 ක අලෙවි බද්දක් අය කරනු ලබයි නම් දොඩම් මිලදී ගන්නා සෑම
- අවස්ථාවක දී ම දොඩම් ගෙඩියකට රු. 10 බැගින් බද්දක් ආණ්ඩුවට ගෙවිය යුතු ය.
- ගැනුම්කරුවන් මත ඒකක බද්දක් පැනවූ විට එම භාණ්ඩයේ සැපයුම් වක්‍රයට කිසිදු බලපෑමක් ඇති නොවේ.

- එහෙත් ගැනුම්කරුවන් මත ඒකක බදු පැනවූ විට ගැනුම්කරුවන් ගෙවිය යුතු මිල ඉහළ යන බැවින් ගැනුම්කරුවන් මිල දී ගත් ඒකක සඳහා බද්දෙන් පසු ගෙවීමට කැමති මිල අඩුවේ. මේ නිසා පැවති මිල ගණන් යටතේම බද්දේ ප්‍රමාණයෙන් ඉල්ලුම් වක්‍රය වමට විතැන් වේ.
- ගැනුම්කරු මත ඒකක බද්දක් පැන වූ පසු සමතුලිතය වෙනස් වන ආකාරය පහත රූප සටහනේ දැක්වේ.

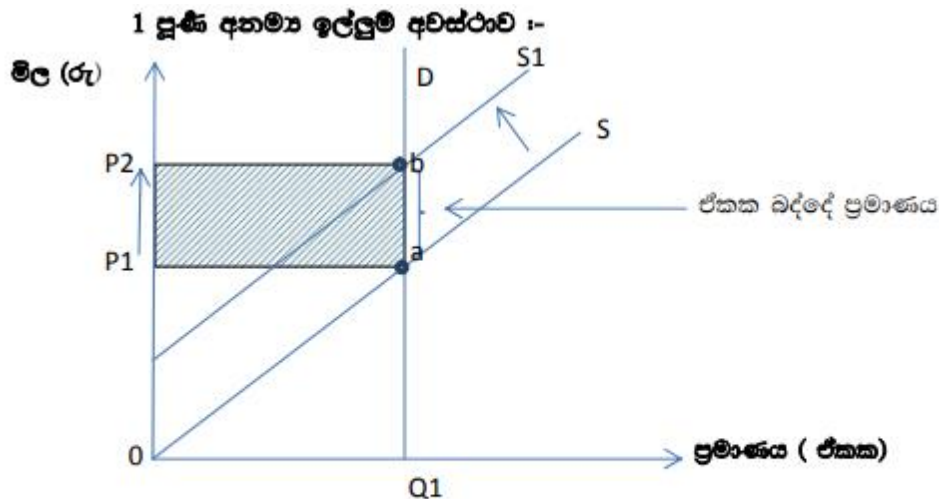

- ඉහත රූප සටහනට අනුව ගැනුම්කරු මත ඒකක බද්ද පැනවීමට පෙර සමතුලිතය E_0 ලක්ෂයෙන් දැක්වේ. එහිදී සමතුලිත මිල P_0 ද සමතුලිත ප්‍රමාණය Q_0 ද වේ. ගැනුම්කරු මත ඒකක බද්ද පැනවීමෙන් පසු නව සමතුලිතය E_1 ලක්ෂයෙන් දැක්වේ. එහි දී සමතුලිත මිල P_1 ද සමතුලිත ප්‍රමාණය Q_1 ද වේ.

නිෂ්පාදකයන් මත ඒකක බද්දක් පැනවූ විට එහි අවසාන බදු ඥර්ම කෙරෙහි බලපාන ප්‍රධාන ම සාධකය වන්නේ ඉල්ලුම් හා සැපයුම් හමුදාව ය.

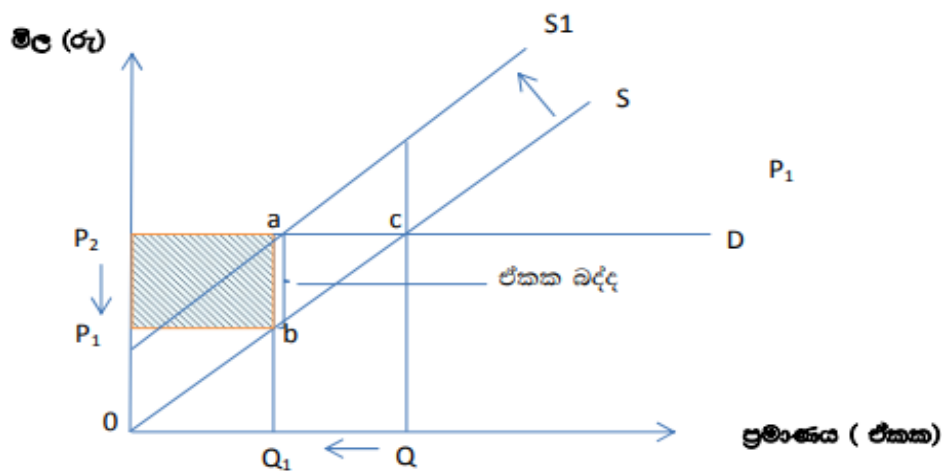

විවිධ ඉල්ලුම් නම්‍යතා අවස්ථාවන්හිදී බදු බරෙහි දැරීම සිදු වන ආකාරය

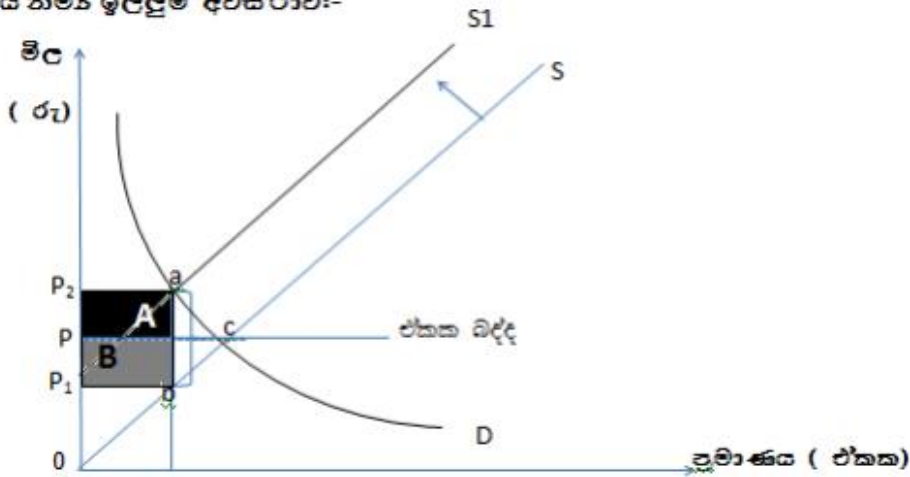
- රූප සටහනට අනුව බද්දට පෙර සැපයුම් වක්‍රය S වලින් දැක්වෙන අතර බද්දට පසු සැපයුම් වක්‍රය S₁ වේ.
- බද්දට පෙර සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන් ද බද්දට පසු සමතුලිතය b ලක්ෂ්‍යයෙන් ද දැක්වේ.
- a-b දුරෙන් ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර සමතුලිත මිලෙහි ඉහළ යාම a-b දුරට සමාන වේ.
- එනම් $a - b = P_1 \cdot P_2$
- ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණයෙන් ම සමතුලිත මිල ඉහළ යාමෙන් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ පූර්ණ අනම්‍ය ඉල්ලුම් අවස්ථාවක දී මුළු බදු බර ම පාරිභෝගිකයාට දැරීමට සිදුවන බව යි.
- ඒ අනුව රූප සටහනේ අඳුරු කළ A කේන්ද්‍රස්ථලයෙන් පාරිභෝගිකයා දරන එම මුළු බදු බර දැක්වේ.

පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුම් අවස්ථාව :-

- ඒකක බද්ද නිසා සැපයුම් වක්‍රය $S - S_1$ දක්වා වමට විතැන් වී ඇත.
- බද්දට පෙර සමතුලිතය C ලක්ෂ්‍යයෙන් ද බද්දට පසු සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන් ද දැක්වේ.
- බද්ද පැනවීම නිසා සමතුලිත ප්‍රමාණය $Q - Q_1$ දක්වා අඩු වී ඇති අතර සමතුලිත මිලෙහි කිසි දු වෙනසක් සිදු වී නැත.
- එනම් බද්දට පෙරත්, පසුත් සමතුලිත මිල P_2 ම ය.
- එයින් අදහස් වන්නේ ඒකක බද්ද නිසා පාරිභෝගිකයා ගෙවන මිලෙහි කිසි දු වෙනසක් සිදු වී නොමැති බව යි.
- මේ නිසා $a - b$ දුරෙන් දැක්වෙන ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණයෙන් ම නිෂ්පාදකයාට ලැබෙන මිල $P_2 - P_1$ දක්වා අඩු වී ඇත.
- ඒ අනුව B ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන මුළු බදු බර ම නිෂ්පාදකයා විසින් දරනු ලැබේ.

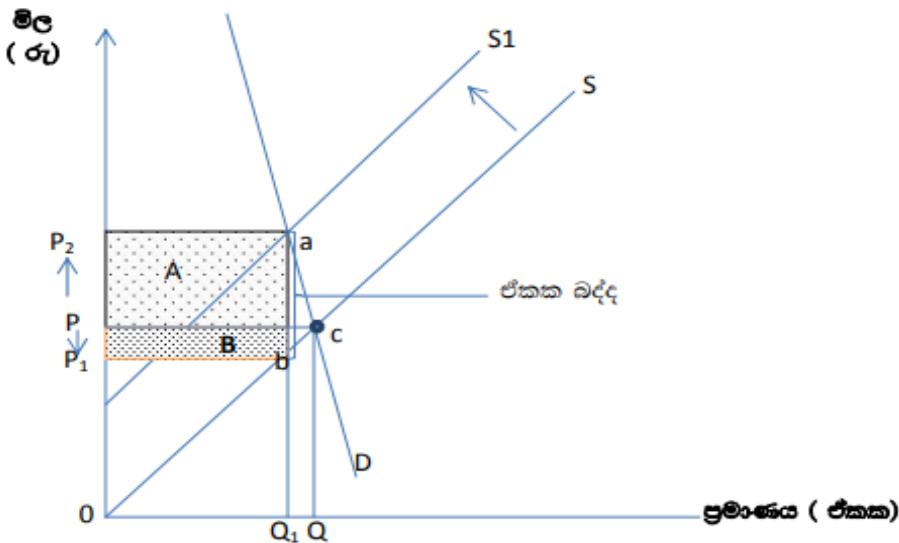
ඒකීය නම්‍ය ඉල්ලුම් අවස්ථාව:-

- රූපසටහනේ C ලක්ෂ්‍යයෙන් බද්දට පෙර සමතුලිතයත්, a ලක්ෂ්‍යයෙන් බද්දට පසු සමතුලිතයත් දැක්වේ.
- $a - b$ දුරෙන් බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර, මෙහි දී බදු බර පාරිභෝගිකයා හා නිෂ්පාදකයා අතර සමාන ව බෙදී ගොස් ඇත.
- ඒ අනුව $P - P_2$ දුරෙන් ඒකක බද්දෙන් පාරිභෝගිකයා දරණ ප්‍රමාණයත් $P - P_1$ දුරෙන් නිෂ්පාදකයා දරන ප්‍රමාණයත් දැක්වේ.
- මේ අනුව රූප සටහනේ අඳුරු කර ඇති A ක්ෂේත්‍රයෙන් පාරිභෝගිකයාගේ මුළු බදු බරත්, B ක්ෂේත්‍රයෙන් නිෂ්පාදකයා ගේ මුළු බදු බරත් දැක්වේ.

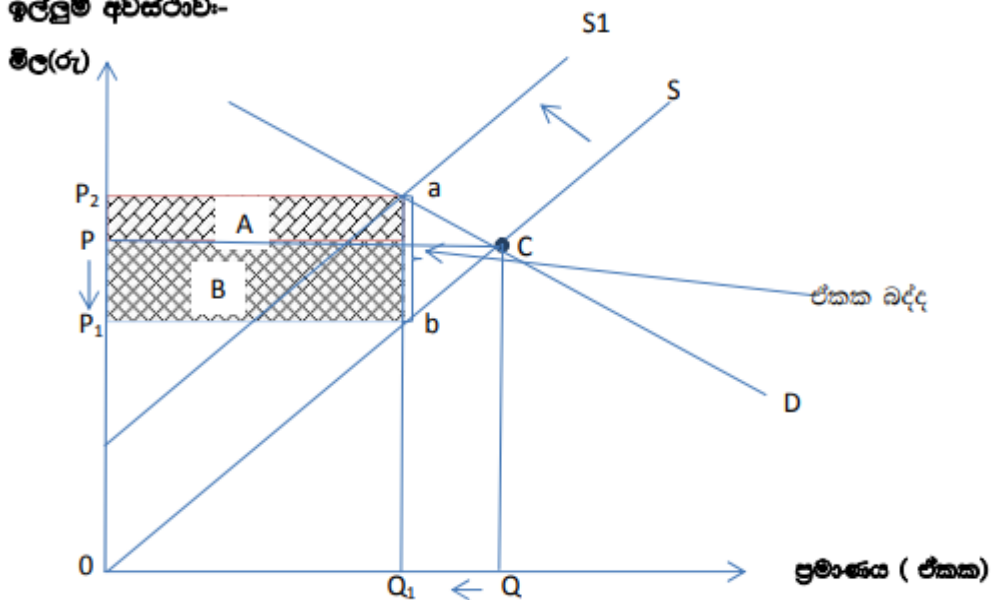

අනමා ඉල්ලුම් අවස්ථාව :-

- රූප සටහනට අනුව බද්දට පෙර සමතුලිතය C ලක්ෂ්‍යයෙන් ද, බද්දට පසු සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන් ද දැක්වේ.
- a - b දුරින් ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර, එයින් පාරිභෝගිකයා දරන ප්‍රමාණය P - P2 වන අතර නිෂ්පාදකයා දරන ප්‍රමාණය P - P1 න් දැක්වේ.
- ඒ අනුව අනමා ඉල්ලුම් අවස්ථාවක දී A ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන පරිදි වැඩි බදු බරක් පාරිභෝගිකයාත් , B ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන පරිදි අඩු බදු බරක් නිෂ්පාදකයාත් දරති.

නමා ඉල්ලුම් අවස්ථාව:-

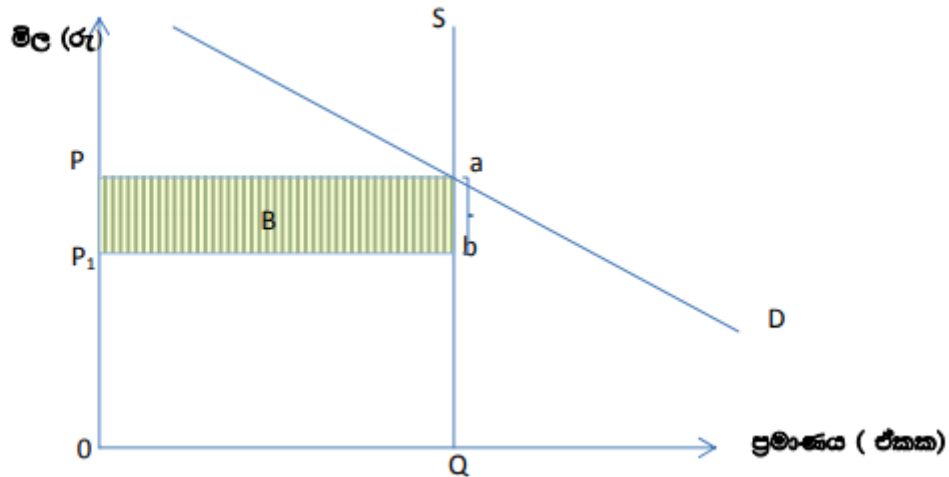

- රූප සටහනට අනුව බද්දට පෙර සමතුලිතය C ලක්ෂ්‍යයෙන් ද බද්දට පසු සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන්ද දැක්වේ.

- a-b දුරෙන් ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර එයින් පාරිභෝගිකයා දරන ප්‍රමාණය P - P₂ දුරෙන් සහ, නිෂ්පාදකයා දරන ප්‍රමාණය P - P₁ දුරෙන් ද දැක්වේ.
- ඒ අනුව A ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන අඩු බදු බර පාරිභෝගිකයාත්, B ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන වැඩි බදු බර නිෂ්පාදකයාත් දරති.
- විවිධ සැපයුම් නමුත් අවස්ථාවන්හි දී බදු බරෙහි දැරීම සිදුවන ආකාරය පහත ලෙස රූප සටහන් මගින් දැක්විය හැකි ය.

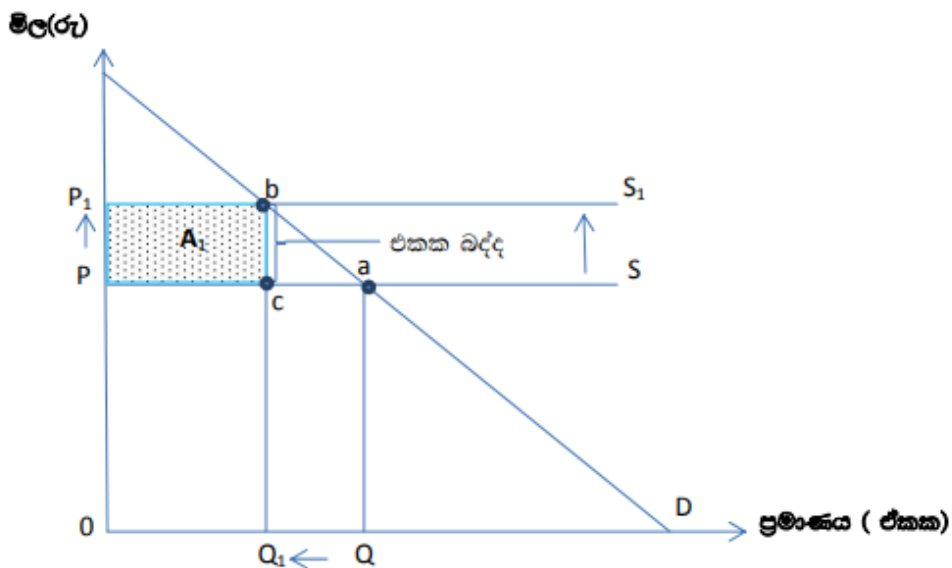
පූර්ණ අනමා සැපයුම් අවස්ථාව :-

- පූර්ණ අනමා සැපයුම් අවස්ථාවක දී ඒකක බද්දක් පැනවූ විට සැපයුම් වක්‍රයෙහි කිසි දුර වෙනසක් සිදු නොවේ.
- මේ නිසා බද්දට පෙරත් පසුත් සමතුලිතයෙහි කිසි දුර වෙනසක් සිදු නොවන අතර a ලක්ෂ්‍යයෙන් දැක්වෙන්නේ එම බද්දට පෙර සහ පසු සමතුලිතය යි.
- මෙහි දී ඒකක බද්ද පැනවීම නිසා පාරිභෝගිකයා ගෙවන මිලෙහි කිසි දුර වෙනසක් සිදු ව නැත. එය බද්දට පෙරත් පසුත් P වේ.
- ඒ නිසා a-b දුරෙන් දැක්වෙන ප්‍රමාණයෙන් ම නිෂ්පාදකයාට ලැබෙන මිල P - P₁ දක්වා අඩු වී ඇත.
- ඒ අනුව B ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන මුළු බදු බර ම නිෂ්පාදකයා විසින් දරනු ලැබේ.

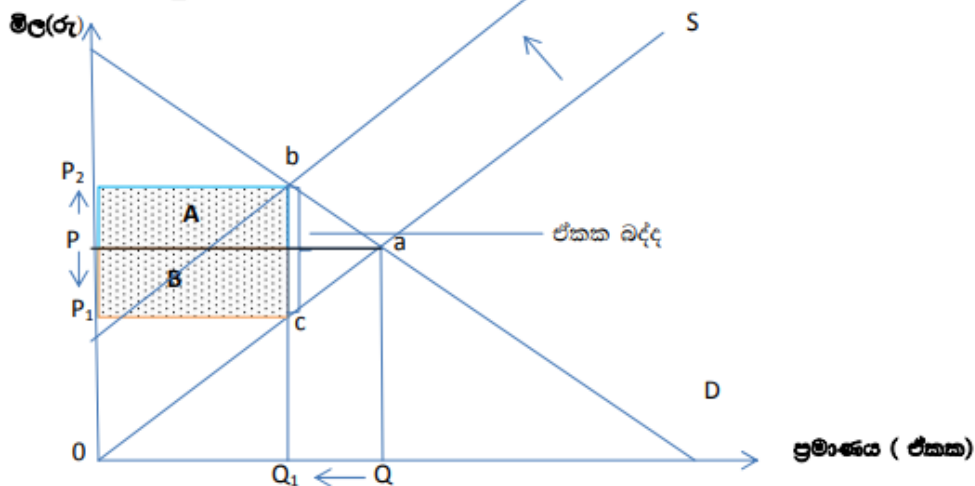

පූර්ණ නම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාව :-

- රූප සටහනට අනුව a ලක්ෂ්‍යයෙන් බද්දට පෙර සමතුලිතයන්, b ලක්ෂ්‍යයෙන් බද්දට පසු සමතුලිතයන් දැක්වේ.
- b-c දුරෙන් එකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර එම බද්දේ ප්‍රමාණයෙන් ම සමතුලිත මිල එනම් පාරිභෝගිකයා ගෙවන මිල ඉහළ ගොස් ඇත.
- එයින් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ පූර්ණ නම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාවක දී A ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන මුළු බදු බර ම පාරිභෝගිකයා විසින් දරනු ලැබේ.

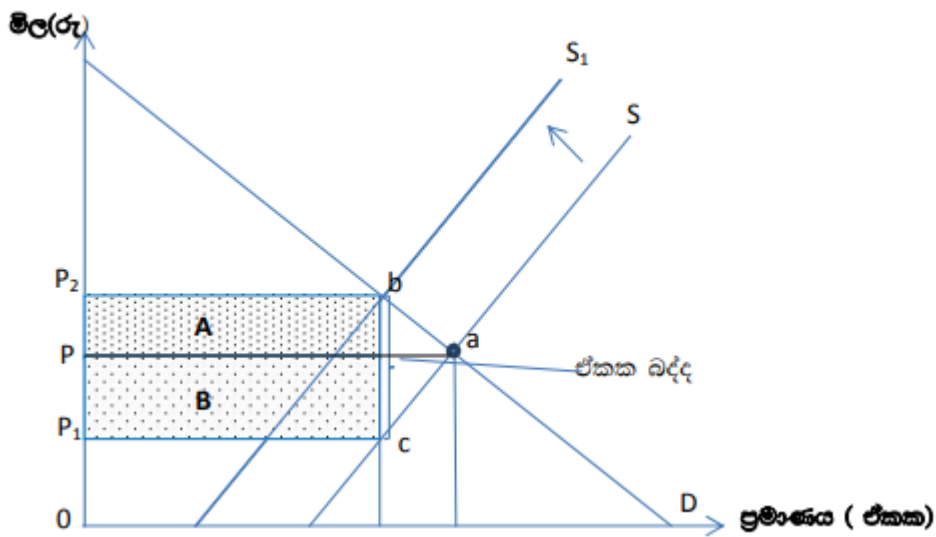
එකීය නම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාව :-

- රූප සටහනට අනුව බද්දට පෙර සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන් ද බද්දට පසු සමතුලිතය b ලක්ෂ්‍යයෙන් ද දැක්වේ.
- b - c දුරෙන් එකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර එය පාරිභෝගිකයා හා නිෂ්පාදකයා අතර සමාන ව බෙදී ගොස් ඇත.
- ඒ අනුව A ක්ෂේත්‍රයෙන් පාරිභෝගිකයාත් B ක්ෂේත්‍රයෙන් නිෂ්පාදකයාත් දරන බදු බර එක සමාන වේ.

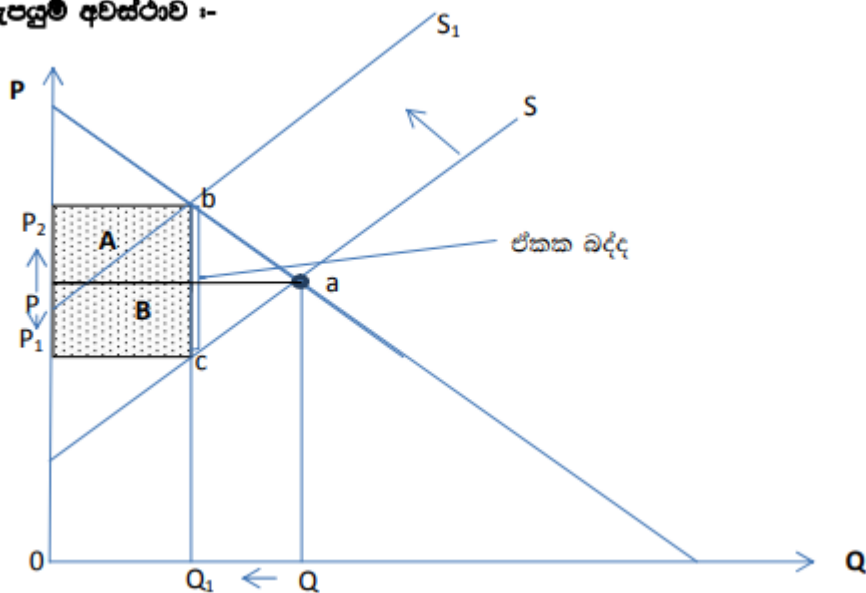

අනම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාව :-

- මෙහි දී බද්දට පෙර සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන් ද බද්දට පසු සමතුලිතය b ලක්ෂ්‍යයෙන් ද දැක් වේ.
- b - c දුරෙන් ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර, එයින් $P - P_2$ ප්‍රමාණය පාරිභෝගිකයාත්, $P - P_1$ ප්‍රමාණය නිෂ්පාදකයාත් දරයි.
- ඒ අනුව A ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන පරිදි අඩු බදු බරක් පාරිභෝගිකයා විසින් ද B ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන වැඩි බදු බරක් නිෂ්පාදකයා විසින් ද දරනු ලැබේ.

නම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාව :-

- මෙහි දී බද්දට පෙර සමතුලිතය a ලක්ෂ්‍යයෙන් ද පසු සමතුලිතය ලක්ෂ්‍යයෙන් ද දැක්වේ.
- b - c දුරෙන් ඒකක බද්දේ ප්‍රමාණය දැක්වෙන අතර, එයින් $P - P_2$ ප්‍රමාණය පාරිභෝගිකයා විසින් ද, $P - P_1$ ප්‍රමාණය නිෂ්පාදකයා විසින් ද දරනු ලැබේ.
- ඒ අනුව නම්‍ය සැපයුම් තත්ත්වයක දී A ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන පරිදි වැඩි බදු බරක් පාරිභෝගිකයාත් B ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන පරිදි අඩු බදු බරක් නිෂ්පාදකයාත් දරති.

නිෂ්පාදන සහනාධාර සැපයීම

නිෂ්පාදන සහනාධාරයක් සෘණ බද්දක් ලෙසද හැඳින්වේ. මන්ද, නිෂ්පාදන සහනාධාරයකින් බිහිකරන ප්‍රතිඵලයක් අලෙවි බද්දක් මගින් බිහිකරන ප්‍රතිඵලයකට ප්‍රතිවිරුද්ධ ප්‍රතිඵලයක් බවයි.

සහනාධාරවල ස්වරූප දෙකකි.

1. ඒකක සහනාධාරය
2. වටිනාකම මත තීරණය වන සහනාධාරය

ඒකක සහනාධාරයක් යනු, නිෂ්පාදනය කරනු ලබන සෑම ඒකකයක් සඳහාම නිශ්චිත රුපියල් ප්‍රමාණයක් සහනාධාරයක් ලෙස ගෙවීමයි.

ඒකක සහනාධාරය සැපයුමට ඇතිකරන බලපෑම

සැපයුම්කරුවන් මත නිෂ්පාදන සහනාධාරයක් ලබාදෙන විට නිෂ්පාදකයින්ගේ විවලය පිරිවැය පහත වැටේ. එබැවින් සහනාධාරයට පෙර සැපයුම් කළ ප්‍රමාණයට පෙරට වඩා අඩු මිලකට සැපයීමට ඔවුන්ට හැකිවේ. ගැනුම්කරුවන් ගෙවිය යුතු මිල වන මෙය, මුල් සැපයුම් මිලෙන් සහනාධාරය අඩුකර සකසා ගනියි.

එය පහත පරිදි ගණනය කළ හැකිය.

$$\text{ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල} = \text{සැපයුම් මිල} - \text{සහනාධාරය}$$

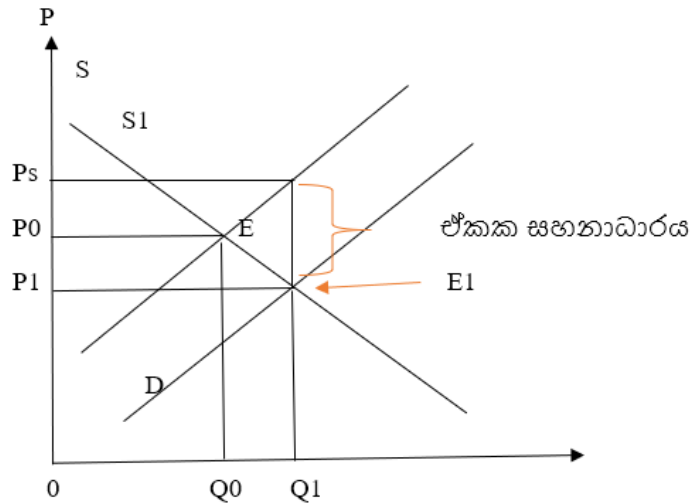
$$P_b = P_s - S$$

ඒකක සහනාධාරය වෙළඳපොළ සමතුලිතයට බලපාන ආකාරය

1) ඉල්ලුම් සැපයුම් වක්‍ර මගින්,

නිෂ්පාදන සහනාධාරය නිසා විවලය පිරිවැය අඩුවන බැවින්, සෑම මිලකදීම නිෂ්පාදකයින් සැපයීමට කැමති ප්‍රමාණය, සහනාධාරය නොමැතිව සැපයීමට කැමති ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි වේ. මෙවිට සැපයුම්

චක්‍රය සහනාධාරයේ ප්‍රමාණයෙන් දකුණට විතැන් වේ. ඉල්ලුම නොවෙනස්ව තිබියදී සැපයුම වැඩිවීම හේතුවෙන් සමතුලිත මිල පහළ ගොස් සමතුලිත ප්‍රමාණය වැඩි වේ

ඒකක සහනාධාරය හේතුවෙන් වෙළඳපොළේ හටගත් වෙනස්වීම් පහත පරිදි සාරාංශ කොට දැක්විය හැකිය.

	සහනාධාරයට පෙර	සහනාධාරයට පසු
සැපයුම් චක්‍රය	S	S1
සමතුලිත ලක්ෂ්‍ය	E	E1
සමතුලිත මිල	P0	P1
සමතුලිත ප්‍රමාණය	Q0	Q1
නිෂ්පාදකයා ලබන මිල	P0	Ps

2) ඉල්ලුම් සැපයුම් සමීකරණ මගින්,

කිසියම් භාණ්ඩයකට අදාළ ඉල්ලුම් හා සැපයුම් සමීකරණය පහත පරිදි වේ.

$$Q_d = 120 - 4P$$

$$Q_s = -30 + 6P$$

මෙම භාණ්ඩයේ වෙලඳපොල සමතුලිතය,

$$Q_d = Q_s$$

$$Q_d = 120 - 4P$$

$$120 - 4P = -30 + 6p$$

$$= 120 - 4 \times 15$$

$$120 + 30 = 6P + 4P$$

$$= 120 - 60$$

$$150 = 10P$$

$$\underline{Q_d = 60}$$

$$\underline{P = 15}$$

- සමතුලිත මිල = රු. 15
- සමතුලිත ප්‍රමාණය = 60 ඒකක

රජය මගින් මෙම භාණ්ඩයේ සෑම නිෂ්පාදන ඒකකයක් සඳහාම රු. 5.00 ක ඒකක සහනාධාරයක් ලබා දේ නම්, සමතුලිතය වෙනස්වන ආකාරය මෙසේ දැක්විය හැකිය.

සහනාධාරයෙන් පසු සැපයුම් වක්‍රය ලබා ගැනීම.

$$Q_s = a + b(p+s)$$

$$Q_s = -30 + 6(Pb + 5)$$

$$Q_s = -30 + 6pb + 30$$

$$Q_s = 6pb$$

සහනාධාරයට පසු වෙලඳපොල සමතුලිතය ගණනය කිරීම.

$Q_d = Q_s$	$Q_s = 6p$
$120 - 4p = 6p$	$Q_s = 6 \times 12$
$120 = 10p$	$\underline{Q_s = 72}$
$\underline{P = 12}$	

	සහනාධාරයට පෙර	සහනාධාරයට පසු
සමතුලිත මිල (රු)	15	12
සමතුලිත ප්‍රමාණය (ඒකක)	60	72

- සහනාධාරයට පසු විකුණුම්කරුට ලැබෙන ශුද්ධ මිල

$$P_s = P_b + S$$

$$= 12 + 5$$

$$= \underline{17}$$

නිෂ්පාදන සහනාධාරයේ වාසිය බෙදීම

නිෂ්පාදන සහනාධාරයක් හේතුවෙන් නිෂ්පාදකයින්ට ලැබෙන ශුද්ධ සැපයුම් මිල ඉහල යයි නම් එය නිෂ්පාදකයින්ට වාසි සහගත වේ. එමෙන්ම සහනාධාරයෙන් පසු පාරිභෝගිකයන්ට ගෙවීමට සිදුවන මිල අඩු වූයේ නම් එය පාරිභෝගිකයන්ට වාසිදායකය.

නිෂ්පාදන සහනාධාරය හේතුවෙන් භාණ්ඩයේ මිල අඩුවන ප්‍රමාණය පහත සූත්‍රයෙන් ලබා ගත හැකිය.

$$\Delta P = \left[\frac{E_s}{E_s + E_d} \right] \times \Delta S$$

❖ ඒකක සහනාධාරයෙන් පාරිභෝගිකයා ලබන වාසිය:

නිෂ්පාදකයා ලබන වාසිය = ඒකක සහනාධාරය - ඒකක සහනාධාරයෙන් පාරිභෝගිකයා ලබන වාසිය

$$\Delta P_s = R - \Delta P_b$$

❖ ඒකක සහනාධාරයෙන් නිෂ්පාදකයා ලබන වාසිය:

පාරිභෝගිකයා ලබන වාසිය = සහනාධාරයට පෙර සමතුලිත මිල - සහනාධාරයට පසු සමතුලිත මිල

$$\Delta P_b = P - P_b$$

❖ නිෂ්පාදන සහනාධාරය සඳහා රජයට දැරීමට සිදුවන පිරිවැය:

රජයේ සහනාධාර වියදම = ඒකක සහනාධාරය × සහනාධාරයට පසු සමතුලිත ප්‍රමාණය

$$\Delta P_s = R \times Q$$

රජයේ සහනාධාර වියදම = පාරිභෝගිකයන් ලබන වාසිය + නිෂ්පාදකයින් ලබන වාසිය

➤ සහනාධාරණ සම්පූර්ණ වාසියම පාරිභෝගිකයන්ට හිමිවීම

සහනාධාරණ ප්‍රමාණයෙන්ම හාණ්ඩයේ මිල පහළ යන අවස්ථාවලදී සහනාධාරණ වාසිය සම්පූර්ණයෙන්ම පාරිභෝගිකයා සතු වේ. එවැනි අවස්ථා දෙකක් වේ.

පූර්ණ අනමය ඉල්ලුමකදී	පූර්ණ නමය සැපයුමකදී
<p>මුළු සහනාධාරණ වැය = $P_1 P_2 A B$ පාරිභෝගිකයාට හිමිවන වාසිය = $P_1 P_2 A B$ නිෂ්පාදකයාට හිමිවන වාසිය = 0</p> <p>එම නිසා සහනාධාරණයේ මුළු වාසියම පාරිභෝගිකයාට හිමිවේ.</p>	<p>මුළු සහනාධාරණ වැය = $P_1 P_2 A C$ පාරිභෝගිකයාට හිමිවන වාසිය = $P_1 P_2 A B$ නිෂ්පාදකයාට හිමිවන වාසිය = 0</p> <p>එම නිසා මුළු වාසියම පාරිභෝගිකයාට හිමිවේ.</p>

➤ සහනාධාරයේ සම්පූර්ණ වාසියම නිෂ්පාදකයන්ට හිමිවීම

සහනාධාරය හේතුවෙන් භාණ්ඩයේ මිලෙහි කිසිදු වෙනසක් සිදු නොවන විට සහනාධාරයේ වාසිය, සම්පූර්ණයෙන්ම නිෂ්පාදකයන්ට ලැබේ. එවැනි අවස්ථා දෙකකි.

පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුමකදී	පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුමකදී
<p>මුළු සහනාධාර වැය = $P_1 P_2 A C$</p> <p>නිෂ්පාදකයාට හිමිවන වාසිය = $P_1 P_2 A B$</p> <p>පාරිභෝගිකයාට හිමිවන වාසිය = 0</p> <p>එම නිසා මුළු වාසියම නිෂ්පාදකයාට හිමිවේ</p>	<p>මුළු සහනාධාර වැය = $P_1 P_2 B A$</p> <p>නිෂ්පාදකයාට හිමිවන වාසිය = $P_1 P_2 B A$</p> <p>පාරිභෝගිකයාට හිමිවන වාසිය = 0</p> <p>එම නිසා සහනාධාරයේ මුළු වාසියම නිෂ්පාදකයාට හිමිවේ</p>

➤ සහනාධාරයේ වාසිය නිෂ්පාදකයා හා පාරිභෝගිකයා සමානව
හිමිකර ගැනීම

නිෂ්පාදකයා හා පාරිභෝගිකයා සහනාධාරයේ වාසිය සමානව දරන්නේ සහනාධාරයෙන් අඩකට සමාන ප්‍රමාණයකින් මිල පහළ යන්නේ නම් ය. එසේ වන්නේ සහනාධාරයට පෙර සමතුලිතයේදී ඉල්ලුම් හා සැපයුම් නම්‍යතාවන් සමාන වන විටදීය.

නිදසුන: ඒකීය නම්‍ය ඉල්ලුමකදී හා ඒකීය නම්‍ය සැපයුමකදී

සාරාංශය

අවස්ථාව	මිල මත වන බලපෑම	සහනාධාරයේ වාසිය හිමි වීම
$E_d = E_s$	සහනාධාරයෙන් හරි අඩකින් මිල පහළ යයි	දෙපාර්ශවටම සමානව හිමි වේ
$E_d < E_s$	සහනාධාරයෙන් අඩකට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයකින් මිල පහළ යයි	සාපේක්ෂව වැඩි වාසියක් පාරිභෝගිකයාට හිමි වේ
$E_d > E_s$	සහනාධාරයේ අඩකට වඩා අඩු ප්‍රමාණයකින් මිල පහළ යයි	සාපේක්ෂව වැඩි වාසියක් නිෂ්පාදකයාට හිමි වේ
$E_d = 0$ හෝ $E_s = \infty$	සහනාධාරයේ ප්‍රමාණයෙන්ම මිල පහළ යයි	මුළු වාසියම පාරිභෝගිකයාට හිමි වේ
$E_d = \infty$ හෝ $E_s = 0$	මිල වෙනස් නොවේ	මුළු වාසියම නිෂ්පාදකයාට හිමි වේ

මිල පාලනය ප්‍රතිපත්ති

ඇතැම් අවස්ථාවල දී භාණ්ඩ හා සේවා වෙළෙඳ පොළේ තීරණය වී ඇති සමතුලිත අගයන් ගැනුම්කරුවන්ට හෝ විකුණුම්කරුවන්ට අවාසිදායක විය හැකිය. එවන් අවස්ථා වලදී රජය වෙළෙඳ පොළට මැදිහත් වී මිල යාන්ත්‍රණයේ ක්‍රියාකාරීත්වය නිෂ්ක්‍රීය කොට හිනි මගින් මිල නියම කෙරේ.

මෙසේ නියම කරන මිල කෘතීම මිලක් වන අතර, එය සමතුලිත මිලට වඩා ඉහළ හෝ පහළ එකක් විය හැකිය . මෙමගින් රජයේ අවශ්‍යතාව මත භාණ්ඩ හා සේවා වල මිල පාලනය විමක් සිදු වේ. මේ ආකාරයට රජයක් වෙළෙඳ පොළවලට මැදිහත් වී මිල නියම කිරීම "රජයේ මිල පාලන ප්‍රතිපත්තිය" ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

රජයේ මිල පාලන ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රධාන ස්වරූප දෙකකි

- 1. උපරිම මිල සීමා නියම කිරීම .
- 2. අවම මිල සීමා නියම කිරීම .

1. උපරිම මිල සීමා නියම කිරීම.

කිසියම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් අලෙවි කළ යුතු වැඩිම මිල නීතියෙන් නියම කිරීම උපරිම මිල ප්‍රතිපත්තිය නම් වේ.

ඇතැම් භාණ්ඩ හා සේවා වෙළෙඳපොළේ පවත්නා මිල ගැනුම්කරුවන්ට අවාසිදායක හා අසාධාරණය යැයි පෙනී යන අවස්ථාවලදී, රජය විසින් එම භාණ්ඩ විකිණිය හැකි වැඩිම මිලක් නීතියානුකූලව නියම කිරීම කරනු ලබයි . එබැවින් උපරිම මිල නියම කිරීමේ අරමුණ වන්නේ පාරිභෝගිකයන්ට කිසියම් සහනයක් / වාසියක් අත්කර දීම වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ මෑත කාලීනව උපරිම මිල ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක වන අවස්ථා.

- 1) අත්‍යවශ්‍ය ආහාරපාන සඳහා උපරිම මිල
- 2) මගී බස් ප්‍රවාහන ගාස්තු නියම කිරීම .
- 3) පෙට්‍රල් ,භූමිතෙල්, ඩීසල් හා ගෘස් සඳහා උපරිම මිල නියම කිරීම .
- 4) උපරිම පොලී අනුපාත නියම කිරීම .
- 5) උපරිම ගෙවල් කුලී නියම කිරීම .

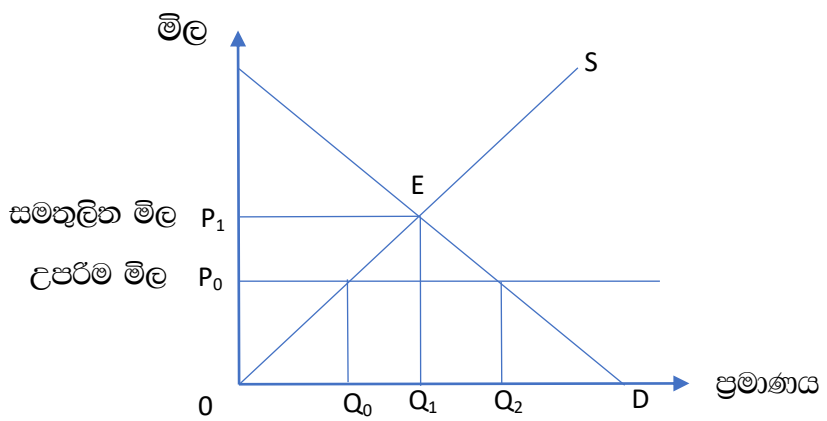
කිසියම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් සඳහා උපරිම මිලක් නීතියෙන් නියම කළ විට, එම මිලට වඩා වැඩි මිලකට භාණ්ඩ හෝ සේවා හුවමාරු කිරීම නීතියට පටහැනි වන අතර, එම මිලට වඩා අඩු මිලක් පැවතීමට බාධාවක් නැත .

උදා :

රජයේ ඔක්ටෝ 95 වර්ගයේ පෙට්ටුල් ලීටරයක උපරිම මිල රු 128 ක් ලෙස නියම කර ඇත. මෙවිට එම වර්ගයේ පෙට්ටුල් ලීටරයක් රු 128 කට වඩා වැඩියෙන් විකිණීම නීති විරෝධී වේ. එසේ විකුණන වෙළෙඳුන් කළු වෙළෙඳුන් ලෙස හඳුන්වන අතර ඔවුන්ට විරුද්ධව නීත්‍යානුකූලව ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට හැකියාවක්

❖ උපරිම මිල පස්තාර සටහනකින් නිරූපණය කිරීම.

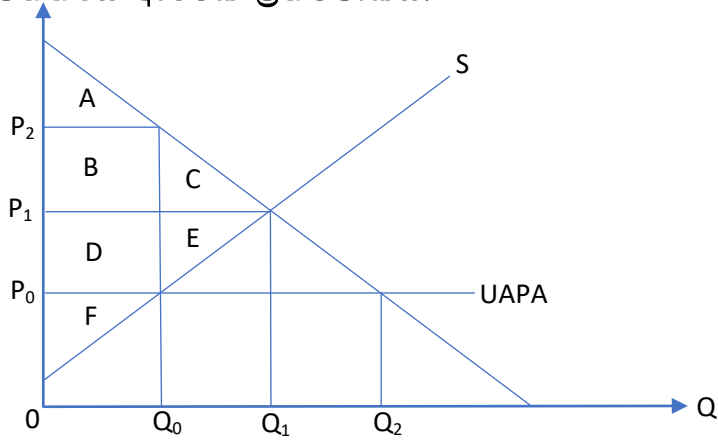
කල්පිත වෙළෙඳපොලක භාණ්ඩයක් සඳහා උපරිම මිලක් නියම කර ඇති ආකාරය පහත ප්‍රස්ථාරය සටහනේ දක්වා ඇත. රජයක් යම් භාණ්ඩයක උපරිම මිල ලෙස නියම කරනුයේ සමතුලිත මිලට වඩා අඩු මිලකි.

නිදහස් වෙළෙඳපොළ බලවේගයන් වලට අනුව සමතුලිත සහල් මිල P_1 ලෙසද, සමතුලිත ප්‍රමාණය Q_1 ලෙසද, තීරණය වී ඇත. රජය වෙළෙඳපොළට මැදිහත් වී මෙම භාණ්ඩය අලෙවි කළ හැකි උපරිම මිල P_0 ලෙස නියම කර ඇත.

උපරිම මිල ප්‍රතිපත්තියක බලපෑම තීරණය වනුයේ උපරිම මිල කවර මට්ටමකින් පවත්වනු ලැබේ ද යන්න මත වේ. වෙළෙඳපොළේ පවත්නා සමතුලිත මිලට වඩා ඉහළ මිලක් වුවහොත්, නැවත සමතුලිත මිල දක්වාම වෙනස් වන බැවින් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට හැකියාවක් නොලැබේ. සඵල උපරිම මිලක් ක්‍රියාත්මක විය හැක්කේ එය සමතුලිත මිලට වඩා පහල මට්ටමකින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබූ හොත් පමණි.

❖ උපරිම මිල ප්‍රතිපත්තියේ ආර්ථික ප්‍රතිඵලය.

නිෂ්පාදකයන් උපරිම මිල යටතේ සැපයීමට සූදානම් ප්‍රමාණය වන Q_0 ප්‍රමාණය සපයනු ලබයි නම් පහත ප්‍රතිඵලයක් බිහිවේ.

1. භාණ්ඩ හිඟයක් හෙවත් අධි ඉල්ලුමක් ඇති වීම.

උපරිම මිලේ දී ඉල්ලුම් කරනු ලබන ප්‍රමාණය සැපයුම් ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි බැවින් දිගින් දිගට ම වෙළෙඳ පොළ තුළ භාණ්ඩ හිඟයක් හෙවත් අධි ඉල්ලුමක් හටගනී.

රූප සටහන අනුව P_0 උපරිම මිලේදී පාරිභෝගිකයන් Q_2 ප්‍රමාණයක් ඉල්ලුම් කළ ද, සැපයුම්කරුවන් සපයනු ලබන්නේ Q_0 ප්‍රමාණයක් පමණි. මේ නිසා $Q_2 - Q_0$ ප්‍රමාණයේ අධි ඉල්ලුමක් හෙවත් භාණ්ඩ හිඟයක් ඇති වේ.

2. සලකනය සඳහා මිල නොවන (විකල්ප) යාන්ත්‍රණයන් බිහිවීම.

රජය මගින් පාලන මිලට වඩා වැඩි මිලකට විකිණීම තහනම් කර ඇති බැවින් මිල ඉහළ ගොස් අධි ඉල්ලුම ස්වයංක්‍රීයව පහ වී යාමට අවස්ථාවක් නොලැබේ. මේ නිසා මිල පාලනය කරන විට , හිඟ සම්පත් සලක කොට බෙදා වෙන් කිරීමේ මිලෙහි කාර්යය අකාර්යක්ෂම වේ . එබැවින් සලක කිරීම සඳහා වෙනත් විකල්ප යාන්ත්‍රණයක් ස්වාභාවිකවම පැහැනේ.

- කළු කඩ මගින්
- සලක කුපන් පත් යොදා ගැනීම
- පෝලින් ක්‍රමය
- අල්ලස් මගින් සලක කිරීම
- වෙනත් භාණ්ඩ සමඟ සම්බන්ධ කොට අලෙවි කිරීම

3. කළුකඩ මිල ක්‍රියාත්මක වීම.

කළු කඩයක් යනු , නීතිමය සීමා උල්ලංඝනය කරමින් උපරිම මිලට වඩා ඉහළ මිල ගණන් යටතේ භාණ්ඩ අලෙවි කිරීමයි.

මෙවිට සමතුලිත මිල පැවතියානම් ගෙවිය යුතු මිලට ද වඩා වැඩි මිලක් පාරිභෝගික ගෙවීමට සිදුවේ. ඉහත රූප සටහන අනුව කළු කඩයේ දී අය කළ හැකි උපරිම මිල P2 වේ. එය උපරිම මිල යටතේ සැපයුම්කරුවන් සපයන ප්‍රමාණය මිලදී ගැනීමට ගැනුම්කරුවන් ගෙවීමට කැමති ඉහළම මිලයි. නමුත් අවංක වෙළඳුන් මෙන්ම නෛතික බලධාරීන්ගේ අධීක්ෂණය ද වෙළෙඳ පොළේ දක්නට ලැබෙන බැවින් මුළු සැපයුම් ප්‍රමාණය ම කළු කඩ වෙළඳපොළේ අලෙවි නොවේ.

4. පාරිභෝගිකයන්ට අමතර පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවීම.

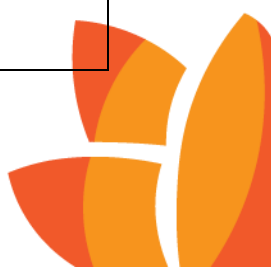
- වෙළෙඳපොළ තුළ භාණ්ඩ හිඟ වීම නිසා ඇතිවන පහත දුෂ්කරතා හේතුවෙන් පාරිභෝගිකයන්ට අමතර පිරිවැයක් දැරීමට සිදු විය හැකි ය
- භාණ්ඩ ලබා ගත හැකි ස්ථාන සොයමින් වෙළඳසැල ගානේ යාමට විශාල පිරිවැයක් සහ කාලයක් දැරීමට සිදුවේ.
- භාණ්ඩ ලබා ගැනීම සඳහා පෝලිම් වල විශාල කාලයක් ගත කිරීමට සිදු වීම.
- සීමා සහිත ප්‍රමාණයන්ගෙන් භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමට සිදු වීම නිසා නැවත නැවත වෙළෙඳ සැල් වෙත යාමට සහා පෝලිම් වල සිටීමට සිදු වීම.

5. ආයෝජකයින් අධෛර්‍යමත් වීම.

මිල ගනන් කෘතීම ලෙස පහලින් පවත්වාගෙන යාම නිසා සාපේක්ෂ ලාභ සීමා වී එම නිෂ්පාදන ක්ෂේත්‍රය තුළ සිදුකරන ආයෝජනය සීමාවේ.

6. ශුභ සාධන පහත වැටීම.

	උපරිම මිලට පෙර	උපරිම මිලට පසු	වෙනස
පාරිභෝගික අතිරික්තය	A + B + C	A + B + D	- C + D

නිෂ්පාදන අතිරික්ත	$D + E + F$	F	$- D - E$
සමස්ත ශුභසාධනය	$A + B + C + D + E + F$	$A + B + D + F$	$- C - E$

උපරිම මිල ප්‍රතිපත්තිය නිසා සමාජ ශුභ සාධන පහත වැටෙන අතර සමපත් බෙදියාම අකාර්යක්ෂම වේ. ඉහත රූප සටහන අනුව C-E ප්‍රමාණය සමාජ ශුභ සාධනය අඩුවේ.

නිග්‍රහ භාණ්ඩ සොයා ගැනීමට අතිරේක පිරිවැයක් දැරිය හැකි එම පිරිවැය ද ඇතුළත් කළ විට සැබෑ පාරිභෝගික අතිරික්තය ඉහතින් දැක්වූ ප්‍රමාණයට වඩා අඩුවිය හැකිය.

මිල පාලනය ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ආර්ථික අතිරික්තය පහත වැටීම හෙවත් ශුභසාධනය අඩුවීමේ ප්‍රමාණය තීරණය වනුයේ වෙළඳපොළේ පවත්නා ඉල්ලුම් හා සැපයුම් වක්‍ර වල නමුත්තාව මත වේ. ඉල්ලුම් හා සැපයුම් වක්‍ර වල නමුත්තාව සාපේක්ෂව වැඩි නම් උපරිම මිලක් හේතුවෙන් ඇතිවන ආර්ථික අකාර්යක්ෂමතාවයේ ප්‍රමාණය (අනිමිත ශුභසාධනය) ද සාපේක්ෂව වැඩිය. ඉල්ලුම් හා සැපයුම් වක්‍ර වල නමුත්තාව සාපේක්ෂව අඩු නම් උපරිම මිලක් හේතුවෙන් ඇතිවන ආර්ථික අකාර්යක්ෂමතාවයේ ප්‍රමාණය (අනිමිත සුභසාධනය) ද සාපේක්ෂව අඩුය.

❖ උපරිම මිල අර්ථවත් කර ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

භාණ්ඩයක් සඳහා උපරිම මිලක් නියම කිරීමෙන් පාරිභෝගිකයන්ට සහනයක් සලසා දීමට රජය අපේක්ෂා කළද, උපරිම මිලක් මගින් භාණ්ඩ නිගයක් ඇති කරයි. එහිදී කළු කඩ වෙළඳාම ඇතිවීම වළක්වා ගත හැකි සාධාරණව බෙදී යාම නව හුරු කිරීම සඳහා රජයකට පහත ක්‍රියා මාර්ග ගත හැකිය.

- සලාක පත් යොදා ගැනීම
සලාකයක් යනු යම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ දී කිසියම් භාණ්ඩයකින් යම් මිලක් යටතේ පුද්ගලයකුට මිලට ගත හැකි උපරිම ප්‍රමාණය ආණ්ඩුව විසින් තීරණය කිරීමයි අදාළ කාලය තුළ සලාක යෙන් හිමි ප්‍රමාණය ලබා ගැනීමට කුපනය හෝ කාඩ්පතක් නිකුත් කරයි එය සලාක පත ලෙස හැඳින්වේ.
- නිගය ආනයනය කිරීම
- නිෂ්පාදනය දිරිගැන්වීම (සහනාධාර දීම)
- කළු කඩ වෙළඳාම වැළැක්වීමට අදාළ නෛතික රාමුව සකස් කිරීම.
උදා කළු කඩ වෙළඳුන්ට එරෙහිව නීතිමය පියවර ගැනීම හදිසි වැටලීම් හා සෝදිසි කිරීම
- ශ්‍රී ලංකාවේ තරගකාරී පොල් වෙළඳපොළේ ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් ශ්‍රිත පහත පරිදි වේ.

$Q_d = 5000 - 40P$

$$Q_s = -500 + 10P$$

I. පොල් ගෙඩියක සමතුලිත මිල සහ ප්‍රමාණය ගණනය කරන්න.

සමතුලිත මිල

සමතුලිත ප්‍රමාණය

$$Q_d = Q_s$$

$$Q_d = 5000 - 40P$$

$$5000 - 40P = -500 + 10P$$

$$Q_d = 5000 - 40 \times 110$$

$$5000 + 500 = 40P + 10P$$

$$Q_d = 600$$

$$5500 = 50P$$

$$110 = P$$

$$P = \underline{\underline{රු. 110.00}}$$

$$Q = \underline{\underline{600}}$$

II. පොල් ගෙඩියක උපරිම ඉල්ලුම් මිල සහ අවම සැපයුම් මිල ගණනය කරන්න.

- උපරිම ඉල්ලුම් මිල. (ප්‍රමාණය ශුන්‍යයේදී ඉල්ලුම් මිල.)

$$Q_d = 5000 - 40P$$

$$0 = 5000 - 40P$$

$$40P = 5000$$

$$P = \underline{\underline{125}}$$

- අවම සැපයුම් මිල. (ප්‍රමාණය ශුන්‍යයේදී සැපයුම් මිල.)

$$Q_s = -500 + 10P$$

$$0 = -500 + 10P$$

$$500 = 10P$$

$$P = \underline{\underline{50}}$$

III. සමතුලිත මිලේදී පාරිභෝගික අතිරික්තය, නිෂ්පාදන අතිරික්තය, සහ ආර්ථික අතිරික්තය ගණනය කරන්න.

- පාරිභෝගික අතිරික්තය = $\frac{(\text{උපරිම ඉල්ලුම් මිල} - \text{සමතුලිත මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$
 $= \frac{(125 - 110) \times 600}{2}$
 $= 15 \times 300$
 $= \underline{4500}$

- නිෂ්පාදන අතිරික්තය = $\frac{(\text{සමතුලිත මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල}) \times \text{සමතුලිත ප්‍රමාණය}}{2}$
 $= \frac{(110 - 50) \times (600 / 2)}{2}$
 $= 60 \times 300$
 $= \underline{18000}$

- ආර්ථික අතිරික්තය = පාරිභෝගික අති + නිෂ්පාදන අති
 $= 4500 + 18000$
 $= \underline{22500}$

➤ පොල් ගෙඩියක් විකිණීමේ උපරිම මිල රු. 70.00 ලෙස නියම කිරීමට රජය තීරණය කරයි නම්,

I. උපරිම මිල නියම කරනු ලැබුවහොත් අධි ඉල්ලුම සහ කළුකඩ මිල කොපමණ වේද?

- මිල රු. 70.00 අධි ඉල්ලුම
 අධි ඉල්ලුම = ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය - සැපයුම් ප්‍රමාණය

$$= 5000 - 40p - 500 + 10p$$

$$= (5000 - (40 \times 70)) - (-500 + (10 \times 70))$$

$$= (5000 - 2800) - (-500 + 700)$$

$$= 2200 - 200$$

$$= \underline{2000}$$

- උපරිම කලකඩ මිල

ප්‍රමාණය ඒකක 200 දී ඉල්ලුම් මිල එනම් උපරිම මිල යටතේ සැපයුම්කරුවන් සපයන ඒකක ප්‍රමාණය ඒකක 200 කි. එම ඒකක 200 මිලදී ගැනීමට පාරිභෝගිකයන් ගෙවීමට කැමති උපරිම මිල හෙවත් උපරිම කලකඩ මිල මෙයයි.

උපරිම කලකඩ මිල

$$Q_d = 5000 - 40P$$

$$200 = 5000 - 40P$$

$$-40P = -5000 + 200$$

$$P = \underline{120}$$

II. උපරිම මිල පැනවීමෙන් පසු පාරිභෝගික අතිරික්තය, නිෂ්පාදන අතිරික්තය සහ ආර්ථික අතිරික්තය ගණනය කරන්න.

- පාරිභෝගික අතිරික්තය = $(125 - 70) + (120 - 70) \times 200/2$
 $= 55 + 50 \times 200/2$
 $= 105 \times 100$
 $= \underline{10500}$

^

- නිෂ්පාදන අතිරික්තය = $\frac{\text{උපරිම මිල} - \text{අවම සැපයුම් මිල} \times \text{උපරිම මිල යටතේ සපයන ප්‍රමාණය}}{2}$

$$= (70 - 50) \times 200/2$$

$$= 20 \times 200/2$$

$$= \underline{2000}$$

- ආර්ථික අතිරික්තය = උපරිම මිලේදී පාරි.අති. + උපරිම මිලේදී නිෂ්.අති.

$$= 10500 + 2000$$

$$= \underline{12500}$$

III. උපරිම මිල පැනවීමෙන් පසු පාරිභෝගික අතිරික්තය, නිෂ්පාදන අතිරික්තය සහ සමස්ත ශුභ සාධනය යන ඒවායේ ඇති වූ වෙනස් කම් මොනවද?

- ❖ පාරිභෝගික අතිරික්තය
සමතුලේදී = 4500
උපරිම මිලේදී = 12500
6000 කින් වැඩි වී ඇත.

- ❖ නිෂ්පාදන අතිරික්තය
සමතුලේදී = 18000
උපරිම මිලේදී = 2000
16000 කින් අඩු වී ඇත .

- ❖ සමස්ත ශුභ සාධනය
සමතුලේදී = 22500
උපරිම මිලේදී = 12500
10000 කින් අඩු වී ඇත.

2. අවම මිල සීමා නියම කිරීම.

කිසියම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් සඳහා නිෂ්පාදකයාට ලැබිය යුතු අඩුම මිල නීතියෙන් තීරණය කිරීම රජයේ අවම මිල ප්‍රතිපත්තියයි.

ඇතැම් භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා වෙළෙඳපොළේ පවතින මිල නිෂ්පාදකයන්ට හා සැපයුමකරුවන්ට අවාසිදායක හා අසාධාරණ යැයි පෙනී යන අවස්ථාවලදී රජය විසින් එම භාණ්ඩය මිලදී ගත හැකි අඩුම මිල නිතරානුකූලව නියම කරයි. එබැවින් අවම මිල නියම කිරීමේ අරමුණ වන්නේ නිෂ්පාදකයන්ට කිසියම් සහනයක්/ වාසියක් අත්කර දීමයි.

මෑත කාලීනව ශ්‍රී ලංකාවේ අවම මිල ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක වන අවස්ථා.

- 1) වී සඳහා අවම මිලක් නියම කිරීම.
- 2) දියර කිරි සඳහා අවම මිලක් නියම කිරීම.

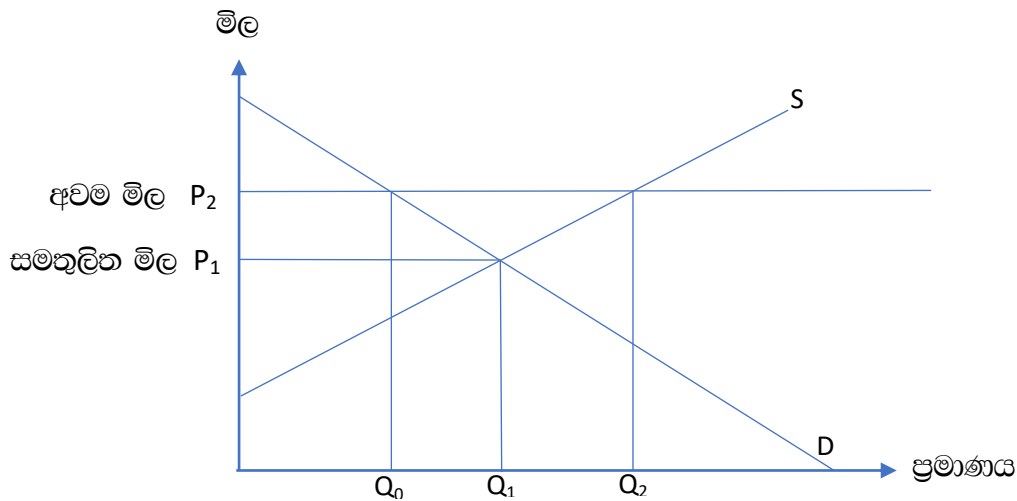
3) අවම වැටුප අනුපාතික නියම කිරීම.

කිසියම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් සඳහා අවම මිලක් නීතියෙන් ප්‍රකාශයට පත්කර විට එම නියම කල මිලට වඩා අඩු මිලකට භාණ්ඩ හෝ සේවා හුවමාරු කර ගැනීම නීතියට පටහැනි වන අතර, එම මිලට වඩා වැඩි මිලක් පැවතීමට බාධාවක් නැත.

උදා :- රජය නාඬු වී කිලෝවක අවම මිල රු.38ක් ලෙස නියම කර ඇත. මෙවිට නාඬු වී කිලෝවක් රු.38ට වඩා අඩුවෙන් මිලදී ගැනීම නීතිවිරෝධී වේ.

❖ අවම මිල ප්‍රස්ථාර සටහනකින් නිරූපණය කිරීම

කල්පිත වෙළඳපොලක භාණ්ඩයක් සඳහා අවම මිලක් නියමකර මිලක් නියම කර ඇති ආකාරය පහත

ප්‍රස්ථාර සටහනේ දක්වා ඇත .රජයක් කිසියම් භාණ්ඩයක අවම මිල ලෙස නියම කරනුයේ සමතුලිත මිලට වඩා ඉහළ මිලකි.

නිදහස් වෙළඳපොළ බලවේගයන් මත සමතුලිත මිල P_1 ලෙසද, සමතුලිත ප්‍රමාණය Q_1 ලෙසද නිර්ණය වී ඇත. රජය වෙළඳපොළට මැදිහත් වී මෙම භාණ්ඩය මිලදී ගත හැකි අවම මිල P_2 ලෙස නියම කර ඇත. අවම මිල නියම කිරීම සඳහා ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති උපකරණයක් වනුයේ එම මිල සමතුලිත මිලට වඩා ඉහළ මට්ටමකින් නියම කරනු ලැබූ වුවොත් පමණි සමතුලිත මිලට වඩා පහළින් අවම මිල නියම කළ හොත් නැවතත් සමතුලිත මිල දක්වාම වෙනස් වන බැවින් එම ප්‍රතිපත්තිය මගින් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටුකර ඉටුකර ගැනීමට හැකියාවක් නොලැබේ සඳහා අවම මිල ක්‍රියාත්මක කළ හැක්කේ සමතුලිත මිලට වඩා ඉහළ මට්ටමකින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබූ හොත් පමණි

❖ අවම මිල ප්‍රතිපත්තියේ ආර්ථික ප්‍රතිඵල

1) භාණ්ඩ අතිරික්තයක් (අධි සැපයුමක් ඇති වීම)

අවම මිලදී සැපයුම් කරන ප්‍රමාණය ඉල්ලුම් කරන ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි බැවින් දිගින් දිගට දිගට ම වෙළුම වෙළඳපොල තුළ භාණ්ඩ අතිරික්තයක් හෙවත් අධි සැපයුමක් හටගනී ගැනුම්කරුවා සොයාගත නොහැකිව අතිරික්ත නිෂ්පාදනය වෙළෙඳ පොළවල සමුච්චනය වේ.(හිඟ සම්පත් නාස්ති වී යයි)

රූප සටහනට අනුව P2 අවම මිල යටතේ සැපයුම් කරුවන් Q2 ප්‍රමාණයක් සැපයුම් කළ ද පාරිභෝගිකයන් ඉල්ලුම් කරනු ලබන්නේ Q0 ප්‍රමාණයක් පමණි. මේ නිසා Q2 - Q0 ප්‍රමාණයේ අධි සැපයුමක් හෙවත් භාණ්ඩ අතිරික්තයක් ඇති වේ.

ශ්‍රම වෙළෙඳ පොළේ මෙලෙස අවම මිලක් නියම කරනු ලැබූ හොත් එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස Q2 - Q0 ප්‍රමාණයේ ශ්‍රමිකයන් පිරිසක් විරැකියාවට පත්වේ .

2) අවම මිල නාමික මිලක් ලෙස පමණක් භාවිතා කිරීම

නීතියෙන් පලා යාම සඳහා බොහෝවිට වෙළඳුන් අවම මිල නුදෙක් නාමික මිලක් වශයෙන් පමණක් සලකා වට්ටම් සහිත මිල ගණන් යටතේ ගැනුම්කරුවන්ට භාණ්ඩ සැපයීම

උදාහරණ ගුවන් ටිකට් පත්

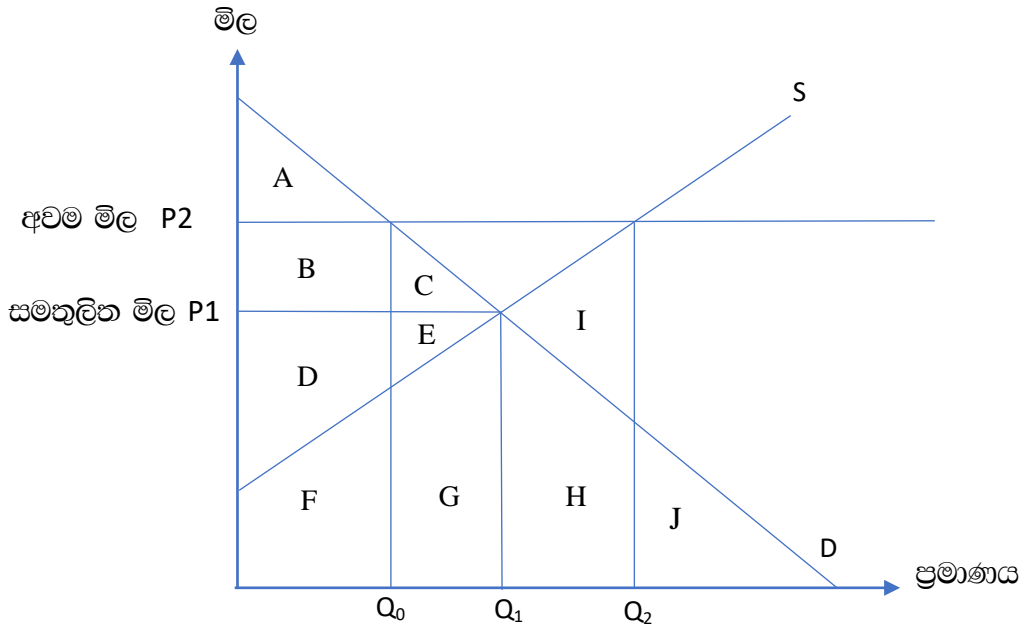
3) අධි ආයෝජන තත්වයක් හට ගැනීම

මිල ගනන් කෘතීම ලෙස ඉහළින් පවත්වාගෙන යාම නිසා එම භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය තවත් පුළුල් කරණු පිණිස ආයෝජන ඇතුළු නිෂ්පාදන සම්පත් එම අංශයේ වෙත ගලා ඒමෙන් අධි ආයෝජන තත්වයක් පැන නැගිය හැකිය. (හිඟ සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වේ)

4) සුභ සාධනය පහත වැටීම

අවම මිල පැනවීමෙන් පසු Q0 ප්‍රමාණය පමණක් සපයන්න යන උපකල්පනය මත සුබසාධන ප්‍රතිඵලය පහත පරිදි විශ්ලේෂණය කළ හැකිය

	අවම මිලට පෙර	අවම මිලට පසු	වෙනස
පාරිභෝගික අතිරික්තය	A + B + C	A	-(B + C)
නිෂ්පාදන අතිරික්තය	D + E	B + D	+ B - E
සමස්ත ශුභ සාධනය	A + B + C + D + E	A + B + D	-(C + E)

අවම මිල ප්‍රතිපත්තිය නිසා සමාජ සුභසාධනය පහත වැටෙන අතර සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වේ. රූප සටහනට අනුව C - E ප්‍රමාණයෙන් සුභසාධනය අඩු වේ

අවම මිල නිසා ධෛර්යමත් වන නිෂ්පාදනයන් නිමැවුම Q2 දක්වා වැඩි කළ හැකිය නමුත් එම මිලදී පාරිභෝගිකයන් මිල දී ගනු ලබන්නේ Q0 ප්‍රමාණයක් පමණක් බැවින් Q2 - Q0 දක්වා වන අතිරික්ත නිෂ්පාදනයන් විශාල පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට කිසිදු අය භාරයක් නිෂ්පාදනයන්ට නොලැබේ. අවම මිල යටතේ සපයන ප්‍රමාණය Q0 ට වඩා වැඩි වුවහොත් එම අතිරික්ත ප්‍රමාණය නිපදවීමට දරන පිරිවැයෙන් නිෂ්පාදන අතිරික්තය පහත වැටේ

අවම මිල පැනවීමෙන් පසු Q2 ප්‍රමාණය සපයන්නේ නම්

නිෂ්පාදන අතිරික්තය) = B+D+F) - (F+G+H+I)

සහතික මිල/ ආධාරක මිල ප්‍රතිපත්තිය.

අවම මිලක් නියම කරන විට පැන නගින අතිරික්ත සැපයුම නිසා එම අවම මිල ම නිෂ්පාදනයන්ට නොලැබී යා හැකිය. එබැවින් අවම මිල නියම කිරීමේ අරමුණු ඉටු නො විය හැකි ය.එවන් අවස්ථාවලදී අතිවන අහිතකර තත්වයන් පාලනය කිරීම සඳහා සහතික මිල /ආධාරක මිල ප්‍රතිපත්ති කෙරෙහි රජය යොමු වේ.

සහතික මිල ප්‍රතිපත්තිය යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ රජය නියම කරන අවම මිල නිෂ්පාදකයන්ට ලැබීම සහතික කිරීම පිණිස අවම මිල හඳුන්වාදීමත් සමග බිහිවන අතිරික්ත සැපයුම කළමනාකරණය සඳහා යොදා ගන්නා ප්‍රතිපත්තියයි. මෙය මිල ආධාරක ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස හඳුන්වන්නේ මෙම ක්‍රමය යටතේ අවම මිලම නිෂ්පාදකයාට ලබා දීමට රජයට පිරිවැයක් දැරීමට සිදු වන බැවිනි.

රජය බහුල වශයෙන් යොදා ගන්න මිල ආධාරක ප්‍රතිපත්ති.

- 1) අතිරික්ත සැපයුම මිල දී ගැනීම.
- 2) උගුණ පූර්ණ ගෙවීම.

මිල ආධාරක ප්‍රතිපත්තියක වැදගත්කම.

අවම මිල ප්‍රතිපත්තිය යටතේ රජය භාණ්ඩයක අවම මිල ප්‍රකාශ කරනවා මිස එහි දී හට ගන්නා අතිරික්ත සැපයුම කළමනාකරණය කිරීම පිළිබඳව අවධාරණය නොකෙරේ. එබැවින් එම ප්‍රතිපත්තිය අසාර්ථක විය හැකිය. නමුත් සහතික මිල ප්‍රතිපත්තියේදී අධි සැපයුම කළමනාකරණය කිරීම පිළිබඳ ක්‍රමවේදයක් පවතින බැවින් අවම මිල ප්‍රතිපත්තියට වඩා එය සඵල එකක් වනු ඇත .

එබැවින් අවම මිල ප්‍රතිපත්තියක් වඩාත් සාර්ථක කර ගැනීමට නම්, ඒ හා සමගම මිල ආධාරක ප්‍රතිපත්තියක් හඳුන්වා දිය යුතුය.

1. රජය විසින් අතිරික්ත සැපයුම මිල දී ගැනීම

මෙම ක්‍රමයේදී සිදුවන්නේ සහතික මිල හඳුන්වා හඳුන්වාදීමත් සමග වෙළඳපොළේ හටගන්නා අතිරික්ත සැපයුම එම සහතික මිල යටතේ ම රජය විසින් මිලදී ගැනීමයි

උදාහරණයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාවේ වී අර්තාපල් සහ ලොකු ඒණු වැනි කෘෂිකාර්මික භාණ්ඩ සම්බන්ධව රජය මෙය ක්‍රියාත්මක කරයි

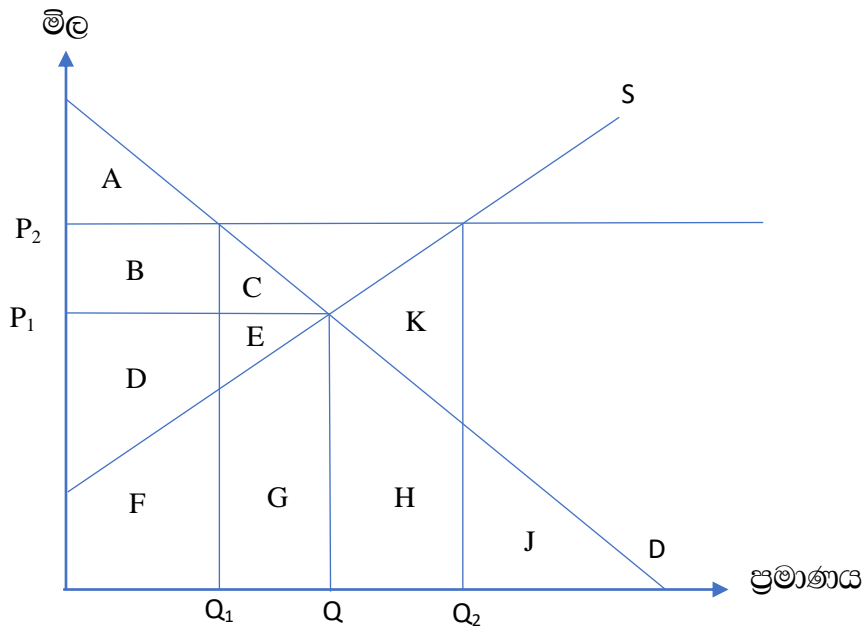
රජය විසින් මිලදී ගනු ලබන අතිරික්ත සැපයුම සම්බන්ධයෙන් රජයට පහත ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කළ හැකි ය

- 1) අතිරික්තය ගබඩා කර භාණ්ඩ හිඟ කාලවලදී එම තොග අතිරික්ත වෙළඳපොළට නිකුත් කිරීම
- 2) අපනයනය කිරීමට පියවර ගැනීම
- 3) අතිරික්ත වී තොග විනාශ කිරීම
- 4) ද්විතීක නිෂ්පාදන සඳහා අමුද්‍රව්‍ය ලෙස අලෙවි කිරීම

සහතික මිල ලෙස P_2 නියම කළ විට එයින් බෙරියමන් වන සැපයුම්කරුවන් සැපයුම් ප්‍රමාණය Q_2 දක්වා වැඩි කරයි එහෙත් ඉහළ මිලක් ගෙවීමට සිදුවන නිසා ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය Q_0 දක්වා අඩුවීම හේතුවෙන් $Q_2 - Q_0$ ප්‍රමාණයක අධි සැපයුමක් හටගනී මෙම අධි සැපයුම P_2 සහතික මිල යටතේ රජය විසින් මිලදී ගත යුතුය

මේ සඳහා රජය ට දැරීමට සිදුවන පිරිවැය

- $P_2(Q_2 - Q_0)$
- ABQ_2Q_0 වර්ගඵලය

❖ අතිරික්ත සැපයුම මිල දී ගැනීම යටතේ සුබසාධන ප්‍රති විපාක

	සහතික මිලට පෙර	සහතික මිලට පසු	වෙනස
පාරිභෝගික අතිරික්තය	$A + B + C$	A	$-(B + C)$
නිෂ්පාදන අතිරික්තය	$D + E$	$B + C + D + E + J$	$C + D + J$
රාජ්‍ය වියදම	-	$-(C + E + G + H + K)$	$-(C + E + G + H + K + J)$
සමස්ත ශුභ සාසාධනය	$A + B + C + D + E$	$A + B + D - G - H - K$	$-(C + E + G + K + H)$

මෙම ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවට නැංවීම නිසා රජයට විශාල පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවන අතර රජය එම වියදම බදු ගෙවන්නන් ගෙන් අයකරනු ලබන නිසා අවසාන වශයෙන් එම පිරිවැය ද පාරිභෝගිකයාට දැරීමට සිදු වේ. ඒ අනුව බලන කල සැබෑ පාරිභෝගික අතිරික්තය තවදුරටත් පහළ බසී.

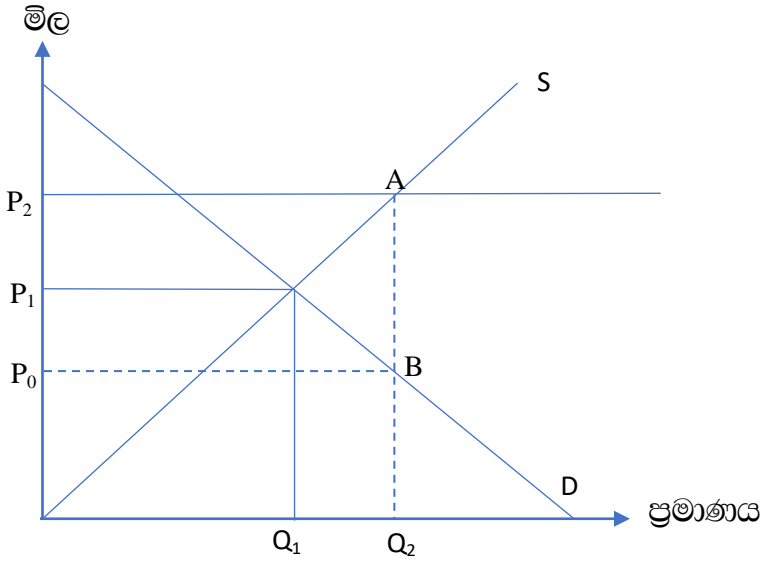
2. උගන පූර්ණ ගෙවීමේ ක්‍රමය

මෙම ක්‍රමයේදී සිදුවන්නේ සැපයුම්කරුවන් වෙළඳපොළේ තම නිමැයුම අලවිකරණ මිලක් සහතික මිලක් අතර වෙනස රජය නිෂ්පාදකයින්ට ගෙවීම වේ .

රජය සහතික මිලක් නියම කිරීමත් සමගම එයට අනිප්‍රේරණය වන නිෂ්පාදකයන් එම මිලට සැපයීමට සූදානම් මුළු ප්‍රමාණයම ප්‍රමාණයම වෙළඳපොළට සපයනු ලබයි නමුත් එම ප්‍රමාණය ම වෙළෙඳ පොළට ළඟා වූ පසු වෙළඳපොළේ මිල පහල වැටේ. එබැවින් සහතික මිල පවත්වාගෙන යාමට නම් රජය සහතික මිලක් සැපයුම්කරුවන්ට වෙළඳපොළ ලැබෙන මිලක් අතර උගනතාවය පූර්ණය කළ යුතුය.

මෙහිදී රජය රජය කිසිදු මිලදී ගැනීමක් නොකරන මුළු ප්‍රමාණය ම වෙළඳපොළේ අලෙවි වේ

මෙය ප්‍රස්ථාර සටහන් කින් පහත පරිදි නිරූපණය කළ හැකිය

රජයේ සහතික මිල ලෙස P_2 මිල නියම කිරීමත් සමගම මුළු නිෂ්පාදනයේ P_2 දක්වා සැපයුම් ප්‍රමාණය ඉහළ නං වෙති මුළු සැපයුම ම වෙළඳ පොළට පැමිණීමත් සමගම වෙළඳපොළේ මිලදී P_0 දක්වා අඩුවේ. පාරිභෝගිකයන් P_0 මිල යටතේ Q_2 ප්‍රමාණය මිලදී ගනියි $P_2 - P_0$ අතර මිල වෙනස සෑම ඒකකයක් පාසාම නිෂ්පාදනයකින් හට ගෙවීමට රජයට සිදු වේ.

රජයට දැරීමට සිදු වන වියදම

- ❖ $Q_2(P_2 - P_0)$ හෝ $P_0 P_2 AB$ වර්ගඵලයයි.

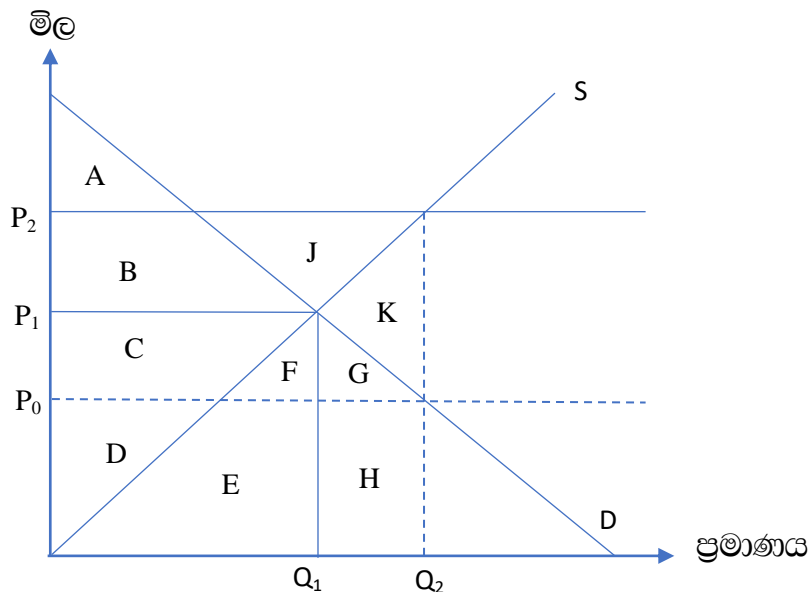
❖ උග්‍රණ පූර්ණ ගෙවීම් ක්‍රමය යටතේ සුබසාධන ප්‍රතිඵලය

	සහිතක මිලට පෙර	සහිතක මිලට පසු	වෙනස
පාරිභෝගික අතිරික්තය	$A + B$	$A + B + C + F + G$	$C + F + G$
නිෂ්පාදන අතිරික්තය	$C + D$	$B + C + D + J$	$B + J$
රාජ්‍ය වියදම		$-(B + C + F + G + J + K)$	$-(B + C + F + G + J + K)$
සමස්ත ශුභ සාධනය	$A + B + C + D$	$A + B + C + G - K$	$- K$

මෙය ආර්ථික වශයෙන් අකාර්යක්ෂම තත්වයකි සමාජයීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත නිමවුම් මට්ටම වන Q_1 ප්‍රමාණය අතිරික්ත නිමැයුම Q_2 දක්වා වැඩි වී ඇති හෙයින් මෙම අකාර්යක්ෂමතාවය හටගනී හටගනී $Q_2 - Q_1$ නිමවුම් පරාසයේදී නිමවුම ආන්තික ප්‍රතිලාභ හා ආන්තික පිරිවැය එකින් එක සමාන නොවේ ආන්තික පිරිවැය ආන්තික ප්‍රතිලාභ ඉක්මවා ගොස් ඇත .

කෙසේ නමුත් මිල ආධාරක වැඩපිළිවෙළක් ලෙස උග්‍රණ පූර්ණ ගෙවීම් ක්‍රමය සමාජ සුබසාධනයට හානිකර වුවද එය අධි සැපයුම මිලදී ගැනීමේ ක්‍රමයට වඩා කාර්යක්ෂම වෙයි.

මන්ද අධි සැපයුම මිලදී ගැනීමේ ක්‍රමය යටතේ සුබසාධනයට වන හානිය උග්‍රණ පූර්ණ ගෙවීම් ක්‍රමය යටතේ සුබසාධනයට සිදුවන හානියට වඩා වැඩි ය.

04. නිෂ්පාදන පිරිවැය සහ සාධක වෙළෙඳපොළ

ව්‍යාපාර ආයතනයක කෙටි කාලීන හා දිගුකාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ ස්වරූපය.

නිෂ්පාදන ආයතන

ආර්ථිකයක් තුළ මිනිස් අවශ්‍යතා ඉටුකරගැනීම සඳහා අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කොට වෙළෙඳපොළට සපයනු ලබන්නේ විවිධ නිෂ්පාදන පිරිස් විසිනි. මෙම නිෂ්පාදන කාර්යයේදී ඵලදායී ආර්ථික සම්පත් එකිනෙකට මුසු කිරීමක් සිදු වේ. එලෙස නිෂ්පාදන සම්පත් අවශ්‍ය පරිදි මුසු කරමින් නිෂ්පාදන සංවිධානය කරන ඒකකයක් නිෂ්පාදන ආයතන (ව්‍යාපාරික ආයතන) ලෙස හඳුන්වයි.

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ කටයුතු කරන නිෂ්පාදන ආයතනවල ස්වරූපය

- තනි පුද්ගල ව්‍යාපාර
- හවුල් ව්‍යාපාර
- සංස්ථාපිත සමාගම්
- සමූපාකාර ව්‍යාපාර
- රාජ්‍ය ව්‍යවසාය

නිෂ්පාදන ආයතනවල මූලික අරමුණ වන්නේ ලාභ උපරිම කිරීමයි. එසේ වුවද ඒ ඒ ආයතන අතර අපේක්ෂිත ලාභයෙහි විවිධ වෙනස්කම් පවතී.

නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය

- නිෂ්පාදන සම්පත් භාණ්ඩ හා සේවා බවට පරිවර්තනය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය නිෂ්පාදනය ලෙස හඳුන්වයි.
- යෙදවුම් හා නිමැවුම් අතර පවතින තාක්ෂණික සම්බන්ධතාවය නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය නම් වේ.

$$Q = f(L, K)$$

- Q = නිමැවුම
- F = ශ්‍රිතයක් වේ
- L = ශ්‍රමය
- K = ප්‍රාග්ධනය

මෙම ශ්‍රිතයන් පෙන්වනු ලබන්නේ කිසියම් භාණ්ඩයක නිමැවීම , ශ්‍රමය හා ප්‍රාග්ධනය යන යෙදවුම් මත රඳා පවතින බවයි.

නිෂ්පාදනය හා සම්බන්ධ ප්‍රධාන කාල ස්වරූප

1. කෙටි කාලය
2. දිගු කාලය

1.කෙටි කාලය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා යොදා ගැනෙන ඇතැම් යෙදවුම් (අවම වශයෙන් එක් සාධකයක්වත්) වෙනස් කල නොහැකි කාල පරිච්ඡේදය කෙටි කාලය නම් වේ.

මේ නිසාම කෙටි කාලයේ ස්ථාවර යෙදවුම් හා විචල්‍ය යෙදවුම් ලෙසින් සාධක දෙවර්ගයක් දැකිය හැකිය.

කෙටි කාලීන නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය

කර්මාන්ත ශාලාවේ තාක්ෂණය හා ධාරිතාව නොවෙනස්ව තිබියදී විචල්‍ය යෙදවුම් වෙනස් කරන විට යෙදවුම් හා නිමැවුම් අතර පවත්නා තාක්ෂණික සම්බන්ධතාව කෙටිකාලීන නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය නමින් හැඳින්වේ.

$$Q = f(L, K)$$

L - විචල්‍ය සාධකය (ශ්‍රමය)

K - ස්ථාවර සාධකය (ප්‍රාග්ධනය)

කෙටි කාලයේදී වෙනස්කල හැක්කේ විචල්‍ය සාධක පමණක් වන හෙයින් නවදුරටත් මෙම ශ්‍රිතය පහත ලෙස දැක්විය හැකිය.

$$Q = f(L1, L2, L3, \dots, Ln, K)$$

$$Q = f(V1, V2, V3, \dots, Vn, K)$$

(ශ්‍රමය වෙනස් කල හැකි සාධකය යන අර්ථයෙන්)

2. දිගු කාලය

නිෂ්පාදනයට අදාළ සියලුම යෙදවුම් වෙනස් කිරීමට ප්‍රමාණවත් කාලය දිගු කාලයයි. මේ නිසාම නිෂ්පාදන ආයතනයක දිගු කාලයේදී පවතින සියලුම යෙදවුම් විචල්‍ය යෙදවුම් වේ.

දිගුකාලීන නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට අදාළ සියලු යෙදවුම් වෙනස්කරන විට යෙදවුම් හා නිමැවුම් අතර පවතින සම්බන්ධතාවය දිගුකාලීන නිෂ්පාදන ශ්‍රිතය නම් වේ.

$$Q = f (L1, L2, L3,Ln, K1, K2, K3,Kn)$$

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ ප්‍රධාන අදියර

- කෙටි කාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය
- දිගුකාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය

කෙටිකාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය

- කෙටි කාලයේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේදී සිටින නිෂ්පාදන ආයතන විසින් විචල්‍ය යෙදවුම් හා ස්ථාවර යෙදවුම් යන දෙවර්ගයම භාවිතා කෙරේ.
- කෙටි කාලයේදී නිෂ්පාදන ආයතන, ස්ථාවර සාධක නොවෙනස්ව තබා ගනිමින් විචල්‍ය යෙදවුම් පමණක් වැඩි කරමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදේ.
- ස්ථාවර සාධක නොවෙනස්ව තබාගෙන විචල්‍ය යෙදවුම් පමණක් වැඩි කරමින් නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමේදී නිමැවුම කිසියම් රටාවක් අනුව හැසිරේ.
- භීතවන ආන්තික ඵලදා නීතිය මගින් පැහැදිලි කෙරෙන්නේ කෙටි කාලයේ නිමැවුමෙහි ඵල හැසිරීම් රටාවයි.

හිතවන ආන්තික ඵලදා හිතිය

නිෂ්පාදන ආයතනයක් කෙටි කාලයේදී ස්ථාවර යෙදවුම් සමග මිශ්‍ර කරමින් විවලය යෙදවුම් පමණක් වැඩි කරන විට, විවලය යෙදවුමේ ආන්තික ඵලදාව සහ සාමාන්‍යය ඵලදාව එක්තරා අවස්ථාවකට පසුව පහළ යෑම හිතවන ආන්තික ඵලදා හිතිය නමින් හැඳින්වේ.

හිතවන ආන්තික ඵලදා හිතිය පදනම් වන උපකල්පන

කෙටි කාලීන නිමැවුම හා සම්බන්ධ වන මෙම හිතවන ආන්තික ඵලදා හිතිය පදනම් වන උපකල්පන දෙකකි.

- සියලු විවලය යෙදවුම් ඒකක සමජාතිය වීම.
- අදාළ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ තාක්ෂණය නොවෙනස්ව පැවතීම.

හිතවන ආන්තික ඵලදා හිතිය නිදසුනක් ඇසුරින්

නිදසුන: අක්කරයක ඉඩමක් හේ වගා කිරීම සඳහා ශ්‍රමිකයන් යෙදවීම.

ස්ථාවර සාධකය - ඉඩම

විවලය සාධකය - ශ්‍රමිකයන්

මෙහිදී විවලය සාධක ප්‍රමාණය වැඩි කිරීමත් සමග ස්ථාවර සාධක ප්‍රමාණය විවලය සාධක ප්‍රමාණය අතර බෙදී යන හෙයින් විවලය සාධක ඒකකයකට ලැබෙන ස්ථාවර සාධක ප්‍රමාණය ක්‍රමයෙන් අඩු වේ.

ඉඩමෙහි හේ වගා කිරීමට අඩුවෙන් ශ්‍රමය යොදන විට ශ්‍රමය වැඩි කරන ප්‍රතිඵලයට වඩා වැඩි ප්‍රතිඵලයකින් නිමැවුම වැඩි කර ගැනීමට හැකියාව ලැබේ.

එහෙත් අක්කරයකට යොදවන ශ්‍රම ප්‍රමාණය සීමාව ඉක්මවා යන පරිදි වැඩි කරන විට ලැබෙන හේ අස්වනු ප්‍රමාණය ශ්‍රමය වැඩි කරන ප්‍රතිඵලය මෙන් වැඩි නොවේ.

අනෙක් අතට එක් ශ්‍රමිකයෙකු බැගින් වැඩි කිරීමෙන් මුළු නිමැවුමට අලුතින් එකතුවන ප්‍රමාණයත් ක්‍රමයෙන් අඩු වී එය ශූන්‍ය මට්ටමක් කරා ලගා වීමටද පුළුවන.

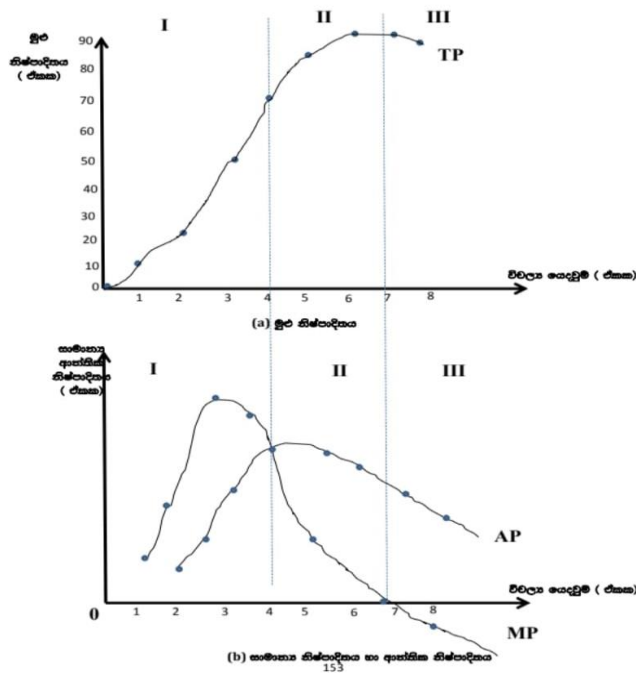

භීතවන ආන්තික ඵලදා නීතිය වග සටහනකින්

භීතවන ආන්තික ඵලදා නීතියෙන් හෙළිවන මේ තොරතුරු තව දුරටත් පහත ආකාරයට වග සටහනක් මගින් ද දැක්විය හැකිය.

ස්ථාවර සාධකය (අක්ෂර)	විචලන සාධකය (ගුණය)	මුළු නිෂ්පාදිතය (ඒකක TP)	සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිතය (ඒකක)	ආන්තික නිෂ්පාදිතය (ඒකක MP)
1	0	0	0	
1	1	6	6	6
1	2	20	10	14
1	3	48	16	28
1	4	72	18	24
1	5	80	16	08
1	6	84	14	04
1	7	84	12	0
1	8	80	10	-4

භීතවන ආන්තික ඵලදා නීතිය ප්‍රස්ථාර සටහනකින්,

ඉහත රූප සටහන් වලට අනුව

මුළු නිෂ්පාදිතය මුලදී වේගයෙන් ඉහළ ගොස් පසුව ක්‍රමයෙන් වර්ධන වේගය පසු බැසීමේ ප්‍රවණතාවයකට මුහුණ දේ.

විචල්‍ය යෙදවුම් තවදුරටත් වැඩි කරනු ලැබුවහොත් එක්තරා අවස්ථාවකදී මුළු නිෂ්පාදිතය උපරිම වී පසුව පහත වැටීමටද ඉඩ ඇත.

- නිෂ්පාදිතයේ හැසිරීම් අවධි තුනකි. එනම්, මුළු නිෂ්පාදිතය මුලදී වැඩි වන වේගයෙන් ඉහළ ගොස්
- පසුව අඩු වන වේගයකින් ඉහළ ගොස්
- නැවත නිමැවුම පහළ බසී

මුළු නිෂ්පාදිතය වේගයෙන් ඉහළ නගින විට ආන්තික නිෂ්පාදිතය උපරිම වන අතර මුළු නිමැවුම් වේගය අඩු වීමේදී ආන්තික නිෂ්පාදිත වක්‍රය සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිත වක්‍රය උපරිම ලක්ෂ්‍යය වේදනය කරමින් වේගයෙන් පහතට ගමන් කරයි. එනිදී, සාමාන්‍ය ඵලදාව උපරිම වේ. මුළු ඵලදාව උපරිම වන විට ආන්තික ඵලදාව ශුන්‍ය වේ.

විචල්‍ය යෙදවුම් වැඩි කරන විට ස්ථාවර යෙදවුම් ද වැඩි කිරීමට හැකියාවක් ඇත්නම් ආන්තික ඵලදාව හින වීම වළක්වා ගත හැකිය. එහෙත් කෙටි කාලයේ ස්ථාවර යෙදවුම් වැඩි කල නොහැකිය.

කෙටිකාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය හා සම්බන්ධ නිෂ්පාදිත ස්වරූප

කෙටි කාලයේදී ස්ථාවර යෙදවුම් සමග විචල්‍ය යෙදවුම් පමණක් වැඩි කිරීමේදී නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය හා සම්බන්ධව හඳුනා ගත හැකි නිෂ්පාදිතයේ ස්වරූප 3කි.

- මුළු නිෂ්පාදිතය (TP)
-) සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිතය (AP)
-) ආන්තික නිෂ්පාදිතය (MP)

➤ මුළු නිෂ්පාදිතය (TP)

ස්ථාවර යෙදවුම් සමග විචල්‍ය යෙදවුම් මිශ්‍ර කරමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදෙන විට ලැබෙන නිෂ්පාදන ප්‍රතිඵලය මුළු නිෂ්පාදිතයයි.

නිදසුන් :- අක්කරයක කුඹුරු ඉඩමකින් ශ්‍රමකයෝ 100 දෙනෙක් දිනකට වී බුසල් 1500 ක් ලබා ගන්නේ නම් ඒ මුළු නිෂ්පාදිතයයි.

➤ සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිතය (AP)

විචල්‍ය යෙදවුම් ඒකකයකට සාමාන්‍ය වශයෙන් ලැබෙන නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිතය යි.

මුළු නිෂ්පාදිතය විචල්‍ය යෙදවුම් වලින් බෙදීමෙන් සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිතය ලබා ගත හැකිය.

$$\text{සාමාන්‍ය නිෂ්පාදිතය} = \frac{\text{මුළු නිෂ්පාදිතය}}{\text{විචල්‍ය යෙදවුම්}}$$

$$\begin{aligned} \text{ඉහත නිදසුනට අනුව} &= \frac{1500}{100} \\ &= \text{බැසල් 15} \end{aligned}$$

➤ ආන්වික නිෂ්පාදිතය (MP)

විචල්‍ය යෙදවුම් එක් ඒකකයකින් වෙනස් කරනු ලැබුවහොත් මුළු නිෂ්පාදිතයේ හට ගන්නා වෙනස්වීම ආන්වික නිෂ්පාදිතය යි.

මුළු නිෂ්පාදිතයේ වෙනස විචල්‍ය යෙදවුම්වල වෙනසින් බෙදීමෙන් ආන්වික නිෂ්පාදිතය ලබා ගත හැකිය.

නිදසුන :-

ශ්‍රේණියන්	මුළු නිෂ්පාදිතය (ඒකක)
100	1500
120	2000

$$\text{ආන්වික නිෂ්පාදිතය} = \frac{\text{මුළු නිෂ්පාදිතයේ වෙනස}}{\text{විචල්‍ය යෙදවුම් වල වෙනස}}$$

$$\begin{aligned} \text{ඉහත නිදසුනට අනුව,} &= \frac{500}{20} \end{aligned}$$

$$= \text{ඒකක 25}$$

දිගුකාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය

දිගු කාලයේදී සියලුම යෙදවුම් වෙනස් කරමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදීමට නිෂ්පාදන ආයතනයට හැකිය.

පරිමාණානුකූල ඵල නීතිය

සියලුම යෙදවුම් විචල්‍ය යෙදවුම් වන විට නිමැවුම හැසිරෙන ආකාරය පරිමාණානුකූල ඵල නීතිය යන්නෙන් අදහස් වේ.

දිගු කාලයේදී තම නිෂ්පාදන ආයතනයේ සමස්ත පරිමාව වෙනස් කිරීමට නිෂ්පාදන ආයතනට හැකිය.

දිගු කාලයේදී සියලුම යෙදවුම් විචල්‍ය යෙදවුම් වන විට නිමැවුමේ හැසිරීම පිලිබඳ රටා තුන,

- 1. වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල
- 2. අඩුවන පරිමාණානුකූල ඵල
- 3. ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල

❖ වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල

පරිමාණානුකූල ඵල ආයතනයක ධාරිතාව පුළුල් කිරීමත් සමග නිෂ්පාදන සාධක වල කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ යාමෙන් අත්පත් කරගනු ලබන මුද්‍රිත ප්‍රතිලාභ වේ.

සියලුම යෙදවුම් වෙනස් කරන ප්‍රතිශතයකට වඩා විශාල ප්‍රතිශතයකින් නිමැවුම වර්ධනය වීම වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල යන්නෙන් අදහස් වේ.

නිදසුන :- යෙදවුම් 20% කින් වැඩි කරන විට නිමැවුම 30% කින් වර්ධනය වීම.

වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල හට ගැනීම කෙරෙහි බලපාන සාධක

- නිෂ්පාදන සාධක වල අභ්‍යන්තර හෙවත් නොබෙදිය හැකි යෙදවුම් තිබීම.
- ශ්‍රම විභජනය මගින් විශේෂ ප්‍රාගුණය කිරීමේ හැකියාව.
- යන්ත්‍ර භාවිතා කිරීමේ හැකියාව.
- එක් වරකදී පමණක් දැරිය යුතු වියදම් තිබීම.

❖ අඩුවන පරිමාණානුකූල ඵල

යෙදවුම් වැඩි කරන ප්‍රතිශතයට වඩා අඩු ප්‍රතිශතයකින් නිමැවුම වැඩි වීම අඩුවන පරිමාණානුකූල ඵලයි.

නිදසුන :- යෙදවුම් 20% කින් වැඩි කරන විට නිමැවුම 15% කින් වර්ධනය වීම.

අඩුවන පරිමාණානුකූල ඵල හට ගැනීම කෙරෙහි බලපාන සාධක

- සම්පත් හීන වීම.(සම්පත් ක්ෂය)
- ආතතිය
- කළමනාකරණය හා සම්බන්ධීකරණය පිලිබද ගැටලු ඇති වීම.

❖ ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල

යෙදවුම වෙනස් කරන ප්‍රතිශතයට සමාන ප්‍රතිශතයකින් නිමැවුම වර්ධනය වීම ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල යි.

නිදසුන :- යෙදවුම් 20% කින් වැඩි කරන විට නිමැවුම 20% කින් වර්ධනය වීම.

නිෂ්පාදන පිරිවැය ආශ්‍රිත මූලික සංකල්ප

➤ නිෂ්පාදන පිරිවැය (Production Cost)

- නිෂ්පාදන පිරිවැය නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළින් හටගන්නා සංසිද්ධියක් වන අතර ඒ මූල්‍යමය ප්‍රපංචයක් වේ.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී කැප කරනු ලබන සියලුම නිෂ්පාදන සාධක වල මූල්‍යමය වටිනාකම නිෂ්පාදන පිරිවැය මගින් ප්‍රකාශ කරනු ලබන අතර එම වටිනාකම මගින් නිෂ්පාදනය සැබෑ ආවස්ථික පිරිවැය පිලිබිඹු කළ යුතුයි.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක අවස්ථික පිරිවැය වන්නේ කිසියම් භාවිතයක් සඳහා සම්පත් යොදා ගත් විට එම සම්පත් භාවිතා කොට නිපදවීමට හැකියාව තිබූ ඊළඟ හොඳම විකල්පය වටිනාකමයි.
- මේ නිසා ආර්ථික විද්‍යාව තුළ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී කැප ගනු ලබන සියලුම ආර්ථික සම්පත් වල ආවස්ථික පිරිවැය නිෂ්පාදන පිරිවැය ලෙසින් වඩාත් පරිපූර්ණ අර්ථයකින් නිර්වචනය කෙරේ.

➤ ආවස්ථික පිරිවැය (Opportunity Cost)

ආවස්ථික පිරිවැයට අයත් වර්ග දෙකකි.

- 1. සෘජු පිරිවැය
- 2. වක්‍ර (ආරෝපිත) පිරිවැය

ඒ අනුව,

$$\text{ආවස්ථික පිරිවැය} = \text{සෘජු පිරිවැය} + \text{වක්‍ර පිරිවැය}$$

1. සෘජු පිරිවැය

සෘජු පිරිවැය යනු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා ආයතනය විසින් පිටතින් මිලදී ගත් යෙදවුම් සඳහා වැය වන මුදල් වැයවෙන මුදල් ප්‍රමාණයයි. ප්‍රත්‍යක්ෂ, මූල්‍ය, ගෙවුණු, ප්‍රකාශිත, ගිණුම්කරණ, නිශ්චිත පිරිවැය ලෙස ද හඳුන්වයි.

නිදසුන් :

- අමුද්‍රව්‍ය මිලදී ගැනීම සඳහා වැය කළ මුදල් ප්‍රමාණය
- ශ්‍රමිකයින්ට වැටුප් ගෙවීම සඳහා වැය කළ මුදල් ප්‍රමාණය
- ඉන්ධන, විදුලිය ආදිය සඳහා වැය කළ මුදල් ප්‍රමාණය

2. වක්‍ර පිරිවැය

වක්‍ර පිරිවැය යනු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට උපයෝගී කරනු ලබන ආයතනය සතු නිෂ්පාදන සම්පත්වල ආවස්ථික පිරිවැයයි . ගම, ආරෝපිත, සැඟවුණු, ව්‍යංග පිරිවැය ලෙස ද හැඳින්වේ.

වක්‍ර පිරිවැයෙහි සංරචක

- අහිමි වූ වැටුප් ආදායම
- නිෂ්පාදකයාට අහිමි වූ පොලී ආදායම
- ආර්ථිකය ක්ෂය වීම
- ප්‍රාමාණික ලාභ

➤ අභිමි වූ වැටුප්

■ ව්‍යවසායකයකු දැනට කිසියම් ව්‍යාපාරික කටයුත්තක නිරතව සිටින්නේ ඒ වෙනුවෙන් තම ශ්‍රමය කැප කිරීමෙනි. ඔහු තම ශ්‍රමය වෙනත් ව්‍යාපාරික කටයුත්තක යෙදවේ නම් ඔහුට වැටුපක් උපයාගත හැකිව තිබේ. ඒ ඔහුගේ අභිමි වැටුප් ආදායමයි.

■ නිදසුන් වශයෙන් ව්‍යවසායකයෙකු දැනට වතුර බෝතල් නිෂ්පාදන කර්මාන්තයක් ආරම්භ කොට ඇතැයි සිතමු . මෙහිදී ඔහුට එම ව්‍යාපාරයේ නිරත නොවී වෙනත් කිසියම් ආයතනයක නිෂ්පාදන කටයුත්තක නිරතව මාසකට රුපියල් 60,000 ලබා ගත හැකි ව තිබේ නම් එය ඔහුගේ අභිමි වැටුප් ආදායමයි.

➤ නිෂ්පාදකයාට අභිමි වූ පොලී ආදායම

■ නිෂ්පාදකයාට අභිමි වූ පොලී ආදායම යනු තමන් සතු ප්‍රාග්ධන භාවිතයෙහි ආවස්ථික පිරිවැයයි.

■ ප්‍රාග්ධන සම්පත් ගොඩනැගීම සඳහා ආයෝජනය කළ අරමුදල් රජයේ බැඳුම්කර හෝ ඉතුරුම් ගිණුමක හෝ තැන්පත් කිරීමෙන් ලැබිය හැකිව තිබෙන පොලී ආදායම, අභිමි වූ පොලී ආදායම වේ.

■ නිදසුන් වශයෙන් කිසියම් ව්‍යවසායකයකු ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යෑම සඳහා රුපියල් ලක්ෂ 50ක අරමුදල් ආයෝජනය කර ඇතැයි සිතමු. එම අරමුදල් ප්‍රමාණය තම ව්‍යාපාරයේ ආයෝජනය නොකර පිලිගැනීමට ආයෝජනය කළේ නම් ඔහුට පොලී ආදායමක් ලබා ගත හැකිව තිබේ. නොඑසේ නම් බැංකුව තැන්පත් කළේ නම් පොලී ආදායමක් ද ලබා ගත හැකි ව තිබේ.

➤ ආර්ථික ක්ෂය වීම්

■ ආර්ථික ක්ෂය වීම් යනු යම් දෙන ලද කාලයක් තුළ ප්‍රාග්ධන වත්කම් වල වෙළෙඳපොළ වටිනාකමේ සිදුවන පහළ බැසීමයි.

■ මෙය ව්‍යාපාරයක් සතු ප්‍රාග්ධන සම්පත් අඛණ්ඩව ව්‍යාපාරයම තබා ගැනීම නිසා අයිතිකරුට අභිමිවන වටිනාකමකි.

- නිදසුන් වශයෙන් කිසියම් ව්‍යාපාරයක භාවිතා කරන ලද ප්‍රාග්ධන වත්කම් වල වසර ආරම්භයේ වටිනාකම රුපියල් 50000 ක් නම් සහ වසර අවසානයේ එම ප්‍රාග්ධන වත්කම් හි වටිනාකම රුපියල් 40000 ක් නම් ආර්ථික ක්ෂය වීම් වටිනාකම රුපියල් 10000 කි. මෙම රුපියල් 10000 වකු පිරිවැයකි.

➤ ප්‍රාමාණික ලාභ

- ආයතනයේ හිමිකරුවා බොහෝ විට නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක නිරත වෙමින් නිෂ්පාදන කාර්යයට අවශ්‍ය ව්‍යවසායකත්වය (නිෂ්පාදන සම්පත් සංවලන කරමින් නිෂ්පාදන කටයුතු සංවිධානය කිරීම, අවදානම් දැරීම, ව්‍යාපාරික තීරණ ගැනීම, නව්‍යතා හඳුන්වා දීම වැනි) සපයයි.
- ඒ වෙනුවෙන් ව්‍යවසායකයාට ලැබෙන ප්‍රතිලාභය ලාභයයි.
- එබඳු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක නිරත වෙමින් උපයා ගැනීමට ව්‍යවසායකයෙකු අපේක්ෂා කරන අවම හෝ සාමාන්‍ය හෝ ලාභ ප්‍රමාණය ප්‍රාමාණික ලාභයයි.
- මෙය ව්‍යවසායකත්වයේ ආවස්ථික පිරිවැයයි. ව්‍යවසායකයෙක් තම ව්‍යාපාරයෙන් අපේක්ෂා කරන අවම ලාභයයි.
- ව්‍යාපාර නිසා අහිමි වූ ඊළඟට වඩාත් හොඳම ව්‍යාපාරික අවස්ථාවෙන් ලැබිය හැකිව තිබූ ලාභය වශයෙන්ද ප්‍රාමාණික ලාභය හැඳින්විය හැක.
- නිදසුන් වශයෙන් ව්‍යවසායකයකු දැනට " නැමැති නිෂ්පාදන කාර්මාන්තයේ නිරත ව සිටින අතර ඔහු කැප කරන ලද (ඊ) නැමැති කාර්මාන්තයෙහි යෙදීමෙන් වාර්ෂිකව රුපියල් 40000 ක අවම හෝ සාමාන්‍ය ලාභ ප්‍රමාණයක් (අවම ගෙවීම) උපයාගත හැකි ව තිබිණි නම් එම රුපියල් 40000 ක ලාභ ප්‍රමාණය දැනට නිරතව සිටින " නැමැති නිෂ්පාදන කාර්මාන්තයෙන් නොලැබේ නම් ඔහු තමා නිරතව සිටින " නැමැති නිෂ්පාදන කාර්මාන්තයෙන් ඉවත් වේ.

ගිණුම්කරණ පිරිවැය (Accounting Cost)

- ගණකාධිකාරවරයෙකු නිෂ්පාදන පිරිවැයට ඇතුළත් කරනුයේ සෘජු පිරිවැය (මූල්‍ය පිරිවැය) පමණි.

ඒ අනුව,

ගිණුම්කරණ පිරිවැය = සෘජු පිරිවැය

- ගණකාධිකරණ ලාභ ගණනය කරනුයේ මුළු අයහාරයන් සෘජු පිරිවැය අඩු කිරීමෙනි.

ගණකාධිකරණ ලාභ = මුළු අයහාරය - සෘජු පිරිවැය

නිදසුන් :-

ආයතනයක නිමවූ ඒකක 500 කි. ඒකකයක මිල රුපියල් 20 ක් වේ. අමුද්‍රව්‍ය මිලට ගැනීම සඳහා රුපියල් 2000 ක් ද, ශ්‍රමිකයින්ට වැටුප ගෙවීමට රුපියල් 1000 ක් ද, ඉන්ධන හා විදුලිය සඳහා රුපියල් 500 ක් ද ලබා ගත් ණය සඳහා පොලී ගෙවීමට රුපියල් 800 ක් ද ආයතනයට වැය වී ඇත. ගණකාධිකරණ ලාභ කොපමණද?

❖ මුළු අයහාරය = 500 x 20
▪ = රුපියල් 10000
❖ සෘජු පිරිවැය = 2000 + 1000 + 500 + 800
▪ = රුපියල් 4300
❖ ගණකාධිකරණ ලාභ = 10000 - 4300
• - රුපියල් 5700

- ආර්ථික විද්‍යාවේ දී නිෂ්පාදන පිරිවැය ගණනය කරනුයේ ඉතා පුළුල් අර්ථයකිනි.
■ ආර්ථික විද්‍යාඥයන්ට නිෂ්පාදන පිරිවැය ලෙසින් සලකන්නේ ආවස්ථික පිරිවැයයි.
■ මූර්ත පිරිවැය, ආර්ථික පිරිවැය යන නම්වලින් හැඳින්වෙන්නේ ද මෙම ආවස්ථික පිරිවැය මයි.
■ ආර්ථික පිරිවැය සෘජු පිරිවැය සහ වක්‍ර පිරිවැය යන කොටස් දෙකින් සමන්විතය.

$$\text{ආර්ථික පිරිවැය} = \text{සෘජු පිරිවැය} + \text{වක්‍ර පිරිවැය}$$

- ආර්ථික විද්‍යාවේදී ලාභ ගණනයේදී ගණකාධිකරණයේ මෙන් සෘජු පිරිවැය පමණක් නොව වක්‍ර පිරිවැය සැලකිල්ලට ගනී.
- ඊට හේතුව කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියකදී ආයතනය සතු සම්පත් ඒ සඳහා යෙදවීම් තුළ, එම නිෂ්පාදන සම්පත් යෙදවීමට තිබූ වෙනත් අවස්ථාවක් අහිමි වීම යි.
- ඒ අනුව, ආර්ථික ලාභ යනු ව්‍යාපාරික මුළු අයභාරය හා ආර්ථික පිරිවැය අතර වෙනසයි

$$\text{ආර්ථික ලාභ} = \text{මුළු අයභාරය} - \text{ආර්ථික පිරිවැය (සෘජු පිරිවැය + වක්‍ර පිරිවැය)}$$

නිදසුන:

සෘජු පිරිවැය:

- ආයතනයක නිමැවුම් = ඒකක 500
- නිමවුම් ඒකකයක මිල = රුපියල් 20
- ශ්‍රමිකයින්ට වැටුප් ගෙවීම = රුපියල් 1 000
- අමුද්‍රව්‍ය මිලදී ගැනීම = රුපියල් 2 000
- ඉන්ධන හා විදුලිය සඳහා ගෙවීම = රුපියල් 500
- ලබා ගන්නා ණය වලට පොළී ගෙවීම = රුපියල් 800

වක්‍ර පිරිවැය:

- අහිමි වූ වැටුප් ආදායම = රුපියල් 500
- ආර්ථික ක්ෂය වීම = රුපියල් 200
- අහිමි පොළී ආදායම = රුපියල් 100
- ප්‍රාමාණික ලාභ = රුපියල් 1 000

❖ මුළු අයහාරය = 500×20
 ▪ = රුපියල් 10 000

❖ සෘජු පිරිවැය = $2000 + 1000 + 500 + 800$
 ▪ = රුපියල් 4300

❖ වක්‍ර පිරිවැය = $500 + 200 + 100 + 1000$
 ▪ = රුපියල් 1800

❖ ආර්ථික ලාභ = $10000 - (4300 + 1800)$
 = රුපියල් (3900)

යට කළ පිරිවැය (Sunk Cost)

- ආවස්ථික පිරිවැයට ඇතුළත් කළ නොකළ යුතු දේ කවරක්ද කවරක් ද යන්න තෝරා ගැනීම හා සම්බන්ධ වැදගත් සංකල්පයක් ලෙසින් ගිලුණු පිරිවැය සැලකිය හැකිය.
- අතීතයේ වැය කරන ලද පිරිවැය වර්තමානයේ ආපසු ලබා ගත නොහැකි නම් ඒ යට කළ පිරිවැය ලෙසින් අර්ථ දැක්වේ.
- කිසියම් ව්‍යාපාරික කාර්යයක් වෙනුවෙන් දැරූ ඇති නමුත් නැවත ආවරණය කර කරගැනීමට හැකියාවක් නොමැති පිරිවැය යට කළ පිරිවැය හෙවත් ගිලුණු පිරිවැය ලෙස හැඳින්වේ.
- යට කළ පිරිවැය හෙවත් ගිලුණු පිරිවැය ලාභය ගණනය කිරීමේදී සෘජු පිරිවැයක් ලෙස හෝ වක්‍ර පිරිවැයක් ලෙස හෝ අගය කිරීමක් සිදු නොවේ.

යට කළ පිරිවැය සම්බන්ධයෙන් නිදසුන් පහත දැක්වේ .

1. කෙටි කාලයේදී ආයතනයක් ස්ථාවර වත්කම් මිලට ගැනීම සඳහා දරන ලද පිරිවැය

ආයතනයක් නිෂ්පාදනය කළත් නැතත් ස්ථාවර වත්කම් හා සම්බන්ධ ස්ථාවර පිරිවැය දරා නොමැරිය. ස්ථාවර වත්කම් වෙනුවෙන් දැරූ පිරිවැය එම නිෂ්පාදන කටයුත්ත හා සම්බන්ධව යට වී ඇති බැවින් එය ආපසු ලබාගත නොහැකි ය. එය වෙනත් විකල්පයක් සඳහා ද යොදාගත නො හැකිය.

2. ජල විදුලි බලාගාරයක සවිකර ඇති විදුලි ජනක යන්ත්‍රය

මෙම යන්ත්‍රය මිලදී ගන්නා අවස්ථාවේදී නම් ඒ සඳහා වැය කළ මුදල් ප්‍රමාණයෙහි ආවස්ථික පිරිවැයක් තිබිණි. එහෙත් දැන් එම මුදල්වලින් එම යන්ත්‍රය මිලට ගෙන ජල විදුලි බලාගාරයෙහි සවිකළ පසු එහි අවස්ථික පිරිවැය ශුන්‍ය වේ. ඊට හේතුව දැන් මෙම යන්ත්‍රයෙහි විකල්ප භාවිත නොමැති වීමයි. බලාගාරයේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට එම යන්ත්‍රය යොදා නොගන්නේ නම් එය නිශ්ක්‍රීයව පවතී.

3. වේදිකා නාට්‍යයක් නැරඹීම සඳහා රුපියල් 500 ක ටිකට් පතක් රැගෙන ඇතුළුවී නාට්‍යයෙහි කොටසක් නරඹා ආපසු ඒම

මෙයද යටකළ පිරිවැයකි. එම ටිකට් පතෙහි මුදල ආපසු ලබාගත නොහැකිය. එම ටිකට් පතෙන් නාට්‍ය බැලීම මිස වෙනත් විකල්ප නොමැති හෙයින් ආවස්ථික පිරිවැය ශුන්‍ය වේ.

■ ආර්ථික ලාභ නිවැරදිව ගණනය වීමට නම් ඒ හා සම්බන්ධ අවස්ථික පිරිවැය නිවැරදිව ගණනය විය යුතු යුතුයි. එසේ නොවුණහොත් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ ද කාර්යක්ෂම නොවේ.

පිරිවැය සංකල්පයේ වැදගත්කම

- නිෂ්පාදන මට්ටම හෙවත් භාණ්ඩ හා සේවා සැපයුම තීරණය කිරීමට වැදගත් වීම.
- මිල තීරණය කිරීමට වැදගත් වීම.
- කාර්යක්ෂම සම්පත් උපයෝජනයට වැදගත් වීම.
- ව්‍යාපාරික ලාභය තීරණය කිරීමට වැදගත් වීම.

නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේදී පිරිවැය හැසිරෙන ආකාරය

කෙටි කාලීන නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය හා දිගු කාලීන නිෂ්පාදනය ක්‍රියාවලි යන ස්වරූප දෙක හා සම්බන්ධව නිෂ්පාදන පිරිවැයෙහි ද ප්‍රධාන කොටස් දෙකක් පවතී.

1. කෙටි කාලීන නිෂ්පාදන පිරිවැය
2. දිගු කාලීන නිෂ්පාදන පිරිවැය

කෙටි කාලීන නිෂ්පාදන පිරිවැය (Short-Run Production cost)

- කෙටි කාලය යනු සමහර නිෂ්පාදන සාධක නොවෙනස්ව පවතින සමහර සාධක පමණක් වෙනස් වන කාලය වේ.
- කෙටි කාල නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය තුළ විචල්‍ය සාධක හා ස්ථාවර සාධක යන දෙවර්ගයම භාවිතා වේ.
- ඒ අනුව කෙටි කාලයේ පිරිවැය වර්ග දෙකකි.

1. මුළු ස්ථාවර පිරිවැය (TFC)
2. මුළු විචල්‍ය පිරිවැය (TVC)

- මෙම පිරිවැය වර්ග දෙකේ එකතුවෙන් කෙටි කාලීන මුළු පිරිවැය ලබේ.

- මෙම පිරිවැය තත්ත්වලට අතිරේකව කෙටිකාලීන නිෂ්පාදන පිරිවැය ආශ්‍රිතව හඳුනාගත හැකි තවත් පිරිවැය සංකල්ප කිහිපයකි.

1. සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය (AFC)
2. සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය (AVC)
3. සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය (AC)
4. ආන්තික පිරිවැය (MC)

1. මුළු ස්ථාවර පිරිවැය (Total Fixed Cost)

- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය සමඟ වෙනස් නොවන පිරිවැය මුළු ස්ථාවර පිරිවැය වේ.
- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කළත් නොකළත්, නිෂ්පාදනය අඩු කළත් වැඩි කළත් නොවෙනස්ව පවතින පිරිවැයයි.
- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය ශුන්‍ය වුවත් ස්ථාවර පිරිවැය අවශ්‍යයෙන්ම ආයතනයට දැරීමට සිදු වේ.
- මේ නිසා කෙටි කාලයේ දී කාලෙදී මුළු ස්ථාවර පිරිවැය ආයතනයට නොවැළැක්විය හැකි පිරිවැයක් වේ.

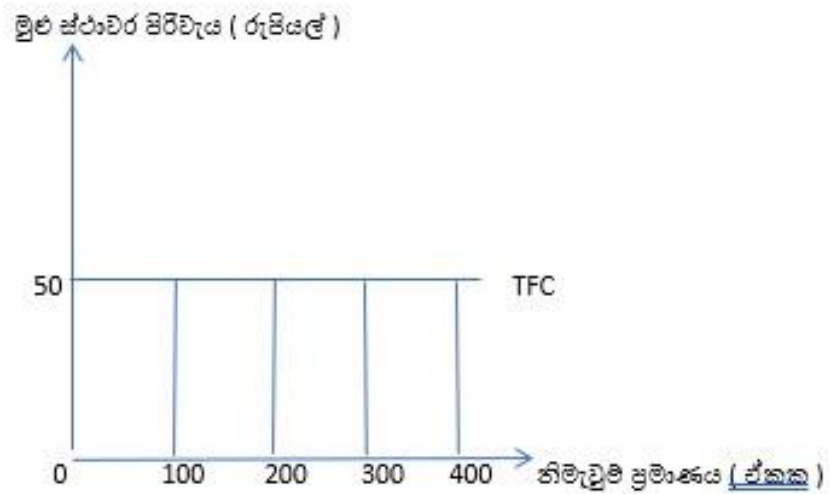
ස්ථාවර පිරිවැයට අයත් ප්‍රධාන සංරචක

1. කුම ක්ෂය ගාස්තු
2. දේපොළ බදු
3. රක්ෂණ වාරික
4. බලපත්‍ර ගාස්තු
5. ප්‍රාග්ධනය සඳහා පොලී ගෙවීම
6. කොන්ත්‍රාත් පදනමක් පදනමක් මත බඳවා ගත් කළමනාකරුවන්ට සහ අධීක්ෂණවරුන්ට ගෙවනු ලබන වැටුප්
7. ප්‍රාමාණික ලාභ
8. යන්ත්‍ර උපකරණ මිලට ගැනීමේ පිරිවැය

→ මුළු ස්ථාවර පිරිවැය නිමවුම් ප්‍රමාණය සමඟ සම්බන්ධතාවක් නොදක්වන බැවින් එය සෑම නිමවුම් මට්ටමකදී ම ස්ථාවර අගයක් ගනී.

→ මේ නිසා ස්ථාවර පිරිවැය වක්‍රය නිෂ්පාදන ප්‍රමාණය දැක්වෙන අක්ෂයට සමාන්තරව පිහිටයි.

→ ඉහත පස්තාර සටහනට අනුව නිමැවුම් ශූන්‍ය මට්ටමේ දී මුළු ස්ථාවර පිරිවැය රුපියල් 50 ක් වන අතර නිමැවුම් ප්‍රමාණය 100, 200, 300, 400 ආදී වශයෙන් වැඩි වී ගියද මුළු ස්ථාවර පිරිවැය වෙනස් නොවේ.

➤ සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය (Average Fixed Cost)

මුළු ස්ථාවර පිරිවැය එක් ඒකකයක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා දරා ඇති ප්‍රමාණය සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැයයි.

ආයතනය දරා ඇති මුළු ස්ථාවර පිරිවැය නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය බෙදීමෙන් සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය ලබා ගනී.

$$\text{සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය} = \frac{\text{මුළු ස්ථාවර පිරිවැය}}{\text{මුළු නිමැවුම් ප්‍රමාණය}}$$

$$\text{AFC} = \text{TFC} / \text{Q}$$

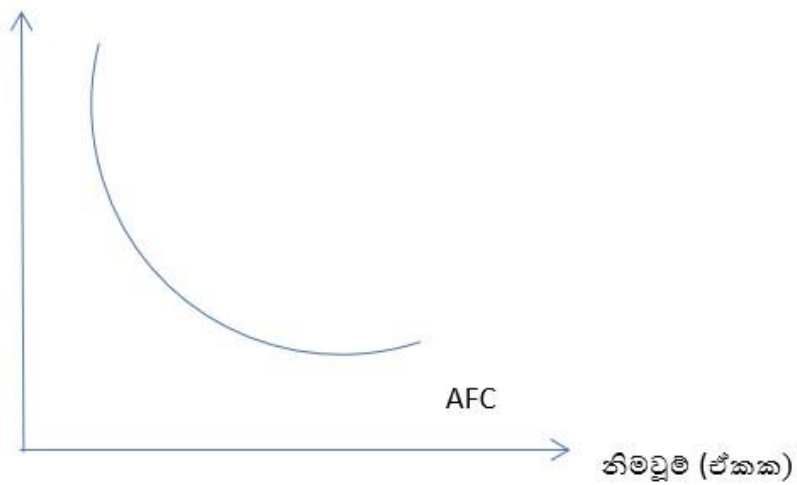
■ නිමැවුම් ඒකක ප්‍රමාණය වැඩිවන විට සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය ක්‍රමයෙන් හීන වේ. එහෙත් ශූන්‍ය නොවේ. මේ නිසා සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය වක්‍ර සාප්‍රකෝණාස්‍රකාර බහුවලයක හැඩය ගනියි.

නිමැවුම (ඒකක)	මුළු ස්ථාවර පිරිවැය (රු)	සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය (රු)
100	50	0.5
200	50	0.25
300	50	0.167
400	50	0.125

මෙම ලක්ෂණ පෙන්නුම් කරන සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය වක්‍රයක් පහත පෙන්නුම් කෙරේ.

සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය (රුපියල්)

➤ මුළු විචල්‍ය පිරිවැය (Total Variable Cost)

- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය සමඟ වෙනස් වන පිරිවැය විචල්‍ය පිරිවැය වේ
- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනයේ ශූන්‍ය වේ නම් විචල්‍ය පිරිවැය ශූන්‍ය වේ.
- භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය වැඩි කරන විට විචල්‍ය පිරිවැය වැඩි වේ. නිමැවුම පහල මට්ටම් වලදී අඩුවන වේගයෙන් ද නිමැවුම ඉහල මට්ටම් වලදී වැඩිවන වේගයෙන් ද මුළු විචල්‍ය පිරිවැය වැඩි වේ.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට සම්බන්ධ කරන විචල්‍ය සාධක වන අමුද්‍රව්‍ය, ශ්‍රමය, ඉන්ධන, විදුලි ගාස්තු

ආදිය

සඳහා

දැරීමට

සිදුවන

පිරිවැය

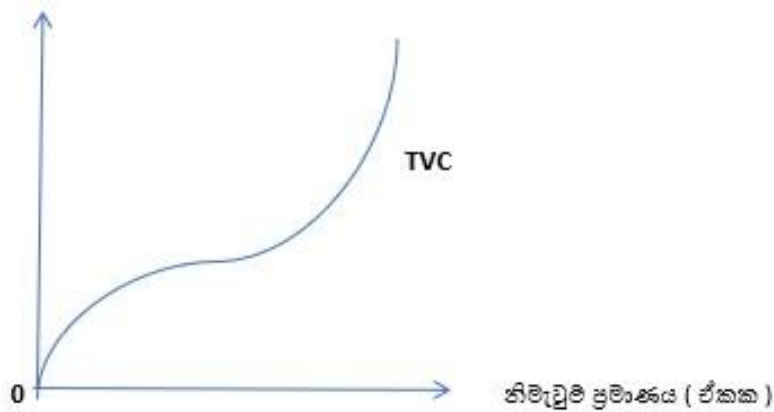
විචල්‍ය පිරිවැය (රුපියල්)

විචල්‍ය

පිරිවැය

ලෙස

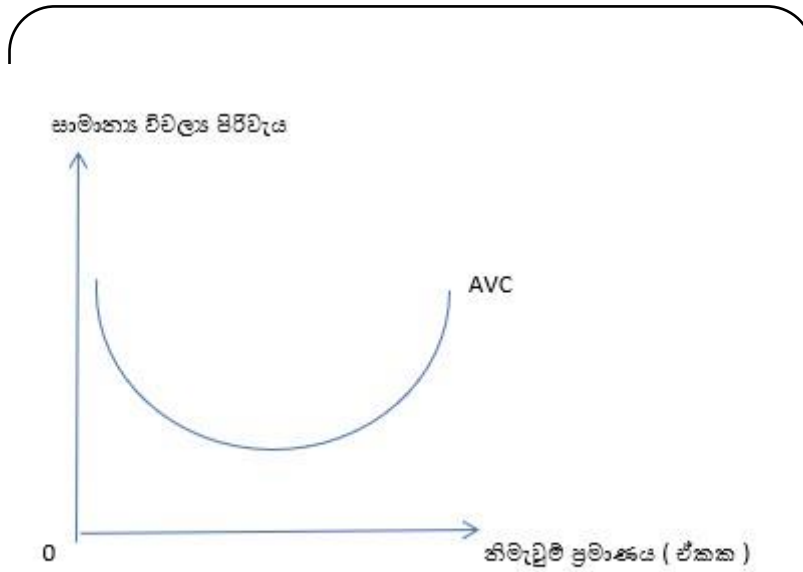
හැඳින්වේ.

➤ සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය (Average Variable Cost)

- ඒකකයක් නිපදවීම සඳහා දරන විචල්‍ය පිරිවැය ප්‍රමාණය සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වේ.
- මුළු විචල්‍ය පිරිවැය නිමැවුම් ප්‍රමාණය බෙදීමෙන් සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය ලබාගත හැකිය. (((

සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය = මුළු විචල්‍ය පිරිවැය

මුළු නිමැවුම් ප්‍රමාණය

$$AVC = \frac{TVC}{Q}$$

සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වක්‍රය සාමාන්‍යයෙන් ඉංග්‍රීසි යු (U) අකුරක හැඩය

- නිපදවන ඒකක ප්‍රමාණය වැඩි කරන විට AVC අඩු වී පසුව නැවතත් වැඩි වේ

➤ මුළු පිරිවැය (Total Cost)

- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට යොදා ගනු ලබන සමස්ත විචල්‍ය යෙදවුම් ප්‍රමාණය සහ සමස්ත ස්ථාවර යෙදවුම් ප්‍රමාණය වෙනුවෙන් දරන මුළු වියදම මුළු පිරිවැය (TC) යි.

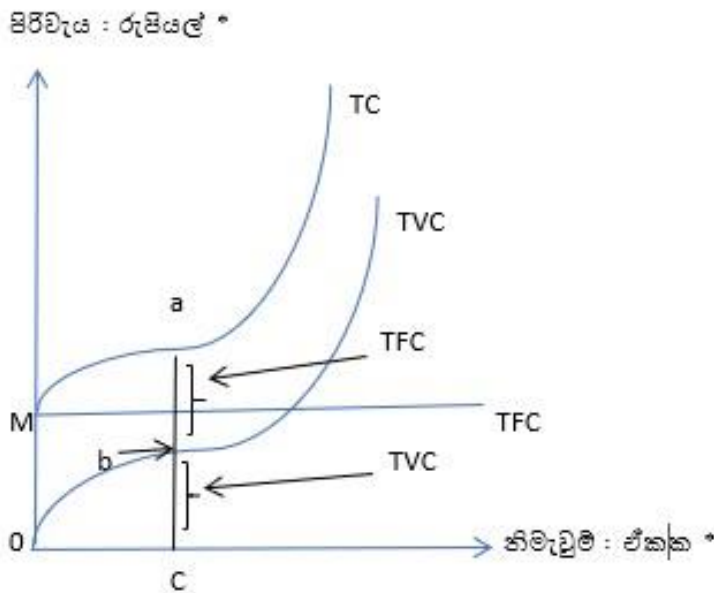
මුළු පිරිවැය = මූලික ස්ථාවර පිරිවැය + මූලික විචල්‍ය පිරිවැය

$TC = TFC + TVC$

■ නිමවුම ශුන්‍ය වුවද මූලික පිරිවැයක් පවතී. ඊට හේතුව ශුන්‍ය නිමවුමක දී මූලික විචල්‍ය පිරිවැය ශුන්‍ය වුවද මූලික ස්ථාවර පිරිවැයක් පවත්නා හෙයිනි.

■ මේ නිසා මූලික පිරිවැය වක්‍රය ආරම්භ වන්නේ ස්ථාවර පිරිවැය ආරම්භ වන ලක්ෂ්‍යයෙන් ය.

■ නිමවුම ක්‍රමයෙන් වැඩි කිරීමත් සමඟ මුළු පිරිවැය පහළ නිමවුම මට්ටම වලදී අඩු වන වේගයකින් හා ඉහළ නිමවුම මට්ටම් වලදී වැඩි වන වේගයකින් ඉහළ යයි.

■ කෙටි ක්‍රියාවලියේදී කරන විට නොවෙනස්ව විචල්‍ය පිරිවැය යන නිසා මූලික යයි. ඉහළ විචල්‍ය පිරිවැය යාමයි. ඒ නිසා රේඛා ඉහළ යන්නේ එකම ආකාරයකිනි. මේ නිසා මූලික පිරිවැය වක්‍රයේ හැඩය මූලික විචල්‍ය පිරිවැය වක්‍රය හැඩයට සමරූපී වේ.

කාලීන නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය වැඩි ස්ථාවර පිරිවැය පැවතුනත් ක්‍රමයෙන් ඉහළ පිරිවැය ද ඉහළ යාමට හේතුව සිදුවන ඉහළ ඔසින හා ඔස

■ නිමවුම සමඟ මූලික පිරිවැය සැකසෙන ආකාරය සහ මූලික ස්ථාවර පිරිවැය හා මූලික විචල්‍ය පිරිවැය මූලික පිරිවැයට සම්බන්ධ වන ආකාරය පහත ප්‍රස්ථාර සටහනෙහි දැක්වේ

- ඉහත රූප සටහනේ O -M වලින් පෙන්නුම් කරන්නේ මුළු ස්ථාවර පිරිවැයයි.
- නිමවූම ශූන්‍යයේදී මුළු විචල්‍ය පිරිවැය ශූන්‍ය වන අතර එම මුළු විචල්‍ය පිරිවැයට (O-M) වන මුළු ස්ථාවර පිරිවැය එකතුවීම නිසා මුළු පිරිවැය වක්‍රය M ලක්ෂ්‍යයේ ආරම්භ වේ.
- ඒ අනුව රූප සටහනෙහි TC අතර ඕනෑම ලම්භ දුරකට TFC අගය සමානවේ.
- TVC අගයන් TC සහ TVC අතර ලම්භක දුරක් (TFC) එකතු වීමෙන් TC වක්‍රය ලැබේ ඇත.

නිදසුන්:- ඉහත රූප සටහනට අනුව,

$$b - c = TVC$$

$$b - a = TFC$$

$$(b - c) + (b - a) = TC$$

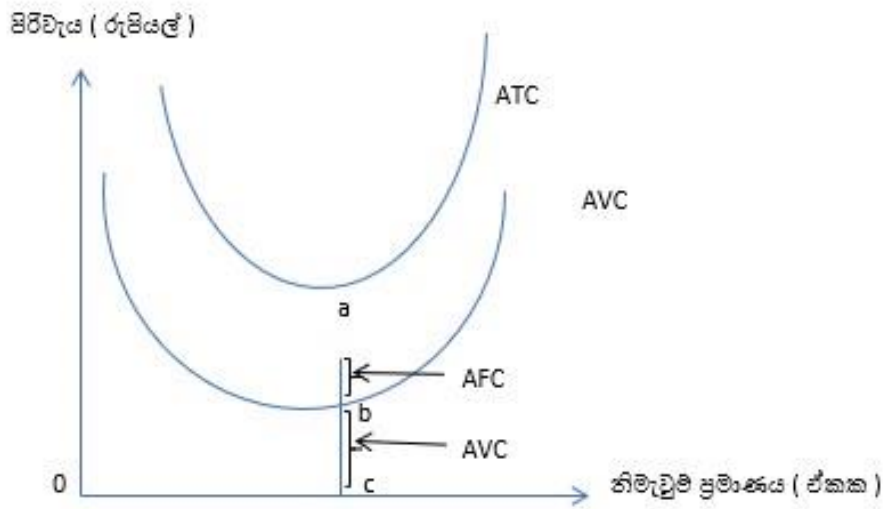
➤ සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය (Average Total Cost)

- ඒකකයක් නිපදවීම සඳහා දරන මුළු පිරිවැය ප්‍රමාණයයි.
- මූල පිරිවැය නිමැවුමෙන් බෙදීමෙන් සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය ලැබේ

මුළු
මුදල

ප්‍රමාණය

සාමාන්‍ය
පිරිවැය =
පිරිවැය
නිමවුම

$$AC = \frac{TFC}{Q}$$

■

නිපදවන ඒකක ප්‍රමාණය වැඩි කරන විට සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය ක්‍රමයෙන් අඩු වී පසුව නැවතත් වැඩි වේ.

■ සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය වක්‍රයේ හැඩයද සාමාන්‍යයෙන් ඉංග්‍රීසි යු (U) අකුර හැඩය ගනී.

- ඉහත රූප සටහනට අනුව සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය වක්‍රය සෑම විටම සැමවිටම සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වක්‍රයට ඉහළින් පිහිටයි.
- $a - b$ අතර දුරේ දැක්වෙන්නේ සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැයයි
- සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය ක්‍රමයෙන් හීන වන අතර ශුන්‍ය නොවේ. නිමැවුම වැඩි වීමත් සමඟ සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වක්‍රයට සමීප වේ. එහෙත් කිසි විටෙකත් එය සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වක්‍රය මත පහින් නොවේ.
-

ආන්තික පිරිවැය = මුළු පිරිවැය වෙනස
 නිමැවුමේ වෙනස
 $MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$

සාමාන්‍ය ස්ථාවර හා සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය එකතුවෙන් සාමාන්‍ය මුළු පිරිවැය සකස් වේ.

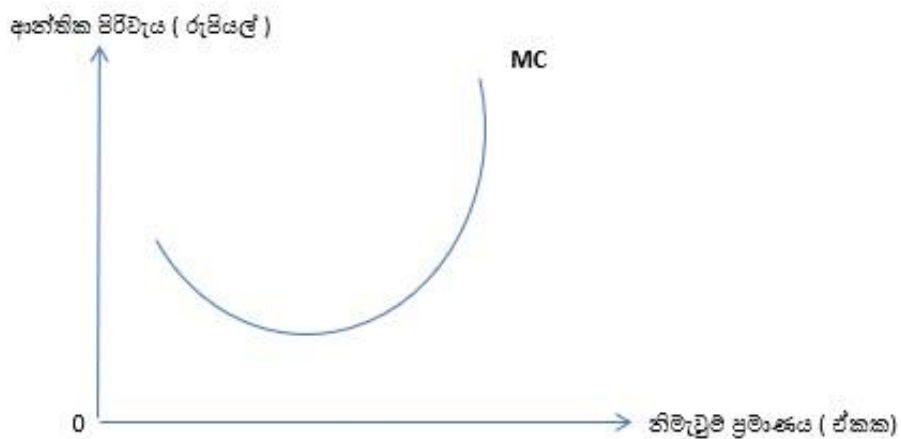
- මුළු පිරිවැය වක්‍රයෙහි අවම ලක්ෂ්‍යය පිහිටන්නේ සාමාන්‍ය විචල්‍ය වක්‍රයෙහි අවම ලක්ෂ්‍යයට ඉහළින් ය.

➤ ආන්තික පිරිවැය (Marginal Cost)

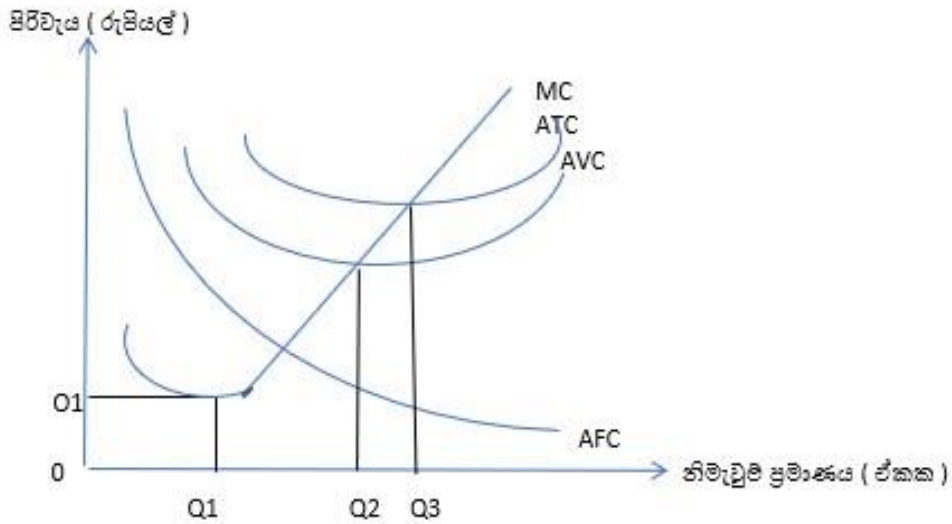
- නිෂ්පාදනය තවත් ඒකකයකින් වැඩි කරන විට මුළු පිරිවැය වෙනස් වන ප්‍රමාණය ආන්තික පිරිවැය වේ.
- මුළු පිරිවැයේ වෙනස නිමැවුමේ වෙනසින් බෙදීමෙන් ආන්තික පිරිවැය ලැබේ.

- කෙටි කාලය තුළ නිමැවුම වැඩි කරන විට ආන්තික පිරිවැය ක්‍රමයෙන් අඩු වී නැවතත් ඉහළ යයි.
- නිෂ්පාදකයෙක් සැපයුම තීරණය කරන්නේ ආන්තික පිරිවැය අනුවයි.
- ආන්තික පිරිවැය වක්‍රය ද සාමාන්‍යයෙන් ඉංග්‍රීසි යු (U) අකුරේ හැඩය ගනී.
- මෙය පහත ප්‍රස්ථාර සටහනේ පෙන්වුම් කෙරේ.

කෙටි කාල නිෂ්පාදනය ක්‍රියාවලිය හා සම්බන්ධ ආන්තික පිරිවැය හා සාමාන්‍ය පිරිවැය වක්‍රවල හැසිරීම් රටා පහත ප්‍රස්තාර සටහනේ පෙන්වුම් කෙරේ.

ඉහත ප්‍රස්තාර සටහනට අනුව,

- ආන්තික පිරිවැය වක්‍රය, සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය හා සාමාන්‍ය මූල පිරිවැය වක්‍රයන් අතරින් අවම ලක්ෂ්‍ය ජේදනය කරමින් වේගයෙන් ඉහලට ගමන් කරයි.
- සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය හා සාමාන්‍ය මූල පිරිවැය වක්‍ර අතරින් සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැයෙහි අවම ලක්ෂ්‍යයට වම්පසින් සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය වක්‍රය ගමන් කරයි.
- ආන්තික පිරිවැය අවම වන නිමැවුම් මට්ටම Q1 වේ. එම අවස්ථාවට අදාළ ආන්තික පිරිවැය 0 වේ.
- Q2 නිමැවුම් මට්ටමෙන් පෙන්නුමින් අවම සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වන අතර, Q3 අවම සාමාන්‍ය මූල පිරිවැය පෙන්නුම් කරයි.

- කෙටි කාලීන නිෂ්පාදන පිරිවැය මූලිකාංගයන් පහත පරිදි සංඛ්‍යා ලේඛනයක් මගින් ද පෙන්නුම් කළ හැකිය.

නිමැවුම් ඒකක (Q)	මුළු ස්ථාවර පිරිවැය (TFC) (රුපියල්)	මුළු විචලන පිරිවැය (TVC) (රුපියල්)	මුළු පිරිවැය (TC) (රුපියල්)	සාමාන්‍ය ස්ථාවර පිරිවැය (AFC) (රුපියල්)	සාමාන්‍ය විචලන පිරිවැය (AVC) (රුපියල්)	සාමාන්‍ය පිරිවැය (AC) (රුපියල්)	ආන්තික පිරිවැය (MC) (රුපියල්)
0	6000	0	6000		-		
100	6000	3000	9000	60	30	90	30
200	6000	4000	10000	30	20	50	10
300	6000	4500	10500	20	15	35	5
400	6000	6000	12000	15	15	30	15
500	6000	14000	20000	12	28	40	80
600	6000	24000	30000	10	40	50	100

ඒ අනුව, නිමැවුම් ප්‍රමාණය වැඩි කරන විට,

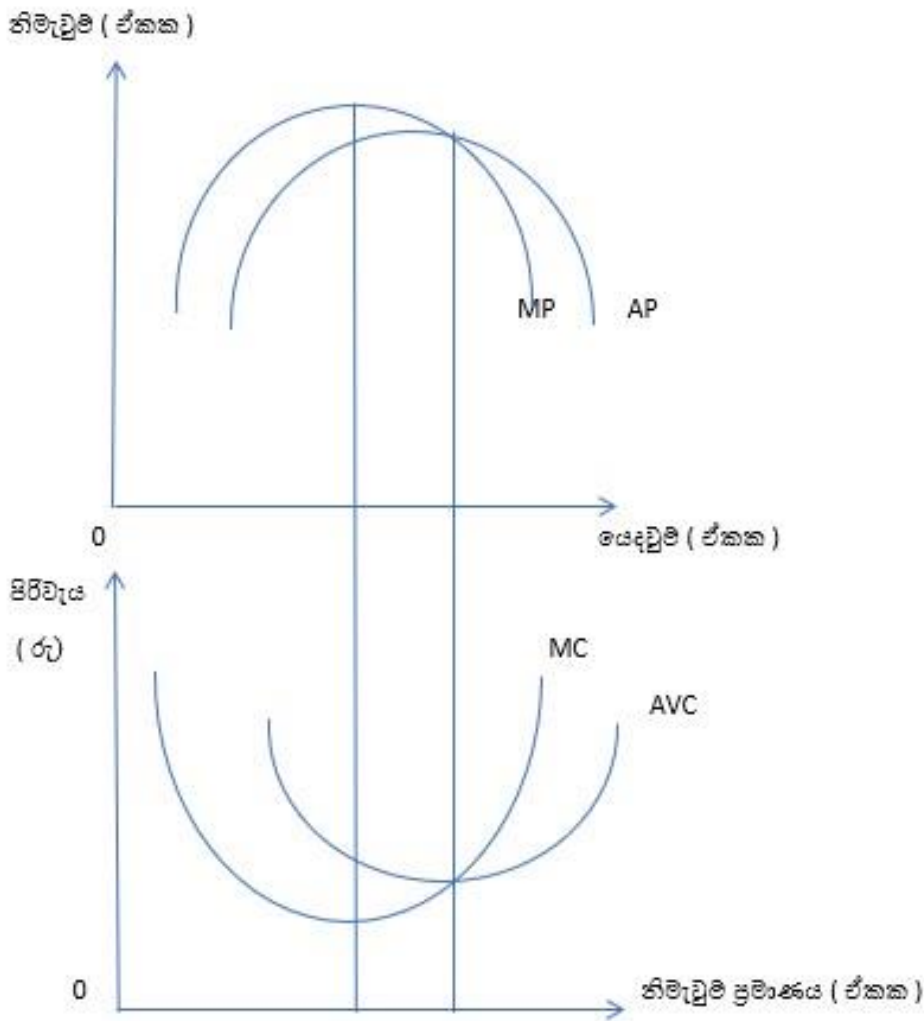
- AFC ක්‍රමයෙන් අඩුවේ
- AVC පළමුව අඩු වී නැවත වැඩි වේ
- AC පළමුව ක්‍රමයෙන් අඩු වී නැවත වැඩි වේ

කෙටි කාලීන ඵලදායීතා වක්‍ර හා පිරිවැය වක්‍ර අතර සම්බන්ධය

- කෙටිකාලීන පිරිවැය වක්‍ර හිතවන ඵලදා හිතිය පිළිබිඹුවකි
- විචලන සාධකයේ මිල නොවෙනස්ව තිබියදී විචලන යෙදවුමේ ආන්තික ඵලදාව ඉහළ යන විට ආන්තික පිරිවැය පහත වැටේ.
- ආන්තික ඵලදාව හීන වීමට පටන් ගන්නා විට ආන්තික පිරිවැය ද ඉහළ යෑමට පටන් ගනී.

- මේ නිසා කෙටිකාලීන ආන්තික පිරිවැය වක්‍රය ආන්තික ඵලදා වක්‍රයේ ප්‍රතිබිම්බය වේ.
- එසේම සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැය වක්‍රය ද හිත වන ආන්තික ඵලදා නීතිය 0 අනුව ම සාමාන්‍ය ඵලදා වක්‍රයේ ප්‍රතිබිම්බයක් සේ ම පිහිටයි.
- මෙලෙසින් වන කෙටි කාලයේ ඵලදායිතා වක්‍ර සහ පිරිවැය වක්‍ර අතර සම්බන්ධය පහත ප්‍රස්තාර

සටහනින් නිරූපණය කෙරේ.

ඉහත රූප සටහන අනුව,

- MP උපරිම වන විට MC අවම වේ.
- AP උපරිම වන විට AVC අවම වේ.
- MP වක්‍රය AP වක්‍රයෙහි උපරිම ලක්ෂ්‍යය ජේදනය කරමින් වේගයෙන් පහත බසී.

➤ දිගු කාලීන නිෂ්පාදනය පිරිවැය (Long-Run Production Cost)

- දිගු කාලය යනු ව්‍යාපාරයක සියලුම නිෂ්පාදන සාධක වෙනස් කළ හැකි කාලයයි. සියලුම යෙදවුම් විචල්‍ය යෙදවුම් වේ.
- ශ්‍රමය පමණක් නොව ප්‍රාග්ධනය ද වෙනස් වේ.
- ව්‍යාපාරයේ පරිමාණය ක්‍රමයෙන් විශාල වේ. නිෂ්පාදන ධාරිතාවය පුළුල් වේ.
- දිගු කාලයේ දී නිෂ්පාදන ධාරිතාවය ප්‍රසාරණය කිරීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් හා පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම් හටගනී.

■ යෙදවුම් හා නිමවුම් අතර ප්‍රධාන සම්බන්ධතා තුනක් දිගු කාලයේ දී දැකගත හැකි වේ.

1. වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල
2. ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල
3. හීන වන පරිමාණානුකූල ඵල

වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල

- යෙදවුම් වැඩි කරන වේගයට වඩා වැඩි වේගයකින් නිමැවුම වැඩිවීම වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල ලෙස හැඳින්වේ.
- වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල නිසා දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය ක්‍රමයෙන් අඩු වේ.

ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල

- යෙදුම් වැඩි කරන වේගයට සමාන වේගයකින් නිමැවුම වැඩි වීම ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල වශයෙන් හැඳින්වෙයි.
- ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල නිසා දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය ස්ථාවර ව පවතී.

හීනවන පරිමාණානුකූල ඵල

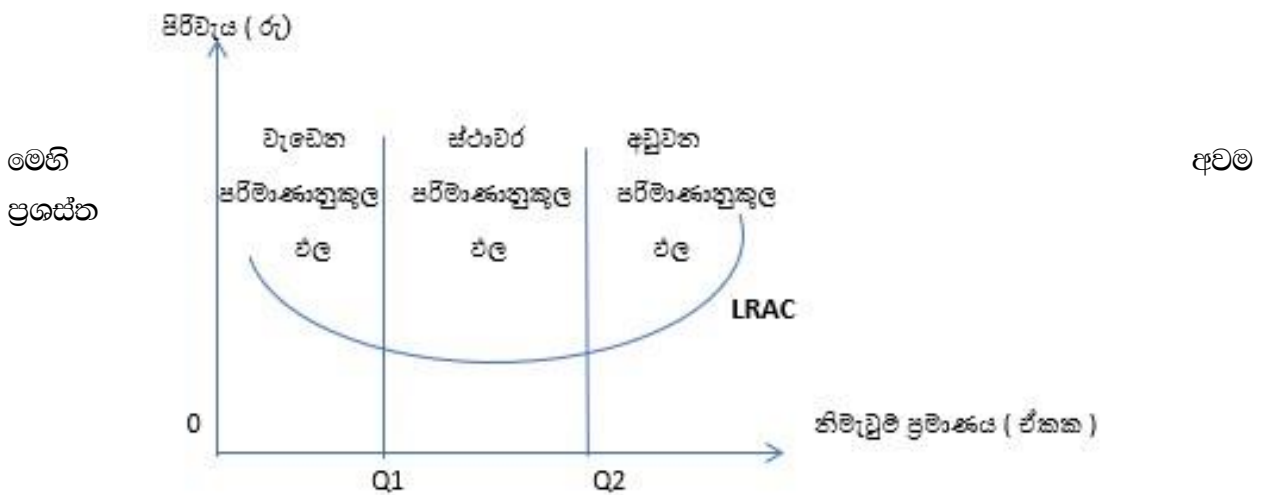
- යෙදවුම් වැඩි කරන වේගයට වඩා අඩු වේගයකින් නිමැවුම වැඩිවීම හීනවන පරිමාණානුකූල ඵල වශයෙන් හැඳින්වේ.
- හීන වන පරිමාණානුකූල ඵල නිසා දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය ඉහළ යයි.

පිරිමැසුම් හා නොපිරිමැසුම් යන දෙක ම නොපවතින විට ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල හට ගනී.

පිරිමැසුම් පවතින විටදී වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵලත් නොපිරිමැසුම් පවතින විටදී අඩුවන පරිමාණානුකූල ඵලත් හට ගනියි.

පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් වලට හා නොපිරිමැසුම් වලට මුහුණ දෙන නිෂ්පාදන ආයතනයක දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය වක්‍රය ඉංග්‍රීසි යූ (U) අකුරක හැඩය

ධාරිතාවය වන්නේ Q1 ය.

එනම්, ආයතනයක පරිමාව විශාල කිරීම මගින් පිරිවැය අවම කරගත හැකි අවසාන නිමවුම් මට්ටමයි. මෙයට වඩා නිමවුම් වැඩි කළ ද, පිරිවැය අඩුකර ගත නොහැක.

පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් (Economies of Scale)

- පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් යනු දිගු කාලයේ දී නිෂ්පාදන ආයතනයක් නිෂ්පාදන ප්‍රසාරණය කිරීමේදී ආයතනයෙන් සාමාන්‍ය පිරිවැය පහළ බැසීම යි.
- ආයතනයක ධාරිතාව පුළුල් කිරීමත් සමග නිෂ්පාදන සාධක වල කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ යෑමත්, නිෂ්පාදන යෙදුම් වල මිල පහළ වැටීමත් නිසා අත්පත් කරගත හැකි මූල්‍ය ප්‍රතිලාභයක් ලෙස පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් හැඳින්විය හැක.
- මෙය වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල හට ගැනීමටත්, දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය පහත හෙලීමටත් හේතුවන විවිධ වාසිදායක සාධකයන්ය.
- ඉහත රූපසටහන¹ නිමවුම් මට්ටම දක්වා දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය පහත වැටීමක් සිදු වී ඇති අතර එය පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් පවතින ප්‍රදේශය වේ. එහිදී පවතින්නේ වැඩෙන පරිමාණානුකූල ඵල ය.

පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් ඇතිවීම කෙරෙහි බලපාන සාධක

1. ධාරිතාව විශාල වීම නිසා හට ගන්නා තාක්ෂණික පිරිමැසුම්
2. කළමනාකරණය ආශ්‍රිත පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම්
3. අලෙවිකරණය හා සම්බන්ධ පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම්
4. මූල්‍යමය පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම්
5. අවදානම් දැරීම හා සම්බන්ධ පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම්

මේවා අභ්‍යන්තර හා බාහිර පිරිමැසුම් ලෙසද හඳුනාගත හැකිය

අභ්‍යන්තර පිරිමැසුම් හටගැනීමට හේතු	බාහිර පිරිමැසුම් හටගැනීමට හේතු
<ul style="list-style-type: none"> විශේෂීකරණය 	<ul style="list-style-type: none"> අමුද්‍රව්‍ය හා ප්‍රාග්ධන උපකරණ වල මිල පහළ වැටීම
<ul style="list-style-type: none"> නිෂ්පාදන රේඛා තුලනය 	<ul style="list-style-type: none"> තාක්ෂණික දියුණුව
<ul style="list-style-type: none"> අවදානම් කළමනාකරණය කිරීමේ පිරිමැසුම් 	<ul style="list-style-type: none"> පුහුණු ශ්‍රමය ලබා ගත හැකි වීම
<ul style="list-style-type: none"> වෙළෙඳපොළ පිරිමැසුම් 	<ul style="list-style-type: none"> පාදක ව්‍යුහය පුළුල් වීම
<ul style="list-style-type: none"> මූල්‍ය පිරිමැසුම් 	<ul style="list-style-type: none"> වෙළෙඳපොළ පුළුල් වීම
<ul style="list-style-type: none"> නොබිදිය හැකි යෙදවුම් වල ප්‍රසාරය ධාරිතාව උපයෝජනය 	<ul style="list-style-type: none"> තොරතුරු හුවමාරුව පුළුල් වීම

පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම්

- පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම් යනු දිගු කාලයේ දී ආයතනයක් නිෂ්පාදනය ප්‍රසාරණය කිරීමේදී ආයතනයේ සාමාන්‍ය පිරිවැය ඉහළ යාමයි.
- එනම් ආයතනයක ධාරිතාවය පුළුල් කිරීමත් සමඟ නිෂ්පාදන සාධක වල කාර්යක්ෂමතාවය පහළ යෑම නිසා මූල්‍යමය වශයෙන් සිදුවන පාඩුවයි.
- නොපිරිමැසුම්, හිතවන පරිමාණානුකූල ඵල හැට ගැනීමටත් දිගු කාලයේ දී සාමාන්‍ය පිරිවැය ඉහළ නැංවීමටත් හේතුවන විවිධ අවාසිදායක සාධකයන්ය.
- ඉහත රූප සටහනට අනුව,2 නිමවුම් මට්ටමෙන් පසු දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය ඉහළ යෑමක් සිදුවී ඇති අතර එම ප්‍රදේශයේ දී නොපිරිමැසුම් පවතී. එහිදී පවතින්නේ අඩුවන පරිමාණානුකූල ඵල ය.

- පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම් ඇතිවීම කෙරෙහි බලපාන හේතු සාධක

 1. ධාරිතාව විශාල වීම නිසා හට ගන්නා තාක්ෂණික නොපිරිමැසුම්
 2. කළමනාකරණය ආශ්‍රිත පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම්
 3. අලෙවිකරණය හා සම්බන්ධ පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම්
 4. මූල්‍යමය නොපිරිමැසුම්
 5. අවදානම් දැරීම හා සම්බන්ධ පරිමාණානුකූල නොපිරිමැසුම්

අභ්‍යන්තර නොපිරිමැසුම් හටගැනීමට හේතු	බාහිර නොපිරිමැසුම් හටගැනීමට හේතු
<ul style="list-style-type: none"> ● ව්‍යුහ විසඳීම වැඩිවීම (ස්ථාවර පිරිවැය වැඩිවීම) 	<ul style="list-style-type: none"> ● අමුද්‍රව්‍ය, පුහුණු ශ්‍රමය අත්පත් කර ගැනීම කර ගැනීම සඳහා ආයතන අතර ඇතිවන තරගය
<ul style="list-style-type: none"> ● තීරණ ගැනීමේ කල් ප්‍රමාද 	
<ul style="list-style-type: none"> ● අකාර්යක්ෂමතාව 	

මේවා අභ්‍යන්තර හා බාහිර පිරිමැසුම් ලෙස ද හඳුනා ගත හැක

- පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් හෝ නොපිරිමැසුම් හෝ නොපවතින විට ආයතනය දිගු කාලීන සාමාන්‍ය පිරිවැය ස්ථාවර ව පවතී. එහි දී පවතින්නේ ස්ථාවර පරිමාණානුකූල ඵල ය.
- ඉහත රූප සටහනේ Q0 - Q2 දුරෙහි දැක්වෙන්නේ එවැනි ස්ථාවර පිරිවැය තත්ත්වයකි

වෙළෙඳපොල ව්‍යුහ

වෙළෙඳපොල ආර්ථිකයක් විවිධ වෙළෙඳපොල ව්‍යුහයන්ගෙන් සමන්විතය.වෙළෙඳපොල ලාක්ෂණිකයන්ගේ වෙනස්කම් මත ආර්ථික විද්වතුන් විසින් ප්‍රධාන වෙළෙඳපොල හතරක් හඳුනාගෙන ඇත

- ✚ පූර්ණ තරඟය
- ✚ ඒකාධිකාරී තරඟය
- ✚ කතිපයාධිකාරය
- ✚ ඒකාධිකාරය

ආයතනය හා කර්මාන්තය යන සංකල්ප අතර වෙනස

- ❖ ආයතනයක් යනු, එලදායී ආර්ථික සම්පත් එකිනෙකට මිශ්‍ර කරමින් නිෂ්පාදනය සංවිධානය කරමින් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කොට වෙළෙඳපොළට සපයනු ලබන ඒකකයක් වේ
- ❖ කර්මාන්තයක් යනු, බොහෝ සෙයින් සමාන වූ භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කරනු ලබන ආයතනවල එකතුවක් වේ
- ❖ ආර්ථික විද්‍යාවේදී කර්මාන්තය හා වෙළෙඳපොළ සමාන අර්ථ ඇති සංකල්ප ලෙස යොදාගනී
- ❖ ආර්ථික ක්‍රමයක ක්‍රියාත්මකවන විවිධ ආයතන වෙළෙඳපොළේ දී මුහුණ දෙන තත්ත්ව එකිනෙකට වෙනස්වේ. ඒ සඳහා බලපාන ප්‍රධාන සාධක කිහිපයකි.

01. වෙළෙඳපොළ තුළ සිටින ආයතන සංඛ්‍යාව

භාණ්ඩයක් නිෂ්පාදනය කිරීම එක් ආයතනයකින් හෝ ආයතන කුඩා සංඛ්‍යාවකින් හෝ ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවකින් හෝ වෙළෙඳපොළක් සමන්විතවිය හැකිය. යම් භාණ්ඩයක් තනි ආයතනයක් නිෂ්පාදනය කරන විට ඒ ආයතනයට අයත් වෙළෙඳපොළ කොටස විශාලවේ. ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවකින් වෙළෙඳපොළ සමන්විතවන විට එක් එක් ආයතනයට හිමිවන වෙළෙඳපොළ කොටස කුඩාවේ. ආයතන කුඩා සංඛ්‍යාවකින් වෙළෙඳපොළ සමන්විත වන විට එක් එක් ආයතනයට හිමිවන වෙළෙඳපොළ කොටස විශාලවේ

02. නිෂ්පාදනයේ ස්වරූපය

කර්මාන්තය තුළ කටයුතු කරන ආයතනය නිපදවනු ලබන හෝ විකුණනු ලබන හෝ භාණ්ඩ සුවිශේෂී එකක් හෝ සමජාතීය හෝ ප්‍රභේදනයකින් යුක්ත ඒවා හෝ විය හැකිය. කර්මාන්තය තුළ නිපදවන භාණ්ඩ සමජාතීය වන විට එක් එක් ආයතනයට තම නිෂ්පාදනයේ මිල තනිව තීරණය කළ නොහැකිය. එහෙත් කර්මාන්තය තුළ කටයුතු කරන එක් එක් ආයතනය නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩවල ප්‍රභේදනයක් පවතින විට එක් එක් ආයතනයට තම නිෂ්පාදනයේ මිල තීරණය කළ හැකිය. කර්මාන්තය තුළ තනි ආයතනයක් කටයුතු කරන විට තම නිෂ්පාදනයේ මිල තනිවම තීරණය කළ හැකිය

03. අලුත් ආයතන වෙළෙඳපොළට ප්‍රවේශවීමටත් පවත්නා ආයතන වෙළෙඳපොළින් ඉවත්ව යාමටත් ඇති පහසු /අපහසුභාවය

බාධාවකින් තොරව ඕනෑම ආයතනයකට වෙළෙඳපොළට නිදහසේ පිවිසීමේ හැකියාවද බාධාවකින් තොරව ඕනෑම ආයතනයකට වෙළෙඳපොළෙන් පිටව යාමේ නිදහසද නිබිය හැක.එසේම වෙළෙඳපොළවලට ආයතනවලට පිවිසීමේ බාධාද,වෙළෙඳපොළෙන් පිටව යාමේ බාධාද පැවතිය හැක.

04. වෙළෙඳපොළේ සිටින ආයතන අතර පවත්නා තරඟයේ ස්වරූපය

වෙළෙඳපොළ තුළ ක්‍රියා කරන ආයතන අතර තරඟයක් ඇත්ද? නැද්ද? තරඟයක් පවතින්නේ නම් එය මිල වෙනස්කම් වලට පමණක් සීමාවේද? නැතිනම් භාණ්ඩ ප්‍රභේදනය,ප්‍රචාරණය වැනි අනිකුත් මාධ්‍යයන් ඔස්සේ සිදුවේද යන්න මින් අදහස් වෙයි

පූර්ණ තරඟය (Perfect Competition)

- ❖ සමජාතීය භාණ්ඩ නිපදවන,අබාධ පිවිසුමක් හා පිටවීමක් ඇති ආයතන රාශියකින් සමන්විත වෙළෙඳපොළ තත්ත්වය පූර්ණ තරඟය ලෙස හැඳින්වේ
- ❖ ආර්ථික විද්‍යාවේදී පූර්ණ තරඟය පරමාදර්ශී සංකල්පයක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත.ප්‍රායෝගික ලෝකයේ 100%ක් පූර්ණ තරඟකාරී වෙළෙඳපොළවල් දක්නට නොලැබෙන අතර මීට ආසන්න තත්වයන් දැකිය හැකිය.නමුත් ප්‍රායෝගික ලෝකයේ ක්‍රියාත්මකවන වෙළෙඳපොළ තත්වයන් හඳුනාගැනීම සඳහා පූර්ණ තරඟකාරී වෙළෙඳපොළ ආකෘතිය පිලිබඳ අවබෝධය ඉතා වැදගත්වේ

පූර්ණ තරඟයේ ලක්ෂණ

01. නිෂ්පාදන සමජාතීයවීම

කර්මාන්තයක නියැලි ආයතන සියල්ල මුළුමනින්ම සමාන වූ එකිනෙකට පූර්ණ ආදේශක වූ භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම සමජාතීය භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම යන්නෙන් අදහස් කෙරේ

ඒ නිසා කර්මාන්තයේ නියැලි එක් එක් ආයතන නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩය වෙන් වෙන් වශයෙන් හඳුනා ගත නොහැක.මේවා මුළුමනින්ම එකිනෙකට සමාන වූ ආදේශක භාණ්ඩ වේ.කවර නිෂ්පාදකයෙකුගෙන් ඒවා මිලට ගත්තද නිෂ්පාදන අතර වෙනසක් ගැනුම්කරුවන් නොදකී.

උදා :- වී ගොවිතැනේ යෙදී සිටින සියලුම ගොවීන්ගේ නිෂ්පාදිත එක සමානවීම

නිෂ්පාදනය සමජාතීය වන විට,

- එක් එක් සැපයුම්කරුවා නිපදවන භාණ්ඩ අතර හරස් ඉල්ලුම් නම්‍යතාවය පූර්ණ නම්‍ය (අපරිමිතයක්)වෙයි
- වෙළෙඳ භාණ්ඩ ප්‍රචාරණයේ යෙදිය නොහැකි වේ
- මිල විශේෂණය කිරීමෙහි ලා සංරෝධකයක් ලෙස ක්‍රියා කිරීම

02. ගැනුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් විශාල සංඛ්‍යාවක් සිටීම

පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළක් ගැනුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් විශාල සංඛ්‍යාවකින් සමන්විත වේ.මේ නිසා එක් අයෙක් වෙළෙඳපොළේ සුළු කොටසක් නියෝජනය කරන බැවින් එක් ගැනුම්කරුවෙකුට හෝ විකුණුම්කරුවෙකුට මිල කෙරෙහි බලපෑමක් කළ නොහැකිය

03. පූර්ණ දැනුම

වෙළෙඳපොළ තුළ කටයුතු කරන සෑම ඒකකයක්ම වෙළෙඳපොළේ සිදුවන්නේ කුමක්ද යන්න පිලිබඳ නිවැරදි අවබෝධයකින් යුක්තව තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ යෙදී සිටී.විශේෂයෙන්ම වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් හා සැපයුම් තත්වයන්,මිල ගණන්,ලාභදායකත්වය,නිෂ්පාදන පිරිවැය,තාක්ෂණය ආදී තීරණ ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු පූර්ණ වශයෙන් පිරිවැයකින් තොරව ලබාගත හැකිවේ

04. වෙළෙඳපොළ තුළ අබාධ ප්‍රවේශය හා පිටවීම දැකිය හැකිවීම

යම් පූර්ණ තරගකාරී කාර්මාන්තයකට අයත් භාණ්ඩයක් නිෂ්පාදනය කිරීම සඳහා ඉදිරිපත් වීමට නව ආයතනවලට කිසිදු බාධාවක් නැත.එය අබාධ පිටිසුම යන්නෙන් හැඳින්වේ.ඕනෑම නිෂ්පාදකයෙකුට තම නිෂ්පාදන සම්පත් නිදහසේ සංචලනය කරමින් කාර්මාන්තයට ඇතුළුවීමට හැක.ප්‍රවේශය සීමා කරන බලපත්‍ර ලබාගැනීමේ අවශ්‍යතා,නීතිමය බාධා කිසිවක් පූර්ණ තරගකාරී කාර්මාන්තයක් තුළ ක්‍රියාත්මක නොවේ.ප්‍රවේශය සේම පිටවීමද පහසුවේ

05. පූර්ණ සාධක සංචලතාවය

පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළක් තුළ සම්පත් බාධාවකින් තොරව හුවමාරු කරගත හැකිවේ.එනම් ආයතනවල සැපයුම ඉල්ලුමට අනුරූපව ගැලපීම සඳහා ඉල්ලුම වැඩිවන විට කාර්මාන්තයට අමතර සාධක සංචලනය වන අතර ඉල්ලුම අඩුවන විට කාර්මාන්තයෙන් පිටතට සාධක සංචලනය වේ

06. ප්‍රවාහන පිරිවැයක් රහිත වීම

එක් එක් ආයතනය විසින් ප්‍රවාහන පිරිවැයක් දරා ඇත්නම් භාණ්ඩයේ මිල ආයතනයෙන් ආයතනයට වෙනස් වෙයි.එබැවින් පූර්ණ තරඟකාරී වෙළෙඳපොළක කිසිදු ආයතනයක් ප්‍රවාහන පිරිවැයක් දරා නොමැති බවට සැලකේ

07. ආයතනය මිල ගනුවෙක් වීම

පූර්ණ තරඟකාරී වෙළෙඳපොළක ගැනුම්කරුවන් හා විකුණුම්කරුවන් විශාල සංඛ්‍යාවක් සිටින නිසා එක් ගැනුම්කරුවෙකුගේ හෝ විකුණුම්කරුවෙකුගේ ක්‍රියා කලාපය වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරීත්වය කෙරෙහි කිසිදු බලපෑමක් නොකරයි

වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම හෝ සැපයුම වෙනස් කිරීමට එක් ගැනුම්කරුවෙකුට හෝ එක් විකුණුම්කරුවෙකුට කිසිදු හැකියාවක් නොමැත

පූර්ණ තරඟකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයකට මිල තීරණය කිරීමේ හැකියාවක් නොමැති අතර වෙළෙඳපොළේ තීරණය වූ මිල යටතේ අවශ්‍ය තරම් සැපයීමට ආයතනයට සිදුවේ

වෙළෙඳපොළේ පවතින මිල කෙරෙහි එක් ආයතනයකට කිසිදු බලපෑමක් කළ නොහැකි නිසාත්,වෙළෙඳපොළේ තීරණය වූ මිල යටතේ මුළු සැපයුම අලෙවි කරගත හැකි නිසාත් පූර්ණ තරඟකාරී ආයතනයක් මිල ගනුවෙක් Price taker ලෙසින් හැඳින්වේ

වෙළෙඳපොළ මිල ගනුවෙකු සේ කටයුතු කිරීමට සිදුවන්නේ වෙළෙඳපොළේ සිටින සෑම ආයතනයක්ම සමජාතීය භාණ්ඩ නිපදවීමත්,එක් ආයතනයක් මුළු වෙළෙඳපොළ සැපයුමෙන් ඉතා සුළු කොටසක් පමණක් නිෂ්පාදනය කිරීමත් නිසාය

මේ නිසා පූර්ණ තරඟකාරී ආයතනයක ඉල්ලුම් වක්‍රය පහත දැක්වෙන පරිදි තිරස් අක්ෂයට සමාන්තර වූ සරල රේඛාවක් සේ පිහිටයි

08. දිගු කාලීන සමතුලිතයේදී වෙළෙඳපොළ තුළ සිටින සියලුම ආයතන ප්‍රාමාණික ලාභ පමණක් ලැබීම

- පූර්ණ තරඟකාරී වෙළෙඳපොළක කටයුතු කරන ආයතනයක් කෙටි කාලයේදී අති ප්‍රාමාණික ලාභ ඉපැයීමට ඉඩ ඇත
- එසේ වුවහොත් වෙනත් කර්මාන්තවල නිරතවන ආයතනයද එකී ලාභ ඉපයීම සඳහා පූර්ණ තරඟකාරී කර්මාන්තයට පිවිසේ
- එහි ප්‍රතිඵලය වශයෙන් කර්මාන්තයේ සැපයුම වැඩිවේ හාණ්ඩයේ මිල අඩුවේ
- මේ නිසා පූර්ණ තරඟකාරී ආයතනවලට දිගු කාලයේදී ප්‍රාමාණික ලාභ පමණක් ඉපැයීමට හැකිවේ

පූර්ණ තරඟකාරී වෙළෙඳපොළ තත්වයන් සඳහා උදාහරණ

- පිටකොටුවේ ඇපල් වෙළෙඳපොළ
- විශ්ව විද්‍යාල අසල ජායා පිටපත් වෙළෙඳපොළ
- මීටර් ටැක්සි රියදුරන්ගේ වෙළෙඳපොළ
- ඇතැම් කෘෂි කාර්මික වෙළෙඳපොළවල්

උදා :- වී, වට්ටක්කා, බුලත්, බඩ ඉරිඟු

ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොල (Monopoly)

- ❖ තනි විකුණුම්කරුවෙක් හෝ නිෂ්පාදකයෙකු හෝ සිටින කර්මාන්තයක් ඒකාධිකාරය වශයෙන් හැඳින්වේ. මෙය පූර්ණ තරඟයේ ප්‍රතිවිරුද්ධ තත්වයයි
- ❖ ඒකාධිකාරයේ ආයතනයන් කර්මාන්තයන් යන දෙකම එකක් වේ. එහෙයින් ආයතනයන් කර්මාන්තයන් අනන්‍ය වේ

ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොලක ලක්ෂණ

01. නිෂ්පාදනය සුවිශේෂී වීම

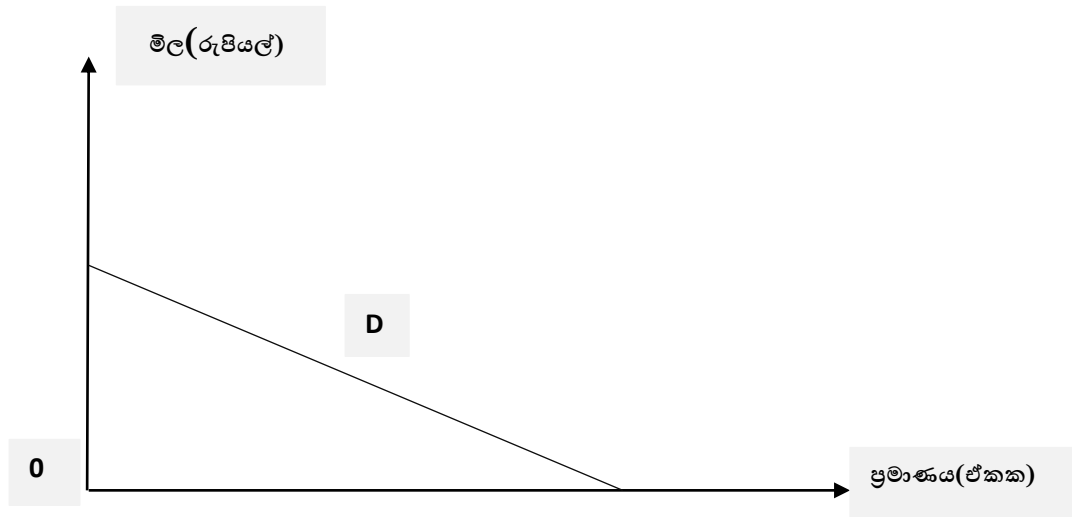
ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළක අලෙවිවන හාණ්ඩයක් සඳහා කිට්ටු ආදේශක නොමැත. ඒ හා සමාන හාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කරන වෙනත් නිෂ්පාදකයෝ නොමැති වීම එයට හේතුවයි

එහෙයින් පාරිභෝගිකයන්ට තේරීමට අවකාශයක් නොමැත

අදාළ නිෂ්පාදනය ලබාගත හැක්කේ එකම නිෂ්පාදකයෙකුගෙන් පමණි. ඒ නිසා නිෂ්පාදකයාට වෙළෙඳපොළ තුළ ඒකාධිකාරී බලයක් හිමිවේ. මේ ඒකාධිකාරී බලය නිසා තම නිෂ්පාදනයේ මිල තීරණය කිරීමට නිෂ්පාදකයාට හැකියාව ලැබේ

ඒ නිසාම ඒකාධිකාරී ආයතනයක් මුහුණදෙන ඉල්ලුම් වක්‍රය පූර්ණ තරඟකාරී ආයතනයක මෙන් නොව මිල අඩු වැඩි කිරීමේ හැකියාව ආයතනයට ඇති බව පෙන්නුම් වීමේ සිට දකුණට බෑවුම් වන රේඛාවකි

02. එක් ආයතනයක් පමණක් නිෂ්පාදනයේ නිරතවීම

එක් ආයතනයක් පමණක් නිෂ්පාදනයේ නිරතවන විට ආයතනයන්, කර්මාන්තයන් යන දෙකම එකම ඒකකයක් බවට පත්වේ

එසේ වන විට තරඟකාරීත්වයක් ඇති නොවේ

උදා :- ජල සම්පාදනය, විදුලි බල සම්පාදනය, සීගරැටි නිෂ්පාදනය, දුම්බරය ධාවනය

03. කර්මාන්තයට ප්‍රවේශවීමට එරෙහි බාධක පැවතීම

නව ආයතනවලට කර්මාන්තය තුළට ප්‍රවේශ වීම වළක්වාලනු ලබන විවිධ බාධා ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළක් තුළ දැකිය හැකිවේ

එම බාධක අතුරින් ඇතැම් ඒවා ස්වභාවික බාධක වන අතර ඇතැම් ඒවා කෘතීම බාධක වේ

ස්වභාවික බාධා

01. ප්‍රධාන අමුද්‍රව්‍ය පිලිබඳ හිමිකම

ඇතැම් නිෂ්පාදන සඳහා යොදාගනු ලබන මූලික අමුද්‍රව්‍ය පිලිබඳ හිමිකම කිසියම් එක් පුද්ගලයෙකු තනිව හිමිකර ගැනීමෙන්, එම භාණ්ඩය නිෂ්පාදනය කිරීමට වෙනත් ආයතනවලට ඇති හැකියාව වලක්වාලිය හැකිය

02. පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් දක්නට ලැබීම

කිසියම් ආයතනයක නිෂ්පාදනය වැඩි කරන විට පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් හට ගනී නම් අඩුවන පිරිවැය තත්ත්වයක් යටතේ භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කළ හැකිය

මෙවැනි තත්ත්වයක් තුළ එක් නිෂ්පාදකයෙකුට වෙළෙඳපොළේ ස්වභාවික ඒකාධිකාරයක් ගොඩනගා ගත හැකිවේ

තරඟකරුවෙකුට එම වෙළෙඳපොළට ඇතුළු වීම පහසු නොවේ

දැනටමත් වෙළෙඳපොළේ සිටින ආයතන විසින් මුළු වෙළෙඳපොළටම අවශ්‍ය භාණ්ඩ ප්‍රමාණය ක්‍රමයෙන් පහළ වැටෙන සාමාන්‍ය පිරිවැයක් යටතේ නිපදවීමේ හැකියාව ඇති බැවින්

අලුතින් කර්මාන්තයට ඇතුළුවන ආයතනයකට තම නිමැවුම දැනට වෙළෙඳපොළේ සිටින ආයතනය අයකරන මිලට වඩා අඩු මිලකට සැපයීමට අපහසුවේ

මෙවැනි ඒකාධිකාරයක් ස්වභාවික ඒකාධිකාරයක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ

කෘතීම බාධා

01. රජය මගින් පනවන නීතිමය බාධා

උදා :- ශ්‍රී ලංකාවේ දුම්බරය අධිකාරිය, විදුලි බල මණ්ඩලය, තැපැල් කාර්යාල

02. ස්වාධිකාර හා ප්‍රකාශන අයිතිය යටතේ නිෂ්පාදන හිමිකාරීත්වය සීමා කිරීම

04. වෙළෙඳපොළ තොරතුරු අපූර්ණ වීම හා පිරිවැයකින් තොරව ලබාගත නොහැකි වීම

ඒකාධිකාරී ආයතනයක් නිපදවන භාණ්ඩ සමබන්ධ වෙළෙඳපොළ තොරතුරු වෙනත් නිෂ්පාදන ආයතනවලට පිරිවැයකින් තොරව ලබාගත නොහැක

වෙළෙඳපොළට පිවිසීමට ශක්තිය ඇති නව ආයතන හැඳින්වෙන්නේ විභව ආයතන ලෙසය. එම විභව ආයතනවලට වෙළෙඳපොළට පැමිණීම සඳහා තොරතුරු ලබාගැනීමට නොහැකිවන විට එකී ආයතනවලට වෙළෙඳපොළට පිවිසීමට හැකියාවක් නොලැබේ

සිගරට් නිෂ්පාදනය, ඇතැම් බිස්කට් වර්ග නිෂ්පාදනය, විදුලි බලය බෙදා හැරීම යන ආදී ක්ෂේත්‍රවල ඒකාධිකාරී ආයතන බිහිව ඇත්තේ විභව ආයතනවලට තොරතුරු පූර්ණ වශයෙන් ලබාගත නොහැකි වීම නිසාය

ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළ නත්වයන් සඳහා උදාහරණ

- ශ්‍රී ලංකා දුම්රිය දෙපාර්තමේන්තුව
- ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවාහන මණ්ඩලය
- ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
- ලංකා ක්ලියර් (පෞද්ගලික) සමාගම
- සීමාසහිත ලංකා දුම්කොළ සමාගම

ස්වභාවික ඒකාධිකාරය (Natural Monopoly)

යම් ආයතනයක් වැඩිවන පරිමාණකුල ඵල හිමිකරගෙන තිබෙන විට දිගු කාලයේදී නිෂ්පාදනය වැඩි කරත්ම සාමාන්‍ය පිරිවැය පහළ වැටීම හේතුවෙන් වෙනත් ආයතනවලට එකී කර්මාන්තයට පිවිසීමට තිබෙන ඉඩකඩ ගිලිහී යාම හෝ තරඟකාරී ආයතනවලට වෙළෙඳපොළේ රැදීසිටීමට නොහැකි වීම හෝ හේතුවෙන් බිහිවන ඒකාධිකාරය ස්වභාවික ඒකාධිකාරය ලෙස හැඳින්වේ

අපූර්ණ තරඟය (Imperfect Competition)

සැබෑ ලෝකයේ ව්‍යාපාර ආයතන ක්‍රියාත්මක වන්නේ පූර්ණ තරඟය හා ඒකාධිකාරය යන ව්‍යාපාරික අන්ත දෙක අතරය

එම ව්‍යාපාරික තත්ත්ව හඳුන්වන්නේ අපූර්ණ තරඟය ලෙසය

මෙම ව්‍යාපාර ආයතන මිල ගනුවන් නොවන බැවින් ඒවා පූර්ණ තරඟකාරී නොවේ. එසේම කර්මාන්තය එක් ආයතනයකට වඩා වැඩි සංඛ්‍යාවකින් සමන්විතවන නිසා ඒවා ඒකාධිකාරී ද නොවේ

එහෙත් මෙම ආයතන නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩවල මිල තීරණය කිරීමේ ශක්තිය එම ආයතන සතුය. ඒ නිසා ඒවා ඒකාධිකාරී වේ. නවද මෙම ආයතන අතර තරඟයක් පවතී. ඒ නිසා ඒවා තරඟකාරී වෙයි

ඒ අනුව අපූර්ණ තරඟය ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට බෙදේ

1. ඒකාධිකාරී තරඟය
2. කතිපයාධිකාරය

❖ ඒකාධිකාරී තරඟය (Monopolistic & Competition)

ඒකාධිකාරී තරඟය යනු,

සැපයුම්කරුවන් රාශියකින් සමන්විත වන ප්‍රභේදිත භාණ්ඩ අලෙවි කරන අබාධ පිටිසුමක් සහ පිටවුමක් පවතින වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහයයි

පූර්ණ තරඟය හා ඒකාධිකාරය යන වෙළෙඳපොළ තත්වයන්හි සංකලනයකින් ඒකාධිකාරී තරඟ වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහය බිහිවේ. ප්‍රායෝගික ලෝකයේ දැකිය හැකි බොහෝ වෙළෙඳපොළවල් අයත්වන්නේ මෙම වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහය යටතටය

ඒකාධිකාරී තරඟයේ ලක්ෂණ

01. ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවකින් කර්මාන්තය සමන්විතවීම

පූර්ණ තරඟයේදී මෙන් ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් ඒකාධිකාරී තරඟ වෙළෙඳපොළක නොසිටියත්, සැලකිය යුතු තරම් ආයතන සංඛ්‍යාවකින් කර්මාන්තය සමන්විතවේ

ඒ නිසා කර්මාන්තයේදී තීරණය වන මිල යටතේ කටයුතු කිරීමට ආයතනවලට සිදුවේ

ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවකින් කර්මාන්තය සමන්විත වූවත්, එක් එක් ආයතනය කටයුතු කරන්නේ ස්වාධීනවය

එක් එක් ආයතනයේ කටයුතු සම්බන්ධයෙන් අනෙකුත් ආයතන සැලකිල්ලක් නොදැක්වීම එයට හේතුවයි

තරඟකාරී ආයතනවල මිල හා නිමැවුම වෙනස් කිරීම කෙරෙහි සෙසු ආයතන උනන්දුවක් නොදක්වයි

ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් වෙළෙඳපොළ තුළ සිටින හෙයින් එක් ආයතනයකට වෙළෙඳපොළ මිල හෝ සැපයුම් ප්‍රමාණය හෝ කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑමක් කළ නොහැක

02. ප්‍රභේදනය කරන ලද භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීම

නිෂ්පාදිත ප්‍රභේදනය යනු, සෑම ආයතනයක්ම නමා විසින් සපයන භාණ්ඩය අවශේෂ සැපයුම්කරුවන්ගෙන් වෙන්කොට වෙනස් වූ භාණ්ඩයක් වශයෙන් වෙළෙඳපොළට ඉදිරිපත් කිරීමයි

ඒකාධිකාරී තරඟය යටතේ නිපදවන භාණ්ඩ සමජාතීය නොවේ. භාණ්ඩ එක සමාන වුවත් ඒවා අතර අසමානකම් පවතින බවට පාරිභෝගිකයන් තුළ විශ්වාසයක් ඇති කිරීමට ආයතන උත්සාහ කරයි. එක් එක් ආයතන නිපදවන භාණ්ඩ කිට්ටු ආදේශක වුවත් නිෂ්පාදනවල පවතින ප්‍රභේදන නිසා ඒවා පූර්ණ ආදේශක නොවේ

ඒ නිසා තරඟකාරී නිෂ්පාදකයින් අතට තම වෙළෙඳපොළ කොටස පත්වීමකින් තොරව නිෂ්පාදනයේ මිල ඉහළ නැංවීමටත්, මිල අඩු කිරීමෙන් විකුණුම් වැඩිකර ගැනීමටත් ඒකාධිකාරී තරඟයට මුහුණදෙන ආයතනවලට හැකිය

ඒ නිසා ඒකාධිකාරී තරඟ ආයතනයක් මුහුණදෙන්නේ වමේ සිට දකුණට බැවුම් වන ඉල්ලුම් වක්‍රයකටය

ඒකාධිකාරී තරඟයේ ආයතනයක් පහත සඳහන් ක්‍රම ඔස්සේ භාණ්ඩ ප්‍රභේදනය පවත්වාගෙන යයි

✓ භාණ්ඩයේ ගුණාත්මක තත්ත්වය

එනම් එක් එක් ආයතන විසින් වෙළෙඳපොළට ඉදිරිපත් කරන භාණ්ඩ වෙන්කොට දැක්වීමට භෞතික වශයෙන් අනුගමනය කරන ක්‍රියාමාර්ග වේ

උදා :- භාණ්ඩයේ හැඩය, විශ්වසනීයත්වය, කල්පැවැත්ම හා පාරිභෝගිකයාට සැපයෙන සේවාවේ තත්ත්වය

✓ භාණ්ඩයේ මිල

භාණ්ඩ ප්‍රභේදනය නිසා ආයතනයකට මිල තීරණය කිරීමේ හැකියාවක් ඇත. එක් එක් ආයතනයෙන් සැපයෙන භාණ්ඩයේ හෝ සේවාවේ මිල එකිනෙකට වෙනස් විය හැක

✓ අලෙවිකරණය

03. අඩාඩ ප්‍රවේශය හා අඩාඩ පිටවුම

පූර්ණ තරඟයේදී මෙන්ම ඒකාධිකාරී තරඟයේදී ද ව්‍යාපාර ආයතනවලට කාර්මාන්තයට ඇතුළු වීමටත්, කාර්මාන්තයෙන් පිටවී යාමටත් හිඳහස තිබේ

ඒ නිසා ඒකාධිකාරී තරඟයේ යෙදී සිටින ආයතන අධි ප්‍රාමාණික ලාභ උපයන විට නව ආයතන කාර්මාන්තයට පිවිසේ. එසේම ඒකාධිකාරී තරඟයේ යෙදී සිටින ආයතන අලාභ ලබන විට කාර්මාන්තයෙන් පිටව යයි

04. තොරතුරු අපූර්ණ වීම

ඒකාධිකාරී තරඟකාරී වෙළෙඳපොළක තොරතුරු පිරිවැයකින් තොරව පහසුවෙන් ලබාගත නොහැක

ඒකාධිකාරී තරඟය වෙළෙඳපොළ තත්වයන් සඳහා උදාහරණ

- ❖ ආපනශාලා
- ❖ ඉන්ධන පිරවුම්හල්
- ❖ සිල්ලර වෙළෙඳසල්
- ❖ රෙදිපිළි වෙළෙඳසල්
- ❖ පාවහන් අලෙවිසල්

කතිපයාධිකාරය (Oligopoly)

මුළු වෙළෙඳපොළම නිෂ්පාදකයන් අතරොස්සක් විසින් මෙහෙයවනු ලබන, ප්‍රභේදනය වූ හෝ ප්‍රභේදනය නොවූ භාණ්ඩ අලෙවි වන වෙළෙඳපොළ ව්‍යුහයයි

කතිපයාධිකාරයේ ලක්ෂණ

1. ආයතන සංඛ්‍යාව අතරොස්සක් වීම

කතිපයාධිකාරී වෙළෙඳපොළක සැපයුම අතිශය සීමිත සැපයුම්කරුවන් ප්‍රමාණයක් අතර බෙදී ගොස් ඇත

වෙළෙඳපොළ තුළ ඇත්තේ ඉතා සීමිත ආයතන ප්‍රමාණයකි

2. ප්‍රවේශය බාධාකාරී වීම

කතිපයාධිකාරී වෙළෙඳපොළකට පිවිසීම වලකන ස්වභාවික හා කෘතීම බාධා පවතී

උදාහරණ - : පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් වාසි, උපායමාර්ගික ක්‍රියා, නීතිමය සීමා, කීර්තිනාමය, රජයේ ගිවිසුම්

3. වෙළෙඳපොළ ආධිපත්‍යය

ආයතන සංඛ්‍යාව අනලොස්සක් වීම නිසා එක් ආයතනයකට වෙළෙඳපොළෙන් හිමිවන කොටස විශාල වේ
ඒ නිසාම සෑම ආයතනයක්ම වෙළෙඳපොළ තුළ ප්‍රබල සන්නම් නාම සහිතව විශාල බලයක් හිමිකරගෙන සිටී

4. ආයතන අතර දැඩි අන්‍යෝන්‍ය රැඳීයාවක් පැවතීම

ආයතන සංඛ්‍යාව අනලොස්සක් වීම සහ සෑම ආයතනයක්ම වෙළෙඳපොළ තුළ විශාල බලයක් හිමිකරගෙන සිටීම නිසා ඔවුන් අතර දැඩි අන්‍යෝන්‍ය රැඳීයාවක් දක්නට ලැබේ

එනම් එක් ආයතනයක ප්‍රතිපත්ති හා උපාය මාර්ග අනෙක් ආයතනය කෙරෙහි සෘජුවම බලපාන බැවින් මෙවැනි වෙළෙඳපොළක ස්වාධීන තීරණගැනීම අවදානම් වේ

ඒ නිසා කතිපයාධිකාරී වෙළෙඳපොළක කටයුතු කරන ආයතන බොහෝ විට විධිමත් ලෙස හෝ නොවිධිමත් ලෙස ඔවුනොවුන් අතර සහයෝගීතාවය ඇති කර ගනිමින් අනර්ථකාරී තරඟ හැසිරීම් රටාව අඩු කර ගැනීමට සාමූහිකව කටයුතු කරයි

සියලුම ආයතන එකතුවී ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළක් ලෙස කටයුතු කිරීමටද හැකියාව ඇත. නීත්‍යානුකූලව ඇති කර ගන්නා මෙවැනි ගිවිසුමක් කාටලයක් ලෙස හැඳින්වේ

5. නිෂ්පාදිතය සමජාතීය වුවක් හෝ හා ප්‍රභේදනය වුවක් හෝ විය හැකිය

6. නියුණු ප්‍රචාරණයක් පැවතීම

බොහොමයක් කතිපයාධිකාරී ආයතන නොමිල තරඟය පවත්වා ගන්නා අතර එහිදී ප්‍රභේදනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ප්‍රචාරණය ප්‍රබලව යොදා ගනී

කතිපයාධිකාරී වෙළෙඳපොළ තත්වයන් සඳහා උදාහරණ

- ❖ ප්‍රවෘත්ති පත්‍ර
- ❖ සිමෙන්ති නිෂ්පාදනය
- ❖ රූපවාහිනී සේවා
- ❖ කිරිපිටි කට්ඨානනය
- ❖ දුරකථන සන්නිවේදන සේවා
- ❖ සිසිල් බීම

❖ ස

පිරි
වෙ
ලඳස
ල්

වෙළෙඳපොළේ ස්වරූපය	ආයතන සංඛ්‍යාව	කර්මාන්තයට ප්‍රවේශ වීම	නිෂ්පාදනයේ ස්වභාවය	නිදසුන්	ආයතනය මුහුණ දෙන ඉල්ලුම් වක්‍රය
පූර්ණ තරඟය	අතිවිශාල වේ.	බාධා රහිත වේ.	සමජාතීය භාණ්ඩයකි.	වී බඩඉරිඳු, වට්ටක්කා කැට, ආසන්න ලක්ෂණ ඇති	නිරන්තරයෙන් සමාන්තර වේ. ආයතනය මිල ගනුවෙකි.
ඒකාධිකාරය	එක් ආයතනයක් පමණි.	බාධා සහිත වේ.	සුවිශේෂ වූවකි.	දුම්රිය සේවා, ජල සම්පාදනය, විදුලි බල සැපයීම,	පහළට බිඳුම් වේ. ආයතනයට මිල කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑමක් කළ හැකි ය.
ඒකාධිකාරී තරඟය	විශාල වේ.	බාධා රහිත වේ.	ප්‍රභේදනය වූවකි.	ආපන ශාලා, සිල්ලර කඩ, බාබර් සාප්පු	පහළට බිඳුම් වේ. එහෙත් සාපේක්ෂ වශයෙන් නම්‍යතාව වැඩි ය. මිල කෙරෙහි බලපෑම් කළ හැකි ය.
කතිපයාධිකාරය	අතලොස්සකි.	බාධාකාරී වේ.	ප්‍රභේදනය වූ හෝ ප්‍රභේදනය නොවූ හෝ ඒවා වේ.	පුවත් පත්, රූපවාහිනී සේවා, ගෑස්, වාණිජ බැංකු	පහළට බිඳුම් වේ. සාපේක්ෂ වශයෙන් අනම්‍ය වේ. එහෙත් මිල කෙරෙහි නිරන්තරයෙන් දක්වන ප්‍රතිචාර මත රඳා පවතී.

පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයක් සහ කාර්යාලයක් කෙටි කාලයේ දී හැසිරෙන ආකාරය විමසා බලයි.

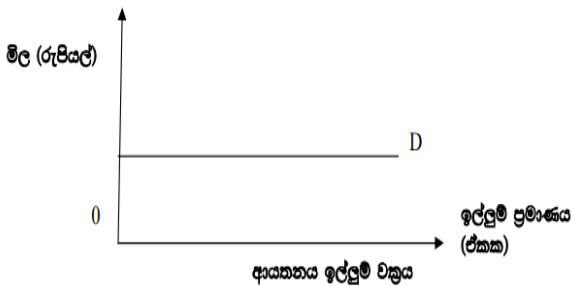
පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයක ඉල්ලුම් වක්‍රය හා වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් වක්‍රය

පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයක ඉල්ලුම් වක්‍රය	වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් වක්‍රය
-------------------------------------	-------------------------

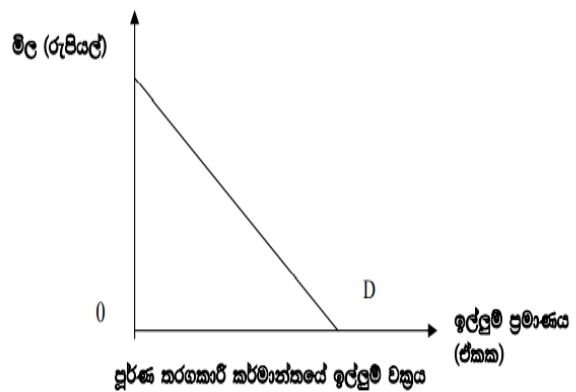

- සමජාතීය භාණ්ඩ නිපදවීම
- එක් ආයතනයක් මුල වෙළඳපොළ සැපයුමෙන් ඉතා සුලු කොටසක් නිපදවීම
- මේ නිසා පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක් මිල ගනුවකු : ජර්සන් ඒනර්* ලෙස සැලකේ.
- පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයකට වෙළඳපොළ මිල සඳහා බලපෑම කල නොහැක.
- නමුත් පවතින මිලට ඕනෑම ප්‍රමාණයක් අලෙවි කර ගත හැකිය.

මේ නිසා පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයක ඉල්ලුම් වක්‍රය තිරස් අක්ෂයට සමාන්තර වූ සරල රේඛාවක ආකාරයට පිහිටයි. (පූර්ණ නම්‍ය ඉල්ලුම් වක්‍රයකි)

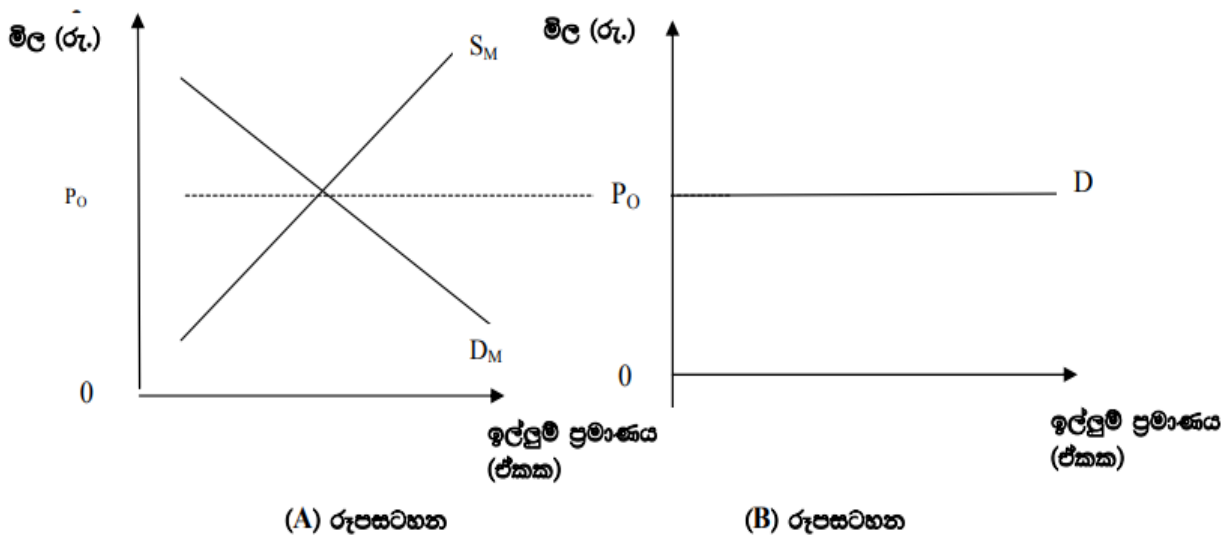

- පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතන රැසක් එකතු වී වෙළඳපොළ (කර්මාන්තය) සැදී ඇත.
- පූර්ණ තරගකාරී කර්මාන්තයට භාණ්ඩයක මිල තීරණය කිරීමට හැකි ය.
- මේ නිසා පූර්ණ තරගකාරී කර්මාන්තයේ ඉල්ලුම් වක්‍රය වමේ සිට දකුණට පහළට බැවුම් වන්නකි.

පූර්ණ තරගකාරී කර්මාන්තයක සහ ආයතනයක ඉල්ලුම් වක්‍ර අතර පවතින සම්බන්ධතාව

- ඉහත් රූපසටහන මගින් කර්මාන්තයේ ඉල්ලුම් වකුයන් B රූපසටහන මගින් ආයතනයේ ඉල්ලුම් වකුයන් පෙන්නුම් කරයි
- SM මගින් කර්මාන්තයේ සැපයුම් වකුයන් DM මගින් කර්මාන්තයේ ඉල්ලුම් වකුයන් පෙන්නුම් කරයි
- කර්මාන්තයේ තීරණය වී ඇති සමතුලිත මිල P0 වේ
- ආයතනවල නිෂ්පාදිත මෙම P0 මිලට අලෙවි කර ගත හැකි ය.
- මෙම නිසා ආයතනයේ ඉල්ලුම් වකුය පූර්ණ නමුත් එකක් වන අතර (B) රූප සටහනෙහි D වකුයෙන් එම ඉල්ලුම් වකුය පෙන්නුම් කෙරේ.
- ආයතන මුහුණ දෙන මිල වෙනස් වන්නේ කර්මාන්තයේ ඉල්ලුම සැපයුම වෙනස් වුව හොත් පමණි.

උදාහරණ :

- කර්මාන්තයේ සැපයුම ස්ථාවර ව තිබිය දී ඉල්ලුම වැඩි වුව හොත් සමතුලිත මිල ඉහළ යයි. ඒ අනුව ආයතනවලට ලැබෙන මිල ද ඉහළ යයි

පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයකට කෙටි කාලයේ දී සංරෝධක දෙකකට මුහුණ දීමට සිදු වේ.

එනම් ,

1. මිල ගනුවක ලෙස කටයුතු කිරීමට සිදු වීම.
2. ආයතනය සතු ව පවතින තාක්ෂණය හා ධාරිතාව මත කටයුතු කිරීමට සිදු වීම.

■ මෙම සංරෝධක දෙකක යටතේ කටයුතු කිරීමේ දී වැදගත් තීරණ දෙකක් ගැනීමට ආයතනයට සිදු වේ.

- 1 නිෂ්පාදනයේ තව දුරටත් රැඳී සිටිනවා ද? නො එසේ නම් ආයතනය වසා දමනවා ද ?
- 2 නිෂ්පාදනයේ තව දුරටත් රැඳී සිටීමට තීරණය කළ හොත් කොපමණ භාණ්ඩ ප්‍රමාණයක් නිපදවනවා ද?

■ ආයතනය වසා නො දමා තව දුරටත් නිෂ්පාදනයේ රැඳී සිටීමට තීරණය කළ හොත් පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයට සිය ප්‍රශස්ත නිමැවුම තීරණය කිරීමට විශ්ලේෂණ ක්‍රම 2ක් භාවිත කළ හැකි ය

1. මුළු අයහාර - මුළු පිරිවැය ප්‍රවේශය
2. ආන්තික අයහාර - ආන්තික පිරිවැය ප්‍රවේශය

1. මුළු අයහාර - මුළු පිරිවැය ප්‍රවේශය

මුළු අයහාරය හා මුළු පිරිවැය ඇසුරින් ආර්ථික ලාභ ගණනය කොට ආර්ථික ලාභ වැඩි ම නිමැවුම ප්‍රශස්ත නිමැවුම ලෙස තෝරා ගැනීම මුළු අයහාර හා මුළු පිරිවැය ප්‍රවේශය මගින් සිදු කරයි.

❖ මුළු අයහාරය හෙවත් අලෙවි ආදායම

$$\text{මුළු අයහාරය} = \text{භාණ්ඩයේ මිල} \times \text{ප්‍රමාණය}$$

$$TR = P \times Q$$

❖ මුළු පිරිවැය

$$\text{මුළු පිරිවැය} = \text{මුළු ස්ථාවර පිරිවැය} + \text{මුළු විචල්‍ය පිරිවැය}$$

$$TC = TFC + TVC$$

❖ ආර්ථික ලාභය

ආර්ථික ලාභය = මුළු අයහාරය - මුළු පිරිවැය

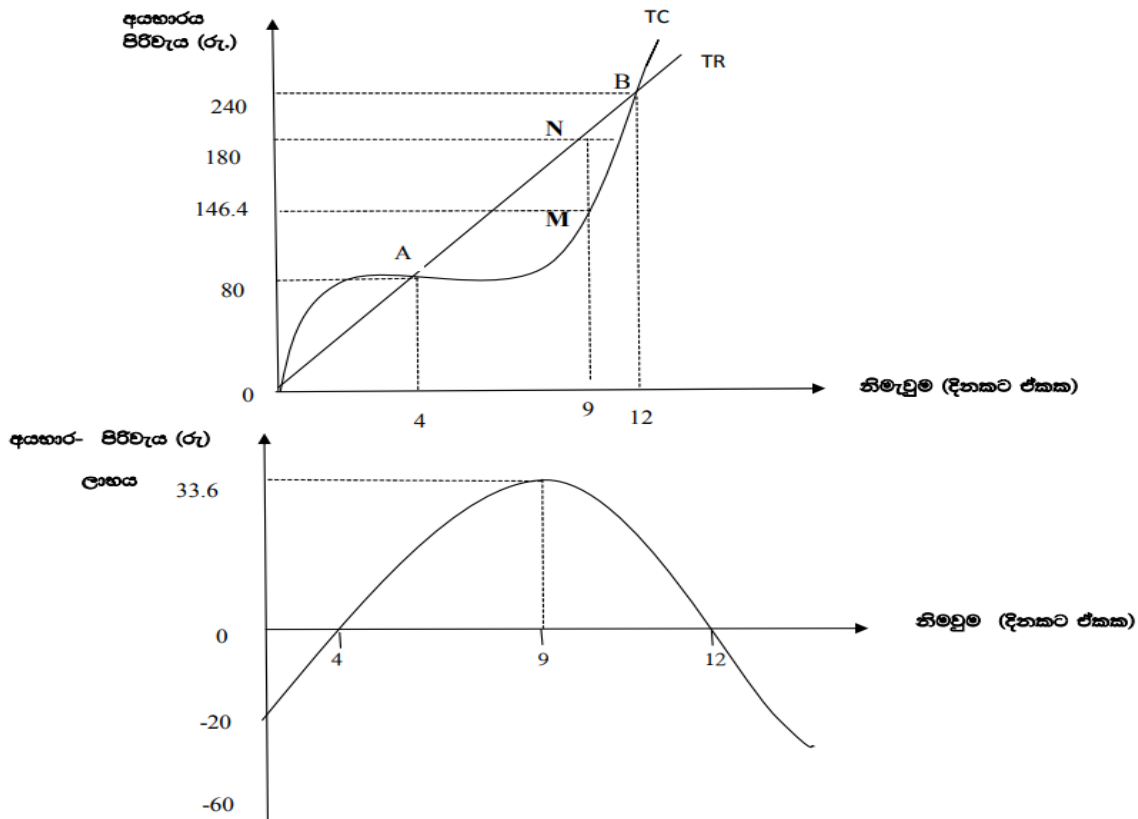
$$\Pi = TR - TC$$

නිමැවුම (දිනකට ඒකක)	මුළු අයහාරය (රු.)	මුළු පිරිවැය (රු.)	ආර්ථික ලාභ (රු.)
0	0	20	-20
1	20	36.8	-16.8
2	40	52.8	-12.8
3	60	68.0	-8.0
4	80	80.0	0
5	100	90.4	9.6
6	120	101.6	18.4
7	140	114.4	25.6
8	160	128.0	32.0
9	180	146.4	33.6
10	200	168.0	32.0
11	220	196.0	24.0
12	240	240.0	0

- මෙහි දී වෙළෙඳපොළේ තීරණය වී ඇති භාණ්ඩ ඒකකයක මිල රුපියල් 20/- ලෙසින් සැලකිල්ලට ගෙන ඇත.
- සංඛ්‍යා සටහනට අනුව මුළු අයහාරයෙන් මුළු පිරිවැය අඩු කිරීමෙන් ආර්ථික ලාභ ලබා ගෙන ඇති අතර වැඩි ම ආර්ථික ලාභය රුපියල් 33.60කි.
- එම නිසා පූර්ණ තරගකාරී ආයතනය ආර්ථික ලාභය වැඩි ම නිමැවුම් මට්ටම වන නිමැවුම ඒකක 9 ප්‍රශස්ත නිමැවුමක් සේ තෝරා ගනී

■ ඉහත සංඛ්‍යා ලේඛන සටහනේ දැක්වෙන තොරතුරු පහත ආකාරයට ප්‍රස්ථාර සටහනක් මගින් ඉදිරිපත් කළ හැකි ය

ඉහත ප්‍රස්ථාර සටහනට අනුව A සහ B ලක්ෂ්‍යයන්හි දී මුළු අයහාර වකුය මුළු පිරිවැය වකුය ජේදනය කරයි. ඒ අනුව A සහ B ලක්ෂ්‍යයන්හි දී ආර්ථික ලාභ ශුන්‍ය වේ.

- A ලක්ෂ්‍යයට පහළ කොටසේ දී මුළු අයහාර වකුයට වඩා ඉහලින් මුළු පිරිවැය වකුය ගමන් කරයි. එම ප්‍රදේශයේ දී ආර්ථික ලාභ සෘණ අගයක් ගනී
- B ලක්ෂ්‍යයට ඉහළ කොටසේ දී මුළු අයහාර වකුයට වඩා ඉහලින් මුළු පිරිවැය වකුය ගමන් කරයි. එම ප්‍රදේශයේ දී ද ආර්ථික ලාභ සෘණ අගයක් ගනී
- A හා B අතර ප්‍රදේශයේ දී මුළු පිරිවැයට වඩා ඉහලින් මුළු අයහාර වකුය ගමන් කරයි. එම නිසා A හා B අතර ප්‍රදේශය ආර්ථික ලාභ සහිත ප්‍රදේශයක් වේ.
- පූර්ණ තරගකාරී ආයතනය ආර්ථික ලාභ සහිත ප්‍රදේශයේ දී තම ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම වශයෙන් තෝරා ගන්නේ වැඩි ම ආර්ථික ලාභ පවතින අවස්ථාව යි
- රූප සටහනේ N – M දක්වා ලම්බක දුරෙන් වැඩිම ආර්ථික ලාභ දැක් වේ. ඒ අනුව රූපියල් 33.60 වැඩි ම ආර්ථික ලාභය යි.
- මේ නිසා වැඩි ම ආර්ථික ලාභ පවතින ඒකක 9 කෙටි කාලයේ දී ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම සේ තෝරා ගනී.

2. ආන්තික අයහාර - ආන්තික පිරිවැය ප්‍රවේශය (MR = MC)

මෙහිදී නිෂ්පාදන ආයතනයේ ආන්තික අයහාරය හා ආන්තික පිරිවැය පදනම් කර ගෙන ලාභ ගණනය කිරීම සිදු වේ. ඒ අනුව යම් අවස්ථාවක ආන්තික අයහාරය ආන්තික පිරිවැයට සමාන වන නිමැවුම් මට්ටම ප්‍රශස්ත නිමැවුම සේ තෝරා ගනී.

ආන්තික අයහාරය

- නිමැවුම එක් ඒකකයකින් වැඩි කරන විට ආයතනයේ මුළු අයහාරයට අලුතෙන් එකතු වන ප්‍රමාණය ආන්තික අයහාරය ය
- මුළු අයහාරයේ වෙනස නිමැවුමේ වෙනසින් බෙදීමෙන් ආන්තික අයහාරය ලබා ගත හැකි ය

$$\text{MR} = \frac{\Delta \text{TR}}{\Delta Q}$$

$$\text{MR} = \frac{\Delta \text{TR}}{\Delta Q}$$

උදාහරණ:-

නිමැවුම් ඒකක (Q)

මුළු අයහාරය (රු) TR

10 }
12 } 2

100 }
200 } 100

$$\text{MR} = \frac{100}{2} = 50$$

ආහාරය

- නිමැවුම එක් ඒකකය බැගින් වැඩි කරන විට මුළු පිරිවැයට අලුතෙන් එකතු වන ප්‍රමාණය ආන්තික පිරිවැය යි.
- මුළු පිරිවැයේ වෙනස නිමැවුමේ වෙනසින් බෙදීමෙන් ආන්තික පිරිවැය ලබා ගත හැකි ය

ආන්තික පිරිවැය = මුළු පිරිවැයේ වෙනස - නිමවුණේ වෙනස

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q}$$

උදාහරණ :

නිමවුණේ ඒකක (Q)

20 }
30 } 10

$$MC = \frac{200}{10} = 20$$

මුළු පිරිවැය (රු) TC

300 }
500 } 200

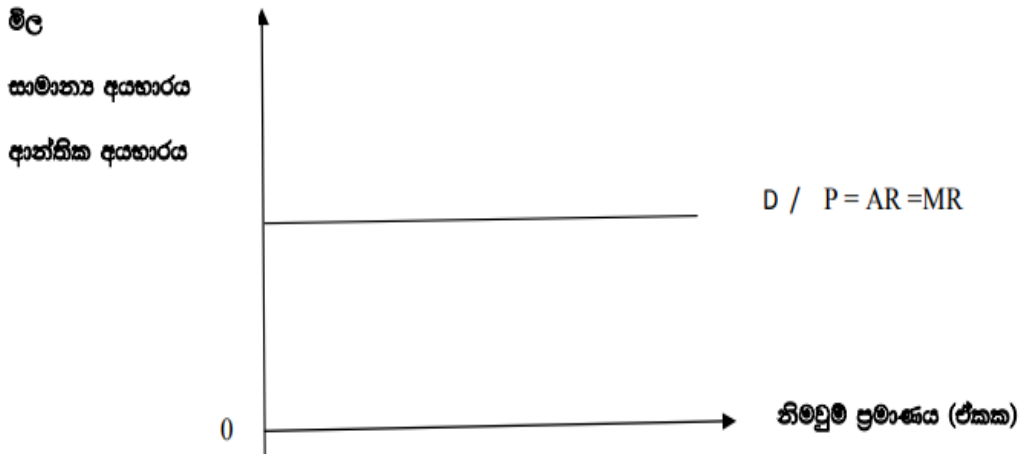
- පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයකට පැවරුණු මිලක් යටතේ කටයුතු කිරීමට සිදුවන නිසා පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයක මිල සාමාන්‍ය අයහාරයට සහ ආන්තික අයහාරයට සමාන :ප්‍රසූච්ඡා* වේ. මෙය පහත සංඛ්‍යා නිදසුන අනුසාරී ලෙස පැහැදිලි කළ හැකි ය.

m%udKh (Q)	ñ, ^P&	uq¿ whNdrh ^TR&	idudkH whNdrh ^AR&	wdka;sl whNdrh ^MR&
------------	--------	-----------------	--------------------	---------------------

0	25	0	0	-
1	25	25	25	25
2	25	50	25	25
3	25	75	25	25
4	25	100	25	25

- එහි දී භාණ්ඩයේ මිල රුපියල් 25 ලෙසින් සැලකිල්ලට ගෙන ඇත
- මිල රුපියල් 25ක් සේ ස්ථාවර ව පවත්නා බැවින් එය සාමාන්‍ය අයහාරයට සහ ආන්තික අයහාරයට සමාන වේ
- පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයේ මිල = සාමාන්‍ය අයහාරය = ආන්තික අයහාරය : ශ්‍රී ලංකා විද්‍යා* වන බැවින් එම තත්ත්වය පහත ආකාරයට ප්‍රස්තාර සටහනක් මගින් දැක්විය හැකි ය

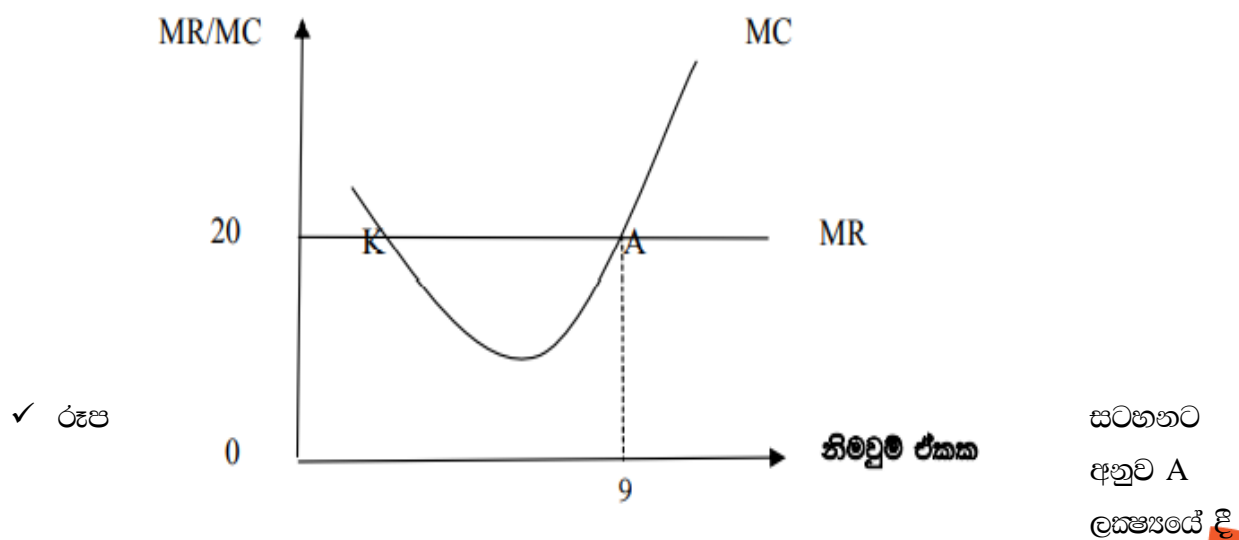

- කෙටි කාලයේ දී පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක් ආන්තික අයහාරය ආන්තික පිරිවැයට සමාන වන විට දී සමතුලිතතාවට පත්වෙමින් ප්‍රශස්ත නිමැවුම තෝරා ගන්නා ආකාරය පහත පරිදි සංඛ්‍යා සටහනක් හා ප්‍රස්තාර සටහනක් ඇසුරෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය

නිමැවුම (Q)	මුළු අයහාරය ^TR&	මුළු පිරිවැය ^TC&	ආන්තික අයහාරය ^MR&	ආන්තික පිරිවැය ^MC&	ආර්ථික ලාභය ^TR - TC&
6	120	101.6		12.8	18.4
7	140	114.4	20	13.6	25.6
8	160	128.0	20	18.4	32.0
9	180	146.4	20	20	33.6
10	200	168.0	20	21.6	32.0
11	220	196	20	28.0	24.0

- සංඛ්‍යා සටහනට අනුව නිමැවුම ඒකක 9 දී ආර්ථික ලාභය උපරිම වේ. එහි දී ආන්තික අයහාරය ආන්තික පිරිවැයට සමාන වේ
- එම නිසා පූර්ණ තරගකාරී ආයතනය නිමැවුම් ඒකක 9 ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම සේ තෝරා ගනී. ආන්තික අයහාර = ආන්තික පිරිවැය :එසුළුක්* කොන්දේසිය තෘප්ත කරමින් ලාභ උපරිම කරන ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම පහත ප්‍රස්තාරයෙන් පෙන්වුම් කෙරේ

ආන්වික අයහාර = ආන්වික පිරිවැය (MR = MC) වේ. එම අවස්ථාවේ දී ආර්ථික ලාභ ද උපරිම වන අතර ප්‍රශස්ත නිමැවුම ඒකක 09 කි.

- ✓ රූප සටහනේ දැක්වෙන K ලක්ෂ්‍යයේ දී ආන්වික අයහාර = ආන්වික පිරිවැය (MR = MC) කොන්දේසිය තෘප්ත වුවත් ඊට අදාළ නිමැවුම ප්‍රශස්ත නිමැවුම සේ තෝරා නො ගනී.
- ✓ ඊට හේතුව K ලක්ෂ්‍යයට අදාළ නිමැවුම් මට්ටමේ දී කිසිදු ලාභයක් නොලැබීමයි. නිමැවුම ප්‍රසාරණය කළහොත් ලාභ හට ගනී. ලාභ උපරිම වීම සඳහා ආන්වික අයහාරය = ආන්වික පිරිවැය (MR = MC) යන කොන්දේසිය ඉටු වීම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවේ.
- ✓ මේ සඳහා තවත් කොන්දේසියක් ඉටු විය යුතුය. එනම් ආන්වික අයහාරය ආන්වික පිරිවැයට සමාන වන (MR = MC) ලක්ෂ්‍යයේ දී ආන්වික පිරිවැය (MC) වකුය ආන්වික අයහාර (MR) වකුය ඡේදනය කළ යුත්තේ ඉහළ සිට පහලින් නොව පහල සිට ඉහළින්.
- ✓ එනම් ආන්වික පිරිවැය (MC) වකුයේ බෑවුම ධන අගයක් විය යුතු ය.
- ✓ එනම් ආන්වික අයහාර - ආන්වික පිරිවැය ප්‍රවේශයේ දී ලාභ උපරිම වීම සඳහා කොන්දේසිය 2ක් ඉටු විය යුතුය.
- ආන්වික අයහාර = ආන්වික පිරිවැය (MR = MC) වීම.
- ආන්වික පිරිවැය (MC) ඉහළයමින් පැවතීම.

පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක කෙටි කාලීන හැසිරීම තුළ මුහුණ දිය හැකි විකල්ප අවස්ථා

1. ආර්ථික ලාභ උපයමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදී සිටීම (නිෂ්ප්‍රාමාණික ලාභ / අනිප්‍රාමාණික ලාභ)
2. ආර්ථික ලාභ ශූන්‍ය මට්ටමේ නිෂ්පාදනයේ යෙදීම (ප්‍රාමාණික ලාභ)
3. පාඩු ලැබීම (අවප්‍රාමාණික ලාභ) / පාඩු ලබමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදී සිටීම
4. නිෂ්පාදන ආයතනය වසා දැමීම

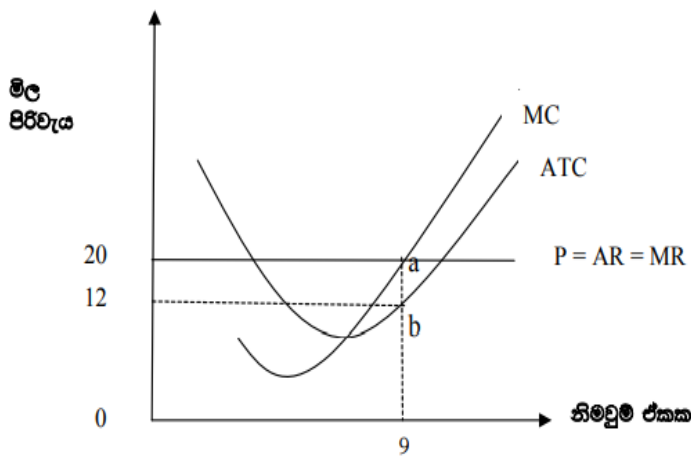

1) පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක් ආර්ථික ලාභ උපයමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදී සිටින අවස්ථාව

- මෙහිදී මිල සාමාන්‍ය පිරිවැය ඉක්මවා යන අතර මුළු අයහාරය මුළු පිරිවැය ඉක්මවා යයි.

($P > AC$)

- පහත රූප සටහනේ දැක්වෙන්නේ මෙවැනි නිෂ්පාදනාණික ලාභ ලබන තත්ත්වයකි.

- ඉහත රූප සටහනට අනුව ආන්තික අයහාරය = ආන්තික පිරිවැය ($MR = MC$) යන කොන්දේසිය තෘප්ත කරමින් A ලක්ෂ්‍ය දී ආයතනය සමතුලිතතාවට පත් අතර ඊට අදාළ නිමැවූ මට්ටම ඒකක 9ක් වේ.

- එම අවස්ථාවේ දී පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයේ මුළු අයහාරය මුළු පිරිවැය හා ආර්ථික ලාභය පහත පරිදි වේ.

මුළු අයහාරය

$$TR = AR \times Q$$

$$TR = 20 \times 9$$

$$TR = \text{රු. } 180$$

මුළු පිරිවැය

$$TC = ATC \times Q$$

$$TC = 12 \times 9$$

$$TC = \text{රු. } 108$$

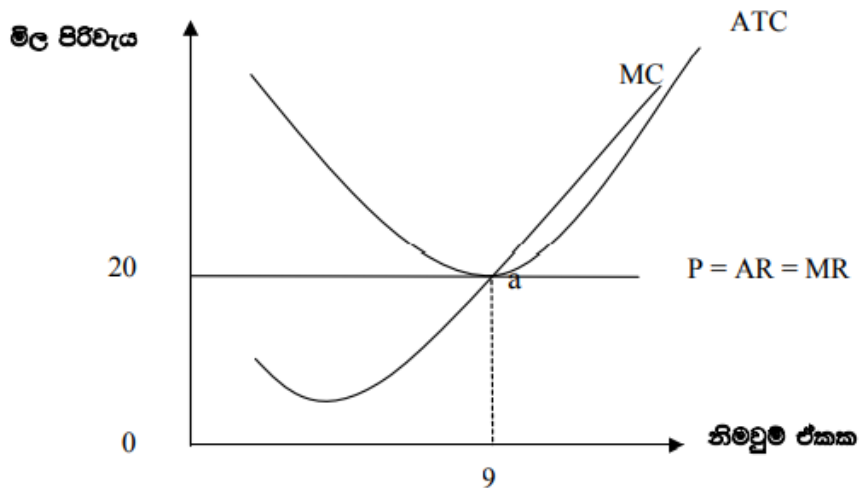
$$\begin{aligned}
 \text{ආර්ථික ලාභය} &= \text{මුළු අයහාරය} - \text{මුළු පිරිවැය} \\
 &= TR - TC \\
 &= 180 - 108 \\
 &= \text{රු. } 72
 \end{aligned}$$

2) පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක් ප්‍රාමාණික ලාභ උපයමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදී සිටින අවස්ථාව

- මෙහිදී මිල සාමාන්‍ය පිරිවැයට සමාන වන අතර මුළු අයහාරය ද මුළු පිරිවැයට සමාන වේ.

(P = AC)

- පහත රූප සටහනෙහි පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ එවැනි ප්‍රාමාණික ලාභ ලබන තත්වයකි.

- ඉහත රූප සටහනෙහි ලක්ෂ්‍යයෙන් සමතුලිත අවස්ථාව දැක්වෙන අතර ඊට අදාළ නිමැවුම ඒකක 9 වේ

- මෙම අවස්ථාවේ දී ආයතනයේ මුළු ආයතාරය මුළු පිරිවැය සහ ආර්ථික ලාභ තත්ත්ව පහත පරිදි වේ.

මුළු ආයතාරය

$$TR = AR \times Q$$

$$TR = 20 \times 9$$

$$TR = \text{රු. } 180$$

මුළු පිරිවැය

$$TC = ATC \times Q$$

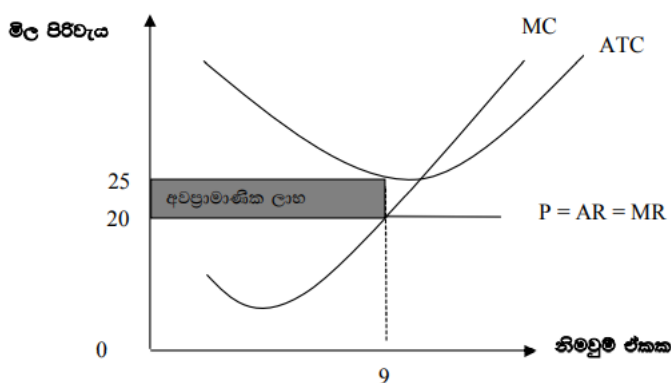
$$TC = 20 \times 9$$

$$TC = \text{රු. } 180$$

$$\begin{aligned} \text{ආර්ථික ලාභය} &= \text{මුළු ආයතාරය} - \text{මුළු} \\ &\quad \text{පිරිවැය} \\ &= TR - TC \\ &= 180 - 180 \\ &= \text{රු. } 0 \end{aligned}$$

3) පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක් අවප්‍රාමාණික ලාභ උපයමින් නිෂ්පාදනයේ යෙදී සිටින අවස්ථාව

- මෙහිදී හාණිඬ ඒකකයක සාමාන්‍ය පිරිවැය හාණිඬ ඒකකයක මිල ඉක්මවා යන ($P < AC$) අතර මුළු ආයතාරයට වඩා මුළු පිරිවැය වැඩි වන නිසා ආයතනයට අවප්‍රාමාණික ලාභ හිමි වේ.
- පහත රූප සටහනෙහි පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ එවැනි පාඩු (අවප්‍රාමාණික ලාභ) ලබන තත්වයකි.

- රූප සටහනේ අදුරු කළ කොටසේ ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන්නේ මෙම අවප්‍රාමාණික ලාභ ප්‍රමාණය යි.
- මෙම අවස්ථාවේ දී ආයතනයේ මුළු ආයතාරය මුළු පිරිවැය සහ ආර්ථික ලාභ තත්ත්ව පහත පරිදි වේ.

මුළු ආයතාරය

මුළු පිරිවැය

$$TR = AR \times Q$$

$$TC = ATC \times Q$$

$$TR = 20 \times 9$$

$$TC = 25 \times 9$$

$$TR = \text{රු. } 180$$

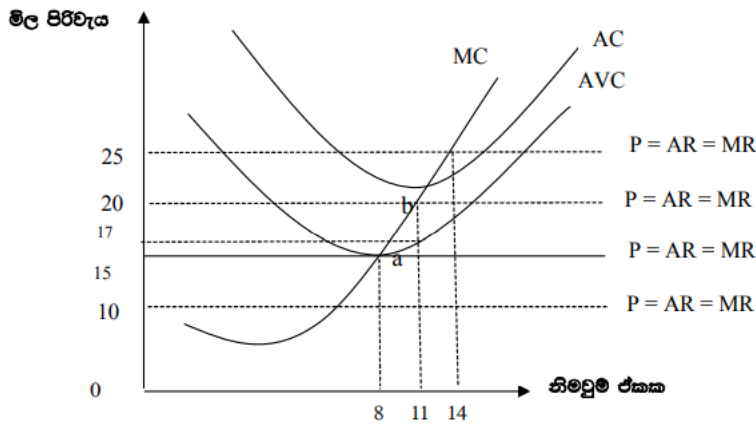
$$\begin{aligned} \text{ආර්ථික ලාභය} &= \text{මුළු ආයතාරය} - \text{මුළු} \\ &\quad \text{පිරිවැය} \\ &= TR - TC \\ &= 180 - 225 \end{aligned}$$

කෙටි කාලයේ දී පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක් අවප්‍රාමාණික ලාභ ලැබූ ව ද නිෂ්පාදන ආයතනය වසා නොදමා නිෂ්පාදනයේ නිරත වීමට තීරණය කරන්නේ ඇයි?

- එසේ තීරණය කරනුයේ නිෂ්පාදනයේ නිරත වීමෙන් ස්ථාවර පිරිවැයෙන් කිසියම් ප්‍රමාණයක් හෝ පියවා ගැනීමට ඉඩ සැලසේ නම් පමණි.
- කෙටි කාලයේ දී පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයකට මුළු ස්ථාවර පිරිවැය නියත වශයෙන් දැරීමට සිදුවන පිරිවැයක් වන අතර, මුළු විචල්‍ය පිරිවැය වලක්වා ගත හැකි පිරිවැයක් වේ.
- ආයතනයේ මුළු ආයතාරයෙන් මුළු පිරිවැය පියවා ගැනීමට නොහැකි වුවත් මුළු ආයතාරයෙන් මුළු විචල්‍ය පිරිවැය පියවා ගැනීමට හැකියාවක් පවතී නම් පාඩු ලබන තත්ත්වයක වුව ද නිෂ්පාදනයේ යෙදෙමින් කර්මාන්තයේ තවදුරටත් රැඳී සිටීමට ආයතනය කටයුතු කරයි

පහත රූප සටහනින් මෙම තත්ත්වය තව දුරටත් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

ඉහත රූප සටහනට අනුව A ලක්ෂ්‍යයෙන් දැක්වෙන සමතුලිත අවස්ථාවේ දී ආයතනයේ මුළු අයභාරය මුළු විචල්‍ය පිරිවැය පියවා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් වේ.

A ලක්ෂ්‍යයේ දී ,

- මුළු අයභාරය = 15×8 = රුපියල් 120
- මුළු විචල්‍ය පිරිවැය = 15×8 = රුපියල් 120

B ලක්ෂ්‍යයේ දී පාඩු ලැබුව ද මුළු විචල්‍ය පිරිවැයට වඩා මුළු අයභාරය වැඩි ය.

B ලක්ෂ්‍යයේ දී ,

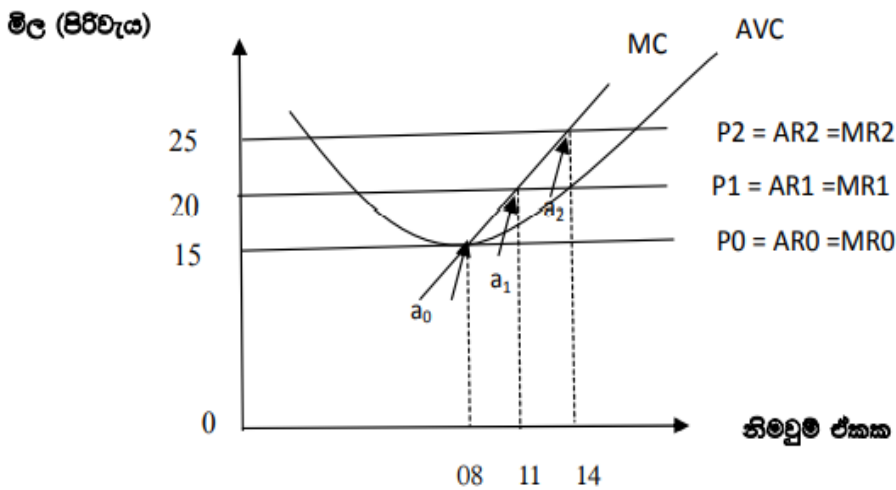
- මුළු අයභාරය = 20×11 = රුපියල් 220
- මුළු විචල්‍ය පිරිවැය = 17×11 = රුපියල් 187

■ B ලක්ෂ්‍යයේ දී මුළු අයභාරයෙන් මුළු විචල්‍ය පිරිවැය පියවීමෙන් පසු නව රුපියල් 33ක් (220 - 187) ඉතිරි වේ. එම ඉතිරි කොටසින් ස්ථාවර පිරිවැයෙන් කොටසක් හෝ පියවීමට ද ආයතනයට යොදා ගත හැකි ය. මෙම නිසා පාඩු ලබන තත්ත්වයක වුව ද කෙටි කාලයේ දී නිෂ්පාදනයේ යෙදෙමින් කර්මාන්තයේ නවදුරටත් රැඳී සිටීමට ආයතනය කටයුතු කරයි.

- රූප සටහනේ දැක්වෙන පරිදි A ලක්ෂ්‍යයට පහළ ලක්ෂ්‍යවලට අදාළ සමතුලිත අවස්ථාවල දී ආයතනයේ මුළු ආයතාරයෙන් මුළු විචල්‍ය පිරිවැය පියවා ගැනීමට නොහැකි නිසා නිෂ්පාදනය අත්හිටුවීම චාරිකික ය
- ඉහත රූප සටහනින් හෙළි වන සමස්ත තොරතුරුවලට අනුව පැහැදිලි වන්නේ කෙටි කාලයේ දී පූර්ණ තරගකාරී නිෂ්පාදන ආයතනයක නිෂ්පාදනයේ රැඳී සිටිනවා ද අත් හිටුවනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන තීරණාත්මක ලක්ෂ්‍යය වන්නේ මිල අවම සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැයට (AVC) සමාන වන A ලක්ෂ්‍යය යි .

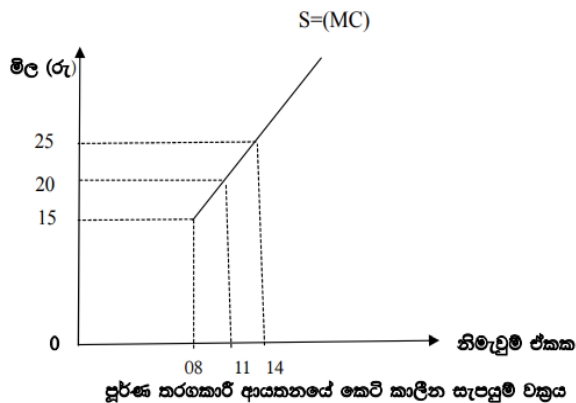
පූර්ණ තරගකාරී ආයතනයේ කෙටි කාලීන සැපයුම් වක්‍රය

- ඉහත රූප සටහනෙහි A0 ලක්ෂ්‍යයේ දී මිල අවම සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැයට සමාන වන නිසා A0 ලක්ෂ්‍යයන් ඉහළ පිහිටි MC වක්‍රය ආයතනයේ කෙටි කාලීන සැපයුම් වක්‍රය වේ.

- ඒ අනුව පූර්ණ කෙටි කාලීන සැපයුම් ප්‍රස්ථාර සටහනකින්

තරගකාරී ආයතනයේ වක්‍රය පහත පරිදි දැක්විය හැකි ය

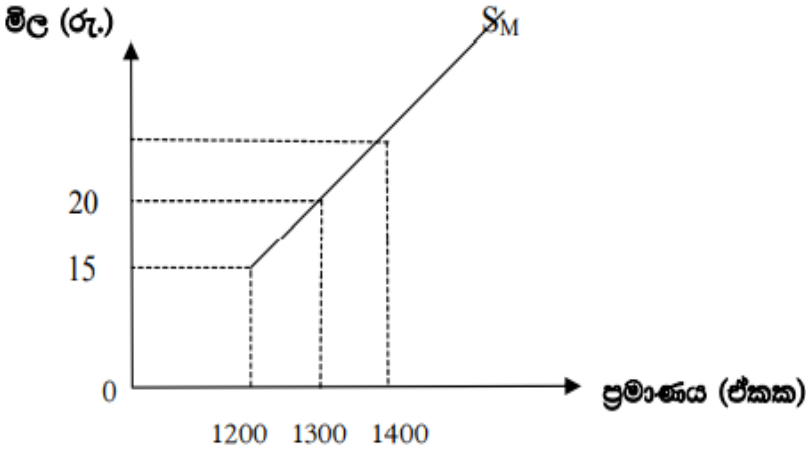

පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළ සැපයුම් වක්‍රය

- පූර්ණ තරගකාරී කාර්මාන්තයේ සමතුලිතතාව ඇති වන්නේ කාර්මාන්තයේ ඉල්ලුම් වක්‍රය කාර්මාන්තයේ සැපයුම් වක්‍රය ජේදනය වන ලක්ෂ්‍යයේ දී ය.
- පූර්ණ තරගකාරී කාර්මාන්තයේ ඉල්ලුම් වක්‍රය භාණ්ඩය සඳහා අදාළ වෙළෙඳපොළේ සියලු ම පෞද්ගලික ඉල්ලුම් වක්‍ර තිරස් අතට එකතු කිරීමෙන් ලබා ගන්නකි.
- ඒ අනුව පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් වක්‍රය වමේ සිට දකුණට පහළට බැවුම් වන්නකි
- පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළ සැපයුම් වක්‍රය ලබා ගන්නේ ආයතනවල සැපයුම් වක්‍රවල තිරස් එකතුවෙනි
- ඒ අනුව පූර්ණ තරගකාරී ආයතන සියල්ල ම සාමාන්‍ය විචල්‍ය පිරිවැයට ඉහළින් පිහිටි ආන්තික පිරිවැය වක්‍රවල තිරස් එකතුවෙන් වෙළෙඳපොළ සැපයුම් වක්‍රය ව්‍යුත්පන්න කර ගත හැකි ය.
- නිදසුන් ලෙස පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළේ ආයතන 100ක් පවතී නම් වෙළෙඳපොළෙහි සැපයුම් තත්ත්ව හා ඊට අදාළ වෙළෙඳපොළ සැපයුම් වක්‍රය පහත පරිදි ව්‍යුත්පන්න කර ගත හැකි ය.

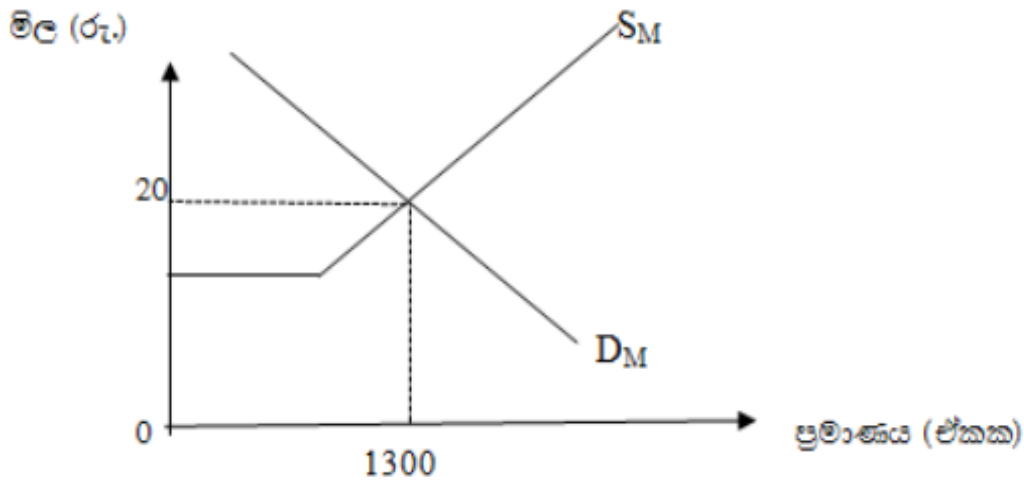
මිල (රු.)	එක් ආයතනයක සැපයුම (ඒකක)	වෙළෙඳපොළ සැපයුම (ඒකක)
15	12	1200
20	13	1300
25	14	1400

ඉහත තොරතුරුවලට අදාළ වෙළෙඳපොළ සැපයුම් වක්‍රය පහත පරිදි වේ

පූර්ණ තරගකාරී කාර්මාන්තයේ සමතුලිතය

- පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් වක්‍රය හා සැපයුම් වක්‍රය පදනම් කර ගෙන පූර්ණ තරගකාරී කාර්මාන්තයේ සමතුලිතය තීරණය වන ආකාරය පහත ප්‍රස්තාර සටහනින් දැක්වේ

- ඉහත රූප සටහනේ කාර්මාන්තයේ ඉල්ලුම් වක්‍රය DM වක්‍රයෙන් ද කාර්මාන්තයේ සැපයුම් SM වක්‍රයෙන් ද දැක්වේ.

- එම ඉල්ලුම් සහ සැපයුම් මත කාර්මාන්තයේ සමතුලිතය තීරණය වේ.
- එලෙස තීරණය වූ සමතුලිත මිල රුපියල් 20 වන අතර සමතුලිත ප්‍රමාණය ඒකක 1300 වේ

නිෂ්පාදන සාධක වෙළෙඳපොළ හැසිරීම

අපේක්ෂිත ඉගෙනුම් වල :-

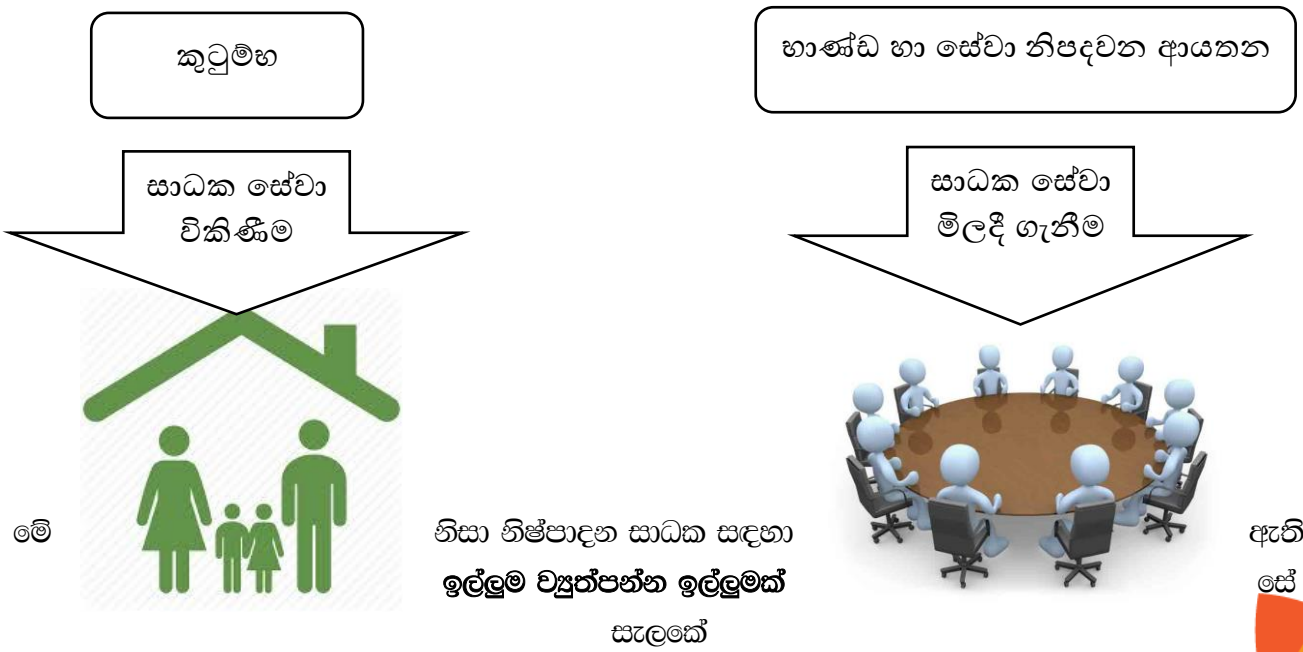
- සාධක ඉල්ලුම විග්‍රහ කරයි
- සාධක සැපයුම විග්‍රහ කරයි
- සාධක මිල තීරණය වන ආකාරය විග්‍රහ කරයි
- නිෂ්පාදන සාධක ඉපයුම විස්තර කරයි
- සංක්‍රාම ඉපයුම් සහ ආර්ථික බදු කුලිය ඉල්ලුම් සැපයුම් වක්‍ර අසුරෙන් පෙන්වයි
- සංක්‍රාම ඉපයුම් හා ආර්ථික බදු කුලිය අතර වෙනස නිදසුන් සහිතව පැහැදිලි කරයි

සාධක වෙළෙඳපොළ (Factor Market)

භූමිය, ශ්‍රමය, ප්‍රාග්ධනය හා ව්‍යවසායකත්වය වැනි නිෂ්පාදන සාධක විකිණීමත්, මිලට ගැනීමත් සිදු කෙරෙන වෙළෙඳපොළ සාධක වෙළෙඳපොළ ලෙස හැඳින්වේ

භාණ්ඩ වෙළෙඳපොළෙහි භාණ්ඩවලට ඇති ඉල්ලුම හා සැපයුම මත භාණ්ඩ මිල තීරණය වන්නා සේම සාධක වෙළෙඳපොළෙහි සාධකවලට ඇති ඉල්ලුම හා සැපයුම මත සාධක මිල තීරණය වේ

සාධකවලට ඇති ඉල්ලුම රඳා පවතින්නේ එම සාධක භාවිතා කොට නිපදවනු ලබන භාණ්ඩ හා සේවාවලට ඇති ඉල්ලුම මතය

උදාහරණ

- ❖ ඉදිකිරීම් සඳහා ඇති ඉල්ලුම මත පෙදෙරේරුවන් සඳහා ඉල්ලුමක් ඇති වීම.
- ❖ ඇගලුම් සඳහා ඇති ඉල්ලුම මත ඒවා නිපදවන ශ්‍රමිකයින්ට ඉල්ලුමක් ඇතිවීම.
- ❖ පරිගණකවලට ඇති ඉල්ලුම මත මෘදුකාංග ශිල්පීන්ට ඉල්ලුම ඇතිවීම.
- ❖ කෘෂිකර්මවලට ඇති ඉල්ලුම මත භූමියට ඉල්ලුමක් ඇතිවීම.

නිෂ්පාදන සාධකයකට ඇති ඉල්ලුම තීරණය කරනු ලබන සාධක

- සලකා බලන සාධකයේ මිල
- විකල්ප සාධකවල මිල
- සාධක ඵලදායීතාවය
- සාධකය යොදවා නිපදවන භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා පවතින ඉල්ලුම

නිෂ්පාදන සාධක සේවා නියුක්ත කිරීමෙන් ඒ ඒ සාධකය සඳහා හිමිවන ප්‍රතිලාභය පහත දැක්වේ

- ❖ ශ්‍රමය - වැටුප්
- ❖ භූමිය - බදු කුලිය
- ❖ ප්‍රාග්ධනය - පොළිය
- ❖ ව්‍යවසායකත්වය - ලාභය

ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ (Labor Market)

සේවා යෝජකයන් සහ සේවා දායකයන් අතර ශ්‍රමය හුවමාරුවන වෙළෙඳපොළ ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ ලෙස හැඳින්වේ

ශ්‍රම ඉල්ලුම (Labor Demand)

විවිධ වැටුප් අනුපාතික යටතේ සේවා නියුක්ත කිරීමට (මිලට ගැනීමට) සූදානම් විවිධ ශ්‍රම පැය ප්‍රමාණයන් ශ්‍රම ඉල්ලුම ලෙස හැඳින්වේ

එය පහත සඳහන් සාධක මත තීරණය වේ.

- ශ්‍රම සාධනයේ ඵලදායිතාව
- වැටුප් අනුපාතිකය (ශ්‍රමයේ මිල)
- විකල්ප සාධකවල මිල (ප්‍රාග්ධනයේ මිල හෙවත් පොලී අනුපාතිකය)
- ශ්‍රමය භාවිත කර නිපදවන භාණ්ඩ වලට ඇති ඉල්ලුම

සාධකයකට ඇති ඉල්ලුම ව්‍යුත්පන්න ඉල්ලුමක් වන බැවින්,සාධකයක් ඉල්ලුම් කරන විට සේවයෝජකයා සොයා බලන්නේ එම සාධකය යොදා ගෙන නිපදවිය හැකි භාණ්ඩ ප්‍රමාණය හෝ සේවා ප්‍රමාණය හෝ කොපමණ වේද කියාය

කිසියම් නිෂ්පාදන සාධකයක් සතු මෙම ගුණාංගය,එනම් භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීමේ හැකියාව එම සාධකයේ ද්‍රව්‍යමය ඵලදායිතාව ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ

ශ්‍රම ඉල්ලුම ආශ්‍රිත සංකල්ප

■ මුළු ද්‍රව්‍යමය ඵලදායිතාව / නිෂ්පාදිතය **Total Physical Product (TTP)**

මුළු ද්‍රව්‍යමය ඵලදායිතාව යනු, කිසියම් නිෂ්පාදන සාධකයක් යොදාගෙන (ශ්‍රමය) නිපදවිය හැකි මුළු භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණය වේ.

උදා :-

ශ්‍රමිකයින් දස දෙනෙකු දිනකට විදුලි බුබුළු 200ක් නිපදවයි නම් ශ්‍රමයේ මුළු ද්‍රව්‍යමය ඵලදායිතාව විදුලි බුබුළු 200කි.

■ ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය **Marginal Physical Product (MPP)**

ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය යනු, අතිරේක ශ්‍රම ඒකකයක් මගින් මුළු ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතයට අලුතින් එකතුවන ප්‍රමාණය වේ

නැතහොත් ශ්‍රමය එක් ඒකකයකින් වෙනස් කිරීමේදී මුළු ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතයේ හට ගන්නා වෙනස්වීමයි

උදා -

ඉහත උදාහරණයේ තවත් ශ්‍රමකයෙකු සේවා නියුක්ත කළ විට නිපදවන විදුලි බුබුළු ප්‍රමාණය දිනකට (250) දක්වා වැඩි වී නම් ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය විදුලි බුබුළු 50කි.

ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය = මුළු ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතයේ වෙනස / ශ්‍රම ඒකක ප්‍රමාණයේ වෙනස

$$MPP = \Delta TPP / \Delta L$$

ශ්‍රමය සමානුපාතිකව වැඩි කිරීමේදී ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය ක්‍රමයෙන් අඩුවේ. එමගින් හිතවන ඵලදායිතා නීතිය නිරූපණය කරයි

ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය Marginal Revenue Product (MRP)

ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය යනු, අතිරේක ශ්‍රම ඒකකයක් යොදාගැනීම නිසා නිෂ්පාදකයාගේ මුළු අයහාරයට අලුතින් එකතුවන ප්‍රමාණයයි

එනම් ආන්තික ද්‍රව්‍යමය ඵලදාව අලෙවි කිරීමෙන් උපයා ගත හැකි ආදායමයි. එය ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය මිලෙන් ගුණ කිරීමෙන් ලබාගත හැකිය

ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය = ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය x මිල

$$MRP = MPP \times P$$

ශ්‍රම ඉල්ලුම ආශ්‍රිත සංකල්ප සාකච්ඡා කරනු ලබන්නේ ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ තරගකාරී යැයි උපකල්පනය කරමිණි

ඒ නිසා පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළක ආන්තික අයහාරය භාණ්ඩයේ මිලට සමාන (MR = P) වන බැවින් MRP පහත පරිදි ද ගණනය කිරීමට හැකිය

ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය = ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය X ආන්තික අයහාරය

$$MRP = MPP \times MR$$

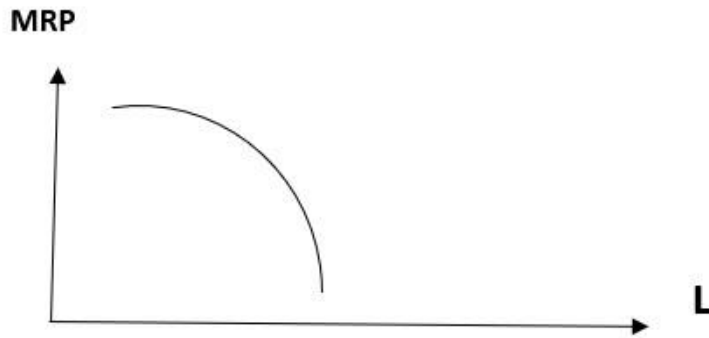

ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිත වක්‍රය

ශ්‍රමය හා ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය අතර සම්බන්ධතාව නිරූපණය කරන රූප සටහන ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිත වක්‍රය ලෙස හැඳින්වේ

පැවරුණු මිලක් යටතේ ක්‍රියාත්මකවන පුර්ණ තරඟකාරී ආයතනයක්, ශ්‍රමය සමානුපාතිකව වැඩි කරන විට ආන්තික අඩුවන අයහාර ක්‍රමයෙන් ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය බැවින් ආන්තික නිෂ්පාදිතය ද අඩුවේ

ඒ නිසා බැවුම් වේ

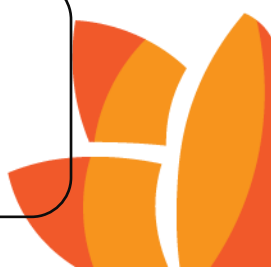

MRP වක්‍රය පහතට

ආන්තික සාධක පිරිවැය (Marginal Factor Cost)

අතිරේක සේවකයෙකු සේවා නියුක්ත කිරීම සඳහා දැරීමට සිදුවන පිරිවැය ආන්තික සාධක පිරිවැය ලෙස හැඳින්වේ

$$\text{ආන්තික සාධක පිරිවැය (MFC)} = \frac{\text{මුළු පිරිවැයේ වෙනස}}{\text{සාධක ප්‍රමාණයේ වෙනස}}$$

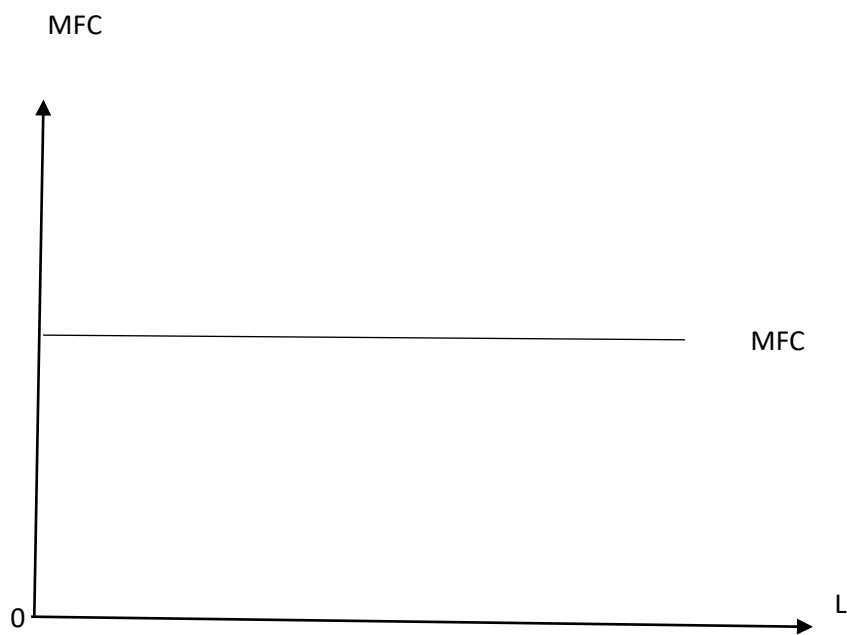
$$MFC = \frac{\Delta TC}{\Delta L}$$

තරඟකාරී වෙළෙඳපොළකින් සාධක මිලදී ගන්නා සේවායෝජකයකුට වෙළෙඳපොළේ පවතින මිලට තමන් කැමති ප්‍රමාණයක් සාධක මිලදී ගත හැකිය

එවිට ආන්තික සාධක පිරිවැය ස්ථාවර අගයක් ගනී

$$MFC = W$$

ඒ අනුව ආන්තික සාධක පිරිවැය වක්‍රය පහත පරිදි දැක්විය හැක

- ❖ ආන්තික සාධක පිරිවැය වැටුප් අනුපාතිකයට සමාන වන නිසා එහි වක්‍රය තිරස් අක්ෂයට සමාන්තරව පිහිටයි

පූර්ණ තරඟකාරී ආයතනයක අලෙවි කරන භාණ්ඩයක මිල රු:50කි. ශ්‍රමය සමානුපාතිකව වැඩිකරන විට ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය හා ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය හැසිරෙන ආකාරය පහත සඳහන් වගුවෙන් දැක්වේ

මෙම ආර්ථිකයේ වැටුප් අනුපාතිකය ශ්‍රම ඒකකයක් සඳහා රු:200කි

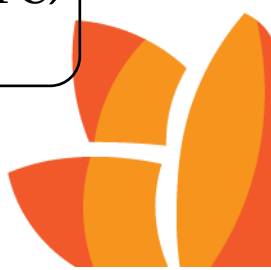
ශ්‍රම ඒකක	මුළු ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය (TPP)	මුළු අයහාරය (TR) රු:	ආන්තික ද්‍රව්‍යමය නිෂ්පාදිතය (MPP)	ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය (MRP)	ආන්තික සාධක පිරිවැය (MFC)
0	0	0			200
1	50	500	50	500	200
2	90	900	40	400	200
3	120	1200	30	300	200
4	140	1400	20	200	200
5	150	1500	10	100	200

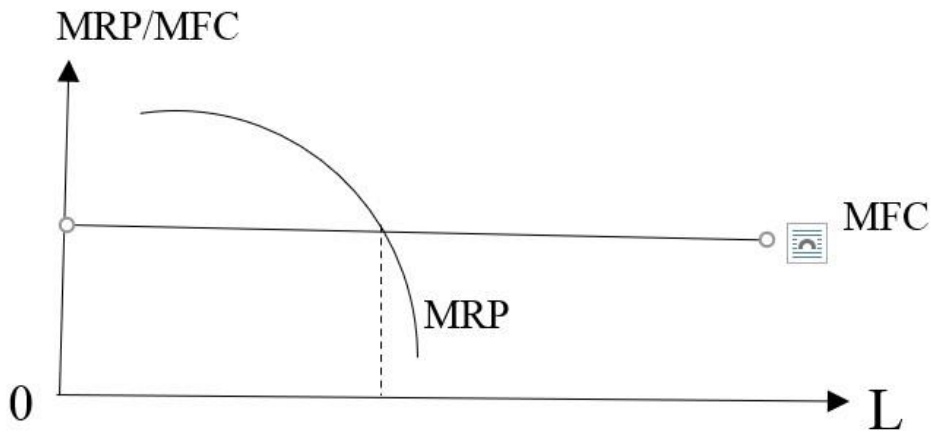
ආයතනයක සමතුලිත ශ්‍රම ඉල්ලුම තීරණය වීම

ලාභ උපරිම කිරීමේ අරමුණින් කටයුතු කරන නිෂ්පාදකයෙකු සෑම විටම සාධක සේවා නියුක්තිය පිලිබඳ තීරණ ගනු ලබන්නේ කිසියම් සාධකයක් අතිරේක වශයෙන් වැය කිරීමෙන් ලැබෙන අයහාරය (ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය) සහ අතිරේක සාධකයේ පිරිවැය (ආන්තික සාධක පිරිවැය) සංසන්දනය කිරීමෙනි

සේවා නියුක්තිය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රශස්ත නැතිනම් සමතුලිත ශ්‍රම ඉල්ලුම තීරණය වන්නේ ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය (MRP) ආන්තික සාධක පිරිවැයට (MFC) සමාන වන විටදීය

ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිතය (MRP) = ආන්තික සාධක පිරිවැය (MFC)

වෙළෙඳපොළ ශ්‍රම ඉල්ලුම් වක්‍රය

- ශ්‍රම ඉල්ලුම් වක්‍රය යනු විවිධ වැටුප් අනුපාතික යටතේ ආයතනයක් විසින් සේවා නියුක්ත කිරීමට සූදානම් විවිධ ශ්‍රම ඒකක ප්‍රමාණ අතර සම්බන්ධතාවය ජ්‍යාමිතිකව නිරූපණය කිරීම වේ
- සෑම නිෂ්පාදන ආයතනයකටම ශ්‍රමයේ ඵලදායිතාව පෙන්නුම් කෙරෙන ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදන වක්‍රයක් ඇත. එක් එක් ආයතනවල ශ්‍රම ඉල්ලුම් වක්‍රය වන්නේ ද මෙයයි
- ශ්‍රමය භාවිතා කරන සියලුම ආයතනවල ආන්තික අයහාර නිෂ්පාදිත වක්‍ර තිරස් අතට එකතූකිරීමෙන් ශ්‍රමය සඳහා වන වෙළෙඳපොළ ඉල්ලුම් වක්‍රය ලැබේ
- ශ්‍රම ඉල්ලුම් වක්‍රය ද භාණ්ඩයක ඉල්ලුම් වක්‍රය මෙන් පහතට බැවුම් වෙයි. එනම් වැටුප් අනුපාතිකය සහ ශ්‍රම ඉල්ලුම් ප්‍රමාණය අතර ඇත්තේ ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධයකි

ශ්‍රම සැපයුම (Labour Supply)

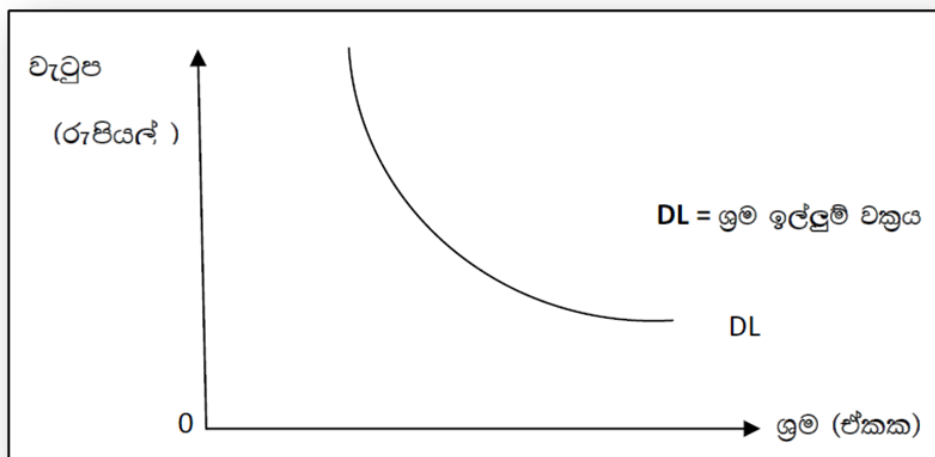
ශ්‍රමිකයෙකුගේ ශ්‍රම සැපයුම

ශ්‍රමිකයෙකුගේ ශ්‍රම සැපයුම යනු, විවිධ වැටුප් අනුපාතික යටතේ ශ්‍රමිකයෙකු සැපයීමට සූදානම් ශ්‍රම ඒකක ප්‍රමාණය වේ

මෙය ප්‍රධාන සාධක දෙකක් මත රඳා පවතී

1. වැටුපෙන් ලැබෙන උපයෝගීතාවය

වැටුපෙන් මිලට ගත හැකි භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණය හෙවත් මූල්‍ය වැටුපෙහි මුද්‍රිත අගය පිලිබඳ සැහිමයි

2. රැකියාව කිරීමෙන් ලැබෙන උපයෝගීතාවය

රැකියාවේ ස්වභාවය, වැඩ පරිසරය, අධ්‍යාපනය / පුහුණුව ආදිය සඳහා ඇති ඉඩ ප්‍රස්තා, විශ්‍රාම ක්‍රමය වැනි සමාජ ආරක්ෂණ වැඩපිලිවෙලවල්, සේවක සුභසාධනය, සමාජ පිලිගැනීම යනාදී කරුණු වලින් ලැබෙන තෘප්තියයි.

❖ ආර්ථිකයක ශ්‍රම සැපයුම

ආර්ථිකයක ශ්‍රම සැපයුම යනු, යම් දෙන ලද අවස්ථාවක එලදායී ආර්ථික කටයුත්තකට යොදවා ඇති හා යෙදවීමට අපේක්ෂිත ශ්‍රම ඒකක ප්‍රමාණයයි. (ශ්‍රම දින හෝ පැය ගණන)

මේ අනුව රටක ශ්‍රම සැපයුම තීරණය කරනු ලබන සාධක පහත දැක්වේ

- ජනගහනයේ ප්‍රමාණය හා වයස් සංයුතිය
- ජනගහනයෙන් ශ්‍රම හමුදාවට ඇතුළත්වන ප්‍රමාණය
- පුද්ගලයන් විසින් අඩු කරනු ලබන කාලය (වැඩ කරන දවස්)
- ශ්‍රම හමුදාවේ කාර්යක්ෂමතාවය හා නිපුණතාව
- වැටුප් අනුපාතිකය

❖ ශ්‍රම සැපයුම් වක්‍රය

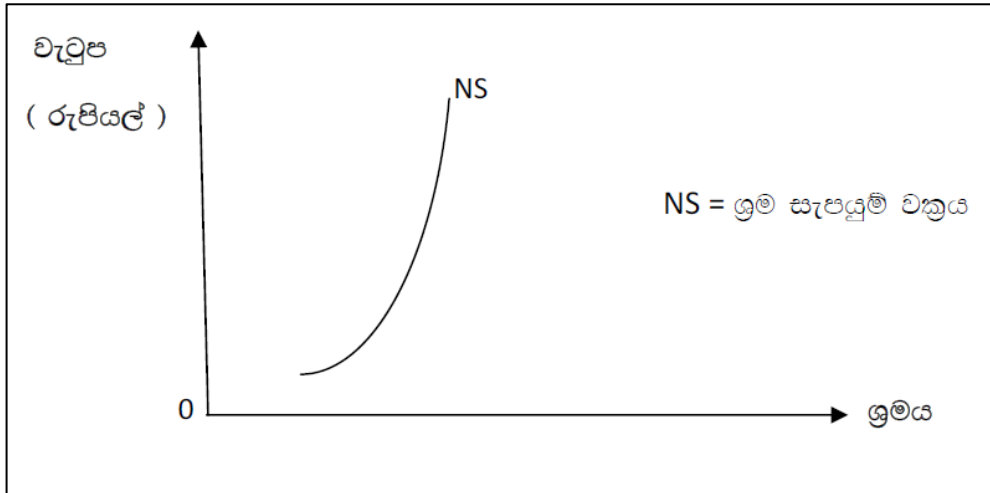
පුද්ගලයෙකුගේ ශ්‍රම සැපයුම් වක්‍රය මගින් විවිධ වැටුප් අනුපාතික යටතේ එම පුද්ගලයා විසින් සැපයීමට සූදානම් ශ්‍රම ඒකක ප්‍රමාණය ජ්‍යාමිතිකව නිරූපණය කෙරෙයි

පුද්ගලයෙකුගේ ශ්‍රම සැපයුම, වැටුපෙහි ධන ශ්‍රිතයක් වෙයි. පුද්ගලයන්ගේ ශ්‍රම සැපයුම් වක්‍ර තිරස් අතට එකතු කිරීමෙන් ආර්ථිකයක සමස්ත ශ්‍රම සැපයුම් වක්‍රය ලැබේ

ශ්‍රම සැපයුම් වක්‍රය ආවස්ථික පිරිවැය වක්‍රය ලෙසද සැලකේ. එමගින් නිරූපණය කරන්නේ ශ්‍රම කාලය විකල්ප භාවිතාවක් සඳහා යෙදවීමේ ආවස්ථික පිරිවැයයි.

උදා - පුද්ගලයෙකු තම කාලය විවේක ගැනීම සඳහා යෙදවුවහොත් විවේක ගැනීමේ ආවස්ථික පිරිවැය වන්නේ වැඩ කිරීමෙන් උපයාගත හැකිව තිබූ වැටුපයි. එබැවින් වැටුප් වැඩිවන විට විවේකයේ ආවස්ථික පිරිවැය වැඩිවන නිසා පුද්ගල ශ්‍රමය වැඩිපුර සැපයීමට පෙළඹේ.

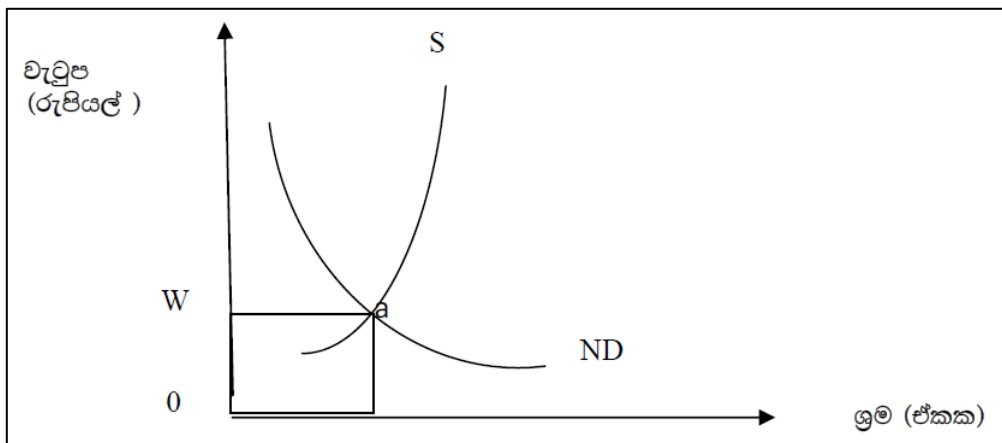

ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය

ශ්‍රම වෙළෙඳපොළේ ඉල්ලුමේ හා සැපයුමේ අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය මත ශ්‍රම වෙළෙඳපොළක සමතුලිත වැටුප් අනුපාතිකය සහ සමතුලිත සේවා නියුක්ති මට්ටම තීරණය වේ

උදාහරණ :-

කිසියම් කාලපරිච්ඡේදයක් සඳහා ගණකාධිකාරීවරයකුගේ වැටුප සහ සේවා නියුක්තවන ගණකාධිවරුන් සංඛ්‍යාව තීරණය වන්නේ එම කාලය තුළ වෙළෙඳපොළේ ගණකාදිවරුන් සඳහා ඇති ඉල්ලුමත් ඔවුන්ගේ සැපයුමත් මතය.

මූල්‍ය වැටුප හා මූර්ත වැටුප අතර වෙනස

මූල්‍ය වැටුප යන්නෙන් අදහස් කරනුයේ යම් කාලච්ඡේදයක් සඳහා ශ්‍රමය සැපයීම වෙනුවෙන් ගෙවනු ලබන මුදල් ප්‍රමාණය හෙවත් ලැබෙන මුදල් ප්‍රමාණයයි

මෙය නාමික වැටුප / මුදල් වැටුප ලෙසද හැඳින්වේ

මූර්ත වැටුප යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ මුදල් වැටුපෙන් මිලදී ගත හැකි භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණය හෙවත් මුදල් වැටුපෙහි ක්‍රය ශක්තියයි

එය ප්‍රධාන වශයෙන් භාණ්ඩ හා සේවාවල මිල ගණන් මත තීරණය වෙයි

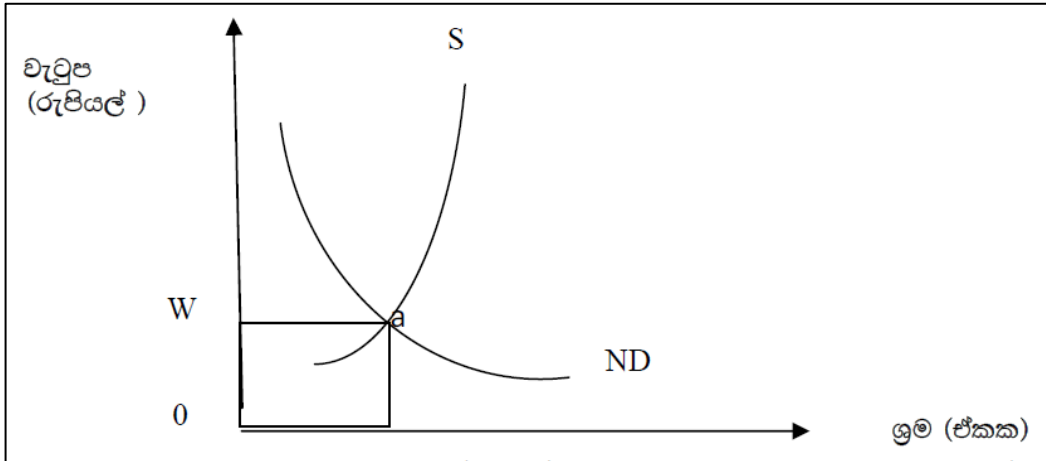
$$\text{මූර්ත වැටුප} = \text{මූල්‍ය වැටුප} / \text{පාරිභෝගික මිල දර්ශකය} \times 100$$

ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළ සමතුලිතය

- ප්‍රාග්ධනය භාවිතා කිරීම වෙනුවෙන් ගෙවනු ලබන මිල පොලිය වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය සඳහා සම්පත් ලැබෙන්නේ මිනිසුන් විසින් පරිභෝජනය නොකොට ඉතිරි කර ගත් ආදායම් වලිනි
- ප්‍රාග්ධනය හිමි පුද්ගලයෝ සෘජුව හෝ වක්‍රව හෝ පොලී ස්වරූපයෙන් ආදායම් උපයා ගනිති. ඒ නිසා පොලිය එක්කෝ ආයෝජනය කරන ලද ප්‍රාග්ධනය විසින් උපයා ගනු ලබන ආදායමක් හෝ අරමුදල් ණයට ලබා ගැනීමේ පිරිවැයක් හෝ වශයෙන් සැලකිය හැකිය
- ආර්ථිකයක පොලී අනුපාතිකය තීරණය වන්නේ ණය අරමුදල් වෙළෙඳපොළෙහි ණය අරමුදල් සඳහා ඇති ඉල්ලුම හා ඒවායේ සැපයුම මතය
- ණය අරමුදල් සඳහා කරන ඉල්ලුම පොලී ප්‍රමාණය කෙරෙහි සංවේදීතාවක් දක්වයි
- ඒ අනුව ණය අරමුදල් සඳහා ඇති ඉල්ලුම හා පොලී අනුපාතිකය අතර ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාවයක් දක්නට ලැබේ
- ණය අරමුදල් සැපයුම මූලික වශයෙන් තීරණය වන්නේ කුටුම්භ ඉතුරුම් මතය

- අනිකුත් කරුණු නොවෙනස්ව පවති නම් මිනිසුන්ගේ වර්තමාන ආදායමින් වැඩි වැඩියෙන් ඉතිරි කිරීමට පෙළඹෙන්නේ ඒ සඳහා වැඩි වැඩියෙන් පොලී ගෙවනු ලැබෙනමය
- මේ අනුව පොලී අනුපාතිකය සහ ඉතුරුම් සැපයුම අතර අනුලෝම සම්බන්ධයක් දක්නට ලැබේ

නාමික පොලී අනුපාතිකය හා මුර්ත පොලී අනුපාතිකය

මුදලේ නාමික අගය පදනම් කරගෙන ප්‍රකාශ කරනු ලබන පොලී අනුපාතිකය නාමික අනුපාතිකයයි.

සාමාන්‍යයෙන් වෙළෙඳපොළේ පොලී අනුපාතික ප්‍රකාශ කරනු ලබන්නේ නාමික අගයන්ගෙනි

උදා - වාර්ෂික පොලී අනුපාතිකය (10%) ක්. එනම් රු.100ණයක් වර්ෂයක් සඳහා ගත් පුද්ගලයෙකු වර්ෂය අවසානයේ රු.110 ගෙවිය යුතුයි. මෙහිදී මුදල් ඒකකයන්හි හටගත හැකි වෙනස්කම් සැලකිල්ලට නොගැනේ.

මුර්ත පොලී අනුපාතිකය යනු, මුදලේ ස්ථාවර අගය (මුර්ථ අගය) පදනම් කරගෙන ප්‍රකාශ කරනු ලබන පොලී අනුපාතිකයක් හෙවත් උද්ධමනය සඳහා ගළපන ලද පොලී අනුපාතිකයයි.

නාමික පොලී අනුපාතිකයෙන් මිල මට්ටම වෙනස් වූ ප්‍රතිශතය අඩු කළ විට මූර්ත පොලී අනුපාතිකය ගණනය කළ හැක.

❖ මූර්ත පොලී අනුපාතිකය - නාමික පොලී අනුපාතිකය - පොදු මිල මට්ටම වෙනස් වූ ප්‍රතිශතය

ආයෝජන හා ඉතුරුම් තීරණ ගැනීමේදී පුද්ගලයෝ මූර්ත පොලී අනුපාතිකය සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ

සංක්‍රාම ඉපයීම් හා ආර්ථික බදු කුලිය

සංක්‍රාම ඉපයීම්

- කිසියම් සාධකයක් පවත්නා භාවිතයේ රඳවා තබා ගැනීම සඳහා එම සාධකය අපේක්ෂා කරන අවම මිල එම සාධකයේ සංක්‍රාම ඉපයීමයි.
- සාධකයකට එම අවම ප්‍රමාණයවත් උපයා ගත නොහැකි නම් එම සාධකය තව දුරටත් එම කාර්යයේ නිරත නොවී, එම ඉපයීම ලබා ගත හැකි වෙනත් භාවිතයක් කරා ඉවත්ව යනු ඇත.

සංක්‍රාම ඉපයීම් පෙන්නුම් කරනුයේ සාධකයේ ආවස්ථික පිරිවැය වේ

ආර්ථික බදු කුලිය

කිසියම් නිෂ්පාදන සාධකයක් පවත්නා භාවිතයේ රඳවා ගැනීම සඳහා අපේක්ෂා කරන අවම ගෙවීම ඉක්මවා ආදායමක් උපයා ගන්නේ නම් එම අතිරික්ත ආදායම ආර්ථික බදුකුලිය ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ

එනම් යම් සාධකයක වර්තමාන ඉපයුම සංක්‍රාම ගෙවීම ඉක්මවා යන්නේ නම් ඒ ඉක්මවා යන ප්‍රමාණය ආර්ථික බදු කුලියෙන් පෙන්නුම් කෙරෙයි

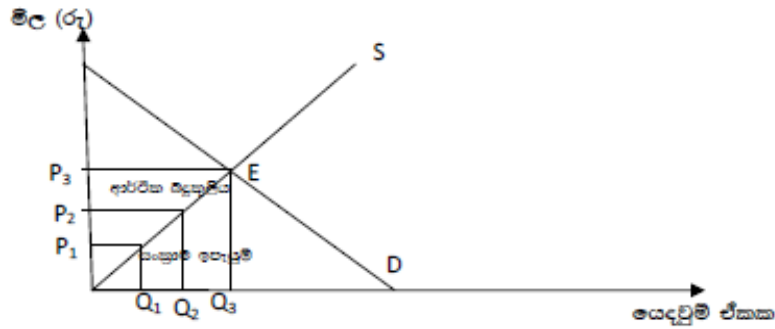
උදාහරණ - : කිසියම් පුද්ගලයෙක් වර්තමාන සේවා නියුක්තිය මගින් දිනකට රුපියල් 1000ක් ද, ඊළඟට කළ හැකි රැකියාව තුළින් දිනකට රුපියල් 800ක් ද ඉපයීමට හැකිවේ නම්, ඔහුගේ

- සංක්‍රාම ඉපයුම් - : 800

- ආර්ථික බදු කුලිය:- 200

- ආර්ථික බදු කුලිය හා සංක්‍රාම ඉපැයුම් පහත ආකාරයට ප්‍රස්තාර සටහනක් මගින් පෙන්වනු ලබයි.

- සාධක සැපයුම් වක්‍රයෙන් එම සාධකයේ ඒ ඒ ඒකකය සැපයීම සඳහා සැපයුම්කරුවා බලාපොරොත්තු වන අවම මිල එනම් ආවේණික පිරිවැය පෙන්වනු ලබයි.
- රූප සටහනට අනුව සාධකයෙහි සමතුලිත මිල P_3 හා සමතුලිත ප්‍රමාණය Q_3 වේ.
- $OP_3 EQ_3$ සෘජුකෝණාස්‍රයේ කේන්ද්‍රස්ථලයෙන් Q_3 ප්‍රමාණය සේවා නියුක්ත වන විට සාධකය සඳහා ලැබෙන මුළු ඉපැයුම් ප්‍රමාණය පෙන්වනු ලබයි.
- මේ මුළු ඉපැයුම් ආර්ථික බදු කුලිය හා සංක්‍රාම ඉපැයුම් යන සංරචක දෙකකින් සමන්විත ය.
- ඒ අනුව $OP_3 E$ ත්‍රිකෝණයේ කේන්ද්‍රස්ථලය Q_3 ප්‍රමාණය සේවා නියුක්ත කිරීමෙන් ලැබෙන ආර්ථික බදු කුලිය ද $OE Q_3$ ත්‍රිකෝණයේ කේන්ද්‍රස්ථලය Q_3 සේවා නියුක්ත කිරීමෙන් ලැබෙන සංක්‍රාම ඉපැයුම් ද වේ.
- තව දුරටත් සාධකයේ මුළු ඉපැයුම් ආර්ථික බදු කුලිය හා සංක්‍රාම ඉපැයුම් ලෙස කොටස් වී යන ආකාරය පහත පරිදි හඳුනාගත හැකි ය.
- රූප සටහන අනුව,
- Q_1 සේවා නියුක්ත කරවීම සඳහා සාධක හිමියන්ට ගෙවිය යුතු අවම මිල එනම් සංක්‍රාම ඉපැයුම් P_1 වේ. එහෙත් Q_1 සේවා නියුක්ත කරන විට එම සාධකයේ වෙළෙඳපොළ මිල P_3 වේ. මේ නිසා $P_3 - P_1$ අතර වෙනස ආර්ථික බදු කුලිය වේ.
- මේ ආකාරයෙන් ම Q_2 සේවා නියුක්ත කරන විට සංක්‍රාම ඉපැයුම් P_2 වේ. $P_3 - P_1$ අතර වෙනස ආර්ථික බදු කුලිය වේ.
- Q_3 සේවා නියුක්ත කරන විට ගෙවිය යුතු අවම මිල P_3 වේ. එය සාධකයේ වෙළෙඳපොළ මිලට සමාන හෙයින් එහිදී මුළු ඉපැයුම් සංක්‍රාම ඉපැයුම් වේ.

සාධක සැපයුම් හමුදාවය විවිධ වන විට ආර්ථික බදු කුලිය හා සංක්‍රාම ඉපැයුම් හිඳ වෙනස්කම් ඇතිවේ.

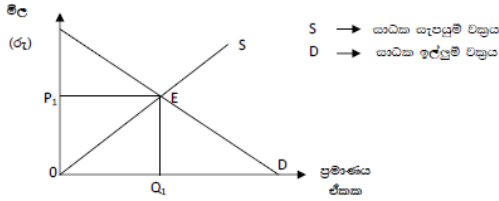
පූර්ණ නම්‍ය සාධක
සැපයුම

අනම්‍ය සාධක
සැපයුම

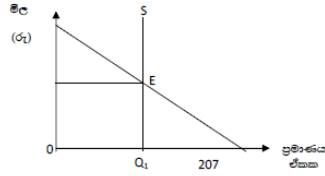
ඒකීය නම්‍ය සාධක සැපයුම් අවස්ථාවක සාධක ඉපයුම්

- සාධක සැපයුම් ඒකීය නම්‍ය වන විට ආර්ථික බදු කුලිය හා සංක්‍රාම ඉපයුම් එකිනෙකට සමාන වේ.
- පහත රූප සටහනෙන් දැක්වෙන්නේ එම තත්ත්වය යි.

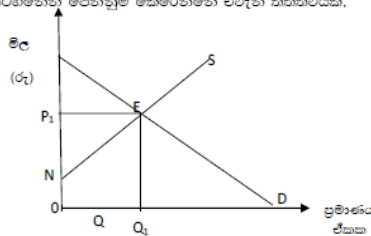
පූර්ණ අනම්‍ය සාධක සැපයුම් අවස්ථාවක සාධක ඉපයුම්

- සාධක සැපයුම් පූර්ණ අනම්‍ය වන විට මුළු සාධක ඉපයුම් ආර්ථික බදු කුලියෙන් සම්පූර්ණ වේ.
- පහත රූප සටහනින් පෙන්වුම් කෙරෙන්නේ එබඳු තත්ත්වයකි.

නම්‍ය සාධක සැපයුම් අවස්ථාවක දී සාධක ඉපයුම් :-

- සාධක සැපයුම් නම්‍ය වන විට වැඩි කොටසක් සංක්‍රාම ඉපයුම් වන අතර අතර අඩු කොටස ආර්ථික බදු කුලිය වේ.
- පහත රූප සටහනෙන් පෙන්වුම් කෙරෙන්නේ එවැනි තත්ත්වයකි.

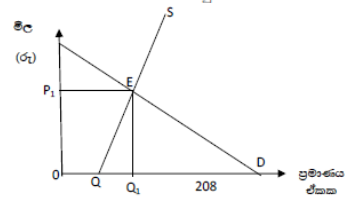

- ඉහත රූප සටහනේ OP_1EQ_1 සෘජුකෝණයේ ක්ෂේත්‍රය මුළු සාධක ඉපයුම් වේ.
- එයින් NP_1E ක්ෂේත්‍රය ආර්ථික බදු කුලිය වන අතර $ONEQ_1$ ප්‍රදේශය සංක්‍රාම ඉපයුම් වේ.
- මෙහිදී $ONEQ_1$ ක්ෂේත්‍රය NP_1E ක්ෂේත්‍රයට වඩා වැඩි වීමෙන් නම්‍ය සාධක සැපයුම්ක දී වැඩි කොටසක් සංක්‍රාම ඉපයුම් බව පැහැදිලි වේ.

- පූර්ණ සටහනේ දැක්වෙන පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාවේ දී සාධකයේ මිල ගුණ වුව ද එම සාධකයේ සැපයුම් ප්‍රමාණය Q_1 වේ.
- වෙළෙඳපොළ සාධක ඉල්ලුම් හා සැපයුම් මගින්ගිරණය වූ මිල P_1 වේ. එවිට මුළු ඉපයුම් OP_1EQ_1 ක්ෂේත්‍රයෙන් දැක්වෙන අතර එම මුළු ඉපයුම් ම ආර්ථික බදු කුලියක් වේ.
- සාධකයේ ඉපයුම් මුළුමනින් ම ආර්ථික බදු කුලියක් වීමට හේතුව වන්නේ පූර්ණ අනම්‍ය සැපයුම් අවස්ථාවේ දී Q_1 ප්‍රමාණයක් සේවා නියුක්ත කිරීම සඳහා මෙහිදී යුතු මිල ගුණ වීම යි.

අනම්‍ය සාධක සැපයුම් අවස්ථාවක දී සාධක ඉපයුම් :-

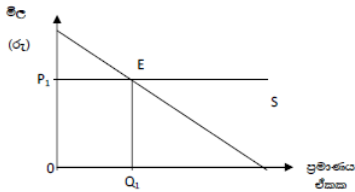
- අනම්‍ය සාධක සැපයුම්ක සමග වන විට මුළු ඉපයුම්වලින් වැඩි කොටසක් ආර්ථික බදු කුලියෙන් ද , අඩු කොටසක් සංක්‍රාම ඉපයුම් වේ.
- පහත රූප සටහනෙන් එම තත්ත්වය පෙන්වුම් කෙරේ.

- රූප සටහනට අනුව OP_1EQ_1 සෘජුකෝණය මුළු සාධක ඉපයුම් පෙන්වුම් කරන අතර එයින් OP_1EQ ප්‍රදේශයෙන් ආර්ථික බදු කුලියක් QEQ_1 ප්‍රදේශයෙන් සංක්‍රාම ඉපයුම්ක පෙන්වුම් කරයි.
- මෙහි දී OP_1EQ ක්ෂේත්‍රය QEQ_1 ක්ෂේත්‍රයට වඩා වැඩි වීමෙන් පෙන්වුම් කෙරෙන්නේ අනම්‍ය සාධක සැපයුම්ක දී ආර්ථික බදු කුලිය සංක්‍රාම ඉපයුම්වලට වඩා වැඩි බව යි.

පූර්ණ නම්‍ය සාධක සැපයුම් අවස්ථාවක දී සාධක ඉපයුම් :-

- සාධකයේ සැපයුම් පූර්ණ නම්‍ය වන විට මුළු ඉපයුම් සංක්‍රාම ඉපයුම් වේ.
- පහත රූප සටහනින් එම තත්ත්වය පෙන්වුම් කෙරේ.

- සාධක සැපයුම් පූර්ණ නම්‍ය වන විට P_1 මිලට ඕනෑ ම සාධක ප්‍රමාණයක් සැපයීමට සාධක හිමියෝ සැමැත්තන් දක්වති.
- මේ නිසා OP_1EQ_1 සෘජුකෝණයේ ක්ෂේත්‍රය මුළුමනින්ම සංක්‍රාම ඉපයුම් වේ.
 - (නිදසුන් - භූමි සාධකය සැලකිල්ලට ගත හොත් එක් වගාවකින් වෙනත් වගාවකට මාරු වීම හැකි වීම)

සම්ප්‍රදායිකව “බදු කුලිය” යන සංකල්පය

භාවිතා කරනු ලැබුවේ භූමිය ඈතුවේ

ස්වභාවික සම්පත්වල ඉපයුම පෙන්වුම් කිරීම සඳහාය

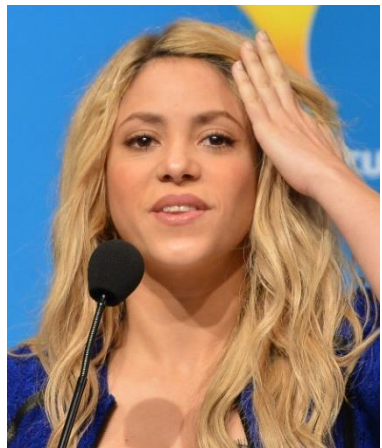
ඊට හේතුව වූයේ ස්වභාවික සම්පත්වලට ඈති සුවිශේෂී ගුණයක් වන සැපයුම අනම්‍ය වීමය

එම ස්වභාවික සම්පත් සැපයුමේ ඇති මෙම අනමය ස්වභාවය නිසා භූමියට බදු කුලියක් උපයාගත හැකිය

නමුත් ආර්ථික බදුකුලිය පිලිබඳ නූතන ප්‍රවේශය යටතේ ස්වභාවික සම්පත් පමණක් නොව, අනමය සැපයුමක් ඇති ඕනෑම සාධකයකට ආර්ථික බදු කුලි උපයා ගැනීමේ හැකියාවක් ඇති බව අවධාරණය කෙරේ

උදා - වෘත්තීය ක්‍රීඩකයන්, ගායකයන්, නළු නිලියන්, ගුරුවරුන්, නීතිඥයන්, වෛද්‍යවරුන්, පෝනීර්වේදීන් වැනි අය සතු විශේෂ හැකියාවන් නිසා ඔවුන් විශාල වශයෙන් ආර්ථික බදු කුලි උපයයි.

ආර්ථික ලාභය

අවිනිශ්චිත පරිසරයක් තුළ සාර්ථක ලෙස ව්‍යාපාරික තීරණ ගැනීමත් නමයතාවයන් හඳුන්වා දීමත් වෙනුවෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභයක් ලෙස ආර්ථික ලාභය සැලකිය හැක

ආර්ථික ලාභ ජනනය කෙරෙන තවත් මූලාශ්‍රයක් වන්නේ වෙළෙඳපොළ බලයයි

ගතික ආර්ථිකයක ව්‍යවසායකයන් විසින් ඉටුකරනු ලබන විශේෂ කාර්යභාරය ආශ්‍රයෙන් ආර්ථික

ලාභවල ව්‍යාපාර වක්‍රයන්ගේ ආකාරයට ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වය සැලකිල්ලට ගනිමින් සාහික ගිණුම්

සකස් කිරීමේ සුදානම ප්‍රදර්ශනය කරයි.

→ අවිනිශ්චිත පරිසරයක් තුළ ව්‍යාපාරික තීරණ ගැනීමේ අවධානම් දැරීම.

→ අවිනිශ්චිත පරිසරයක් තුළ විවිධ ආර්ථික අරමුණු සාර්ව ආර්ථික ගැටලු සහ සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති

- සාර්ව ආර්ථික අරමුණු සහ සාර්ව ආර්ථික විචල්‍ය නම් කරයි.
- සාර්ව ආර්ථික ගැටලු විස්තර කරයි.

අවධානම් දැරීම හා විවිධ ආර්ථික අරමුණු සාර්ව ආර්ථික ගැටලු සහ සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති

වුවද ඒකාධිකාරී බලය කරනු විට ආර්ථික ලාභ ප්‍රදායී සමාජීය හා ආර්ථිකමය වශයෙන් සාධාරණය කල නොහැක.

- ව්‍යාපාර වක්‍රය හඳුන්වයි.
- ව්‍යාපාර වක්‍රයක විවිධ අදියර හඳුන්වයි.
- ව්‍යාපාර වක්‍ර ඇසුරෙන් ආර්ථික උච්චාවචන පැහැදිලි කරයි.
- සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති විස්තර කරයි.

සාර්ව ආර්ථික අරමුණු

- සමාජයක් විසින් සමස්ත ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වය තුළින් ඉටුකර ගැනීමට අපේක්ෂා කරන විවිධ අරමුණු සාර්ව ආර්ථික අරමුණු වශයෙන් හැඳින්වේ.
- සාර්ව ආර්ථික අරමුණු පහත සඳහන් පරිදි දැක්විය හැකි ය.
 - පූර්ණ සේවා නියුක්තිය
 - ආර්ථික ස්ථයීතාව
 - සාධාරණත්වය
 - ආර්ථික වර්ධනය
 - තිරසර සංවර්ධනය

5. සාහික ගිණුම්කරණය

සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යන්

- සමස්ත ආර්ථිකයේ ක්‍රියාකාරීත්වයට බලපෑම් කරන මූලික විචල්‍යන් සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යන් වේ.
- සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යයන් සඳහා නිදසුන් පහත පරිදි දැක්විය හැකි ය.
 - සමස්ත නිමැවුම
 - සේවා නියුක්තිය
 - පොදු මිල මට්ටම
 - විනිමය අනුපාතිකය
 - පොළී අනුපාතිකය
 - ගෙවුම් ශේෂය
 - සේවා නියුක්තිය

සාර්ව ආර්ථික ගැටලු

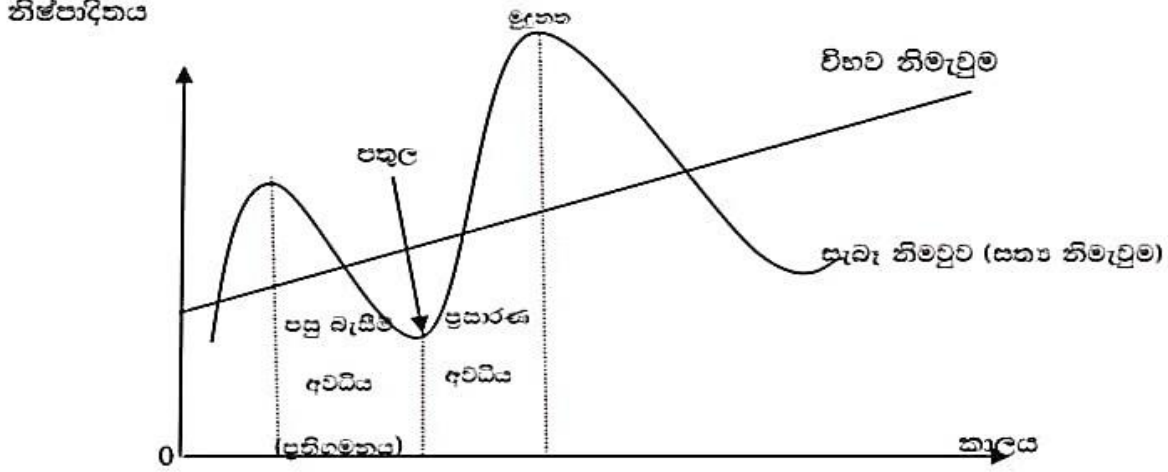
- සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යයන් අපේක්ෂිත මට්ටමට ළඟා නොවන අවස්ථාවල දී එනම් අනපේක්ෂිත සාර්ව ආර්ථික උච්චාවචනයන් ඇති වන විට දී සාර්ව ආර්ථික ගැටලු ඇති වේ.
- සාර්ව ආර්ථික ගැටලු සඳහා නිදසුන් පහත පරිදි දැක්විය හැකි ය.
 - ආර්ථික පසු බැසීම් හා ආර්ථික ප්‍රසාරණය
 - සේවා විද්‍යුක්තිය
 - උද්ධමනය

- **ආර්ථික පසුබැසීම** යනු කෙටි කාලීන (කාර්තු දෙකකට වඩා අඩු කාලයක දී සිදු වන) තත්ත්වයකි. ආර්ථිකයේ භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා සමස්ත ඉල්ලුම අඩු වී නිෂ්පාදනය අඩු වීම මගින් ආර්ථික පසුබැසීම ඇති වේ. ආර්ථික පසුබැසීම තුළින් සේවා විප්ලවය ඉහළ යයි. නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වකුයේ ලක්ෂ්‍යයකින් ඇතුළට විතැන් වීමක් මගින් ආර්ථික පසුබැසීම පෙන්නුම් කළ හැකි ය.
- **ආර්ථික ප්‍රසාරණයේ** දී ආර්ථිකයේ භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා සමස්ත ඉල්ලුම වැඩි වී සමස්ත නිමැවුම ඉහළ යාම සිදු වේ.
- ආර්ථිකයේ සමස්ත නිෂ්පාදන සාධක එලදායී ආකාරයෙන් නිෂ්පාදනය සඳහා උපරිම ලෙස භාවිත නොකිරීම **සේවා විප්ලවය** යි.
- ආර්ථිකයක පොදු මිල මට්ටමෙහි අඛණ්ඩ ඉහළ යාම **උද්ධමනය** වශයෙන් හඳුන්වයි.
- සාර්ව ආර්ථික උච්චාවචන ව්‍යාපාර වකුය ආශ්‍රයෙන් පෙන්නුම් කළ හැකි ය.
- එසේ ම සාර්ව ආර්ථිකයේ කෙටි කාලීන හා දිගු කාලීන හැසිරීම්වල සම්බන්ධතාව අවබෝධ කර ගැනීමට ද ව්‍යාපාර වකු උපයෝගී කරගත හැකි ය.

ව්‍යාපාර වකු

- කාලයත් සමඟ ආර්ථිකයේ මූර්ත දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ වක්‍රීය හැසිරීම ව්‍යාපාර වකු ලෙස හඳුන්වයි.
- **ව්‍යාපාර වකුයක අවධි 04**
 - පසුබැසීමේ අවධිය
 - පතුල
 - ප්‍රසාරණ අවධිය
 - මුදුන
- එය පහත දැක්වෙන ආකාරයට ප්‍රස්තාර සටහනකින් ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

- සැබෑ නිමැවුමෙන් සමස්ත ආර්ථිකයේ කෙටි කාලීන හැසිරීම පෙන්නුම් කරන අතර විභව නිමැවුමෙන් සමස්ත ආර්ථිකයේ දිගු කාලීන හැසිරීම පෙන්නුම් කරයි.

- විභව නිමැවුම යනු ආර්ථිකයක සම්පත් පූර්ණ හා උපරිම කාර්යක්ෂමතාවයෙන් උපයෝජනය කළ විට උද්ධමන පීඩනයකින් තොරව ලබා ගත හැකි උපරිම වූත් නිරසර වූත් නිමැවුම් මට්ටම යි.
- කාලයත් සමඟ විභව නිමැවුම වටා සැබෑ නිමැවුම දෝලනය වේ.
- විභව නිමැවුමට පහළ සත්‍ය නිමැවුමේ පහළ ම අවස්ථාව පතුල හා විභව නිමැවුමට ඉහළ සැබෑ නිමැවුමේ ඉහළ ම අවස්ථාව මුදුනක වේ.
- පතුලේ සිට මුදුනක දක්වා ගමන් කරන අවධිය නිමැවුමේ ප්‍රසාරණ අවධිය වේ.
- මුදුනක සිට පතුල දක්වා ගමන් කරන අවධිය නිමැවුමේ පසුබැසීමේ අවධිය වේ.
- ප්‍රසාරණ අවධිය පසුබැසීමේ අවධියට වඩා දීර්ඝ වේ.
- ව්‍යාපාර චක්‍රයක එක් මුදුනක සිට තවත් මුදුනකට ඇති දුර ව්‍යාපාර චක්‍රයක කාලය වේ.
- එකම ව්‍යාපාර චක්‍රයක මුදුනක් අතර දිග එකිනෙකට වෙනස් වේ.
- ව්‍යාපාර චක්‍රයක දිගු කාලීන උපතනි තත්ත්වයක් ද විභව නිමැවුම් මට්ටමෙහි පෙන්නුම් කරයි. විභව නිමැවුම් රේඛාවෙන් පෙන්නුම් කරනුයේ දිගු කාලීන ආර්ථික වෘද්ධියේ හැසිරීම යි.
- විභව නිමැවුම් මට්ටම හා සැබෑ නිමැවුම් මට්ටම් අතර වෙනස නිමැවුම් පරතරය යි.
- සාර්ව ආර්ථික අරමුණු කරා ළඟා වීමට නිමැවුම් පරතරය අවම කර ගැනීම වැදගත් වේ.

සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති

- සාර්ව ආර්ථික අරමුණු කරා ආර්ථිකය මෙහෙයවීමට ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ලෙස හැඳින්වේ.
- **සාර්ව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති**
 - මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති
 - පිස්කල් නැතහොත් රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති
 - සැපයුම් ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිපත්ති
 - ආදායම් ප්‍රතිපත්ති
 - සෘජු පාලන ප්‍රතිපත්ති
 - විදේශ වෙළෙඳ ප්‍රතිපත්ති
- එම ප්‍රතිපත්තිවලින් කිහිපයක් පහත පරිදි පැහැදිලි කළ හැකි ය.
 - **මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය** මගින් සිදු කරනුයේ මුදල් සැපයුමට හා පොළී අනුපාතයට බලපෑම් කිරීම යි. මුදල් සැපයුම හා පොළී අනුපාතය වෙනස් කිරීම මගින් නිෂ්පාදනය, පාරිභෝජනය, ඉතිරි කිරීම්, ආයෝජන, මිල මට්ටම, ආදී විචල්‍යවලට බලපෑම් කළ හැකි ය. මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සඳහා භාවිත කරන උපකරණ වනුයේ,
 - මහ බැංකු පොළී අනුපාතිකය
 - ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතිකය

- විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු වේ.
- මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කෙරෙනුයේ මහ බැංකුව විසිනි.
- රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ පිස්කල් ප්‍රතිපත්තිය යි. රාජ්‍ය ආදායම හා රාජ්‍ය වියදම වෙනස් කිරීම මගින් සාර්ව ආර්ථික විචලනයන්ට බලපෑම් කිරීම මගින් සාර්ව ආර්ථික අරමුණු කරා ළඟා විය හැකි ය. මෙම පිස්කල් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ප්‍රධාන උපකරණ වනුයේ,
 - රාජ්‍ය වියදම්
 - රාජ්‍ය බදු
 - රාජ්‍ය ණය යි.

5.2 :- වෘත්තාකාර ප්‍රවාහය ආශ්‍රයෙන් ජාතික ගිණුම්කරණයේ විවිධ ප්‍රවේශ විග්‍රහ කරයි.

- ආර්ථික කටයුතුවලට සම්බන්ධ ආර්ථික කාරක නම් කරමින් පැහැදිලි කරයි.
- සරල ආර්ථිකයක වෘත්තාකාර ප්‍රවාහය ඇසුරෙන් ආර්ථිකයක කාරක අතර පවතින අන්තර් සම්බන්ධතාව පැහැදිලි කරයි.
- සරල ආර්ථිකයක වෘත්තාකාර ප්‍රවාහය ඇසුරෙන් ජාතික ගිණුම්කරණයේ ප්‍රවේශ තුන මතු කරයි.

ආර්ථික කාරක

- සාර්ව ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වයට දායක වන විවිධ අංශ, ආර්ථික කාරක නමින් හැඳින්වේ. එම කාරක, සිවු වැදුරුම් වේ. ඒවා නම්,

1. කුටුම්භ අංශය
2. ව්‍යාපාරික අංශය
3. රාජ්‍ය අංශය
4. විදේශ අංශය

කුටුම්භ අංශයේ ප්‍රධාන කාර්ය

- ආර්ථිකයේ නිෂ්පාදන සාධක වල හිමිකාරීත්වය කුටුම්භ අංශය සතු වන අතර එම නිෂ්පාදන සාධක ව්‍යාපාරික අංශයට සැපයීම මගින් සාධක ආදායම් ඉපයීම
- ව්‍යාපාරික අංශය නිපදවන භාණ්ඩ හා සේවා මිලට ගැනීම
- ආර්ථිකයක ඉතිරි කිරීම් බිහි කිරීම
- කුටුම්භ අංශය රජයට බදු ගෙවන අතර රජය මගින් සපයන පොදු සේවා පරිභෝජනය කිරීම

ව්‍යාපාරික අංශයේ ප්‍රධාන කාර්ය

- කුටුම්භ අංශයෙන් නිෂ්පාදන සාධක මිල දී ගෙන භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කිරීම නිෂ්පාදන භාණ්ඩ විකුණා ආදායම් ලබයි.

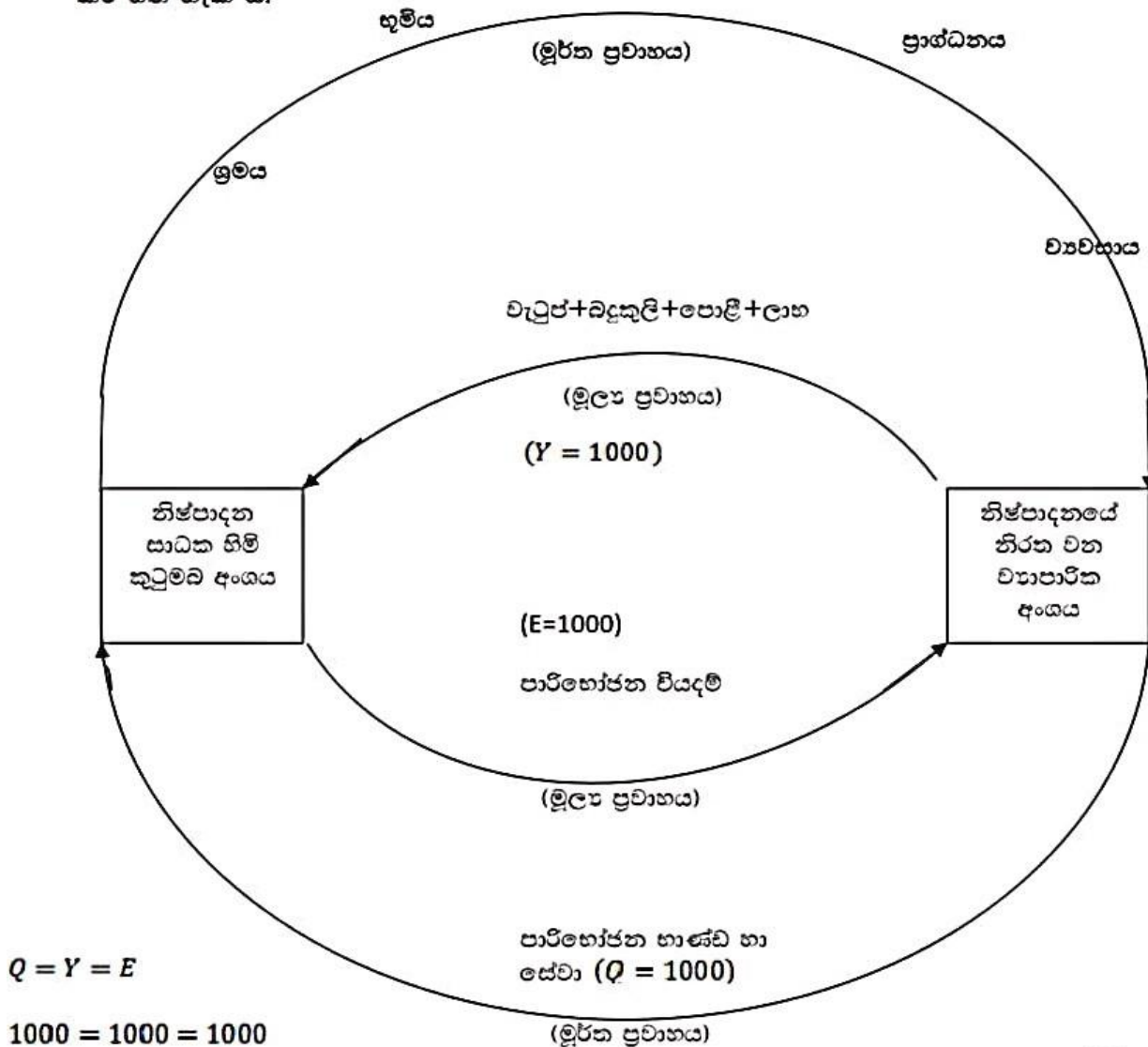
- ව්‍යාපාර උපයන ලාභවලින් හිමිකරුවන්ට ලාභාංශ ද රජයට බදු කොටසක් ද ලබා දී ආයෝජනය කරයි.

රාජ්‍ය අංශයේ ප්‍රධාන කාර්ය

- රජය විසින් අය කර ගනු ලබන බදු ආදායමෙන් මහජනතාවට පොදු භාණ්ඩ, සුභසාධන භාණ්ඩ හා සේවා සැපයීම
- ජාතික ආරක්ෂාව, නීතිය හා සාමය රැකීම, පරිසරය සුරැකීම, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය වැනි සේවා සැපයීම
- මහාමාර්ග, සන්නිවේදනය වැනි ආර්ථික පොදු කාර්ය ප්‍රාග්ධනය ද සැපයීම
- කුටුම්භවලට පාරිභෝගික සහනාධාරණ ව්‍යාපාරික අංශවලට නිෂ්පාදන සහනාධාරණ සැපයීම

විදේශ අංශයේ ප්‍රධාන කාර්ය

- භාණ්ඩ හා සේවා ආනයනය හා අපනයනය කිරීම
- විදේශ සාධක ආදායම් ලැබීම හා ගෙවීම් සිදු කිරීම
- සරල ආර්ථිකයක් ක්‍රියාකාරීත්වය වෘත්තාකාර ආදායම් ප්‍රවාහයක් ඇසුරෙන් පැහැදිලි කිරීමේදී කාරක අතර පවතින අන්තර් සම්බන්ධතාව ද පැහැදිලි කිරීමට පහත රූප සටහන උපකාරී කර ගත හැකි ය.

- ඉහත රූප සටහන ඇසුරින් ජාතික ගිණුම්කරණයේ ප්‍රවේශ තුන අංශ දෙකක් පමණක් ඇති (සරල) ආර්ථිකයක වෘත්තාකාර ප්‍රවාහය ඇසුරෙන් පහත සඳහන් පරිදි කළ හැකි ය.
- කුටුම්භ අංශයෙන් ලබා ගත් නිෂ්පාදන සාධක සංයෝග කොට ව්‍යාපාරික අංශය විසින් භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවන අතර එය ජාතික ගිණුම්කරණයට අදාළව **නිෂ්පාදන ප්‍රවේශය** වේ.
- ව්‍යාපාරික අංශය නිෂ්පාදන සාධක කුටුම්භ අංශයෙන් මිල දී ගන්නා විට කුටුම්භ අංශය වෙත සාධක ආදායම් ප්‍රවාහයක් ගමන් කරයි. එය ජාතික ගිණුම්කරණයේ **ආදායම් ප්‍රවේශය** වේ.
- ව්‍යාපාරික අංශය නිපදවනු ලබන නිෂ්පාදන භාණ්ඩ හා සේවා මිල දී ගැනීමට කුටුම්භ අංශය දරන වියදම් ජාතික ගිණුම්කරණයේ **වියදම් ප්‍රවේශය** වේ.

5.3 :- නිමැවුම් ප්‍රවේශයට අනුව ජාතික ගිණුම් සකස් කිරීමේ සුදානම ප්‍රදර්ශනය කරයි.

- බහු ගණන දෝෂය මග හරවා ගැනීමේ ක්‍රම නම් කරයි.
- අවසාන නිමැවුම් ක්‍රමය පැහැදිලි කර, එම ක්‍රමය යටතේ ජාතික ගිණුම් සකස් කරන ආකාරය ඉදිරිපත් කරයි.
- එකතු කළ වටිනාකම් ක්‍රමය පැහැදිලි කර, එම ක්‍රමය යටතේ ජාතික ගිණුම් සකස් කරන ආකාරය ඉදිරිපත් කරයි.
- දළ නිමැවුමේ වටිනාකම සහ අතරමැදි යෙදවුම් වටිනාකම යන සංකල්පය විස්තර කරයි.

බහුගණන දෝෂය

- නිෂ්පාදන ප්‍රවේශය මස්සේ ප්‍රධාන වශයෙන් සිදු වන්නේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ගණනය කිරීම යි. දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය යනු කිසියම් කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ (සාමාන්‍යයෙන් වර්ෂයක් වැනි කාල සීමාවක් තුළ) රටක ආර්ථික ප්‍රදේශය ඇතුළත නිෂ්පාදනය කරන ලද සියලු ම අවසාන භාණ්ඩ හා සේවාවල වටිනාකම යි.
- නිමැවුම් ප්‍රවේශයට අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ඇස්තමේන්තු කිරීමේ දී එක ම භාණ්ඩයේ වටිනාකම කිහිප වරක් එකතු වීමෙන් නිෂ්පාදිතයේ අගය අධිකත්සේරුවට ලක් වේ. මෙලෙස එක ම භාණ්ඩ වටිනාකම කිහිපවරක් නිෂ්පාදිතයේ අගයට ඇතුළත් වීම බහුගණන දෝෂය ලෙස හඳුන්වයි.
- මේ නිසා බහුගණන දෝෂය මග හරවා ගැනීම සඳහා සමස්ත නිෂ්පාදිතය ගණනය කිරීමේ ක්‍රම දෙකක් පවතී.
 1. අවසාන නිෂ්පාදිත ක්‍රමය
 2. එකතු කළ වටිනාකම් ක්‍රමය
- අවසාන නිෂ්පාදිත ක්‍රමයට නිෂ්පාදිතය ගණනය කළ ද දළ එකතු කළ වටිනාකම් ක්‍රමයට ගණනය කළ ද ඒ සඳහා ලැබෙන අගය සමාන විය යුතු ය.

අවසාන හිමිපාදිත ක්‍රමය

- නිෂ්පාදිත ක්‍රියාවලියේ අවසාන අදියර පසු කළ, එනම් තවදුරටත් සකස් කිරීමෙන් තොර ව පරිභෝජනය හෝ ආයෝජනය හෝ සඳහා යොදාගත හැකි භාණ්ඩ හෝ සේවා පමණක් ජාතික ගිණුම්වලට ඇතුළත් කිරීම අවසාන නිෂ්පාදිත ක්‍රමය යි.
- අවසාන නිෂ්පාදිත ක්‍රමයට අනුව සමස්ත නිෂ්පාදිතය ගණනය කරනුයේ පරිභෝජන භාණ්ඩ හා ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩවල නිෂ්පාදනයේ එකතුවට තොග වෙනස් වීම් ගැළපීමෙනි.
- බහු ගණන දෝෂ මඟහැරවීමට අවසාන නිමැවුම් ක්‍රමය භාවිත කළ ද එහි ද ගැටලු පවතී. එනම් ඇතැම් විට පාරිභෝගික භාණ්ඩ හා අන්තර් භාණ්ඩ වෙන් කොට හඳුනා ගැනීමේ දුෂ්කරතා පැවතීමයි.
නිදසුන් : සිහි අවසාන පාරිභෝගික භාණ්ඩයක් වුව ද රස කැවිලි නිෂ්පාදකයාට එය අන්තර් භාණ්ඩයක් විය හැකි ය.
- අවසාන නිමැවුම් ක්‍රමයේ පවතින මෙම ගැටලු තත්ත්ව මඟහරවන නිමැවුම තක්සේරු කිරීමේ වඩාත් සුදුසු ම ක්‍රමය වන්නේ එකතු කළ වටිනාකම් ක්‍රමය යි.
- නිෂ්පාදනය කරන ලද භාණ්ඩ හා සේවාවල මූල්‍යමය වටිනාකම **නිමැවුමේ දළ වටිනාකම** ලෙස හඳුන්වයි. (GVO)
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා පිටතින් මිල දී ගනු ලබන භාණ්ඩ හා සේවා **අතරමැදි යෙදවුම්** ලෙස හඳුන්වයි.

එකතු කළ වටිනාකම් ක්‍රමය

- නිෂ්පාදිතයේ එකතු කළ වටිනාකම යනු (GVA) භාණ්ඩවල හා සේවාවල නිමැවුමේ දළ වටිනාකමින් (GVO) අතරමැදි යෙදවුම්වල (අතරමැදි පරිභෝජනය) වටිනාකම අඩු කළ විට ලැබෙන අගය වේ.
- **නිෂ්පාදිතයේ එකතු කළ වටිනාකම ගණනය කළ හැකි ආකාර දෙකකි.**
 1. නිෂ්පාදන මූලාශ්‍රය
 2. ආදායම් මූලාශ්‍රය
- **නිෂ්පාදන මූලාශ්‍රය අනුව** එකතු කළ අගය ගණනය කරනුයේ නිමැවුමේ වටිනාකමින් පිටතින් ලබා ගත් සියලුම යෙදවුම්වල වටිනාකම අඩු කිරීමෙනි.
- **ආදායම් මූලාශ්‍රය අනුව** එකතු කළ අගය ගණනය කරනුයේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට සහභාගි වන සියලු ම නිෂ්පාදන සාධකවලට ලැබෙන සාධක ආදායම් සහ ස්ථාවර ප්‍රාග්ධනය උපයෝජනය කිරීමෙන් හට ගන්නා ක්ෂය වීම් එකතු කිරීමෙනි.

නිදසුන්

නිෂ්පාදන මූලාශ්‍රය	ආදායම් මූලාශ්‍රය
1. නිමැවුමේ වටිනාකම 9500 (වෙළෙඳපොළට ප්‍රවේශ වීමට පෙර)	1. නිෂ්පාදන සාධක සඳහා ගෙවීම් (රු)
2. අඩු කළා	බදුකුලී 2000
අමු ද්‍රව්‍ය 3000	වැටුප් 1000
සේවා පිරිවැය 1500	පොළී 800
එකතුව 4500	ලාභ 500
	එකතුව 4300
	2. සාධක නොවන ගෙවීම්
	ප්‍රාග්ධන ක්ෂය වීම් 700
	එකතුව 700
මුළු එකතු කළ වටිනාකම 5000	මුළු එකතු කළ වටිනාකම 5000

5.4 :- නිෂ්පාදන ප්‍රවේශය යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ඇස්තමේන්තු කරන ආකාරය සහ ඒ ආශ්‍රිත සංකල්ප විග්‍රහ කරයි.

- නිෂ්පාදන ඉම පැහැදිලි කරයි.
- නිෂ්පාදන ඉම තුළ ඇතුළත් කළ යුතු හා බැහැර කළ යුතු අයිතම පැහැදිලි කරයි.
- ශ්‍රී ලංකාවේ සම්මත කර්මාන්ත කටයුතු ආශ්‍රයෙන් ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් හඳුන්වයි.
- ආයතනික අංශ අනුව ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් වල සංයුතිය විස්තර කරයි.
- වටිනාකම් තක්සේරු කිරීමේ විවිධ මිල ගණන් නම් කරයි.
- මූලික මිල, නිෂ්පාදකයාගේ මිල හා ගැනුම්කරුගේ මිල යන සංකල්ප නිදසුන් ආශ්‍රයෙන් විස්තර කරයි.
- වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය සහ දළ ජාතික ආදායම යන සංකල්ප විස්තර කරයි.
- ශ්‍රී ලංකාවේ කර්මාන්ත ශාලා නිෂ්පාදිත දර්ශකයේ සංයුතිය දක්වයි.
- නිමැවුම් ප්‍රවේශය ආශ්‍රිත සංකල්ප පැහැදිලි කරයි.

නිෂ්පාදන ඉම

- නිෂ්පාදන ඉම (Production boundary) සංකල්පය භාවිත කරනුයේ ආර්ථික නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් සහ ආර්ථික නොවන නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් වෙන් කර අර්ථ දැක්වීමට යි. SNA - 2008 ජාතික ගිණුම්කරණ ක්‍රමවේදයට අනුව නිෂ්පාදන ඉම ඉතා පැහැදිලි ව විස්තර කරයි.

- නිෂ්පාදන ඉම අර්ථකථනය සඳහා පවත්නා ආර්ථිකය තුළ මවුන් ඉටු කරන ප්‍රධාන නිමැවුම් අනුව නිෂ්පාදකයන් කොටස් තුනකට වර්ග කළ හැකි වේ.
 1. වෙළෙඳපොළ අරමුණු කොටගත් නිෂ්පාදකයන් (Market Producer)
 2. වෙළෙඳපොළ අරමුණු කොට නොගත් වෙනත් නිෂ්පාදකයන් (NPISHS)
 3. ගෘහ ආර්ථික ඒකක කටයුතු අයත් නිෂ්පාදකයන්

ජාතික ගිණුම්කරණයේ දී නිෂ්පාදනයේ ඉම තුළට ඇතුළත් කළ යුතු නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම්

- වෙළෙඳපොළේ විකිණෙන සියලුම භාණ්ඩ හා සේවාවන් නිෂ්පාදන ඉමට ඇතුළත් වේ.
- නිෂ්පාදනය කළ ආයතනය හැර සෙසු ආයතනික ඒකක සඳහා නිෂ්පාදනය කරන ලද සියලුම භාණ්ඩ හා සේවා
- තමන්ගේ ම අවසාන පරිභෝජනය සඳහා හෝ ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය සඳහා හෝ නිෂ්පාදනය කොට ඒවායේ නිෂ්පාදකයන් විසින් තමන් වෙත රඳවා ගන්නා ලද සියලුම භාණ්ඩ
- තමන් සතු ව ඇති තමන් පදිංචි වී සිටින නිවාසවලින් ලබා දෙන නේවාසික සේවය
- වැටුප් ලබන සේවකයන් විසින් ඉටු කරනු ලබන ගෘහ සේවා සහ පෞද්ගලික සේවා
- තමන්ගේ ම පරිභෝජනය සඳහා කෘෂි භෝග නිෂ්පාදනය, ඒවා ගබඩා කොට තබා ගැනීම, වනාන්තරවලින් ආහාර භෝග ලබා ගැනීම හා පලතුරු රැස් කර ගැනීම, දර කැපීම සහ එකතු කිරීම, දඩයම් කිරීම සහ මසුන් අල්ලා ගැනීම
- කෘෂි නිෂ්පාදන සැකසීම, වී කොටා සහල් සකසා ගැනීම, පිටි කොටා ගැනීම, මස් මාළු කල් තබා ගැනීම සඳහා පිළියෙළ කිරීම, පලතුරු බෝතල් කිරීම හා වියලා ගැනීම, කිරි මුදවා ගැනීම , කුඩ සහ පත් මලු විවීම, පැඳුරු විවීම ආදිය
- රෙදි විවීම, ඇඳුම් මසා ගැනීම, ගොතන ලද ඇඳුම් සහ තොප්පි, ගෘහ භාණ්ඩ තනා ගැනීම
- ජලය සපයා ගැනීම (කුඩා ඇළවල්, දිය ඇලි මගින්, ජලය සපයා ගැනීම සඳහා කුඩා ව්‍යාපෘති සැකසීම)
- මෙලෙස ගෘහ ඒකකය තුළ සිදුවන භාණ්ඩ නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් නිෂ්පාදන ඉමට ඇතුළත් කළ ද ගෘහ ඒකකයේ සාමාජිකයා විසින් තමන්ගේ ම පෞද්ගලික පරිභෝජනය සඳහා ඉටු කරනු ලබන සේවා ආර්ථික නිෂ්පාදන ක්‍රියාවන් ලෙස නොසැලකයි.
නිදසුන් :- නිවසේ සාමාජිකයන්ට ආහාර පිසීම, දැරුවන් රැකබලා ගැනීම, නිවසේ වියපත් හා ආබාධිතයන් රැකබලා ගැනීම, නිවෙස් අලංකරණ හා පිරිසිදු කිරීම් ආදිය
- කෙසේ වෙතත් මිනිසාගේ මැදිහත් වීමක් සහිත ද නැද්ද යන්න මත නිෂ්පාදන ඉමට ඇතුළත් කිරීම හෝ නොකිරීම සිදු වේ.
- ස්වාභාවික සම්පතක් වුව ද පුද්ගලයෙකුගේ පාලනයට නතු වී නිෂ්පාදනයක් බිහි වන්නේ නම් ඒවා නිෂ්පාදන ඉමට අයත් වේ.

නිදසුන් :- මත්ස්‍ය උද්‍යානයක ඇති කරන මසුන්ගේ බෝ වීම, නමුත් විවෘත ජලාශයක මත්ස්‍ය ගහනය ජනනය වීම නිෂ්පාදන ඉමට ඇතුළත් නොවේ.

- දළ දේශීය නිමැවුම ගණනය කිරීමේ දී නිරීක්ෂණය නොවන ආර්ථික කටයුතු ද ඇතුළත් විය යුතු ය.
- නිරීක්ෂණය නොවන ආර්ථික කටයුතු කොටස් දෙකකින් සමන්විත වේ. එනම්
 - සැඟවුණු ආර්ථික කටයුතු
 - නිත්‍යනුකූල නොවන ආර්ථික කටයුතු

සැඟවුණු ආර්ථික කටයුතු

- සැඟවුණු ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් ලෙස සලකනු ලබන්නේ විධිමත් ගණනය කිරීමකට පාත්‍ර නොවන නිත්‍යනුකූල ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් ය.
- වුවමනාවෙන් ම මෙම ආර්ථික ක්‍රියා වසන් කොට තබා ගැනීමට උත්සාහ දැරීමට බලපාන හේතු සීපයකි.
 - බදු ගෙවීමෙන් වැළකී සිටීම
 - සමාජ ආරක්ෂණ දායක මුදල් ගෙවීමෙන් වැළකී සිටීම
 - නීතිමය ප්‍රමිතීන් පිළිපැදීමෙන් වැළකී සිටීම
 නිදසුන් :- අවම වැටුප් ගෙවීම, උපරිම වැඩ කාලය පිළිබඳ නීති
- මෙලෙස වාර්තා නොකැබීම, තොරතුරු සැපයීම හා නීතිරීති මඟ හැරීම නිසා සැඟවුණු ආර්ථික කටයුතු පිළිබඳ ව දත්ත නොලැබී යාම මෙහි දී දැකිය හැකි ය.

නිත්‍යනුකූල නොවන ආර්ථික කටයුතු

- නිත්‍යනුකූල නොවන ආර්ථික කටයුතු ස්වරූප 2 ක් පවතී.
 1. නීතියෙන් තහනම් කොට ඇති භාණ්ඩ හා සේවා නිපදවීම සහ බෙදා හැරීම.

නිදසුන් :- මත්පැන්, මත්ද්‍රව්‍ය, ගණිකා සේවය, තහනම් භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය
 2. ඇතැම් නිත්‍යනුකූල භාණ්ඩ හා සේවා නිත්‍යනුකූල ව ලියාපදිංචිය නොලත් පුද්ගලයන් විසින් නිෂ්පාදනය කිරීම හා බෙදා හැරීම.

නිදසුන් :- ලියාපදිංචිය නොලත් වෛද්‍ය සේවය

දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට ඇතුළත් නොවන වලදායී කටයුතු

- ගෙවීමකින් තොර ව නිවස තුළ ඉටු කරනු ලබන ගෘහ සේවය (නොගෙවූ ගෘහ සේවා)
- නොමිලේ ලැබෙන ස්වාභාවික සම්පත් (භූමිය, ජලය, වාතය ආදිය)
- මිනිස් ශ්‍රමයකින් තොර ව වර්ධනය වන ස්වාභාවික සම්පත් (වනාන්තර ආදිය)
- ඉගෙනීම හා විවේකය

- මිල වෙනස් වීම හෝ ස්වාභාවික වර්ධනය හෝ මගින් සම්පත් වල සිදු වන වටිනාකම වෙනස් වීම
- දේශීය නිමැවුම ගණනය කිරීමේ දී බැහැර කෙරෙන ඵලදායී නොවන ගනුදෙනු ඵලදායී නොවන වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු
 - සංක්‍රාම
 - මුදල්මය පත්‍රිකා ආශ්‍රිත ගනුදෙනු
 - පාවිච්චි කළ භාණ්ඩ විකිණීම ආශ්‍රිත ගනුදෙනු
- ශ්‍රී ලංකාවේ දළ දේශීය නිමැවුම ගණනය කිරීමේ දී විවිධ ආකෘති භාවිත කරයි.
 1. කර්මාන්ත මූලය අනුව වර්ගීකරණය
 2. ආයතනික අංශ අනුව වර්ගීකරණය
- ශ්‍රී ලංකාවේ සම්මත කර්මාන්ත කටයුතුවලට මූලික වශයෙන් ඇතුළත් වන ශීර්ෂයන් පහත දැක්වේ.
 1. - කෘෂි කර්මාන්තය, වන වගාව හා ධීවර කර්මාන්තය
 2. - පතල් කැණීම්, නිෂ්පාදන කර්මාන්ත විදුලිය හා ජලය නිෂ්පාදන කටයුතු
 2. 1 - උප අංශය නිෂ්පාදන කර්මාන්ත
 3. - ඉදිකිරීම්
 4. - වෙළෙඳාම ප්‍රවාහන සේවා, නවාතැන් සැපයීම හා ආහාරපාන සැපයීම
 5. - තොරතුරු හා සන්නිවේදන කටයුතු පිළිබඳ සේවා
 6. - මූල්‍ය හා රක්ෂණ සේවා
 7. - නිවාස අයිතිය හා දේපොළ වෙළෙඳාම
 8. - වෘත්තීය විද්‍යාත්මක තාක්ෂණික පරිපාලන හා සහාය සේවා
 9. - රාජ්‍ය පරිපාලනය, ආරක්‍ෂාව, අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය හා සමාජ ආරක්‍ෂණ සේවා
 10. - වෙනත් සේවා

ඉහත ශීර්ෂ දහයට අදාළ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල මූල්‍යමය වටිනාකම මූලික මිල අනුව සමස්ත එකතු කළ අගය වේ.

ආයතනික අංශ වර්ගීකරණය අනුව ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල සංයුතිය.

- ආයතනික අංශයක් (ඒකකයක්) යනු සමස්ත ආර්ථිකය තුළ වත්කම් හිමිකර ගැනීම , වගකීම් දැරීම සෙසු ආයතනත් සමඟ ගනුදෙනුවලට සම්බන්ධවීමට හැකියාව ඇති ආර්ථික ඒකක ය.
- සමස්ත ආර්ථිකය යනු ගිණුම්කරණ කාල පරිච්ඡේදය තුළ සියලු ම ආයතනික ඒකක නේවාසිකව කටයුතු කරන ආර්ථික ප්‍රදේශයක් ලෙස හඳුන්වයි. ආර්ථික ප්‍රදේශය යනු සඵල

ආර්ථික පාලනයක් සහිත තනි ආණ්ඩුවක් යටතේ පුද්ගලයන්ට, භාණ්ඩවලට හා ප්‍රාග්ධනයට නිදහසේ සංචලනය විය හැකි භූගෝලීය ප්‍රදේශයකි.

සමස්ත ආර්ථික ප්‍රදේශය තුළ සිටින ප්‍රධාන ආයතනික ඒකක පහකි.

- මූල්‍ය නොවන සමාගමික අංශය NFC

මේ යටතට ගැනෙන්නේ වෙළෙඳපොළ අරමුණු කරගත් නිෂ්පාදනයන්හි නිරත වන විවිධ සංස්ථා හා සමාගම් ය. මේ යටතට රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික යන දෙඅංශයේ ම නිෂ්පාදන සමාගම් අයත් ය.

- මූල්‍ය සමාගමික අංශය FC

මූල්‍ය සේවා සැපයීම ප්‍රධාන අරමුණ කරගත් සංස්ථා හා සමාගම් මේ යටතට ගැනේ. මූල්‍ය අතරමැදි කටයුතු හා වෙනත් විශේෂිත භාණ්ඩ හා සේවා සැපයීම මෙම අංශයේ කාර්යභාරය වේ. මේ යටතට රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික යන දෙඅංශයේ ම සමාගම් අයත් ය.

- රාජ්‍ය අංශය GG

රාජ්‍ය අංශයට වෙළෙඳපොළ අරමුණු කර නොගත් පෞද්ගලික හා සාමූහික පරිභෝජනය සඳහා සේවා සපයන විවිධ රාජ්‍ය ආයතන මෙයට අයත් වේ. නිදසුන් අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය, ආරක්ෂාව, පරිසරය සරු කීම

- ලාභ අපේක්ෂාවෙන් තොර ව ගෘහ ඒකක සඳහා සේවා සපයන අංශය NPISH

නොමිලේ හෝ වෙළෙඳපොළ මිලට වඩා අඩුවෙන් හෝ ගෘහ ඒකක සඳහා සේවා සපයන ආයතන වේ. මෙම ආයතනයන්හි සේවකයින් හෝ සාමාජිකයින් ස්වේච්ඡාවෙන් තම ශ්‍රමය කැප කරයි.

නිදසුන් : පුණ්‍ය ආයතන, ආගමික සංවිධාන, දේශපාලන පක්ෂ

- ගෘහ ඒකක HH (කුටුම්භ අංශය)

තමන්ගේ ම පරිභෝජනය සඳහා සහ වෙළෙඳපොළ අරමුණු කොට ගෙන නිෂ්පාදන කටයුතුවල නිරත වන ගෘහ ඒකක මෙම අංශයට අයත් වේ. පාරිභෝගික හා නිෂ්පාදක දෙපිරිස ම මෙම ගෘහ අංශය තුළ සිටිති. ආගමික පූජ්‍ය පක්ෂය හා සිර ගත පිරිස් ද මීට අයත් ය.

- ඉහත නේවාසික ආයතනික ඒකක පහට අමතර ව නේවාසික නොවන කුටුම්භ හා සමාගමික අංශය ලෙස තවත් ආයතනික ඒකකයක් පවතී, එය අවශේෂ ලෝකය ROW ලෙස හඳුන්වයි.
- නිෂ්පාදන ප්‍රවේශය යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ වටිනාකම තක්සේරු කිරීම සඳහා විවිධ මිල ගණන් පවතින අතර ඒවා පහත දැක්වේ.
 - මූලික මිල
 - නිෂ්පාදකයන්ගේ මිල
 - ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල

මූලික මිල

- මූලික මිල යනු නිෂ්පාදකයා තම භාණ්ඩය හෝ සේවාව හෝ නිෂ්පාදනය කොට අලෙවි කිරීමට සූදානම් කොට ඇති අවස්ථාවක දී එම භාණ්ඩය හෝ සේවාව සඳහා අදාළ මිල වේ. එනම් ගැනුම්කරුවන්ගෙන් නිෂ්පාදකයාට ලැබිය යුතු මිල මූලික මිල වශයෙන් හඳුන්වයි. නිෂ්පාදකයා නිෂ්පාදනයේ දී ලබාගත් සහනාධාර මෙම මිලට ඇතුළත් වී ඇත. නිදසුන් :- පොහොර සහනාධාරය

- ප්‍රවාහන වියදම් මූලික මිලට ඇතුළත් නොවන අතර ගැනුම්කරුවන් විසින් නිෂ්පාදකයාට ගෙවූ චෙක් කළ නොහැකි ප්‍රවාහන වියදම් මෙම මිලට ඇතුළත් වී තිබීමට ඉඩ ඇත.
- නිෂ්පාදනය මත අය කරනු ලබන කිසිදු බද්දක් මූලික මිලට ඇතුළත් නොවේ.
- නිෂ්පාදනය මත අය කරනු ලබන බදු හා නිෂ්පාදනය මත අයකරනු ලබන වෙනත් බදු අතර වෙනසක් පවතී.
- නිෂ්පාදනය මත අය කරනු ලබන බදු නිෂ්පාදිත ඒකක මත රඳා පවතින අතර එය ඒකක හෝ ප්‍රතිශතක හෝ බද්දක් විය හැකි ය.
- නිෂ්පාදනය මත අය කරනු ලබන වෙනත් බදු, අය කරනු ලබන්නේ නිපදවනු ලබන භාණ්ඩය හෝ නිෂ්පාදකයාගේ ලාභය හෝ මත නොව නිෂ්පාදනයට අදාළ භූමිය, ස්ථාවර වත්කම්, සේවක සංඛ්‍යාව හෝ වෙනත් ආදායම් ක්‍රියාකාරකම් යන ගනුදෙනු මතය.

නිදසුන් :-

- සේවක වැටුප් ප්‍රමාණයෙන් කිසියම් ප්‍රතිශතයක් භූමිය, ගොඩනැගිලි මත අය කරන බදු
- ව්‍යාපාරික හා වෘත්තීමය බලපත්‍ර ගාස්තු
- මුද්දර බදු
- වාහන සඳහා අයකරන බදු
- පරිසර දූෂණ (විමෝචන) බදු
- විදේශ සංචාර හා ප්‍රේෂණ මත අයකරන බදු

- නිෂ්පාදනය මත ලබාදෙන සහනාධාර හා නිෂ්පාදනය මත ලබාදෙන වෙනත් සහනාධාර අතර වෙනසක් පවතී.
- නිෂ්පාදනය මත ලබාදෙන සහනාධාර යනු නිෂ්පාදනය කරන භාණ්ඩය සඳහා ලබාදෙන සහනාධාර වේ. ඒවා ඒකක සහනාධාර හා ප්‍රතිශතක සහනාධාර වලින් යුක්ත වේ.

නිදසුන් :-

- තේ, පොල්, රබර් වැනි බෝග සඳහා ලබා දෙන මූල්‍ය සහනාධාර
- නිෂ්පාදනය මත ලබා දෙන වෙනත් සහනාධාර යනුවෙන් අදහස් වන්නේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය ආශ්‍රිත ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ලබා දෙන සහනාධාර වේ.

නිදසුන් :-

- ආයතනයේ සේවක සංඛ්‍යාව මත ලබා දෙන සහනාධාර
- රැකියා ප්‍රවර්ධනය දිරිමත් කිරීම සඳහා ලබා දෙන සහනාධාර
- ශාරීරික දුබලතාවන්ගෙන් පෙළෙන පුද්ගලයන් සේවා නියුක්ත කිරීම දිරිමත් කිරීමට දෙන සහනාධාර
- පුහුණු කිරීමේ වැඩ සටහන් දිරිමත් කිරීමට දෙන සහනාධාර
- පරිසර දූෂණය අවම කිරීමට දෙන සහනාධාර
- ප්‍රතිවක්‍රියකරණය සඳහා ලබා දෙන සහනාධාර

- මූලික මිල පහත සඳහන් පරිදි ගණනය කළ හැකි ය.

මූලික මිල = නිෂ්පාදකයන්ගේ මිල - නිෂ්පාදිතය මත පනවන ශුද්ධ බදු

(නිෂ්පාදිතය මත ශුද්ධ බදු = බදු - සහනාධාර)

නිෂ්පාදකයන්ගේ මිල

- නිෂ්පාදකයන්ගේ මිල ලෙස හැඳින්වෙන්නේ නිෂ්පාදන ස්ථානයෙන් වෙළෙඳුන් කරා භාණ්ඩය ඉවතට යන විට නිෂ්පාදකයා විසින් අය කරනු ලබන මිල ය.
- එනම් මූලික මිලට නිෂ්පාදකයා වෙත සෘජුව ම පැවරූ නිෂ්පාදිත බදු එකතු කොට නිෂ්පාදකයාට ලබා දුන් සහනාධාර අඩු කිරීමෙන් පසු ලැබෙන අගයයි.

- නිෂ්පාදකයාගේ මිල පහත සඳහන් පරිදි ගණනය කළ හැකි ය.

නිෂ්පාදකයාගේ මිල = මූලික මිල + නිෂ්පාදිතය මත බදු - නිෂ්පාදිතය මත සහනාධාර

ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල

- ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල හෙවත් ගැනුම් මිල යනු පාරිභෝගිකයා සත්‍ය වශයෙන්ම භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා ගෙවන මිල වේ.
- නිෂ්පාදකයන්ගේ මිලට අතිරේකව ප්‍රවාහන ගාස්තු වෙළෙඳ ආන්තිකයන් සහ ගැනුම්කරුවන් විසින් ගෙවිය යුතු ශුද්ධ බදු ඇතුළත් කොට ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල සැකසෙයි.
- ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල පහත සඳහන් පරිදි ගණනය කළ හැකි ය.

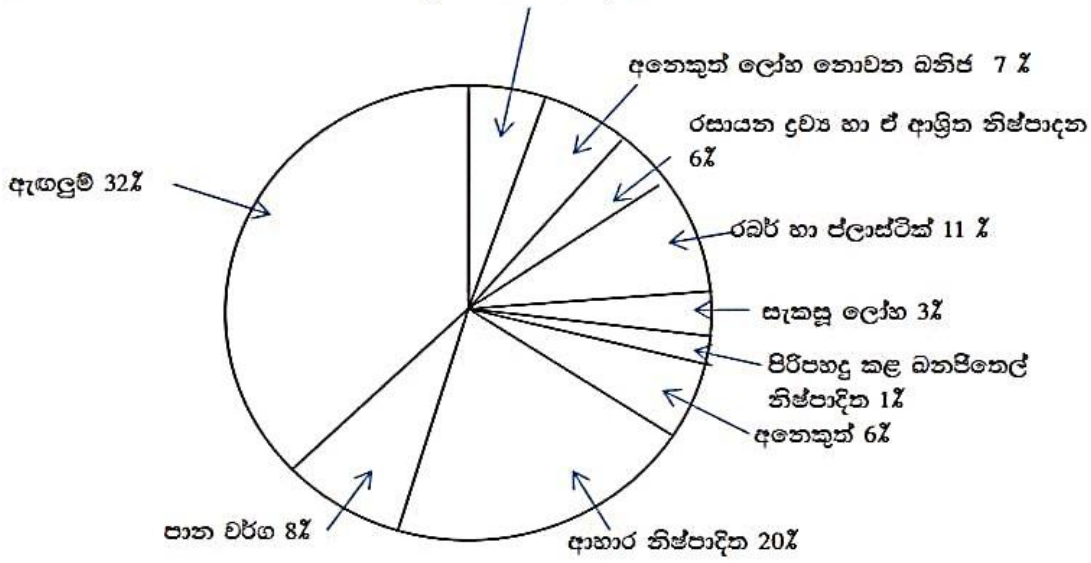
ගැනුම්කරුවන්ගේ මිල = නිෂ්පාදකයන්ගේ මිල + අතරමැදියන් විසින් අය කරනු ලබන වෙළෙඳ කීරුව සහ ප්‍රවාහන අය කිරීම් + (පාරිභෝගිකයන්ගෙන් අය කරන භාණ්ඩ මත බදු - රජය විසින් පාරිභෝගිකයන් වෙනුවෙන් වෙළෙඳාමට ලබාදෙන සහනාධාර)

වෙළෙඳපොළ මිල යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය

- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය හැම විට ම වෙළෙඳපළ මිලට ඇස්තමේන්තු කළ යුතු බැවින් දළ එකතු කළ අගයන් සමූහයට ශුද්ධ වක්‍ර බදු ගැලපූ විට වෙළෙඳපොළ මිල යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වටිනාකම ලැබේ.

GDP = GVA + NT **GVA = දළ එකතු කළ අගයන් සමූහය**
NT = ශුද්ධ වක්‍ර බදු

- නව ක්‍රමවේදයට අනුව ජාතික ගිණුම් සැකසීමේ දී දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ගණනය කරනුයේ වෙළෙඳපොළ මිල යටතේ පමණි.
- රටෙහි කර්මාන්ත අංශයේ ක්‍රියාකාරිත්වය පෙන්වන ප්‍රධාන දර්ශකය කර්මාන්තශාලා නිෂ්පාදන දර්ශකයයි. අන්තර්ජාතික ප්‍රමිතියට අනුව මෙය ප්‍රධාන ක්‍රියාකාරකම් 17ක් ආවරණය කරයි.
- කර්මාන්තශාලා නිෂ්පාදන දර්ශකයට නිදසුන් ලෙස 2015 වර්ෂයේ සංයුතිය පහත පරිදි දැක්විය හැකි ය.
 දුම්කොළ නිෂ්පාදිතය 6%

- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වටිනාකම පවත්නා මිලට රටක නිෂ්පාදිතයේ වටිනාකම කාලයක් සමඟ වෙනස් වී ඇත් ද නැති ද යන්න දැන ගැනීම ජාතික ගිණුම් වල එක් වැදගත් අරමුණකි.
- අදාළ කාලය තුළ නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ හා සේවා තොගයෙහි වටිනාකම එම වර්ෂයේ පවත්නා මිලෙන් තක්සේරු කිරීමෙන් වර්තන මිල යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අගය ලැබේ.
- අදාළ කාලය තුළ නිෂ්පාදිත භාණ්ඩ හා සේවා තොගයෙහි වටිනාකම කිසියම් පාදක වර්ෂයක මිලෙන් තක්සේරු කිරීම මගින් ලබාගන්නා අගය ස්ථාවර මිල මත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ලෙස සැලකේ.

දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අවධිමතකය

- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අවධිමතකය යනු පවත්නා මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වටිනාකම සහ ස්ථාවර මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය අතර අනුපාතික සම්බන්ධය යි.

$$\text{දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අවධිමතකය} = \frac{\text{පවත්නා මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය}}{\text{ස්ථාවර මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය}} \times 100$$

දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය

- සංකල්පමය වශයෙන් දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ රටක ආර්ථික ප්‍රදේශය ඇතුළත කිසියම් කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ (සාමාන්‍යයෙන් වර්ෂයක් තුළ) නිෂ්පාදනය කරන ලද සියලු ම අවසාන භාණ්ඩවල හා සේවාවල වටිනාකමයි.
- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ඇස්තමේන්තු කිරීමේදී ප්‍රායෝගික ක්‍රමවේදය වනුයේ කිසියම් රටක ආර්ථික ප්‍රදේශය තුළ වර්ෂයක් ඇතුළත සිදු වන සියලු ම ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල එකතු කළ අගය ගණනය කිරීම යි.

- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය සමන්විත වන්නේ මෙම දළ එකතු කළ අගයයන් සමූහයේ එකතුව යි.

නිදසුන් :-	දළ නිමැවුම (GVO)	200
	අමු ද්‍රව්‍ය	80
	සේවා පිරිවැය	+ 40
	අතරමැදි පරිභෝජනය (IC)	-120
	දළ එකතු කළ අගය (GVA)	<u>80</u>

- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය හැම විට ම වෙළෙඳපොළ මිලට ඇස්තමේන්තු කළ යුතු බැවින් ඉහත එකතු කරන ලද දළ එකතු කළ අගයන් සමූහයට ශුද්ධ බදු ගැලපිය යුතු ය.

$$\text{දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය} = \text{දළ එකතු කළ අගය} - \text{ශුද්ධ බදු}$$

$$GDP = GVA + \text{ශුද්ධ බදු}$$

(ශුද්ධ බදු = භාණ්ඩ මත බදු - සහනාධාර)

- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වටිනාකමින් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය අඩු කළ විට ලැබෙන අගය ශුද්ධ දේශීය නිෂ්පාදිතය යි.

$$NDP = GDP - CFC$$

ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය

- රටක සාමාන්‍යයෙන් වර්ෂයක් තුළ නිෂ්පාදනය කරන ලද සියලු ම අවසාන භාණ්ඩවල හා සේවාවල වටිනාකමෙන් එක් පුද්ගලයකුට ලැබෙන වටිනාකම ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයයි.
- ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය පහත සඳහන් අයුරින් ගණනය කරයි.

$$\text{ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය} = \frac{\text{දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය}}{\text{මධ්‍ය වාර්ෂික ජනගහනය}}$$

දළ ජාතික ආදායම

- කිසියම් රටක යම් නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ (සාමාන්‍යයෙන් වර්ෂයක් තුළ) නිෂ්පාදනය ක්‍රියාවලිය නිසා ජනනය කෙරෙන ප්‍රාථමික ආදායම් සියල්ලෙහි එකතුව වන දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට අවශේෂ ලෝකයේ තේවාසිකයන් විසින් උපයනු ලබන ප්‍රාථමික ආදායම හෙවත් ශුද්ධ විදේශ ප්‍රාථමික ආදායම් එකතු කළ විට ලැබෙන අගය දළ ජාතික ආදායම යි.
- දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය යන සංකල්පය වර්තමානයේ භාවිතා නොකෙරේ. එයට හේතුව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට ශුද්ධ විදේශ ප්‍රාථමික ආදායම් ගැළපූ විට ලැබෙන්නේ නිෂ්පාදිත අගයක් නොව ආදායම් අගයක් වීම යි.

$$\text{දළ ජාතික ආදායම} = \text{දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය} + \text{ශුද්ධ විදේශ ප්‍රාථමික ආදායම}$$

(ශුද්ධ විදේශ ප්‍රාථමික ආදායම = වෙනත් රටවලින් ලැබූ ප්‍රාථමික ආදායම් - වෙනත් රටවලට ගෙවූ ප්‍රාථමික ආදායම්)

ශුද්ධ ජාතික ආදායම

- ශුද්ධ ජාතික ආදායම යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ දළ ජාතික ආදායමෙන් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය අඩු කළ විට ලැබෙන අගය යි.

$$\text{ශුද්ධ ජාතික ආදායම} = \text{දළ ජාතික ආදායම} - \text{ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය}$$

(ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය = ප්‍රාග්ධන ක්‍ෂය වීම්)

5.5 :- ආදායම් ප්‍රවේශය යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදනය ඇස්තමේන්තු කරන ආකාරය ආශ්‍රිත සංකල්ප විමසයි.

- දේශීය ආදායම් මූලාශ්‍රය විස්තර කරයි.
- ශ්‍රී ලංකාවේ දළ දේශීය ආදායම් සංරචක දක්වයි.
- ආදායම් ප්‍රවේශය ආශ්‍රිත සංකල්ප විස්තර කරයි.

දේශීය ආදායම් මූලාශ්‍ර

- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී එයට දායක වූ සියලු ම නිෂ්පාදන සාධක ඉපයීම් එකතු කළ විට, ආදායම් ප්‍රවේශය යටතේ දේශීය ආදායම තක්සේරු කළ හැකි ය.
- සාධක ආදායම් ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර පහක් යටතේ වර්ග කළ හැකි අතර එය පහත දැක්වේ.
 - සේවා නියුක්තිකයන්ගේ ආදායම්
 - බදු කුලී ආදායම්
 - ශුද්ධ පොළී ආදායම්
 - සමාගම් ලාභ
 - ස්වයං සේවා නියුක්ති ආදායම් / මිශ්‍ර ආදායම්

සේවා නියුක්තිකයන්ගේ ආදායම්

- සේවා නියුක්ති ආදායම් වශයෙන් සලකනු ලබන්නේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා ශ්‍රමය සැපයීම වෙනුවෙන් ලබන ඉපයීම් වේ. මෙම ඉපයීම් ප්‍රධාන කොටස් 3ක් යටතේ වර්ග කළ හැකි ය.
 - වැටුප් / වේතන
 - සමාජ සංරක්ෂණ ක්‍රම සඳහා සේවා යෝජකයන් කරන ගෙවීම්
 - සේවා නියුක්තිකයන්ට ලැබෙන රක්ෂණ සේවා, සෞඛ්‍ය පහසුකම් , ආපදා දීමනා, කම්කරු වන්දි

බදු කුලී ආදායම්

- බදු කුලී ආදායම් ලෙස සලකනුයේ, ප්‍රධාන වශයෙන් මූර්ත දේපළ හා ස්වාභාවික සම්පත් කුලියට දීමෙන් උපයනු ලබන කුලී ආදායම් බව පැහැදිලි කළ හැකි ය.
- බදු කුලී ආදායම පහත සඳහන් මූලාශ්‍රයවලින් සමන්විත වේ.
 - නිශ්චල දේපළ හා ස්වාභාවික සම්පත් කුලියට දීමෙන් උපයන ලද කුලී ආදායම
 - කුලී නිවාස සඳහා ලැබෙන බදු කුලී සහ අයිතිකරු පදිංචි ව සිටින නිවාස සඳහා ආරෝපිත බදු කුලිය
 - බුද්ධිමය දේපොළ සඳහා ලබන ආදායම්

ශුද්ධ පොළී ආදායම්

- පොළී ආදායම යනු ව්‍යාපාරික අංශය විසින් මූල්‍ය ප්‍රාග්ධනය භාවිත කිරීම වෙනුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රාග්ධනය සැපයුම් කළ අය වෙත කරනු ලබන ගෙවීම් කොටසකි.

සමාගම් ලාභ

- සමාගම් වශයෙන් ලියාපදිංචි කොට ඇති ව්‍යාපාරික ආයතනවල හිමිකරුවන් විසින් උපයනු ලබන ලාභ, සමාගමික ලාභ වශයෙන් හඳුන්වයි.
- ලාභ හා ව්‍යාවසායකත්ව ආදායම් පහත සඳහන් මූලාශ්‍රයවලින් සමන්විත වේ.
 - සමාගම් ආදායම් බදු
 - සමාගමික අයිතිකරුවන්ට ගෙවනු ලබන ලාභාංශ
 - ව්‍යාපාර සතු රඳවා ගනු ලැබූ හෙවත් නොබෙදූ ලාභ
- මුළු ලාභය ජාතික ගිණුම් වලට ඇතුළත් කරයි.

ස්වයං සේවා නියුක්ති ආදායම් / මිශ්‍ර ආදායම්

- සමාගම් වශයෙන් ලියාපදිංචි නොවූ කේවල ව්‍යාපාර, හවුල් ව්‍යාපාර, සමූපකාර ව්‍යාපාර, ගොවින් වෙනත් ස්වයං රැකියාවල නිරත විවිධ ශිල්පීන් හා වෘත්තිකයන් ලබන ආදායම් මිශ්‍ර ආදායම් වශයෙන් හඳුන්වයි.
- ආර්ථික විද්‍යාත්මක න්‍යායයන් අනුව, දේශීය ආදායම් මූලාශ්‍රය ඉහත ආකාරයෙන් වර්ග කර පැහැදිලි කළ හැකි ය.

දළ දේශීය ආදායම

- සියලු ම නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් නිසා නිෂ්පාදන සාධක විසින් උපයන ආදායම් සංරචකවල මුළු එකතුව දේශීය නිෂ්පාදනය විසින් බිහි කරන දළ දේශීය ආදායම වේ.
- SNA 2008 නව ජාතික ගිණුම්කරණ ප්‍රවේශයට අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ දළ දේශීය ආදායම් සංරචක වෙනත් ස්වරූපයකින් වර්ග කර ඇත. එනම්,

1. සේවක ආදායම් (CE)
2. දළ මෙහෙයුම් අතිරික්තය (OS)
 - දළ මෙහෙයුම් අතිරික්තයෙහි ප්‍රධාන සංරචක
 - ශුද්ධ මෙහෙයුම් අතිරික්තය
 - ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය
3. මිශ්‍ර ආදායම්
4. නිෂ්පාදනය මත වෙනත් බදු

- ඉහත සංරචකයන්ගේ එකතුව මූලික මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදනය වේ.
- වැටුප් හා වේතන, සේවා යෝජකයා විසින් ලබා දෙන සමාජ ආරක්ෂණදායක මුදල්, රෝගී තත්ත්වයක දී, විරැකියා අවස්ථාවක දී හා විශ්‍රාම ගන්නා විට සේවා යෝජකයා විසින් සෘජුවම සේවකයාට ලබා දෙන අරමුදල් සේවක ආදායම් වේ.
- මෙහෙයුම් අතිරික්තය ලෙස හඳුන්වන්නේ සමාගමික අංශය ජනනය කරන ආදායම් වේ. (මෙය සමන්විත වන්නේ පොළිය, බදු කුලිය හා දළ ලාභයෙනි.)
- දළ මෙහෙයුම් අතිරික්තය යනු නිෂ්පාදනයේ වටිනාකමින් සියලු ම පිරිවැය හා ශුද්ධ නිෂ්පාදන බදු ඉවත් කළ විට ලැබෙන ශේෂයයි.
- දළ මෙහෙයුම් අතිරික්තය සමන්විත වන්නේ පොළිය, බදු කුලිය හා දළ ලාභය යන දේපළ ආදායම් සංරචක වලිනි.
- දළ මෙහෙයුම් අතිරික්තයෙන් ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය අඩු කළ විට ශුද්ධ මෙහෙයුම් අතිරික්තය ලැබේ.
- මිශ්‍ර ආදායම් ලෙස සැලකනුයේ, ගෘහ ඒකක විසින් හිමිකරගෙන සිටින හෝ හවුල් ව්‍යාපාර වශයෙන් පවත්වනු ලබන හෝ සමාගමික නොවන ව්‍යවසායකයන් ජනනය කරන ආදායම් වේ.
- මිශ්‍ර ආදායම් ගණනය කරනුයේ ගෘහ ඒකකවලින් පවත්වාගනු ලබන මෙවැනි ව්‍යවසායන්ගේ ඉපයීම්වලින් අතරමැදි පරිභෝජනය, සියලු ම ශුද්ධ බදු, හා වැටුප් ලබන සේවකයන්ගේ ගෙවීම් අඩු කිරීමෙනි.
- ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය යනු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී ප්‍රාග්ධන වත්කම් ප්‍රතිසම්පාදනය සඳහා දරන වියදම් (ක්‍ෂය වීම්) වේ.

- නිෂ්පාදනය මත වෙනත් බදු යනු රජය විසින් සපයන පරිපාලන සේවා හෝ පොදු දේපළ හෝ වෙනුවෙන් අය කරනු ලබන බදු අය කිරීම් ය. (රජයේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට නීති රීති පැනවීම, නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට පහසුකම් හා පරිපාලන අවශ්‍යතා සැපයීම)
- වෙළෙඳපොළ මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදනය යනු මූලික මිලට ගණනය කළ දළ දේශීය නිෂ්පාදනයට නිෂ්පාදිතය හා ආනයන මත ශුද්ධ බදු ගැළපීමෙන් ලැබෙන අගය වේ.
- ආදායම් ප්‍රවේශය ආශ්‍රිත සංකල්ප කිහිපයක් පහත දැක්වේ.
 - ප්‍රාථමික ආදායම
 - දළ දේශීය ආදායම් සහ ශුද්ධ දේශීය ආදායම
 - දළ ජාතික ආදායම හා ශුද්ධ ජාතික ආදායම
 - වැය කළ හැකි ජාතික ආදායම
 - කුටුම්භ ආදායම / පෞද්ගලික ආදායම
 - වැය කළ හැකි කුටුම්භ ආදායම
 - මූර්ත ජාතික ආදායම

සංඛ්‍යාත්මක නිදසුන.

අයිතමය	පවත්නා වෙළෙඳපොළ මිල අනුව
1. සේවක ආදායම	3000
2. දළ මෙහෙයුම් අතිරික්තය	5000
2. 1. ශුද්ධ මෙහෙයුම් අතිරික්තය	4000
2. 2. ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය	1000
3 මිශ්‍ර ආදායම	2000
4. නිෂ්පාදන මත වෙනත් බදු (අඩු කළා සහනාධාර)	100
5. මූලික මිල ගණන් අනුව සමස්ත එකතු කළ අගය	10100
6. නිෂ්පාදනය හා ආනයන මත ශුද්ධ බදු	700
7. වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය	<u>10800</u>

මහ බැංකු වාර්තාව 2015 තොරතුරු ඇසුරෙන්

- ආදායම් ප්‍රවේශය ආශ්‍රිත සංකල්ප පහත පරිදි පැහැදිලි කළ හැකි ය.
 - ප්‍රාථමික ආදායම යනු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ නිරත වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස හෝ නිෂ්පාදනයට අවශ්‍ය කරන වත්කම් හිමිකර ගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස හෝ ආයතනික ඒකකවලට ලැබෙන ආදායම යි.
 - මෙහි ප්‍රධාන සංරචක 4කි.
 - සේවක ආදායම (CE)
 - මෙහෙයුම් අතිරික්තය (OS)
 - මිශ්‍ර ආදායම් (MI)
 - නිෂ්පාදන හා ආනයන මත ශුද්ධ බදු (t-s)
 - නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් නිසා ජනනය කෙරෙන මෙම ආදායම් සමූහය නිෂ්පාදනයේ දළ එකතු කළ අගයට (GVA) සමාන වන අතර ඒවා ප්‍රාථමික ආදායම නමින් හඳුන්වනු ලැබේ.

$$GVA = (CE + OS + MI + (t - s))$$

$$GDP = GVA + \text{ඉද්ධ වක්‍ර බදු}$$

- යම්කිසි කාලපරිච්ඡේදයක ආර්ථිකයේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට සහභාගි වන්නන්ගේ සියලු නිෂ්පාදන සාධකවලට ලැබෙන ආදායම්වලට ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය එකතු කිරීමෙන් දළ දේශීය ආදායම ලැබේ.
- දළ දේශීය ආදායම තුළින් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය ඉවත් කළ විට ඉද්ධ දේශීය ආදායම අගය ලැබේ.
- දළ ජාතික ආදායම ලෙස හඳුන්වන්නේ දළ දේශීය ආදායමට ඉද්ධ විදේශීය ප්‍රාථමික ආදායම් ගැලපූ විට ලැබෙන අගය යි.
- ඉද්ධ ජාතික ආදායම යනු දළ ජාතික ආදායමෙන් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය ඉවත් කළ විට ලැබෙන අගය වේ.
- වැය කළ හැකි දළ ජාතික ආදායම යනු දළ ජාතික ආදායමට ඉද්ධ විදේශ ජංගම සංක්‍රාම (විදේශ ද්විතියික ආදායම් ලැබීම් - විදේශ ද්විතියික ආදායම් ගෙවීම්) සංක්‍රාම ගැලපූ විට ලැබෙන අගය යි.
- ඉද්ධ විදේශ ජංගම සංක්‍රාම ඉද්ධ විදේශ ද්විතියික ආදායම වේ.
- කුටුම්භ ආදායම යනු, (පෞද්ගලික ආදායම) ජාතික ආදායමෙන් කුටුම්භ වෙත නොලැබෙන ආදායම් ඉවත් කර, ජාතික ආදායමට ඇතුළත් නොවූ කුටුම්භ වෙත ලැබෙන ආදායම් එකතු කිරීමෙන් ලැබෙන අගය යි.
- කුටුම්භ වෙත නොලැබෙන ආදායම්
 - ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය
 - නොබෙදූ සමාගමික ලාභ
 - සමාගමික බදු
 - සමාජ සංරක්ෂණ දායක මුදල්
 - රජයේ දේපොළ ආදායම්
- ජාතික ආදායමේ ඇතුළත් නොවූ කුටුම්භ වෙත ලැබෙන ආදායම්
 - ඉද්ධ විදේශ පෞද්ගලික ද්විතියික ආදායම්
 - විශ්‍රාම වැටුප්
 - රාජ්‍ය ණය සඳහා කුටුම්භවලට ලැබෙන පොළී
 - කුටුම්භවලට ලැබෙන වෙනත් සහනාධාර
- වැය කළ හැකි කුටුම්භ ආදායම යනු කුටුම්භ ආදායම තුළින් පෞද්ගලික ආදායම් බදු (සෘජු බදු) අඩු කළ පසු ලැබෙන අගය වේ.
- මූර්ත ජාතික ආදායම යනු ස්ථාවර මිලට දළ ජාතික ආදායමට විදේශ වෙළෙඳාම යටතේ අපනයනවල ක්‍රය ශක්තියට සිදු වූ බලපෑම ගැලපූ විට ලැබෙන අගය වේ.
- මූර්ත ජාතික ආදායම පහත පරිදි ගණනය කළ හැකි ය.

$$\text{මූර්ත ජාතික ආදායම} = \frac{\text{ස්ථාවර මිලට දළ ජාතික ආදායම}}{\text{ආදායම}} + \left[\frac{\text{අපනයන වටිනාකම}}{\text{අපනයන මිල දර්ශකය}} - \frac{\text{අපනයන වටිනාකම}}{\text{අපනයන මිල දර්ශකය}} \right]$$

5.6 :- වියදම් ප්‍රවේශය යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ඇස්තමේන්තු කරන ආකාරය සහ ආශ්‍රිත සංකල්ප විමසයි.

- දළ දේශීය වියදම පැහැදිලි කරයි.
- දළ දේශීය වියදමේ සංරචක නම් කරමින් විස්තර කරයි.
- දළ දේශීය වියදම ගණනය කරයි.
- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ගණනය කරයි.
- දළ ජාතික ආදායම ගණනය කරයි.
- වියදම් ප්‍රවේශය ආශ්‍රිත සංකල්ප විස්තර කරයි.

දළ දේශීය වියදම

- වියදම් ප්‍රවේශය ඔස්සේ දළ දේශීය නිෂ්පාදනය ගණනය කරනුයේ ආර්ථිකයේ යම් කාලපරිච්ඡේදයක දී නිෂ්පාදිතය මිල දී ගැනීම සඳහා කරන මුළු වියදම ගණනය කිරීමෙනි.
- දළ දේශීය වියදමේ මූලාශ්‍රය ස්වරූප තුනකින් පවතින අතර එනම්,
 - කුටුම්භ පරිභෝජන වියදම
 - රාජ්‍ය පරිභෝජන වියදම
 - දළ ආයෝජන වියදම
- පරිභෝජන වියදම් ප්‍රධාන කොටස් 02 කොටස් දෙකකි.
 1. අවසාන පරිභෝජන වියදම - Final consumption expenditure
 2. සත්‍ය සුනිශ්චිත පරිභෝජන වියදම - Actual Final consumption expenditure
- අවසාන පරිභෝජන වියදම යනු භාණ්ඩ හා සේවා අත්පත් කර ගැනීමට කරනු ලබන වියදම් වේ.
- සත්‍ය සුනිශ්චිත පරිභෝජන වියදම, සැබැවින් ම භාණ්ඩ හා සේවා අත්පත් කර ගැනීම සඳහා වියදම් කරන්නේ කවරෙක් ද යන්න නොසලකා ගණනය කරන වියදම යි.
- එසේ වන්නේ සෑම විට ම වියදම් දරන්නා හා පරිභෝජනය කරන්නා එකම පුද්ගලයකු නොවන නිසා ය. (නිදසුන් රජයේ සෞඛ්‍ය සේවය මගින් පාරිභෝගිකයා ලබන වාසිය)
- අවසාන පරිභෝජන වියදම් පෞද්ගලික පරිභෝජන වියදම් (Private Consumption) හා පොදු පරිභෝජන (රාජ්‍ය) වියදම (Government Consumption) වශයෙන් වර්ග දෙකකට වෙන් කළ හැකි වේ.
- පෞද්ගලික පරිභෝජන වියදම යනු කුටුම්භ පරිභෝජන වියදම් හා ලාභ නොලබා ගෘහ ඒකකවලට සේවා සපයන ආයතන ලබා දෙන සේවා වල (NPISH) එකතුව යි.
- විදේශ රටවලින් කුටුම්භ වෙත ලැබෙන ත්‍යාග ආදිය ද පෞද්ගලික පරිභෝජනයට ඇතුළත් වේ.
- පොදු පරිභෝජන වියදම් (රාජ්‍ය මිල දී ගැනීම්) යනු මධ්‍යම රජය හා එහි උප ආයතන භාණ්ඩ හා සේවා මිල දී ගැනීම් සඳහා දරන වියදම යි.
- පොදු රාජ්‍ය පරිභෝජන වියදම නැවත පුද්ගල පරිභෝජන වියදම (Individual Consumption Expenditure) හා සමූහ පරිභෝජන වියදම ලෙස කොටස් 2කට වර්ග කෙරේ. (Collective Consumption Expenditure)

- රජය විසින් කරනු ලබන පුද්ගල පරිභෝජන වියදම් ලෙස අධ්‍යාපන, සෞඛ්‍ය, සමාජ ආරක්ෂණ වියදම්, සුභසාධන, ක්‍රීඩා හා විනෝදය සඳහා කරන වියදම් ඇතුළත් වේ.
- රජය විසින් කරනු ලබන සමූහ පරිභෝජන වියදම් සඳහා ආරක්ෂණ වියදම් රාජ්‍ය පරිපාලන වියදම්, දුම්රිය හා මහාමාර්ග සඳහා කරන වියදම් ඇතුළත් වේ.
- නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සඳහා භාවිත වන යන්ත්‍ර සූත්‍ර, මෙවලම්, ගොඩනැගිලි, කර්මාන්ත ශාලා හා පවත්නා කොට ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය ලෙස සලකයි. මේවා නිෂ්පාදන සාධකවලට අයත් වේ. වසරකට වඩා වැඩි කාලයක් භාවිත කළ හැකි (දිගු කාලීන ව) නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියට දායක වන භාණ්ඩ රටක දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය (දළ ආයෝජන වියදම)යි.
- දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය යනු, දේශීය ආර්ථිකයට එකතු වන දිගු කාලීන ප්‍රාග්ධන භාණ්ඩවල එකතුව යි. එහි ප්‍රාග්ධන ක්‍ෂය වීම් ද ඇතුළත් වේ.
- ශුද්ධ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය යනු දළ ප්‍රාග්ධන සම්පාදනයෙන් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන පරිභෝජනය අඩු කළ විට ලැබෙන අගය වේ.
- දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය ප්‍රධාන කොටස් 3කින් සමන්විත වේ.
 - දළ දේශීය ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය
 - කොට වෙනස් වීම්
 - වටිනාකමිනි වෙනස් වීම් (රන්රිදී මුතු මැණික් ආදී වටිනා දේවල් අත්පත් කර ගැනීම් හා විකිණීම) නිසා සිදු වන වෙනස වටිනාකමේ වෙනස වේ.
- ශ්‍රී ලංකාවේ දළ දේශීය වියදම ගණනය කරනුයේ ආර්ථිකයේ අවසාන පරිභෝජන වියදමට දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය ගැළපීමෙනි.

$$\text{වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය වියදම} = \text{පෞද්ගලික පරිභෝජන වියදම} + \text{රාජ්‍ය පරිභෝජන වියදම} + \text{දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය}$$

- වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය වියදමට ශුද්ධ අපනයන ගැළපූ විට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය මත වියදම (දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය) ගණනය කළ හැකි ය.

$$\text{වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය මත වියදම} = \text{දළ දේශීය වියදම} + \text{ශුද්ධ අපනයන}$$

වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් අනුව දළ ජාතික ආදායම වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදනය + විදේශීය ශුද්ධ ප්‍රාථමික ආදායම

වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් අනුව වැය කළ හැකි දළ ජාතික ආදායම = වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් අනුව දළ ජාතික නිෂ්පාදනය + විදේශීය ශුද්ධ වර්ථන (ජංගම) සංක්‍රාම විදේශීය ශුද්ධ ද්විතියික ආදායම

1) අවසාන පරිභෝජන වියදම (FCE)		500
1.1. කුටුම්භ පරිභෝජන වියදම	375	
1.2. ලාභ අපේක්ෂාවෙන් තොර ව කුටුම්භ වෙත සපයන සේවා	100	
1.3. රජයේ පරිභෝජන වියදම	25	
2) දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය		800
2.1 ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය	400	
2.2 තොග වෙනස් වීම්	250	
2.3 වටිනාකම් හි වෙනස් වීම්	150	
3) වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය වියදම (1+2)		1300
4) ශුද්ධ අපනයන		200
4.1 අපනයන	500	
4.2 ආනයන	300	
5) වෙළෙඳපොළ මිල අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදනය (3+4) (GVO)		1500
6) වෙළෙඳපොළ මිලට දළ ජාතික ආදායම (5+7)		1400
7) විදේශීය ශුද්ධ ප්‍රාථමික ආදායම		-100
7.1 විදේශීය ප්‍රාථමික ආදායම් ලැබීම්	800	
7.2 විදේශීය ප්‍රාථමික ආදායම් ගෙවීම්	900	
8) වෙළෙඳපොළ මිලට වැය කළ හැකි දළ ජාතික ආදායම (6+9)		1650
9) විදේශීය ශුද්ධ ජංගම සංක්‍රාම (වර්තන සංක්‍රාම)		250
12.1 විදේශීය ජංගම සංක්‍රාම ලැබීම්	300	
12.2 විදේශීය ජංගම සංක්‍රාම ගෙවීම්	50	

දේශීය ඉතුරුම්

- යම්කිසි කාලපරිච්ඡේදයක ආරම්භයේ කුටුම්භ ඉතුරුම්, ව්‍යාපාරික ඉතුරුම් හා රාජ්‍ය ඉතුරුම්වල එකතුව දේශීය ඉතුරුම් වේ.
- කිසියම් ආර්ථිකයක දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙන් මුළු පරිභෝජන වියදම් ඉවත් කළ පසු ද ඉතිරි කොටස දේශීය ඉතුරුම් ලෙස හඳුන්වයි.

- දේශීය ඉතුරුම් ගණනය කිරීමේදී කුටුම්භ, ව්‍යාපාර හා රාජ්‍ය ඉතුරුම් ගණනය කිරීම අපහසු බැවින් ඒ සඳහා සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතයේ දී දළ ආයෝජනය ඉතුරුම්වලට සමාන බැවින් ($I = S$) දළ ආයෝජනයට ශුද්ධ අපනයන ගැලපීමෙන් දේශීය ඉතුරුම් ලබා ගත හැකි ය.

$$I = GDCF + X - M$$

$$I = SD$$

GDCF = දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය / දළ ආයෝජනය

X-M = ශුද්ධ අපනයන

I = මුළු ආයෝජනය

ජාතික ඉතුරුම්

- ජාතික ඉතුරුම් යනු යම් කාලපරිච්ඡේදයක දී දේශීය ඉතුරුම්වලට විදේශීය ශුද්ධ ප්‍රාග්ධන ආදායම් හා විදේශීය ශුද්ධ වර්තන සංක්‍රාම ගැලපූ විට ය.
- යම් වර්ෂයක දී උපයෝජනය කිරීම සඳහා ආර්ථිකය සතු සම්පත් ප්‍රමාණය මුළු සම්පත් වශයෙන් හැඳින්වේ. එහි සංයුතිය පහත පරිදි වේ.
- දළ දේශීය නිෂ්පාදනය භාණ්ඩ හා සාධක නොවන සේවා ආනයන ගැලපූ විට මුළු සම්පත් සම්භාරය ලැබේ.

දළ දේශීය නිෂ්පාදනය	1500
භාණ්ඩ හා සේවා සාධක නොවන ආනයන	300
සම්පත් සම්භාරය	<u>1800</u>

- මුළු සම්පත් සම්භාරය භාවිත කරන ආකාරය සම්පත් උපයෝජනය වශයෙන් හැඳින්වේ.
 - අවසාන පරිභෝජන වියදම්
 - දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය
 - භාණ්ඩ හා සාධක නොවන සේවා අපනයන

දළ දේශීය වියදම	1300
අපනයන	<u>500</u>
සම්පත් උපයෝජනය	<u>1800</u>

5.7 :- ජාතික ගිණුම්කරණයේ වැදගත්කම හා ජාතික ගිණුම්කරණයේ සීමා විග්‍රහ කරයි.

- ජාතික ගිණුම්කරණයේ වැදගත්කම විස්තර කරයි.
- ජාතික ගිණුම්කරණයේ සීමා ඉදිරිපත් කරයි.
- හරිත දළ දේශීය නිෂ්පාදනය යන සංකල්පය තිදසුන් ආශ්‍රයෙන් විස්තර කරයි.

ජාතික ගිණුම්කරණය

- නිමැවුම් , ආදායම් හා වියදම් යන ත්‍රිවිධ ප්‍රවේශ යොදා ගනිමින් ජාතික ගිණුම් පිළියෙළ කර ලබා ගන්නා දත්ත ඉතා වැදගත් වේ. සමස්ත ආර්ථිකයේ ව්‍යුහය, සාධනය හා හැසිරීම අවබෝධ කර ගැනීමට හා ආර්ථිකය කළමනාකරණය කර ගැනීමට එම දත්ත යොදා ගැනීමට හැකි වේ.

ජාතික ගිණුම්කරණයේ වැදගත්කම

- ආර්ථිකයේ කාර්ය සාධනය ඇගයීමට යොදා ගැනීම.
- ආර්ථික වෘද්ධිය මැනීම.
- ඒක පුද්ගල ජාතික නිෂ්පාදිතය ඇස්තමේන්තු කිරීම.
- ආර්ථිකයේ ව්‍යුහමය ලක්ෂණ අනාවරණය කර ගත හැකි වීම.
- කාර්යක්ෂම ආදායම් ව්‍යාප්තිය අනාවරණය වීම.
- අන්තර්ජාතික සංසන්දනයන් සඳහා භාවිත කළ හැකි වීම.
- ආර්ථික කාරක අතර ශ්‍රිතාත්මක සම්බන්ධතා හඳුනා ගත හැකි වීම.
- සම්පත් සංයුතිය හා උපයෝජනය අනාවරණය වීම.
- ආර්ථික කළමනාකරණය සඳහා තොරතුරු ලබා ගත හැකි වීම.
- සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යයන්ගේ හැසිරීම පුරෝකථනය කළ හැකි වීම.

ජාතික ගිණුම්කරණයේ සීමා

- **ආර්ථිකයේ ඇතැම් ඵලදායී ගනුදෙනු ජාතික ගිණුම්කරණයේ දී ඇතුළත් නොකෙරේ. ඒවා නම්,**
 - ගෘහ ඒකකය තුළ සිදු වන භාණ්ඩ නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් ජාතික ගිණුම් සඳහා ඇතුළත් කළ ද ගෘහ ඒකකයේ සාමාජිකයන් තමන්ගේ ම පෞද්ගලික පරිභෝජනය සඳහා ඉටු කරනු ලබන සේවා ආර්ථික නිෂ්පාදන ක්‍රියා ලෙස නොසලකන බැවින් ජාතික ගිණුම් සඳහා ඇතුළත් නොකෙරේ. (ගෙවීමකින් තොර ව නිවස තුළ ඉටු කරනු ලබන සේවා)
 - ගෘහණියන්ගේ සේවය ජාතික ගිණුම්වලට ඇතුළත් නොවීම.
 - නොවිධිමත් ආර්ථිකය තුළ සිදුවන ඵලදායී නිෂ්පාදන ජාතික නිෂ්පාදිතයට ඇතුළත් නොවීම.
 - නිෂ්පාදනය හේතුවෙන් පාරිසරික සම්පත්වලට සිදු වන හානිය සැලකිල්ලට නොගැනීම.
 - රාජ්‍ය සේවා වල ඵලදායීතාවයේ ඇති වන වෙනස් වීම් සැලකිල්ලට නොගැනීම.
 - විවේකයෙන් පුද්ගලයන් ලබන සතුට ජාතික ගිණුම් තුළ ඇතුළත් නොවීම.
 - රාජ්‍ය ණය පොළී ජාතික නිෂ්පාදිතය ගණනය කිරීමේදී සැලකිල්ලට නොගැනීම.
- කල් පවත්නා ඇතැම් පරිභෝජන භාණ්ඩ ආයෝජනයක් ලෙස සලකා ජාතික ගිණුම් තුළ ඇතුළත් නොකිරීම.

- ජාතික ගිණුම් සැකසීමේ දී සැලසුණු ආර්ථික කටයුතු හා නිත්‍යානුකූල නොවන ආර්ථික කටයුතු ඇතුළත් විය යුතු වුව ද තොරතුරු සැපයීම හා නීති-රීති මගහැරීම නිසා විධිමත් ගණනය කිරීමක් සිදු නොවේ.

හරිත ජාතික ගිණුම්කරණය

- හරිත ජාතික ගිණුම්කරණය තිරසර සංවර්ධනය හා බැඳුණු සංකල්පයකි.
- නිෂ්පාදන කටයුතුවල දී පරිසරයට ප්‍රතිලාභ අත් වන අවස්ථා පවතියි.

නිදසුන්

- වන වගාව
- කසල ප්‍රතිචක්‍රීකරණය
- අපවිත්‍ර ජලය පිරිසිදු කර ප්‍රයෝජනයට ගැනීම

- නිෂ්පාදන කටයුතුවල දී පරිසරයට හානි සිදු වන අවස්ථා පවතියි.

නිදසුන්

- ඕසෝන් ස්තරය විනාශ වීම
- වෙරළ බාදනය
- පාංශු භායනය
- ජලජ පැළෑටි හා ජීවින් විනාශ වීම
- වන විනාශය

- මෙලෙස නිෂ්පාදන කටයුතු නිසා පරිසරයට සිදු වන ප්‍රතිලාභ හා හානි තක්සේරු කරමින් ජාතික ගිණුම් සකස් කිරීම හරිත ජාතික ගිණුම්කරණය ලෙස හැඳින්වේ.
- හරිත දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය ගණනය කිරීමේ දී නිෂ්පාදන කටයුතුවල දී පරිසරයට ලැබෙන ප්‍රතිලාභ එකතු කරන අතර නිෂ්පාදන කටයුතුවල දී පරිසරයට වන හානිය තක්සේරු කිරීමෙන් ලැබෙන අගය අඩු කරනු ලබයි.

6. සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය

නිර්වචනය

දෙන ලද අවස්ථාවක් තුළ රටක නිමැවුම හෙවත් ආදායමත්, සේවා නියුක්තියත් නොවෙනස්ව පැවතීමේ ප්‍රවණතාවය සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය ලෙස හැඳින්වේ.

එනම් සමස්ත නිමවුමේ (සැපයුම) වටිනාකම සමස්ත ඉල්ලුමේ (සමාහාර වියදම) වටිනාකමට සමාන වීමයි.

සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය සඳහා පවත්නා කොන්දේසි දෙකකි,

- 1. සමාහාර නිමැවුම හෙවත් ආදායම සමාහාර වියදම වියදමට සමාන වීම.

$$Y = E$$

- 2. ආර්ථික එකතුවීම් හෙවත් විදීම, කාන්දුවීම් හෙවත් ගිලිහීම් වලට සමාන වීම.

$$J = W$$

මේ අනුව සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය සඳහා ප්‍රවේශ දෙකකි.

- සමාහාර ආදායම් හා වියදම් ප්‍රවේශය (කේන්සියානු විග්‍රහය)
- කාන්දුවීම් ප්‍රවේශය

❖ සමාහාර ඉල්ලුම

දෙන ලද අවස්ථාවක් තුළ ආර්ථික කාරකයන් විසින් භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම සඳහා සැලසුම් කර ඇති වියදම් ප්‍රමාණයයි.

ආර්ථික කාරකයන් විසින් ආර්ථිකයක සමාහාර ඉල්ලුම ඇති කරයි. එහිදී කුටුම්භ අංශය පාරිභෝගික භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමටත් (C), ව්‍යාපාරික අංශය ආයෝජන භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමටත් (I), රාජ්‍ය අංශය රාජ්‍ය මිලදී ගැනීමටත් (G) විදේශ අංශය ශුද්ධ අපනයන ප්‍රවාහයන් ඇති කිරීම සඳහාත් (X-M) සමාහාර ඉල්ලුම බිහිකරයි.

$$E = C + I + G + (X-M)$$

❖ සමහාර සැපයුම

ආර්ථික ප්‍රදේශයක නිෂ්පාදනයක් බිහිවන විට එකී නිෂ්පාදන වටිනාකමට සමාන වූ ආදායමක් බිහි වේ. නැතහොත් එකම ක්‍රියාවලියක පැතිකඩ දෙකක් වශයෙන් නිමවුම හා ආදායම හඳුනාගනී. එබැවින් රටක බිහිවන නිමවුම හෙවත් සමහාර සැපයුම ගණනය කිරීම සිදුවන්නේ නිමවුම මත හටගත් ආදායම පරිහරණය කිරීම සැලකිල්ලට ගෙනය.

මේ අනුව රාජ්‍ය හා විදේශ අංශය සමන්විත ආර්ථිකයක කුටුම්භ අංශය උපයන ආදායම රාජ්‍ය අංශයට බදු ගෙවීම (T) දේශීය පරිහරණයට භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම (C) ,ආනයන භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම (M) සහ ඉතුරුම් (S) පවත්වාගෙන යාමයි.

$$Y = C + T + S + M$$

විදීම

ආදායම් වකු ප්‍රවාහයේ විදීම යනු වකු ආදායම් ප්‍රවාහයට පිටතින් හෙවන බාහිරින් මුදල් වශයෙන් ඇතුල්වන විචල්‍යයයි. මෙම විචල්‍යයන් තුළින් සමහාර ඉල්ලුම් ක්‍රියාවලිය ප්‍රසාරණය වේ.

එකතුවීම් වශයෙන් ආයෝජනය (I) රාජ්‍ය මිලදීගැනීම් (G) සහ අපනයනය (X) පෙන්නුම් කරයි. මේවා ස්වාදින වන අතර විදීම හෙවත් එකතුවීම් රේඛාව සමාන්තර වේ.

$$J = I + G + X$$

කාන්දුවීම්

ගිලිහීම් හෙවත් කාන්දුවීම් යනු වකු ආදායම් ප්‍රවාහයෙන් පිටතට මූල්‍ය වශයෙන් ගලායන විචල්‍යයයි. මේ තුළින් සමහාර ඉල්ලුමේ ක්‍රියාවලිය සංකෝචනය වේ.

ගිලිහීම් වශයෙන් ඉතුරුම් (S) බදු (T) හා ආනයන (M) හඳුනාගනී.මේ විචල්‍යයන් තුනම ආදායමේ ධන විචල්‍යයන් වේ.මෙම විචල්‍යයන් ආදායම් මත රඳා පවතින නිසා පරායත්ත විචල්‍යයන් ලෙස හැඳින්වේ.ආදායම් ඉහළ යන විට මෙම විචල්‍යයන් ඉහළ යයි. ඒ අනුව ගිලිහීම් රේඛාව සෘණ අන්තක්කන්ධය කින් ආරම්භ වී ඉහලට ගමන් කරයි.

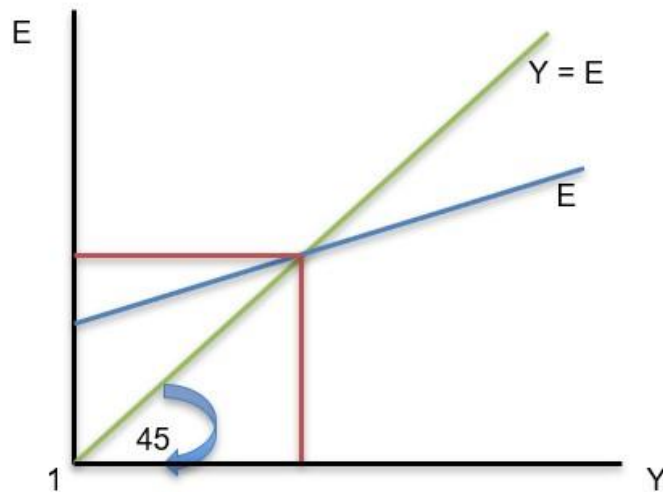
$$W = S + T + M$$

විවිධ ප්‍රවේශය ඔස්සේ සමතුලිතය

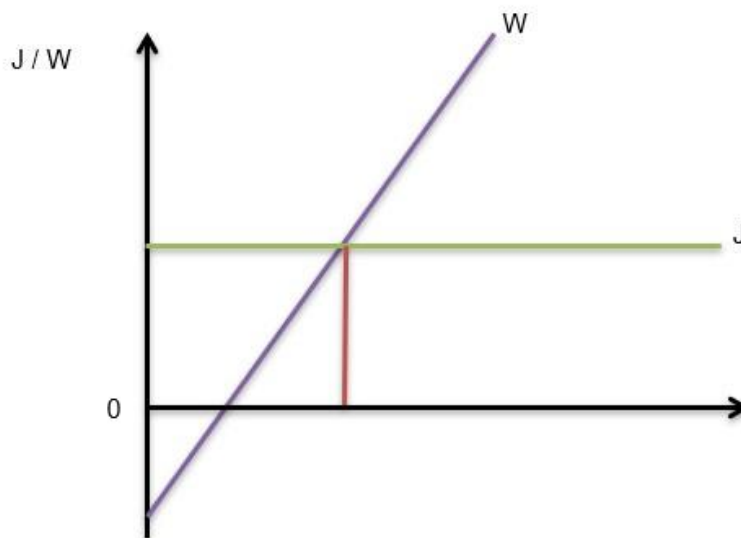
- ආදායම් ප්‍රවේශය

45° රේඛාව, වියදම් රේඛාව ජේදනය කරන ලක්ෂ්‍යයන් සමස්ත නිමවුම් මට්ටම තීරණය කරයි.

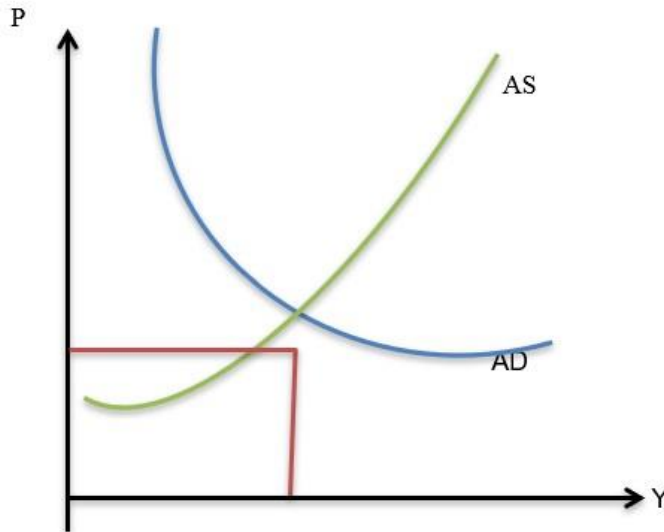
❖ එකතුවීම හා ගිලිහීම ප්‍රවේශය

එකතුවීම් රේඛාව, ගිලිහීම් රේඛාව ජේදනය කරන ලක්ෂ්‍යයන් සමස්ත නිමවුම් මට්ටම තීරණය කරයි.

- සමානාත ඉල්ලුම හා සමානාත සැපයුම් ප්‍රවේශය

සමානාත ඉල්ලුම් රේඛාව, සමානාත සැපයුම් රේඛාව ජේදනය කරන ලක්ෂයේ සර්ව ආර්ථික සමතුලිත මට්ටම තීරණය කරයි.

සාර්ව ආර්ථිකය කොටස් තුනකට වෙන්කර අධ්‍යයනය කරයි.

1. සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

- ඉතුරුම් රහිත සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය
- ඉතුරුම් සහිත සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

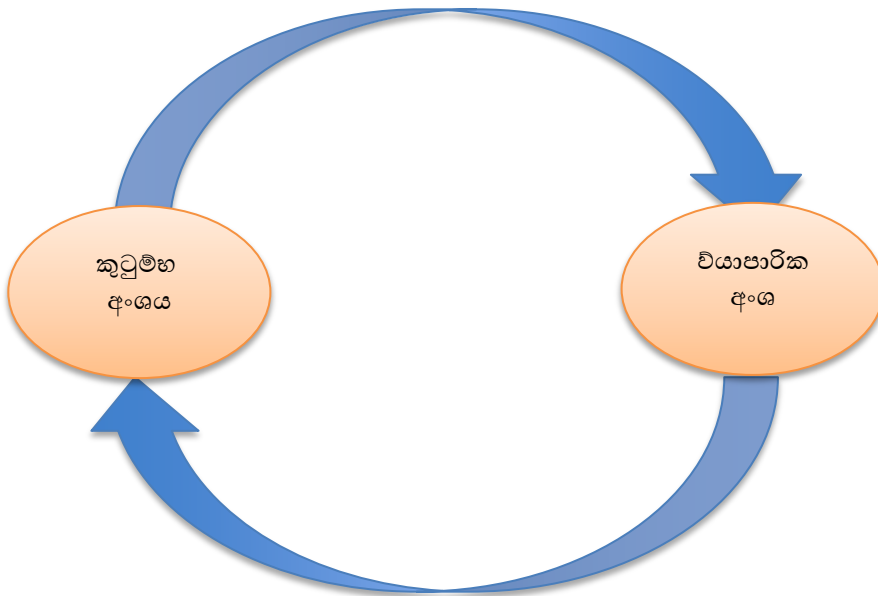
2. සංවෘත ආර්ථිකයක සමතුලිතය

3.) විවෘත ආර්ථිකයක සමතුලිතය

❖ ඉතරුමේ රහිත සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

සරල ආර්ථිකය කුටුම්භ අංශය හා ව්‍යාපාරික අංශයෙන් සමන්විත වේ. මෙය පහත පරිදි චක්‍ර ප්‍රවාහයෙන් දැක්විය හැක.

සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

❖ ආදායම් විභේදන ප්‍රවේශය යටතේ සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

මෙහි ආදායමේ සංරචක

- සාධක ආදායම්

$$Y = C$$

විභේදනේ සංරචක

- පරිභෝජන විභේදන

$$E = C$$

සමතුලිතය

$$Y = E$$

$$C = C$$

❖ ඉතුරුම් සහිත සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

ඉහත වක්‍ර ප්‍රවාහයට අනුව ව්‍යාපාර ආයතන කුටුම්භ වලින් නිෂ්පාදන සාදක මිලදීගෙන රු. 2 000 ක් වටිනා භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය කරයි. ඒ අනුව කුටුම්භ වලට රු.2 000 ආදායමක් ලැබෙන අතර, කුටුම්භ යනු එම සාධක ආදායමින් ආදායම රුපියල් 1 600 ක් භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම සඳහා යොදවන අතර රුපියල් 400 ක් ඉතිරි කරයි.

සාධක ආදායම් = පරිභෝජන වියදම් + ඉතුරුම්

$$Y = C + S$$

කුටුම්භයන් තම ආදායමෙන් වියදම් කරනුයේ රුපියල් 1600 ක් පමණි. එවිට මෙම ආර්ථිකය අසමතුලිත වේ. එනම් ආදායමට වඩා වියදම් අඩුවේ.

$Y > E$ (ආර්ථිකය සංකෝචනය වේ)

$$2000 > 1\ 600$$

කුටුම්භ ඉතුරුම් ව්‍යාපාර ආයතන මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ හරහා ලබාගෙන, තමන්ට අවශ්‍ය ආයෝජන භාණ්ඩ මිලදී ගනී.

සමාහාර වියදම = පරිභෝජන වියදම් + ආයෝජන වියදම්

$$E = C + I$$

$$= 1600 + 400$$

$$= \text{රු. } 2\ 000$$

මේ අනුව මෙම ආර්ථිකය සමතුලිත වේ . එනම් $Y = E$ කොන්දේසිය තෘප්තිමත් වේ.

ඒ අනුව සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය,

$$Y = C + S (1600 + 400)$$

$$E = C + I (1600 + 400)$$

ඒ අනුව,

$$Y = C + I$$

❖ කාන්දුවීම් ගිලිම් ප්‍රවේශය

● කාන්දුවීම්

සරල ආර්ථිකයක ඉතුරුම් කාන්දු වීමක් ලෙස හඳුන්වයි. ඉතුරුම් යනු වැය කළ වැයකල හැකි ආදායම මෙන් වර්තමාන පරිභෝජනය සඳහා නොයෙදූ මුදල් ප්‍රමාණයයි. ඉතුරුම් හේතුවෙන් නිමැවුම සංකෝචනය වේ. එම නිසා ඉතුරුම් කාන්දුවීමකි. ($S = Y_d - C$)

$$W = S$$

● විදිම

සරල ආර්ථිකයක ආයෝජනය විදිම් වලට ඇතුළත් වේ. ආයෝජනය යනු ව්‍යාපාර ආයතන ආයෝජන භාණ්ඩ මිලට ගැනීම සඳහා දරනු ලබන වියදම් ය. ආයෝජනය හේතුවෙන් නිමවුම් ප්‍රසාරණය වේ. එබැවින් ආයෝජනය විදිම් ලෙස හඳුන්වයි.

වක්‍ර ප්‍රවාහයේ හටගනු ලබන සංකෝචනය හා ප්‍රසාරණය නිසා ආදායම හා වියදම අතර අසමතුලිතතාවයක් ඇතිවේ. එය සමතුලිත වීමට නම් විදිම් හා කාන්දුවීම් සමාන විය යුතුය .

මෙම වක්‍ර ප්‍රවාහය යටතේ ඉතුරුම් රුපියල් 400 වන අතර එය කාන්දුවීමකි. ආයෝජනය ද රුපියල් 400 ක් වන අතර එය විදිමකි. මේ අනුව විදිම් සහ කාන්දුවීම් සමාන වන අතර විදිම් - ගිලිහීම් කොන්දේසිය තෘප්තිමත් වේ.

$$W = S$$

$$J = I$$

$$S = 400$$

$$J = 400$$

ඒ අනුව, $W = J$

➤ සරල ආර්ථිකයක සමාහාර වියදුම්

සරල ආර්ථිකයක වියදුම් සංරචක දෙකකි,

1. පරිභෝජන වියදුම් (C)
2. ආයෝජන වියදුම් (I)

$$E = C + I$$

1. පරිභෝජන වියදුම්

කුටුම්භයන් තමන්ට අවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා මිලට ගැනීමට දරන වියදුම පරිභෝජන වියදුම ලෙස හඳුන්වයි . එහි සංරචක කිහිපයකි.

- කල් පවත්නා භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම
- කල් නොපවතින භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම
- සේවා මිලදී ගැනීම

පරිභෝජන වියදුම් තීරණය කරන සාධක

- වැයකල හැකි ආදායම
- කුටුම්භයක් ගනු ලබන ණය
- භාණ්ඩවල මිල මට්ටම
- අපේක්ෂිත අනාගත මිල හා ආදායම
- පොලී අනුපාතිකය

ඉහත සාධක අතරින් වැයකල හැකි ආදායම හැර අනෙකුත් සාධක ස්ථාවර ව පවතී යැයි උපකල්පනය කරමින්, පරිභෝජන වියදුම වැය කළ වැයකල හැකි ආදායම මත තීරණය වෙනැයි උපකල්පනය කරයි .

වැය කළ හැකි ආදායම

කුටුම්භ වලට පරිභෝජන භාණ්ඩ මිලදී ගැනීම සඳහා වියදම් කර හැකි ආදායම වැය කළ වැයකල හැකි ආදායම ලෙස හැඳින්වෙයි.

$$\text{වැයකල හැකි ආදායම} = \text{සාධක ආදායම} - \text{සෘජු බදු} + \text{සංක්‍රාම ආදායම}$$

$$Y_d = Y - T + Tr$$

සරල ආර්ථිකයක රාජ්‍ය අංශයක් නොමැති නිසා බදු අයකිරීම් හා සංක්‍රාම වියදම් නොමැත. එම නිසා සරල ආර්ථිකයක ආදායම වැයකළ හැකි ආදායම ට සමාන වේ .

$$Y_d = Y$$

පරිභෝජන ශ්‍රිතය

පරිභෝජන වියදම වැයකල හැකි ආදායම මත රඳා පවතී.

$$C = a + b (Y_d)$$

C = පරිභෝජන වියදම

a = ස්වාධීන (ස්වායත්ත/පෙළබවූ) පරිභෝජනය

b = පරිභෝජන සිතේ බැවුම(ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව)

Yd = වැයකල හැකි ආදායම

❖ ස්වායත්ත පරිභෝජනය (a)

මිනිස් ජීවිතය පවත්වාගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය අවම පරිභෝජන වියදම වේ.එය පවත්නා ආදායමක් සමඟ සම්බන්ධතාවයක් නොපවත්වයි . ආදායම ශුන්‍ය වුවද ස්වාධීන පරිභෝජනය ධන අගයක් ගනී.

ආදායම ශුන්‍ය වුවද මිනිසාට ජීවත් වීම සඳහා අවම පරිභෝජන වියදමක් දැරීමට සිදුවේ. ඒ සඳහා අතිරික්ත ඉතුරුම් හෝ ණය ගැනීම් භාවිතා කරන බැවින් ස්වාධීන පරිභෝජනය අනිවාර්යෙන්ම ධන අගයක් ගනී .

❖ ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව- b (MPC)

ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව යනු වැයකල හැකි ආදායමේ වෙනස් වීම හා පරිභෝජන වියදමේ වෙනස් වීම අතර අනුපාතයයි .

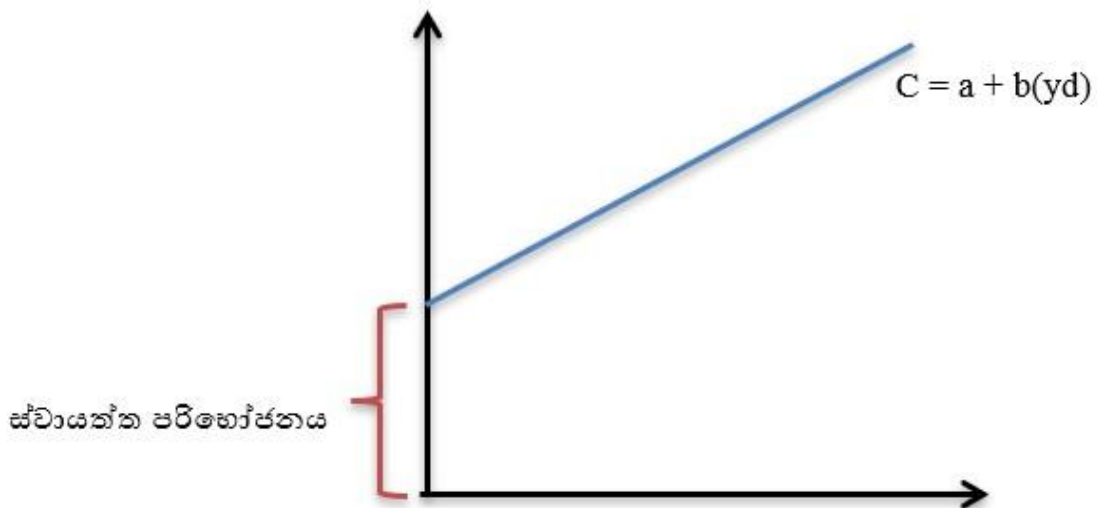
$$MPC = \text{පරිභෝජනය වෙනස} / \text{වැයකල හැකි ආදායම වෙනස}$$

මේ අනුව පරිභෝජන චක්‍රය බැවුම මගින් ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව පෙන්වුම් කරයි. ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව සෑම විටම 0- 1 අතර අගයක් ගනී.

$$0 < MPC < 1$$

පරිභෝජන චක්‍රය

ස්වායත්ත පරිභෝජනය ධන අගයක් ගනු ලබන අතර, එමෙන්ම වැයකල හැකි ආදායම හා පරිභෝජන වියදම අතර අනුලෝම සම්බන්ධයක් පවතින පරිභෝජන චක්‍රය පහත පරිදි සිරස් අක්ෂයේ ධන අගයකින් ආරම්භ වී පහළ සිට ඉහළට බැවුම් වෙයි.

❖ සාමාන්‍ය පරිභෝජන හැමියාව (APC)

වැයකල හැකි ආදායම හා පරිභෝජන වියදම අතර අනුපාතය සාමාන්‍ය පරිභෝජන හැමියාව ලෙස හැඳින්වේ.

$$APC = C / Y_d$$

2. කුටුම්භ ඉතුරුම්

ඉතුරුම් යනු වැය කළ හැකි ආදායමෙන් වර්තමාන පරිභෝජනය සඳහා වැය නොවූ මුදල් ප්‍රමාණයයි.

ඉතුරුම් = වැයකල හැකි ආදායම - පරිභෝජන වියදම

$$S = Y_d - C$$

$$C = a + b (Y_d)$$

$$S = Y_d - [a + b (Y_d)]$$

$$S = (1 - b) Y_d - a$$

$$S = -a + (1 - b) Y_d$$

මෙය ඉතුරුම් ශ්‍රිතයයි.

$$S = \text{ඉතුරුම්}$$

$$-a = \text{ස්වාධීන ඉතුරුම්}$$

$$(1-b) = \text{ආන්තික ඉතුරුම් හැමියාව}$$

$$Y_d = \text{වැයකල හැකි ආදායම}$$

ස්වාධීන ඉතුරුම් (නිර් ඉතුරුම්)

නිර් ඉතුරුම් යනු වැයකල හැකි ආදායම ශුන්‍ය වන විට ඉතුරුම් ප්‍රමාණයයි. පරිභෝජන වියදම වැය කළ වැයකල හැකි ආදායමට සමානවන තුරු පවතිනුයේ නිර් ඉතුරුම් නැතහොත් සෘණ ඉතුරුම්.

➤ ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාව (1 - b) MPS

ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාව යනු වැයකල හැකි ආදායමේ වෙනස් වීම හා ඉතුරුම් වෙනස්වීම අතර අනුපාතයයි .

$(1 - b) = MPS = \text{ඉතුරුම් වෙනස} / \text{වැයකල හැකි ආදායම වෙනස}$

ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාව ද සෑම විටම 0 -1 අතර පවතී.

➤ සාමාන්‍ය ඉතුරුම් නැමියාව (APS)

වැයකල හැකි ආදායම හා ඉතුරුම් අතර අනුපාතය සාමාන්‍ය ඉතුරුම් නැමියාව ලෙස හැඳින්වේ .

$APS = S / Yd$

පරිභෝජනය හා ඉතුරුම් අතර සම්බන්ධතාවය.

පරිභෝජනය යනු කුටුම්භයන් පරිභෝජන භාණ්ඩ මිලට ගැනීම සඳහා දරනු ලබන වියදමයි.

ඉතුරුම් යනු ආදායමෙන් වර්තමාන පරිභෝජනය සඳහා නොයෙදූ මුදලයි.

ඉතුරුම් හා පරිභෝජන යන දෙකම වැයකල හැකි ආදායමේ අනුලෝම ශ්‍රිතයන් වේ. එබැවින් වැයකල හැකි ආදායමට වඩා පරිභෝජනය වැඩිවන විට ඉතුරුම් සෘණ අගයක් ගනී. වැයකල හැකි ආදායම පරිභෝජන වියදමට සමාන වන විට ඉතුරුම් ශුන්‍ය වෙයි. වැය කළ හැකි ආදායමට වඩා පරිභෝජන වියදම අඩුවන විට ඉතුරුම් ධන අගයක් ගනී . එබැවින් ඉතුරුම් හා පරිභෝජනය අතර සම්බන්ධතාවය පහත පරිදි වේ .

$C = a + b (Yd)$

$S = -a + (1- b) Yd$

$MPC + MPS = 1$

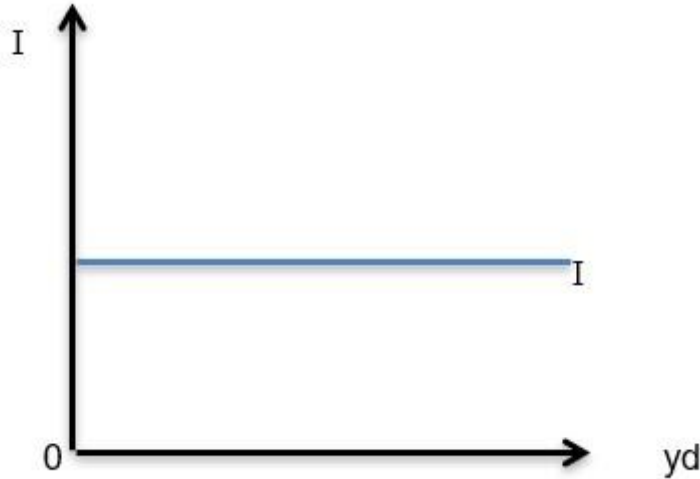
$MPC = 1 - MPS$

$MPS = 1 - MPC$

සරල ආර්ථිකයක ආයෝජන වියදම්

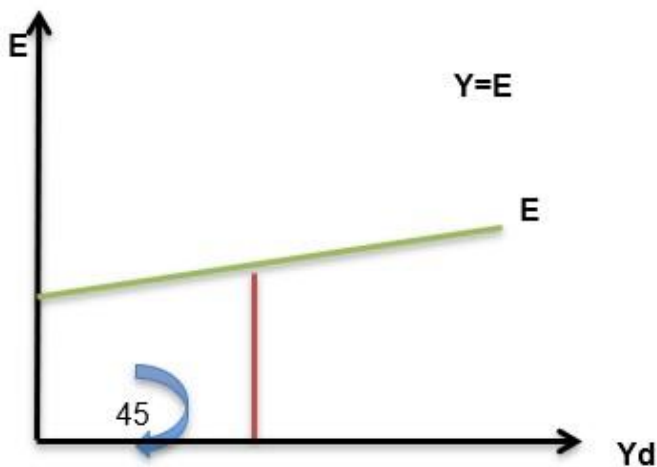
ව්‍යාපාර ආයතනයක් ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන වත්කම් අත්පත් ගැනීම සඳහා දරනු ලබන වියදම් හා තොග වෙනස් වීම් වල එකතුව ආයෝජන වියදම් ලෙස හැඳින්වේ. මේ අනුව ආයෝජන වියදම් කොටස් තුනකි.

සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය ප්‍රස්ථාරිකව නිරූපනය කිරීම.

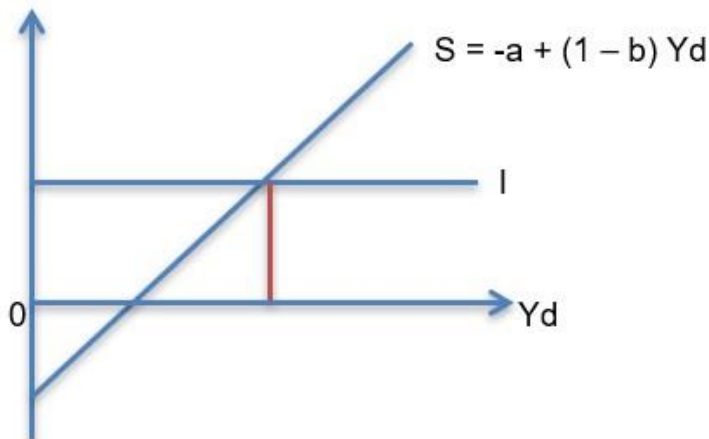
සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය යනු කිසියම් රටක මුළු නිෂ්පාදනය, සේවා නියුක්තිය හා ආදායම උච්චාවචනය නොවී පවත්වාගෙන යාමයි. සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය සඳහා අවශ්‍ය කොන්දේසි දෙකකි.

$Y = E$ (කේන්ද්‍රීයානු විග්‍රහය)

ආදායම් විභේදන ප්‍රවේශයට ආර්ථිකය සමතුලිත වීම සඳහා $Y = E$ කොන්දේසිය ඉටු විය යුතු ය. ඉහත රූප සටහනේ 45° කේන්ද්‍රිත රේඛාව හා විභේදන වක්‍රය ජේදනය වන නිමැවුමේ දී ආර්ථිකය සමතුලිත වේ.

$W = J$ (කාන්දුවීම් විදීම ප්‍රවේශය)

කාන්දුවීම් විදීම ප්‍රවේශයට ආර්ථිකය සමතුලිත වීම සඳහා $J = S$ කොන්දේසිය ඉටුවිය යුතුය. සරල ආර්ථිකයක ඉතුරුම් කාන්දු වීමක් වන අතර ආයෝජනය විදීමක් වෙයි. මේ අනුව ආයෝජන වක්‍රය ඉතුරුම් වක්‍රය ජේදනය වන ලක්ෂ්‍යයේදී ආර්ථිකය ආර්ථිකය සමතුලිතය වේ.

සරල ආර්ථිකයේ සමතුලිතය සමීකරණය ඇසුරෙන්....

$$Y = C + S$$

$$W = S$$

$$E = C + I$$

$$J = I$$

$$Y = E$$

$$W = J$$

ඒ අනුව,

ඒ අනුව,

$$Y = C + I$$

$$S = I$$

සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය ඇසුරෙන්,

සරල ආර්ථිකයක සමහර පරිභෝජන ශ්‍රිතය $C = 500 + 0.8 Yd$ ලෙසත්, $I = 600$ වේ.

1. මෙම ආර්ථිකයේ ස්වායත්ත වියදම් වල එකතුව කොපමණද?

$$\begin{aligned} \text{ස්වායත්ත වියදම්} &= a - I \\ &= 500 + 600 \\ &= 1\ 100 \end{aligned}$$

2. සමතුලිත ආදායම් මට්ටම කොපමණද?

$$Y = E$$

$$E = C + I$$

ඒ අනුව,

$$Y = C + I$$

$$= 500 + 0.8yd + 600$$

$$= 1\ 100 + 0.8y \quad (y = yd, \text{ සරල ආර්ථිකයක රාජ්‍ය අංශය නොමැති නිසා})$$

$$Y - 0.8y = 1\ 100$$

$$0.2y = 1\ 100$$

$$y = 5\ 500$$

සමතුලිත ආදායම් මට්ටම රු. 5 500කි.

3. සමතුලිත අවස්ථාවේදී ආර්ථිකය ඉතුරුම් ගණනය කරන්න

$$y = 5\,500$$

$$\begin{aligned} S &= -a + (1-b)y \\ &= -500 + (1-0.8)5\,500 \\ &= -500 + 0.2 \times 5\,500 \\ &= -500 + 1\,100 \\ &= \underline{\underline{\text{Rs. } 600}} \end{aligned}$$

4. කිසියම් හේතුවක් නිසා ආර්ථිකයේ සමාහාර නිමවුම් මට්ටම රු.6 000 වුවහොත් අනිවිභ්‍යුහන තොග සමුච්චනය කොපමණද ?

$$\begin{aligned} \text{තොග සමුච්චනය} &= \text{ආදායම} - \text{ඉල්ලුම} \\ &= 6\,000 - 5\,500 \\ &= \text{රු. } 500 \end{aligned}$$

කෙටි සටහන්

→ සාර්ව ආර්ථිකය යනු, ආර්ථිකය සමස්ත වශයෙන් ගෙන අධ්‍යනය කිරීමයි.

සාරව ආර්ථික අරමුණු

- පූර්ණ සේවා නියුක්තිය
- ආර්ථික කාර්යක්ෂමතාවය
- ආර්ථික නිදහස
- ආර්ථික ස්ථායීතාව
- ආර්ථික වෘද්ධිය වේගවත් කිරීම

- නිරසා සංවර්ධනය
- සාධාරණ ආදායම් ව්‍යාප්තිය
- ආර්ථික සුරක්ෂිතතාවය

සමාහාර ඉල්ලුම් සංරචක

- පෞද්ගලික පරිභෝජනය (C)
- ආයෝජනය (I)
- රාජ්‍ය වියදම් (G)
- ශුද්ධ අපනයනය (x - m)

$$E = C + I + G + (X - M)$$

සමාහාර සැපයුම් සංරචක

- පෞද්ගලික පරිභෝජනය (C)
- ඉතුරුම් (S)
- බදු (t)
- ආනයන (m)

$$Y = C + S + T + M$$

විදීම (J)

- ආයෝජන
- රාජ්‍ය මිලදී ගැනීම්
- අපනයන

ගිලිහීම් (W)

- ඉතුරුම්
- බදු
- ආනයන

සමස්ථ ආදායම් හා වියදම් ප්‍රවේශය

$Y = E$ (සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය)

$Y > E$ (නිමවුම සංකෝචනය වේ)

$Y < E$ (නිමැවුම ප්‍රසාරණය වේ)

විදිම්-කාන්දුවීම් ප්‍රවේශය

$J = W$ (සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය)

$J > W$ (නිමවුම ප්‍රසාරණය වෙයි)

$J < W$ (නිමවුම සංකෝචනය වේ)

සරල ආර්ථිකයක සමතුලිතය

❖ ආදායම්- වියදම් ප්‍රවේශය

$$Y = E$$

$$Y = C + S$$

$$E = C + I$$

ඒ අනුව ,

$$Y = C$$

සංවෘත ආර්ථිකයක සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය

සංවෘත ආර්ථිකයක් යනු කුටුම්භ අංශයේ සහ ව්‍යාපාරික අංශය ඇතුළත් සරල ආර්ථිකයකට ආණ්ඩුව මැදිහත්වීම වේ. මෙහිදී ආණ්ඩුව මැදිහත් වීම හේතුකොටගෙන ප්‍රධාන කාර්යයන් තුනක් බිහිවේ.

1. බදු පැනවීම (T)
2. රජයේ මිලදී ගැනීම්/වියදුම් (G)
3. රජයේ සංක්‍රාම (Tr)

➤ සංවෘත ආර්ථිකයක රාජ්‍ය වියදුම් හඳුනාගැනීම (G)

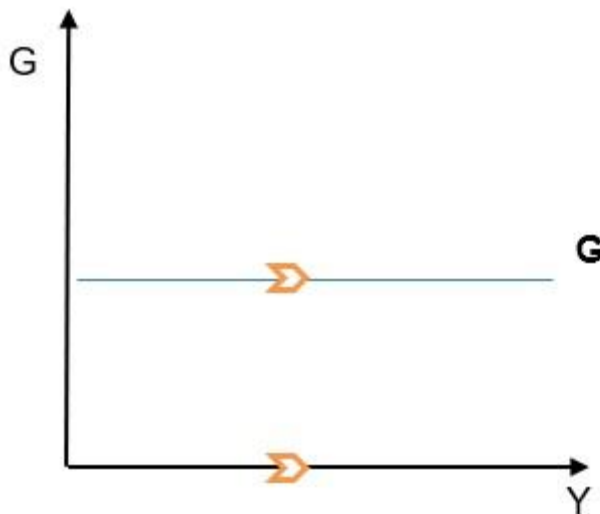
කිසියම් වර්ෂයකදී රජයක් විසින් භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම සඳහා දරනු ලැබූ වියදුම් වේ. රජයේ මිලදී ගැනීම් ස්වාධීන වියදුමකි. එය ආදායම මත රඳා නොපවතී. එය ලබා දෙනුයේ නිශ්චිත රුපියල් අගයක් ලෙසය. එබැවින් රාජ්‍යය වියදුම් වක්‍රය ආදායම් අක්ෂයට සමාන්තරව ගමන් කරයි. රජයේ මිලදී ගැනීම් සමානාර ඉල්ලුමේ සංරචකයකි. එනම්, $E = C + I + G$

රජයේ මිලදී ගැනීම් තීරණය වන සාධක හතරක් පවතී.

- 1) පොදු භාණ්ඩ හා සුබසාධන භාණ්ඩ වියදුම් මත
- 2) පොදු සේවාවන් සඳහා දරන වියදුම් මත
- 3) ජාතික ආරක්ෂාව සඳහා දරන වියදුම් මත
- 4) පරිපාලන සේවාවන් සඳහා දරන වියදුම් මත

රාජ්‍ය
ඉල්ලුම් ඒ

මිලදීගැනීම් සමානාර
සංරචකයකි.

➤ සංචාත ආර්ථිකයක බදු හඳුනාගැනීම (T)

බදු ප්‍රධාන ආකාර දෙකකට පැහැදිලි කළ හැකිය.

1. ස්වාධීන බදු (T₀)

මෙය ආදායම මත රඳා නොපවතින අතර නිශ්චිත රුපියල් අගයක් බදු ලෙස අය කරයි.

2. ආදායම් බදු (t_y)

මෙය ආදායම මත තීරණය වේ. වැඩිවන ආදායමෙන් කොපමණ ප්‍රමාණයක් බදු වශයෙන් ගෙවන්නේ ද යන්න මෙය තීරණය වේ. මෙය ආන්තික බදු හැමියාව (MPT) ලෙස හඳුන්වයි.

$$\text{ආන්තික බදු හැමියාව} = \frac{\text{බදු ආදායමේ සිදු වූ වෙනස}}{\text{ආදායමේ සිදු වූ වෙනස}}$$

$$\text{MPT} = \Delta T / \Delta Y$$

බදු සමහර සැපයුමේ සංරචකයකි. ඒ අනුව $Y = C + S$ බදු හේතු කොටගෙන

$Y = C + S + T$ බවට පත්වේ.

➤ සංචාත ආර්ථිකයක රාජයේ සංක්‍රාම හඳුනාගැනීම (ඔර)

රාජයේ සංක්‍රාම ඒකපාර්ශවීය විශද්‍රමකි. එබැවින් එය සමාහාර ඉල්ලුමට ගත යුතු වුවත් එය බැහැර කරයි. එබැවින් ඒ බලපාන්නේ පරිභෝජන ශ්‍රිතයටය. පාරිභෝජන ශ්‍රිතය $C = a + byd$ ලෙස වෙනස් වේ. මෙහි Yd යනු,

$$Yd = Y - T + Tr$$

$C = a + b(Y - T + Tr)$ මින් අදහස් වන්නේ පරිභෝජනයට බදු සෘණ බලපෑමක් සිදුකරන බවත් රාජයේ සංක්‍රාම ධන බලපෑමක් සිදුකරන බවත් ය.

$$\text{ශුද්ධ බදු} = \text{බදු} - \text{සංක්‍රාම}$$

$$(NT = T - Tr)$$

❖ සංවෘත ආර්ථිකයක සමාහාර ඉල්ලුමේ සංරචක හඳුනා ගැනීම

සරල ආර්ථිකයේ සිට සංවෘත සංවෘත ආර්ථිකයක් බවට පත්වූ විට රජයේ මිලදීගැනීම් හේතුවෙන් සමාහාර ඉල්ලුම පහත පරිදි වෙනස් වේ.

- සරල ආර්ථිකයක $AD / E = C + I$
- සංවෘත ආර්ථිකයක $AD / E = C + I + G$

සමාහාර ඉල්ලුම = පෞද්ගලික පරිභෝජනය + ආයෝජනය + රජයේ මිලදී ගැනීම

❖ සංවෘත ආර්ථිකයක සමාහාර සැපයුමේ සංරචක හඳුනා ගැනීම

සරල ආර්ථිකයේ සිට සංවෘත ආර්ථිකයක් කරා ගමන් කිරීමේ දී බදු පැනවීම් හේතුකොටගෙන සමාහාර සැපයුම පහත පරිදි වෙනස් වෙයි.

- සරල ආර්ථිකය $AS / Y = C + S$
- සංවෘත ආර්ථිකය $AS / Y = C + S + T$

සමාහාර සැපයුම = පෞද්ගලික පරිභෝජනය + ඉතුරුම් + බදු

→ සංවෘත ආර්ථිකයේ ආර්ථිකයක සාර්ව ආර්ථික සමතුලිත කොන්දේසි හඳුනාගැනීම

සරල ආර්ථිකයක්

AD/E = C+I

AS/Y = C+S

1 කොන්දේසිය

Y = E බැවින්

❖ E = C + I

2 කොන්දේසිය

ශිලිභීම = විදීම

W = J

C+S = C+I

❖ S = I

සංවෘත ආර්ථිකයක්

AD/E = C+I+G

AS/E = C+S+T

කොන්දේසිය 1

Y = E බැවින්

❖ E = C + I + G

2 කොන්දේසිය

ශිලිභීම = විදීම

W = J

C+S+T = C+I+G

❖ S+T = I+G (රජයේ සංක්‍රාම නොමැත)

❖ S+T-Tr = I+G (රජයේ සංක්‍රාම පවතී)

→ සංවෘත ආර්ථිකයක සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය අංක ගණිතමයව දැක්වීම

ආදායම (Y)	පරිභෝජනය (C)	ආයෝජන (I)	ඉතුරුම් (S)	රජයේ මිලදී ගැනීම් (G)	බදු (T)	සමස්ත වියදම (E)
0	50	50	-50	100	50	200
100	110	50	-20	100	50	260
200	170	50	10	100	50	320
300	230	50	40	100	50	380
400	290	50	70	100	50	440
500	350	50	100	100	50	500
600	410	50	130	100	50	560
700	470	50	160	100	50	620

→ සංවෘත ආර්ථිකයක සාර්ව ආර්ථික සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය විස්තර ගණිතමයව දැක්වීම

පහත දැක්වෙන්නේ කිසියම් සංවෘත ආර්ථිකයකට අදාළ තොරතුරු කිහිපයකි.

- $C=1200+0.8Y_d$
- $I=220$
- $G=80$
- $T=120$
- $Tr=20$

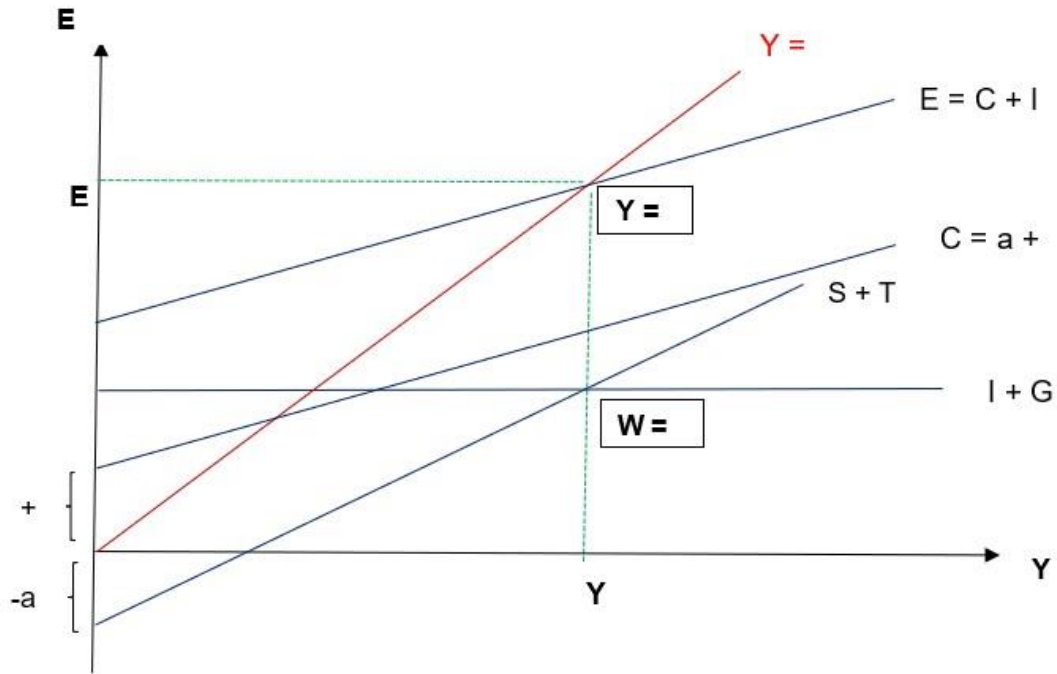
Y=E බැවින්

$$\begin{aligned}
 Y &= C+I+G \\
 Y &= 1200+0.8YD+220+80 \\
 &= 1200+0.8YD +300 \\
 &= 1500+0.8yd \\
 &= 1500+0.8(y-T+Tr) \\
 &= 1500+0.8(y-120+20) \\
 &= 1500+0.8(y-100) \\
 &= 1500+0.8y-80 \\
 &= 1420+0.8Y \\
 1Y-0.8Y &= 1420 \\
 0.2Y &= 1420 \\
 0.2 \quad 0.2 \\
 \underline{Y} &= \underline{7100}
 \end{aligned}$$

S + (T-Tr) = I + G

$$\begin{aligned}
 S+(120-20) &= 220+80 \\
 S+100 &= 300 \\
 \mathbf{S} &= \mathbf{200} \text{ බව ඔප්පු කිරීම} \\
 S &= -1200+0.2yd \\
 &= -1200 + 0.2 (Y - T + Tr) \\
 &= -1200 + 0.2 (7100 - 120 + 20) \\
 &= -1200 + 0.2 (7100 - 100) \\
 &= -1200 + 0.2 * 7000 \\
 &= -1200 + 1400 \\
 \underline{\mathbf{S}} &= \underline{\mathbf{200}}
 \end{aligned}$$

→ සංචාත ආර්ථිකයක සාර්ව ආර්ථික සමතුලිතය ප්‍රස්ථාරකව දැක්වීම

සංචාලන ආර්ථිකයක විවිධ සංකල්ප

- ශුද්ධ බදු

ශුද්ධ බදු යනු බදු වලින් රජයේ සංක්‍රාම අඩු කළ විට ලැබෙන අගය වේ.

$$\text{ශුද්ධ බදු} = \text{බදු} - \text{රජයේ සංක්‍රාම}$$

$$\text{NT} = \text{T} - \text{Tr}$$

- රාජ්‍ය අයවැය ශේෂය

බදු වලින් රජයේ වියදම් අඩු කළ විට ලැබෙන අගය වේ. මෙහිදී බදු වලට වඩා රජයේ වියදම අඩු නම් අය වැය අතිරික්තයක් ද, බදු වලට වඩා රජයේ වියදම වැඩි නම් අයවැය හිඟයක් ද වේ. (අයවැය හිඟයක් ලෙස ලබා දුන් විට එය සෘණ අගයක් ලෙස සලකන්න.)

$$\text{රාජ්‍ය අයවැය ශේෂය} = \text{බදු} - \text{රජයේ වියදම}$$

$$\text{BB} = \text{T} - \text{G}$$

- රාජ්‍ය ඉතුරුම්

බදු වලින් රාජ්‍ය වියදම් සහ රජයේ සංක්‍රාම වියදම් යන දෙකම අඩු කළ විට ලැබෙන අගය වේ.

$$\text{රජයේ ඉතුරුම්} = \text{බදු} - (\text{රජයේ වියදම්} + \text{රජයේ සංක්‍රාම})$$

$$\text{GS} = \text{T} - (\text{G} + \text{Tr})$$

→ සංචාලන ආර්ථිකයක ගුණක වර්ග හඳුනාගැනීම

- ස්වාධීන වියදම් ගුණකය

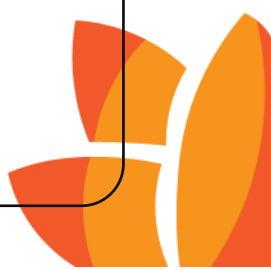
සංචාලන ආර්ථිකයක ස්වාධීන වියදම් ගුණකය වන්නේ සරල ආර්ථිකයේ ගුණකය ම වේ. එනම් ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාවේ පරස්පරයයි.

$$\text{ස්වාධීන වියදම් ගුණකය} = 1 / \text{MPS}$$

මෙය ආයෝජන ගුණකය ලෙසත් රජයේ මිලදී ගැනීම් ගුණකය ලෙසත් භාවිතා කරනුයේ,

→ ආයෝජනය විතරක් වෙනස් වීම

$$\Delta Y = 1 / \text{MPS} \times \Delta I$$

→ රජයේ මිලදී ගැනීම් විතරක් වෙනස් වීම

$$\Delta Y = 1 / \text{MPS} \times \Delta G$$

→ ආයෝජනය සහ රජයේ මිලදී ගැනීම් යන දෙකම වෙනස් වීම

$$\Delta Y = 1 / \text{MPS} \Delta (I + G)$$

• බදු ගුණකය

බදු වල බලපෑම සිදුවන්නේ පරිභෝජනයට බැවින් බදු නිසා පරිභෝජනය අඩු වෙයි. එම නිසා බදු ගුණකය වන්නේ, සාමාන්‍ය ආර්ථික පරිභෝජන නැමියාව ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාවන් බෙදයි.

$$\text{බදු ගුණකය} = \frac{\text{ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව}}{\text{ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාව}}$$

$$KT = \text{MPC} / \text{MPS}$$

නිමවුමේ සිදුවූ වෙනස = බදු ගුණකය x බදුවල වෙනස

$$\Delta Y = \text{MPC} / \text{MPS} \times T$$

• රාජ්‍ය සංක්‍රාම ගුණකය

රජයේ සංක්‍රාම බලපාන්නේ පරිභෝජන ශ්‍රිතයට බැවින් එය පරිභෝජනයට (+) බලපෑමක් වන බැවින් රජයේ සංක්‍රාම ගුණකය (+) MPC , MPS වලින් බෙදයි.

$$\text{රජයේ සංක්‍රාම} = \frac{\text{ආන්තික පරිභෝජන නැමියාව}}{\text{ආන්තික ඉතුරුම් නැමියාව}}$$

$$KTr = \text{MPC} / \text{MPS}$$

නිමවුමේ වෙනස = රජයේ සංක්‍රාම ගුණකය x රජයේ සංක්‍රාම වල වෙනස

$$Y = \text{MPC} / \text{MPS} \times Tr$$

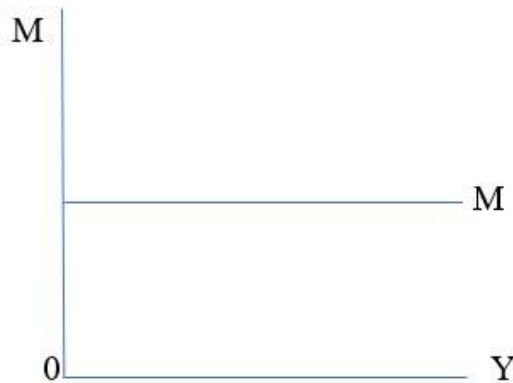
විවෘත ආර්ථිකයක සමතුලිතය

ආර්ථිකය විවෘත වීමෙන් පසුව සිදුවන වෙනස්කම් දෙකකි.

1. දේශීය වශයෙන් නිපදවන භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා විදේශිකයන්ගෙන් ඉල්ලුමක් බිහිවීම .මෙය අපනයන X දෙසට හැඳින්වේ.
2. විදේශයන්හි නිපදවන භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා දේශීය වශයෙන් ඉල්ලුමක් බිහිවීම .එය ආනයන M ලෙස හැඳින්වේ

→ අපනයන

අපනයන ද ජාතික තොරතුරු තීරණය වන

ආදායමේ බලපෑමකින් ස්වාධීන වියදමකි.

අපනයන ආදායම දේශීය ඉල්ලුම ශක්තිමත් කරන වියදම් ප්‍රවාහයට සිදුවන එකතු වීමකි .එම නිසා විවෘත ආර්ථිකයක,

$$J = I + G + X$$

→ ආනයන

සමතුලිත ජාතික ආදායම් විග්‍රහය තුළ මෙයද ජාතික ආදායමෙන් බැහැරව තීරණය වන ස්වාධීන වියදමක් ලෙස හඳුන්වයි.

ආනයන වියදම , දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය මත කෙරෙන ඉල්ලුම දුර්වල කෙරෙන වියදම් ප්‍රවාහන් සිදුවෙන ගිලිහීමකි. එම නිසා,

$$W = S + T + M$$

❖ විවෘත ආර්ථිකයක සමතුලිත කොන්දේසි

විවෘත ආර්ථිකයක සමාහාර ඉල්ලුම පහත සංරචකයන් ගෙන් සමන්විත වේ.

Y = E ක්‍රමයට

- පෞද්ගලික පරිභෝජනය - C
- පෞද්ගලික ආයෝජනය - I
- රජයේ මිලදී ගැනීම් - G
- ශුද්ධ අපනයන - X - M / NX

$$E = C + I + G + (X - M)$$

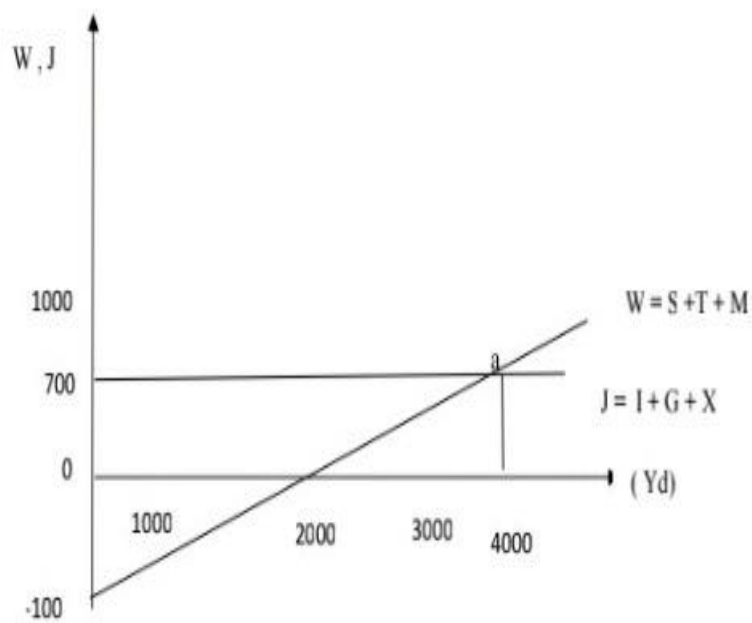
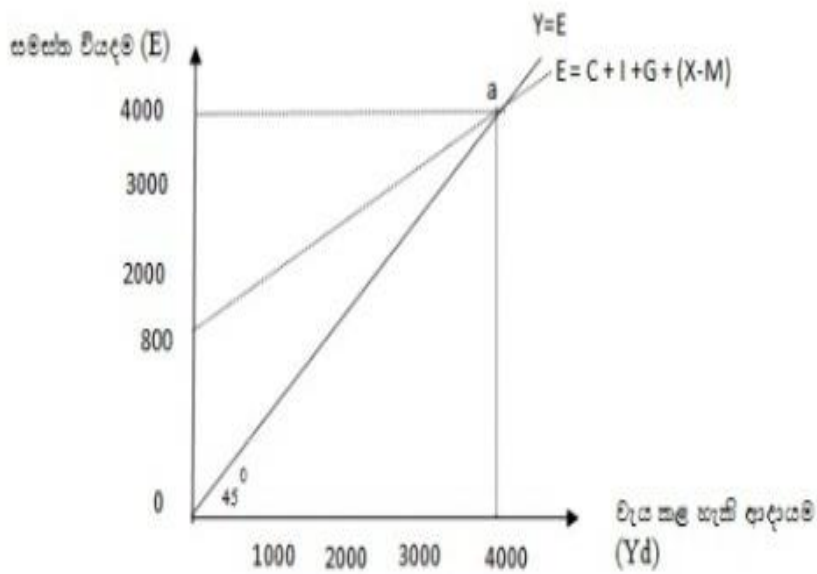
W = J ක්‍රමයට

$$W = S + T + M$$

$$J = I + G$$

$$S + T + M = I + G + X$$

උදා
හර
ණ

❖ C
=
50 +

$$0.8 Y_d$$

$$\diamond I = 1000$$

$$\diamond G = 130$$

$$\diamond T = 20$$

$$\diamond X = 150$$

$$\diamond M = 200$$

1. $Y = E$ හා $W = J$ යන ක්‍රම යටතේ සමතුලිත ජාතික ආදායම ගණනය කරන්න.

$$\underline{Y = E}$$

$$E = C + I + G + (X + M)$$

$$E = 50 + 0.8Y_d + 1000 + 130 + (150 - 200)$$

$$E = 50 + 0.8(Y - 20) + 1000 + 130 - 50$$

$$E = 50 + 0.8Y - 16 + 1000 + 130 - 50$$

$$E = 1114 + 0.8Y$$

$$0.2Y = 1114$$

$$Y = 1114 / 0.2$$

$$\underline{Y = 5570}$$

$$\underline{W = J}$$

$$S+T+M=I+G+X$$

$$= 50 + 0.2Y_d + 20 + 200 = 1000 + 130 + 150$$

$$= 50 + 0.2(y-20) + 20 + 200 = 1280$$

$$= 50 + 0.2y - 4 + 220 = 1280$$

$$0.2y = 1114$$

$$\underline{Y = 5570}$$

2. සමතුලිත ආදායමේ දී පරිභෝජනය හා ඉතුරුම් කොපමණද

$$C=50+0.8y_d$$

$$= 50+0.8(5570-20)$$

$$= 50+4456-16$$

$$\underline{= 4490}$$

$$S=-50+0.2y_d$$

$$= -50+0.2(5570-20)$$

$$= -50+1114-4$$

$$\underline{= 1060}$$

3. මුළු ස්වාධීන වියදම් වල එකතුව

$$\begin{aligned}
 \text{ස්වාධීන වියදම} &= \mathbf{a + T + G + Nx} \\
 &= 34 + 1000 + 130 + 50 \\
 &= \underline{\underline{1214}}
 \end{aligned}$$

4. සමස්ත ගිලිහීම් වල වටිනාකම

$$\begin{aligned}
 \mathbf{W=S +T+M} \\
 &= -50 + 0.2Y + 20 + 200 \\
 &= -50 + 0.2(Y-20) + 220 \\
 &= -50 + 0.2Y - 20 + 220 \\
 &= -70 + 0.2Y + 220 \\
 &= 150 + 0.2Y \\
 &= 150 + (0.2*5570) \\
 &= 150 + 1114 \\
 &= \underline{\underline{1264}}
 \end{aligned}$$

5. සමතුලිත ආදායම් මට්ටමේ සාමාන්‍ය පරිභෝජන නැමියාව හා සාමාන්‍ය ඉතුරුම් නැමියාව

$$\text{APC} = C/Y_d$$

$$= 4490/5550$$

$$= \underline{\underline{0.80}}$$

$$\text{APS} = S/Y_d$$

$$= 1060/5550$$

$$= \underline{\underline{0.2}}$$

7. මුදල් බැංකු

මුදල්, මුදල් වර්ග හා මුදලේ කාර්යයන්

මුදල් යනු භාණ්ඩ හා සේවා හුවමාරුවේදී ගෙවීම් මාධ්‍යයක් ලෙස පොදුවේ පිළිගන්නා ඕනෑම දෙයකි. අතින්ගේදී පැවති භාණ්ඩ හුවමාරු ආර්ථිකය (බාටර් ආර්ථිකය) තුළ දුෂ්කරතා රැසක් පැවති ය. ඊට පිළියමක් ලෙස ද්‍රව්‍යමය මුදල් භාවිතා කරන ලදී . මෙලෙස භාවිතා කළ ද්‍රව්‍යමය මුදල් ලෙස සිප්පිකටු, ලුණු, දුම්කොළ, සත්ව ඇට කැබලි, ධාන්‍ය වර්ග යනාදිය දැක්විය හැකිය.ද්‍රව්‍යමය මුදල් භාවිතයේ පැවති දුෂ්කරතා නිසා නියෝජිත මුදල් බිහිවිය . එහිදී පුද්ගලයන් ළඟ ඇති රන්, රිදී ආදී වටිනා ලෝහ වර්ග භාරකරුවෙකු වෙත තැන්පත් කර ඔහු විසින් ලබා ලබාදෙන ලියවිල්ලක් ගනුදෙනු සඳහා භාවිතා කරන ලදී. මෙහිදී දැනට පවතින ව්‍යවහාර මුදල් බිහිවූයේ එම ඓතිහාසික විකාශනයේ ප්‍රතිපඵලයක් ලෙසයි.

හොඳ මුදලක තිබිය යුතු ලක්ෂණ

- පොදු පිළිගැනීමක් තිබීම.
- කල්පැවැත්මක් තිබීම.
- සමජාතීය බව.
- කුඩා ඒකක වලට බෙදිය හැකි වීම.
- පහසුවෙන් එහා මෙහා ගෙන යා හැකි වීම. (රැගෙන යාමේ පහසුව)
- වටිනාකම ස්ථාවරව පැවතීම.
- නිත්‍යානුකූල වලංගුභාවය.
- අතිශය සුලබ හෝ දුර්ලභ නොවීම.
- පහසුවෙන් අනුකරණය කළ නොහැකි වීම.

මුදලේ කාර්යයන්

හොඳ මුදලක් මගින් ඉටු කරගත හැකි කාර්යයන් කිහිපයකි.

1. හුවමාරු මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම. (විනිමය මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම)
2. වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස කටයුතු කිරීම.
3. ගිණුම් ඒකකයක් ලෙස කටයුතු කිරීම. (වටිනාකමේ මිම්මක් ලෙස කටයුතු කිරීම)
4. විලම්භිත ගෙවුම් මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම.
(කල්පසු වූ ණය ගෙවීමේ මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම)

1. හුවමාරු මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම

- විනිමය මාධ්‍යයක් හැඟවෙන්නේ ගෙවීම් මාධ්‍යයක් ලෙස මුදල් කටයුතු කිරීම් යනුවෙන් අදහස් වනුයේ, ගනුදෙනු කිරීමේදී එනම් භාණ්ඩ, සේවා සහ නිෂ්පාදන සාධක හුවමාරු කිරීමේදී මුදල් අතරමැදියෙකු වශයෙන් කටයුතු කරන බවයි.
- මුදල් වෙනත් වත්කම් වලින් වෙන් කර හඳුනාදුනා ගැනීම සඳහා මුදලේ මෙම කාර්යය වැදගත් වන අතර භාණ්ඩ හුවමාරුවේ පැවති දුෂ්කරතා බොහොමයක් මෙමගින් ඉවත් විය.

2. වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස කටයුතු කිරීම.

- වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස කටයුතු කිරීම් යනු, අවදානමකින් හා අප අපහසුතාවයකින් තොරව අනාගත අවශ්‍යතා සඳහා වටිනාකම රැස් කර තබා ගැනීමයි.
- වටිනාකම රැස් කිරීම සඳහා වැඩිදෙනෙකු මුදල් භාවිතා කරනුයේ මුදල් පූර්ණ ද්‍රවශීල වත්කමක් නිසාය. මෙහිදී ක්‍රය ශක්තිය ස්ථාවර ව පැවතීම වැදගත් වේ. එහිදී උද්ධමනයක් පැවතුණහොත් මුදලේ මෙම කාර්යයෙහි වැදගත්කම සීමාවේ.

3. ගිණුම් ඒකකයක් ලෙස කටයුතු කිරීම

- ගිණුම් ඒකකයක් ලෙස කටයුතු කිරීම යනුවෙන් අදහස් වන්නේ භාණ්ඩ හා සේවා වල වටිනාකම ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා පොදු මිනුමක් ලෙස මුදල් භාවිත කළ හැකි බවයි.
- භාණ්ඩ හා සේවා වල වටිනාකම මුදලින් ප්‍රකාශ වන නිසා හුවමාරු ක්‍රියාවලිය කාර්යක්ෂමව සිදු කරගත හැකි විය.
- වටිනාකමේ මිම්මක් ලෙස මුදල් කටයුතු කරන නිසා ව්‍යාපාර ගිණුම්කරණය, ජාතික ගිණුම්කරණය, රාජ්‍ය අයවැයකරණය, ගෙවුම් ශේෂ ලේඛන සැකසීම යනාදී මූල්‍ය වාර්තාකරණය පහසු වී ඇත.

4. විලම්භිත ගෙවුම් මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම

- I. විලම්භිත ගෙවුම් මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම යනු, කල්පසු වූ ණය ආපසු බේරුම් කිරීමේ මාධ්‍යයක් වශයෙන් මුදල් කටයුතු කරන බවයි.
- II. ව්‍යාපාර ආයතන ණයට භාණ්ඩ අලෙවි කිරීමේ දී හා ණය පහසුකම් සැපයීමේදී ගෙවීම් සමාජන කිරීමට කාලයක් ගතවේ. අවිනිශ්චිතතාවයකින් හෝ අවදානමකින් තොරව මෙම කාර්යය පහසු කරගැනීමට මුදල් විලම්භිත ගෙවුම් මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම වැදගත් වේ.
- III. උද්ධමන පීඩනයකින් තොරව මුදලේ අගය ස්ථාවරව පැවැතීමෙන් විලම්භිත ගෙවුම් මාධ්‍යයක් ලෙස මුදලේ කාර්යය පහසු කරයි.

භාණ්ඩ හුවමාරු ආර්ථිකයක පැවැති දුෂ්කරතා

භාණ්ඩ හුවමාරු ආර්ථික ක්‍රමය එනම්, සෘජු හුවමාරු ආර්ථික ක්‍රමයක පැවති දුෂ්කරතා වන්නේ,

- උවමනාවන් අතර ද්විතීක සමපාතයක් ඇති කිරීම දුෂ්කර වීම.
- ප්‍රවාහන අපහසුතා ඇති වීම. (මින් අදහස් වන්නේ හුවමාරුව සඳහා අවශ්‍ය භාණ්ඩ දුර බැහැර ප්‍රදේශවලට රැගෙන යාමටත්, එලෙස හුවමාරුවේදී ලබා ගන්නා භාණ්ඩ හැවත රැගෙන ඒමත් දුෂ්කර වීමයි.)
- භාණ්ඩ ගබඩා කර ගැනීම අපහසු වීම.
- කුඩා ඒකක වලට බෙදා වෙන්කර හුවමාරු කර ගැනීම අපහසු වීම.
- හුවමාරු අනුපාතය පිලිබඳ ගැටළු ඇතිවීමෙන් හුවමාරුව පිලිබඳ එකඟතාවයක් ඇතිකර ගැනීමට දිගු කලක් ගතවීම.

චුළුමනා අතර ද්විතීක සමපාතයක් ඇතිකරගැනීම.

චුළුමනා අතර ද්විතීක සමපාතය යනු, සෘජු හුවමාරුවට සහභාගී වන දෙපාර්ශවයේ අන්‍යෝන්‍ය අවශ්‍යතා එකිනෙක ගැලපීමයි.

උදා:- වී ගොවිතැනේ යෙදී සිටින වී ගොවියෙකුට නමා සතු අතිරික්ත වී නොග හුවමාරු කරගැනීමට අවශ්‍ය නම්, රෙදි අතිරික්ත වී අවශ්‍යතාවෙන් පෙළෙන කෙනෙකු මුණ ගැසිය යුතුය.

මුදලේ කාර්යයන් කෙරෙහි උද්ධමනයේ බලපෑම

උද්ධමනය යනු භාණ්ඩ හා සේවා වල පොදු මිල මට්ටම අඛණ්ඩව ඉහළ යාමයි.

උද්ධමනයක් පවතින විට මුදලේ පහත සඳහන් කාර්යයන් කෙරෙහි අහිතකර අන්දමින් බලපෑමක් සිදු කරයි.

❖ වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස කටයුතු කිරීම.

මෙහිදී මුදලින් වටිනාකම රැස්කර තබන විට උද්ධමනය පැවතුණහොත් මුදලේ වටිනාකම හෙවත් ක්‍රය ශක්තිය අඩු වන නිසා මෙම කාර්යයෙහි වැදගත්කම සීමා කරයි.

❖ විලම්භිත ගෙවුම් මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කිරීම.

මෙහිදී කල්පසු වූ ණය ආපසු බේරුම් කිරීම සඳහා මුදල් භාවිතා කරන විට උද්ධමනයක් පැවතීමෙන් මුදලේ වටිනාකම අඩුවන නිසා ණයගැනියාට වාසි වුවත්, ණය හිමියාට අවාසි වීමෙන් මුදලේ වැදගත්කම සීමා කරයි.

වර්තමානයේ දී භාවිතා වන මුදල් වර්ග

වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාවේ භාවිත වන මුදල් වර්ග වන්නේ,

- ❖ ව්‍යවහාර මුදල්
- ❖ බැංකු මුදල්
- ❖ ආසන්න මුදල්
- ❖ මුදල් ආදේශක
- ❖ විද්‍යුත් මුදල්

I. ව්‍යවහාර මුදල්

ව්‍යවහාර මුදල් යනු, යම් නෛසර්ගික වටිනාකමක් අන්තර්ගත නොවන නමුත් කිසියම් වටිනාකමක් නියෝජනය කිරීම සඳහා මූල්‍ය අධිකාරිය විසින් නිකුත් කරනු ලබන කාසි හා නෝට්ටු ය.

ව්‍යවහාර මුදල් රට තුළ ඕනෑම ගනුදෙනුවක් සඳහා නීතියෙන් වලංගු වන අතර පූර්ණ ද්‍රවශීල වන්නකි.

II. බැංකු මුදල්

බැංකු මුදල් යනු, චෙක්පත් ලිවීම මගින් ප්‍රයෝජනයට ගත හැකි ඉල්ලුම් තැන්පතු වල ඇති මුදල් ශේෂයි.

බැංකු මුදල් ඉහළ ද්‍රවශීලතාවය කින් යුක්ත වේ.

III. ආසන්න මුදල්

ආසන්න මුදල් යනු වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස ක්‍රියාකරන එහෙත් හුවමාරු මාධ්‍යයක් ලෙස ක්‍රියා නොකරන ඉහළ ද්‍රවශීලී වන්නකි වේ. මෙම ආසන්න මුදල් පහසුවෙන් හුවමාරු මාධ්‍යයක් බවට පත් කළ හැකිය.

උදා:- ස්ථාවර තැන්පතු, ඉතුරුම් තැන්පතු, භාණ්ඩාගාර බිල්පත්, විනිමය බිල්පත්, පොරොන්දු නෝට්ටු

IV. ආදේශක මුදල්

ආදේශක මුදල් යනු වටිනාකමේ සන්නිධියක් ලෙස ක්‍රියා නොකරන නාවකාලික හුවමාරු මාධ්‍යයක් ලෙස කටයුතු කරන උපකරණයි.

උදා:- ණයපත් , හරපත්

මෙහිදී ව්‍යවහාර මුදල් හෝ චෙක්පත් භාවිතයක් නොමැති ව කෙටිකාලීන ගනුදෙනු සඳහා මුදල් ආදේශක යොදා ගත හැකිය.

❖ ණයපත්

ණයපතක් යනු යම් මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් අනුමත මුදල් සීමාවක් යටතේ භාණ්ඩ හා සේවා ලබා ගැනීමටත්, අවශ්‍ය විටෙක මුදල් ලබා ගැනීමටත් අවසර ලබාදී තිබුණ ක්රන විද්‍යුත් කාඩ් පතයි.

ණයපත් මුදල් ලෙස නොසැලකීමට හේතුවන්නේ ,

- මුදලින් ඉටු කරනු ලබන සියලුම කාර්යයන් ණය පත් මගින් ඉටු නොවීම.
- ණයපත් මගින් ගනුදෙනුකරුවාට ලබාදෙන උපරිම ණය සීමාව ඉක්මවූ පසු තවදුරටත් ණයපත් ප්‍රයෝජනයට ගනිමින් ගනුදෙනු සිදු කිරීමට නම්, අදාළ මූල්‍ය ආයතනය වෙත ණය මුදල ගෙවිය යුතු වීම.

❖ හරපත්

හරපත් යනු, ගනුදෙනුකරුවන් මූල්‍ය ආයතනයක යම් මුදලක් තැන්පතු කළ විට ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර භාවිතයෙන් මුදල් ආපසු ගැනීම, වෙනත් ගිණුමකට මාරු කිරීම සඳහා භාවිතා කරන උපකරණයයි.

V. විද්‍යුත් මුදල්

විද්‍යුත් මුදල් යනු, මුදල් විද්‍යුත් ක්‍රමය භාවිතයෙන් ගබඩා කර තබා මෘදුකාංගයක් මගින් ගනුදෙනු සඳහා යොදා ගන්නා ක්‍රම වේදයයි.

උදා:- හරපත්, බැරපත්, E-Banking, Easy cash, Bit- coin

මුදල් ඉල්ලුම (උවභීලතාවරණය)

මුදල් ඉල්ලුම යනු කිසියම් අවස්ථාවකදී මුදල්, මුදල් වශයෙන් ළඟ තබා ගැනීමට මහජනතාව තුළ ඇති කැමැත්තයි.

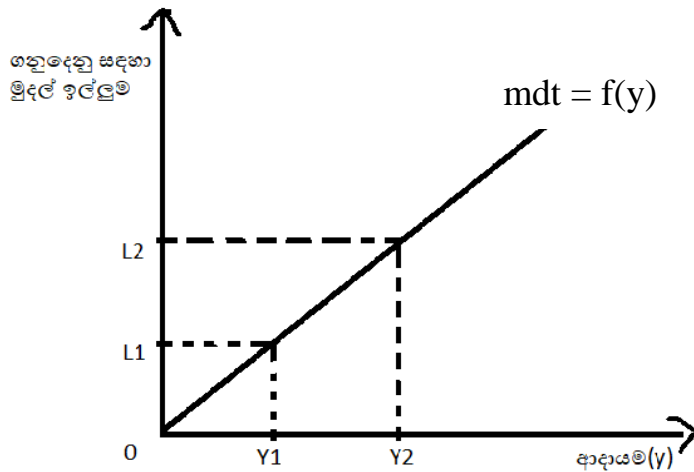
මුදල් ඉල්ලුම උවභීලතාවරණය ලෙස හඳුන්වයි. මෙලෙස මුදලට ඉල්ලුමක් ඇති විමට බලපාන ප්‍රධාන හේතු තුනකි. එනම්,

- ගනුදෙනු වේගනාව
- ආරක්ෂණ වේගනාව
- සමපේක්ෂණ වේගනාව

ගනුදෙනු වේගනාව

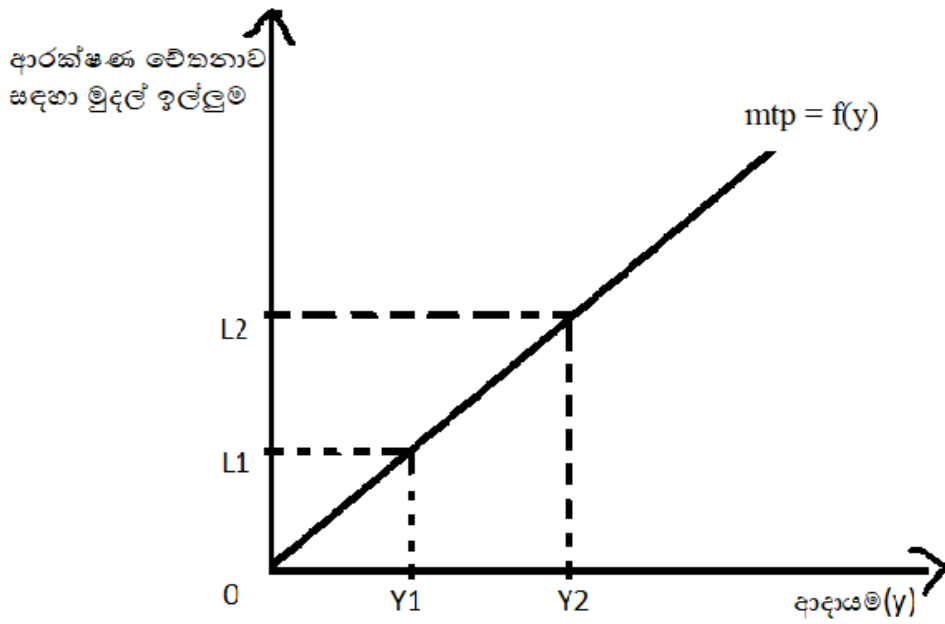
- ❖ ගනුදෙනු වේගනාව යනු; පුද්ගලයන්ට ලැබෙන ආදායම් සහ පුද්ගලයා කරන වියදම් එකිනෙක නොගැලපීම නිසා එදිනෙදා ගනුදෙනු කිරීමේ අරමුණින් මුදල් ශේෂ ලෙස ළඟ තබා ගැනීමයි.
- ❖ මෙහි දී ආදායම් උපයන කාලයත්, වියදම් සිදු කරන කාලයත් අතර කාල පරාසයක් පවතින අතර එම කාල පරාසය තුළ ගනුදෙනු සුමටව පවත්වාගෙන යාම සඳහා ගනු ගනුදෙනු වේගනාවෙන් මුදල් ශේෂ ළඟ තබා ගනී.
- ❖ ගනුදෙනු වේගනාව සඳහා මුදල් ඉල්ලුම තීරණය කරන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ, ආදායම් මට්ටමයි. ගනුදෙනු වේගනාවට මුදල් ඉල්ලුම හා ආදායම් මට්ටම අතර අන්තර්ගත අනුලෝම සම්බන්ධතාවයකි.
- ❖ එනම්, ආදායම වැඩි වන විට ගනුදෙනු සඳහා මුදල් ඉල්ලුම වැඩිවන අතර ආදායම අඩුවන විට ගනුදෙනු සඳහා මුදල් ඉල්ලුම අඩු වේ.
- ❖ එය පහත පරිදි ප්‍රස්ථාරිකව දැක්විය හැකිය.

ආරක්ෂණ වේගනාව

- ❖ ආරක්ෂණ වේගනාව යනු සැලසුම් කළ නොහැකි අනපේක්ෂිතව ඇතිවන වියදම් කාර්යක්ෂමව පියවා ගැනීමේ අරමුණින් පුද්ගලයන් මුදල් ළඟ තබා ගැනීමයි.
- ❖ ආරක්ෂණ වේගනාව සඳහා මුදල් ඉල්ලුම හා ආදායම් මට්ටම අතර අනුලෝම සම්බන්ධතාවයක් පවතී.
- ❖ එය පහත පරිදි ප්‍රස්ථාරිකව දැක්විය හැකිය.

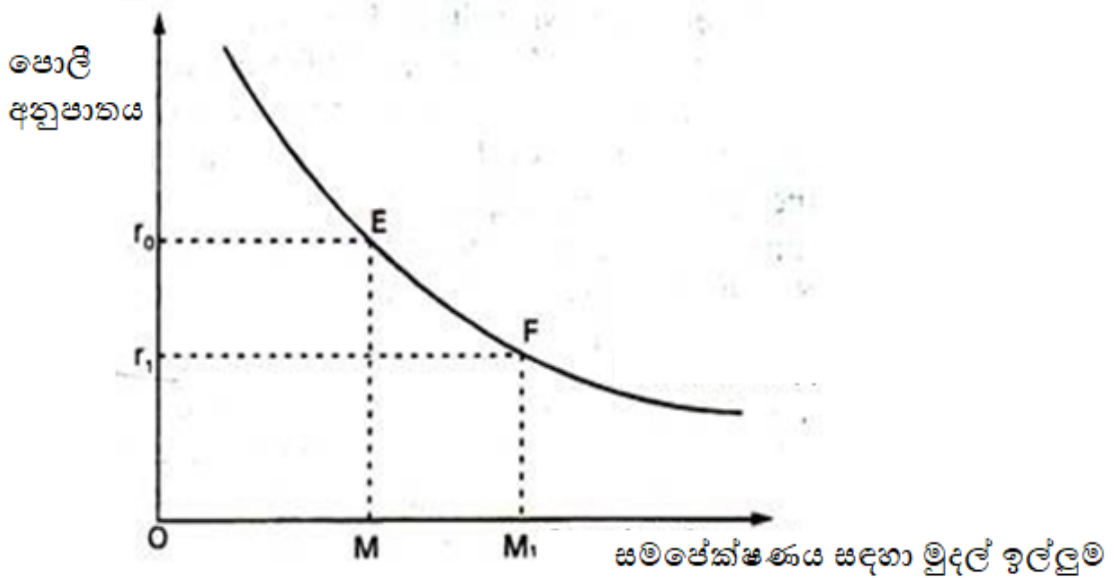

- ❖ මෙහිදී ආදායම් මට්ටම ඉහළ යන විට ආරක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම වැඩි වන අතර ආදායම් මට්ටම පහළ යන විට ආරක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම අඩු වේ.

සමපේක්ෂණ වේගනාව

- ❖ සමපේක්ෂණ වේගනාව යනු පිළිනපත්වල මුදල් ආයෝජනය කිරීමෙන් අනාගතයේ වාසි ලබා ගැනීමේ අරමුණින් මුදල් ළඟ තබා ගැනීමයි.
- ❖ එනම්, වත්කමක් ලෙස මුදල් ශේෂ ළඟ තබා ගැනීමයි.
- ❖ පුද්ගලයන් මුදල් හා පිළිනපත් අතර තේරීම කරනු ලබන්නේ පොලී අනුපාතය මතයි.
- ❖ ඒ අනුව පොලී අනුපාතය සහ සමපේක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම අතර ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධයක් පවතී.
- ❖ එය පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

- ❖ පොලී අනුපාතය ඉහළ යන විට සමපේක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම අඩු වන අතර, පොලී අනුපාතය පහළ යන විට සමපේක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම වැඩි වේ.

පිළිනපත් වල වෙළෙඳපොළ මිල හා පොලී අනුපාතය අතර සම්බන්ධතාවය

- ❖ පොලී අනුපාතය සහ පිළිනපත්වල වෙළෙඳපොළ මිල අතර ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාවයක් පවතී,
- ❖ මෙහිදී පොලී අනුපාතය ඉහළ යන විට පිළිනපත්වල වෙළෙඳපොළ මිල අඩුවන අතර, පොලී අනුපාතය පහළ යන විට පිළිනපත්වල වෙළෙඳපොළ මිල ඉහල යයි.
- ❖ පොලී අනුපාතය වෙනස්වීම සමපේක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපායි. මෙහිදී පොලී අනුපාතය ඉහළ යන විට පිළිනපත්වල වෙළෙඳපොළ මිල අඩුවීමෙන් මුදල්, පිළිනපත් වල ආයෝජනය වේ. එවිට සමපේක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම අඩු වේ. නමුත් පොලී අනුපාතය පහළ යන විට පිළිනපත්වල වෙළෙඳපොළ මිල ඉහල යයි. එවිට පිළිනපත් වන මුදල් ආයෝජනය අඩු වේ. එම නිසා සමපේක්ෂණය සඳහා මුදල් ඉල්ලුම් ඉහළ යයි.

මුදලට ඇති ඉල්ලුම තීරණය කරන සාධක

1) මූර්ත ආදායම

මෙහිදී මූර්ත ආදායම සහ මුදල් ඉල්ලුම අතර ඇත්තේ අනුලෝම සම්බන්ධතාවයකි. එනම් මූර්ත ආදායම ඉහළ යනවිට මුදලට ඇති ඉල්ලුම ද ඉහළයි.

2) පොලී අනුපාතය

මෙහිදී, පොලී අනුපාතය සහ මුදලට ඇති ඉල්ලුම අතර ඇත්තේ ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධතාවයකි. එනම් පොලී අනුපාතය ඉහළ යන විට මුදලට ඇති ඉල්ලුම අඩු වේ.

3) මිල මට්ටම

මෙහිදී, මිල මට්ටම සහ මුදලට ඇති ඉල්ලුම අතර ඇත්තේ අනුලෝම සම්බන්ධයකි. මෙහිදී මිල මට්ටම ඉහළ යන විට මුදලට ඇති ඉල්ලුම ඉහළ යයි.

4) අනාගත අපේක්ෂණ

අනාගත අපේක්ෂණ මුදලට ඇති ඉල්ලුම තීරණය වීම කෙරෙහි දෙආකාරයකින් බලපායි.

- I. අනාගත උද්ධමන අනුපාතය ඉහළ යනු ඇතැයි අපේක්ෂා කරන්නේ නම් වර්තමානයේ භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීමේ අපේක්ෂාවෙන් මුදලට ඇති ඉල්ලුම වැඩි කරයි.
- II. අනාගතයේ පිලිනපත්වල වෙළෙඳපොළ මිල පිලිබඳ ඇතිවන අපේක්ෂාව අනුව, අනාගතයේ වෙළෙඳපොළ මිල වැඩි වේ යැයි අපේක්ෂා කළ හොත් ,වර්තමානයේ පිලිනපත් මිලදී ගන්නා ප්‍රමාණය ඉහළ යාම නිසා වර්තමානයේ මුදලට ඇති ඉල්ලුම අඩු වේ.

5) ආයතනික සාධක

මින් අදහස් වන්නේ ආදායම් ලැබෙන වාර දෙකක් අතර කාල පරතරය යි. මෙහිදී අවම කාල පරතරයක් තුළ ආදායම් ලැබෙන්නේ නම්, මුදලට ඇති ඉල්ලුම පහළ යන අතර, දීර්ඝ කාල පරතරයක් තුළ ආදායම් ලැබෙන්නේ නම් මුදලට ඇති ඉල්ලුම ඉහළ යයි.

6) මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ නම්‍යතා

මින් අදහස් වන්නේ, මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ නම්‍යතා වැඩිවන විට මුදලට කරන ඉල්ලුම පහළ යන අතර මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ නම්‍යතාවයන් පහල යන විට මුදලට කරන ඉල්ලුම ඉහළ යන බවයි.

මුදල් සැපයුම

මුදල් සැපයුම යනු කිසියම් නිශ්චිත අවස්ථාවක දී මහජනතාව අතර සංසරණය වන මුළු මුදල් තොගයයි. මුදල් සැපයුම මූල්‍ය සමස්ත වශයෙන් ද හඳුන්වයි. එය නොග සංකල්පයකි. එනම් එක්තරා දිනකට මුළු ආර්ථිකයේ මහජනයා සතු ව පවතින මුදල් ප්‍රමාණය ගණනය කිරීමකි.

මුදල් සැපයුම නිර්වචනය කිරීම සඳහා යොදා ගන්නා නිර්වචන කාලයන් සමග වෙනස් වේ. ඒ සඳහා බලපාන ප්‍රධාන සාධක දෙකකි.

- රටක මූල්‍ය ව්‍යුහයේ ඇතිවන වෙනස්කම්
- මුදල් ලෙස සැලකිය යුතු පූර්ණ ද්‍රවශීලතාවයෙන් යුත් වත්කම් වල සිදුවන වෙනස්කම්

ශ්‍රී ලංකාවේ මුදල් සැපයුම පිලිබඳ ඉදිරිපත් කොට ඇති නිර්වචන

- I. පටු මුදල් සැපයුම (M1)
- II. පුළුල් මුදල් සැපයුම (M2)
- III. ඒකාබද්ධ පුළුල් මුදල් සැපයුම (M2b)
- IV. පුළුල් මුදල් සැපයුම (M4)

I. පටු මුදල් සැපයුම (M1)

පටු මුදල් සැපයුම යනු මහජනතාව සතු ව්‍යවහාර, මුදල් කාසි හා නෝට්ටු සහ මහජනයා ගමන් වාණිජ බැංකුවල ඇති ඉල්ලුම් තැන්පතු වල එකතුවයි.

$$\text{පටු මුදල් සැපයුම} = M1 = (Cp + DDp)$$

Cp = මහජනයා සතු ව්‍යවහාර මුදල්

DDp = මහජනයා සතු ඉල්ලුම් තැන්පතු

II. පුළුල් මුදල් සැපයුම (M2)

(1980) දී මුදල් සැපයීමේ නිර්වචනය පුළුල් කරමින් පුළුල් මුදල් සැපයුම සංකල්පය හඳුන්වා දෙනු ලැබීය. පටු මුදල් සැපයුමට අමතරව මහජනයා සතු වාණිජ බැංකුවල ඇති කාලීන හා ඉතුරුම් තැන්පතු, පුළුල් මුදල් සැපයුම ට ඇතුළත් කරන ලදී.

$$\text{පුළුල් මුදල් සැපයුම} = M1 + TSDp$$

M1 = පටු මුදල් සැපයුම

TSDp = මහජනතාව සතු වාණිජ බැංකුවල ඇති කාලීන හා ඉතුරුම් තැන්පතු

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ශේෂ පත්‍රයක් වාණිජ බැංකු ඒකාබද්ධ ශේෂ පත්‍රයක් පදනම් කරගෙන පුළුල් මුදල් සැපයුම තීරණය වීම කෙරෙහි බලපාන සාධක හඳුනා ගැනීම

$$M2 (= Cp + DDp + TSp) = NFAB + NCGB + CPSKB + NOAB$$

Cp = මහජනයා සතු ව්‍යවහාර මුදල්

DDp = මහජනයා සතු ඉල්ලුම් තැන්පතු

TSp = මහජනයා සතු වාණිජ බැංකුවල ඇති කාලීන හා ඉතුරුම් තැන්පතු

ඉහත සමීකරණයේ දකුණු පැත්තේ පදවලින් දැක්වෙන්නේ මුළු මුදල් සැපයුම තීරණය වීම කෙරෙහි බලපාන සාධකය. පහත සඳහන් ආකාරයට ඒවා දැක්විය හැකිය.

NFAB = බැංකු ක්‍රමය සතු ශුද්ධ විදේශ වත්කම්

NCGB = බැංකු ක්‍රමය මගින් රජයට සැපයෙන ශුද්ධ ණය

III. ඒකාබද්ධ පුළුල් මුදල් සැපයුම (M2b)

පුළුල් මුදල් සැපයුමට ඇතුළත් අයිතමයන් නවත් පුළුල් කරමින් (1998) වර්ෂයේ දී මහ බැංකු වාර්ෂික වාර්තාවෙන් ඒකාබද්ධ පුළුල් මුදල් සැපයුම හඳුන්වා දෙනු ලැබීය. පුළුල් මුදල් සැපයුමට අන්තර්ජාතික විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ගිණුම් වලට කාලීන හා ඉතුරුම් තැන්පතු ප්‍රමාණයෙන් (50%) ක විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් බැංකු ඒකකවල ඇති නේවාසිකයින් සතු කාලීන හා ඉතුරුම් තැන්පතු ප්‍රමාණය එකතු වීමෙන් ඒකාබද්ධ පුළුල් මුදල් සැපයුම සෑදේ.

$$\text{ඒකාබද්ධ පුළුල් මුදල් සැපයුම} = M2b = M2 + TSDNRFC + RDFCBU$$

M2 = පුළුල් මුදල් සැපයුම

TSDNRFC = අන්තර්ජාතික විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ගිණුම් වල ඇති මහජනයා සතු කාලීන හා ඉතුරුම් තැන්පතු ප්‍රමාණයෙන් 50%

RDFCBC = විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් බැංකු ඒකක වල ඇති නේවාසිකයින් සතු තැන්පතු ප්‍රමාණය

M2b = මුදල් සැපයුම තීරණය කරන සාදක

$$M2b = NFA + NDA + NOA$$

NFA = ඒකාබද්ධ බැංකු ක්‍රමයේ ශුද්ධ විදේශ වත්කම්

NDA = ඒකාබද්ධ බැංකු ක්‍රමයෙන් ශුද්ධ දේශීය වත්කම්

IV. මූල්‍ය සමස්තය (M4)

වාණිජ බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතනවල ඇති මහජනතාව සතු තැන්පතු ද ඇතුළත් කරමින් මුදල් සැපයුමට වඩාත් පුළුල් අර්ථකථනයක් සැපයීමට M4 මූල්‍ය සමස්තය හඳුන්වා දෙනු ලැබීය.

$$M4 = M1 + \text{ආසන්න මුදල්}$$

ආසන්න මුදල් = DBU + FCBU + LSB +RFC

DBU = දේශීය බැංකු ඒකකවල ඇති ආසන්න මුදල්

FCBU = විදේශීය ව්‍යවහාර මුදල් බැංකු ඒකකවල ඇති ආසන්න මුදල්

LSB = බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකුවල ඇති ආසන්න මුදල

RFC = ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්වල ඇති තැන්පතු

මිල මට්ටම් ආශ්‍රිත සංකල්ප, න්‍යාය සහ මිනුම්

- ❖ භාණ්ඩ හා සේවාවන් වල වටිනාකම මිල යන්නෙන් අදහස් වේ.
❖ භාණ්ඩයක හෝ සේවාවක මිල සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන ස්වරූප 03ක් පවතී.

1. නිරපේක්ෂ මිල

භාණ්ඩයක හෝ සේවාවක වෙළඳපොළ මිල

2. සාපේක්ෂ මිල

භාණ්ඩවල මිල ගණන් අතර අනුපාතය

3. පොදු මිල මට්ටම

සියළුම භාණ්ඩ හා සේවාවල නිරපේක්ෂ මිල ගණන් වල සාමාන්‍යය

පොදු මිල මට්ටම ආශ්‍රිත සංකල්ප

- 1. උද්ධමනය
2. අවධමනය
3. නිරූද්ධමනය

උද්ධමනය

- ❖ පොදු මිල මට්ටමේ හට ගන්නා අඛණ්ඩ ඉහළ යාම.
- ❖ උද්ධමනයට හේතු පැහැදිලි කිරීමේ ප්‍රධාන න්‍යායන් 02කි.

- 1) ඉල්ලුමෙන් ඇදුණු උද්ධමනය
- 2) පිරිවැයෙන් තල්ලුවූණු උද්ධමනය

1) ඉල්ලුමෙන් ඇදුණු උද්ධමනය

- ❖ සැපයුමට සාපේක්ෂව ඉල්ලුම වැඩි වීම නිසා භාණ්ඩ හා සේවාවල පොදු මිල මට්ටම ඉහළ යාම.
- ❖ සීමිත භාණ්ඩ ප්‍රමාණයක් පසුපස හඹා යන අති විශාල මුදල් ප්‍රමාණයක් ලෙසද හැඳින්වේ.
- ❖ ඉල්ලුමෙන් ඇදුණු උද්ධමනයට බලපෑම් ඇති කරන සාධක
 - වැටුප් ඉහළ දැමීම
 - කුටුම්භ වෙත ලබා දෙන මුදල් සංක්‍රාම ඉහළ යාම
- ❖ මෙම න්‍යායේ විකල්ප ප්‍රවේශ 02කි.

01. මුදල් ප්‍රමාණවාදය
02. කේන්සියානු න්‍යාය

1) මුදල් ප්‍රමාණවාදය

විනිමය සමීකරණය පදනම් කර ගනිමින් මිල මට්ටමේ හැසිරීම ඉදිරිපත් කරයි.

$$MV = PT(Y)$$

M - මුදල් සැපයුම

V - සංසරණ ප්‍රවේගය

P - පොදු මිල මට්ටම

T - ගනුදෙනු ප්‍රමාණය

Y - මූලික ආදායම

PT යනු ආර්ථිකයේ මුළු ගනුදෙනු වල වටිනාකමයි.

MV යනු මුදල් යොදාගනිමින් සිදුකල ගනුදෙනු ප්‍රමාණයේ වටිනාකමයි.

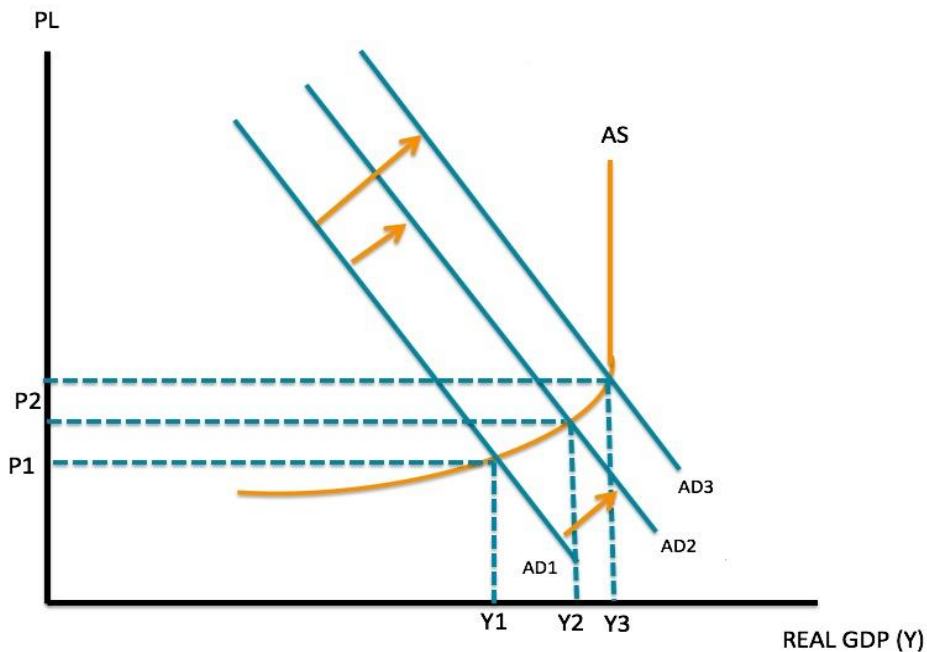

∴ $MV = PT$ වේ.

- මේ සඳහා යොදා ගන්නා උපකල්පන 02කි.
 - I. මුදලේ සංසරණ ප්‍රවේගය ස්ථාවරව පවතී.
(ආයතනික සාධක පුරුදු මත තීරණය වන විචල්‍යයක් බැවිනි)
 - II. ආර්ථිකයේ ගනුදෙනු පරිමාව නොවෙනස්ව පවතී.
(ආර්ථිකය පූර්ණ සේවා නියුක්ති මට්ටමක පවතින බැවිනි)

2) කේන්සියානු න්‍යාය

- ❖ උද්ධමනයට හේතු පැහැදිලි කිරීම සඳහා සමාහාර ආදායම් හා සමාහාර වියදම් විශ්ලේෂණය යොදා ගනී.
- ❖ ආර්ථිකයක් පූර්ණසේවා නියුක්ති සමතුලිතය කරා ළඟා වීමෙන් පසුව තවදුරටත් සමාහාර ඉල්ලුම වැඩි වුවහොත් සාමාන්‍ය මිල මට්ටම ඉහළ යයි.

මෙහි y_1 යනු පූර්ණ සේවා නියුක්ති නිමවූ මට්ටමයි. AD_1 යනු එම අවස්ථාවේදී සමාහාර ඉල්ලුමයි. පූර්ණ සේවා නියුක්ති නිමවූ මට්ටම ඉක්මවා සමාහාර ඉල්ලුම ඉහළ ගියහොත් පොදු මිල මට්ටම P_1 , P_2 , P_3 ආදී ලෙසින් අඛණ්ඩව ඉහළ යාම තුළින් උද්ධමනය හටගනී.

2) පිරිවැයේ තර්ලවුණු උද්ධමනය

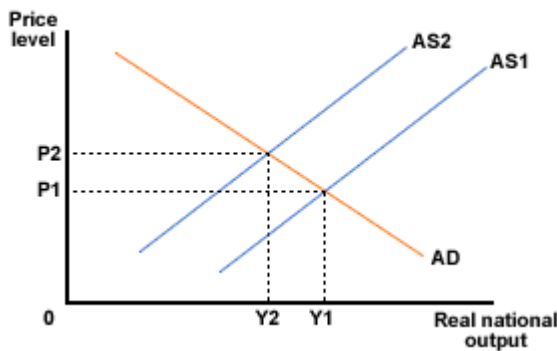
යෙදවුම් මිල හෙවත් නිෂ්පාදන පිරිවැය ඉහළ යාම නිසා සමානාර සැපයුම් අඩුවීමෙන් හාණිඳ මිල ඉහළ යාම මගින් පොදු මිල මට්ටම ඉහළ යාමයි.

මෙහිදී,

- සංවිධානාත්මක ශ්‍රමය
- කතිපයාධිකාරී ආයතන වල ක්‍රියාකාරකම් යන පීඩන කණ්ඩායම් විසින් කරනු ලබන අරගල වල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් නිෂ්පාදන පිරිවැය වැඩි වේ.

උදා:

- සංවිධානාත්මක ශ්‍රමය වැඩි වැටුප් ඉල්ලා කරනු ලබන උද්ඝෝෂණවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වැටුප් වැඩි වේ. එවිට යෙදවුම් මිල ඉහළ ගොස් නිෂ්පාදන පිරිවැය වැඩි වී සැපයුම් අඩු වී මිල මට්ටම ඉහළ යයි. මෙය වැටුපෙන් තර්ලවු වූ උද්ධමනය කි.
- කතිපයාධිකාරී ආයතන වල ක්‍රියාකලාපය නිසා ලාභ වැඩි කිරීමට සිදුවීමෙන් නිෂ්පාදන පිරිවැය වැඩි වී සැපයුම අඩු මිල මට්ටම ඉහළ යයි. මෙය ලාභයෙන් තර්ලවු වූ උද්ධමනය කි.

Y1 නිමවුම් මට්ටමේදී මිල මට්ටම P1 වේ. පිරිවැය වැඩිවීම නිසා සැපයුම් වක්‍රය AS1 සිට AS2 දක්වා වමට විතැන් වී ඇත. නමුත් ඉල්ලුම් මට්ටම වෙනස් නොවීම නිසා මිල මට්ටම P1 සිට P2 දක්වා ඉහළ ගොස් උද්ධමන තත්ත්වයක් ඇතිවී ඇත.

උද්ධමනයේ ප්‍රතිවිපාක

- ❖ ආදායම් හා ධන ව්‍යාප්තිය අයහපත් වීම.
- ❖ ආර්ථික නිර්ණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය විකෘති වීම.
- ❖ ණය හිමියන්ට අවාසි දායක වීම.

- ❖ ණයගැනියන්ට අවාසි දායක වීම.
- ❖ ඉතිරි කරන්නන්ට අයහපත් වීම.
- ❖ විනිමය අනුපාත ක්ෂය වීම(මුදල් අවප්‍රමාණය වීම)

- මූර්ත පොලී අනුපාතිකය

මූර්ත පොලී අනුපාතිකය - නාමික පොලී අනුපාතිකය - උද්ධමනය අනුපාතිකය

- ❖ මූර්ත පොලී අනුපාතිකය සාමාන්‍ය අගයක් ගැනීම ඉතිරි කරන්නන්ට අහිතකර තත්ත්වයකි.
 - විශ්‍රාමිකයන්, කාර්යාල සේවකයන්, රාජ්‍ය සේවකයන් වැනි ස්ථාවර ආදායම් ලාභීන්ට ද එය අහිතකර වන අතර විවලය ආදායම්ලාභීන්ට හිතකර වේ.

උදා:

නාමික පොලී අනුපාතිකය = 12%

උද්ධමනය අනුපාතිකය = 15%

මූර්ත පොලී අනුපාතිකය = 12 - 15 = -3%

- මූර්ත ආදායම

මූර්ත ආදායම - මුදල් ආදායම/ මිල දර්ශකය

- ❖ උද්ධමනයකදී මුදල් ආදායමේ (නාමික ආදායමේ) ක්‍රය ශක්තිය හෙවත් මූර්ත ආදායම අඩුවන බැවින් ස්ථාවර ආදායම්ලාභීන්ට එය අහිතකර වේ.

උද්ධමනය පාලනයට යොදා ගත හැකි ප්‍රතිපත්තිමය ක්‍රියාමාර්ග

- සමාහාර ඉල්ලුම් වර්ධනය සීමා වීම.

උදා: රාජ්‍ය වියදම් අඩු කිරීම, බදු වැඩි කිරීම

- සමාහාර සැපයුමේ වර්ධනය වේගවත් කිරීම.

උදා: බදු කපා හැරීම, පෞද්ගලික ආයෝජන දිරිගැන්වීම

- සෘජු රාජ්‍ය මැදිහත්වීම්.

උදා: මිල පාලනය, ආදායම් පාලන ප්‍රතිපත්ති

- කායික සම්පත් බෙදා බෙදාහැරීමකට පවතින බාධක ඉවත් කිරීම.

උදා: බදු, සලකන, මිල නියම කිරීම් ආදිය ඉවත් කිරීම්

මිල දර්ශක

- ❖ කිසියම් කාල පරාසයක් තුළ සාමාන්‍ය මිල මට්ටමෙහි සිදුවන වෙනස්වීම් මැන බලන සංඛ්‍යාත්මක මනුෂ්‍ය වේ.
- ❖ එය පිලියෙල කිරීමේදී සැසඳීම සඳහා යොදා ගන්නා වර්ෂය පාද වර්ෂය වේ. එම වර්ෂයේ මිල දර්ශක අගය 100 ලෙස සැලකේ.

උදා: කොළඹ පාර පාරිභෝගික මිල දර්ශකයේ පදනම් වර්ෂය (2018) වේ.

මිල දර්ශකයක් පිලියෙල කිරීමේදී සැලකිලිමත් වන කරුණු

- භාණ්ඩ පැස තීරණය කිරීම.
- බර තැබීම.
- නියැදිය තීරණය කිරීම.
- පදනම් වර්ෂයක් තෝරා ගැනීම.

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමානයේ පවතින මිල දර්ශක

- කොළඹ පාරිභෝගික මිල දර්ශකය
- ජාතික පාරිභෝගික මිල දර්ශකය
- නිෂ්පාදකයාගේ මිල දර්ශකය
- දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ අවධිමතකය

1) කොළඹ පාරිභෝගික මිල දර්ශකය

- ❖ 2007 නොවැම්බර් මාසයේ ප්‍රකාශයට පත්කොට 2008 මැයි මස සිට ක්‍රියාත්මක වේ.
- ❖ 2002 වර්ෂයේ ජන හා සංකඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පනවන ලද ආදායම් වියදම් සමීක්ෂණයට අනුව පිලියෙල කර ඇත.
- ❖ පාද වර්ෂය (2006/2007) වේ.
- ❖ භූගෝලීය ආවරණය කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය වේ.
- ❖ බර තැබීම - කොළඹ නාගරික කුටුම්භවල මුළු වියදම.
- ❖ පදනම්කරගත් භාණ්ඩ කාණ්ඩ 10කි. භාණ්ඩ ගණන 95කි.
- ❖ මත්පැන් හා දුම් කොළ වියදම් අත්හැර ඇත.

2) ජාතික පාරිභෝගික මිල දර්ශකය

- ❖ පාද වර්ෂය (2013) වේ.
- ❖ සමස්ත දිවයිනම ආවරණය වන පරිදි අවශ්‍ය මිල ගණන් පිළියෙල කර ඇත.
- ❖ බර තැබීම - ශ්‍රී ලංකාවේ සියලුම කුටුම්භවල මුළු වියදම.

3) නිෂ්පාදකයාගේ මිල දර්ශකය

- ❖ දේශීය නිෂ්පාදකයන්ට තමන් විසින් නිෂ්පාදනය කරනු ලබන භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා ලැබෙන සාමාන්‍ය මිල ගණන්වල කාලයත් සමඟ සිදුවන වෙනස්කම් මනිනු ලබයි.
- ❖ වැදගත් සාර්ව ආර්ථික දර්ශකයකි.
- ❖ වර්තමානයේ දී තොග මිල දර්ශකයය වෙනුවට භාවිත කරනු ලබයි.

4) දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අවධිමනකය

- ❖ ගම‍්‍ය මිල දර්ශකය, ආරෝපිත මිල දර්ශකය ආදී නම් වලින්ද හැඳින්වේ.
- ❖ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ තොරතුරු මගින් හෙලිවන දර්ශකයකි.
- ❖ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය පවත්නා මිලෙන් සහ ස්ථාවර මිලෙන් ගණනය කරන ලද වටිනාකම් අතර වෙනස මගින් ආර්ථිකයේ මිල මට්ටම වල වෙනසක්ද හෙළි වේ. එය ගණනය කරනු ලබන්නේ,

දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අවධිමනකය = (පවත්නා මිල අනුව දළදේශීය දේශීය නිෂ්පාදිතය / ස්ථාවර මිල අනුව දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය)*100

ස්ථාවර මිල = (වර්තන මිලට අගය / මිල දර්ශකය) * 100

උදා:

වර්තන මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය = රුපියල් මිලියන ((6000))

ස්ථාවර මිලට දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය = රුපියල් මිලියන (4000)

ගම‍්‍ය මිල දර්ශකය = (6000 / 4000) * 100 = 125

- ❖ මිල දර්ශකයක අගය ඉහළ යාම තුළින් පිළිබිඹු වන්නේ සාමාන්‍ය මිල මට්ටමේ ඉහළ යාමයි.
- ❖ මිල දර්ශකයේ ඉහළ යාමේ ප්‍රතිඵලය යනු උද්ධමන අනුපාතිකයයි.

මූල්‍ය කාර්යක්ෂමතා මිල දර්ශක වලින් හෙලිවන ප්‍රවණතා

දර්ශකය	වර්ෂය		මිල දර්ශකය වෙනස් වීමේ ප්‍රතිශතය (2016)
	2015	2016	
කොළඹ පාරිභෝගික මිල දර්ශකය (2013 = 100)	109.8	114.7	4.5
ජාතික පාරිභෝගික මිල දර්ශකය (2013= 100)	113.2	118.0	4.2
දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ අවධිමතකය (2010 = 100)	126.8	131.4	3.6

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතියේ කාලීන භාරය

මූල්‍ය පද්ධතිය යනු,

ප්‍රධාන ආර්ථික ඒකකයන්ගේ මූල්‍ය තීරණ ක්‍රියාත්මක කරන වෙළෙඳපොළවල්, මූල්‍ය ආයතන, මූල්‍ය උපකරණ හා මූල්‍ය යටිතල පහසුකම්වල එකතුවකි.

මූල්‍ය පද්ධතියේ සංරචක

1. මූල්‍ය ආයතන
2. මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ
3. මූල්‍ය උපකරණ
4. මූල්‍ය යටිතල පහසුකම්
5. මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය කරන නියාමන ආයතන

1) මූල්‍ය ආයතන

විවිධ මූල්‍ය උපකරණ ආශ්‍රිත ගනුදෙනුවල යෙදී සිටින විවිධ මූල්‍ය සේවාවන් සපයන ආයතන වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය ආයතන ව්‍යුහයේ ප්‍රධාන කොටස් 4කි. එනම්,

- ❖ ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුව
- ❖ අතරමැදි මූල්‍ය ආයතන
- ❖ මූල්‍ය සේවා සපයන ආයතන
- ❖ මූල්‍ය අධීක්ෂණය හා නියාමන ආයතන

• ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීම, මූල්‍ය කටයුතු සඳහා උපදෙස් ලබා දීම, ආර්ථික හා මිල ස්ථායීතාවය සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායීතාවය පවත්වාගෙන යාම සඳහා පිහිටුවා ඇති ආයතනයයි

• අතරමැදි මූල්‍ය ආයතන

අතිරික්ත අරමුදල් සහිත ඒකකවලින් ඉතුරුම් ඒකරාශී කර ගනිමින් අරමුදල් අවශ්‍යතා සහිත ඒකකවලට එම අරමුදල් ලබා දීම තුළින් ලාභයක් උපයා ගැනීමට කටයුතු කරන ආයතන වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ අතරමැදි මූල්‍ය ආයතන,

- තැන්පතු භාර ගැනීම හා එමගින් බැංකු කටයුතු කිරීමට අවසරය ලබා ඇති ආයතන මෙහි ප්‍රධාන කාර්යයන් වන්නේ
 1. අතිරික්ත මුදල් රැස් කර ගැනීම
 2. ඒවා ණය හා ආයෝජනය වශයෙන් මහාජනතාවට ලබා දීම

මෙම ආයතන මෙසේය.

1. බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු
 2. බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු
 3. ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්
 4. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු
 5. ස.ණ.ස
 6. වෙනත් ණය දෙන සමුපකාර සමිති
- අර්ථසාධක හා විශ්‍රාම අරමුදල්
 - රක්ෂණ සමාගම්
 - ආයෝජන සමාගම්
 - ඒකක භාර
 - කල්බදු සමාගම්

• මූල්‍ය සේවා සපයන ආයතන

මහජනතාවට හා ව්‍යාපාර ආයතනවලට මූල්‍ය වෙළෙඳපොළේ සිදුවන ගනුදෙනු කාර්යක්ෂමව පවත්වාගෙන යාමට අවශ්‍ය සේවා සැපයීමට විදේශයෙන් සංවිධානය වූ මූල්‍ය ආයතනයයි.

උදාහරණ

- වණික් බැංකු
- අරමුදල් කළමනාකරණ ආයතන
- මූල්‍ය තැරැවිකාර ආයතන
- ආණ්ඩුවේ සුරැකුම්පත් පිලිබඳ ප්‍රාථමික වෙළඳුන්

• මූල්‍ය අධීක්ෂණය හා නියාමන ආයතන

රජය විසින් මූල්‍ය පද්ධතියක ස්ථිරායිතවය ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා අනුපනත් ආ රෙගුලාසි කටයුතු කිරීමට ස්ථාපනය කර ඇති ආයතන වේ. ඒවා නම්,

1. ශ්‍රී ලංකා මහා බැංකුව
2. සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමසම සභාව
3. ශ්‍රී ලංකා රක්ෂණ වෙළෙඳපොළ

2) මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ

කෙටිකාලීන හා දිගුකාලීන මූල්‍ය අවශ්‍යතා සපුරාලීමට මූල්‍ය උපකරණ මිලට ගැනීම හා විකිණීම සිදුවන සමස්ථ වෙළෙඳපොළයි. මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි.

- I. මුදල් වෙළෙඳපොළ (වසරකට වඩා අඩු කල්පිරීම් සිදු වේ.)

මෙහි උපවෙළෙඳපොළවල් වනුයේ,

- අන්තර් බැංකු ඒකීයණ ණය වෙළෙඳපොළ
- හණ්ඩාගාර බිල්පත් වෙළෙඳපොළ
- වාණිජ පත්‍රිකා වෙළෙඳපොළ
- දේශීය විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ

II. ප්‍රාග්ධනය වෙළෙඳපොළ (වසරකට වඩා වැඩි කල්පිරීම් සිදු වේ.)

මෙහි උපවෙළෙඳපොළවල් වනුයේ,

- භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළ
- සමාගමික බැඳුම්කර වෙළෙඳපොළ
- කොටස් වෙළෙඳපොළ

3) මූල්‍ය උපකරණ

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු වන මූල්‍ය උපකරණ ,

1. රජය නිකුත් කරන ණය උපකරණ
 - භාණ්ඩාගාර බිල්පත්
 - භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර
 - රජයේ ණය සුරැකුම්පත්
2. සමාගම් නිකුත් කරන ණය උපකරණ
 - වාණිජ පත්‍රිකා
 - ණයකර
3. වාණිජ බැංකු භාවිතා කරන ණය උපකරණ
 - තැන්පතු සහතික
 - සුරැකුම්පත් (වත්කම් පදනම් කර ගත්)
 - කල්බදු
 - ඒක්ෂණ ණය
 - ව්‍යාපාරික කොටස්

ණය ශ්‍රේණිගත කිරීම යනු,

ණය හෝ මූල්‍ය උපකරණ නිකුත් කරන්නාගේ මූල්‍ය ශක්තිය (නිකුතුව පවත්වාගෙන යාමට ඇති හැකියාව හා පියවා දැමීමට ඇති හැකියාව) පිළිබඳ ඇගයීමක් ඉදිරිපත් කිරීම වේ. මුසිස් සමාගම, ස්ටැන්ඩිඩ් හා පුබ්ලිස් සමාගම, ෆීට් රේටිහන්ස් ආදී ආයතන කිහිපයක් විසින් මෙය සිදු කරයි.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අරමුණු හා කාර්යභාරය

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ කාර්යභාරය

- මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම
- විනිමය අනුපාතික ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම
- ව්‍යවහාර මුදල් හිඟත් කිරීම
- නිල විදේශ සංචිත කළමනාකරණය
- බැංකු මූල්‍ය සමාගම් සහ රජයේ සුරැකුම්පත් පිළිබඳව කටයුතුවල නියැලුණු ප්‍රාථමික ප්‍රාථමික වෙළඳුන්ට බලපත්‍ර ලබාදීම නියාමනය හා අධීක්ෂණය කිරීම
- රාජ්‍ය ණය කළමනාකරණය
- විදේශ විනිමය පාලනය

මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමුව

ආර්ථික මිල ස්ථායීතාව ස්ථායීතාව මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ ස්ථායීතාව යන අරමුණු වෙත ළඟාවීමට පොලී අනුපාතිකය සහ මුදල් සැපයුම කෙරෙහි බලපෑම් කිරීමට මූල්‍ය උපකරණ හැසිරවීමේ හැසිරවීමේ ක්රියාවලිය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ලෙස හැඳින්වේ. මෙහි ප්‍රධාන අරමුණු දෙකකි

- මුදල් ඉලක්කකරණය
- නමැති උද්ධමන ඉලක්කකරණය

ප්‍රධාන මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ වර්ග දෙකකි

- 1) ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ
- 2) ගුණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

1) ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

ප්‍රමාණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ මගින් ආර්ථික ස්ථායීතාව යක් ඇති කිරීම ප්‍රධාන අරමුණ වේ. මෙහි ප්‍රධාන උපකරණ තුනකි.

- I. මහ බැංකු පොලී අනුපාතය විචලනය කිරීම.
- II. විවට වෙළෙඳපොළ කටයුතු .
- III. වියවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය යොදවා ගැනීම

❖ මහ බැංකුව පොලී අනුපාත වැඩි කළ විට මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ

- ❖ මහ බැංකු පොලී අනුපාත අඩු කළ විට මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වේ
- ❖ ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය වැඩි කිරීමේදී මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ
- ❖ ව්‍යවස්ථාපිත අඩු කිරීමේදී මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වෙයි
- ❖ මහ බැංකුවේ සුරැකුම්පත් විකිණීමේදී මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ
- ❖ මහ බැංකුවේ සුරැකුම්පත් මිලදී ගැනීමේදී මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වේ

2) ගුණාත්මක මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපකරණ

- ❖ ප්‍රති මූල්‍ය පහසුකම් සැලසීම
- ❖ ණය පරමාර්ථ අනුක්‍රමණය දිරිපත් කිරීම
- ❖ උපරිම ණය සීමා නියම කිරීම
- ❖ ණයවර ලිපි කාසි ආන්තික නියම කිරීම

වාණිජ බැංකුවක කාර්යභාරයන්

වාණිජ බැංකුවක් යනු ලාභ ඉපයීමේ අරමුණු සහිතව මූල්‍ය අතරමැදිකරණයේ නිරත වන නිරත වන ප්‍රබල මූල්‍ය ආයතන විශේෂයකි. එහි ප්‍රධාන කාර්යභාරයන් වන්නේ

- ❖ තැන්පතු භාරගැනීම
- ❖ ණය අත්තිකාරම් ලබා දීම
- ❖ නියෝජිත සේවා සැපයීම
- ❖ පොදු උපයෝගීතා සේවා සැපයීම

වාණිජ බැංකුවක ප්‍රධාන අරමුණු දෙකකි.

- ❖ බැංකුවහි ද්‍රවශීලතාවය ආරක්ෂා කර ගැනීම
- ❖ ලාභ දායකත්වය ඉහළ නංවා ගැනීම

වාණිජ බැංකුවක මුදල් මැවීමේ දී පවතින උපකල්පන

- ❖ බැංකු පද්ධතියේ කිසිදු බැංකුවක් අධි සංචිත පවත්වා නොගනී
- ❖ මූලික තැන්පතු වෙන්පසු බැංකු පද්ධතියට මුදල් ගලා ඒමක් හෝ පිටතට මුදල් ගලා යාමක් සිදු නොවේ
- ❖ සෑම ණය ගැණුම්කරුවෙකු ම තමා ලද ණය වෙක් පත වෙනත් බැංකුවක තැන්පත් කිරීම

තනි වාණිජ බැංකුවක් ණය මැවීම.

තනි වාණිජ බැංකුවක ණය මැවීම සඳහා අධි සංචිතය භාවිතා කරයි

$$\text{අධි සංචිතය} = \text{මුදල් සංචිත} - \text{අවශ්‍ය සංචිතය}$$

$$\text{අවශ්‍ය සංචිතය} = \text{තැන්පතු} \times \text{ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය}$$

වාණිජ බැංකු පද්ධතියක ණය මැවීම

❖ වාණිජ බැංකු පද්ධතියක ණය මැවීම සඳහා තැන්පතු ප්‍රසාරණ ගුණකය භාවිතා කරයි.

$$\text{තැන්පතු ප්‍රසාරණ ගුණකය} = \text{ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය ප්‍රතිලෝමය} (100/R)$$

❖ වාණිජ බැංකු පද්ධතියකටම විය හැකි උපරිම ණය

$$\text{❖ මැවිය හැකි උපරිම ණය} = \text{අධි සංචිතය} \times \text{තැන්පතු ප්‍රසාරණ ගුණකය}$$

මුදල් මැවීම සීමා වීමට බලපාන සාධක

- බැංකු පද්ධතියේ සිට බැංකු නොවන වෙනත් මූල්‍ය ආයතන කරා ව්‍යවහාර මුදල් ගලා ඒම
- ව්‍යවහාර මුදල් ළඟ තබා ගැනීම සඳහා මහජනතාව දක්වන අභිරුචිය
- අධි සංචිත තබාගැනීමට වාණිජ බැංකු දක්වන කැමැත්ත
- බැංකු ණය සඳහා ප්‍රමාණවත් ඉල්ලුමක් ඇති නොවීම

$$\text{ව්‍යවස්ථා සංචිත අනුපාතය} = \frac{\text{මුදල්, අධි සංචිතය}}{\text{තැන්පතු}} \times 100$$

නිදර්ශනය 01

පහත එකිනෙක අවස්ථාවකදී මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය හෝ සංකෝචනය නිගමනය කරන්න.

- a) මහ බැංකුව විවෘත වෙළෙඳපොළෙහි සුරැකුම්පත් අලෙවි කිරීමක් සිදුකරයි .
- b) මහ බැංකුව ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය ඉහල දමයි .
- c) මහ බැංකුව විවෘත වෙළෙඳපොළෙහි සුරැකුම්පත් මිලදී ගැනීමට කටයුතු කරයි .
- d) මහ බැංකුවේ පොලී අනුපාතය ඉහල දැමීම .
- e) මහ බැංකුවේ ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය පහත දැමීම .

පිලිතුර

- a) මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ.
- b) මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ.
- c) මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වේ.
- d) මුදල් සැපයුම සංකෝචනය වේ.
- e) මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වේ.

නිදර්ශනය 02

වාණිජ බලකු පද්ධතියේ එක් වාණිජ බැංකුවක් කල රු.මි. 1000 ක තැන්පතු පැවති අතර රු.මි. 400 ක මුදල් ශේෂයක් සහ රු.මි. 600 ක ණය මැවීමක් දැකිය හැකි විය. එහි අවශ්‍ය සංචිතය රු.මි. 250 ක් ලෙස හඳුනාගෙන තිබේ. පහත තත්වයන් ඉදිරිපත් කරන්න ,

- A. අධි සංචිත කීයද ?
- B. මෙම බැංකුවට මැවිය හැකි උපරිම ණය කීය ද ?
- C. ණය මැවීමට පෙර සහ ණය මැවීමෙන් පසු බැංකුවේ වත්කම් සහ වගකීම් ඉදිරිපත් කරන්න.

පිලිතුර

- A. අධි සංචිත = $400 - 250 = 250/-$
- B. මැවිය හැකි උපරිම ණය = රු.මි. 150/-

C.

- ණය මැවීම පෙර

- ණය මැවීම පසු

වගකීම්		වත්කම්	
තැන්පතු	1000	මුදල්	400
		ණය	600
	<u>1000</u>		<u>1000</u>

වගකීම්		වත්කම්	
තැන්පතු	1150	මුදල්	400
		ණය	750
	<u>1150</u>		<u>1150</u>

නිදර්ශනය 03

කල්පිත ආර්ථිකයක වාණිජ බැංකු පද්ධතියේ එක් වාණිජ බැංකුවක වත්කම් සහ වගකීම් පහත පරිදි විය ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය (25 %) ලෙස දක්වා තිබේ .

- A. අවශ්‍ය සංචිතය කීයද ?
- B. අධි සංචිතය කීයද ?
- C. මෙම බැංකුවට මැවිය හැකි උපරිම ණය අගය කීයද ?
- D. මැවීමෙන් පසු වත්කම් සහ වගකීම් කෙසේද ?

පිලිතුර

- A. අවශ්‍ය සංචිත = $1200 \times (25/100) = 300/-$
- B. අධි සංචිතය = මුදල් - අවශ්‍ය සංචිතය
= $500 - 300$

වගකීම්		වත්කම්	
තැන්පතු	1200	මුදල්	500
		ණය	700
	<u>1200</u>		<u>1200</u>

= 200/-

C. මැවිය හැකි උපරිම ණය = 200/-

වගකීම		වත්කම
තැන්පතු	1400	500
		900
	<u>1400</u>	<u>1400</u>

D.

නිදර්ශනය 04

ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය (10 (%)) සිට (25) % දක්වා වෙනස් විමදී තැන්පතු ප්‍රසාරණ සංගුණකය වෙනස්වන ආකාරය ඉදිරිපත් කරන්න.

$$K = \frac{1}{r}$$

පෙර

තැන්පතු ප්‍රසාරණ ගුණකය = $\frac{100}{10} = 10$

පසු

තැන්පතු ප්‍රසාරණ ගුණකය = $\frac{100}{25} = 4$

**** ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතය වැඩිවන විට තැන්පතු ප්‍රසාරණ සංගුණකය පහත වැටේ.**

නිදර්ශනය 05

තැන්පතු ප්‍රසාරණ සංගුණකය 4 සිට 5 දක්වා වෙනස් විය. මෙයට අනුව ව්‍යවස්ථාපිත සංචිත අනුපාතයේ වෙනස්වීම අගය කරන්න.

- තැන්පතු ප්‍රසාරණ සංගුණකය = $\frac{1}{r}$

$\frac{1}{304} \times 4 = \frac{4R}{4} = \frac{100}{4}$ $R = 25$	$5 = \frac{1}{r}$ $\frac{5R}{5} = \frac{100}{5}$ $R = 20\%$
--	---

8. වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම

සමාජයේ යහපත උදෙසා හිඟ සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමේ ලා වෙළෙඳපොළ යන්ත්‍රණය අපොහොසත් වීම වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම යන්නෙන් අදහස් කෙරේ.

වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු

වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට පහත සඳහන් හේතු බලපායි.

- සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වීම
- ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව
- සාර්ව ආර්ථික අස්ථායීතාව

I. සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වීම

සම්පත් බෙදී යාමේ කාර්යක්ෂමතාව සඳහා අවශ්‍ය වන කොන්දේසිය වන මිල , ආන්තික පිරිවැයට සමාන වීම ($P = MC$) කොන්දේසියෙන් බැහැර ව කටයුතු කිරීම සම්පත් බෙදී යාමේ අකාර්යක්ෂමතාව යන්නෙන් අදහස් වේ.

ආර්ථිකය සතු හිඟ සම්පත් සමාජයට හිතකර අයුරින් බෙදී නොයාම නිසා සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වන අතර, ඒ සඳහා පහත සඳහන් හේතු බලපායි.

- පොදු භාණ්ඩ නොසැපයීම
- අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව පරිභෝජනය නොවීම
- ශුභසාධන භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව නොසැපයීම
- සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීම
- පොදු සම්පත් අධි භාවිතය
- බාහිරතා සැලකිල්ලට නොගැනීම
- අපූර්ණ තරඟය හා ඒකාධිකාරීත්වය
- අපූර්ණ තොරතුරු

➤ පොදු භාණ්ඩ නොසැපයීම

පොදු භාණ්ඩ

පොදු භාණ්ඩ යනු සාමූහික ව පරිභෝජනය කරනු ලබන භාණ්ඩ වේ.

පොදු භාණ්ඩවල ප්‍රධාන ලක්ෂණ

- ගෙවීමක් නොකරන පුද්ගලයන් අදාළ භාණ්ඩ පරිභෝජනයෙන් ඉවත් කළ නොහැකි වීම
- පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් නොමැති වීම
- ගෙවීමක් නොකරන පුද්ගලයන් අදාළ භාණ්ඩ පරිභෝජනයෙන් ඉවත් කළ නොහැකි වීම
පොදු භාණ්ඩයක් සැපයූ විට ගෙවීමක් කළ ද නොකළ ද සියලු දෙනාට ම පරිභෝජනය කිරීමට හැකියාව ලැබෙන නිසා ස්වාභාවික උදෙසා කටයුතු කරන පාරිභෝගිකයෝ එම භාණ්ඩය සඳහා ගෙවීමක් කිරීමට නොපෙලඹෙති.
- එමෙන්ම ලාභය අරමුණු කර ගෙන කටයුතු කරන වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක කිසිවෙක් එවැනි පොදු භාණ්ඩයක් නිපදවීම සඳහා සම්පත් වෙන් නොකරති.
- පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් නොමැති වීම
- එක් පුද්ගලයකු විසින් කිසියම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් හෝ පරිභෝජනය කිරීම නිසා වෙනත් පුද්ගලයකුට එම භාණ්ඩය ඒ ආකාරයෙන් ම පරිභෝජනය කිරීමේ හැකියාව අහිමි නොවීම පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වය නොමැති වීම යනුවෙන් අදහස් කෙරේ.
- මේ නිසා අතිරේක පාරිභෝගිකයකුගේ පරිභෝජනයේ ආන්තික පිරිවැය ශූන්‍ය අගයක් ගනී.
- ඔරලෝසු කණු, ජාතික ආරක්ෂාව, විවි ආලෝකය, ප්‍රදීපාගාර වැනි දෑ පොදු භාණ්ඩ සඳහා නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

මේ අනුව පොදු භාණ්ඩ සැපයීම සම්බන්ධයෙන් වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය අසමත් වන බව පැහැදිලි වේ.

ගෝලීය පොදු භාණ්ඩ

සාප්‍රදායික ව රටක් තුළ පවතින පොදු භාණ්ඩවලට අමතර ව ජාතික දේශ සීමා ඉක්මවා ගිය අතරම පොදු භාණ්ඩ ද පවතී.

මේවා ගෝලීය පොදු භාණ්ඩ ලෙස හැඳින්වේ.

ගෝලීය පොදු භාණ්ඩයක ලක්ෂණ

- පරිභෝජනයේ තරගකාරීත්වයක් නොමැති වීම
- ගෙවීමක් නොකරන අයට පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි වීම
- එම භාණ්ඩවලින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ ලොව පුරා සිටින සියලු ම දෙනාට භුක්ති විඳිය හැකි වීම
- දැනුම, මූල්‍ය ස්ථායීතාව, ලෝක සාමය, වායුගෝලය වැනි දෑ ගෝලීය පොදු භාණ්ඩවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.
- මෙවැනි පොදු භාණ්ඩ නොසැපයීම වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු වේ.

➤ අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්තව පරිභෝජනය නොවීම

අර්ධ පොදු භාණ්ඩ

ධාරිතා මට්ටම කරා ළඟා වන තෙක් පරිභෝජනයේ තරග තරගකාරීත්වයක් දැකිය නො හොහැකි පරිභෝජනය සීමා කළ හැකි භාණ්ඩ අර්ධ පොදු භාණ්ඩ වෙයි.

අර්ධ පොදු භාණ්ඩයක ලක්ෂණ

- ධාරිතා මට්ටම උපරිමය කරා වන තෙක් පරිභෝජනයේ තරගකාරීත්වයක් දක්නට නො හොලැබීම
- පරිභෝජනය සීමා කළ හැකි වීම
- මහා මාර්ග, මුහුදු වෙරළ සහ කෞතුකාගාර වැනි දෑ අර්ධ පොදු භාණ්ඩවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.
- උපරිම ධාරිතා මට්ටමට ළඟා වනතුරු අතිරේක පුද්ගලයෙකුගේ පරිභෝජනයක් ආන්තික පිරිවැය කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇති නොකරයි.
- එහෙත් මිලක් අය කිරීම හේතුවෙන් අදාළ භාණ්ඩය හෝ සේවාව හෝ අකාර්යක්ෂම ලෙස උපයෝජනය විය හැකි ය.
- එවිට එම භාණ්ඩය හෝ සේවාව හෝ සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් පරිභෝජනය කිරීමට සිදු වේ.
- එමෙන් ම අර්ධ පොදු භාණ්ඩ සැපයීමේ දී නිෂ්පාදකයන් ආන්තික පිරිවැයට වඩා වැඩි මිලක් අය කළ හැකි ය.
- එවැනි අවස්ථාවල දී එම මිලට වඩා අඩු මිලක් ගෙවීමට සූදානම් පාරිභෝගිකයන්ට එම භාණ්ඩය පරිභෝජනය කිරීමේ හැකියාව අහිමි වන බැවින් සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් පරිභෝජනය සිදු වේ.
- මෙවැනි තත්ත්වයන් මත අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව පරිභෝජනය නොවීම සම්බන්ධයෙන් වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වේ.

➤ ශුභසාධන භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව නොසැපයීම

ශුභසාධන භාණ්ඩ

පරිභෝජනයේ දී පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ ඉක්මවා විශාල වශයෙන් සමාජ ප්‍රතිලාභ ලැබෙන භාණ්ඩ ශුභසාධන භාණ්ඩ වේ

අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය හා සනීපාරක්ෂක සේවා ආදිය ශුභසාධන භාණ්ඩ සඳහා නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකිය.

වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය තුළ ශුභසාධන භාණ්ඩ සැපයීම සඳහා යොමු වීමක් සිදු නොවේ.

ඊට හේතුව එම භාණ්ඩ සැපයීමේ දී අදාළ පරිභෝජන තීරණ ගනු ලබන්නේ ඒවායේ බාහිර ප්‍රතිලාභ මුළුමනින්ම නොසලකා හැර එමගින් ලැබෙන පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ හා පිරිවැය පමණක් සැලකිල්ලට ගැනීමයි.

මේ නිසා ශුභසාධන භාණ්ඩයක පරිභෝජනය සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් සිදු වේ. එය වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු වේ.

➤ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීම

අහිතකර භාණ්ඩ (අවගුණා භාණ්ඩ)

පරිභෝජනය නිසා අවශේෂ සමාජය කෙරෙහි සෘණ බාහිරතාවක් හෙවත් අහිතකර සෘණ පිරිවැයක් ඇති කරන භාණ්ඩ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ (අවගුණා භාණ්ඩ) වශයෙන් හැඳින්වේ.

මත්පැන්, දුම්වැටි, මත්ද්‍රව්‍ය වැනි දෑ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සඳහා නිදසුන් වේ.

වෙළෙඳපොළ ඔස්සේ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීමේ දී එම භාණ්ඩ පරිභෝජනය කිරීමෙන් ඇති වන බාහිර පිරිවැය කෙරෙහි සැලකිල්ලක් නොදැක්වීම නිසා සමාජීය ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා වැඩි නිෂ්පාදනයක් සිදු වන අතර සමාජීය ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා පරිභෝජනය කිරීමට පාරිභෝගිකයන්ගේ පෙලඹීමක් ද සිදු වේ.

මේ නිසා සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීම හමුවේ වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය අසමත් වේ.

➤ පොදු සම්පත් අධි භාවිතය

පොදු සම්පත්

පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි පරිභෝජනයේ තරගකාරීත්වයක් දැකිය හැකි සම්පත් පොදු සම්පත් වේ.

නිදසුන් : මත්ස්‍ය සම්පත්, තෘණ භූමි, වායුගෝලය

පොදු සම්පත් වල ලක්ෂණ

- පොදු සම්පත්වල පහත සඳහන් ලක්ෂණ දැකිය හැකි ය.
- ප්‍රතිලාභ ලබන්නන් හා පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි වීම
- පරිභෝජනයේ තරගකාරීත්වයක් දැක්වීම ලැබීම

පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි වීමත් පරිභෝජනයේ තරගකාරීත්වයක් පැවතීමත් නිසා ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට පොදු සම්පත් කරා ප්‍රවේශ විය හැකි ය.

මේ නිසා පොදු සම්පත් අධිඋපයෝජනයට (අධි භාවිතයට) පාත්‍ර වී හායනයට ලක් වේ.

වෙළෙඳපොළ තුළ පොදු සම්පත් කාර්යක්ෂම ව උපයෝජනය කළ හැකි යාන්ත්‍රණයක් බිහි නොවීම නිසා එම සම්පත් අකාර්යක්ෂම ලෙස කළඳපොළ අසමත් වේ.

➤ **බාහිරතා සැලකිල්ලට නොගැනීම**

කිසියම් නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවලියක් නිසා වෙනත් පාර්ශ්වයන් මත ඇති කරන, එම නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවලියට සෘජු ව ම සම්බන්ධ වන පුද්ගලයා විසින් සැලකිල්ලට ගනු නො ලබන, ප්‍රතිලාභ හා පිරිවැය බාහිරතා යනුවෙන් හැඳින්වේ.

හිතකර බාහිරතා හා අහිතකර බාහිරතා යනුවෙන් බාහිරතා කොටස් දෙකකට බෙදෙන අතර, හිතකර බාහිරතා වන ධන බාහිරතා ලෙසත් අහිතකර බාහිරතා සෘණ බාහිරතා ලෙසත් හැඳින්වේ.

මෙම බාහිරතා සැලකිල්ලට නොවීම නිසා වෙළඳපොළ අසමත් වේ.

➤ **අපූර්ණ තරගය හා ඒකාධිකාරීත්වය**

- අපූර්ණ තරගය හා ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයන් යටතේ භාණ්ඩය සඳහා අය කරන භාණ්ඩයේ මිල ආන්තික පිරිවැය ඉක්මවයි.
- මේ නිසා සම්පත් බෙදී යාමේ කාර්යක්ෂමතාව සඳහා අවශ්‍ය කරන මිල හා ආන්තික පිරිවැය සමාන වීමේ ($P=MC$) කොන්දේසිය ඉටු නොවේ.
- මේ නිසා පාරිභෝගිකයා සුරා කෂමකට ලක් වන බැවින් වෙළෙඳපොළ අසමත් වේ.

➤ **අපූර්ණ තොරතුරු**

පාරිභෝගිකයාට හා නිෂ්පාදකයාට තීරණ ගැනීමට අවශ්‍ය කරන තොරතුරු වෙළෙඳපොළ මගින් සම්පූර්ණයෙන් නිවැරදි ව ලබා ගත නොහැකි වීම අපූර්ණ තොරතුරු ලෙස හැඳින්වේ.

වෙළඳපොළක් පූර්ණ තොරතුරු නොලැබීම මෙහිලා බලපාන සාදක

- වෙළඳපොළක් පූර්ණ තොරතුරු නොලැබීම කෙරෙහි පහත සඳහන් සාධක බලපායි.
- ප්‍රචාරණය නිසා සැබෑ තොරතුරු විකෘත කොට දැක්වීම
- සංකීර්ණ තාක්ෂණික කරුණු පිළිබඳ ඇතැම් තොරතුරු ලබා දීමට අපහසු වීම
- ඇතැම් ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ අවිනිශ්චිතතා පැවතීම
- වෙළඳපොළෙන් පූර්ණ තොරතුරු නොලැබෙන විට නිෂ්පාදකයා හා පාරිභෝගිකයා ගනු ලබන සම්පත් බෙදී යාමේ තීරණ අකාර්යක්ෂම වේ

මේ අනුව පූර්ණ තොරතුරු නොලැබීම වෙළඳපොළ අසමත් වීමට හේතු වේ.

II. ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව

ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව යනු රටේ සමස්ත ආදායම හෝ සම්පත් සෑම පුද්ගලයෙකුට ම පිවිත් වීමට අවශ්‍ය ආදායම් මට්ටමක්වත් ලැබෙන අයුරෙන් සමස්ත ජනගහනය අතර බෙදී නොයාමයි

ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතා ඇති වීම කෙරෙහි බලපාන හේතු

- ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතා ඇති වීම කෙරෙහි බලපාන හේතු කිහිපයක් පහත දැක්වේ
- කැප කරනු ලබන ශ්‍රම ප්‍රමාණය
- අධ්‍යාපන මට්ටම
- උරුමයෙන් ලද දේපොළ ප්‍රමාණය
- සාධක මිල

මෙම සාධකවල ප්‍රතිඵල මත බිහි වන කුටුම්භ ආදායම් ව්‍යාප්තියේ විෂමතාවන් ඇති වන අතර ආර්ථිකයේ සම්පත් බෙදී යාම ද එම ආදායම් ව්‍යාප්ති රටාවට අනුව සිදු වේ.

ඒ අනුව අඩු ආදායම් ලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලීමට අඩු සම්පත් ප්‍රමාණයකුත්, වැඩි ආදායම් ලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලීම වැඩි සම්පත් ප්‍රමාණයකුත් වෙන් කෙරේ.

III. සාර්ව ආර්ථික අස්ථායීතාව

සාර්ව ආර්ථික අස්ථායීතාව යනු ආර්ථිකයක වරින් වර ඇති වන උච්චාවචනයන් ය.

සාර්ව ආර්ථික අස්ථායීතා පිළිබඳව වන ප්‍රධාන දර්ශකයන් වන විරැකියාව, උද්ධමනය, ආර්ථික පසුබැසීම, හා ආර්ථික ප්‍රසාරණයක් දැක්විය හැක.

පෞද්ගලික පරිභෝජන අතිරික්ත වැනි සාධකවල ඇති වන වෙනස්කම් නිසා බොහෝ අවස්ථාවල සමස්ත ඉල්ලුමේ හට ගන්නා උච්චාවචන හේතුවෙන් ආර්ථිකයේ කෙටි කාලීන අස්ථායීතාවක් ඇති වේ.

බාහිරතා

බාහිරතා යනු කිසියම් නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවක් නිසා වෙනත් පාර්ශ්වයක් මත ඇති කරන නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවට සෘජුව ම සම්බන්ධ අය විසින් සැලකිල්ලට නොගන්නා ප්‍රතිලාභ හෝ පිරිවැයයි.

බාහිර පිරිවැය

වෙනත් පාර්ශ්වයක් වෙත ඇති කරන අහිතකර ප්‍රතිඵලයක් බාහිර පිරිවැයක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

බාහිර ප්‍රතිලාභ

වෙනත් පාර්ශ්වයක් වෙත ඇති කරන හිතකර ප්‍රතිඵලයක් බාහිර ප්‍රතිලාභ ලෙස සලකනු ලැබේ.

- බාහිරතා හිතකර ප්‍රතිඵලයක් හෝ අහිතකර ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ස්වරූප දෙකක් පවතී.
- හිතකර ප්‍රතිඵලයක් බාහිරතා ලෙසත් අහිතකර ප්‍රතිඵලයක් සෘණ බාහිරතා ලෙසත් වර්ග කෙරේ.
- බාහිරතා අසල්වැසි ප්‍රතිඵලයක් හෝ තෙවැනි පාර්ශ්ව ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ද හඳුන්වයි. බාහිරතා උපදවන මූලාශ්‍ර

බාහිරතා උපදවන මූලාශ්‍ර දෙකකි.

- නිෂ්පාදනය
- පරිභෝජනය

බාහිරතා ප්‍රභේද

ඉහත මූලාශ්‍ර මත හට ගන්නා බාහිරතා ප්‍රභේද 4කි. ඒවා නම්,

- නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතා
- නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා
- පාරිභෝජනයේ සෘණ බාහිරතා
- පාරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා

➤ **නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතා**

නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතා යනු කිසියම් නිෂ්පාදන කටයුත්තක් නිසා ඊට සෘජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන අවාසි හෙවත් අයහපත් බලපෑම් ය.

නිදසුන් :

අර්තාපල් බෝග නිෂ්පාදනයේ දී පාංශු බාදනය නිසා ප්ලාශවල රොන් මඩ තැන්පත් වීම නිසා සිඳු වන හානිකර තත්ත්වය

කෘෂි හෝග සඳහා කෘමිනාශක භාවිතය හේතුවෙන් පරිසරය දූෂණය වීම හා ලෙඩ රෝග ඇති වීම

➤ **නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා**

නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා යනු කිසියම් කෘෂි නිෂ්පාදන කටයුත්තක් නිසා ඊට සෘජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන වාසි හෙවත් යහපත් බලපෑම් ය.

නිදසුන් :

මල් උද්‍යානයක් ඇති කිරීමෙන් මී මැසි පාලනයේ ඵලදායීතාව වැඩි වීම

වන වගා ව්‍යාපෘතිය නිසා පල මූලාශ්‍ර ඇති වීම

➤ **පාරිභෝජනයේ සෘණ**

බාහිරතා පාරිභෝජනයේ සෘණ බාහිරතා යනු කිසියම් පාරිභෝජන කටයුත්තක් නිසා එයට සෘජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන අවාසි හෙවත් අහිතකර බලපෑම් ය.

නිදසුන් :

උම්පානය නිසා අවට සිටින පුද්ගලයන්ට ඇති වෙන අහිතකර බලපෑම මෝටර් රථ භාවිතයෙන් පිටවන කාබන් ඩයොක්සයිඩ් වායුව නිසා සමාජයට අහිතකර බලපෑම් ඇති වීම

➤ **පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා**

පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා යනු කිසියම් පරිභෝජන කටයුත්තක් නිසා එයට සෘජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන වාසි හෙවත් හිතකර බලපෑම් ය.

නිදසුන් :

බෝ වන රෝග සඳහා ලබා දෙන එන්නත් මගින් සියලු ම දෙනාට හිතකර බලපෑම් ඇති වීම දෙමුහුන් වාහන (හයිබ්‍රිඩ්) භාවිතයෙන් සමාජයට සහ පරිසරයට වන හිතකර බලපෑම

කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් නිසා එහි සියලු ම පිරිවැය නිෂ්පාදකයා විසින් දරන්නේ නම් හෝ කිසියම් පරිභෝජන කටයුත්තක් නිසා එහි සියලු ම ප්‍රතිලාභ එම පාරිභෝගිකයාට හිමි වන්නේ නම් වෙළෙඳපොළ කාර්යක්ෂම වේ. නමුත් බාහිරතා නිසා එය එසේ සිදු නොවේ.

බාහිරතා නිසා පෞද්ගලික පිරිවැය හා සමාජ පිරිවැය අතර පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ හා සමාජ ප්‍රතිලාභ අතර වෙනසක් ඇති වෙයි.

පෞද්ගලික පිරිවැය නිෂ්පාදකයා සෘජුව ම සම්බන්ධ විමෙන් දරන අතර පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ සෘජුව ම සම්බන්ධ වන පාර්ශ්ව වෙත හිමි වේ.

➤ **බාහිර පිරිවැය**

බාහිර පිරිවැය යනු කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් හෝ පරිභෝජන ක්‍රියාවලියක් හෝ නිසා බාහිර පාර්ශ්වයන්ට දැරීමට සිදු වන පිරිවැය වන අතර එම පිරිවැය අදාළ නිෂ්පාදන කටයුත්තට සම්බන්ධ නැති බාහිර කණ්ඩායම් විසින් දරනු ලැබේ.

➤ **සමාජ පිරිවැය**

කිසියම් නිෂ්පාදන කටයුත්තක් හෝ පරිභෝජන කටයුත්තක් හෝ නිසා සමස්ත සමාජය විසින් දරන පිරිවැය සමාජ පිරිවැය ලෙස හඳුන්වයි. පෞද්ගලික පිරිවැයට බාහිර පිරිවැය ගැළපීමෙන් සමාජ පිරිවැය තීරණය වේ.

$$\text{සමාජ පිරිවැය} = \text{පෞද්ගලික පිරිවැය} + \text{බාහිර පිරිවැය}$$

➤ බාහිර ප්‍රතිලාභ

බාහිර ප්‍රතිලාභ යනු කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් හෝ පරිභෝජන ක්‍රියාවලියක් නිසා බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ලැබෙන ප්‍රතිලාභයක් වන අතර ඒ වෙනුවෙන් ගෙවීමක් සිදු නොකරයි.

සමාජ ප්‍රතිලාභ

පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභවලට බාහිර ප්‍රතිලාභ ගැලපීමෙන් සමාජ ප්‍රතිලාභ තීරණය වේ.

සමාජ ප්‍රතිලාභ = පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ + බාහිර ප්‍රතිලාභ

ආර්ථිකයේ සමාජ පිරිවැය හා පෞද්ගලික පිරිවැය අතර වෙනසක් පවතී නම් හෝ සමාජ ප්‍රතිලාභ හා පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ අතර වෙනසක් පවතී නම් හෝ මිල යාන්ත්‍රණය මගින් සමාජයේ ප්‍රශස්ත ලෙස සම්පත් බෙදාහැරීමක් සිදු නොවේ.

පූර්ණ තරගකාරී වෙළඳපොලක සම්පත් බෙදීමේ කාර්යක්ෂමතාව ඉටුවන්නේ මිල ආන්තික පිරිවැයට සමාන වන විටදීය.

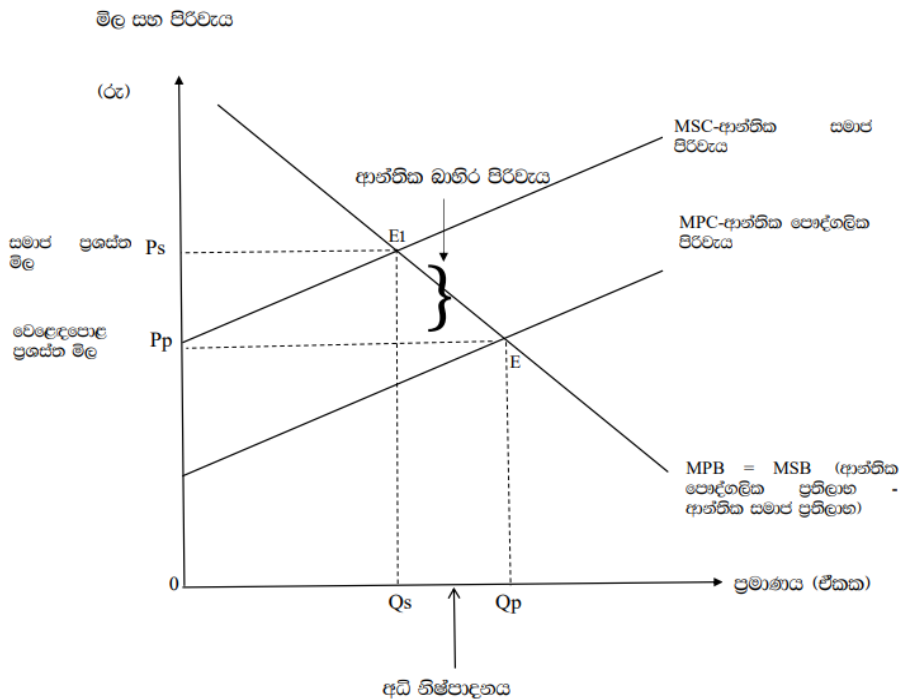
එසේ නොවන අවස්ථාවල සමාජයේ ප්‍රශස්ත මට්ටමෙන් සම්පත් බෙදීමක් සිදු නොවේ.

බාහිරතා ධනාත්මක හෝ සෘණාත්මක හෝ කවර ස්වරූපයක් ගනු ලැබුව ද ඒවායේ ප්‍රතිඵලය වන්නේ සමාජ පිරිවැය හා පෞද්ගලික පිරිවැය අතර නොගැලපීමක් ඇති කිරීම හෝ සමාජ ප්‍රතිලාභ හෝ පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ අතර නොගැලපීමක් ඇති කිරීමයි.

❖ නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය

නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත රූප සටහන ඇසුරින් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

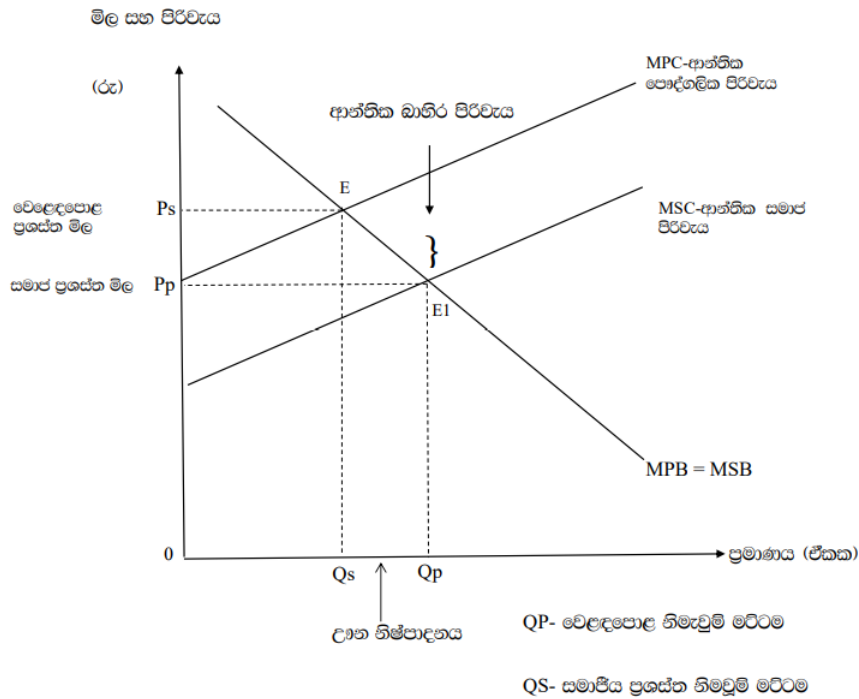

- ප්‍රස්ථාර සටහනේ MPC වක්‍රය ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය වක්‍රය වන අතර MSC වක්‍රය ආන්තික සමාජ පිරිවැය වක්‍රය වේ.
- භාණ්ඩ සඳහා ඇති ඉල්ලුම MPB වක්‍රයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ.
- වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභ වක්‍රය (MSB) හා ආන්තික පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ වක්‍රය එක සමාන වේ.
- සමාජය සතු සම්පත් ප්‍රයෝජන ලෙස බෙදා වෙන් කරනුයේ ආන්තික සමාජ පිරිවැය ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභවලට සමාන (E1) වන ලෙස නිෂ්පාදනය සිදු වේ නම් ය.
- පෞද්ගලික නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතා ඇති වන විට ආන්තික සමාජ පිරිවැය ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය ඉක්මවා යනු ඇත.
- ප්‍රස්ථාර සටහනේ ආන්තික සමාජ පිරිවැය (MCS) වක්‍රය ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය වක්‍රයට (MPC) ඉහලින් පෙන්නුම් කරයි.
- ප්‍රස්ථාර සටහනේ පෞද්ගලික නිමැවුම් මට්ටම (වෙළෙඳපොළ සමතුලිත නිමැවුම් මට්ටම) (Q_p) සමාජීය ප්‍රයෝජන නිමැවුම් මට්ටම (Q_s) ඉක්මවා පවතී (අධිනිෂ්පාදනයක් ඇති වේ).

❖ නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය

නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත දැක්වෙන රූප සටහන ඇසුරෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

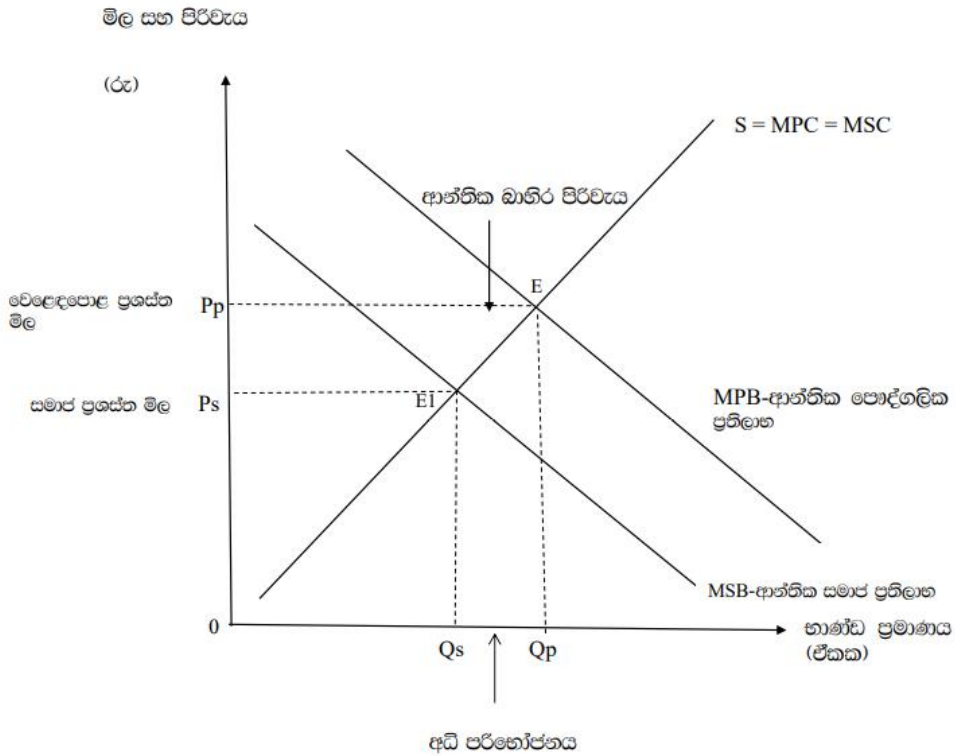

- නිෂ්පාදන ධන බාහිරතාවක දී පෞද්ගලික නිමැවුම් මට්ටම සමාජීය ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටමට වඩා අඩු වේ (උග්‍ර නිෂ්පාදනයක් පවතී).
- ඉල්ලුම් වක්‍රය මගින් (MPB) පෙන්නුම් කරන්නේ පාරිභෝගිකයන් තම පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ මත ඉල්ලුම තීරණය ගන්නා ආකාරය යි.
- ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය වක්‍රය ආන්තික සමාජ පිරිවැය වක්‍රය ඉක්මවා පවතී.
- ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම තීරණය වන්නේ ආන්තික සමාජ පිරිවැය වක්‍රය ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභ වක්‍රය ඡේදනය වන ලක්ෂ්‍ය පෙන්නුම් කරන ලක්ෂ්‍යයේ දී ය.

❖ පරිභෝජනයේ සෘණ බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය

පහත දැක්වෙන රූප සටහන ඇසුරින් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

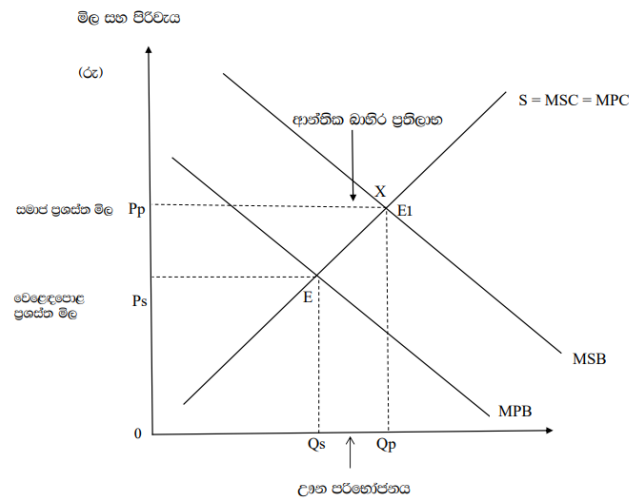

- ඉහත දැක්වෙන ප්‍රස්ථාර සටහනින් ආන්තික පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ MPB වකුය මගින් පෙන්නුම් කරන අතර ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභය MSB වකුය මගින් පෙන්නුම් කරයි.
- සැපයුම් වකුය මගින් පෙන්නුම් කරනුයේ පෞද්ගලික ආන්තික පිරිවැය වකුය යි.
- ඉහත භාණ්ඩය පරිභෝජනය කරන පාරිභෝගිකයා එමගින් පෞද්ගලික පිරිවැය පමණක් සැලකිල්ලට ගන්නා අතර ඔවුන්ගේ පරිභෝජන මට්ටම QP මගින් පෙන්නුම් කෙරේ.
- එහෙත් සමාජ ප්‍රශස්ත මට්ටම වන්නේ QS ප්‍රමාණය වේ. මිල යාන්ත්‍රණය මගින් සමාජ ප්‍රශස්ත පරිභෝජන මට්ටම පෙන්නුම් නොකරන නිසා අධි පරිභෝජනයක් ඇති වේ.
- එමගින් සම්පත් බෙදී යාමේ අකාර්යක්ෂමතාවක් පෙන්නුම් කෙරේ.

❖ පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය

පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත දැක්වෙන රූප සටහන අනුරූපව පැහැදිලි කළ හැකි ය.

- පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා පවතින විට සමාජ ආන්තික ප්‍රතිලාභ පෞද්ගලික ආන්තික ප්‍රතිලාභ ඉක්මවා යනු ඇත.
- එහි දී වෙළෙඳපොළ සමතුලිත නිමැවුම් මට්ටම සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටමට වඩා අඩු ප්‍රමාණයක් වේ.

➤ ඛානිරතා නිසා ඇති වන වෙළෙඳපොළ බිඳවැටීම් මගහරවා ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

ඛානිරතා නිසා ඇති වන වෙළෙඳපොළ බිඳවැටීම් මගහරවා ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් පහත දැක් වේ.

- පාරිසරික බදු පැනවීම
- බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම
- ධන ඛානිරතා සඳහා සහනාධාර ලබා දීම
- පෞද්ගලික කේවල් කිරීම
- රජය මගින් දඩ නියම කිරීම

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජයේ කාර්යභාරය

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක් තුළ රජය සීමිත ඵහෙන් වැදගත් කාර්යයක් ඉටුකරනු ලබයි .ඵය ප්‍රධාන වශයෙන් පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

- I. සම්පත් කාර්යක්ෂමව බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යභාරය .
- II. ආදායම් හා ධනය සාධාරණව බෙදාහැරීම .
- III. සාර්ව ආර්ථික ස්ථායීතාවය ඇතිකිරීම .
- IV. තිරසර සංවර්ධනය උදෙසා පරිසරය රැක රැක ගැනීමේ කාර්යය.
- V. ආර්ථික වර්ධනය හා සංවර්ධනය.
- VI. වෙළඳපල යාන්ත්‍රණය කාර්යක්ෂම කිරීමට හා නෛතික හා ආයතනික රාමු ස්ථාපිත කිරීම (නියාමන කාර්යභාරය).

වෙළඳපල ආර්ථිකයක් හරහා භාණ්ඩ හා සේවා බිහිවන විට පෞද්ගලික අංශය තම ස්ථාර්ථය වෙනුවෙන් තිරණ ගැනීමත් ,සමාජ කැමැත්ත නොසලකා හැසිරීමත් තුළ සම්පත් බෙදීයාම අකාර්යක්ෂම වේ .

I. සම්පත් කාර්යක්ෂමව බෙදා වෙන් කිරීමේ කාර්යභාරය

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක දක්නට ලැබෙන සම්පත් බෙදී බෙදීයාමේ අකාර්යක්ෂමතාවන් ඉවත් කිරීම සඳහා රජය පහත සඳහන් ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කරයි .

මේ සඳහා රජය පහත සඳහන් භාණ්ඩ සමාජ කැමැත්ත ඉටු වන පරිදි හැසිරවීමට කටයුතු කරයි .

- පොදු භාණ්ඩ :- පොදු භාණ්ඩ වලින් මිලක් අය කර ගත නොහැකි නිසාත් ලාභයක් ලැබිය නොහැකි නිසාත් වෙළඳපල ක්‍රමය පොදු භාණ්ඩ නොසපයයි.එහෙත් රජය මැදිහත් වී පොදු භාණ්ඩ සපයයි.

උදාහරණ ;විදුලි පහන්,මරලෝසු කණු ,මාර්ග සංඥා,කාලගුණ අනාවැකි .

- අර්ධ පොදු භාණ්ඩ : වෙළඳපල ක්‍රමයේදී අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්තව නොසැපයීම නිසා රජය විසින් අර්ධ පොදු භාණ්ඩ සැපයීම .

උදාහරණ; මහාමාර්ග ,කෞතුකාගාර

- ශුභසාධන භාණ්ඩ : සුඛසාධන භාණ්ඩ ප්‍රශස්තව සැපයීම සිදු නොවන නිසා උණ පරිභෝජනයක් සිදුවේ .මේ නිසා සුඛසාධන භාණ්ඩ පරිභෝජනයට පෙළඹවීමට රජය මැදිහත් වේ .

උදාහරණ; අධ්‍යාපනය,සෞඛ්‍ය සේවය ,සනීපාරක්ෂක සේවා

- අවගුණ භාණ්ඩ සීමා කිරීම: වෙළඳපල ක්‍රමයක් සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ අවගුණ භාණ්ඩ සමාජයට ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා වැඩියෙන් නිපදවයි.රජයට ඒවා සීමා කිරීමට සිදුවෙයි.

උදාහරණ; මත්ද්‍රව්‍ය ,මත්පැන්

II. ආදායම් හා ධනය සාධාරණව බෙදාහැරීම

සාධාරණ ස්ථාපිත කිරීම සඳහා රජයක් මගින් පහත දැක්වෙන ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලබයි.

- අනුක්‍රමික බදු පැනවීම .
- ආදායම ධනය දේපළ මත බදු පැනවීම .
- අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ හා සේවා මත බදු ඉවත් කිරීම .
- නිවාස යෝජනා ක්‍රම හරහා නිවාස නොමැති පාර්ශ්වයන්ට රැකවරණය .
- වැඩි වශයෙන් පොදු භාණ්ඩ හා ස සුඛසාධන භාණ්ඩ සැපයීම.
- ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම .
- ධන සම්ප්‍රවේණය පිළිබඳ සීමා පැනවීම.

III. සාර්ව ආර්ථික ස්ථායීතාවය ඇති කිරීම

සාර්ව ආර්ථික ස්ථායීතාවය පවත්වා ගැනීමට උද්ධමනය හා සේවා විසුක්තිය ඉවත් කිරීමට රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය යොදා ගනු ලබයි .

IV. තිරසර සංවර්ධනය

ආර්ථික ,සමාජය හා පාරිසරික යන අංශවල තුලනාත්මක නව වැඩි දියුණු කිරීම ,එනම් තිරසර සංවර්ධනය සඳහා වූ වෙළඳපල ක්‍රමයක් කටයුතු නොකරන අතර රජය ඒ සඳහා මැදිහත් වේ.

V. නියාමන කාර්යභාරය

නීති පද්ධතිය,උසාවි,නියාමන ආයතන ආදිය ,ළමා රැකවරණය,වැඩිහිටි රැකවරණය වැනි කටයුතු සඳහා වෙළඳපොළ ක්‍රමයක අවධානය යොමු නොවන හෙයින් රජයේ ඒ සඳහා මැදිහත් වේ.

ආණ්ඩුව අසමත් වීම

වෙළඳපොළ අසාර්ථක වී මැඩ පවත්වා ගැනීම සඳහා රජය මැදිහත් වුව ද රජයේ අසමත් වීම් ද දක්නට ලැබේ .

ආණ්ඩුව අසමත් වීම යනු වෙළඳපල අසාර්ථක වී මැඩ පවත්වා ගැනීම සඳහා රජය විසින් ආර්ථිකය සඳහා කරනු ලබන මැදිහත්වීම් රාජ්‍ය අංශයට ආවේණික වූ ඇතැම් දුර්වලතා කරණ කොටගෙන අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලබා නොදී ආර්ථිකයේ නව නවත් අකාර්යක්ෂමතා බිහිවීමයි.

ආණ්ඩුවේ අසමත්වීම් කෙරෙහි බලපා ඇති හේතු

1) ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරීත්වයේ දක්නට ලැබෙන දෘඩතාව

ආණ්ඩුවේ මැදිහත් වීම් වල දක්නට ලැබෙන එක් එක් අභිනකර පැතිකඩ පැතිකඩක් වන්නේ නිරන්තර වෙනස්වන පරිසරයට අනුකූලව අදාල වෙනස්කම් ඇතිකර ඇති කර ගැනීමෙහිලා ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති අභියෝග මන්දගාමී වීම යි.

2) දේශපාලන ස්චාර්ථය

දේශපාලකයන් සහ රාජ්‍ය නිලධාරීන් ස්චාර්ථය අරමුණකොට ක්‍රියාකිරීමෙන් සම්පත් හාස්තියක් සිදු කිරීම. උදාහරණ ;මහාමාර්ග,රෝහල්,පාසල් ඉදිකිරීමේදී දේශපාලන අවශ්‍යතා පදනම් කරගැනීම.

3) ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති වල අවිදුර අවිදුර දෘෂ්ටිකන්වය

බොහෝ ප්‍රශ්න වලට විසඳුම් සෙවීමේ දී සෙවීමේදී කෙටිකාලීන දෘෂ්ටි කෝණයකින් බලා තීරණ කරා එළැඹීම.

එම නිසා දිගුකාලීන සමාජ ප්‍රගමන යන්ට අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් ක්‍රියාත්මක නොවේ .

4) අපූර්ණ තොරතුරු මත ප්‍රතිපත්ති කරා එළැඹීම:

අපූර්ව තොරතුරු නිසා ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති අකාර්යක්ෂම වීම.

5) සානුබල කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපෑම

ආදායම් හා ධන ව්‍යාප්තියේ සාධාරණත්වය ඇති කිරීම සඳහා ආණ්ඩුව අනුගමනය කරනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග සානුබල හා එලදායිතාවය කෙරෙහි අහිතකර ප්‍රතිඵල ඇති කරයි.

6) ආණ්ඩුවේ මැදිහත්වීම් වලින් වැළකී සිටීමට කටයුතු කිරීම:

ආණ්ඩුවේ විවිධ නීති රීති හා නියාමනයන් ගෙන් වැළකී සිටීමට පුද්ගලයන් හා ආයතන කටයුතු කිරීම නිසා සැලවුණු ආර්ථිකයක් බිහි වීමට ඉඩකඩ පැවතීම .

7) පරිපාලන වියදම් ඉහළ යාම

ආර්ථිකය තුල ආණ්ඳ ආණ්ඩුවේ මැදිහත් වීම අතිශයින් පිරිවැය අධික ක්‍රියාවක් විය හැකිය .අදාල නීති රීති වලින් නියාමනයක් ක්‍රියාවට ගැනීමේදී ඒවායින් අපේක්ෂිත සමාජ ප්‍රතිලාභ එතරම් විශාල නොවීම නිසා අකාර්යක්ෂමතා පැන නැගිය හැකිය .

බදු මූලධර්ම හා බදු වර්ගීකරණය පිළිබඳව විමර්ශනය හා රාජ්‍ය අයහාරය

සාර්ව ආර්ථික ඉටුකර ගැනීම සඳහා ආණ්ඩුවේ වියදුම් ,බදු අයකිරීම් සහ ණය ගැනීම් සඳහා වන අදාල වෙනස්කම් සිදුකිරීම රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය නම් වේ.

රාජ්‍ය බදු,රාජ්‍ය වියදුම් සහ රාජ්‍ය ණය ප්‍රධාන රාජ්‍ය මූල්‍ය උපකරණයන්ය .රාජ්‍ය අයහාරය ලබා ගන්නා ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර දෙකක් පවතී එනම් ,

- ❖ බදු ආදායම
- ❖ බදු නොවන ආදායම

බද්දක් යනු , පොදු අරමුණු උදෙසා රජය විසින් පුද්ගලයන් හා ආයතන වලින් ඒකපාර්ශවීය ලෙස අයකරන මුදලකි .එහි ලක්ෂණ පහත පරිදි වේ .

- රාජ්‍ය අධිකාරී බලය යටතේ අය කිරීම
- අනිවාර්යයෙන්ම කළ යුතු ගෙවීමක් වීම
- බදු ගෙවීම වෙනුවෙන් සෘජු ප්‍රතිලාභයක් බදු ගෙවන්නා ට හිමි නොවීම

ශ්‍රී ලංකාවේ වර්තමානයේ රාජ්‍ය ආදායම 9/10 ක් ම බදු වේ.පසුගිය 2019 වාර්තාව අනුව රාජ්‍ය ආදායම 12.6 යි,බදු ආදායම 11.6 යි .බදු රාජ්‍ය ආදායම් ප්‍රතිශතයක් ලෙස 92% යි.

බදු අය කිරීමේ අරමුණු

ප්‍රාථමික අරමුණු

1) ආදායම් අරමුණ :- ආණ්ඩුවේ වියදුම් පියවා ගැනීම සඳහා සම්පත් සොයා ගැනීම.

ද්විතීයික අරමුණු:

2) ආදායම් හා ධනය බෙදී යාමේ විෂමතාව අවම කිරීම :- ඉහල ආදායම් උපයන්නන් මත බදු පනවා ඔවුන්ගේ ආදායම් සීමා කිරීම මගින් ආදායම් විෂමතා අවම කිරීම.

3) සානුබල අරමුණු :- ආර්ථිකයේ හඳුනාගත් අංශවල අංශ වල ආයෝජනය අංශවල ආයෝජනයක් බෙදීමෙන් කිරීම හෝ අබෙදීමෙන් කිරීම .

උදාහරණ :- විදේශීය සෘජු ආයෝජනය සඳහා බදු සහන

සිගරට් මත්පැන් ඔට්ටු ඇල්ලීම කැසිනෝ වැනි දෑ අධිකාරියමත් කිරීමට හා පරිසර දූෂණය හේතුවෙන් පොලිතින් වාහන වැනි දෑ පරිහරණය අවම කිරීමට බදු පැනවීම.

4) ස්ථායීකරණ අරමුණු සාර්ව ආර්ථික අස්ථායීතාවන් අවම කිරීමට බදු ප්‍රතිපත්තිය යොදාගත හැකිය .එනම් බදුමගින් සමාහාර ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපෑම් කිරීමයි.

උදාහරණ :- උද්ධමන යෙදී යෝජනා භාණ්ඩ මත බදු අඩු කිරීම ආනයන බදු ඉහළ නැංවීම මගින් වෙළෙඳ හිඟය අවම කර ගැනීමෙන් බාහිර ස්ථායීතාවය අත්කර ගැනීම.

5) ආරක්ෂක අරමුණු :- දේශීය කර්මාන්ත ආරක්ෂා කිරීම.උදාහරණ ;ආනයන තීරු බදු පැනවීම .

6) කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීම සඳහා සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම .

බද්දක ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක

- ක්‍රය ශක්තිය පහළ බසී.
- පාරිභෝගික තේරීම් රටාව විකෘති වේ.
- සම්පත් බෙදාහැරීමේ කාර්යක්ෂමතාවය බලපෑම
- පොලිය මත බදු අය කරන විට ඉතුරු අධිකාරියමත් වීම.
- විදේශ වෙළඳාම මත පිරිවැයක් බිහි කරයි.
- සමාහාර ඉල්ලුම පාලනය කරයි.
- සමාහාර සැපයුම පාලනය කරයි.

බදු අය කිරීමේ මූලධර්ම

- I. සාධාරණත්වය
- II. පිරිමැසුම් සහිතවීම
- III. පහසුව
- IV. හිඟිවිත වීම
- V. කාර්යක්ෂමතාව
- VI. නම්‍යශීලී වීම
- VII. අනුකූල බව

I. බදු සාධාරණත්වය

ගෙවීමේ හැකියාව පදනම් කරගෙන බදු අය කළ යුතු බව (“සාධාරණත්වය” යන්නෙන් අදහස් වේ.ඒ සඳහා මූලික මූලධර්ම දෙකක් ඉටු විය යුතු වේ .එනම්

- ❖ තිරස් සාධාරණත්වය
- ❖ සිරස් සාධාරණත්වය

❖ තිරස් සාධාරණත්වය

මෙයින් අදහස් වන්නේ සමාන ආර්ථික හැකියාවන් ඇති පුද්ගලයින්ට සමාන ලෙස සැලකීමේ අවශ්‍යතාවයයි .එනම් එක සමාන ආදායම් ඇති පුද්ගලයන් එකම සමාන බදු බරක් දැරිය යුතු වේ ය යන්නයි

❖ සිරස් සාධාරණත්වය

මෙයින් අදහස් වන්නේ අසමාන ආර්ථික තත්වයන්හි සිටින පුද්ගලයින් කෙරෙහි අසමාන ලෙස සැලකීමේ අවශ්‍යතාවයයි. එනම් ආදායම වැඩි වන විට වැඩි බදු බරක් දැරිය යුතුය යන්නයි .

සාධාරණ බදු ක්‍රමයක් සඳහා ආර්ථික හානිය තුළ ප්‍රකාශ වී ඇති ප්‍රධාන මූලධර්ම දෙකකි .එනම් ,

- ප්‍රතිලාභ මූලධර්මය
- ගෙවීමට ඇති හැකියාව පිළිබඳ මූලධර්මය

➤ ප්‍රතිලාභ මූලධර්මය

ප්‍රතිලාභ මූලධර්මය යන්න අදහස් කරනු ලබන්නේ ආණ්ඩුව විසින් සපයනු ලබන සේවාවන් ගෙන් ප්‍රතිලාභ ලබා ගන්නා ප්‍රමාණය මත ආණ්ඩුවට බදු ගෙවිය යුතුය යන්නයි.

➤ ගෙවීමට ඇති හැකියාව පිළිබඳ මූලධර්මය

මෙයින් අදහස් වන්නේ විවිධ පුද්ගලයින්ගේ බඩු ගෙවීමේ ශක්තිය අනුව බදු අය කිරීම කළ යුතු බව යි.

II. මධ්‍යස්ථ බව හෙවත් කාර්යක්ෂම බව

වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරීත්වයට මැදිහත් වීම අවම කිරීම තුළින් අනපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල හෝ අධි බදු බර වළක්වා ගත යුතුය යන්න මෙහි අදහසයි. එනම් බදු නිසා ඇතිවන විකෘතිය වැළැක්වීමයි.

අකාර්යක්ෂම බද්දක් මගින් මධ්‍යස්ථ බව උල්ලංඝනය වන විට ඇති වන ආර්ථික ප්‍රති ඵලය වනුයේ

- ආර්ථික සුභසාධනය පහත වැටීම
- බදු නිසා ඉතුරුම් හා ආයෝජන අධිකරණය වීම.
- ලාභ මත පැනවෙන බදු වැඩි කිරීම මගින් ව්‍යවසායකත්වය අධිකරණය වීම .
- සේවා නියුක්ති ආදායම් මත බදු පැනවීම නිසා ශ්‍රම සැපයුම ට බලපෑම් සිදු කළ හැකි වීම .

මේ අනුව අතිරික්ත බදු බරක් තිබිය නොහැක

III. පිරිමැසුම් සහිත බව

පිරිමැසුම් සහිත බව යනු මූලධර්ම යෙන් අදහස් වන්නේ බදු අය ගෙවීමේදී බදු ගෙවන අයටත් එකතු කිරීමේදී ආණ්ඩුවටත් දැරීමට සිදුවන වියදම හැකිතාක් දුරට අඩු විය යුතු බවයි. එය වියදම් පරිපාලන හා අනුකූලතා යනුවෙන් කොටස් දෙකකින් සමන්විත වේ.

- පරිපාලන වියදම් යනු ආණ්ඩුවට බදු අය කිරීමේ දී දැරීමට සිදුවන වියදම් වේ
- අනුකූලතා වියදම් යනු බදු ගෙවන්නන්ට දැරීමට සිදුවන පිරිවැය යි.

මෙහිදී රජය බලාපොරොත්තු වන්නේ බදු එකතු කර ගැනීමට වැය කරනු ලබන වියදමට වඩා රජයට ලැබෙන බදු ආදායම වැඩි විය යුතු බවයි. එසේ නොවන විට රජයට ආදායමක් ඉපයිය නොහැකි වේ.

IV. පහසු බව

පහසු බව යනු යනු මූලධර්ම යෙන් අදහස් වනුයේ බදු ක්‍රමය හැකිතාක් දුරට සරල විය යුතු බවයි. බද්දක් නියමිත පරිදි ගෙවනු ලබන්නේ ද එසේ නැතහොත් බොහෝ අය එයින් වැළකී සිටීම සිටීමට උත්සාහ කරන්නේද යන්න බද්දක සරල බව විදහාපාන ලක්ෂණයක් වේ .

V. නිශ්චිත බවයේ බදු මූලධර්මය

බදු වර්ග නියම කරනු ලැබූ විට ඒවා හදිසියේ වෙනස් නොකළ යුතු බව නිශ්චිත භාවය යන බදු මූලධර්මයෙන් හැඳින්වේ.

එනම් බදු ගෙවන්නන්ට අනාගතය සඳහා දැරීමට සිදුවන බදු බර කල්තියා අපේක්ෂා කළ හැකි විය යුතුය .ආයෝජන කාර්යයේ දී අනාගතයේ දී ගෙවීමට සිදුවන බදු නියත වශයෙන්ම දැන ගැනීමට හැකි විය යුතුය.

VI. නමැති බව

ආර්ථික ක්‍රියාවලියේ සිදුවන කාලින වෙනස්වීම් අනුව බදු ගැලපුම් කිරීමට හැකිවීම නමැති බව පිළිබඳ බදු මූලධර්මයෙන් පැහැදිලි කෙරේ.

VII. අනුකූලතා මූලධර්මය

බදු නීති සම්බන්ධ වූ ගොනු කිරීමේ අනුකූලතාව ,ගෙවීමේ අනුකූලතාව හා වාර්තා කිරීමේ අනුකූලතාව යන කටයුතු සඳහා බදු ගෙවන්නා අපේක්ෂාවෙන් ඉදිරිපත් ඉදිරිපත්වීම අනුකූල බව යන බදු මූලධර්මයෙන් අදහස් වේ .

- බදු ගොනු කිරීමේ අනුකූලතාවය යනු විධිමත් ව සම්පූර්ණ කරන ලද ලිපි ගොනු කලට වේලාවට ඉදිරිපත් කිරීමයි.
- බදු වාර්තා කිරීමේ අනුකූලතාවය යනු ආදායම් අඩුවෙන් වාර්තා කිරීම මගින් බදු පැහැර හැරීමට ඉඩ නොතබා ගෙවිය යුතු බද්ද අය කළ යුතු ආදායම හා අනෙකුත් විස්තර නිවැරදිව වාර්තා කිරීමයි.
- බදු ගෙවීමේ අනුකූලතාවය යනු බද්ද හෝ වාරික හිඟ නොතබා නියම දිනයන්හිදී හෝ ඊට පෙර ගෙවා දැමීම.

බදු අනුකූලතාවය අඩු වීමට හේතු,

- බදු ක්‍රමය සංකීර්ණ වීම
- සාධාරණ නොමැති යැයි හැඟීම
- බදු සමාවන් දීම
- පරිපාලනේ දුර්වල වීම
- බදු දූෂණය

විතැන් කිරීමේ හැකියාව මත බදු වර්ගීකරණය

- 1) සෘජු බදු
- 2) වක්‍ර බදු

1) සෘජු බද්දට හසුවන පුද්ගලයා හෝ ආයතන විසින්ම හෝ අදාළ බද්ද ගෙවීමට සිදුවන අතර එය වෙනත් පාර්ශවයකට විතැන් කළ නොහැකි වේ මෙහිදී බද්දට යටත් වූ පාර්ශවයන් විසින් ම බදු බරක් දැරිය යුතුවේ.

නිදසුන් -: ආදායම් බදු ,දේපල බදු

2) යම් බද්ද ගෙවීමට නෛතිකව නියම වූ පුද්ගලයා විසින් එකේ බදු බර වෙනත් අයකු මත විතැන් කරනු ලැබේ නම් ඒ වක්‍ර බද්දක් ලෙස හැඳින්වේ මෙහෙදී නෛතික වශයෙන් බද්ද ගෙවනු ලබන පුද්ගලයා සැබෑ වශයෙන් බදු බර දරණ පුද්ගලයා න් අතර පැහැදිලි වෙනසක් ඇත.

නිදසුන් -: විකුණුම් බදු ,දේශීය භාණ්ඩ බදු, රේගු ගාස්තු ,වැට් බදු

බදු පදනම

බද්දට විෂය වන මූලාශ්‍රය බදු පදනම ලෙස හැඳින්වේ. බදු පදනම මත බදු වර්ග කෙරේ .

- ❖ ආදායම් බදු
- ❖ පාරිභෝජන බදු
- ❖ දේපොළ බදු
- ❖ ව්‍යාපාර හිමි බදු
- ❖ විදේශීය වෙළඳාම බදු :ආනයන සහ අපනයන තීරබදු

බදු විනය කිරීම

යම් බද්දක් ගෙවීමට නෛතිකව නියම කරන පුද්ගලයකුට එම බද්ද වෙනත් අයෙකු මත පවරනු ලබයි නම් එය බදු බර විටත් කිරීම යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබයි .

පුද්ගලයෙකු විසින් ඵදිනෙදා කරනු ලබන විශදම් කළ වකු බදු ඇතුලත් වේ.නෛතික වශයෙන් බද්ද ගෙවනු ලබන පුද්ගලයා හෝ ආයතනය විසින් තම නිෂ්පාදන හා සේවා මිලදී ගන්නා අය මතට බදු ප්‍රමාණය විනය කරනු ලැබේ.

භාණ්ඩ හා සේවා පරිභෝජනය කරනු ලබන පුද්ගලයෝ අවසාන වශයෙන් ආණ්ඩුවට බදු බර ගෙවනු ලබයි.

බදු ආපාතය

බදු ආපාතය යන බද්දක් පැණවූ විට අවසාන වශයෙන් බදු බර දරන්නේ කවුරුන් විසින්ද විසින් ද යන්න නිශ්චිතව හඳුනා ගැනීමයි .නැතහොත් බද්දක් තැන වූ විට එහි බදු බර ආර්ථිකය කවර එක එකක මත කෙසේ බලපාන්නේද බලපාන්නේද සොයා බැලීමයි .මේ අනුව බදු ආපාතය ස්වරූප දෙකක් ඇත.

❖ ව්‍යවස්ථාපිත හෙවත් නෛතික බදු ආපාතය

ව්‍යවස්ථාපිත බදු ආපාතය යනු නෛතික වශයෙන් බද්ද කවුරුන් වෙත යොමු කරනවාද යන්නයි .

❖ ආර්ථික බදු ආපාතය හෙවත් සැබෑ බදු ආපාතය

ආර්ථික බදු ආපාතය යනු සැබෑ වශයෙන් දරුණු ලබන බදු බරයි.

බදු අයකිරීමේ අනුපාතික ව්‍යුහය අනුව ආකාර තුනකට බදු වර්ග කළ හැකිය.

1. අනුක්‍රමික බදු
2. ප්‍රති ක්‍රමික බදු
3. සමානුපාතික බදු

1. අනුක්‍රමික බදු

ආදායම වැඩිවීමත් සමඟ අයකරන බදු ප්‍රතිශතය වැඩි වන බදු වේ ආදායමක් බදු අනුපාතිකය ත් අතර අනුලෝම හෙවත් ධන සම්බන්ධතාවයක් පවතී .

උදාහරණ : ආදායම් බදු

බදු පදනම ඉහළ යත්ම ආන්තික බදු අනුපාතික යත් සාමාන්‍ය බදු අනුපාතිකය දෙකම ඉහළ නැගී.

2. ප්‍රති ක්‍රමික බදු

ආදායම වැඩි වන විට බදු අනුපාතිකය පහළ යන බදු බදු වේ .මෙහිදී ආදායමක් ප්‍රතිශතයක් ප්‍රතිශතයක් අතර :-* හෙවත් “ප්‍රතිලෝම” සම්බන්ධතාවයක් පවතී.

උදාහරණ : මත්පැන් දුම්කොළ ආදී හිඡ්පාදන බදු

මෙම ප්‍රති ක්‍රමික බදු මගින් සාධාරණත්ව මූලධර්ම මූලධර්මය බිඳවැටේ .

3. සමානුපාතික බදු

ආදායම් සමාන ප්‍රතිශතයක් අය වන බදු සමානුපාතික බදු වේ.

උදාහරණ: වැට් බදු

ආණ්ඩුව විසින් සාර්ව ආර්ථික අරමුණු ඉටුකර ගැන ගැනීමට අවශ්‍ය ආදායම් උපයන මාධ්‍යයක් වශයෙන් බදු අය කළ ද එහි බොහෝ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක දකින්නට ඇත. ඒවා විවිධ පාර්ශව වලට බලපාන්නේ මෙසේය .

❖ ආයෝජනය කෙරෙහි බලපෑම

රජය ආයෝජකයන්ගෙන් බදු අය කරන විට ආයෝජකයන්ගේ පිරිවැය වැඩි වී ලාභය අඩු වීමෙන් ආයෝජනය අධෝර්ධයට පත්වේ. නමුත් ආයෝජකයන් සඳහා බදු සහන බඩු විරාම ලබා දෙන විට ආයෝජනය දිරිගැන්වීම සිදු වේ .එමෙන්ම ආනයනය භාණ්ඩ සඳහා අයකරන තීරු බදු පැනවීමෙන් වැඩි කිරීමෙන් වැඩි කිරීමෙන් දේශීය ආයෝජකයන් දිරිමත් වේ.

❖ නිෂ්පාදනය කෙරෙහි බලපෑම

ආණ්ඩුව නිෂ්පාදකයන් නිෂ්පාදකයන්ගෙන් බදු අය කළ විට නිෂ්පාදකයින්ගේ නිෂ්පාදන පිරිවැය වැඩි වී ලාභය අඩු වෙයි.

❖ පරිභෝජනය කෙරෙහි බලපෑම

රටක බදු ක්‍රමය එරටේ පරිභෝජන මට්ටම කෙරෙහි විවිධ ආකාරයෙන් බලපෑම් කරයි. රජය විසින් වක්‍ර බදු එනම් භාණ්ඩ මත පනවන බදු අය කරන විට භාණ්ඩ මිල ඉහළ ගොස් පරිභෝජන මට්ටම අඩුවිය හැකිය. හැකි ආදායම මත සෘජු බදු අය කළ විට වැය කළ හැකි වැයකල හැකි ආදායම වැය කළ හැකි ආදායමට බලපෑමක් ඇති වන නිසා පරිභෝජනය අඩු විය හැකිය.

❖ මිල මට්ටම කෙරෙහි බලපෑම

ආණ්ඩුව භාණ්ඩ මත බදු අය කළ විට එරටේ භාණ්ඩ භාණ්ඩවල මිල ඉහළ යාම නිසා මිල මට්ටම වැඩි වීමක් සිදුවේ. මෙලෙස මිල මට්ටම වැඩිවීම නිසා රටේ ජීවන වියදම ඉහළ ගොස් උද්ධමනය ඇතිවේ.

❖ විදේශ වෙළඳාම කෙරෙහි බලපෑම

නිරූ බදු පැනවීම තුළින් විදේශ වෙළඳාමට සෘජු බලපෑමක් එල්ල වන අතර නිරූ බදු ප්‍රතිශතය අඩු කරන විට ආනයන හා අපනයන දිරිමත් වන අතර නිරූ බදු වැඩි කරන විට ආනයන හා අධෝර්ථයමත් වේ.

❖ ආදායම් ව්‍යාප්තිය කෙරෙහි බලපෑම

රටක ධනවත් අයගෙන් බදු අය අයකර අඩු ආදායම් ලබන අයටත් සාධාරණ ප්‍රදානය කිරීමෙන් එරටේ ආදායම් ව්‍යාප්ති විෂමතා අඩුවේ. මෙහිදී අන්‍යාවශ්‍ය භාණ්ඩ සඳහා අඩු බද්දක් පාරිභෝගික භාණ්ඩ සඳහා වැඩි බද්දක් අය කිරීම තුළින් ආදායමේ ව්‍යාප්ති විෂමතාවය අඩු කළ හැකිය.

❖ ඉතිරිකිරීම් කෙරෙහි බලපෑම

භාණ්ඩ මත බදු අය කරන විට ජීවන වියදම ඉහළ යන අතර වැය කළ වැයකල හැකි ආදායම අඩුවන නිසා ඉතිරිකිරීම් අධෝර්ථයමත් වේ.

බදු නොවන ආදායම

රජය සතු දේපළ වලින් උපයා ගනු ලබන ආදායම් හා ගාස්තු අයකිරීම් බදු නොවන ආදායම් වේ. මේවාට අයත් සංරචක නම් ,

❖ **බදු කුලී ආදායම**

රජයේ නිවාස ආණ්ඩුවේ සේවකයන් හට කුලියට දීම හා රජයේ සංචාරක බංගලා කුලියට දීමෙන් ලැබෙන පොලී ආදායම මෙයට ඇතුළත් කරයි.

❖ **පොලී ආදායම්**

ආණ්ඩුවේ සේවකයන්ට විවිධ ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩල වෙත සපයනු ලබන ණය සඳහා අයකරන පොලී මිට අදාළ වේ.

❖ **ලාභ ,ලාභාංශ ආදායම්**

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ලාභාංශ ,දුම්රිය නැපැල් සේවාව, උපයන ආදායම් සහ වරාය ,රාජ්‍ය වාණිජ බැංකු විදුලිබල මණ්ඩල බනිස් තෙල් නීතිගත සංස්ථාව ආදියෙන් ලැබෙන ආදායම මෙයට අදාළ වේ.

❖ **කුලී ආදායම්**

වනාන්තර කුලියට දීම

❖ **සමාජ රක්ෂණ දායක මුදල්**

උසාවි දඩ ගැසීම්,රාජසන්නක කිරීම්

❖ **ගාස්තු හා අලෙවි ආදායම්**

උදාහරණ , ගමන් බලපත්‍ර ගාස්තු ,ලොතරැයි ආදායම් ,රජය පාවිච්චි කළ භාණ්ඩ අලෙවියෙන් ලැබෙන ආදායම්, ආගමන විගමන දෙපාර්තමේන්තුවේ විසා ගාස්තු ,මෝටර් රථ ලියාපදිංචි කිරීමේ ගාස්තු.

ලංකාවේ බදු අයභාරය හා දළ දේශීය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ අතර අනුපාතය පහළ යාමට හේතු

- බදු පදනම පටු වීම
- බදු නීති රීති හා පරිපාලනයේ දුර්වලතා නිසා බදු ගෙවීමෙන් වැළකී සිටීම.
- බදු සහන විශාල වීම
- විදේශ වෙළඳාම මත පනවන බදු ආර්ථික නිර්බාධ කරණයන් සමග ඉවත්ව යාම.
- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය වර්ධනය වීම
- රජයේ සේවකයන්ට බදු සහන ලබා දීම

රාජ්‍ය ආදායම් වැඩි කිරීමට මෂතකදී ගත් ක්‍රියාමාර්ග

- බදු පරිපාලනය නවීකරණය හා වැඩි දියුණු කිරීම
- බදු අනුකූලතාවය හා වන ක්‍රම හඳුන්වා දීම
- බදු පැහැර හැරීම නොසලකා හැරීම අඩු කිරීමට නීතිය හා නියාමන රාමු සකස්වීමත් කිරීම
- නව බදු හඳුන්වාදීම
- බදු පදනම පුළුල් කිරීමට කටයුතු කිරීම
- බදු නොවන ආදායම් වැඩි කිරීමට ගාස්තු ,දඩ මුදල් ආදිය වැඩි කිරීම (.

9. අන්තර් ජාතික වෙළඳාම

අන්තර්ජාතික වෙළඳාම යනු රටක් තම දේශසීමාවෙන් පිටත පිහිටි රටවල් අතර සහ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන අතර සිදු කරන වෙළඳාමයි. මෙහි ස්වරූප දෙකකි.

1. අපනයන වෙළඳාම - රටක් තවත් රටකට භාණ්ඩ හා සේවා අලෙවි කිරීම.
2. ආනයන වෙළඳාම - රටක් තවත් රටකින් භාණ්ඩ හා සේවා මිලදී ගැනීම.

❖ අන්තර්ජාතික වෙළඳාම ට පදනම සපයන මූලධර්ම

- 1) නිරපේක්ෂ වාසි සිද්ධාන්තය
- 2) සාපේක්ෂ වාසි සිද්ධාන්තය

1. නිරපේක්ෂ වාසි සිද්ධාන්තය

- ජාත්‍යන්තර වෙළඳාම ට හවුල් වන රටවල් දෙකින් එකකට වැඩිම ඵලදායිතාවකින් හෝ අඩුම පිරිවැයකින් නිපදවා අපනයනය කිරීමෙන් දෙරටටම වාසි ලබාගත හැකි වීම වේ.
- වැඩිම ඵලදාව කින් හෝ අඩුම පිරිවැයකින් නිපදවිය හැකි භාණ්ඩ කෙරෙහි විශේෂීකරණය වේ.
- අතිරික්තය සිය වෙළෙඳ සහකරු සමග හුවමාරු කර දෙරටටම වාසි ලබා ගනී.
- හඳුනාගත හැකි ආකාර දෙකකි .

❖ නිෂ්පාදන හැකියාව (ඵලදායිතාව) → නිමවුම $\boxed{1}$ □

	කාර්	වෑන්
ජපානය	500	800
ජර්මනිය	1200	400

- වෛද්‍ය පිළිබඳ වැඩි විද්‍යාත්මකතාවය - ජපානය
- කාර් පිළිබඳ වැඩි විද්‍යාත්මකතාවය - ජර්මනිය
- එම නිසා නිරපේක්ෂ වාසිය,

වෛද්‍ය - ජපානය

කාර් - ජර්මනිය

❖ නිෂ්පාදන පිරිවැය (ශ්‍රම කාලය) පිරිවැය ↓

	සහල් ශ්‍රම පැය (ඒකකයකට)	නිරිත ශ්‍රම පැය (ඒකකයකට)
පකිස්තානය	3	8
තුර්කිය	10	5

- අඩු පිරිවැයකින් සහල් නිපදවීම - පකිස්තානය
- අඩු පිරිවැයකින් නිරිත නිපදවීම - තුර්කිය
- එම නිසා නිරපේක්ෂ වාසිය,

සහල් - පකිස්තානය

නිරිත - තුර්කිය

ස්වයං නිෂ්පාදනය නොකර විශේෂීකරණය වී අතිරික්ත භාවිතය කර ගැනීමෙන් කරගැනීමෙන් ලොව ට ලැබෙන සමස්ත නිෂ්පාදනය වැඩිකර ගත හැකිය.

2. සාපේක්ෂවාදී මූලධර්ම

ශ්‍රී ලංකාව හා චීනය තේ හා රෙදි පිලි නිෂ්පාදනය කරන බවත් සංයුක්ත සම්පත් ඒකකයකින් ලබාගත හැකි නිමැවුම පහත දැක්වේ.

	තේ	රෙදි පිළි
ශ්‍රී ලංකාව	5	4
චීනය	6	5

- භාණ්ඩ 2 ම නිෂ්පාදනය සම්බන්ධයෙන් නිරපේක්ෂ වාසි පවතින්නේ චීනයටයි. ඒ නිසා නිරපේක්ෂ වාසි මූලධර්ම යටතේ වෙළඳාමක් සිදු විය නොහැක. එවැනි තත්වයකදී රටවල් 2ක් අතර වෙළඳාමක් සිදුවේදැයි සොයා බැලීමට සාපේක්ෂ වාසි බැලිය යුතුය.
- සාපේක්ෂවාසි මූලධර්මය පදනම් වන්නේ අඩු සාපේක්ෂ පිරිවැය හෙවත් අඩු ආවස්ථික පිරිවැය යි.

	තේ නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථික පිරිවැය අනුපාතය	රෙදිපිළි නිෂ්පාදනයේ ආවස්ථික පිරිවැය අනුපාතය
ශ්‍රී ලංකාව	$4/5 = 0.80$	$5/4 = 1.25$
චීනය	$5/6 = 0.83$	$6/5 = 1.20$

- තේ නිෂ්පාදනය සම්බන්ධයෙන් අඩුම ආ.පි අන්තේ ශ්‍රී ලංකාවටයි. ඒ නිසා ශ්‍රී ලංකාව තේ විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය කොට අතිරික්තයක් නිපදවා එය චීනයට අපනයනය කල යුතුය.
- රෙදිපිළි නිෂ්පාදනය සම්බන්ධයෙන් අඩුම ආ.පි අන්තේ චීනයටයි. ඒ නිසා චීනය රෙදිපිළි විශේෂ ප්‍රාගුණ්‍ය කොට අතිරික්තයක් නිපදවා එය ශ්‍රී ලංකාවට අපනයනය කල යුතුය.

ආරක්ෂණය (Protection)

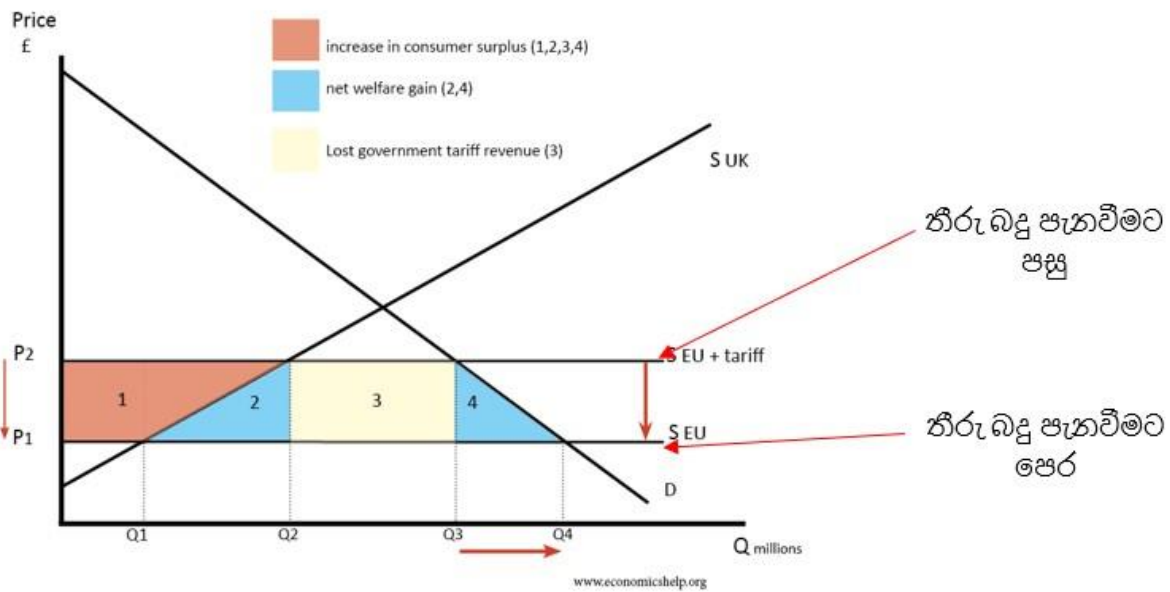
(ආරක්ෂණවාදය/ වෙළඳ බාධක)

- දේශීය නිෂ්පාදකයින්ට විදේශ වෙළඳාමෙන් ඇති විය හැකි හානිය වළක්වාලීමට ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග ආරක්ෂණය ලෙස හඳුන්වයි.
- ආරක්ෂණය දිගින් දිගටම යෝග්‍ය නොවන අතර කර්මාන්තය ශක්තිමත් මට්ටමකට පැමිණි විට ආරක්ෂණය ඉවත් කර තරගයට විවෘත කල යුතුය.
- ආරක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග 02කි.
 1. තීරු බදු සම්බාධක
 2. තීරු බදු නොවන සම්බාධක

❖ තීරු බදු සම්බාධක (Traffic Barriers)

එනම් ආනයනය කරනු ලබන භාණ්ඩ මත බදු අය කිරීමයි. ප්‍රධාන ආකාර 3 කි.

- භාණ්ඩයේ වටිනාකමෙන් ස්ථිර ප්‍රතිශතයක් අය කිරීම
- ආනයන ඒකකයක් මත නිශ්චිත මුදලක් අය කිරීම
- මිශ්‍රිත තීරු බදු අය කිරීම

❖ තීරු බදු නොවන සම්බාධක (Traffic Barriers)

- සලාක ක්‍රමය
- කාටල පිහිටීම
- විනිමය පාලනය
- කලාපීය ආර්ථික සහයෝගිතාවය
- ආනයන අපනයන බලපත්‍ර
- ප්‍රපතනය
- සහනාධාර
- වෙළඳ ගිවිසුම් ක්‍රියාත්මක කිරීම

ආරක්ෂණයට පක්ෂව තීරු

- දේශීය ලදුරු කර්මාන්ත (එනම්, ආරම්භක අවදියේ පසුවන කෙටිකාලීන කර්මාන්ත)විදේශ තරගයෙන් ආරක්ෂා වීම.
- ප්‍රපතනය වැළැක්වීම (විරුද්ධ නීති පැනවීම).
- දේශීය සම්පත් උපයෝජනය ඉහල යාම.
- අසාධාරණ තරගය වැළැක්වීම (ළමා ශ්‍රම භාවිතය, අඩු වැටුප්).
- දේශීය වශයෙන් ස්වයංපෝෂිතභාවය පුළුල් කිරීම.
- අවගුණ භාණ්ඩ ආනයනය අඩාල වීම (මත්ද්‍රව්‍ය, මත්පැන්, දුම්වැටි).
- මව් රටේ රැකි රක්ෂා ආරක්ෂා කර ගැනීම සහ පුළුල් කිරීම.
- රාජ්‍ය අයහාරය ඉහල යාම.
- සේවා ව්‍යුක්තිය වැළැක්වීම

ආරක්ෂණයට විපක්ෂව තර්ක

- දේශීය හා විදේශීය වශයෙන් වෙළඳපොල සංකෝචනය වීම.
- උද්ධමනකාරී තත්ත්වයන් ඇතිවිය හැකි වීම.
- වෙළඳාම සංකෝචනය වන විට ජාතික අදායම පහල වැටීම.
- පාරිභෝගිකයාට හානිදායී වෙනුවෙන් ඉහල මිලක් ගෙවීමට සිදු වීම (පාරිභෝගිකයා මත බදු පැනවීමක් හා සමාන වීම).
- විවිධ දූෂණයන් ඇති වීම (රේගු වංචා).
- විදේශ තාක්ෂණය, ප්‍රාග්ධනය හා විදේශ ආයෝජන සංක්‍රමණයට බාධා වීම.
- නිදහස් ජාත්‍යන්තර වෙළඳාමේ වැසි ලබා ගත නොහැකි වීම.
- අකාර්යක්ෂම කර්මාන්ත පවත්වාගෙන යාමට සානුබල සැපයීම.

නාමික ආරක්ෂණ අනුපාතය (Nominal Rate of Protection)

ආනයනික හානිදායී මත තීරු බදු වැඩි කිරීමේ ප්‍රතිපලයක් ලෙස විදේශීය නිෂ්පාදිත හානිදායී වල මිල ඉහල යාම තුළින් දේශීය හානිදායී සඳහා ඇති වන ආරක්ෂණය නාමික ආරක්ෂණය නම් වේ.

මෙමගින් නිෂ්පාදනයේ සැබෑ ආරක්ෂණය පිළිබිඹු නොවේ.

සඵල ආරක්ෂණ අනුපාතය (Effective Rate of Protection)

තීරු බදු අය කිරීමට පෙර දේශීය නිමවුමේ එකතු කල අගයට සාපේක්ෂව තීරු බදු අය කල පසු දේශීය නිමවුමේ එකතු කල අගය කොපමණ ප්‍රතිශතයකින් වැඩි වී ඇත්ද යන්න සඵල ආරක්ෂණ අනුපාතයෙන් අදහස් වේ.

විකල්ප මිනුම

$$ERP = \frac{n - ab}{1 - a}$$

- n = අවසාන හානිදායී මත තීරු බදු
- a = දේශීය නිමවුමේ ආනයන යෙදවුම් ප්‍රතිශතය
- b = යෙදවුම් මත තීරු බදු

❖ විදේශ වෙළඳාමට සම්බන්ධ අනුපාත

විදේශ වෙළඳාමට වැදගත් වන අනුපාත දෙකක් දැකිය හැකිය.

- 1) වෙළඳ අනුපාතය
- 2) ආදායම් වෙළඳ අනුපාතය

1) වෙළඳ අනුපාතය

වෙළඳ අනුපාතය යනු කිසියම් කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ අපනයන ඒකකයකින් කල හැකි ආනයන ප්‍රමාණයයි. එනම් අපනයන ඒකකයක ආනයන ක්‍රය ශක්තියයි.

මෙය විදේශ වෙළඳ අනුපාතය, භාණ්ඩ වෙළඳ අනුපාතය යන විකල්ප නම් වලින්ද හඳුන්වයි.

උදාහරණය :

කිසියම් රටක පදනම් වර්ෂයට සාපේක්ෂව අපනයන මිල දර්ශකය 40% කින්ද, ආනයන මිල දර්ශකය 20% කින්ද, ඉහළ ගියේ නම් එම රටෙහි වෙළඳ අනුපාතය කෙසේ වෙනස් වේද?

වෙළඳ අනුපාතය 16% කින් වැඩි වේ.

$$\text{වෙළඳ අනුපාතය} = \frac{\text{අපනයන මිල දර්ශකය}}{\text{ආනයන මිල දර්ශකය}} \times 100$$

$$\text{වෙළඳ අනුපාතය} = \frac{\text{අපනයන මිල දර්ශකය}}{\text{ආනයන මිල දර්ශකය}} \times 100$$

$$= \frac{140}{120} \times 100 = 116$$

වෙළඳ අනුපාතය පිරිහීම

- වෙළඳ අනුපාතය පිරිහීම යනු අපනයන ඒකකයක ආනයන ක්‍රය ශක්තිය පහළ යාමයි.
- පෙර වර්ෂට සාපේක්ෂව වෙළඳ අනුපාතයේ අගය අඩු වීම මගින් වෙළඳ අනුපාතයේ පිරිහීම පෙන්වයි.

වෙළඳ අනුපාතය පිරිහීම සිදු වන අවස්ථා

- ආනයන මිල ස්ථාවරව තිබියදී අපනයන මිල පහළ යාම.
- අපනයන මිල ස්ථාවර තිබියදී ආනයන මිල ඉහළ යාම.
- අපනයන මිල පහළ යාමත් ආනයන මිල ඉහළ යාමත් එකවර සිදු වීම.
- අපනයන මිල වැඩිවන වේගයට වඩා වැඩි වේගයකින් ආනයන මිල ඉහළ යාම.
- ආනයන මිල පහළයන වේගයට වඩා වැඩි වේගයකින් අපනයන මිල පහළ යාම.

වෙළඳ අනුපාතය වාසිදායක වන අවස්ථා

- ආනයන මිල ස්ථාවර තිබියදී අපනයන මිල ඉහළ යාම.
- අපනයන මිල ස්ථාවර තිබියදී ආනයන මිල පහළ යාම.
- ආනයන මිල පහළ යාම හා අපනයන මිල ඉහළ යාම එකවර සිදු වීම.
- අපනයන මිල පහළ යන වේගයට වඩා වැඩි වේගයකින් ආනයන මිල පහළ යාම.
- ආනයන මිල ඉහළ යන වේගයට වඩා වැඩි වේගයකින් අපනයන මිල ඉහළ යාම .

❖ වෙළඳ ශේෂය

වෙළඳ ශේෂය යනු ගෙවුම් ශේෂ ලේඛනයක භාණ්ඩ ගිණුමේ ශේෂය (භාණ්ඩ අපනයන ඉපයුම් සහ භාණ්ඩ ආනයන වියදම් අතර වෙනස) වේ.

ආනයන, අපනයන පරිමාවේ වෙනසක් සිදු නොවේ යැයි උපකල්පනය කල විට වෙළඳ අනුපාතය පිරිහීම වෙළඳ ශේෂය කෙරෙහි අහිතකර වේ.

2) ආදායම් වෙළඳ අනුපාතය (ආනයන ශක්‍යතාව)

අපනයන ඉපයුම් වල ආනයන ක්‍රය ශක්තිය වේ. එනම් අපනයන වටිනාකමින් මිලට ගත හැකි ආනයන ඒකක ප්‍රමාණයයි.

ආදායම් වෙළඳ අනුපාතයට අපනයන මිල මෙන්ම අපනයන ප්‍රමාණයද සැලකිල්ලට ගන්නා බව පෙනේ. එබැවින් එය පහත පරිදිද සෙවිය හැකිය.

$$\text{ආදායම් වෙළඳ අනුපාතය} = \frac{\text{අපනයන වටිනාකම් දර්ශකය}}{\text{ආනයන මිල දර්ශකය}} \times 100$$

$$\text{ආදායම් වෙළඳ අනුපාතය} = \frac{\text{අපනයන මිල දර්ශකය} \times \text{අපනයන පරිමා දර්ශකය}}{\text{ආනයන මිල දර්ශකය}} \times 100$$

ශ්‍රී ලංකාවේ ආනයන අපනයන සංයුතිය

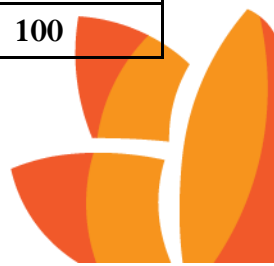
❖ ශ්‍රී ලංකාවේ ආනයන සංයුතිය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ආනයන භාණ්ඩ ව්‍යුහය ප්‍රධාන කොටස් හතරකි.

- I. පාරිභෝගික භාණ්ඩ
- II. අන්තර් භාණ්ඩ
- III. ආයෝජන භාණ්ඩ
- IV. වර්ග නොකළ භාණ්ඩ

	2018		2019	
	වටිනාකම එ.පී. ඩොලර් මිලියන	දායකත්වය	වටිනාකම එ.පී. ඩොලර් මිලියන	දායකත්වය
පාරිභෝගික භාණ්ඩ	4,979.70	22.4	3,956.50	19.8
ආහාර හා පාන වර්ග	1,606.10	7.2	1,426.90	7.2
සහල්	106.8	0.5	12.8	0.1
සීනි හා රසකැවිලි	249.7	1.1	201.2	1
කිරි නිෂ්පාදනය	332.3	1.5	311.9	1.6
පරිප්පු	78.6	0.4	79.9	0.4
වෙනත්	838.7	3.8	821.2	4.1
ආහාර නොවන පාරිභෝගික භාණ්ඩ	3,373.60	15.2	2,529.60	12.7
පෞද්ගලික රට්ටුවාහන	1,573.50	7.1	815.7	4.1
බෙහෙත් හා ඖෂධීය නිෂ්පාදන	532	2.4	552.6	2.8
ගෘහ උපකරණ	232.2	1	206.6	1
රෙදිපිළි හා උපාංග	310.3	1.4	275.1	1.4
වෙනත්	725.6	3.3	679.1	3.4
අන්තර් භාණ්ඩ	12,488.00	56.2	11369.6	57
ඉන්ධන	4151.9	18.7	3891.6	19.5
රෙදිපිළි හා රෙදිපිළි උපාංග	2858.5	12.9	2909.4	14.6
දියමන්ති ,අගනා ගල් හා ලෝහ වර්ග	572.7	2.6	201.4	1
රසායනික නිෂ්පාදන	904.2	4.1	831.5	4.2
නිරිඟු හා ඉරිඟු	373.5	1.7	346.6	1.7
පොහොර	261.6	1.2	221.4	1.1
අනෙකුත් අන්තර් භාණ්ඩ	3365.6	15.1	2967.9	14.9
ආයෝජන භාණ්ඩ	4690.4	21.1	4602.6	23.1
ගොඩනැගිලි ද්‍රව්‍ය	1524.5	6.9	1508.7	7.6
ප්‍රවාහන උපකරණ	668.1	3	596.6	3
යන්ත්‍ර සූත්‍ර හා උපකරණ	2491.6	11.2	2489.7	12.5
අනෙකුත් ආයෝජන භාණ්ඩ	6.1	0.03	7.6	0.04
වර්ග නොකළ ආනයන	74.6	0.3	8.3	0.04
මුළු ආනයන	22,232.70	100	19931.1	100

කාණ්ඩය	2018		2019	
	වටිනාකම ඒ.පී. ඩොලර් මිලියන	දායකත්වය %	වටිනාකම ඒ.පී. ඩොලර් මිලියන	දායකත්වය %
කෘෂිකාර්මික අපනයන	2,579.30	21.7	2,461.90	20.6
තේ	1,428.50	12	1,346.40	11.3
රබර්	31.6	0.3	24.2	0.2
පොල්	311	2.6	329.5	2.8
කුළුබඩු	360.2	3	312.5	2.6
එළවළු	28.2	0.2	32	0.3
සකස් නොකළ දුම්කොළ	35.6	0.3	34.7	0.3
සුළු කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදිත	118.4	1	120	1
මුහුදු ආහාර	265.8	2.2	262.5	2.2
කාර්මික අපනයන	9,258.20	77.9	9,426.30	78.9
රෙදිපිළි හා ඇඟලුම්	5,317.70	44.7	5,596.50	46.9
රබර් නිෂ්පාදිත	875.3	7.4	866.1	7.3
බහිෂ් තෙල් නිෂ්පාදිත	622.1	5.2	521.1	4.4
මැණික් , දියමන්ති හා ස්වර්ණාභරණ	278	2.3	305.7	2.6
ආහාර , පාන වර්ග හා දුම්කොළ	462.3	3.9	447	3.7
යන්ත්‍ර සූත්‍ර හා යාන්ත්‍රික උපකරණ	434.8	3.7	400	3.3
මුද්‍රණ කාර්මාන්තය ආශ්‍රිත නිෂ්පාදිත	31.7	0.3	48.3	0.4
ප්‍රවාහන උපකරණ	120.3	1	145.9	1.2
සම් භාණ්ඩ , සංචාරක භාණ්ඩ හා පාවහන්	147.7	1.2	102.9	0.9
පිටත් මැටි නිෂ්පාදිත	31.3	0.3	30.1	0.3

අනෙකුත් කාර්මික අපනයන	937.1	7.9	962.8	8.1
බහිෂ් අපනයන	34.4	0.3	33.9	0.3
වර්ග නොකළ අපනයන	17.8	0.1	17.9	0.2
මුළු අපනයන	11,889.60	100	11,940.00	100
වාර්ෂික සාමාන්‍ය විනිමය අනුපාතිකය	162.54		178.78	

ප්‍රධාන කාණ්ඩ අනුව ආනයන සංයුතියේ උපන්තිය.

	<u>1977</u>	<u>2019</u>
පාරිභෝගික භාණ්ඩ	42%	20.6%
අන්තර් භාණ්ඩ	45%	78.9%
ආයෝජන භාණ්ඩ	12%	0.3%

❖ ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන සංයුතිය

ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන භාණ්ඩ ව්‍යුහය ප්‍රධාන කොටස් හතරකි.

- කෘෂිකාර්මික අපනයන
- කාර්මික අපනයන
- බහිෂ් අපනයන
- වර්ග නොකළ අපනයන

ප්‍රධාන කාණ්ඩ අනුව අපනයන සංයුතියේ උපන්තිය

	1977	2019
කෘෂිකාර්මික අපනයන	79%	20.6%
කාර්මික අපනයන	14%	78.9%
ඛනිජමය අපනයන	5%	0.3%
වර්ග නොකළ අපනයන	2%	0.2%

10. ගෙවුම් ශේෂ ලේඛනය

ගෙවුම් ශේෂ ලේඛනය යනු වර්ෂයෙක කාලපරිච්ඡේදයක් තුළ රටක් විසින් සෙසු ලෝකය සමඟ කරන ලද ආර්ථික ගනුදෙනු හේතුවෙන් වෙනත් රටවලින් ලැබෙන විදේශ මුදල් හා විදේශ රටවලට ගෙවන විදේශ මුදල් හා ඒවා අතර වෙනස තුලනය කරන ආකාරය දක්වන ලේඛනයයි

- එමගින් කිසියම් රටක නේවාසිකයන් හා අනේවාසිකයන් අතර සිදු වන සියලු ම ආර්ථික ගනුදෙනු ක්‍රමානුකූලව ද්විත්ව සටහන් මූලධර්මය මත සටහන් කෙරේ
- ගෙවුම් තුලන ලේඛනයක ඇතුළත් කරන ගනුදෙනු වාර්තා කිරීමේ දී අනුගමනය කරන මූලික සම්මතය වනුයේ සෑම ගනුදෙනුවක් ම එක හා සමාන වටිනාකමින් දෙනෙතක සටහන් කළ යුතු වීමයි
- මෙම ගනුදෙනු සටහන් කිරීමේදී සෑම ගනුදෙනුවක ම වටිනාකම හර අගයක් සහ බැර අගයක් වශයෙන් තීරු දෙකක සටහන් කළ යුතු අතර බැර වටිනාකම (+) ලකුණෙන් සහ හර වටිනාකම (-) ලකුණු සටහන් කළ යුතු වේ
- මෙලෙස ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ ඇතුළත් සියලුම ගනුදෙනු සමාන අගයකින් බැර තීරුවක සහ හර තීරුවක සටහන් කළ විට සියළුම ගනුදෙනු වල ශුද්ධ ශේෂය ශුන්‍ය අගයක් ගනී. ලේඛනය සෑමවිටම තුලනය වේ යනුවෙන් අදහස් වන්නේ මෙයයි
- ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ හර සහ බැර අගයන් වෙන් වෙන්ව සටහන් කිරීමේදී මූලධර්ම දෙකක් අනුගමනය කළ යුතුය

✓ භාණ්ඩයක්, සේවාවක්, වත්කමක් තම රටෙන් වෙනත් රටකට බැහැර වන විට එම අයිතමයේ වටිනාකම බැර වටිනාකමක් ලෙස සටහන් කළ යුතු වෙයි.

- නිදසුන්: ශ්‍රී ලංකාවේ ඇඟලුම් අපනයනය කළ විට එම වටිනාකම ජංගම ගිණුමේ බැර සටහනක් ලෙස ඇතුළත් කළ යුතු වේ

✓ භාණ්ඩයක් සේවාවක් වත්කමක් තම රටට වෙනත් රටකින් ලැබෙන විට එම අයිතමයේ වටිනාකම හර වටිනාකමක් ලෙස සටහන් කළ යුතු වේ

- නිදසුන්: ශ්‍රී ලංකාවට මැදපෙරදිග රටකින් බහිෂ් තෙල් ආනයනය කළ විට එම වටිනාකම ජංගම ගිණුමේ හර සටහනක් ලෙස ඇතුළත් කළ යුතු වේ

➤ ගෙවුම් තුලන ලේඛනයක ඇතුළත් කරන ගනුදෙනු පස් වැදෑරුම් වේ

- 1) භාණ්ඩ සහ සේවා අපනයනය කිරීම සහ ආනයනය කිරීමට අදාළ ගනුදෙනු
- 2) ආදායම් ලැබීම හා ගෙවීම ආශ්‍රිත ගනුදෙනු
- 3) වත්කම්, ධනය, ත්‍යාග වැනි දෑ පිළිබඳව ඒකපාර්ශ්වීයව සිදුවන ගනුදෙනු
- 4) නිෂ්පාදනය නොකල මූල්‍ය නොවන වත්කම් හිමිකර ගැනීම හා විකිණීම ආශ්‍රිත ගනුදෙනු
- 5) මූල්‍ය වත්කම් හිමිකර ගැනීම හා විකිණීම ආශ්‍රිත ගනුදෙනු

➤ ගෙවුම් තුළන ලේඛනයේ නව ආකෘතියට අනුව ප්‍රධාන ගිණුම් තුනකි

- I. ජංගම ගිණුම
- II. ප්‍රාග්ධන ගිණුම
- III. මූල්‍ය ගිණුම

➤ ජංගම ගිණුම නැවත ප්‍රධාන කොටස් තුනකි, ඒවා නම්

- භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුම
 - භාණ්ඩ ගිණුම
 - සේවා ගිණුම
- ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුම
- ද්විතීක ආදායම් ගිණුම

I. ජංගම ගිණුම / වර්තන ගිණුම

ජංගම ගිණුම යනු කිසියම් කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ රටක නේවාසිකයන් සහ අනේවාසිකයන් අතර සිදු වන භාණ්ඩ හා සේවා, ප්‍රාථමික ආදායම් හා ද්විතීක ආදායම් යන ප්‍රවාහයන් ඇතුළත්වන ගිණුම ය. මෙය උප ප්‍රධාන ගිණුම් තුනකින් සමන්විත වේ

1. භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුම
2. ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුම
3. ද්විතීක ආදායම් ගිණුම

1. භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුම

භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදන ක්‍රියාවල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස නේවාසිකයන් හා අනේවාසිකයන් අතර සිදු වන භාණ්ඩ හා සේවා ආනයන අපනයන ඇතුළත් වන ගිණුමයි

මෙහි උප ගිණුම් දෙකක් ඇත

1) භාණ්ඩ ගිණුම / වෙළඳ ගිණුම

ලෝකයේ එක් රටක් සෙසු රටවල් සමඟ සිදු කරන භාණ්ඩ අපනයන හා ආනයනය පිළිබඳව පිළිබඳව සටහන් කරන ගිණුම භාණ්ඩ ගිණුම හෙවත් වෙළඳ ගිණුම ලෙස හැඳින්වේ .

මෙම වෙළඳ ගිණුමේ මූල්‍ය නොවන රටුන් පෞද්ගලික අංශයේ වටිනාකම් සන්නිධියක් ලෙස ලෙස සඳහන් වේ

මෙම වෙළෙඳ ගිණුමේ ශේෂය වෙළෙඳ ශේෂය ලෙස හඳුන්වයි. දෘශ්‍ය භාණ්ඩ ගිණුමේ ශේෂය ලෙස ද එය හඳුන්වයි.

වෙළෙඳ ගිණුමේ සටහන් කරන ගනුදෙනු

- විදේශීය භාණ්ඩ අපනයනය හා ආනයනය
- සැකසීම සඳහා ගෙනෙන භාණ්ඩ ප්‍රති අපනයනය
- මූල්‍ය නොවන රන්

$\text{වෙළෙඳ ශේෂය} = \text{භාණ්ඩ අපනයනය} - \text{භාණ්ඩ ආනයනය}$

නිදසුන් :

- 1) ශ්‍රී ලංකාවේ ඇඟලුම් සමාගමක් මිලියන 500 ක් වටිනා ඇඟලුම් නොගයක් අපනයනය කිරීම
- 2) ජපානයේ මෝටර් රථ සමාගමකින් මිලියන දාහක් වටිනා මෝටර් රථ ආනයනය කිරීම

මෙම නිදසුන සම්බන්ධ කරුණු අනුව භාණ්ඩ ගිණුමට ඇතුළත් වේ

$$\begin{aligned} \text{වෙළෙඳ ශේෂය} &= \text{භාණ්ඩ අපනයනය} - \text{භාණ්ඩ ආනයනය} \\ &= 500 - (\text{ඇඟලුම් අපනයනය} 500 - \text{ඇඟලුම් ආනයනය} 1000) \end{aligned}$$

වෙළෙඳ ගිණුමේ ශේෂය අතිරික්තයක් හෝ හිඟයක් හෝ විය හැකියි
ඉහත නිදසුන අනුව වෙළෙඳ වෙළෙඳ ගිණුමේ ශේෂය සෘණ අගයකි

2) සේවා ගිණුම

අන්තර්ජාතික වෙළඳාමේ දී රටක් අනෙකුත් රටවල් සමඟ සාධක නොවන සේවා සඳහා කරනු ලබන වියදම් සහ ලැබෙන ආදායම් සටහන් කරන ගිණුම සේවා ගිණුම වෙයි

සේවා ගිණුමට පහත සඳහන් සංරචක අයත් වේ

- සංචාරක සේවා
- මුහුදු ප්‍රවාහන
- ගුවන් ප්‍රවාහනය
- මූල්‍ය සේවා
- විදුලි සංදේශ සේවා
- රක්ෂණ සේවා

$$\text{සේවා ගිණුමේ ශේෂය} = \text{සේවා අපනයන ආදායම} - \text{සේවා ආනයන වියදම}$$

- සේවා ගිණුමේ ශේෂය අතිරික්තයක් + හෝ හිඟයක් - විය හැකිය

භාණ්ඩ ගිණුමේ ගිණුමේ ශේෂය සේවා ගිණුමේ ශේෂය ගැලපීමෙන් භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය ලැබේ

$$\text{භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය} = \text{භාණ්ඩ ගිණුමේ ශේෂය} + \text{සේවා ගිණුමේ ශේෂය}$$

2. ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුම

ප්‍රාථමික ආදායම ගිණුමට ඇතුළත් වන්නේ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය ආශ්‍රයෙන් පැන නැගෙන පොළී, වැටුප් හා මූල්‍ය වත්කම් ආයෝජනයෙන් උපයාගන්නා ලාභාංශ ආදියයි. සාරාංශ ලෙස නිෂ්පාදන සහ එම ගෙවීම් ආශ්‍රිත ශේෂයන් ය

ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමට ඇතුළත් කරන ගනුදෙනු

- සේවක වැටුප්
- ආයෝජන ආදායම්
- නිෂ්පාදනය මත අයකරනු ලබන බදු සහ සහනාධාර
- නිෂ්පාදනය නොකළ මූල්‍ය නොවන ස්වභාවික සම්පත් බදු දීමෙන් උපයා ගනු ලබන බදු කුලී, පුරස්කාර, සන්නම්, ස්වාධිකාර, වරලත් බලපත්‍ර ආදියෙන් උපයා ගන්නා ආදායම්

$$\text{ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය} = \text{විදේශ සාධක ලැබීම්} - \text{විදේශ සාධක ගෙවීම්}$$

නිදසුන් :

- 1) ශ්‍රී ලංකාවේ විදේශීය රටවලින් ලබාගත් ලබා ගත් ණය සඳහා වාර්ෂික පොලිය මිලියන 500 ක් ගෙවීම
- 2) ශ්‍රී ලාංකික සමාගමක් මාලදිවයිනේ ඇඟලුම් ඇඟළුම් කම්හලක ආයෝජනයෙන් මිලියන 300 ක් ලාභාංශ ලැබීම

මෙම නිදසුන් සම්බන්ධ ගනුදෙනු ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමට ඇතුළත් වේ
 ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය = විදේශ සාධක ලැබීම් - විදේශ සාධක ගෙවීම්

$$- 200 = 300 - 500$$

3. ද්විතීක ආදායම් ගිණුම

ද්විතීක ආදායම් ගිණුම යටතට ගැනෙන්නේ නේවාසිකයන් සහ අනේවාසිකයින් අතර සිදුවන රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික යන සියලුම ජංගම සංක්‍රාමයන්ය.

සංක්‍රාම ප්‍රධාන කොටස් දෙකකි

- 1. පෞද්ගලික සංක්‍රාම
- 2. නිල සංක්‍රාම

ගිණුමේ ශේෂය = විදේශ සංක්‍රාම ලැබීම් - විදේශ සංක්‍රාම ගෙවීම්

නිදසුන් :

- 1) මැදපෙරදිග සේවය කරන ශ්‍රී ලාංකිකයන් තම ඥාතීන්ට මිලියන 1500 ක ප්‍රේෂණ වශයෙන් වාහිප් බැංකුව වෙත එවීම
- 2) ශ්‍රී ලංකාවේ වන ජාතිකයන් තම ඥාතීන් වෙත මිලියන 500ක ප්‍රේෂණ වශයෙන් බැංකුවක් වෙත යැවීම

ගිණුමේ ශේෂය = විදේශ සංක්‍රාම ලැබීම් - විදේශ සංක්‍රාම ගෙවීම්

$$1000 = 1500 - 500$$

ගෙවුම් තුලන ලේඛනයෙහි ජංගම ගිණුමට ඇතුළත් භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය, ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය, ද්විතීක ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය, ගැලපීමෙන් ජංගම ගිණුමේ ශේෂය ලැබේ

භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය	xxx
ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	xxx
ද්විතීක ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	xxx
ජංගම ගිණුමේ ශේෂය	xxx

	හර	බැර	ශේෂය
භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය	500	1000	-500
ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	300	500	-200
ද්විතීක ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	1500	500	500
ජංගම ගිණුමේ ශේෂය			-200

ජංගම ගිණුමේ හිඟය අඩු කර ගැනීමට යෝජනා

- අපනයන පුළුල් කිරීම
- විදේශ සේවා නියුක්ති අවස්ථා ඇති කිරීම
- අපනයන විවිධාංගීකරණය
- විදේශ ණය කළමනාකරණය කිරීමෙන් පොලී ගෙවීම් අඩුකර ගැනීම
- ආනයන ආදේශන ප්‍රතිපත්ති

II. ප්‍රාග්ධන ගිණුම

නිෂ්පාදනය නොක මූල්‍ය නොවන වත්කම් ආශ්‍රිතව නේවාසිකයන් සහ අනේවාසිකයින් අතර සිදුවන ගනුදෙනු ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ හර බැර ලෙස සටහන් වෙයි

(මූල්‍ය වත්කම් මූල්‍ය ගිණුම තුළ ඇතුළත් වන අතර නිෂ්පාදනය නොකළ මූල්‍ය නොවන වත්කම් ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ සටහන් කරනු ලැබේ)

➤ ප්‍රාග්ධන ගිණුමට ඇතුළත් කරන ගනුදෙනු

- 1) ප්‍රාග්ධන සංක්‍රම
- 2) නිෂ්පාදනය නොකළ මූල්‍ය නොවන වත්කම් මිලදී ගැනීම හා විකිණීම

නිෂ්පාදනය නොකළ නොකල මූල්‍ය වත්කම් කිහිපයක් පහත දැක්වේ

- බලපත්‍ර
- බදු ගිවිසුම්
- සන්නම්
- කීර්තිනාමය විකිණීම් / මිලදී ගැනීම්
- තානාපති කාර්යාලයකට ඉඩම් විකිණීම
- ජාත්‍යන්තර ආයතන / රජයෙන් ලබාදෙන ප්‍රධාන
- ජේටන්ට් බලපත්‍ර (ස්වාධීකාරී අයිතිය)
- පුරස්කාර

III. මූල්‍ය ගිණුම

ගෙවුම් තුළන ලේඛයේ අවසාන උප ගිණුම මූල්‍ය ගිණුමයි

නේවාසිකයින් සහ අනේවාසිකයින් අතර සිදුවන මූල්‍ය වත්කම් හා වගකීම් ආශ්‍රිත ගනුදෙනු මූල්‍ය ගිණුමේ වාර්තා කෙරේ

කාර්යාත්මක ස්වරූපය මත මූල්‍ය ගිණුමේ ගනුදෙනු ප්‍රධාන වශයෙන් කොටස් පහකට බෙදිය හැකිය. ඒවා නම්,

- 1) සෘජු ආයෝජන
- 2) කළඹ ආයෝජන
- 3) මූල්‍ය ව්‍යුත්පන්න

- 4) වෙනත් ආයෝජන
- 5) විදේශ සංචිත වත්කම්
 - මූල්‍ය රන්
 - ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ විශේෂ ගැනුම් හිමිකම්
 - සාමාජික රට සතු ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සංචිත පහසුකම්
 - විදේශ විනිමය ශේෂ
 - විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් තැන්පතු

❖ ගෙවුම් තුලන අසමතුලිතතා

කිසියම් රටක ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ ජංගම ගිණුමේ සහ ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂ වල එකතුව එම රට අවශේෂ ලෝකය සමඟ ශුද්ධ ණය හිමියෙකුද (ගෙවුම් තුලන අතිරික්තයක්) නැතහොත් ශුද්ධ ණයගැතියෙකුද (ගෙවුම් තුලන හිඟයකුද) යන්න පෙන්වුම් කරයි.

ද්විත්ව සටහන් මූලධර්මය අනුව ජංගම සහ ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂ වල එකතුව මූල්‍ය ගිණුමේ ශේෂයට සමාන විය යුතු අතර, කිසියම් සංඛ්‍යානමය වරදක් නිසා අසමානතාවක් හටගත හොත් “ශුද්ධ වැරදියි හා අත්හැරීම්” යන අයිතමය යොදා ගනිමින් එම සමානත්වය ඇති කෙරේ.

ද්විත්ව සටහන් මූලධර්මය අනුව අවසානයේ හර සටහන් වල එකතුව බැර සටහන් වල එකතුවට සමාන වීමෙන් ගෙවුම් ශේෂය තුලනය වේ. නමුත් ගෙවුම් ශේෂයේ ජංගම ගිණුමේ සහ ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ අන්තර්ගත ස්වායක්ත ගනුදෙනුවල සමස්ත ප්‍රතිඵලය සලකා බලා හිඟයක් හෝ අතිරික්තයක් පිළිබඳ විග්‍රහ කළ හැක.

මූල්‍ය ගිණුම මගින් පෙන්වා දෙන්නේ රටක ශුද්ධ ණය හිමි බව හෝ ශුද්ධ ණය ගැති බව මූල්‍යකරණය කෙරෙන ආකාරය යි.

ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ ලේඛනයේ එක් එක් ගිණුම් වලට අයත් අයිතමයන් කල්පිත සංඛ්‍යාලේඛන ඇතුළත් කරපහත සටහනේ පැහැදිලි කර ඇත.

අයිතමය	බැර	හර
<u>වෙළඳ ගිණුම</u>		
අපනයනය	1000	
ආනයනය		1300
මූල්‍ය නොවන රාත්‍රන් ලැබීම	150	

මූල්‍ය නොවන රාජ්‍ය ගෙවීම්		200
<u>සේවා ගිණුම</u>		
ලැබීම්	800	
ගෙවීම්		<u>600</u>
භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය		(150)
<u>භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂය</u>		
ලැබීම්	800	
ගෙවීම්		<u>1000</u>
ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය		(200)
<u>ද්විතීක ආදායම් ගිණුම</u>		
සේවා නියුක්ති ප්‍රේෂණ ලැබීම්	1800	
සේවා නියුක්ති ප්‍රේෂණ ගෙවීම්		800
රජයේ සංක්‍රාම ලැබීම්	<u>400</u>	
ද්විතීක ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	<u>1400</u>	
ජංගම ගිණුමේ ශේෂය	<u>1050</u>	

අයිතමය	බැර	හර
<u>ප්‍රාග්ධන ගිණුම</u>		
ප්‍රාග්ධන ගිණුම - ලැබීම්	600	
ප්‍රාග්ධන ගිණුම - ගෙවීම්		300
ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂය	300	
ජංගම හා ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂය	1350	
<u>මූල්‍ය ගිණුම</u>		
සෘජු ආයෝජන - වත්කම්	150	
සෘජු ආයෝජන - වගකීම්		100
විවිධ ආයෝජන - වත්කම්	200	
විවිධ ආයෝජන - වගකීම්		150
අනෙක් ආයෝජන වත්කම්	150	
අනෙක් ආයෝජන වගකීම්		50
සංවිච්චන වත්කම් (ශුද්ධ)	250	
මූල්‍ය ගිණුමේ ශේෂය	450	

ඉහත කල්පිත ගෙවුම් තුළන ලේඛනයේ ජංගම හා ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂය රුපියල් මිලියන 1350 ක් වන අතර, මූල්‍ය ගිණුමේ ශේෂය රුපියල් මිලියන 450 ක් වේ. ද්විත්ව සටහන් මූලධර්මය අනුව ඉහත ශේෂ දෙක සමාන විය යුතුය. මේ හිසා ශුද්ධ වැරදීම හා අත්හැරීම් රුපියල් මිලියන 900 ක් ලෙස ගෙන ඉහත ශේෂ දෙක සමාන කළ හැකිය.

ශ්‍රී ලංකාවේ ගෙවුම් ශේෂ අසමතුලිතතා හඳුනා ගනිමින් ඒ සඳහා විසඳුම් හා ක්‍රියාමාර්ග යෝජනා කිරීම.

වර්ෂය	භාණ්ඩ සහ සේවා ගිණුමේ ශේෂය	ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	ද්විතීයික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය	ජංගම ගිණුමේ ශේෂය	ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂය	මූල්‍ය ගිණුමේ ශේෂය	සමස්ත ගිණුමේ ශේෂය
2012	-8155	-1219	5392	-3982	130	4263.4	151.2
2013	-6429	-1817	5639	-2540.6	71	30637	958.4
2014	-6407	-1808	6227	-1987.7	58.3	-1536.1	1369
2015	-6063	-2013	6193	-1882.8	46.3	-2312.3	-1488.7
2016	-5994	-2202	6453	-1742.4	26	-2181.8	-500
2017	-6317	-2319	6326.6	-2309	10.9	-2122.8	2068.5
2018	-6577	-2385	6162.6	-2799	14.4	-3328.5	-1102.9
2019	-5148	-2462	5766	-1843	23		
2020	-5189	-2101	6207	-1083	28		

- ශ්‍රී ලංකාවේ ජංගම ගිණුමේ ශේෂය දීර්ඝකාලීන හිඟයක් පවතී.
- භාණ්ඩ ගිණුමේ ශේෂය ද (වෙළඳ ශේෂය) දීර්ඝකාලීන හිඟයක් පෙන්නුම් කරන අතර සේවා ගිණුමේ අතිරික්තයක් පෙන්නුම් කරයි.
- භාණ්ඩ හා සේවා ගිණුමේ ශේෂයේ පවතින හිඟය පිලිබඳ දැන්ව විශ්ලේෂණයක් පහත දැක්වෙන සංඛ්‍යා ලේඛන වගුවෙන් ඉදිරිපත් කෙරෙයි.

වර්ෂය	භාණ්ඩ ගිණුමේ ශේෂය	සේවා ගිණුමේ ශේෂය	භාණ්ඩ සහ සේවා ගිණුමේ ශේෂය
2012	-9417	1262	-8155
2013	-7609	1180	-6429

2014	-8287	1880	-6407
2015	-8388	2325	-6063
2016	-8873	2879	-5994
2017	-9619	3303	-6317
2018	-10343	3766	-6577
2019	-7997	2849	-5148
2020	-6008	819	-5189

- පළමු වගුව මගින් ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ පවතින හිඟය ඉහළ ඉහලයාම පෙන්නුම් කරන අතර එම හිඟය ජංගම ගිණුමේ හිඟය කෙරෙහි බලපා ඇත
- ද්විතීක ආදායම් ගිණුමේ ශුද්ධ ශේෂය අතිරික්තයක් පෙන්නුම් කරන අතර එය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ඉහළ යාමක් පෙන්නුම් කරයි . එය ඉහළ යාම නිසා ජංගම ගිණුමේ හිඟය අඩු වෙයි.
- ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ ජංගම ගිණුමේ ශේෂය දීර්ඝකාලීන හිඟයක් පෙන්නුම් කරයි 1977 වර්ෂයේ දී පමණක් ධන අගයක් ගෙන ඇති අතර ආර්ථිකය විවෘත වීමත් සමග දීර්ඝකාලීන හිඟයක් පෙන්නුම් කරයි.
- ජංගම ගිණුමේ ශේෂය ලබා ගන්නේ වෙළෙඳ ශේෂය, සේවා ශේෂය, ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය සහ ද්විතීක ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය එකට ගැලපීමෙන්ය. ජංගම ගිණුමේ ශේෂය හිඟය තිවු වීමට වෙළඳ ශේෂය සහ ප්‍රාථමික ආදායම් ගිණුමේ ශේෂය සෘණ අගයක් ගැනීම හේතු වී ඇත.
- ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ අසමතුලිතතාව ලෙස හඳුන්වන්නේ සමස්ත ශේෂයේ හිඟයක් හෝ අතිරික්තයක් හෝ පැවැතීමයි.
- කිසියම් රටක ගෙවුම් තුලන ලේඛනයේ ජංගම ගිණුමේ සහ ප්‍රාග්ධන ගිණුමේ ශේෂ වල එකතුව එම රට අවශේෂ ලෝකය සමග ශුද්ධ ණය හිමියෙක්ද නැතහොත් ශුද්ධ ණයගැතියෙක්ද යන්න පෙන්නුම් කරයි.
- ගෙවුම් ශේෂයේ සමස්ත ශේෂය අතිරික්තයකට වඩා හිඟයක් පෙන්නුම් කරන විට ආර්ථික වශයෙන් ඉතා ප්‍රබල ප්‍රතිවිපාක ඇති කරයි. එම නිසා ගෙවුම් ශේෂයේ කෙටිකාලීන හිඟය පියවීමට අවධානය යොමු කළ යුතු වේ .
- කෙටිකාලීනව හිඟය පියවන්නේ කෙසේද යන්න කෙටිකාලීන මූල්‍යනය කිරීම ලෙස හඳුන්වයි .

කෙටිකාලීන මූල්‍යනය කිරීම සඳහා අනුගමනය කරන ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

- විදේශ සංචිත යොදා ගැනීම
- ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලෙන් සම්පස්ථ ණය ලබා ගැනීම
- වෙනත් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය ආයතන වලින් කෙටිකාලීන අරමුදල ලබා ගැනීම

දීර්ඝකාලීන හිඟයක් පවතින විට ඒ සඳහා ඉදිරිපත් කළ හැකි විසඳුම් පහත දැක්වේ.

- අපනයන විවිධාංගීකරණය
- සෘජු විදේශ ආයෝජන දිරිමත් කිරීම
- සාම්ප්‍රදායික අපනයන දිරිමත් කිරීම
- අපනයන ප්‍රවර්ධන කලාප පිහිටුවීම
- විදේශ රටවල් සමඟ ගිවිසුම්වලට එළඹීම
- විනිමය අනුපාතිකය ක්ෂය වීමට ඉඩ හැරීම හෝ අවප්‍රමාණය කිරීම
- දේශීය උද්ධමනය පාලනය කොට අපනයන වල නරඟකාරීත්වය ඉහල නැංවීම
- ආනයන ආදේශන කම්මාන්ත වැඩිදියුණු කිරීම
- අත්‍යවශ්‍ය ආනයනය හැර අවශේෂ ආනයනය අධර්ශයමත් කිරීම

➤ **විදේශ සම්පත් පරතරය හා විදේශ වත්කම් වල ආනයන ශක්‍යතාව වෙනස් වූ ආකාරය**

විදේශ සම්පත් පරතරය

නිශ්චිත කාලච්ඡේදයක් තුළ ආර්ථිකයට ගලා එන සියලු විදේශ ලැබීම් හා ආර්ථිකයෙන් බැහැරව ගලා යන සියලු විදේශ ගෙවීම් අතර වෙනසයි.

❖ **විදේශ ලැබීම්**

- 1) අපනයන
- 2) සේවා ලැබීම්
- 3) ප්‍රාථමික ආදායම් ලැබීම්
- 4) ද්විතියික ආදායම් ලැබීම්

❖ **විදේශ ගෙවීම්**

- 1) ආනයන ගෙවීම්
- 2) සේවා ගෙවීම්
- 3) සාධක ආදායම් ගෙවීම්
- 4) ණය ආපසු ගෙවීම්
- 5) ආයෝජන ගලා යාම්
- 6) වාණිජ බැංකු වල ගෙවීම්
- 7) පෞද්ගලික ප්‍රග්ධන සංක්‍රාම ගෙවීම්

$$\text{විදේශ සම්පත් පරතරය} = \text{විදේශ ලැබීම්} - \text{විදේශ ගෙවීම්}$$

➤ විදේශ සම්පත් පරතරය සෘණ අගයක් ගැනීමට හේතු

- 1) අපනයන වලට සාපේක්ෂ ආනයන වැඩි වීම.
- 2) ප්‍රාථමික ආදායම් ලැබීම් වලට සාපේක්ෂව ප්‍රාථමික ආදායම් ගෙවීම් වැඩි වීම.
- 3) ණය ආපසු ගෙවීම් වැඩි වීම.
- 4) වාණිජ බැංකු විදේශ රට වලට කරන ගෙවීම් ප්‍රමාණය වැඩි වීම.

➤ විදේශ සම්පත් පරතරයේ සෘණ අගයක් පැවතීම ආර්ථිකය මත ඇති කරන ප්‍රතිඵල

- 1) විදේශ වත්කම් ප්‍රමාණය අඩු වීම.
- 2) විදේශ ණය ගැනීම වැඩි වීම.
- 3) මුදලේ විදේශ අගය පහල යාම.
- 4) මුදල් සැපයුම අඩු වීම.
- 5) විදේශ ණය සේවාකරණ ගෙවීම් ඉහල යාම.
- 6) ජාත්‍යන්තර ණය පාෂයකට අඩු වීම.

➤ විදේශ සම්පත් පරතරය පියවා ගන්නා ආකාරය.

- 1) කෙටි කාලීන ණය ලබා ගැනීම.
- 2) ණය සැපයුම් කරුවන්ගෙන් ණය ගැනීම.
- 3) බැංකු ණය ලබා ගැනීම.
- 4) ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලින් ණය ලබා ගැනීම.

ශ්‍රී ලංකාව පහළ ආදායම් ලබන රටවල් වර්ගීකරණයෙන් ඉහළ මැද ආදායම් ලබන රටක් ලෙස නම් කිරීමෙන් පසු ලංකාවට ලැබෙන සහන හා ප්‍රදාන සීමා වී ඇත. එම නිසා විදේශ ණය ලබා ගැනීමට සිදු වීමෙන් ණය පිරිවැය අධික වීමක් දක්නට ලැබේ.

❖ විදේශ වත්කම්

විදේශ වත්කම් හිමිකාරිත්වය

- මහ බැංකුව සතු විදේශ වත්කම්
- රජය සතු විදේශ වත්කම්

- තැම්පතු භාරගන්නා ආයතන සතු විදේශ වත්කම්

මහ බැංකුව හා රජය සතු විදේශ වත්කම් නිල විදේශ වත්කම් ලෙස හඳුන්වයි. මහ බැංකුව, රජය හා තැම්පතු භාරගන්නා ආයතන සතු විදේශ වත්කම් දළ මුළු විදේශ වත්කම් ලෙස හඳුන්වයි.

❖ විදේශ වත්කම් පැවතීමේ වැදගත්කම

- 1) මුදලේ විදේශ අගය ස්ථාවරව පවත්වා ගැනීමට හැකි වීම.
- 2) මුදල් සැපයුම තීරණය කිරීමට
- 3) ගෙවුම් ශේෂ නිගය පියවා ගැනීමට
- 4) විදේශ ආයෝජකයන්ගේ විශ්වාසය දිනා ගැනීමට
- 5) ආනයන ශක්‍යතාව පිරික්සීමට
- 6) මූල්‍ය අධිකාරියට විදේශ විනිමය වෙළඳපොලට බලපෑම් කිරීමේ හැකියාව තීරණය කිරීමට.

❖ විදේශ වත්කම් වල ආනයන ශක්‍යතාව

පවතින විදේශ වත්කම් වලින් කොපමණ මාස ගණනක් ඉදිරියට ආනයන හැකියාවක් තිබේද යන්න ආනයන ශක්‍යතාවයි.

$$\text{විදේශ වත්කම් වල ආනයන ශක්‍යතාව} = \frac{\text{විදේශ වත්කම් ප්‍රමාණය} \times 12}{\text{වාර්ෂික ආනයන වටිනාකම}}$$

➤ විදේශ ආයෝජන රටක ආර්ථිකයට බලපාන ආකාරය

විදේශ ආයෝජන යනු,

රටක් ආයතනයක් හෝ පුද්ගලයෙක් හෝ වෙනත් රටක මූල්‍ය වත්කම් මිලදී ගැනීම හෝ තම ව්‍යාපාර බිහි කිරීම සහ පවත්වා ව්‍යාපාර වල කොටස් වැඩි සංඛ්‍යාවක් මිලදී ගැනීම.

විදේශ ආයෝජන වර්ගීකරණය

- I. සෘජු විදේශ ආයෝජන
- II. කළඹ විදේශ ආයෝජන

I. සෘජු විදේශ ආයෝජන

සෘජු විදේශ ආයෝජන යනු,

කිසියම් ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් විදේශීය රටක ඵලදායී මූර්ත වත්කම් අත්පත් කර ගැනීම.

උදාහරණ;

කර්මාන්තශාලා පතල් ඉඩකඩම් ආදී වත්කම් විදේශ ආයෝජකයන් අත්පත් කර ගැනීම

මෘත කාලීන ප්‍රවණතා

- පසුගිය වසර කිහිපය තුළ විදේශීය සෘජු ආයෝජන බලාපොරොත්තු මට්ටමට අඩු වීම
- ආයෝජකයන්ගේ විශ්වාසය අඩුවීමට හේතුවක් ලෙස රට තුළ දේශපාලන ස්ථාවරයක් නොතිබීම නිසා ආයෝජන පහළ මට්ටමක පැවතීම
- මෘත වර්ෂවල අනුපාතිකය වැඩිවීමේ ස්වභාවයක් පෙන්වුම් කිරීම නිසා ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු අනෙකුත් නැගී එන ආර්ථිකයට දැඩි බලපෑමක් එල්ල වීම
- ආයෝජකයන්ගෙන් ඉගියෙන් වෙළඳපොල ආර්ථිකය තුළ ආයෝජනය කිරීමට මැලි වීම

සෘජු ආයෝජනයේ හිතකර ප්‍රතිවිපාක

- විදේශ ආයෝජන තුළින් ශක්තිමත් වන ජාත්‍යන්තර සාධක සංවර්ධනය හේතුකොටගෙන සම්පත් බෙදීයාමේ කාර්යක්ෂමතාවය ඉහළ යාම
- අමතර ජරාග්ඛන ජර්වනායන් රට තුළට ගලා ඒම තුළින් සම්පත් පරිහරණය (ඉතුරුම්-ආයෝජන)පියවා ගැනීමට හැකි වීම
- විදේශ විනිමය පරතරය පියවා ගැනීමට හැකිවීම (විදේශීය ලැබී විදේශීය ගෙවී අපනයන පරතරය)
- ගෙවුම් ශේෂ එයට පිළිතුරක් වීම
- ණය බර ඉහළ නොයාම
- නව තාක්ෂණය හා කළමනාකරණය රටට ලබා ගත හැකි වීම

සෘජු ආයෝජනයේ අහිතකර ප්‍රතිවිපාක

- ලාභාංශ පොලී වශයෙන් විශාල මුදල් ප්‍රමාණයක් පිටරටට ඇදී යාම
- දේශීය ආර්ථික කටයුතු වලට අයහපත් බලපෑමක් ඇතිවීම
- ප්‍රාග්ධන සුක්ෂම නිෂ්පාදන ශිල්පීය ක්‍රම භාවිතය නිසා රැකියා අවස්ථා අහිමිවීම
- ස්වාභාවික සම්පත් අධි පරිභෝජනයට ලක්වීම දේශීය කර්මාන්ත අඩපණ වීම
- රජයට ලැබෙන බදු ආදායම නියම ලෙස නොලැබී යාම
- දේශීය ආයෝජකයන් සඳහා ඇති මුදල් විදේශ ව්‍යාපාර වෙත ඇදී යාම
- දේශීය ව්‍යාපාරවල දුක්ෂ සේවකයන් විදේශ ව්‍යාපාර කරා යාම

II. කළමනාකරණ ආයෝජන

කළමනාකරණ ආයෝජන යනු,

මූල්‍ය ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් විදේශීය ආයෝජකයන් වෙතත් රටක ව්‍යාපාරික සමාගම් කොටස් පිළිගැනීමේ ණයකර වාණිජ පත්‍රිකා ආදී මූල්‍ය වෙළඳපල උපකරණ මිලදී ගැනීම

කළමනාකරණ ආයෝජන වල දී ආයෝජකයන්ට විදේශ ව්‍යාපාරයන්ගේ කළමනාකාරිත්වය, හිමිකම් හෝ පාලනය පිළිබඳ හිමිකමක් නොලැබේ.

මෑත කාලීන ප්‍රවණතා

- මෑත වර්ෂවල හිමිකම් කොටස් වෙත වූ විදේශීය ආයෝජන අඩුවීමක් පෙන්නුම් කිරීම
- රටේ පවතින දේශපාලන අස්ථාවරභාවය මත විදේශ අංශය කොටස් වෙළඳපලෙහි ආයෝජනය කිරීම මන්දගාමී ස්වරූපයක් දැක්වීම
- කොටස් වෙළඳපල අස්ථාවරත්වය දිගටම අඛණ්ඩව පැවතීම හේතුවෙන් ආයෝජකයන් ආයෝජනයට මැලිවීම පෙන්නුම් කිරීම
- ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටත නේවාසිකයන් විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ ආයෝජන සිදු කරනු ලබන සීමා හා ක්ෂේත්‍ර පුළුල් කිරීම හරහා ජයේ ප්‍රතිපත්ති හා සමගාමීව ආන්ඩුවේ ආයෝජන ප්‍රතිපත්ති නැවත සමාලෝචනය කිරීම

❖ විදේශ විනිමය අනුපාතිකය තීරණය වන ආකාරය

➤ විදේශ විනිමය වෙළඳපොල

විදේශ විනිමය ඉල්ලුම්කරුවන් හා සැපයුම්කරුවන් විදේශ විනිමය හුවමාරු කරගන්නා විදේශ විනිමය අනුපාතිකයන් හා විදේශ විනිමය ප්‍රමාණයන් තීරණය කරගැනීමට සම්බන්ධ වන ආයතනික ව්‍යුහයන් විදේශ විනිමය වෙළඳපොල වේ.

➤ විදේශ විනිමය වෙළඳපොලෙහි ක්‍රියාකාරී පාර්ශවයන්

- වාණිජ බැංකු
- විදේශ විනිමය තැරැව්කරුවන්

- ව්‍යාපාරික ආයතන
- මහබැංකුව
- මහජනතාව
- ආණ්ඩුව

❖ විදේශ විනිමය අනුපාතිකය

දේශීය ව්‍යවහාර මුදල් ඒකකයක් විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ඒකක බවටත් විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ඒකකයක් දේශීය ව්‍යවහාර මුදල් ඒකක බවටත් පරිවර්තනය කරන අනුපාතිකය විදේශ විනිමය අනුපාතිකය යි.

විදේශ විනිමය අනුපාතිකය ප්‍රකාශ කල හැකි ආකාර දෙකකි.

- 1) විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ඒකකයේ මිල දේශීය මුදලින් ප්‍රකාශ කිරීම. මෙය සෘජු කියවීම ලෙසද හඳුන්වයි.
- 2) දේශීය මුදල් ඒකකයක මිල විදේශීය මුදල් ඒකකයකින් ප්‍රකාශ කිරීම. මෙය වක්‍ර කියවීම ලෙස හඳුන්වයි.

විනිමය අනුපාත වර්ග

- I. ස්ථාවර විනිමය අනුපාතය
- II. පාවෙන විනිමය අනුපාතය
- III. පාලිත නම්‍ය විනිමය අනුපාතය

I. ස්ථාවර විනිමය අනුපාතය

කිසියම් රටක මුදල් ඒකකයක් තවත් රටක මුදල් ඒකකයක් සමග හුවමාරු වන අනුපාතය මූල්‍ය අධිකාරිය විසින් තීරණය කොට නැවත වෙනස් කරන තුරු නොවෙනස්ව තබා ගන්නා විනිමය අනුපාතයයි.

ස්ථාවර විනිමය අනුපාත ක්‍රමයේ වාසි

- විනිමය සමපේක්ෂණ ක්‍රියා අතුරුදහන්වීම.
- අපනයන හා ආනයන කරුවන්ට නිදහස් වෙළඳාමේ නිරත විය හැකිය.
- ණයගැති යන්ට හෝ හිමියන්ට අවාසියක් සිදු නොවීම .
- විනිමය අවදානමක් නොමැති නිසා ආයෝජන හා දිගුකාලීන ප්‍රාග්ධන ප්‍රවාහ බෙදීයමත් වීම.
- විනිමය අනුපාතය වෙනස් නොවන නිසා උද්ධමනයට බලපෑමක් නැත.

ස්ථාවර විනිමය අනුපාත ක්‍රමයේ අවාසි

- විනිමය සංචිත පවත්වා ගැනීමට සිදුවීම.
- විනිමය අනුපාතය අධි හෝ උග්‍ර නක්සේරු වීම.
- අයවැය හා මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති ස්වාධීනව ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකි වීම.
- සංචිත ප්‍රමාණවත් නොවන විට දැඩි ආරක්ෂණවාදී ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කිරීම.

II. නමය (පාවෙන) විනිමය අනුපාතය

මූල්‍ය අධිකාරියේ කිසිදු මැදිහත් වීමක් නොමැතිව ඉල්ලුම් සැපයුම් බලවේග අනුව රටක මුදල් ඒකකයක් තවත් රටක මුදල් ඒකකයක් සමග හුවමාරු වන අනුපාතය නිදහසේ තීරණය වීමේ ක්‍රමය නමය විනිමය අනුපාතය ලෙස හැඳින්වේ.

නමය විනිමය අනුපාත ක්‍රමයේ වාසි

- සංචිත පවත්වා ගැනීම අවශ්‍ය නොවන බැවින් ඒවා ඵලදායී කටයුතු වලද විය හැකිය.
- විනිමය අනුපාතය අධි හෝ උග්‍ර නක්සේරු නොවීම.
- අයවැය හා මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ස්වාධීනව ක්‍රියාත්මක කළ හැකි වීම.
- ගෝලීය සම්පත් කාර්යක්ෂමව බෙදී යාම.

නමය විනිමය අනුපාත ක්‍රමයේ අවාසි

- විනිමය සමපේක්ෂණ ක්‍රියා වැඩි වීම.
- විනිමය අනුපාතිකය නිතර වෙනස් වන නිසා අපනයන හා ආනයන කරුවන් ට අහිතකර ලෙස බලපෑම.
- ණය හිමියන්ට හා ණයගැතියන් ට අහිතකර ලෙස බලපෑම.
- විනිමය අනුපාතය නිතර වෙනස් වන විට බාහිර අස්ථායීතාවයක් ඇති වන නිසා ආයෝජන හා දිගුකාලීන ප්‍රාග්ධන ප්‍රවාහයන් අධෛර්යමත් වීම .
- විනිමය අනුපාතය වැඩි වුවහොත් දේශීය ආර්ථිකයේ උද්ධමනයක් ඇති වීම.

III. පාලිත නම්‍ය විනිමය අනුපාතය

- පාවෙන විනිමය අනුපාත ක්‍රමයකදී විනිමය අනුපාතයේ දෝලනයෙන් (ඉහළ යෑම පහළ යෑම) වැළැක්වීම සඳහා හඳුන්වා දී ඇති විනිමය අනුපාතය පාලිත නම්‍ය විනිමය අනුපාතය ලෙස හැඳින්වේ.
- මෙහිදී ඉල්ලුම් සැපයුම් බලවේග අනුව විනිමය අනුපාතය තීරණය වීමට ඉඩ නොදී එහි දෝලනය පාලනය කිරීම සඳහා මූල්‍ය අධිකාරිය මැදිහත් වන බැවින් අපිරිසිදු පා විමක් මත විදේශ මුදලේ දේශීය අගය හෝ දේශීය මුදලේ විදේශ අගය තීරණය වේ.
- මෙවැනි විනිමය අනුපාතයකින් අපේක්ෂා කරන්නේ කෙටිකාලීන විනිමය අනුපාතිකය උච්චාවචනයන් වළක්වා දිගුකාලීනව විනිමය අනුපාතය නිදහසේ තීරණය වීමට ඉඩ හැරීමයි.
- පාවෙන හා ස්ථාවර යන විනිමය අනුපාත දෙකෙහිම වාසි හා අවාසි මෙහි පවතී.

❖ ක්‍රයශක්ති සාමය විනිමය අනුපාතිකය

සාමාන්‍ය භාණ්ඩ පැසක් රටවල් දෙකක් තුළ මිලදී ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය මුදල් ප්‍රමාණය සමාන කොට ප්‍රේශක්ති සාමය විනිමය අනුපාතය ගණනය කෙරේ. එනම් රටවල් දෙකක් අතර මිලදී ගැනීමේ හැකියාව සමාන කොට ගණනය කරන විනිමය අනුපාතයයි.

උදාහරණය

කිසියම් භාණ්ඩ රැසක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ රුපියල් ((50)00) හා ඇමරිකාවේ ඩොලර් 50 මිලට ගත හැකි නම් ක්‍රයශක්ති සාමය විනිමය අනුපාතය පහත ආකාරයෙන් ගණනය කළ හැක.

Usd 50 = Lkr 5000
 Usd 1 = Lkr 5000 / Usd 50
 Usd 1 = Lkr 100 (ක්‍රය ශක්ති සාමය විනිමය අනුපාතය)

❖ විනිමය අනුපාතය ක්ෂය වීමේ ආර්ථික ප්‍රතිඵලය

1) වෙලද ශේෂය යහපත් වේ. (X වැඩිවීම - Y අඩුවීම)

Usd 1 = Rs200
 ක්ෂය වීම
 Usd 1 =Rs220

- 2) ආනයනික භාණ්ඩ මිල ඉහළ යාමෙන් දේශීය ආර්ථිකයේ උද්ධමනයක් ඇති වීම.
- 3) විදේශ ණය වාරික හා පොලී ගෙවීම වැඩිවීම.
- 4) සංචාරක ඉපයීම් ඉහළ යාම නිසා සේවා ගිණුමට හිතකර බලපෑමක් ඇතිවීම.
- 5) සේවා නියුක්තිකයන්ගේ ප්‍රේෂණ ඉහළ යාමෙන් ද්විතීක ආදායම් ගිණුම යහපත් වීම.

➤ විනිමය අනුපාතය අවප්‍රමාණය කිරීම

ස්ථාවර විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක දී මූල්‍ය අධිකාරිය විසින් විදේශ මුදලකට ගෙවන දේශීය මුදල් ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම.

උදාහරණයක් ලෙස මූල්‍ය අධිකාරිය ඩොලර් එකක් සඳහා ගෙවන රුපියල් ප්‍රමාණය 200 සිට 220 දක්වා වැඩි කිරීම.

➤ විනිමය අනුපාතය ප්‍රතිප්‍රමාණය කිරීම

ස්ථාවර විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක දී මූල්‍ය අධිකාරිය විසින් විදේශ මුදලකට ගෙවන දේශීය මුදල ප්‍රමාණය අඩු කිරීම කිරීමත් දේ දේශීය මුදලකට ලැබෙන විදේශ මුදල ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම.

උදාහරණයක් ලෙස මූල්‍ය අධිකාරිය ඩොලර් එකක් සඳහා ගෙවන රුපියල් ප්‍රමාණය 220 සිට 200 දක්වා අඩු කිරීම.

අව ප්‍රමාණ කිරීමක ප්‍රතිවිපාක ක්ෂය වීමේ ප්‍රතිවිපාක වලට සමාන වේ.

➤ විනිමය අනුපාතය අවප්‍රමාණය කිරීමට හේතු

- ගෙවුම් ශේෂ අර්බුද වලක්වා ගැනීමට.
- අපනයන තරගකාරීත්වයක් ඇති කිරීමට.
- විදේශ විනිමය සංචිත අරක්ෂා කර ගැනීමට.
- සේවා නියුක්ති ප්‍රේෂණ දිරිගැන්වීම.

➤ විනිමය අනුපාතය ක්ෂය වීමක සඵලතාවය තීරණය කරන සාධක

- 1. අපනයන සඳහා විදේශ වෙළෙඳපොළේ දී නමුත් ඉල්ලුමක් පැවතීම.

PED X > 1

- 2. ආනයන සඳහා දේශීය වෙළෙඳපොළේ නමුත් ඉල්ලුමක් පැවතීම.

PED m > 1

3. අපනයන සැපයුම නම් වීම.

$$PES > 1$$

4. මාර්ගල් - ලර්නර් කොන්දේසි ඉටු වීම.

උදාහරණය

$$PEDx + PEDm > 1$$

$$0.6 + 0.8 > 1$$

අපනයන ඉල්ලුම හා ආනයන ඉල්ලුම අනම්‍ය වුවත් එම දෙකෙහි යයි යයිද එකට වඩා වැඩි නම් එය ගෙවුම් ශේෂයට වාසිදායක බලපෑමක් ඇති කරයි.

5. විදේශ උද්ධමනයට වඩා දේශීය උද්ධමනය අඩු වීම.

6. එක් රටක් මුදල් අව ප්‍රමාණය කරන විට අනෙක් රටවල් මුදල් අව ප්‍රමාණය නොකළ යුතුය.

➤ නාමික සඵල විනිමය අනුපාතය

කිසියම් රටක ප්‍රධාන වෙළෙඳ හවුල්කරුවන්ගේ හා තරගකරුවන්ගේ නාමික විනිමය අනුපාතයන් හි බර තබන ලද සාමාන්‍ය අගය නාමික සඵල විනිමය අනුපාතිකය ලෙස හඳුන්වයි.

මෙය ප්‍රධාන ක්‍රම දෙකකට ගණන් කරනු ලබයි.

1) ප්‍රධාන මුදල් වර්ග පහකට පැස මත.

- ඇමරිකා එක්සත් ජනපද ඩොලර්
- ස්ටර්ලිං පවුම්
- යුරෝ
- ජපන් යෙන්
- ඉන්දියානු රුපියල්

2) ප්‍රධාන මුදල් වර්ග 24ක පැස මත.

➤ මූර්ත සඵල විනිමය අනුපාතය

දේශීය ආර්ථිකයේ උද්ධමනයන් ප්‍රධාන වෙළෙඳ තරගකරුවන්ගේ හා හවුල්කරුවන්ගේ උද්ධමනයෙන් ගැලපුණු පසු ලැබෙන නාමික සඵල විනිමය අනුපාතය මූර්ත සඵල විනිමය අනුපාතය ලෙස හැඳින්වේ.

මෙය ප්‍රධාන ක්‍රම දෙකකට ගණනය කරයි.

- I. ප්‍රධාන මුදල් වර්ග පහක පැහැදිලි මත.
- II. ප්‍රධාන මුදල් වර්ග 24ක පැහැදිලි මත.

❖ විදේශ විනිමය අනුපාතය වෙනස් වීමට බලපාන සාධක

1) ජාත්‍යන්තර වෙළඳාම.

- අපනයනය වැඩිවනවිට ඩොලරයේ අගය පහළ යන අතර රුපියලේ අගය ඉහළ යයි.
- ආනයනය වැඩිවනවිට ඩොලරයේ අගය ඉහළ යන අතර රුපියලේ අගය පහළ යයි.

2) ප්‍රාග්ධන සංචලන.

- විදේශ ආයෝජන ලැබීමේදී ඩොලර් ඒ අගය පහළ ගොස් රුපියලේ අගය ඉහළ යයි.
- විදේශ ආයෝජන ගෙවීමේදී ඩොලරයේ අගය ඉහළ ගොස් රුපියලේ අගය පහළ යයි.

3) මිල විචලනය.

- ශ්‍රී ලංකාවේ උද්ධමනය 10%
- ඉන්දියාවේ උද්ධමනය 6%
- මෙහිදී ඉන්දියාවෙන් භාණ්ඩ මිලදී ගන්නා විට ඉන්දියානු රුපියලේ අගය වැඩි වී ඉන්දියානු රුපියලේ මිල ඉහළ යයි එමගින් දේශීය රුපියලේ අගය පහළ යයි.

4) සමපේක්ෂණය.

- ඇමරිකානු එක්සත් ජනපද ඩොලරයක් මිලදී ගැනීම ලාබයි නම් ඇමරිකානු එක්සත් ජනපද ජනපදය ඩොලරයක අගය ඉහළ යන අතර රුපියලේ අගය පහළ යයි.

5) ආර්ථික ශක්තිය.

- ආර්ථික ශක්තිය වැඩිවන විටදී රුපියලේ අගය ඉහළ යනවිට අතර ආර්ථික ශක්තිය අවම වන විට රුපියලේ අගය පහළ යයි.

6) රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති.

- තීරු බදු ප්‍රතිපත්තියේ වැඩි වන විට ප්‍රතිපත්තිය වැඩිවන විටදී භාණ්ඩ ඉල්ලුම පහළ යෑම මෙහිදී මෙහිදී ඇමරිකානු ඩොලරයක අගය පහළ යන අතර රුපියලේ අගය ඉහළ යයි.

7) කොටස් වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු.

- ශ්‍රී ලංකාව තුළ කොටස් වෙළෙඳපොළ ආයෝජනය කිරීම තුළින් ඇමරිකානු ඩොලරයක අගය පහළ යන අතර රුපියලේ මිල ඉහළ යයි.

8) දේශපාලන තත්වය.

- දේශපාලන ස්ථාවර තත්වයක දී රුපියලේ අගය ඉහළ යන අතර ඇමරිකානු ඩොලරයක අගය පහළ යයි.
- දේශපාලන අස්ථාවර තත්වයකදී රුපියලේ අගය පහළ යන අතර ඇමරිකානු ඩොලරයක මිල ඉහළ යයි.

❖ බහු පාර්ශවීය මූල්‍ය ආයතන

බහු පාර්ශවීය මූල්‍ය ආයතන යනු,

ජාත්යන්තර මූල්‍ය සහයෝගීතාව ශක්තිමත් කොට ලෝක වෙළඳාම වර්ධනය කිරීමත් විනිමය අනුපාතිකයන්හි ක්‍රමවත් භාවයක් ඇති කිරීමත් අරමුණු කරගනිමින් ලෝකයේ රටවල් පිහිටුවාගෙන ඇති මූල්‍ය ආයතන

❖ බහු පාර්ශවීය මූල්‍ය ආයතන

- I. අන්තර්ජාතික මූල්‍ය අරමුදල
- II. ලෝක බැංකුව

I. අන්තර්ජාතික මූල්‍ය අරමුදල IMF

- ආරම්භ කළ දිනය - 1945 දෙසැම්බර් 27
- ආරම්භක සාමාජිකයන් සංඛ්‍යාව 29
- වර්තමානය සාමාජිකයන් සංඛ්‍යාව 186

ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය සහයෝගීතාවය, විනිමය අනුපාතිකය ස්ථාවරත්වය සහ විනිමය අනුපාතික ප්‍රබල විධිමත් භාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීමත් ආර්ථික වෘද්ධිය හා සේවා නියුක්ති මට්ටම වර්ධනය කිරීමටත් ගෙවුම්ශේෂ ගැලපීම පහසු කරලීම සඳහා සාමාජික රටවලට තාවකාලික මූල්‍ය ආධාර සැපයීම පහසු කරලීම සඳහා සාමාජික රටවලට තාවකාලික මූල්‍යාධාර සැපයීම සඳහා ආරම්භ කර ඇත.

➤ අරමුණු

1. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය ගැටළුවලදී උපදේශන හා සහයෝගීතාවය ලබාදෙන ස්ථිර ආයතනයක් පිහිටුවීම මගින් මූල්‍ය සහයෝගීතාවය වර්ධනය කිරීම
2. සියලුම සාමාජික රටවල නිෂ්පාදන සම්පත් සංවර්ධනය කිරීමට ඉහළ සේවා නියුක්තිය හා මූර්ත ආදායම පවත්වාගෙන යාමටත් අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාම සමබර වර්ධනයටත් වශය පහසුකම් සැපයීම
3. සංවර්ධන රටවල් අතර විනිමය අනුපාතිකයන් ක්‍රමවත්ව පවත්වාගෙන යමින් විනිමය අනුපාතික යන්ත්‍රී ස්ථාවර භාවයක් ඇති කිරීම
4. සාමාජික රටවල නර්තන ගනුදෙනු සම්බන්ධයෙන් බව පාර්ශවය ගෙවීම් ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කිරීම හා අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාමේ වර්ධනයට බාධා පමුණුවන විදේශ විනිමය සීමාවන් ඉවත් කිරීම
5. ගෙවුම් ශේෂය ගැලපුම ඇතිකර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය අරමුදල් සාමාජික රටවලට නාවකාලිකව ලබා දීම
6. සාමාජික රටවල ගෙවුම් ශේෂ අසමතුලිතතා හා එම අසමතුලිතතා පවතින කාලය අඩු කිරීම

➤ කාර්යයන්

1. ජාතික ආර්ථිකයන් හා ලෝක ආර්ථිකයන් අනතුරුදායක තත්ත්වයන් පත්වන අවස්ථා වල දී නිවැරදි මගට යොමු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය උපදෙස් ලබාදීම
2. බැංකු හා මූල්‍ය කටයුතු වල ගුණාත්මක භාවය ඇති කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නීතිරීති පවත්වාගෙන යාමට උපදෙස් ලබාදීම
3. හදිසි මූල්‍ය අර්බුද වලදී සාමාජික රටවලට නාවකාලික පවතින පහසුකම් ලබාදීම දිගුකාලීන ආර්ථික ගැටලු වලදී මූල්‍ය පහසුකම් ලබා දීම හා ආර්ථික ප්‍රතිසංස්කරණ ඇති කොට විසඳුම් ලබාදීමට අවශ්‍ය පියවර ගැනීම
4. සාමාජික රටවලට තාක්ෂණික සහයෝගීතාවය ලබාදීම හා රජයේ හා මහ බැංකු නිලධාරීන් පුහුණු කිරීම
5. සාමාජික රටවල් වතුර රාජ්‍ය මූල්‍ය විදේශ මූල්‍ය හා ජාතික ගිණුම වැනි අංශ සම්බන්ධ ප්‍රමිති සැකසීම හා ඒ අනුව තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම මගින් අන්‍යෝන්‍ය අවබෝධය හා අධ්‍යාපනය සාමාජික රටවල් අතර බෙදා හැරීම

II. ලෝක බැංකුව

- ආරම්භ කළ දිනය 1947 මාර්තු 1
- ආරම්භ වූ සාමාජික සංඛ්‍යාව 38
- වර්තමාන සාමාජිකයන් සංඛ්‍යාව 186

ලෝක බැංකුවේ ප්‍රධාන ආයතන

- ❖ ප්‍රතිසංස්කරණය හා සංවර්ධනය සඳහා වන අන්තර් ජාතික බැංකුව
- ❖ අන්තර්ජාතික සංවර්ධන සංගමය

➤ අරමුණු

1. සාමාජික රටවල නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා පහසුකම් සැපයීම මගින් එම රටවල ආර්ථික සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම
2. සාමාජික රටවලට ලිහිල් කොන්දේසි මත විදේශ ප්‍රාග්ධනය නොලැබෙන විට විදේශ පෞද්ගලික ආයෝජන දිරිගැන්වීම සඳහා අවශ්‍ය පහසුකම් හා අවස්ථා ඇති කිරීම
3. පෞද්ගලික ආයෝජන වලට අමතරව බැංකුවේ අරමුදල් හා වෙනත් මාර්ග වලින් ලබා ගන්නා අරමුදල් ද භාවිත කරමින් සාමාජික රටවල ඵලදායී නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා දිගුකාලීන ණය සැපයීම
4. සාමාජික රටවල නිෂ්පාදන සම්පත් වර්ධනය කිරීම මගින් බව අන්තර්ජාතික ආයෝජන දිරිගැන්වීම මගින් අන්තර්ජාතික වෙළඳාමේ සම්පර වර්ධනයක් ඇතිකිරීම
5. ලෝකයේ දිළිඳු බව අඩු කිරීම

➤ කාර්යයන්

1. සාමාජික රටවලට මූල්‍ය හා තාක්ෂණික ආධාර සැපයීම
2. සාමාජික රටවලට සහනදායී කොන්දේසි යටතේ ණය ලබා දීම
3. විදේශ ආයෝජන ගෙන්වා ගැනීම සඳහා සාමාජික රටවලට අවශ්‍ය සහයෝගය ලබාදීම
4. සාමාජික රටවල සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ව්‍යාපෘති සැලසුම් කිරීමට අධීක්ෂණය කිරීමට ලෝක බැංකුව විශේෂඥයන්ගේ සහයෝගය ලබා දීම
5. තිරසාර සංවර්ධනය කිරීම සඳහා ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය උසස් කිරීමටත් ආර්ථික ඵලදායීතා ඉහළ නැංවීමටත් පරිසරය ආරක්ෂා කිරීමට රජය හා පෞද්ගලික අංශ සහයෝගිතාවය ගොඩ නැංවීමට කටයුතු කිරීම
6. සාමාජික රටවලට ගෝලීයකරණ ගමන් මගට පිවිසීම සඳහා අවශ්‍ය සහයෝගය ලබා දීම
7. ලෝක වෙළෙඳ පොළේ මුහුණ පෑමට සිදුවන අවාසිදායක තත්ත්වයන් සංවර්ධන ගැනීම සඳහා සාමාජික රටවලට අවශ්‍ය ආධාර සැපයීම
8. ලෝක ප්‍රජාව සමග යහපත් සම්බන්ධතා ගොඩනගා ගැනීම සඳහා සහයෝගය ලබාදීම
9. නව ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සාමාජික රටවලට අවශ්‍ය සහයෝගය ලබා දීම

11. සංවර්ධනයේ විවිධත්වය විග්‍රහ කරමින් තිරසර සංවර්ධනයට දායක වීමේ ඇල්ම ප්‍රදර්ශනය කරයි

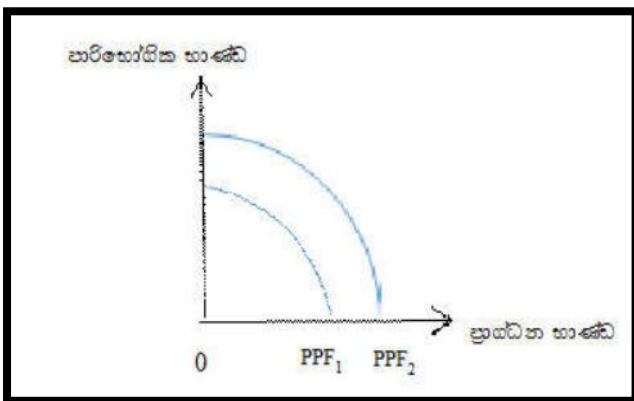
❖ ආර්ථික වෘද්ධිය Economic Growth

ආර්ථික වෘද්ධිය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ මූලික දළ දේශීය නිෂ්පාදනය අඛණ්ඩව වැඩි වීමයි. න්‍යායාත්මක ප්‍රවේශයන් ඔස්සේ නිර්වචනය කරන විට ආර්ථික වෘද්ධිය, ආර්ථික භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදන දාර්තාවය හෙවත් විභව නිමවුම ප්‍රසාරණය වීමයි.

ආර්ථික වෘද්ධිය පෙන්නුම් කල හැකි ආකාර දෙකකි.

- නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය ඇසුරින්
- සමාහාර ඉල්ලුම් හා සැපයුම් වක්‍ර ඇසුරින්

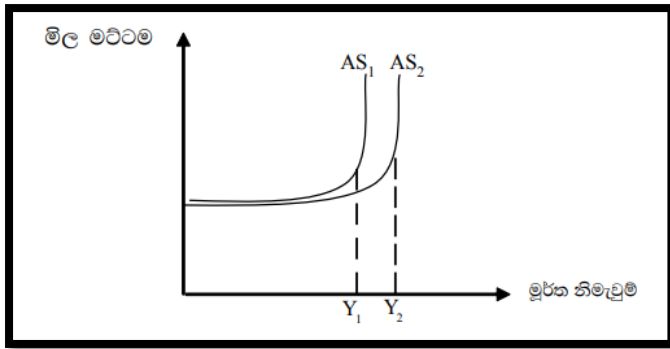
❖ නිෂ්පාදන හැකියා මායිම් වක්‍රය ඇසුරින්

ඉහත රූප සටහනේ PPF1 සිට PPF2 දක්වා විතැන් වීම මගින් ආර්ථික වෘද්ධි ක්‍රියාවලිය නිරූපණය කර ඇත.

❖ සමාහාර ඉල්ලුම් හා සැපයුම් වක්‍ර ඇසුරින්

ඉහත රූප සටහනට අනුව ආර්ථිකයේ දිගු කාලීන සමානාර සැපයුම් වක්‍රය AS1 සිට AS2 දක්වා දකුණට විතැන් වීම මගින් ආර්ථිකයේ විභව නිමවුම් මට්ටමේ වැඩි වීම නිරූපණය කළ හැකිය. විභව නිමවුම් මට්ටම වැඩි වීමෙන් පෙන්නුම් කරනුයේ ආර්ථික වෘද්ධියයි.

ආර්ථික වෘද්ධිය මැනීම.

ආර්ථික වෘද්ධිය මනිනු ලබන්නේ ආර්ථික වෘද්ධි අනුපාතිකය මගිනි.

$$\text{ආර්ථික වෘද්ධිය} = \frac{\text{අදාළ වර්ෂයේ මූලික දූල දේශීය නිෂ්පාදනය} - \text{පෙර වර්ෂයේ මූලික දූල දේශීය නිෂ්පාදනය}}{\text{පෙර වර්ෂයේ මූලික දූල දේශීය නිෂ්පාදනය}}$$

ආර්ථික වෘද්ධිය තීරණය කෙරෙන සාදක

- සම්පත් සම්භාරය
- භෞතික ප්‍රාග්ධනය
- මානව ප්‍රාග්ධනය
- ස්වාභාවික ප්‍රාග්ධනය
- සමාජ ප්‍රාග්ධනය
- ඵලදායීතාවය
- ආර්ථික ස්ථායීතාවය

ආර්ථික වෘද්ධියේ වැදගත්කම

- ඉහල ජීවන මට්ටමක් අත්පත් කර ගැනීමට හැකිවීම.
- සේවා නියුක්තිය ඉහල යාම.
- සාර්ථක රාජ්‍ය මූල්‍ය කලමනාකරණයක් පවත්වාගත හැකි වීම.
- ආයෝජන ශක්තිමත් වීම.
- විශ්වාසනීයත්වය වර්දනය වීම නිසා ව්‍යාපාරිකයින්ගේ ලාභ වැඩිවීම.

ආර්ථික වෘද්ධියේ පිරිවැය

- පාරිසරික ගැටලු ඇතිවීම.
- ආර්ථිකයේ උද්දමනකාරී තත්ත්වයන් පහ නැතිවීම.
- ආදායම් විෂමතා හට ගැනීම.
- වර්තමාන පරිභෝජනය පහල යාම.
- ජනතාවගේ ශුභසාදනය වර්ධනය වන ක්ෂේත්‍ර තුළ ආදායම ආයෝජනය නොවුනහොත් ජීවන තත්ත්වයට බලපෑම් ඇතිවීම.

ආර්ථික වෘද්ධිය ජයගත් රටවල පොදු ලක්ෂණ

- ගෝලීය ආර්ථිකයේ පූර්ණ ලෙස වාසි ලබා ගැනීම.
- සාර්ව ආර්ථිකයෙහි ස්නායුතාවය පවත්වා ගැනීම.
- ඉහල ඉතුරුම් හා ආයෝජන මට්ටමක් පවත්වා ගැනීම.
- සම්පත් බෙදාහැරීම වෙලඳපොල බලවේග මගින් සිදු කිරීම.

❖ ආර්ථික සංවර්ධනය Economic Development

සංවර්ධනය බහුමාන ක්‍රියාවලියකි. මිනිස් ජීවිතයේ ආර්ථික, දේශපාලනික, සමාජයීය හා සංස්කෘතික වශයෙන් සියලුම පැතිකඩවල ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක වැඩි දියුණු වීමක් සංවර්ධනය යන්නෙන් අදහස් වේ. මිනිසාගේ ජීවන තත්ත්වය අයහපත් තත්ත්වයක සිට යහපත් තත්ත්වයක් දක්වා වර්ධනය වීම ආර්ථික සංවර්ධනයයි.

ආර්ථික වෘද්ධිය ප්‍රමාණාත්මක පැතිකඩක් පමණක් වන අතර ආර්ථික සංවර්ධනයේ දී ප්‍රමාණාත්මක පැතිකඩට අමතරව ගුණාත්මක ලක්ෂණ ද ඇතුළත් ය.

ආර්ථික සංවර්ධන ක්‍රියාවලියේ දී ආර්ථික වෘද්ධියත් සමගම ආර්ථික වෘද්ධියේ ඇතිවන ගුණාත්මක ලක්ෂණ

- කාර්මිකරණය වේගවත් වීම.
- නිෂ්පාදන සම්පයන් වල ඒලදායකත්වය ඉහල යාම.
- නිෂ්පාදන ශිල්ප ක්‍රම හා තාක්ෂණය උසස් වීම.
- නවීකරණය වීම.
- දැඩි බව, විටැකියාව අඩු වීම හා ආදායම් විෂමතා නැති වීම.

ආර්ථික වෘද්ධිය හා සංවර්ධනය අතර වෙනස්කම්

- ❖ ආර්ථික වෘද්ධිය මගින් ආර්ථිකය සතු නිෂ්පාදන දාර්තාවය ප්‍රසාරණය වීමක් පෙන්නුම් කරන අතර සංවර්ධනය මගින් ආර්ථිකයක වෙසෙන මිනිසුන්ගේ ජීවන තත්ත්වයේ යහපත් වර්ධනයක් පෙන්නුම් කරයි.
- ❖ ආර්ථිකයේ භාණ්ඩ හා සේවා පරිමාවේ හෝ ආදායමේ හෝ හටගෙන ඇති ප්‍රමාණාත්මක වැඩිවීම ආර්ථික වර්ධනය මගින් දක්වන අතර එම ආර්ථික වර්ධනයත් සමග මිනිස් ජීවිතවල සිදුවන ගුණාත්මක වර්ධනය සංවර්ධනය මගින් දක්වයි.
- ❖ ආර්ථික වර්ධනය මගින් පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ රටක ප්‍රමාණාත්මක පැතිකඩ පමණි. සංවර්ධනය මගින් ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක පැතිකඩ යන දෙකම පිළිබිඹු කෙරේ.
- ❖ රටක ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම, මූර්ත දළ ජාතික නිෂ්පාදිතය ආදිය යොදා ගනිමින් රටක ආර්ථික වෘද්ධිය මිනුම් කල හැක.

❖ මානව සංවර්ධනය

මානව සංවර්ධනය යනු මිනිසුන්ට තමන්ගේ මානව හැකියාවන් සම්පූර්ණයෙන්ම පුළුල් කර ගැනීමට මෙන් ම එකී හැකියාවන් ආර්ථික, සමාජ, සංස්කෘතික හා දේශපාලන යන ක්ෂේත්‍රයන්හි උපරිම වශයෙන් භාවිතා කිරීමට ඇති හැකියාව ලබා දීම සහ අනාගත පරම්පරාවට ද එම අයිතිය තහවුරු කිරීමයි.

මානව සංවර්ධනය විවිධ පැතිකඩ සහිත විවෘත සංකල්පයකි. එම පැතිකඩයන්ට අයත්වන අංශ පහත පරිදි වේ.

- ආදායම
- අධ්‍යාපනය
- සෞඛ්‍ය තත්ත්වය
- සවිබල ගැන්වීම
- දේශපාලන ස්වාධීන බව
- යහපත් සමාජ සම්බන්ධතා

❖ තිරසාර සංවර්ධනය

අනාගත පරම්පරාවලට තම අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට ඇති හැකියාවට හානියක් නොවන ලෙස වර්තමාන පරම්පරාව තම අවශ්‍යතා සපුරා ගැනෙන සංවර්ධනය තිරසාර සංවර්ධනයයි.

තිරසාර සංවර්ධනයේ පැතිකඩ තුනකි.

1. ආර්ථික පැතිකඩ

- පාරිසරික පැතිකඩ
- කායික ශක්තිය
- ස්ථායීතාවය

2. සමාජීය පැතිකඩ

- සාධාරණත්වය
- සහභාගීත්වය
- සවිබල ගැන්වීම
- සමාජ සංවලතාව
- සමාජ සහජීවනය
- සංස්කෘතික අනන්‍යතාවය

3. පාරිසරික පැතිකඩ

- මිනිසුන්ට හිතකර සනීපාරක්ෂක පරිසරය
- ප්‍රතිජවාපනය කළ හැකි සම්පත් කායිකමව උපයෝජනය කිරීම
- ප්‍රතිජවාපනය කළ නොහැකි සම්පත් සුරැකීම

❖ සංවර්ධනය මිනුම් කිරීමේ දර්ශක

සංවර්ධනය මිනුම් කිරීම සඳහා යොදා ගන්නා දර්ශක ප්‍රධාන කොටස් දෙකකට බෙදේ.

1. ආර්ථික දර්ශක
2. සංයුක්ත දර්ශක

සංවර්ධනය මැනීම සඳහා යොදා ගන්නා ආර්ථික දර්ශක පහත දැක්වේ.

- දේශීය හා දළ ජාතික ආදායම වර්ධනය
- දේශීය නිෂ්පාදනයේ සංයුතිය
- දේශීය නිෂ්පාදනයේ ආංශික වර්ධනය
- ඉතිරිකිරීම්
- ආයෝජන
- උද්ධමනය

මෙම ආර්ථික දර්ශක වලින් ආර්ථිකයේ විවිධ අංශ වල සංවර්ධන මට්ටම් මැන බැලේ. එම නිසා ඒවා ආංශික මිනුම් ය.

ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම

ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම යනු දේශීය හෝ ජාතික ආදායමේ වටිනාකම ජනගහනයට ජනගහණයට සාපේක්ෂ ගණනය කළ විට එක් පුද්ගලයකුට ලැබෙන ආදායමයි. එය මූර්ත වශයෙන් මෙන්ම මූල්‍ය වශයෙන් ද ගණනය කළ හැකිය.

ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම ගණනය කරනුයේ පහත සඳහන් අයුරින් .

ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම - දළ දේශීය ජාතික ආදායම / මධ්‍ය වාර්ෂික ජනගහනය.

සංවර්ධනය මිනුම් කිරීමේ ආර්ථික දර්ශක වල වැදගත්කම

- සංවර්ධනය මැනීම සඳහා ප්‍රති ශේෂ අදාල යොදා ගන්නා විට වඩාත් යෝග්‍ය මිනුම වන්නේ ප්‍රතිශීර්ෂ මූලික දළ දේශීය නිෂ්පාදනය යි. මෙමගින් සැබෑ වශයෙන් භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණය වෙනස්වීම හඳුනාගත හැකිය .
- වර්ෂය තුළ සිදු වන මුළු නිෂ්පාදනයෙන් ජනතාවට වර්තමාන හා අනාගත පාරිභෝජනය සඳහා ලැබෙන ප්‍රමාණය හඳුනා ගැනීමට ඉඩ සැලසේ .
- රටවල් අතර දියුණුව සැසඳීමේ දර්ශකයක් ලෙස වැදගත් වේ.

සංවර්ධනය මිනුම් කිරීමේ ආර්ථික දර්ශක වල පහත සඳහන් අඩුපාඩු

ඉහත සඳහන් ආංශික දර්ශක සියල්ලම ගණනය කරනු ලබන්නේ ජාතික ආදායම් ගිණුම් දර්ශක පදනම් කරගෙනයි එසේ වුවත් ජාතික ආදායම් ගිණුම් දත්ත වල පවත්නා දුර්වලතා සහ ඒවා සකස් කිරීමේ දී පත් දීපත් පැහැනගින ගැටළු සැලකිල්ලට ගත් විට සංවර්ධනය ආර්ථික පැතිකඩ මෙම දර්ශක මගින් නිවැරදිව මැනේ ද යන්න ගැටලුවකි.

ජාතික ආදායම් දත්ත යොදා ගැනීමේදී පැහ නැගෙන උග්‍රතා.

1. ද්විගතන දෝෂ ඇති වීම
2. භාණ්ඩ වල ගුණාත්මක තත්වයේ හටගන්නා වෙනස්කම් පෙන්නුම් නොකිරීම.
3. වෙළෙඳපොළ ගනුදෙනු වලට පාත්‍ර නොවන ඵලදායී ආර්ථික කටයුතු වලට එකතු කළ අගයන් වාර්ථා නොවීම.
4. සුභසාධනයට අහිතකර අවගුණ භාණ්ඩ නිෂ්පාදන දත්ත ඇතුලත් වීම .
5. නිෂ්පාදනය නිසා හට ගන්නා ස්වභාවික සම්පත් ක්ෂය වීම් හා පරිසරයට සිදුවන හානි සැලකිල්ලට නොගැනීම .
6. ආදායම් බෙදී යන ආකාරය පිළිබිඹු නොවීම.
7. විදේශ ණය ගැති භාවය සහ විදේශ සම්පත් ක්ෂය වීම් ජාතික ගිණුම් තුළින් පිළිබිඹු නොවීම.
8. ආර්ථිකයේ ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් පෙන්නුම් නොකිරීම.
9. භෞතික සුභසාධනයට අදාල භාණ්ඩ හා සේවා නිෂ්පාදනය පමණක් ජාතික ගිණුම් තුලට ඇතුලත් කිරීම.
10. රටවල් අතර සංවර්ධන මට්ටම් සැසඳීමේදී ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම නාමික විනිමය අනුපාතික යොදා යොදාගනිමින් ඇමෙරිකානු ඩොලර් ඒකක වලින් ප්‍රකාශ කිරීම.

ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම පදනමක් ලෙස යොදාගෙන ලෝක බැංකුව ලෝකයේ රටවල් පහත සඳහන් අයුරින් වර්ගීකරණය කරයි.

1. අඩු ආදායම් රටවල් (ඩොලර් (975) හෝ ඊට අඩු)
2. පහල මැද ආදායම් රටවල් (ඩොලර් (977 -) (3855)
3. ඉහළ මැද ආදායම් රටවල් (ඩොලර් 975-11905)
4. ඉහල ආදායම් රටවල් (ඩොලර් එකොළොස් දහස් 11906 හෝ ඊට වැඩි)

සංවර්ධනය මැනීම සඳහා යොදා දාගන්නේ සංයුක්ත දර්ශක පහත දැක්වේ.

1. මානව සංවර්ධන දර්ශකය
2. සන්නිෂ්ට දර්ශකය

ලෝකයේ විවිධ රටවල සමාජ ආර්ථික සංවර්ධනය පරීක්ෂාකර බැලීම සඳහා වඩා පරිපූර්ණ හා විශ්ලේෂණාත්මක මිනුමක් වශයෙන් 1990 වර්ෂයේදී එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන වැඩසටහන UNDP මගින් මානව සංවර්ධන දර්ශකය හඳුන්වා දී ඇත.

මෙම දර්ශකය මගින් රටක ආර්ථිකයේ පුළුල් පැතිකඩක් ආවරණය කරන අතර වසරෙන් වසර යාචන්කාලීන කරමින් පවත්වාගෙන යයි .

මානව සංවර්ධනය මැනීම සඳහා නිර්ණායක විශාල සංඛ්‍යාවක් භාවිතා කළ හැකි වුවත් සංවර්ධනයේ ප්‍රධාන අරමුණ තුනක් වන සෞඛ්‍ය දැනුම හා ජීවන මට්ටම අදාළ සංරචක තුනක් යොදා ගනිමින් මෙම දර්ශකය සකස් කර ඇත .

මානව සංවර්ධන දර්ශකයට ඇතුළත් කර ඇති ප්‍රධාන සංරචක තුන පහත දැක්වේ .

1. උපතේදී ආයු අපේක්ෂාව (සෞඛ්‍යය)
2. පාසල් අධ්‍යාපනය ලැබූ අතර සංඛ්‍යාවේ මධ්‍යන අගය

පාසල් අධ්‍යාපනයට යොමුවන දුරුවකු අධ්‍යාපනය ඉහත වෙනැයි අපේක්ෂිත වසර සංඛ්‍යාව

3. කුස ශක්ති සාම්‍ය ප්‍රතිශීර්ෂ දළ ජාතික ආදායම

තේ ශක්ති සාම්‍ය ප්‍රතිශීර්ෂ දළ ජාතික ආදායම සමානයි රටක නිපදවන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය *ඒ ඒ භාණ්ඩය ඩොලර් මිල බෙදීම ජනගහණ ප්‍රමාණය

මානව සංවර්ධන දර්ශකයේ අගය පදනම් කරගනිමින් ලෝකයේ රටවල් මානව සංවර්ධන මට්ටම් හතරක් යටතේ වර්ග කරයි

4. ඉතා ඉහළ මානව සංවර්ධනයක් සහිත රටවල්
5. ඉහළ මානව සංවර්ධනයක් සහිත රටවල්
6. මධ්‍යම මානව සංවර්ධනයක් සහිත රටවල්

7. අඩු මානව සංවර්ධනයක් සහිත රටවල්

මෙම වර්ගීකරණය කර ඇත්තේ මානව සංවර්ධන දර්ශකයේ නිරපේක්ෂ දර්ශක අගයන් මත නොව රටවල් සියල්ල එක ගෙන ඒවායේ සාපේක්ෂ තත්ත්වය සැලකිල්ලට ගනිමිනි .

සංවර්ධන මිනුමක් ලෙස මානව සංවර්ධන දර්ශකයේ ප්‍රබලතා

- ගෝලීය වශයෙන් කරන සිසුන් දැන් වල දී සංවර්ධනය මහින් වඩාත් තොරතුරු සහිත නිර්ණායකයක් වශයෙන් මානව සංවර්ධන දර්ශකය වැදගත් වේ.
- සංවර්ධනයට අයත් දෑ කවරේද සංවර්ධන ක්‍රියාවලියේ දී සාර්ථක වී ඇති රටවල් කවරේද යන්න පිළිබඳව දැනුම හා අවබෝධය පුළුල් කර ගනිම සඳහා නිර්මාණය කර ඇති ඉතා ප්‍රයෝජනවත් මිනුමක් ලෙස මානව සංවර්ධන දර්ශකය වැදගත් වේ .
- සංවර්ධනය යනු මිනිසාට තේරීම් කිරීමට ඇති නිදහස පුළුල් කරන ක්‍රියාවලියක් බැවින් ඒ නිර්ණය වන්නේ හුදෙක් ආදායම් මට්ටම මත පමණක් නොව ආයු අපේක්ෂණය සාක්ෂරතාව අධ්‍යාපනය සෞඛ්‍ය වැනි සමාජයේ සාධක මගිනි .මානව සංවර්ධන දර්ශකය මේවා සැලකිල්ලට ගෙන ඇත.
- සංවර්ධනය මැනීමේ දී යොදා ගන්නා ප්‍රතිශීර්ෂ ආදායම වැනි පටු මිනුම් වලින් හටගන්නා සීමාකම් මානව සංවර්ධන දර්ශකයෙන් පහව යයි.
- මෙම දර්ශකය පදනම් කරගනිමින් කරගනිමින් ලෝකයේ රටවල් සංවර්ධන මට්ටම් අනුව වර්ග කළ හැකිය.

සංවර්ධන මිනුමක් වශයෙන් මානව සංවර්ධන දර්ශකයේ දුබලතා

- මානව සංවර්ධන දර්ශක සමාහාර මිනුමක් වන බැවින් රටවල් අන්‍යන්තරය දැකිය හැකි සංවර්ධන විෂමතාවයන් හඳුනාගත නොහැකිය.
- ගුණාත්මක වෙනස්කම් මෙම දර්ශකයන් සැලකිල්ලට නොගනී.
- සංවර්ධනය කෙරෙහි බලපාන පාරිසරික පැතිකඩ මෙම දර්ශකය තුල අන්තර්ගත නොවේ.
- දර්ශකයට අදාල ප්‍රධාන පැතිකඩ සඳහා සමාන බර තැබීමක් කර ඇත .

ලෝකයේ රටවල සමාජ ආර්ථික සංස්කෘතික දේශපාලන හා පරිසරික සියලු අංශවල සංවර්ධනය මත බැලීම සඳහා (2008) වර්ෂයේදී සංචාලන දර්ශකය හඳුන්වා දී ඇත .

සංචාලන දර්ශකය ට ඇතුළත් දර්ශකයට ඇතුළත් සංරචක පහත දැක්වේ .

- යහපාලනය
- පරිසරය
- සංස්කෘතිය
- මානසික සතුට
- කාල කළමනාකරණය
- අධ්‍යාපනය
- සෞඛ්‍ය
- ජීව තත්වය
- සමාජ සම්බන්ධතා

❖ ආදායම් විෂමතාවය (Income Inequality)

ආදායම් ව්‍යාප්ති විෂමතාවය යනු කිසියම් රටක ආදායම් බෙදී ගොස් තිබෙන ආකාරය පවතින විෂමතාවයයි .කිසියම් රටක ආදායම් ව්‍යාප්තිය දෙස ප්‍රවේශ දෙකක් ඔස්සේ බැලිය හැකිය .එනම්,

1. කාර්යාත්මක ආදායම් ව්‍යාප්තිය
2. පුද්ගල ආදායම් ආදායම් ව්‍යාප්තිය

- කාර්යාත්මක ආදායම් ව්‍යාප්තිය යනු රටක ආදායම් බිහි කරන මූලාශ්‍ර අනුව ආදායම් බෙදී යන ආකාරය විමසා බැලීමයි.
- මෙහිදී භූමිය ශ්‍රමය විවසායකත්වය යන විවිධ නිෂ්පාදන සම්පත් මූලාශ්‍ර නිසා බිහිවන බදු කුලී බදුකුලී වැටුප් පොලී ලාභ යන ප්‍රධාන අදායම් කාණ්ඩ වල සාපේක්ෂ විශාලත්වය විමසා බැලේ.
- පුද්ගල ආදායම් ව්‍යාප්තිය යනු ආදායම් උපයන මාර්ගය කුමක් වුවත් එම මූලාශ්‍ර ඔස්සේ පුද්ගලයකු නිශ්චිත කාලයක් තුළ උපයනු ලබන මුළු ආදායම් ප්‍රමාණය අනුව පුද්ගලයන් පෙළ ගැස්වීමයි.
- මෙහිදී පුද්ගලයා උපයන මුළු ආදායම් ප්‍රමාණය අනුව විවිධ ආදායම් පන්තිවලට ඔවුන් අනුයුක්ත කරන අතර එමගින් විවිධ ශීන් විවිධ ආදායම් පන්ති වලට ඇතුලත් වන පුද්ගල සංඛ්‍යාවක් මුළු ආදායමෙන් ඒ ඒ ආදායම් පන්තියට හිමිවන ප්‍රතිෂතත් ගණනය කළ හැකිය .

ආර්ථිකය සියලුම ආදායම් උපයන්නන් ගේ ආදායම් පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීම අපහසු බැවින් සියලුගැනීම පහසු බැවින් සියලු දෙනාම නියෝජනය වන පරිදි තෝරාගත් නියැදියක් ඇසුරෙන් පවත්වනු ලබන සමීක්ෂණයක් මගින් ජන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව හා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වරින්වර පුද්ගල ආදායම් ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ තොරතුරු රැස් කරනු ලබයි .

පුද්ගල ආදායම් ආදායම් ව්‍යාප්තිය විග්‍රහ කළ හැකි ප්‍රවේශ දෙකකි.

1. නිරපේක්ෂ අදායම් ව්‍යාප්තිය
2. සාපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය

- නිරපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය යනු ආර්ථිකය තුළ සිටින විවිධ පුද්ගලයන්ගේ නිරපේක්ෂ ආදායම් මට්ටම් එකිනෙක සංසන්දනය කිරීමයි.
- විවිධ ආදායම් පන්ති යටතේ පුද්ගලයන් පෙළගස්වා ඒ ඒ ආදායම් පන්තිය තුළ සිටින පුද්ගලයන් සංඛ්‍යාවක් සංඛ්‍යාවන් පුද්ගලයන් සංඛ්‍යාවේ ප්‍රතිශතය මෙහිදී ගණනය කළ හැකිය .
- ආර්ථිකයේ දිළිඳු පුද්ගලයන් හඳුනා ගැනීම සඳහා නිරපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ දත්ත ප්‍රයෝජනවත් වේ .
- සාපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය යනු ආදායම් මට්ටම අනුව පෙළ ගස්වන ලද පුද්ගල ආදායම් මුළු ආදායමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දැක්වීමයි .
- සෑම පුද්ගලයකුගේම හෝ කුටුම්භයක ම හෝ මුළු ආදායම ආරෝහණ හා අවරෝහණ ක්‍රමයට සකස් කොට ආදායම්ලාභීන් කණ්ඩායම් වශයෙන් පෙළගැස්වීම සාපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය ගණනය කරනු ලබයි .
- එලෙස ගණනය කරන ලද අඩු ආදායම් ලබන කණ්ඩායමට හිමි වන ආදායම මුළු ආදායම ආදායමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙසත් ඉහළ ආදායම් ලබන කණ්ඩායමට හිමි වන ආදායම මුළු ආදායම ප්‍රතිශතයක් ලෙස ගණනය කොට සංසන්දනය කරයි.
- ආර්ථික හා සමාජ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කිරීමේ දී සාපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ දත්ත වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වේ.

නිරපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය හා සාපේක්ෂ ආදායම් ව්‍යාප්තිය ඉදිරිපත් කරන ආකාරය පහත දැක්වේ.
 ආදායම් විෂමතාව මැනීම සඳහා පහත සඳහන් ක්‍රම භාවිතා කරයි.

- I. ලෝරන්ස් වක්‍රය
- II. ගිනි සංගුණකය
- III. පංචමක අපකිරණ අනුපාතිකය

ලෝරන්ස් වක්‍රය මගින් පෙන්වන්නේ කිසියම් ආදායම් ව්‍යාප්තියක සමුච්චිත ප්‍රතිෂත අගයන් ප්‍රස්ථාරික නිරූපණය කිරීමයි .

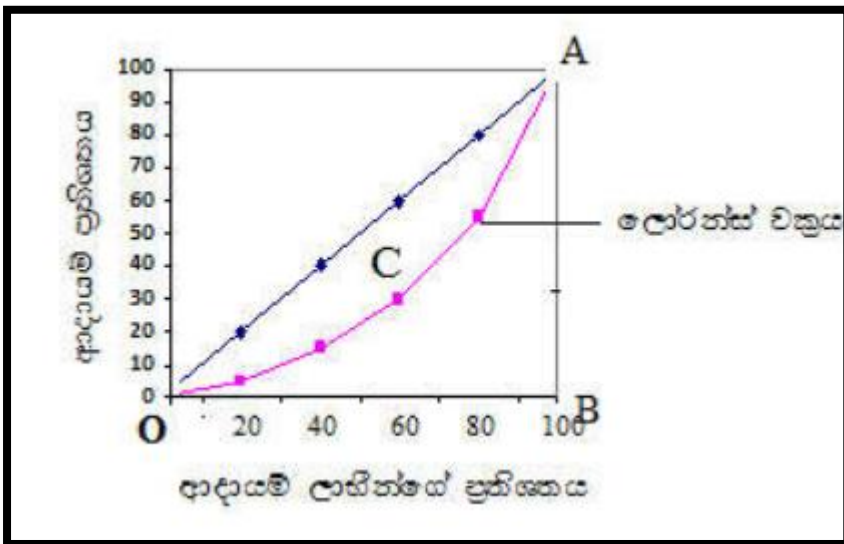
ව්‍යාප්ති විෂමතාවයන් හඳුනා ගැනීමට ඉතා ප්‍රයෝජනවත් වන ලෝරන්ස් වක්‍රය (1905) දී ඇමරිකානු ජාතික ආර්ථික විද්‍යාඥයකු වූ මැක්ස් ලෝරන්ස් විසින් හඳුන්වා දෙන ලදී.

කල්පිත දත්ත යොදා ගනිමින් පහත සඳහන් පරිදි ලෝරන්ස් වක්‍රය නිර්මාණය කළ හැකිය.

පුද්ගලයන්	ආදායම රුපියල්	මුළු එකතුවේ අනුපාතයක් ලෙස		සමුච්චිත අගය		සමුච්චිත අගය ප්‍රතිශතයක් ලෙස	
		පුද්ගලයන්	ආදායම	පුද්ගලයන්	ආදායම	පුද්ගලයන්	ආදායම
1	5	0.2	0.05	0.2	0.05	20	5
1	10	0.2	0.10	0.4	0.15	40	15
1	15	0.2	0.15	0.6	0.30	60	30
1	25	0.2	0.25	0.8	0.55	80	55
1	45	0.2	0.45	1.0	1.00	100	100

වගුවේ අවසාන තීරු දෙකෙහි දැක්වෙන දත්ත නිරස් හා සිරස් අක්ෂවල නිරූපණය කරමින් ලෝරන්ස් වක්‍රය පහත පරිදි නිර්මාණය කළ හැකිය.

ලෝරන්ස් වක්‍රය සම ව්‍යාප්ති රේඛාවෙන් අතර වන විට ආදායම් අසමානතාවය වැඩි වන අතර ලෝරන්ස් වක්‍රය සම ව්‍යාප්ති රේඛාවට ආසන්න වන විට ආදායම් අසමානතාව අඩුවේ අඩුවේ ආදායම් විෂමතාවයක් නොමැතිනම් ලෝරන්ස් වක්‍රය සම ආදායම් ව්‍යාප්ති රේඛාව මත පතිත වේ.

කිසියම් ආදායම් ව්‍යාප්තියක පවතින විෂමතාව සංඛ්‍යාවක් මගින් දැක්වීම ගිනි සංගුණකය යි.

1912 දී ඉතාලි ජාතික සංඛ්‍යා විද්‍යාඥයකු වූ කොරෝඩෝ ගිනි විසින් හඳුන්වා දී ඇති ගිනි සංගුණකය ගණනය කරන ආකාරය ලෝරන්ස් වක්‍රය මගින් පරීක්ෂාකර පරීක්ෂා කර බැලිය හැකිය.

ඉහත රූප සටහන හි සමාදාන ව්‍යාප්ත රේඛාව ඔබේ රේඛාවෙන් දැක්වෙන අතර එම ලක්ෂය සම්බන්ධ කරමින් ලෝරන්ස් වක්‍ර නිර්මාණය කර ඇත .ලෝරන්ස් වක්‍රය මගින් සත්‍ය ආදායම් ව්‍යාප්ති රේඛාව පෙන්වුම් කරයි .

ගිණි සංගුණකය ගණනය කරනුයේ සම ආදායම් ව්‍යාප්ති රේඛාව සහ ලෝරන්ස් වක්‍රය අතර ඇති ප්‍රදේශයේ C වර්ගඵලය AOB කෝණයේ වර්ගඵලයක් අතර අනුපාතයක් වශයෙනි .

ගිණි සංගුණකය ගණනය කරන ආකාරය පහත දැක්වේ.

ගිණි සංගුණකය = C කොටසේ වර්ගඵලය / AOB ත්‍රිකෝණයේ වර්ගඵලය

- ❖ ලෝරන්ස් වක්‍රය AOB ත්‍රිකෝණය මත වැටුණහොත් ආදායම් විෂමතාවය උපරිම වේ ගිණි සංගුණකය එකට සමානයි.
- ❖ ඒ අනුව ගිණි සංගුණකය ශුන්‍ය වන විට ආදායම් විෂමතාවය අඩු වන අතර ගිණි සංගුණකය එකට සමාන විට ආදායම් විෂමතාව උපරිම වේ .
- ❖ ආදායම් ව්‍යාප්තියේ විෂමතාවය මැනීම සඳහා මිනුමක් ලෙස පංචමක අපකිරණ අනුපාතිකය භාවිතා කරයි .
- ❖ ශ්‍රී ලංකාවේ ජන හා සංඛ්‍යාලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පංචමක අපකිරණ අනුපාතිකය ගණනය කරනු ලැබේ.
- ❖ මෙහිදී පහළ ආදායමේ සිට ඉහළ අදායම දක්වා ආදායම ලබන ආකාරය අනුව ආදායම්ලාභීන් ආදායම් පන්තිය පහකට වර්ග කරනු ලැබේ .මෙම ආදායම් පන්ති ආදායම් පන්තීමක ලෙස හැඳින්වේ හැඳින් වේ එම ආදායම් පන්ති පහත පරිදි ඉදිරිපත් කළ හැකිය.
 - පහළ ආදායම් ලබන පන්තිය
 - පහළ මැදි ආදායම් ලබන පන්තිය
 - මැදි ආදායම් ලබන පන්තිය
 - නැති ඉහළ ආදායම් ලබන පන්තිය
 - ඉහළ ආදායම් ලබන පන්තිය .

මුළු සාමාන්‍ය මාසික අදායම මගින් ආදායම් පන්තිවලට හිමි සාමාන්‍ය මාසික ආදායම ගණනය කරනු ලැබේ.

පහත දැක්වෙන සූත්‍රය භාවිතා කරමින් පංචමක අපකිරණ අනුපාතය ගණනය කළ හැකිය.

ඉහළ ආදායමක් ලබන පන්තියට හිමි සාමාන්‍ය මාසික ආදායම

පංචමක අපකිරණ අනුපාතිකය = $\frac{\text{ඉහළ ආදායමක් ලබන පන්තියට හිමි සාමාන්‍ය මාසික ආදායම}}{\text{පහළ ආදායම ලබන පන්තියට හිමි සාමාන්‍ය මාසික ආදායම}}$

නිදසුන

පහත පරිදි පංචමක අපකිරණ අනුපාතය ගණනය කළ හැකිය.

ඉහළ ආදායම ලබන පන්තියට හිමි සාමාන්‍ය මාසික ආදායම = 98575

පහර ආදායම ලබන පන්තියට හිමි සාමාන්‍ය මාසික ආදායම = 8211

පංචමක අපකිරණ අනුපාතිකය = $98575 \div 8211$

පංචමක අපකිරණ අනුපාතිකයේ අගය 2 යන්නෙන් අදහස් වෙන්නේ පහළ ආදායම් ලබන පන්තියේ සාමාන්‍ය අවදානමෙන් දොළොස් ගුණයක සාමාන්‍ය ආදායමක් ඉහළ ආදායම් ලබන පන්තියට හිමි බවයි.

❖ දුර්දතා සංකල්පය (Poverty)

දුර්දතාවය යනු යම් පුද්ගලයෙකුට හෝ පුද්ගල සමූහයකට හෝ යහපත් පැවැත්මක් සඳහා අවශ්‍ය වන සාධාරණ හේතු සහිතව හඳුනා ගත් අවම ශුභසාධන තත්ත්වයන්ට එනම් කිසියම් පරිභෝජන හෝ ආදායම් මට්ටමකට හෝ නිවාස, සෞඛ්‍ය හා අධ්‍යාපන පහසුකම් සහ මානුෂික අවශ්‍යතා හා පවත්නා සමාජ ආර්ථික තත්වයන් මත හඳුනා ගත් රැකියා දේපල සහ වෙනත් අයිතිවාසිකම් තුක්ති විදීමේ අවම මට්ටමකට ළඟා වීමට නොහැකි වීම යි.

ලෝක බැංකුවේ සංවර්ධන වාර්තාවට අනුව දුර්දතාවය යනු “සුබියභාවයේ විනිතභාවය” ලෙස නිර්වචනය කොට ඇත.

රොබට් ඩේවිස්ට්ට අනුව දුර්දතාවයේ ප්‍රධාන පැතිකඩවල් 5 ක් ඇත. එම දුර්දතාවයේ පැතිකඩයන් 05 පරිදි වේ.

- 1) ආදායම් දුර්දතාවය (Income & Poverty)
- 2) කායික දුබලතාව (Physical & weakness)
- 3) පීඩනයන්ට ගොදුරුවීමේ හැඹුරුතාවය (Vulnerability)
- 4) බල රහිතභාවය (Powerlessness)
- 5) නුදකලා වීම (Isolation)

ආදායම් දර්ශනාවය

- අවම පිටත තත්වයක් උදෙසා අවශ්‍ය කරන පාරිභෝජන මට්ටම පවත්වා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් ආදායමක් නොලැබීම.

කායික දුබලතාව

- අයහපත් සෞඛ්‍ය තත්වයක් හෝ මන්දපෝෂණය වැනි රෝග නිසා පුද්ගලයන්ගේ වැඩ කිරීමේ සහ ආදායම් ඉපයීමේ හැකියාව දුර්වල වීම.

හැඹුරුතාවය

- ගංවතුර, නියඟ, බෝග පාළුව, සාගත, මරණ, ලෙඩරෝග වැනි අනපේක්ෂිත සිදුවීම් නිසා හටගන්නා කම්පනයන්ට ඔරොත්තු දීමේ ශක්තියක් නොමැති වීම.

බල රහිතභාවය

- පවත්නා සමාජ, ආර්ථික සහ දේශපාලන ව්‍යුහය තුළ තම ජීවිතවලට බලපාන කරුණු පිළිබඳව අදහස් දැක්වීමට පුද්ගලයන්ට ඇති හැකියාව ගිලිහී යාම.

හුදකලා වීම

- භෞතික වශයෙන් සහ සමාජයීය වශයෙන් නිශේධ වීම.

දරිද්‍රතාව මිනුම් කිරීම.

දරිද්‍රතාව ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර වශයෙන් මිනුම් කිරීම සඳහා පහත මිනුම් භාවිත කරයි.

1. ජාතික දරිද්‍රතා ඉම 2. ජාත්‍යන්තර දරිද්‍රතා ඉම 3. ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය	}	සාපේක්ෂ ආදායම් දරිද්‍රතාව මිනුම් කිරීමට යොදා ගනී
4. මානව දරිද්‍රතා දර්ශකය 5. බහුමාන දරිද්‍රතා දර්ශකය 6. අන්තර්දරිද්‍රතා දර්ශකය	}	නිරපේක්ෂ ආදායම් දරිද්‍රතාව මිනුම් කිරීමට යොදා ගනී

1. ජාතික දරිද්‍රතා ඉම (National Poverty Line)

දිළිඳු පුද්ගලයෙකු හට දරිද්‍රතාවයෙන් මිදීම සඳහා පවත්වාගෙන යූතු පාරිභෝජන මට්ටම පවත්වා ගැනීම සඳහා පැවතිය යුතු අවම ආදායම තීරණය කොට ඊට පහල ආදායම් උපයන්නන් දරිද්‍රතාවයෙන් පෙළෙහ පුද්ගලයින් ලෙස හඳුනා ගැනීම සඳහා ජාතික දරිද්‍රතා ඉම භාවිතා කෙරේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ නිල දරිද්‍රතා රේඛාව ලෙස 2019 වර්ෂයේදී ප්‍රකාශයට පත් කොට ඇත්තේ රු.4752 ක් ලෙස ය.

2. ජාත්‍යන්තර දරිද්‍රතා ඉම (International Poverty Line)

(2015) වර්ෂයේ සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් සම්බන්ධයෙන් දිනකට ඇමෙරිකානු ඩොලර් ((1.9)) කට වඩා අඩු ආදායමකින් දිවි පෙවෙහ රැක ගන්නා ජන අනුපාතය වෙන්කර දක්වන රේඛාව ජාත්‍යන්තර දරිද්‍රතා ඉම යනුවෙන් හැඳින්වේ.

ඉහත ඩොලර් 1.9 පහල ආදායම් ලබන රටවල ජාත්‍යන්තර දරිද්‍රතා ඉම ලෙස සලකන අතර ඊට අමතරව අනෙකුත් රටවල් කාණ්ඩවල ජාත්‍යන්තර දරිද්‍රතා ඉම පහත පරිදි වේ.

- පහල මැදි ආදායම් → දිනකට ඇ.ඩො.3.20 ට අඩු
- ඉහල මැදි ආදායම් → දිනකට ඇ.ඩො.5.50 ට අඩු
- ඉහල ආදායම් → දිනකට ඇ.ඩො.21.7 ට අඩු

3. ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය

දරිද්‍රතා රේඛාවට පහළින් සිටින දිළිඳු ජනගහනයේ ප්‍රමාණය, මුළු ජනගහනයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස ඉදිරිපත් කල විට එය ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය ලෙස හැඳින්වේ.

$$\frac{\text{ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය} - \text{දරිද්‍රතා ඉමට පහල සිටින ජන කොටස}}{\text{මුළුජනගහනය}} \times 100$$

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය	
2012/2013	= 6.7
2016	= 4.1

4. මානව දරිද්‍රතා දර්ශකය

මානව දරිද්‍රතා දර්ශකය මගින් මිනුම් කරනුයේ මානව සංවර්ධනයට අහිතකර ලෙස බලපාන විචල්‍යයන් ය. පුද්ගලයෙකුට අර්ථවත් ජීවිතයක් ගත කිරීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථා අහිමි වීමක් මානව දරිද්‍රතාව යන්නෙන් අදහස් කෙරේ.

එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය මානව දරිද්‍රතාව මැනීම සඳහා ප්‍රධාන පැතිකඩ 3ක් සැලකිල්ලට ගනී.

- I. දීර්ඝ හා සෞඛ්‍ය සම්පන්න ජීවිතය නොමැති වීම.
- II. යහපත් ජීවන තත්ත්වයක් නොලැබීම.
- III. දැනුම නොමැති වීම.

5. බහුමාන දරිද්‍රතා දර්ශකය

2010 වසරේදී මානව සංවර්ධන වාර්තාව මගින් හඳුන්වා දුන් මෙම දර්ශකය සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය, ජීවන තත්වය යන පුළුල් ක්ෂේත්‍ර තුනකට අදාළ විනිනතාවයන් 10 ක් පදනම් කරගෙන මෙම දර්ශකය පිළියෙළ කෙරේ. විනිනතා සියල්ල කැටි කරන ලද බර්ත දර්ශකයේ අගය 30% ක් ඉක්මවූ කුටුම්භදිළිඳු කුටුම්භ ලෙස හඳුනා ගැනේ.

$$\text{බහුමාන දරිද්‍රතා දර්ශකය} = \text{ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය} \times \text{විනිනතා දර්ශකය}$$

2016 සංවර්ධන වාර්තාවට අනුව බහුමාන දරිද්‍රතාව වැඩිම සහ අඩුම රටවල්

අඩුම දරිද්‍රතාව සහිත රටවල්	වැඩිම දරිද්‍රතාව සහිත රටවල්
1. බෙලරූස් (1. නයිගර්
2. යුක්රේනය	2. දකුණු සුඩානය
3. සර්බියාව	3. වැඩි
4. ආර්මේනියාව	4. ඉතියෝපියාව
5. මොන්ටිගෝ	5. බුරුන්ඩා ග්‍රාසෝ

6. අන්තර් දර්ශන දර්ශකය

දර්ශනවලට නිවැරදි හඳුනා ගැනීම සඳහා මෙම දර්ශකය භාවිත කෙරේ. දර්ශන අන්තරය යනු දුප්පත් පුද්ගලයෙකුට එම දුප්පත්කමින් මිදීමට අවශ්‍ය වන මුදල් ප්‍රමාණය හෙවත් එම පුද්ගලයාගේ මුළු පරිභෝජන වියදම සහ දර්ශන රේඛාවේ අගය අතර වෙනසයි. දිළිඳු පුද්ගලයෙකුට පරිභෝජන දර්ශනවලට මිදීමට අවශ්‍ය වන මුදල් ප්‍රමාණය දර්ශන දර්ශකය යන්නෙන් අදහස් කරයි.

$$\text{අන්තර් දර්ශන දර්ශකය} = \frac{\text{දිළිඳු පුද්ගලයෙකුගේ මුළු මාසික පරිභෝජන වියදම}}{\text{දර්ශන රේඛාවේ අගය අතර වෙනස}}$$

- දිළිඳු අයකුගේ දර්ශන අන්තර් දර්ශකයේ අගය 0 ලෙස සලකා මෙම දර්ශකය පිළියෙල කෙරේ.

අන්තර් දර්ශන දර්ශකය	
2012/ 2013	= 1.2
2016	=0.6

දර්ශනවලට පැතිකඩ

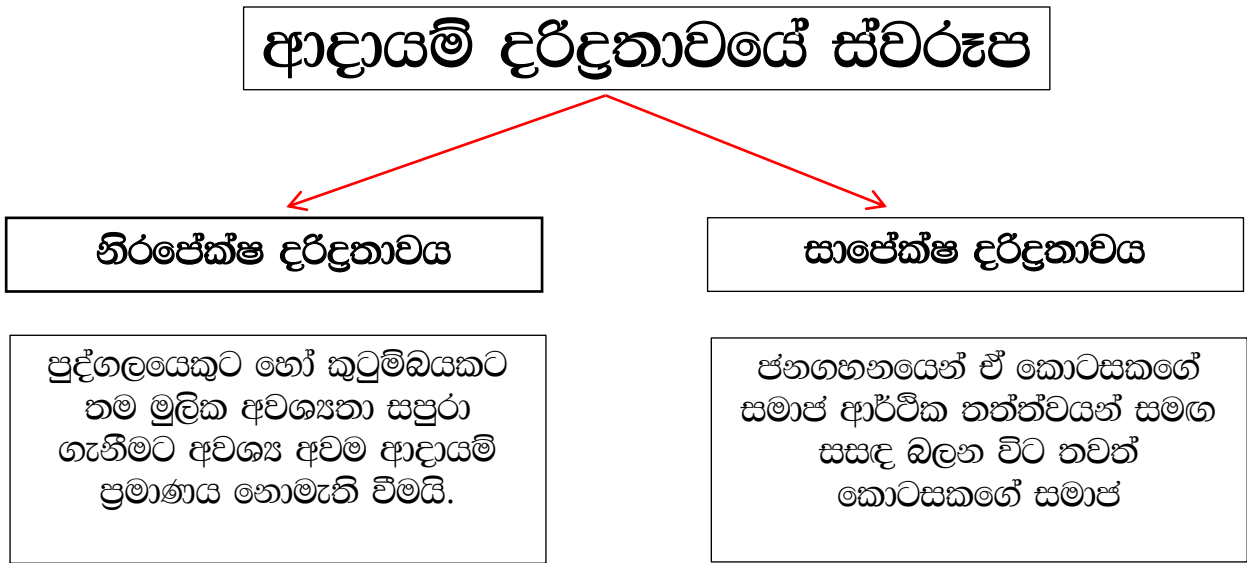
දර්ශනවලට ප්‍රධාන පැතිකඩ (2) කි.

- 1) පාරිභෝජන දර්ශනවලට හෙවත් ආදායම් දර්ශනවලට
- 2) මානව දර්ශනවලට

1) පාරිභෝජන දර්ශනවල හෙවත් ආදායම් දර්ශනවල

ආදායම හෝ පාරිභෝජනය අතිමි විම පදනම් කරගෙන නිර්වචනය කෙරෙන දර්ශනවල අදායම් දර්ශනවල ලෙස හැඳින්වේ. මෙම ආදායම් දර්ශනවලේ ප්‍රධාන ස්වරූප (2) ක් පවතී.

2) මානව දර්ශනවල

එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවිධානය විසින් නිදහස, ආත්ම ගරුත්වය හා අන්‍යයන්ගේ සැලකිල්ල භුක්ති විඳිමින් සෞඛ්‍ය සම්පන්නව හා සතුටුදායක ජීවන තත්ත්වයක් සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අදාළ මානව සංවර්ධනය සඳහා ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථා සහ තේරුම් අතිමි වි ගිය තත්ත්වය මානව දර්ශනවල ලෙස හඳුන්වයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ දරිද්‍රතාවය

ශ්‍රී ලංකාවේ දරිද්‍රතා දර්ශකයේ උපහත

දියුණු කිරීමේ වශයෙන් ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකයේ හැසිරීම.

කලතොළය	
අඩුම දියුණු කිරීම (-) කොළඹ	0.9

දරිද්‍රතාව පිළිබඳ දර්ශකය	2016
ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය (%)	4.1
ශ්‍රී ලංකාව	
• නාගරික අංශය	
• ග්‍රාමීය අංශය	1.9
• වතු අංශය	4.3
	8.8
පළාත් අනුව ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකය (%)	
බස්නාහිර පළාත	1.7
මධ්‍යම පළාත	5.4
දකුණු පළාත	3.0
වයඹ පළාත	2.7
උතුරු මැද පළාත	3.3
ඌව පළාත	6.5
සබරගමුව	6.7
උතුරු පළාත	7.7
නැගෙනහිර පළාත	7.3

(මූලාශ්‍රය : ජනලේඛන හා සංඛ්‍යා ලේඛන දෙපාර්තමේන්තුව)

- ❖ ශ්‍රී ලංකාවේ දරිද්‍රතාවය පසුගිය දශක දෙක තුළ දී ශීඝ්‍ර ලෙස පහත වැටී ඇත. (2016 වසර වන විට 4.1% කි.
- ❖ 2017 වසරේදී දරිද්‍රතාවයෙන් පෙළෙන පුද්ගලයින් ගණන 843 913 කි.
- ❖ 2016 සමීක්ෂණයට අනුව ජනගහන දරිද්‍රතා දර්ශකයේ අවම අගය වූ 1.7% ඛණ්ඩයේ පළාතෙන් වාර්තා වූ අතර ඉහලම අගයන් වූ 7.7% හා 7.3% පිලිවෙලින් උතුරු හා නැගෙනහිර පළාත් වලින් වාර්තා වේ.
- ❖ ග්‍රාමීය අංශයට වඩා වතු දරිද්‍රතාවය ඉහල අගයක් ගනී.

ශ්‍රී ලංකාවේ දරිද්‍රතාවයට බලපා ඇති සාදක

ශ්‍රී ලංකාවේ දරිද්‍රතාවය කෙරෙහි බලපා ඇති සාධක ප්‍රධාන ශීර්ෂ (3) ක් යටතේ වර්ග කළ හැකිය. ඒවා නම්,

- 1) අවකාශය හෝ ස්ථාන කේන්ද්‍රීය කරුණු
- 2) ආංශික ලක්ෂණ
- 3) පුද්ගල බද්ධ හා කුටුම්භ බද්ධ සාදක

දරිද්‍රතාවය පහත හෙලීමට යෝග්‍ය ප්‍රතිපත්ති

- ❖ දිළිඳු පුද්ගලයන්ට තම ජීවන තත්ත්වය ඉහල නැංවීමට ඇති අවස්ථා වැඩි කිරීම.
- ❖ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය සහභාගී වීමට හැකිවන ලෙස දිළිඳු ජන කොටස් සවිබල ගැන්වීම.
- ❖ දිළිඳු ජනතාව නිරන්තරව මුහුණ දෙන ආර්ථික අනාරක්ෂිත භාවයට පිලියම් ලෙස ආර්ථික රැකවරණයක් ලබා දීම.
- ❖ දිළිඳු ප්‍රදේශවලට යටිතල පහසුකම් හා තාක්ෂණය ලබා දීම.
- ❖ මැලේරියාව, ක්ෂය රෝගය වැනි රෝග පැතිරයාමේ සෞඛ්‍ය ප්‍රශ්න විසඳීම.
- ❖ කෘෂිකර්මය පදනම් කරගත් කර්මාන්ත සංවර්ධන කිරීම.
- ❖ දිළිඳුන්ට හිතකර ලෙස ආදායම් පුනර් ව්‍යාප්තියක් සිදු කිරීම.

දරිද්‍රතාවය පහල හෙලීමට ශ්‍රී ලංකා රජය හඳුන්වා දී ඇති ප්‍රතිපත්ති

- ❖ සමාජ ආරක්ෂණ වැඩසටහන්

- සමෘද්ධි, වැඩිහිටි දිමනාව ,අධ්‍යාපන පිරිස සඳහා දිමනාව සහ වකුගඩු රෝගීන් සඳහා දිමනාව

- ❖ කණ්ඩායම් ඉතුරුම් පදනම් වූ බැංකු ක්‍රමය
- ❖ ග්‍රාමීය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය
- ❖ දිළිඳු පවුල් වෙත ලබාදෙන පෝෂණ දීමනා වැඩසටහන

❖ ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහන ව්‍යාප්තියේ වෙනස් වීම් සහ එහි ප්‍රතිඵලය

ජනගහනය (Population)

යම් නිශ්චිත අවස්ථාවක කිසියම් රටක් තුළ වෙසෙන පුද්ගල සංඛ්‍යාව ජනගහනය නම් වේ.

ජනගහනය යනු නිරන්තරයෙන් කාලයත් සමඟ වෙනස්වීම්වලට භාජනය වන ගතික සංකල්පයකි. ඒ අනුව ජනගහනය වෙනස්වීම සඳහා පහත ප්‍රධාන කරුණු 03 බලපායි. ඒවා නම්,

1. උපත් / සඵලයතාවය
2. මරණ / මර්තයතාව
3. සංක්‍රමණ

1) උපත් / සඵලයතාවය

යම් ජන සංඛ්‍යාවකට උපදින සජීවී උපත් ප්‍රමාණය උපත් / සඵලයතාවය ලෙස හැඳින්වේ. මෙය දළ උපත් අනුපාතිකය මගින් පහත පරිදි ගණනය කෙරේ.

$$\text{දළ උපත් අනුපාතිකය} = \frac{\text{සජීවී උපත් සංඛ්‍යාව}}{\text{මධ්‍යවාර්ෂික ජන සංඛ්‍යාව}} \times 1000$$

- ❖ නිශ්චිත වර්ෂයක මධ්‍ය වාර්ෂික ජන සංඛ්‍යාවෙන් දහසකට ඇති වන සජීවී උපත් සංඛ්‍යාව දළ උපත් අනුපාතිකය මගින් ගණනය කරයි.

2) මරණ / මර්තයතාව

සජීවී දරු උපතකින් පසුව ජීවිතයේ ඕනෑම අවස්ථාවක පුද්ගලයෙ පරණය නිරුද්ධ වීම මරණය නම් වේ. රටක මරණ සංඛ්‍යාව පිළිබඳව මැන දක්වන මිනුම වන්නේ දළ මරණ අනුපාතිකයයි.

$$\text{දළ මරණ අනුපාතිකය} = \frac{\text{මරණ සංඛ්‍යාව}}{\text{මධ්‍යවාර්ෂික ජන සංඛ්‍යාව}} \times 1000$$

❖ නිශ්චිත වර්ෂයක මධ්‍ය වාර්ෂික ජන සංඛ්‍යාවෙන් පුද්ගලයින් දහසකට සිදුවන මරණ සංඛ්‍යාවයි.

3) සංක්‍රමණ

පදිංචිය වෙනස් කිරීම නිසා එක් ප්‍රදේශයකින් තවත් ප්‍රදේශයකට කෙරෙන ස්ථාන මාරුව සංක්‍රමණ නම් වේ. ආගමනය වූ සංඛ්‍යාවෙන් විගමනය වූ සංඛ්‍යාව අඩු කල විට ශුද්ධ සංක්‍රමණ ලැබේ.

$$\text{ශුද්ධ සංක්‍රමණ අනුපාතිකය} = \frac{\text{ආගමනය වූ ජනසංඛ්‍යාව} - \text{විගමනය වූ ජනසංඛ්‍යාව}}{\text{මධ්‍යවාර්ෂිකජනසංඛ්‍යාව}} \times 1000$$

❖ සංක්‍රමණ නිසා රටක ඇතිවන ජන සංඛ්‍යාවේ වෙනස එහි සිටින ජන සංඛ්‍යාවේ සම දහසකටම කොපමණ වේ දැයි ගණනය කල විට එය ශුද්ධ සංක්‍රමණ අනුපාතය වේ.

ජනගහනයේ ස්වභාවික වර්ධනය

නිශ්චිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ සිදු වූ උපත් සහ මරණ සංඛ්‍යාවේ වෙනස ජන සංඛ්‍යාවේ ස්වභාවික වර්ධනය ලෙස හඳුන්වයි. දෙන ලද වර්ෂයක් උපත් සහ මරණ පමණක් හේතුකොටගෙන යම් ජන සංඛ්‍යාවක සිදුවන වැඩිවීමක හෝ අඩුවීමක ශිෂ්ටාචාරය ස්වභාවික වර්ධන අනුපාතය වන අතර එය පහත පරිදි ගණනය කරයි.

$$\text{ස්වභාවිකවර්ධනඅනුපාතිකය} = \frac{\text{උපත්සංඛ්‍යාව} - \text{මරණසංඛ්‍යාව}}{\text{මධ්‍යවාර්ෂිකජනසංඛ්‍යාව}} \times 100\%$$

$$\text{ස්වභාවිකවර්ධනඅනුපාතිකය} = \frac{\text{උපත්සංඛ්‍යාව} - \text{මරණසංඛ්‍යාව}}{\square \square}$$

ජනගහන වර්ධන අනුපාතිකය

උපත්, මරණ, සංක්‍රමණ යන කරුණු ත්‍රිත්වයම හේතු කරගෙන ජනගහනයේ සිදුවන වර්ධනය ජනගහන වර්ධන අනුපාතය මගින් පහත පරිදි ගණනය කරයි.

$$\text{ජනගහන වර්ධන අනුපාතිකය} = \text{ස්වභාවික වර්ධන අනුපාතය} + \text{මණ අනුපාතය} \times 100$$

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනය සම්බන්ධ මූලික තොරතුරු

ශීර්ෂය	2018	2019
මධ්‍ය වාර්ෂික ජනගහනය - දහස්	21,670	21,803
මධ්‍ය වාර්ෂික ජනගහන වර්ධන අනුපාතය (%)	1.1	0.6
දළ උපත් අනුපාතිකය - දහසකට	15.1	14.6
දළ මරණ අනුපාතිකය - දහසකට	6.4	6.6
ස්වභාවික වර්ධන අනුපාතිකය - දහසකට	8.7	8.0
ශුද්ධ සංක්‍රමණ අනුපාතිකය - දහසකට	0.8	-2.3
ජන ගණත්වය - වර්ග කිලෝමීටරයකට පුද්ගලයින්	346	348

- ජන ඝනත්වය අනුව වැඩිම ජන ඝනත්වයක් බස්නාහිර පළාතේ කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයෙන් වාර්තා වන අතර අඩුම ජන ඝනත්වය උතුරු පළාතේ මුලතිවු දිස්ත්‍රික්කයෙන් වාර්තා වේ.

ප්‍රජා විද්‍යාත්මක සංක්‍රාන්තිය

රටක හෝ ප්‍රදේශයක හෝ කාලයක් තුළ නොවෙනස්ව ඉහල මට්ටමක පවතින උපත් හා මරණ අතර අනුපාතික, යම් කාලයක දී වෙනස්වීමට පටන්ගෙන ක්‍රමයෙන් අඩු වී නැවත පහත මට්ටමක නොවෙනස්ව පවතින තත්වයකට පත්වීම ප්‍රජා විද්‍යාත්මක සංක්‍රාන්තිය නම් වේ.

මෙය බොහෝවිට අදියර 4 ක් යටතේ පෙනී නැත.

අදියර	උපත් අනුපාතිකය	මරණ අනුපාතිකය	ස්වභාවික වර්ධනය
1	ඉහල මට්ටමක නොවෙනස්ව පවතී.	ඉහල මට්ටමක නොවෙනස්ව පවතී.	ඉතා අඩු අගයක් ගනී.

2	ඉහල මට්ටමක පවතී.	ක්‍රමයෙන් පහළ බසී	ක්‍රමයෙන් වැඩි වේ.
3	ක්‍රමයෙන් පහළ බසී.	පහල බැස ඇත.	ක්‍රමයෙන් අඩු වේ.
4	පහත මට්ටමක නොවෙනස්ව පවතී.	පහත මට්ටමක නොවෙනස්ව පවතී.	අඩු අගයක් ගනී.

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජා විද්‍යාත්මක සංක්‍රාන්තියේ ලක්ෂණ

- ❖ වර්ෂ 2000 වන විට ප්‍රජා විද්‍යාත්මක සංක්‍රාන්තියේ තුන්වන අවධියේ අවසාන අවස්ථාවට ළඟා වීම.
- ❖ ජන සහත්වය 2017 වසර වන විට වර්ග කිලෝමීටරයකට 342 ක් දක්වා ඉහල යාම.
- ❖ ළමා ජනගහනයට සාපේක්ෂව වැඩිහිටි ජනගහනය ඉහල යාම. (ජනගහනය වයස්ගත වීම)
- ❖ ජනගහනයේ වයස් ව්‍යුහයේ වෙනස්වීම පිරමිඩකර හැඩයක සිට සිලින්ඩරාකාර හැඩයකට ක්‍රමයෙන් හැඹුරු වීම.
- ❖ කාන්තාවන්ගේ ආයු අපේක්ෂාව පුරුෂයින්ට සාපේක්ෂව ඉහල නිසා වියපත් අවස්ථාවල දී වැන්දඹු කාන්තා ප්‍රතිශතය ඉහල යාම.

ප්‍රමිතිර් අනුපාතය

යම් ජන සංඛ්‍යාවක ස්ත්‍රීන් 100 දෙනෙකුට අනුපාතිකව සිටින පුරුෂයින් සංඛ්‍යාව කොපමණද යන්න ප්‍රමිතිර් අනුපාතය නම් වේ. මෙය සමස්ත ප්‍රමිතිර් අනුපාතය සහ උපතේදී ප්‍රමිතිර් අනුපාතය වශයෙන් අනුපත් වර්ග 2 ක් යටතේ ගණනය කෙරේ.

$$\text{සමස්ත ප්‍රමිතිර් අනුපාතය} = \frac{\text{මධ්‍යවාර්ෂික පුරුෂ ජනගහනය}}{\text{මධ්‍යවාර්ෂික ස්ත්‍රී ජනගහනය}} \times 100\%$$

ජනගහනයට වයස සහ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවයේ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව ඉතා පැහැදිලි අදහසක් වයස් ප්‍රමිතිර් සංයුතිය මගින් දැක්වේ. එම ජනගහනයේ වයස් සංයුතිය, උපත්, මරණ, සංක්‍රමණ රටා අනුව වෙනස්වන අයුරු ජනගහන පිරමිඩයෙන් නිරූපනය වේ.

❖ වයස් සංයුතිය

වයස් සංයුතිය රටක ජනගහනය සහ සංවර්ධනය සම්බන්ධයෙන් ඉතා තීරණාත්මක සාධකයකි. රටක මුළු ජනගහනයේ එක් එක් වයස් කාණ්ඩවලට කොපමණ ජන සංඛ්‍යාවක් අයත් වන්නේ ද යන්න වයස් සංයුතිය පිළිබඳ දත්ත පෙන්වුම් කරයි. මේ යටතේ ජනගහනය පහත වයස් කන්ද යටතේ වර්ග කෙරේ.

1. ළමා ජනගහනය (අවුරුදු 15 ට අඩු)
2. වැඩ කරන වයසේ ජනගහනය (අවුරුදු 15-59)
3. වයස්ගත ජනගහනය (අවුරුදු 60 හා ඊට වැඩි)

ශ්‍රී ලංකාවේ ජනගහනයේ වයස් සංයුතිය

වර්ෂය	අවුරුදු 15ට අඩු % (ළමා ජනගහනය)	අවුරුදු 15-59 වැඩ කරන වයසේ) (ජනගහනය	අවුරුදු 60ට වැඩි (වැඩිහිටි ජනගහනය)
2011	22.8	64.7	12.5
2016	21.4	64.2	14.5
2021	19.4	63.8	16.7
2026	17.5	63.6	18.9

ඉහත වගුව නිරීක්ෂණය කරන විට දක්නට ලැබෙන විශේෂ ලක්ෂණයක් වන්නේ ළමා ජනගහනය ක්‍රමයෙන් අඩු වී ඇති බවත් වැඩිහිටි ජනගහනය ක්‍රමයෙන් ඉහල යන බවයි. මෙය ජනගහනය වයස්ගත වීම ලෙස හැඳින්වේ. මෙය වියපත් වීමේ දර්ශකය මගින් ගණනය කෙරේ.

$$\text{වියපත් වීමේ දර්ශකය} = \frac{\text{වයස්ගත ජනගහනයේ පිරමාණය}}{\text{ළමා ජනගහනයේ පිරමාණය}} \times 100\%$$

ශ්‍රී ලංකාවේ වියපත් වීමේ දර්ශකය

වර්ෂය	වියපත් වීමේ දර්ශකය
2011	54.8

2021	86.0
2031	128.9
2041	163.3
2051	193.1
2061	225.5

- ❖ ශ්‍රේණිගතය, අධ්‍යාපනය හා සෞඛ්‍ය පහසුකම් සඳහා දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ සිදුකර ඇති ආයෝජනය නිසා ආයු අපේක්ෂාව ඉහල ගොස් ඇති අතර සාමාන්‍යයෙන් පහල යමින් පවතී.
- ❖ වර්තමානය වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ යැපුම් අනුපාතයට වැඩි වැඩකළ හැකි වයසේ පසුවන ජනගහනයේ වැඩි වීමක් පවතින නිසා එය ආර්ථික වර්ධනය සඳහා හිතකර තත්ත්වයක් නිර්මාණය කරයි. මෙසේ යැපුම් අනුපාතය පහල යාම ප්‍රජා විද්‍යාත්මක පාරිභෝජිකයන් ලෙස හැඳින්වේ.

අවුරුදු 15 න් පහළ වයස් කාණ්ඩය 30% ට අඩු අවුරුදු 60 හෝ ඊට වැඩි වයස් කාණ්ඩය 15% ට අඩු	} =	ප්‍රජා විද්‍යාත්මක පාරිභෝජිකය
--	-----	-------------------------------

යැපුම් අනුපාතය

කිසියම් ජන සංඛ්‍යාවක වැඩ කරන වයසේ පුද්ගලයන් 100 දෙනෙකුට සාපේක්ෂව යැපෙන්නන් කොපමණ සංඛ්‍යාවක් සිටී ද යන්න දැක්වෙන අනුපාතය යැපුම් අනුපාතය නම් වේ. මෙය පහත ක්‍රමවේද ඔස්සේ ගණනය කරයි.

1)
$$\text{ලමා යැපුම් අනුපාතය} = \frac{\text{අවුරුදු 0 - 14 අතර ජනසංඛ්‍යාව}}{\text{අවුරුදු 15 - 59 අතර ජනසංඛ්‍යාව}} \times 100\%$$

2)
$$\text{වැඩිහිටි යැපුම් අනුපාතය} = \frac{\text{අවුරුදු 60 සහ ඊට වැඩි ජනසංඛ්‍යාව}}{\text{අවුරුදු 15 - 59 අතර ජනසංඛ්‍යාව}} \times 100\%$$

3)
$$\text{මුළු යැපුම් අනුපාතය} = \text{ලමා යැපුම් අනුපාතය} + \text{වැඩිහිටි යැපුම් අනුපාතය}$$

ශ්‍රී ලංකාවේ යැපුම් අනුපාතය

සංගණන වර්ෂය	ලමා යැපුම් අනුපාතය	වැඩිහිටි යැපුම් අනුපාතය	මුළු යැපුම් අනුපාතය
2001	40.7	14.3	55.0
2012	40.4	19.8	60.2

❖ ඉහල යැපුම් අනුපාතයක් පැවතීම ආර්ථික සංවර්ධනයට ප්‍රබල බාධාවක් වේ.

❖ ශ්‍රම බලකාය (Labor Force)

ආර්ථික ප්‍රතිලාභ අපේක්ෂාවෙන් ශ්‍රමය සපයන සේවා නියුක්ත හෝ ශ්‍රමය සැපයීමට සූදානම් සේවා විදුක්ත වයස අවුරුදු (15) ඉක්මවා සිටින ජන කොටස රටක ශ්‍රම බලකාය ලෙස හඳුන්වයි.

$$\text{ශ්‍රම බලකාය} = \text{සේවා නියුක්තිය} + \text{සේවා විදුක්තිය}$$

❖ ශ්‍රම බලකායේ සංයුතිය පහත පරිදි පෙන්විය හැක.

මුළු ජනගහනය	XXX
(-) 15 ට අඩු ජනගහනය	(XXX)

වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනය		XXX
පූර්ණ කාලීන ශිෂ්‍යයන්	XX	
වයස්ගත / විශ්‍රාමික පුද්ගලයන්	XX	
පුරකඩනාකාලීන ආබාධිත පුද්ගලයන්	XX	
ගෘහනියන්	XX	
ස්වේච්ඡාවෙන් රැකියාවල නිරත නොවන්නන්	<u>XX</u>	(XXX)
ශ්‍රම බලකාය		<u>XXX</u>

ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතය = $\frac{\text{ශ්‍රම බලකාය}}{\text{වැඩ කළ හැකි වයසේ ජනගහනය}} \times 100$

සේවා නියුක්තිය (Employment)

ලක්ෂණ,

- පුද්ගලික අංශයේ සේවා නියුක්තිය ඉහළ වීම.
- නොවිධිමත් අංශයේ සේවා නියුක්තිය ඉහළ වීම.
- සේවා අංශයේ සේවා නියුක්තිය ඉහළ වීම.
- කෘෂි අංශයේ සේවා නියුක්තිය අඩු වීම.

විධිමත් අංශයේ සේවා නියුක්තිය

- රාජ්‍ය, අර්ධ රාජ්‍ය, පුද්ගලික සමාගම් හා ව්‍යාපාරික වතු විධිමත් අංශයේ සේවා නියුක්තිය ලෙස හැඟෙන.

විධිමත් පෞද්ගලික අංශයේ ලක්ෂණ,

- ✓ අර්ථ සාධක අරමුදල හෝ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවේ ලියාපදිංචි වී තිබීම.
- ✓ විධිමත් ගිණුම් කටයුතු පවත්වාගෙන යාම.
- ✓ ස්ථිර සේවකයන් 10 ක් හෝ ඊට වැඩි සංඛ්‍යාවක් කටයුතු කිරීම.

නොවිධිමත් අංශයේ සේවා නියුක්තිය

- රජයේ පිළිගැනීමක් නොමැති, රජයේ පාලනයක් නොමැති ජපන් ජනතාව විසින් සි කරනු ලබන ආරක්ෂිත කටයුතු වේ.

ලක්ෂණ,

- ✓ පවුලේ ශ්‍රමය භාවිතා කිරීම.
- ✓ ගිණුම් කටයුතු පවත්වාගෙන නොයයි.
- ✓ රක්ෂණ කටයුතු වලට දායක නොවේ.
- ✓ රජයේ නීති රීති වලට අවනත නොවේ.
- ✓ ජපන් අරමුදලට දායක නොවේ.

විදේශ අංශයේ සේවා නියුක්තිය

ඉහළ හැටවීමට ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ගය,

- රටවල් සමග රැකියා ගිවිසුම් ඇති කරගැනීම.
- NRFC ගිණුම් ක්‍රමය හඳුන්වාදීම.
- විදේශ ගතවන්නන්ගේ අවම වයස් සීමාවක් නියම කිරීම හා පවුල් පසුබිම් වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම.
- ගෘහා ශ්‍රීත උපකරණ භාවිතය පිළිබඳ පුහුණුවක් ලබාදීම.
- විදේශ ගතවන්නන්ගේ පවුල් වල දරුවන්ට දිවා සුරැකුම් මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම.

වාසි,

- ✓ විදේශ විනිමය ඉපැයීම.
- ✓ දුරිඳුතාවය පහත වැටීම.
- ✓ පෞද්ගලික ආයෝජන වර්ධනය වීම.
- ✓ විදේශ සංචිත ඉහළ යාම.
- ✓ තාවකාලික සේවා නියුක්තියට විසඳුමක් වීම.

උගුණ සේවා නියුක්තිය

- ශ්‍රම සම්පත පුරකරණ වශයෙන් උපයෝජනය නොවන තත්වයකි.
ස්වරූප දෙකකි.

- දෘශ්‍ය උග්‍රණ සේවා නියුක්තිය
 - නියමිත කාල සීමාව තුළ ශ්‍රමය නොසැපයීම වේ.
- අදෘශ්‍ය උග්‍රණ සේවා නියුක්තිය
 - තම සුදුසුකම් වලට නොගැලපෙන රැකියාවක නිරත වීමයි.

උග්‍රණ සේවා නියුක්තියේ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක,

- ✓ සම්පත් උග්‍රණ උපයෝජනය වීම.
- ✓ ශ්‍රම ඵලදායීතාව අඩුවීම.
- ✓ ශ්‍රමකයාගේ ආදායම අඩුවීම.
- ✓ දිරිද්‍රව්‍යය ඉහළයාම.
- ✓ යැපුම් අනුපාතය ඉහළයාම.

සේවා වියුක්තිය (Unemployment)

ලක්ෂණ,

- ස්ත්‍රී සේවා වියුක්තිය ඉහළ යාම.
- උගත් සේවා වියුක්තිය ඉහළ යාම.
- තරුණ සේවා වියුක්තිය ඉහළ යාම.
- ස්වයං සේවා වියුක්තියක් පැවතීම.
- ග්‍රාමීය අංශයට වඩා නාගරික අංශයේ සේවා වියුක්තිය ඉහළ යාම.

සේවා වියුක්තිය ඉහළයාමේ සමාජ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක,

- ✓ සේවා වියුක්ත පුද්ගලයාට ආදායම් අහිමි වීම.
- ✓ රටේ නිෂ්පාදනයට වටිනාකමක් අහිමි වීම.
- ✓ සමාජමය ගැටලු නිර්මාණය වීම.
- ✓ යැපුම් අනුපාතය ඉහළ යාම.
- ✓ දිරිද්‍රව්‍යය ඉහළ යාම.

උගතුන් අතර සේවා වියුක්තිය ඉහළ යාමට බලපාන සාධක,

- සේවා අංශය සෙමින් වර්ධනය වීම.
- පුද්ගලික අංශය වෘත්තීය සුදුසුකම් මත ශ්‍රමය ඉල්ලුම් කිරීම.
- අධ්‍යාපන ක්‍රමය වෘත්තීය පුහුණු ඉලක්ක නොවීම.

- රජයේ රැකියාවක් කළ යුතු යැයි යන ආකල්පය
- ඉංග්‍රීසි භාෂාව පිළිබඳ ඇති දැනුම

ස්ත්‍රී සේවා විද්‍යාත්මක ඉහළ යාමට බලපාන සාධක,

- ගෘහස්ථ වගකීම් දැරීමට සිදුවීම වීම.
- ස්ත්‍රීය රැකියාවක් නොකළ යුතු යැයි පවතින ආකල්පය
- ස්ත්‍රීන්ගේ රැකියාව සම්බන්ධ ආරක්ෂාවක් නොලැබීම.
- සේවා අංශයේ ප්‍රසාරණය නොවීම.
- නොවිධිමත් අංශයේ රැකියාව කිරීමට දක්වන රුචිකත්වය අඩුවීම.

සේවා විද්‍යාත්මක ප්‍රභේද

❖ ස්වභාවික සේවා විද්‍යාත්මක

- වැලැක්විය නොහැකි සාධක මත හටගන්නා සේවා විද්‍යාත්මක තත්වයකි.

❖ ව්‍යුහමය සේවා විද්‍යාත්මක

- තාක්ෂණික වෙනස් වීමක් හෝ වෙළඳපොළේ පවතින ඉල්ලුමේ වෙනස් වීමක් නිසා ඇතිවන තත්වයකි.

❖ සර්ජන සේවා විද්‍යාත්මක

- රැකියාවකින් රැකියාවකට මාරුවන විට හටගන්නා තත්වයකි.

❖ වක්‍රීය සේවා විද්‍යාත්මක

- ව්‍යාපාර වක්‍රවල පසුබැසීම් අවධියේදී හටගන්නා තත්වයකි.

❖ වාරික සේවා විද්‍යාත්මක

- ආර්ථික ක්‍රියාවලියට වාරිකත්වය බලපාන විට හටගන්නා තත්වයකි.

❖ ඉවිච්ඡාගත සේවා විද්‍යාත්මක

- තම කැමැත්තෙන්ම රැකියා නොකරන තත්වයකි.

❖ අනිවිච්ඡාගත සේවා විද්‍යාත්මක

- අකමැත්තෙන් විරැකියා තත්වයේ සිටීමයි.

❖ සැලැස්සුණු සේවා විද්‍යාත්මක

- ව්‍යාපාරයට අවශ්‍ය ශ්‍රමික ප්‍රමාණයට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් සේවා නියුක්ත වී ඇතිවන තත්වයකි.

12. ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික ව්‍යුහය සහ ප්‍රතිපත්ති

- ❖ නිදහසෙන් පසු ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ සිදු වූ වෙනස්කම් පිළිබඳ විමර්ශනය.
- ❖ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ නව ප්‍රවණතා පිළිබඳ ගවේෂණය.
- ❖ සමකාලීන ආර්ථික සිදුවීම් සහ ප්‍රතිපත්ති.

නිදහසෙන් පසු ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ සිදු වූ වෙනස්කම්

නිදහසින් පසු ආර්ථික ලක්ෂණ අනුව අවධි කිහිපයක් හඳුනා ගත හැකිය.

1. 1948 - 1960 දක්වා අවධිය
2. 1961 -1977 දක්වා අවධිය
3. 1977 -1994 දක්වා අවධිය
4. 1994 -2015 දක්වා අවධිය

1. 1948 - 1960 දක්වා අවධියේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ

- යටත් විජිත යුගයේ පැවති ලක්ෂණ සුලු වෙනස්කම් සහිතව ක්‍රියාත්මක වීම.
- ලෝක බැංකු බලපෑම ප්‍රථම වරට ආර්ථිකය මත පතිත වීම.

- ආර්ථික සංවර්ධනයේ උපාය මාර්ගයක් ලෙස කෘෂිකර්මයට හා කර්මාන්තවලට ප්‍රබල තැනක් ලබා දීම.
- යැපුම් කෘෂිකර්මාන්තය හා ගොවි ජනපද ව්‍යාපාරය ප්‍රගතියක් ඇති වීම.
- ගෙවුම් ශේෂ අර්බුද ආරම්භ වීම.
- ආර්ථික ක්‍රම සම්පාදනය සහ සැලසුම් සම්පාදනය ආරම්භ වීම.
- අර්ධ විවෘත ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති අනුගමනය.
- පුළුල් ශුභසාධන වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක වීම.
- ජනසතු ව්‍යාපාර ආරම්භ වීම.

2. 1961 - 1977 අවධියේ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ ලක්ෂණ

- අභ්‍යන්තරානුමත ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක වීම.
- විනිමය පාලනය , ද්විත්ව විනිමය අනුපාත ක්‍රමය ක්‍රියාත්මක වීම.
- ආනයන පාලනය.
- විදේශ විනිමය අර්බුද ඇති වීම.
- ආනයන ආදේශන කාර්මික ප්‍රතිපත්ති ආරම්භ වීම.
- අපනයන විවිධාංගීකරණය.
- රාජ්‍ය අංශයේ මහා පරිමාණ කර්මාන්ත ආරම්භ වීම.
- දේපළ හා වත්කම් ප්‍රතිසංස්කරණය
- විනිමය අනුපාත ප්‍රතිසංස්කරණය

3. 1978 - 1994 අවධියේ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ ලක්ෂණ

- අපනයන අනුමත කාර්මික ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාකාරීත්වය
- ඒකීය විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක් ඇති වීම.
- ස්ථාවර විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක් ඉවත් ඇති කොට පාවෙන විනිමය අනුපාත ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- විනිමය පාලනය හා ආනයන පාලනය ඉවත් කිරීම.
- පාලන ප්‍රතිපත්ති ඉවත් කොට ඉල්ලුම් හා සැපයුම් බලවේග ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක වන මිල ක්‍රමයකට ඉඩ සැලසීම.
- ශුභසාධන ප්‍රතිපත්ති සීමා කිරීම.
- ආර්ථිකය විවෘත කිරීම.
- ආයෝජන ප්‍රවර්ධන කලාප පිහිටුවීම.
- පෞද්ගලිකකරණය, ප්‍රතිව්‍යුහගතකරණය වැනි සැලසුම් පාර්ශවීය ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- දුර්ලභතාව අවම කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම.

4. 1994 - 2015 අවධියේ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ ලක්ෂණ

- දේශීය ආර්ථිකය ශක්තිමත් කිරීමේ ප්‍රතිසංස්කරණ ඔස්සේ විවෘත ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති තවදුරටත් ක්‍රියාත්මක වීම.
- විදේශ ආයෝජන සීමා වීම.
- උතුරු නැගෙනහිර යුද්ධය අවසන් කිරීමට විශාල වියදමක් දැරීම.
- යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය.
- විදේශ ණය කෙරෙහි විශාල වශයෙන් යොමු වීම.
- දේශීය කෘෂිකර්මාන්ත හා ඉදිකිරීම් කර්මාන්ත කෙරෙහි පුළුල් රාජ්‍ය අනුග්‍රහය දැක්වීම.

ආනයන ආදේශන කාර්මීකරණය.

❖ ආනයන ආදේශන කාර්මීකරණය.

ආනයන ආදේශන කාර්මීකරණය යනු, විදේශ රටවලින් ආනයනය කරනු ලබන භාණ්ඩ සඳහා සීමා පනවමින්, එම භාණ්ඩ දේශීයව නිෂ්පාදනය කර, දේශීය කර්මාන්ත දිරිගැන්වීමේ පසුබිම් සකස් කිරීමයි.

පළමුව සුබෝපහෝගී භාණ්ඩ හා අත්‍යවශ්‍ය නොවන භාණ්ඩත් දෙවනුව අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ (හාල්, මිරිස්, ලුණු) ආනයනය සීමා කරමින් වෙළඳපල අතරමැදියන් ලැබෙන වාසි ලබන වාසි සීමා කරන ලදී .

ආනයන ආදේශන කාර්මීකරණ ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් ළඟා කර ගැනීමටකර ගැනීමට අපේක්ෂා කළ අරමුණු.

- දේශීය සම්පත් උපයෝජනය ඉහළ නැංවීම.
- රැකියා අවස්ථා බිහි කිරීම.
- විදේශ වෙළෙඳපොළ මත රැඳීම අඩු කිරීම.
- විදේශ විනිමය පිටරටට ඇදී යාම වැළැක්වීම.
- ආර්ථික වර්ධනය වේගවත් කිරීම.
- ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම.
- යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය.

රාජ්‍ය විසින් ආනයන ආදේශන කාර්මිකරණ ප්‍රතිපත්තිය සාර්ථක කරගැනීම සඳහා ගත් ක්‍රියාමාර්ග.

- බදු විරාම හා බදු සහන සැපයීම.
- සහනදායී කොන්දේසි යටතේ ණය සැපයීම.
- සානුබල සැපයීම.
- විදේශ ආයෝජන සඳහා අවසර දීමේ දී ආනයන ආදේශන කාර්මාන්ත වලට ප්‍රමුඛත්වය ලබාදීම.

ආනයන ආදේශන ප්‍රතිපත්ති ආර්ථිකයට බලපාන ආකාරය/ ආනයන ආදේශන ප්‍රතිපත්තියේ වාසි.

❖ ධනාත්මක බලපෑම / වාසි.

- සුබෝපහෝගී භාණ්ඩ සහ අත්‍යවශ්‍ය නොවන භාණ්ඩ ආනයනය සීමා කර එම භාණ්ඩ දේශීය වශයෙන් නිෂ්පාදනය දිරිමත් කිරීම හරහා විදේශ විනිමය අර්බුදය හා ගෙවුම් ශේෂ ගැටලු වලට විසඳුම් ලබා දීම.
- අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ ආනයන සීමා කළ අතර, එම භාණ්ඩ දේශීය නිෂ්පාදනයට හා අත්‍යන්තර නුවමාරු කිරීම මගින් වෙළෙඳපොළ අතරමැදියන් ලබන වාසි සීමා කිරීම.
- ආනයන ආදේශන කෘෂි නිෂ්පාදනයන් (ලුණු, මිරිස්, කවිපි, සෝයා, මුංආට ,කුරහන්) හා ආනයන ආදේශන කාර්මාන්ත (සබන් ,සුවදු විලවුන් ,රෙදිපිළි හා ඇඟලුම්, බෙහෙත්) වැනි පාරිභෝගික භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය දේශීය වශයෙන් දිරිගැන්වීම.
- බදු විරාම සහ බදු සහන ලැබෙන නිසා දේශීය වෙළෙඳපොළ තුළ භාණ්ඩවල මිල අඩු කළ හැකි වීම
- රැකියා අවස්ථා ජනනය වීම නිසා ආදායම් බෙදීයාමේ බෙදීයාමේ විෂමතාවය අඩු වීම.

❖ සෘණාත්මක බලපෑම / අවාසි.

- රාජ්‍ය ව්‍යවසාය කළමනාකරණයේ පැවති දුර්වලතා හේතුවෙන් එම කාර්මාන්ත බොහෝමයක් අකාර්යක්ෂම වී රාජ්‍ය වියදම වැඩිවීම.
- තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ දී නිලධාරීවරුන් දැඩි ලෙස ඉස්මතු වීම.
- කාර්මාන්තවල නිෂ්පාදන කටයුතු බොහෝ විට ප්‍රාග්ධන සුක්ෂම වූ නිසා අපේක්ෂිත අයුරින් සේවා නියුක්ත අවස්ථා (රැකියා) බිහි නොවීම.

- නිෂ්පාදන පිරිවැය ඉහළ මට්ටමක පැවතීම හා නිෂ්පාදන ගුණාත්මක භාවය පහල මට්ටමක පැවතීම නිසා ලෝක වෙළෙඳ පොළ කරා පිවිසීමට බාධා ඇතිවීම.
- කාර්මාන්ත වල ධාරිතාවය උපරිම ලෙස භාවිතා කිරීමට අවශ්‍ය සම්පත් අඛණ්ඩව ලබා ගත නොහැකි වීම .

අපනයන අභිමුඛ කාර්මීකරණ ප්‍රතිපත්තිය.

අපනයන අභිමුඛ කාර්මීකරණ ප්‍රතිපත්තිය යනු, ආනයනය කරන භාණ්ඩ වලට ආදේශන ලෙස දේශීය වෙළඳපොළ සඳහා භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කරනවා වෙනුවට විදේශ වෙළඳපල ඉලක්ක කර ගනිමින් තරගකාරීව භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කිරීමයි.

මෙහි දී දේශීය නිෂ්පාදනයේ දී සාපේක්ෂ වාසි පවතින භාණ්ඩ විදේශ වෙළෙඳපොළ වෙත යොමු කරනු ලබයි.

අපනයන අභිමුඛ කාර්මීකරණය කරන ප්‍රතිපත්තියක ප්‍රධානතම ඉලක්කය වන්නේ, ආනයන සීමා කිරීම නොව අපනයන තරගකාරීත්වය හා අපනයන විවිධාංගීකරණය තුළින් ලෝක වෙළඳපොල තුළ තුළ සිය කොටස පුළුල් කර ගැනීමයි.

සෙසු අරමුණු වන්නේ ,

- ගෙවුම් ශේෂ ගැටලු නිරාකරණය.
- විදේශ විනිමය ගැටලු නිරාකරණය.
- ආර්ථික වර්ධන උපායමාර්ග ලෙස අපනයන කාර්මාන්ත ප්‍රවර්ධනය.
- අපනයන ඉලක්ක කරගත් කාර්මාන්ත වෙත විදේශ ආයෝජන ආකර්ෂණය කර ගැනීම.
- සේවා නියුක්තිය අවස්ථා පුළුල් කිරීමට අපනයන වෙත යොමු වූ කාර්මාන්ත ප්‍රවර්ධනය කිරීම.
- විදේශ විනිමය වෙළෙඳ පලේ ප්‍රසාරණය උදෙසා අපනයනය ප්‍රසාරණය කිරීම.

❖ අපනයනාභිමුඛ කාර්මීකරණය ප්‍රතිපත්තියේ මූලික ලක්ෂණ.

- නිදහස් වෙළඳාමට ඉඩ ලැබෙන පරිදි ආනයන හා අපනයන සීමාවන් ඉවත් කිරීම.
- ආනයන තීරු බදු ඉවත් කිරීම සහ ආනයන තීරු තීරුබදු ලිහිල් කිරීම තුළින් බදු සහන ලබා දීම.
- විදේශ වෙළඳපල ඉලක්ක කර ගත් සෘජු විදේශ ආයෝජන වලට ප්‍රමුඛත්වය ලබාදීම.
- ධීප් පැකේජය සහ GSP+ පැකේජය ලබා ගැනීම.
- විදේශ විනිමය සීමා ඉවත් කරමින් විදේශ විනිමය වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරකම් ලිහිල් කිරීම හා විදේශ බැංකු, මූල්‍ය ආයතන වලට රට තුළට පැමිණීමට නිදහස ලබාදීම.

අපනයනානිමුඛ කාර්මිකරණය ප්‍රතිපත්තියෙන් ආර්ථිකයට වූ බලපෑම/ අපනයන අනිමුඛ කාරණය කරන ප්‍රතිපත්තියේ වාසි හා අවාසි.

❖ **ධනාත්මක බලපෑම/ වාසි.**

- විදේශ විනිමය උපයා ගැනීමට හැකි වීම.
- සේවා නියුක්තිය ඉහළ යාම.
- දේශීය සම්පත් උපයෝජනය වර්ධනය වීම හා ආර්ථික වෘත්තීය වේගවත් වීම.
- දියුණු තාක්ෂණය භාවිතා කිරීමට හැකි වීම.
- රාජ්‍ය ආදායම ඉහළ යාම සහ දේශීය මුදලේ අගය පිරිහීම වළක්වා ගත හැකි වීම.

❖ **සෘණාත්මක බලපෑම/ අවාසි.**

- ආර්ථිකය ලෝක වෙළෙඳපොළ මත රඳා පැවතීම සහ අපනයන භාණ්ඩ වලට ලෝක වෙළෙඳ පොළේ දී විශාල තරගයකට මුහුණ දීමට සිදුවීම.
- දේශ සෘජු ආයෝජනයන් උපයන්ගත් ඔවුන්ගේ ලාභ මව් රටට රැගෙන යාම.
- ඇතැම් විදේශ වෙළෙඳපලවල් ආරක්ෂා කරගැනීම සඳහා විවිධ රටවල හා ආයතන වල විවිධ කොන්දේසි වලට යටත් වීමට සිදු වීම.
- අපනයන අනිමුඛ කර්මාන්ත සඳහා විශාල මුදලක් එකවර ආයෝජනය කිරීමට සිදු වීම.
- අපනයන භාණ්ඩ වල ලෝක වෙළෙඳ පළ උච්චාවචනය වීම රටේ ආර්ථිකයට විශාල ලෙස බලපෑම.

❖ **ආර්ථික නිර්බාධකරණය.**

නිර්බාධකරණය යනු, 1977 එක්සත් ජාතික පක්ෂ රජයක් පිහිටුවීමත් සමඟ රාජ්‍ය කේන්ද්‍රීය කරගත් සංවර්ධන ප්‍රතිපත්තිය නිමාවීමෙන් පසුව පෞද්ගලික අංශය දිරිමත් කිරීමට යොමු වූ සහ ආර්ථිකය බාධාවකින් තොරව සිදු කිරීමට යොමු වීමයි.

1977 ට පෙර ක්‍රියාත්මක කළ අභ්‍යන්තර අනිමුඛ ආර්ථික ප්‍රතිපත්තියේ අභාග්‍යසම්පන්න ප්‍රතිඵල වලට ප්‍රතික්‍රියාවක් ලෙස 1977 දී නිර්බාධ ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිය දියත් කළේය. දකුණු ආසියාවේ මෙවැනි වැඩපිළිවෙළක් ක්‍රියාත්මක කළ පළමු රට ශ්‍රී ලංකාවයි.

නිර්බාධවාදී ආර්ථික ප්‍රතිපත්තියේ මූලික අරමුණ වූයේ ,

කාර්මිකරණය තුළින් ආර්ථික වර්ධනය වේගවත් කිරීමත්, අපනයන ප්‍රවර්ධනය තුළින් විදේශ විනිමය අර්බුදය විසඳීමත් ය.

❖ නිර්බාධකරණ ප්‍රතිපත්තියේ මූලික ලක්ෂණ.

- ආනයන වෙළඳාම සහ විදේශ විනිමය ගනුදෙනු ලිහිල් කිරීම .
- විදේශීය ප්‍රාග්ධන ආයෝජන දිරිමත් කිරීම .
- මුදල් අවප්‍රමාණය සහ නමස් විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම .
- මිල පාලනයන් ඉවත් කිරීම .
- පෞද්ගලික අංශයේ කාර්යභාරය පුළුල් කිරීම .
- පාරිභෝගිකයින්ට සහ නිෂ්පාදකයින්ට දෙනු ලබන විවිධ සහන සැලකිය යුතු තරමින් කපාහැරීම.
- නිර්බාධකරණ ප්‍රතිපත්තියේ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක .
- පාවෙන පාලන විනිමය අනුපාත ක්‍රමයක් බිහිවීම.
- ප්‍රශංසනීය වූ ආර්ථික වෘද්ධියක් හා ව්‍යුහාත්මක පරිවර්තනයක් ඇති වීම.
- 1978 - 1982 කාලය තුළ වාර්ෂික ආර්ථික වෘද්ධි අනුපාතිකය 2.9% සිට 6% දක්වා වර්ධනය වීම.)
- විරැකියා අනුපාතය පහළ වැටීම.
- ආයෝජන අනුපාතය වර්ධනය වීම .
- ශ්‍රී ලංකාව කෘෂිකාර්මික අපනයන මත යැපීම අඩු වීම.
- කාර්මික අපනයන වර්ධනය වීම.

(1985වන විට කාර්මික අපනයන 40% දක්වා ද 1995 වන විට 75% දක්වාද වර්ධනය වීම)

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයේ නව ප්‍රවණතා පිළිබඳ ගවේෂණය.

➤ නිෂ්පාදනය හා එහි සිදු වූ ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම්

❖ ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථික ව්‍යුහය.

ආර්ථික ව්‍යුහය මගින් නිරූපණය වන්නේ සමස්ත නිෂ්පාදිතය, සේවා නියුක්තිය හා විදේශ වෙළඳාම යන සාර්ව ආර්ථික විචල්යයන් ට කෘෂිකර්මාන්තය, කර්මාන්තය, සේවා යන අංශ දායක වී ඇති ආකාරයයි.

එබැවින් ආර්ථික ව්‍යුහය මැනිය හැකි ක්‍රම තුනකි.

- 1) නිෂ්පාදන ව්‍යුහය.
- 2) සේවා නියුක්ති ව්‍යුහය.

3) විදේශ වෙළඳාම

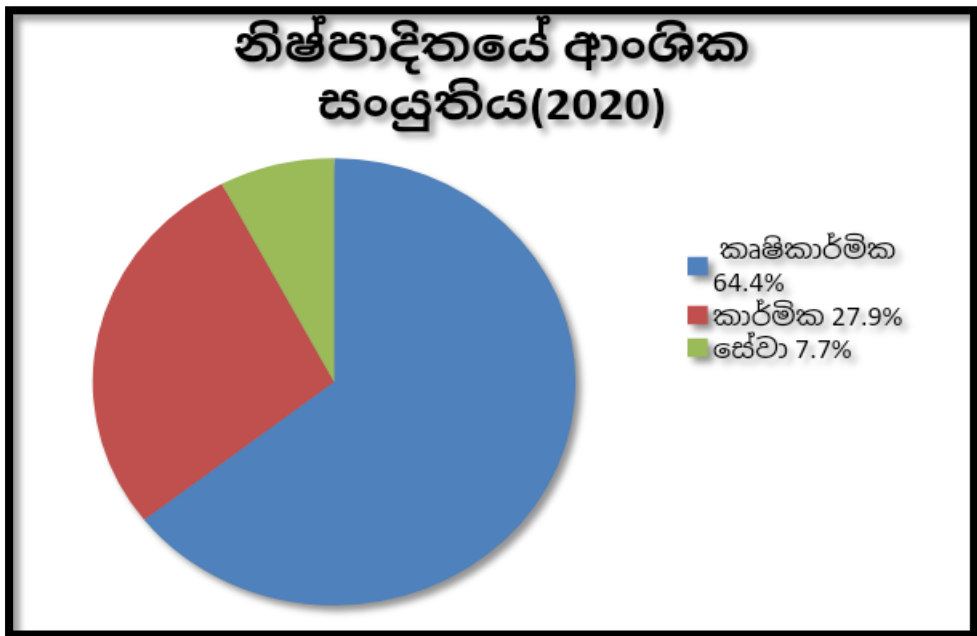
❖ නිෂ්පාදන ව්‍යුහය.

ශ්‍රී ලංකාවේ නිෂ්පාදන ව්‍යුහය මනින ලද්දේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට කෘෂිකාර්මික, කාර්මික, සේවා යන අංශය කරන ලද සාපේක්ෂ දායකත්වය පදනම් කරගෙනයි.

පසුගිය වසර කිහිපයක ශ්‍රී ලංකාවේ නිෂ්පාදන ව්‍යුහයෙන් සංයුතිය.

(ද.දේ. හි ප්‍රතිශතයක් ලෙස)

ආර්ථික කටයුතු	2018	2019	2020
කෘෂිකර්මාන්ත	7	7.42	7.7
කර්මාන්ත	26.1	27.4	27.9
සේවා	57.4	58.24	64.4

ආර්ථික කටයුතු.	වාර්ෂික වර්ධන අනුපාතය (%)		
	2018	2019	2020
කෘෂිකාර්මික	4.8	1.0	-2.4
කාර්මික	0.9	2.7	-6.9
සේවා	4.7	2.3	-1.5
භාණ්ඩ මත බදු (-)	-7.2	-2.4	-8.0
ද.දෙ. හි හි වර්ධනය	3.2	2.3	-3.6

2019 වසරේ දී වසරේ දී ආර්ථිකයේ සියලුම අංශ ධනාත්මක වූ නමුත් මන්දගාමී වර්ධන වේගයක් වාර්තා කළේය.

- දැඩි අභ්‍යන්තර කාලගුණික තත්ත්ව මගින් විශේෂයෙන් තේ, රබර්, මුහුදු මත්ස්‍ය හා ජලජීවී වගා අංශ ඇතුළත් කෘෂිකාර්මික අංශයට බලපෑම් ඇතිවිය.
- ඉදිකිරීම් හා පතල් කැණීම් කටයුතු වල ඇති වූ පිබිදීමේ සහයෝගයද ඇතිව කාර්මාන්ත අංශය 2.7% කින් වර්ධනය විය.
- නවාතැන් ආහාර පාන සේවා ක්‍රියාකාරකම් වල අඩුවීම හා තොග හා සිල්ලර වෙළඳාම මන්දගාමී වීම හේතුවෙන් සේවා අංශයේ වර්ධනය 2.3% ක් දක්වා සැලකිය යුතු ලෙස පහත වැටුණි.
- 2019 වසරේ සියලුම අංශ ධනාත්මක ස්වරූපයක් ගත්තද 2020 වසරේ දී සියලුම අංශයන්හි වර්ධනය සාමාන්‍යමය වී ඇත. එලෙස ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය පසුබෑමට ලක්ව ඇත්තේ කොවිඩ්-19 වසංගතයේ බලපෑම පිළිබිඹු කරමිනි.

➤ කෘෂිකාර්මාන්ත අංශයේ දී ,

එළවළු වගාව, වී වගාව ඇතුළු අනෙකුත් ධාන්‍ය වගාව, සහ පලතුරු වගාව ධනාත්මක වුවද ධීවර, තේ වගාව, වන හා දැව වගාව, සත්ව නිෂ්පාදන ආදිය සැලකිය යුතු තරමින් පහත වැටිණ.

➤ කාර්මාන්ත අංශයේ දී ,

ආහාර පාන සහ දුම්කොළ නිෂ්පාදන ආදිය නිපදවීම සිදු වුවද ඉදිකිරීම්, රෙදිපිළි හා ඇඟලුම් නිෂ්පාදනය, සම් හා සම් ආශ්‍රිත භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය, පතල් හා කැණීම් වැනි අංශයන්හි විශාල බලපෑමක් ඇතිවිය.

➤ සේවා අංශයේ දී ,

මූල්‍ය හා මූල්‍ය අතරමැදි සේවා, විදුලි සංදේශ සේවා, තොග හා සිල්ලර වෙළඳාම ආදී සේවා ක්‍රියාත්මක වුවද මගී සහ භාණ්ඩ ප්‍රවාහන සේවා, ගබඩා පහසුකම් හා වෙනත් පෞද්ගලික සේවා, නවාතැන් හා ආහාරපාන සැපයීමේ සේවා ආදිය පසුබෑමට ලක්විය.

සේවා නියුක්තිය

❖ සේවා නියුක්තිය

සේවා නියුක්ත පුද්ගලයන් යනු,

සමීක්ෂණය පවත්වන දිනට පෙර සතිය තුළ වැටුප් ලබන සේවකයින්, සේවා යෝජකයින්, නමාගේම ආර්ථික කටයුතුවල නිරත වන්නන් සහ පවුල් ආර්ථික කටයුතුවලට දායක වන්නන් සේවා නියුක්තියන් ලෙස සැලකේ.

➤ සේවා නියුක්ත අනුපාතිකය

සේවා නියුක්ති අනුපාතිකය යනු , සේවා නියුක්ති ජනසංඛ්‍යාව ශ්‍රම බලකාය ප්‍රතිශතයක් ලෙස ප්‍රකාශ කළ විට ලැබෙන අගය වේ.

$$\text{සේවා නියුක්ති අනුපාතය} = \frac{\text{සේවා නියුක්ති ජනසංඛ්‍යාව}}{\text{ශ්‍රම බලකාය}} \times 100$$

❖ ශ්‍රම බලකාය

ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රම බලකාය ලෙස නිර්වචනය කරනුයේ සමීක්ෂණ දිනට පෙර සතිය තුළ වැටුපක් හෝ ආර්ථික ප්‍රතිලාභයක් බලාපොරොත්තුවෙන් රැකියාවක් කරන සහ රැකියාවක් කිරීමට කැමැත්තෙන් සිටින වයස අවුරුදු 15 ට හා ඊට වැඩි සියලු පුද්ගලයන් ය. නැතහොත්

වයස අවුරුදු 15 ට හා ඊට වැඩි ආර්ථික වශයෙන් සක්‍රීය සමස්ත ජනගහනයයි.

$$\text{ශ්‍රම බලකාය} = \text{සේවා නියුක්තිය ජනගහන} + \text{සේවා විදුක්ත ජනගහනය}$$

කාණ්ඩය	2010	2010	2011	2011	2012	2012	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (ඉරිට)
--------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------------

35 වැනි සංඛ්‍යා සටහන

රැකියාවේ සේවා තත්ත්වය අනුව සේවා නියුක්තිය (අ)

ප්‍රතිශතය

කාලපරිච්ඡේදය	රාජ්‍ය අංශයේ සේවකයන්	පෞද්ගලික අංශයේ සේවකයන්	සේවකයන්	ස්වයං රැකියාවල නියුතු වූවන්	ගෙවීමක් නොලද පවුලේ සාමාජිකයන්	එකතුව
2010 (ආ)(ඇ)	13.9	41.3	2.7	31.5	10.7	100.0
2010 (ආ)(ඈ)	14.3	41.2	2.6	31.5	10.4	100.0
2011 (ආ)(ඇ)	14.3	40.4	2.9	31.4	11.0	100.0
2011 (ඉ)(ඊ)	14.6	40.5	2.9	31.5	10.6	100.0
2012 (ආ)(ඇ)	15.0	41.4	2.8	31.8	9.0	100.0
2012 (ආ)(ඈ)	15.1	41.3	2.8	31.9	8.9	100.0
2012 (ඉ)(ඊ)	15.3	41.2	2.8	31.9	8.7	100.0
2013 (ඉ)(ඊ)	15.2	40.5	3.0	32.2	9.1	100.0
2014 (ඉ)(ඊ)	15.5	40.9	2.7	32.0	8.9	100.0
2015 (ඉ)(ඊ)	15.1	41.0	3.1	32.3	8.4	100.0
2016 (ඉ)(ඊ)	14.6	43.3	2.7	31.6	7.8	100.0
2017 (ඉ)(ඊ)	14.4	43.3	3.0	31.3	8.0	100.0
2018 (ඉ)(ඊ)	14.5	43.4	2.8	32.3	7.2	100.0
2019 (ඉ)(ඊ)	14.9	43.0	2.6	32.5	7.0	100.0
පළමු කාර්තුව	15.0	42.9	2.7	32.5	6.9	100.0
දෙවන කාර්තුව	15.0	43.5	2.5	32.4	6.6	100.0
තෙවන කාර්තුව	14.8	43.2	2.6	31.9	7.4	100.0
සිව්වන කාර්තුව	14.7	42.5	2.5	33.1	7.2	100.0
2020 (ඉ)(ඊ)(උ)(ඌ)	14.8	42.7	2.5	33.2	6.8	100.0
පළමු කාර්තුව	14.9	42.7	2.5	33.2	6.6	100.0
දෙවන කාර්තුව	14.8	43.2	2.3	32.8	7.0	100.0
තෙවන කාර්තුව	14.5	43.5	3.0	32.7	6.3	100.0
සිව්වන කාර්තුව	15.0	41.3	2.3	34.2	7.2	100.0

ජාතික නිෂ්පාදිතය, වියදම, ආදායම සහ සේවා නියුක්තිය

36 වැනි සංඛ්‍යා සටහන

ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වය අනුව සේවා නියුක්තිය (අ)(ආ)

පුද්ගලයන් '000

අංශය	2017	2018	2019	2020 (ඇ)				
				පළමු කාර්තුව	දෙවන කාර්තුව	තෙවන කාර්තුව	සිව්වන කාර්තුව	එකතුව (ඇ)

ස්ත්‍රී ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතය පහළ අගයක් ගැනීමට හේතු ,

- රැකියා සඳහා අවශ්‍ය නිපුණතා සම්බන්ධ ගැටලු
- ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ තුළ කාන්තාවන් සඳහා රැකියා අවස්ථා අවම වීම
- ස්ත්‍රී පුරුෂ විෂමතා
- යල්පැන ගිය සමාජ සම්මත
- ශ්‍රී ලාංකික කාන්තාවන් ගෙන් අපේක්ෂා කරන සමාජ භූමිකාව, වගකීම් ඉටු කිරීමට රැඳී සිටීම .
- රාජකාරී ස්ථානයට යෑමට ඒවට ප්‍රවාහන පහසුකම් නොමැති වීම.
- රාජකාරී කාල සීමාවකට අනුගත වීමට අපහසු වීම.

කාන්තාවන් ආර්ථික වශයෙන් වඩා සක්‍රීය වීමට හිතකර පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමට නම්,

- ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාව ඇති කිරීම
- නමැති සේවාමුර
- ගුණාත්මක ළමා හා වැඩිහිටි සුරැකුම් පහසුකම්
- ලිංගික හිංසනය පිටු දැකීම

- ආරක්ෂාකාරී ප්‍රවාහනය වැනි ආධාරක පහසුකම් ලබාදීමට අවශ්‍ය ජාතික මට්ටමේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

❖ විදේශ සේවා නියුක්තිය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ විදේශ රැකියා සඳහා සංක්‍රමණය වැදගත් වීමට හේතු

- සේවා නියුක්තිය අඩු වීමට හේතු වීම
- ගෙවුම් ශේෂය මත යහපත් බලපෑමක් ඇතිවීම
- ආදායම් ව්‍යාප්තියේ සාධාරණත්වයට හිතකර වීම
- ජාතික ඉතිරි ඉහළ යාම
- දුර්ලභතාවය අඩු වීම
- විදේශ වත්කම් ඉහළ යාම නිසා මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වීම
- කුඩා ව්‍යාපාර සංවර්ධනය වීම
- ජනගහනය වර්ධන වේගය අඩු වීම
- විනිමය අනුපාතිකය ස්ථාවරත්වය රැක ගැනීම

විදේශ රැකියා සඳහා සංග්‍රමයේ අවාසිදායක බලපෑම

- සමාජ පිරිවැයක් පැවතීම
- තාවකාලිකව හෝ බුද්ධි ගණනයක් සහ පුහුණු ශ්‍රමය ගලා යාම තුළින් ආර්ථික වර්ධනයට අහිතකර ලෙස බලපෑම
- උද්ධමනකාරී බලපෑම ඇතිවිය හැකි වීම
- පුහුණු ශ්‍රමිකයන් හිඟ වීම නිසා ආර්ථිකයට වන අවාසි

විදේශ සේවා නියුක්තියේ ඵලදායිතාවය වෙනුවෙන් රජය ගෙන ඇති ක්‍රියාමාර්ග

- විදේශ රැකියා සඳහා හිඟ විරෝධී ලෙස පුද්ගලයන් බඳවා ගැනීම සම්බන්ධ වැටලීම් සිදු කිරීම
- ශ්‍රී ලංකා විදේශ සේවා නියුක්ති කාර්යාලය විසින් ශ්‍රම සංක්‍රමණික සේවකයන් සහ ඔවුන්ගේ පවුල් සවිබල ගැන්වීම සඳහා වන ක්‍රියාමාර්ග අඛණ්ඩව ක්‍රියාත්මක කිරීම
- සංක්‍රමණික සේවකයන්ගේ දරුවන්ට ශිෂ්‍යත්ව ප්‍රදානය කිරීම

- හිඟ උල්ලංඝනය කළ හිඟ විරෝධී ආයතන සහ බලපත්‍රලාභී ආයතන වල ආයතනවලට එරෙහිව නඩු පැවරීම
- සංක්‍රමණික සේවකයන්ට පහසුකම් සැපයීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා විදේශ සේවා නියුක්ති කාර්යාංශයේ මෙහෙයුම් කටයුතු දිප ව්‍යාප්ත වැඩි දියුණු කිරීමේ අරමුණින් සෑම පළාතකම සංක්‍රමණික සම්පත් මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම

❖ සේවා විද්‍යුක්තිය

සේවා විද්‍යුක්තිය යනු කිසියම් ආර්ථික ප්‍රතිලාභයක් අපේක්ෂාවෙන් ආර්ථික කටයුත්තක් සඳහා ශ්‍රමය සැපයීමට කැමති එහෙත් ඒ සඳහා අවස්ථාවක් නොලැබ ඇති ජන කොට්ඨාස යයි. මෙය විවෘත සේවා විද්‍යුක්තිය විරැකියාව ලෙස හඳුන්වයි.

සේවා විද්‍යුක්ති අනුපාතිකය

$$\text{සේවා විද්‍යුක්ති අනුපාතිකය} = \frac{\text{සේවා විද්‍යුක්ති පිරිස}}{\text{ශ්‍රම බලකාය}} \times 100$$

රටේ කාර්යය	
ශ්‍රම බලකා	15 - 1
	20 - 2
	30 - 3
	40 සහ
	එකතු
ප්‍රතිලාභ වා	15 - 1
	20 - 2
	25 - 2
	30 - 3
	40 සහ
	එකතු
අධ්‍යයන මට්ටම	
ශ්‍රම බලකා	5 - 5
	6 - 10
	අ.ප.ස.
	අ.ප.ස.
	එකතු
ප්‍රතිලාභ වා	5 - 5
	6 - 10
	අ.ප.ස.
	අ.ප.ස.
	එකතු
ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාග	
ශ්‍රම බලකා	පුරුෂ
	ස්ත්‍රී
	එකතු

සේවා විද්‍යාත්මක ප්‍රධාන ප්‍රභේද හතරකි.

1. වාරික (සෘතුමය) සේවා විද්‍යාත්මක

ආර්ථික කටයුතු කෙරෙහි වාරිකත්වය බලපාන විට දී හටගන්නා සේවා විද්‍යාත්මකය. එහිදී ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් බහුල කාල වලදී සේවා විද්‍යාත්මකයේ අඩුවීමක් ද ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සංකෝචනය වන විට සේවා විද්‍යාත්මකයේ වැඩිවීමක් දක්නට ලැබේ. කෘෂිකාර්මික, කැණීම, සංචාරක ව්‍යාපාර, උත්සව කාල වැනි අවස්ථා වාරික සේවා විද්‍යාත්මක නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකිය.

උදාහරණ :- වාරික කාලවල දී කාලවලදී ධීවරයන් අතර ඇතිවන සේවා විද්‍යාත්මක

2. ආර්ථික සේවා විද්‍යාත්මක

පුද්ගලයින් රැකියා අතර මාරු වෙමින් සිටින කාලයේදී හටගන්නා විරැකියා තත්වයයි. රැකියාවක් කරමින් සිටි පුද්ගලයකු වෙනත් ආකාරයක රැකියාවකට මාරු වීම පිණිස ස්වකැමැත්තෙන්ම යම් කාලයක් සේවා විද්‍යාත්මක සිටීමයි. මෙය 'රැකියා සෙවීමේ විරැකියා තත්වය' ලෙස ද හැඳින්වේ.

3. ව්‍යුහමය සේවා විද්‍යාත්මක

තාක්ෂණය හටගන්නා ප්‍රබල වෙනස්කම් නිසා හෝ කිසියම් භාණ්ඩයක් සඳහා ඇති ඉල්ලුම සදාකාලිකවම ඉවත්ව යාම නිසා ශ්‍රම වෙළඳපොළේ ඇති විය හැකි විරැකියා තත්වයයි.

උදාහරණ : යන්ත්‍ර සූත්‍ර වලින් රෙදිපිළි නිෂ්පාදනයට යොමු වීමෙන් අත් යන්ත්‍ර සඳහා පැවැති ඉල්ලුම අඩු වී එම අංශයේ අයට රැකියා අහිමිවීම , පරිගණක තාක්ෂණය දියුණු වීම නිසා යතුරු ලියන්නන්ට රැකියා අහිමි වීම

4. වක්‍රීය සේවා විද්‍යාත්මක

ව්‍යාපාර වක්‍රයේ දෝලනයක් සමග හටගන්නා සේවා විද්‍යාත්මක තත්වයකි.

උදාහරණ : මෑත කාලයේ ග්‍රීසිය ස්පාඤ්ඤය වැනි යුරෝපයේ රටවල හටගෙන ඇති ආර්ථික පසුබෑම ප්‍රතිඵලයක් ලෙස එම රටවල හටගත් විරැකියාව

❖ ශ්‍රී ලංකාවේ සේවා විද්‍යාත්මක තත්වයෙහි විශේෂ ලක්ෂණ සහ ප්‍රවණතා

- ශ්‍රී ලංකාවේ කාන්තා සේවා විද්‍යාත්මක ඉහළ මට්ටමක පැවතීම

ස්ත්‍රී සේවා විද්‍යාත්මක ඉහළ මට්ටමක පැවතීමට හේතු,

1. ගෘහස්ථ වගකීම වල නිරත වීම
2. කාන්තාවන්ට සුදුසු රැකියා ප්‍රමාණවත්ව බිහි නොවීම
3. ශ්‍රම වෙළෙඳපොළදොළ හි පවත්නා දෘඩ තාවයන්
4. රාජකාරි කාලසීමාවන් ට අනුගත වීමට අපහසු වීම
5. උගත් කාන්තාවන් නොවිධිමත් අංශයේ රැකියාවක නියුක්ත වීමට අකමැති වීම
6. පොදු ප්‍රවාහන සේවා සම්බන්ධ දුෂ්කරතාවයන්ට මුහුණ පෑම

ස්ත්‍රී සේවා විද්‍යාත්මක පහළ දැමීමට ගත හැකි පියවර

1. නමැත්තේ සේවා කාලය හඳුන්වා දීම
2. අර්ධකාලීන රැකියා සඳහා ඉඩකඩ සැලසෙන පරිදි කම්කරු නීති ලිහිල් කිරීම
3. නිවසේ සිට රැකියා කිරීමේ විකල්ප හා ස්වයං රැකියා ප්‍රවර්ධන කිරීම
4. දරුවන් රැක බලා ගැනීමේ පහසුකම් ක්‍රමවත් කිරීම
5. කාර්යාල ප්‍රධාන නගර ආශ්‍රිතව සංකේන්ද්‍රණය වීම වෙනුවට ප්‍රාදේශීය ව්‍යාප්ත කිරීමට කටයුතු කිරීම
6. පොදු ප්‍රවාහන සේවය කාර්යක්ෂම කිරීම

- ශ්‍රී ලංකාවේ තරුණ සේවා විද්‍යාත්මක ඉහළ මට්ටමක පැවතීම
- ශ්‍රී ලංකාවේ උගත් සේවා විද්‍යාත්මක ඉහළ මට්ටමක පැවතීම

ශ්‍රී ලංකාවේ සමස්ත සේවා විද්‍යාත්මක සේවා විද්‍යාත්මක අවම මට්ටමක පැවතුණ ද තවමත් ප්‍රාදේශීය හා පළාත් මට්ටමින් ඇතැම් ප්‍රදේශවල ඉහළ සේවා විද්‍යාත්මක දක්නට ලැබේ ඊට හේතු වන්නේ,

- නිපුණතා නොගැලපීමේ උපන්‍යාසය
රැකියා සඳහා සඳහා ඉල්ලුම් කරන්න කරන්නන් ගේ සුදුසුකම් හා හැකියාවන්, ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ අවලංගුතාවයන් සමග නොගැලපීම
- පෝලිමේ බලා සිටීමේ උපන්‍යාසය

ශ්‍රී ලාංකික ශ්‍රමිකයන් පුද්ගලික අංශයේ රැකියාවලට වඩා රාජ්‍ය අංශයේ රැකියා වලට වැඩි කැමැත්තක් දක්වන බැවින් රජයේ රැකියාවක් අපේක්ෂාවෙන් බලා සිටීම

▪ මන්දගාමී ආර්ථික වෘද්ධිය

ශ්‍රම බලකායේ වර්ධනයට සාපේක්ෂව ආර්ථික වර්ධනය වේගවත් නොවීම කරණ කොටගෙන විරැකියා තත්ත්වය උග්‍ර වන බව මින් පැහැදිලි කෙරේ

▪ ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ

සීමාකාරී කම්කරු හිතරිති නිසා පෞද්ගලික අංශ විසින් රැකිරීම් පහතය කිරීම සීමා කිරීමයි

❖ ශ්‍රී ලංකාවේ සේවා විප්ලවය අවම කිරීමට ඉදිරිපත් කරන යෝජනා

- ආර්ථික වෘද්ධි වේගය ඉහළ නැංවීම
- කාර්මික පදනම පුළුල් කිරීම
- සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ කර්මාන්ත අංශ ප්‍රවර්ධනය තුළින් ස්වයං රැකියා අවස්ථා ඉහළ නැංවීම
- අධ්‍යාපන ප්‍රතිසංස්කරණ තුළින් නිපුණතා නොගැලපීම් අවම කිරීම
- දේශීය හා විදේශ ආයෝජන අවස්ථා පුළුල් කිරීම
- විදේශ රැකියා අවස්ථා ඉහළ නැංවීම
- කම්කරු හිතරිති හිතී ඊනිත් නමැයි ශිලි කිරීම
- යටිතල පහසුකම් වර්ධනය
- වෘත්තීය පුහුණුව

❖ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය

නිෂ්පාදනය හා හුවමාරුව කාර්යක්ෂමව සිදු වීම සඳහා මූලික යටිතල පහසුකම් කිහිපයක් සපුරා ගත යුතුය. ඒවා අතර වාරිමාර්ග, වරාය, ගුවන්තොටුපළ, සන්නිවේදනය, විදුලිය හා ජලය ප්‍රධාන තැනක් ගනී. මෙම සේවාවන් අඛණ්ඩව සැපයීම නිෂ්පාදනයේ කාර්යක්ෂමතාව අවශ්‍ය වේ. එහෙත් බොහෝ සංවර්ධනය වන රටවල යටිතල පහසුකම් ප්‍රබල දුර්වලතා දක්නට ලැබේ. මෙය එම රටවල ආර්ථික වෘද්ධි ක්‍රියාවලියට බලපාන සංරෝදකයක් වේ.

ශ්‍රී ලංකාවේ යටිතල පහසුකම් ඉලක්ක කරගත් සේවා

❖ ප්‍රවාහන සේවා

- කොළඹ මාතර අධිවේගී මාර්ගය

❖ විදුලි සංදේශ සේවා

- ශ්‍රී ලංකා විදුලි සංදේශන හා නිසාමන කොමිෂන් සභාව

❖ ජල විදුලි උත්පාදනය

- කොත්මලේ ජල විදුලි බලාගාරය

❖ බලශක්ති උත්පාදනය

- නොරොච්චෝලේ තාප විදුලි බලාගාරය

රජය විසින් විදේශ ආධාර හා ආයෝජන ලබා ගනිමින් සහ පුද්ගලික අංශයද සම්බන්ධ කරගනිමින් මෙම සේවාවන්හි දියුණුවට කටයුතු කරයි.

❖ ආර්ථික හා සමාජ යටිතල පහසුකම්

➤ ආර්ථික යටිතල පහසුකම්

දෘඩ යටිතල පහසුකම්	දෘඩ යටිතල පහසුකම්
මහාමාර්ග	මූල්‍ය ආයතන පද්ධතිය
වරාය	ශ්‍රම බලකා නිපුණතා සංවර්ධනය
වාරිමාර්ග	වෘත්තීමය පුහුණු වීම්
ඇලවේලි	තාක්ෂණය හුවමාරු කිරීමට අදාළ වැඩසටහන්

➤ සමාජ යටිතල පහසුකම්

දෘඩ යටිතල පහසුකම්	දෘඩ යටිතල පහසුකම්
පාසල්	සමාජ සංරක්ෂණ ක්‍රම
රෝහල්	ප්‍රජා සේවාවන්
නිවාස යෝජනා ක්‍රම	පරිසර සංරක්ෂණ වැඩසටහන්

❖ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සඳහා රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික සහයෝගීතාවය

මත් අදහස් වන්නේ දේශීය හෝ විදේශීය ආයෝජකයන් යටිතල පහසුකම් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා රජය සමඟ හවුල්කාරිත්වය ක්‍රමයකට එළඹීමයි.

මේ සඳහා රජයේ විවිධ ක්‍රම යටතේ පුද්ගලික අංශ සම්බන්ධ කර ගනී. ඒවා නම්,

- ඉදිකිරීම, මෙහෙයවීම හා පැවරීම (BOT ක්‍රමය)
- ඉදිකිරීම, නිමකර ගැනීම හා මෙහෙයවීම (BOO ක්‍රමය)
- ඉදිකිරීම, නිමකර ගැනීම හා මෙහෙයවීම හා පැවරීම (BOOT ක්‍රමය)

රජයේ කාර්යභාරය

මෙහිදී අවශ්‍ය ඉඩම්, බලපත්‍ර ලබාදීම, ආරක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග හා ස්වෛරීත්ව ඇපකාරිත්වය ලබාදීම, අවශ්‍ය අරමුදල් ලබාගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්ට පහසුකම් සැලසීම හා ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක කිරීමට හිතකර වාතාවරණයක් සකස්කර දීම යනාදිය තුළින් රජය දායක වේ.

පෞද්ගලික අංශයේ කාර්යභාරය

අවශ්‍ය අරමුදල් වලින් කොටසක් ලබා දීම හා ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම හා මෙහෙයුම් කටයුතු සිදු කිරීම යනාදිය තුළින් පෞද්ගලික අංශය දායක වේ.

යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සඳහා රාජ්‍ය පෞද්ගලික සහයෝගීත්වයේ වැදගත්කම

- රාජ්‍ය අයවැය මත වන පීඩනය අවම වීම
- විදේශ ණය ගැනි භාවය අඩුවීම
- විදේශීය ප්‍රාග්ධනය රට තුළට ගලා ඒම තුළින් ගෙවුම් ශේෂයට හිතකර වීම

- විවිධ අවදානම් පෝද්ගලික අංශය සමග එක්ව මුහුණ දීමට හැකි වීම
- පෝද්ගලික අංශයේ දේශීය හා විදේශීය විශේෂඥ දැනුම ලබා ගත හැකි බැවින් කාර්යක්ෂමතාවය, ඵලදායකත්වය හා ගුණාත්මකභාවය ඉහළ නැංවිය හැකි වීම
- ව්‍යාපෘති තුළින් අනාගත ලාභාංශ හා ප්‍රාග්ධන ලාභ හරහා රාජ්‍ය ආදායම් ඉහළ යාම
- තාක්ෂණික සංවර්ධන සංවර්ධන ප්‍රවර්ධනය සිදුවීම

මෙම ක්‍රමය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන ව්‍යාපෘති කිහිපයකට උදාහරණ,

- කොළඹ කටුනායක අධිවේගී මාර්ගය
- දක්ෂිණ අධිවේගී මාර්ග ව්‍යාපෘතිය
- දකුණු කොළඹ වරාය ව්‍යාපෘතිය
- ඔලිව්ල් සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය
- හම්බන්තොට වරාය සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය
- මත්තල දෙවන ජාත්‍යන්තර ගුවන්තොටුපළ

සංචාරක කර්මාන්තය

සංචාරකයන් පැමිණීමේ වර්ධනයට බලපෑ හේතූන්

- ජාත්‍යන්තර සංචාරක සංවිධාන මගින් ලබාදුන් නිර්දේශ හා සම්මාන
- ප්‍රබල ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන්
- සංචාරක කර්මාන්තයේ ආයෝජන කැපී පෙනෙන ලෙස ඉහළ යාම
- සේවා සැපයුමෙහි ධනාත්මක බව ඉහළ යාම
- ගුවන් හා මුහුදු මාර්ග හරහා අනෙකුත් රටවල් සමඟ සම්බන්ධතාව වැඩි දියුණු වීම

ශ්‍රී ලංකාව හා සංචාරයේ යෙදෙන විශාල සංචාරක ප්‍රභවයන්,

- ඉන්දියාව
- චීනය
- එක්සත් රාජධානිය
- ජර්මනිය
- ඕස්ට්‍රේලියාව

ශ්‍රී ලංකාවට සංචාරකයන් පැමිණීමේ අරමුණු,

- ව්‍යාපාර කටයුතු සඳහා
- විවේකය ගත කිරීමට
- ආගමික හා සංස්කෘතික කටයුතු සඳහා
- නෛදූ මිත්‍රාදීන් මුණගැසීමට
- සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපන කටයුතු සඳහා

ශ්‍රී ලංකාව තුළ සංචාරක ප්‍රවර්ධනය සඳහා ගත් ක්‍රියාමාර්ග හා වැඩසටහන්

- ප්‍රචාරණ වැඩසටහන්
- කහන) වැනි පිලිගත් ජාත්‍යන්තර මාධ්‍ය ආයතන තුළ සිදුකර ප්‍රචාරණ වැඩසටහන්
- අන්තර්ජාලය පදනම් කරගත් ප්‍රවර්ධන කටයුතු
- සංචාරකයන් සඳහා සුභදැයිලි ත්‍රී රෝද රට හඳුන්වා දීම
- නව ජීවිතාරක්ෂක ඒකක පිහිටුවීම
- සංචාරක සල්පිල් පැවැත්වීම
- ජංගම සංචාරක පොලිස් කොට්ඨාස පිහිටුවීම

සංචාරක කර්මාන්තය ශ්‍රී ලංකාව තුළ ප්‍රවර්ධනය සඳහා සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

- යටිතල පහසුකම් වැඩි දියුණු කිරීම
- රජය හා සංචාරක ව්‍යාපාරය පාර්ශවකරුවන් අතර මනා සම්බන්ධීකරණයක් ගොඩනැගීම
- උසස් කාර්යක්ෂම පොදු ප්‍රවාහන පහසුකම් මුළු රටම ආවරණය වන පරිදි සැකසීම

ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරක කර්මාන්තයේ වර්තමාන තත්ත්වය 2020

- COVID 19 වසංගතය සංචාරක කර්මාන්තයට අහියෝගයක් වී ඇත.
- 2019 දී පාස්කු ඉරිදා ප්‍රහාරයන් නොතකා සංචාරක ව්‍යාපාරය 2020 දෙසැම්බර් - මාර්තු මාසවල ප්‍රබල ලෙස ඉදිරියට පැමිණියේය.
- 2018 ජනවාරි සිට මාර්තු දක්වා සංචාරකයින්ගේ පැමිණීම 507,311 ක් වූ අතර එය 2018 දී මිලියන 2.3 ක් හා 2019 දී මිලියන 1.9 ක් විය.
- ජාත්‍යන්තර අමුත්තන් සඳහා මගී ගුවන් ගමන් සහ නැව් පැමිණීම 2020 මාර්තු මාසයේ සිට නතර කරන ලදී.

COVID 19 බලපෑම නිසා සංචාරක කර්මාන්තය සඳහා ප්‍රතිසාධන උපක්‍රම

- දැනටමත් ආරම්භ කර ඇති සහන වැඩසටහන් හරහා සංචාරක ව්‍යාපාර සහ කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර සඳහා අඛණ්ඩව සහයෝගය ලබා දීම.
- ගුවන් තොටුපල විවෘත කිරීමේ උපායමාර්ගය සවිස්තරාත්මක මූල පත්‍රයක් සහිතව සැලසුම් කර ඇත.
- නවාතැන් සහ වෙනත් සේවා සපයන්නන්ට ආරක්ෂිත සහ සුරක්ෂිත සහතික ප්‍රදානය කිරීම
- ආයුර්වේදය සහ හෙළ වෛද්‍යම විසින් සුව කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.
- 2021 සිට Global marketing campaign සඳහා සූදානම් වීම.
- ගෝලීය ප්‍රචාරණ උපාය මාර්ග සංවර්ධනය.

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය යනු, අඩු ආර්ථික සංවර්ධනයක් සහිත ප්‍රදේශ සඳහා සහාය ලබා දීමට ගනු ලබන ක්‍රියා මාර්ගයන්ය.

ප්‍රාදේශීය සීමාවන් එම සහය ක්‍රියාමාර්ගයන් ගේ භාවිතයන් හා ඉලක්ක එකිනෙකට වෙනස් වේ. මේ අනුව, ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය යන ඉතා පුළුල් යෙදුමක් බව පෙනෙන්නට ඇතත් සරල අර්ථයෙන් ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන් විසින් එය ප්‍රාදේශීයව පවත්නා විෂමතාවයන් අවම කිරීම සඳහා රැකියා හා වත්කම් ජනනය කිරීම සඳහා ගනු ලබන පොදු උත්සාහයක් වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

ප්‍රාදේශීය කර්මාන්තපුර සංවර්ධන වැඩසටහන

- අගනුවර සහ ඉන් බැහැර ප්‍රදේශ අතර යටිතල පහසුකම් සැපයීමේ විෂමතාමයක් පැවතීම රට තුළ කර්මාන්ත සංවර්ධනය කිරීමට ඇති එක් ප්‍රධාන බාධාවකි.
- අමාත්‍යාංශය විසින් ප්‍රාදේශීය කාර්මීකරණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ක්‍රියාත්මක කරන එක් ප්‍රධාන ව්‍යාපෘතියක් ලෙස "ප්‍රාදේශීය කර්මාන්තපුර සංවර්ධන" වැඩසටහන දැක්විය හැක.

- මෙම වැඩසටහන යටතේ බස්නාහිර පළාත තුළ ඒකරාශීවී තිබූ කර්මාන්ත දිවයින පුරා කර්මාන්තපුර 26 ක් සංවර්ධනය කිරීම තුළින් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ කරා ව්‍යාප්ත කිරීම සිදුකර ඇත.
- ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ඇති සුදුසු ඉඩම් හඳුනාගෙන කර්මාන්තකරුවන්ට ඔවුන්ගේ කර්මාන්ත පිහිටුවීමට අවශ්‍ය මාර්ග, විදුලිය, ජලය ආදී මූලික යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීම මෙම වැඩසටහන යටතේ කරනු ලබයි.
- 2012 වසර අවසාන වන විට මෙම වැඩසටහන යටතේ කර්මාන්ත 277 ක් ඔවුන්ගේ කර්මාන්තායතනවල වාණිජ නිෂ්පාදන අරඹා ඇති අතර කර්මාන්ත 48 ක් සිය ඉදිකිරීම් කටයුතුවල නියැලේ.
- මෙම වැඩසටහන මගින් රැකියා අවස්ථා 15,182 ක් බිහිකර ඇත.

ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනයේ වැදගත්කම

- යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය වීම
- සේවා නියුක්තිය ඉහළ යාම
- දේශීය නිෂ්පාදනය ඉහළ යාම.
- මිනිසුන්ගේ ජීවන තත්වය ඉහළ යාම.
- නවෝත්පාදන දිරිමත් වීම.
- ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන විශමතා අවම වීම.
- කුඩා කර්මාන්ත දිරිමත් වීම.
- ව්‍යවසායකයන් දිරිමත් වීම.

ආර්ථිකයේ ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන විෂමතා ඇති වීම කෙරෙහි බලපාන සාදක

- රාජ්‍ය නිලධාරීවාදය.
- දේශපාලන පක්ෂපාතීත්වය.
- දේශපාලන අස්ථාවරත්වය.
- දියුණු තාක්ෂණික ක්‍රම බාවිතා නොකිරීම.
- වෘත්තීමය දැනුම හා පුහුණුව ලබා ගැනීමට ඇති අවස්ථා දුලබ වීම.

සමකාලීන ආර්ථික සිදුවීම් සහ ප්‍රතිපත්ති

➤ මෑත කාලීන වශයෙන් සිදු වූ දේශීය හා ගෝලීය ආර්ථික සිදුවීම්.

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයට බලපෑ දේශීය සිදුවීම්.

2019) වසරේ පළමු භාගයේ දී පාස්කු ඉරුදින ප්‍රහාරය වල බලපෑම ද ඇතුළුව මූලික වශයෙන් දේශීයව පැන නැගුණු අභියෝග මධ්‍යයේ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය මන්දගාමී වර්ධනයක් වාර්තා කළේය.

එසේම 2020 වර්ෂයේ දී ලොව පුරා ව්‍යාප්ත වූ කොරෝනා වසංගතය ද ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයට විශාල වශයෙන් බලපෑම් ඇති කළේය.

2018	3.9
2019	2.3
2020	-3.6

විරැකියා තත්ත්වය ඉහළ යාම, මිට එක් හේතුවක් වශයෙන් මන්දගාමී ආර්ථික වර්ධනය ද බලපෑම් ඇති කරන ලදී.

ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය 2020 වසරේ දී covid 19 වසංගතය හේතුවෙන් දේශීය හා ගෝලීය වශයෙන් මතුවූ අභියෝග මධ්‍යයේ 2019 වසරේදී වාර්තා කළ 2.3% ක වර්ධනයට සාපේක්ෂව 1.7% කින් පමණ පහළ ගොස් ඇත. දැනට ප්‍රකාශිත නිල සංඛ්‍යා ලේඛනවලට අනුව ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය 2019 වසරේ පළමු කාර්තුවේ දී වාර්තා කළ 3.7% වර්ධනයට සාපේක්ෂව 2020 පළමු කාර්තුවේ දී 1.6% කින් පහළ යන ලදී.

විරැකියා අනුපාතය ඉහළ යාමට බලපාන සාධක

- covid 19 වසංගතය මධ්‍යයේ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් මන්දගාමී වීම පිළිබිඹු කරමින් 2019 වසරේ දී 4.8% ක් වූ විරැකියාව 2020 වසරේදී 5.5% ක් දක්වා ඉහළ ගියේය.
- ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතිකය 2019 වසරේ දී පැවැති 52.3% සිට 2020 වසරේදී 50.6% දක්වා අඩු විය.

• පුරුෂ ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතිකය: 73.0% → 71.9%
• ස්ත්‍රී ශ්‍රම බලකා සහභාගීත්ව අනුපාතිකය: 34.5% → 32.1%

සේවා නියුක්ති ජනගහනයේ 2019 වසරේ දී වාර්තා වූ මිලියන 8.181 සිට 2020 වසරේදී මිලියන හතයි 7.999 දක්වා අඩුවිය. රැකියා පහත වැටීමට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වූයේ කර්මාන්ත හා සේවා කටයුතුවල රැකියා නියුක්තිය අඩු වීමයි.

සේවා නියුක්තියේ දායකත්වය	2019	2020
• කෘෂිකර්මාන්තය	25.3%	27.1%
• කර්මාන්ත;	27.6%	26.9%
• සේවා	47.1%	46.0%

➤ ස්ත්‍රී සේවා විනිශ්චය ඉහළ යාමට හේතු

- වෘත්තීය ආරක්ෂාවල පිලිබඳ ගැටළු පැවතීම
 - වෘත්තීය පුහුණුව නොමැතිවීම
 - කාන්තාවන් වෙහෙස අඩු රැකියා අපේක්ෂා කිරීම
 - වැටුප් හා උසස්වීම් සම්බන්ධව ස්ත්‍රී පුරුෂ විෂමතාවයන් පැවතීම
 - පොදු ප්‍රවාහනයේදී සිදුවන හිංසන
 - යල් පැන ගිය සමාජ සම්මත.
- උදාහරණ: කාන්තාව නිවසට වී තම දරුවන් රැක බලා ගැනීම

➤ උගත් සේවා විනිශ්චයට බලපාන සාධක

- රජයේ රැකියා අපේක්ෂා කිරීම
- පහසු රැකියා අපේක්ෂා කිරීම
- ඉහළ වැටුප් අපේක්ෂා කිරීම
- වෘත්තීය හැර යන ඇතැයි දරන මතය නිසා රැකියා අවස්ථා නොලැබී යාම
- ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ තුළ පවතින දැඩි තරග තරගකාරීත්වය
- උසස් අධ්‍යාපන අවස්ථා බහුල වීම උදාහරණ: රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික විශ්ව විද්‍යාල

➤ තරුණ විරැකියා අනුපාතය ඉහළ යාමට හේතු

- භාෂා හැකියාව ප්‍රමාණවත් නොවීම

- වෘත්තීය පුහුණුවක් නොමැති වීම
- පහසු රැකියා අපේක්ෂා කිරීම
- අධ්‍යාපනික අවශ්‍යතා බහුල වීම
- තරුණ පරපුර ශ්‍රමය යොදවන රැකියා වෙනුවට බුද්ධිය යොදවන රැකියා වලට වැඩි කැමැත්තක් දැක්වීම

➤ ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයට බලපෑ ගෝලීය සිදුවීම්

- ආසියාවනික මූල්‍ය අර්බුදය
- යුරෝපා ආර්ථික අර්බුදය
- ගෝලීය ආර්ථිකයේ රටවල් අතර දිගින් දිගටම ඇති වූ අර්බුදයක්
- ලෝක ආහාර අර්බුදය
- ගෝලීය උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම
- විවිධ කලාපවල ඇති වූ ස්වාභාවික උපද්‍රව

➤ දේශීය හා ගෝලීය සිදුවීම් මගින් ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයට කරන ලද බලපෑම.

2019 වසර අවසන් වන විට ශ්‍රී ලංකාව මුහුණ දුන් ප්‍රධානතම අභියෝගය වූයේ වසර කිහිපයක්ම අඩු වර්ධන වේගයක් පෙන්නුම් කළ ආර්ථිකය පුනර්ජීවනය කිරීමයි.

එසේ වෙතත් covid-19 වසංගතය පැතිරීම හා වසංගතය පැතිරීම වැළැක්වීම සඳහා ගනු ලැබූ ක්‍රියාමාර්ග හමුවේ ආර්ථිකයේ සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් මෙන්ම ආර්ථිකය යළි යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ ක්‍රියාවලිය ද දැඩි දුෂ්කරතාවලට මුහුණ දුන්නේ ය.

පාස්කු ඉරුදින ප්‍රහාරය නිසා සේවා අංශයට සිදු වූ සිදු වූ බලපෑම

ස්ථාවර මිල යටතේ වර්ධනය	2019 පළමු කාර්තුව %	2019 දෙවන කාර්තුව %
තොග සහ සිල්ලර වෙළඳාම	4.4	1.3
ප්‍රවාහන	1.8	(1.5)
නවාතන් සහ ආහාර පාන	4.5	(9.9)

පාස්කු ඉරුදෙන ප්‍රභාට වලින් පසුව ආරක්ෂිත හේතු මත පුද්ගල ගමනාගමනය අඩු වීම සහ ආර්ථික කටයුතුවල පහත වැටීම හමුවේ 2019 වසරේ දී මහාමාර්ග, දුම්රිය මාර්ග සහ ගුවන් මගින් සිදුකරන ලද මගී සහ භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය යන දෙඅංශයේම පසුබෑමක් ඇති විය.

❖ covid 19 වසංගතයේ බලපෑම

covid 19 වසංගතයේ බලපෑම පිළිබඳ කාර්මිත් 2020 වසරේදී ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකය පසුබෑමකට ලක්විය විය.

ආර්ථික කටයුතු	වාර්ෂික වර්ධන අනුපාතිකය %	
	2019	2020
කෘෂිකර්මාන්තය වන වගාව සහ ධීවර	1.0	-2.4
කර්මාන්ත	2.6	-6.9
සේවා	2.2	-1.5
භාණ්ඩ මත බදු අඩු කිරීමේ සහනාධාර	2.4	-8.0
දළ දේශීය නිෂ්පාදනය	2.3	-3.6

- වසරේ දෙවන කාර්තුවේ දී ආර්ථිකය වාර්ෂික ලක්ෂමය පදනම මත 16.4% සංකෝචනය වීම, 2020 වසරේදී ආර්ථිකයේ සමස්ථ සංකෝචනයක් වාර්තා වීම සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු විය.
- 2020 පවත්නා වෙළෙඳපොළ මිල ගණන් යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි වියදම් ප්‍රවේශයට අනුව 2019 වසරේ දී 5.5% ක සංකෝචනයක් වාර්තා කළ දළ දේශීය ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය, 2020 වසරේදී 6.2% කින් තවදුරටත් පහළ ගියේය.
- දළ දේශීය දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස දේශීය ඉතිරි කිරීම් 2019 වසරේදී පැවති 20.7% ක සිට 2020 වසරේදී 18.9% ක් දුක්වා අඩු විය.

➤ දේශීය හා ගෝලීය ආර්ථික සිදුවීම් කෙරෙහි බලපාන් සාදක

❖ මතුපිට උද්ධමනය උච්චාවචනයන් සඳහා බලපාන සාධක.

- මිල සූත්‍ර පාදක කරගත් දේශීය ඉන්ධන මිල ගණන් ඇතුළු පාලන මිල ගණන් ඉහළ දැමීම
- නිවාස සඳහා කුලී ඉහළ යාම
- තීරණදායී සංශෝධන
- 2018 වසරේ අග භාගයේ දී රුපියල් නියුණු ලෙස අවප්‍රමාණය වීමෙන් පසු කාලීන බලපෑම
- ආහාර මිල ගණන් අඩු මට්ටමක පැවතීම
- ආහාර මිල ගණන් නැවත ඉහළ යාම

❖ ගෝලීය ආර්ථික සිදුවීම් සඳහා බලපාන සාදක

ගෝලීය ආර්ථික සිදුවීම්	ගෝලීය ආර්ථික සිදුවීම් සඳහා බලපෑ සාධක	ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයට කරන බලපෑම
ආසියාතික මූල්‍ය අර්බුදය	අග්නිදිග ආසියානු කලාපයේ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ දැඩි පීඩනයකට ලක් වීම. විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ඒකක බොහෝ සේ අවප්‍රමාණය වීම.	ශ්‍රී ලංකා රුපියල් අවප්‍රමාණය වීම. ආසියාතික රටවලින් ආනයනය කරන ලද භාණ්ඩ මිල අධික වීම.
යුරෝපා ආර්ථික අර්බුදය	2006 වසරේ සිට අමෙරිකානු හා යුරෝපා කලාප වල ඇති වූ අවපාත තත්වය.	ශ්‍රී ලංකාවේ අපනයන වෙළෙඳපොළ විදේශ සේවා නියුක්තිය හා විදේශ ආයෝජන ඉහල යාම.
ලෝක ආහාර අර්බුදය	ඉන්ධන නිෂ්පාදනයට ආහාර විශාල වශයෙන් යොදා ගැනීම.	ශ්‍රී ලංකාවට ආනයන කරනු ලැබූ තිරිඟු පිටි, කිරිපිටි මිල ඉහළ යාම.
ගෝලීය උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම	වේගවත් කාර්මික විප්ලවය හේතුවෙන් ගෝලීය අවකාශයට මුදා හැරෙන වායුන් ප්‍රමාණය ඉහළ යාම.	සාගර සම්පත් විනාශ වී යාම, බෝග ඵලදාව අඩුවීම.

සමකාලීන ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති

2019 අයවැය වාර්තාව 2019 මාර්තු) වන දින “ජනතාවට ශක්තිය, දුප්පතුන්ට රැකවරණය, Enterprises Sri Lanka” නේමාව යටතේ නිටපු මුදල් අමාත්‍ය මංගල සමරවීර මහතා විසින් ඉදිරිපත් කරන ලදී.

ඒ යටතේ ආදායම් යෝජනා රාශියක් ද ඉදිරිපත් කරන ලදී. තෝරාගත් භාණ්ඩ සඳහා ආර්ථික සේවා ගාස්තුවක් නියම කිරීම, බිඩි කොළ සඳහා වූ සෙස් බදු සංශෝධනය කිරීමවිදේශ ගමන් පත්‍ර නිකුත් කිරීමේ

ගාස්තු හා ආගමන බදු සංශෝධනය කිරීම, සිගරට් හා අරක්කු හා තෝරාගත් හාණ්ඩ සඳහා හිඟපාදන බදු සංශෝධනය කිරීම ආදී ඒවා ඒ අතර විය.

2020 දී කෝවිඩ් 19 වසංගතය මධ්‍යයේ ආහාර සුරක්ෂිතතාව සහතික කිරීම සඳහා අනුගමනය කළ ප්‍රතිපත්ති

- සමාජ ආරක්ෂණ වැඩ වැඩසටහන් පුළුල් කිරීම.
- ඉලක්කගත පෝෂණය ආධාරක වැඩ වැඩසටහන් අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාම.
- සැපයුම් දාමයේ පාර්ශවකරුවන්ට නොසැලි සිටීම සඳහා හදිසි මූල්‍ය අවශ්‍යතා සපුරාලීම පිණිස පහසුකම් සැපයීම.
- රජය විසින් ආහාර ද්‍රව්‍ය මිලදී ගැනීම සහ මහජනයා අතර ඒවා බෙදා හැරීම.
- දේශීය කර්මාන්තය දිරිමත් කිරීම.
- ආහාර සැපයුම් දාමයට සහභාගිවන්නන් විසින් සෞඛ්‍ය හා ආරක්ෂණ රෙගුලාසි දැඩි ලෙස පිළිපැදීම.

කොළඹ වරාය නගර කොමිසම ස්ථාපිත කිරීම මගින් ලොව පුරා වන ආයෝජන ආකර්ෂණය මධ්‍යස්ථාන හා සමානවම ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යාමේ පරිසරයක් නිර්මාණය කරමින් ඒ හරහා විදේශීය සෘජු ආයෝජන ගලා ඒමේ ඉහළ මට්ටමකට ඔසවා තැබෙනු ඇතැයි අපේක්ෂා කිරීම.

- Covid - 19 හේතුවෙන් රැකියා පටිපාටීන් නිවසේ සිට රැකියාවේ නිරත වීම දක්වා විතැන් වීම.
- විශේෂයෙන්ම, රැකියා වර්ග පිළිවෙත් සම්බන්ධයෙන් වසංගතය කාල පරිච්ඡේදය තුළ ශ්‍රම වෙළෙඳපොළට ඇති කළ පෙර නොවූ විරූ බලපෑම මධ්‍යයේ ව්‍යාපාර අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ තාවකාලික පියවරක් ලෙස නිවසේ සිට රැකියාවේ නිරත වීමේ ක්‍රමය Work From Home වඩාත් ජනප්‍රිය විය.

❖ සහසු අභියෝගතා සමායතනය (MCC - Millennium Challenge Corporation)

උගුණ සංවර්ධන රටවල්දිළිඳුකම පිටු පිටුදැකීම හා ආර්ථික වර්ධනය ඉදිරියේ ඇති සංරෝධක ඉවත් කිරීම උදෙසා ඇමරිකා එක්සත් ජන ජනපදයේ මූල්‍යාධාර පිරිනැමීම වෙනුවෙන් ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය 2003 සහභු අභියෝගතා පනතින් ස්ථාපිත වූ ආයතනයකි.

සහසු අභියෝගතා ගිවිසුම හරහා මූලිකවම පස් අවුරුදු කාලයක් සඳහා වන ව්‍යාපෘති වෙනුවෙන් මූල්‍යාධාර ලබා දෙනු ලබන අතර,

- I. ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රය
- II. කෘෂිකර්මාන්තය හා ඉඩම්
- III. බලශක්ති හා ජල කලමනා කළමනාකරණය යන ඉසව් වෙත අවධානය යොමු කරනු ලබයි.

එහිදී මූල්‍ය ආධාර ලබාදීමට රාජ්‍යයන් තෝරා ගැනීමේදී දේශපාලනික ආර්ථික හා සමාජීය නිර්ණායක 17 පිළිබඳ එකඟ ආයතනය විසින් සලකා බලනු ලබයි.

MCC ගිවිසුම හරහා ආධාරයක් ලෙස නැවත අයකර ගනු නොලබන ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 480 (ශ්‍රී ලංකා රුපියල් බිලියන 85ක්) ලංකාවට ලබාදීමට නියමිතව තිබුණි.

MCC ගිවිසුම හරහා ශ්‍රී ලංකාවට ඇතිවිය හැකි බලපෑම කුමක්ද?

- ගිවිසුම අනුව ශ්‍රී ලංකාවට ලබාදීමට නියමිත ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 480න් ඩොලර් මිලියන 447.5 උපයෝජනය කළ යුතු වන්නේ ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණය සහ ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රය ප්‍රතිසංස්කරණය යනු මූලික ව්‍යාපෘති අරමුණු වෙනුවෙන් ය.
- ප්‍රවාහන සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය හරහා මෙරට ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රයේ කාර්යක්ෂමතාවය වර්ධනය කිරීම අරමුණු කර ඇති අතර, මේ යටතේ,
 - 1) මධ්‍යම වටරවුම් මාර්ගන්තුව (central Ring road network) ඇතුළත් ප්‍රදේශ්වල මාර්ගනවීකරණය කිරීම.
 - 2) මාර්ග තද බදු කළමනාකරණය කිරීම (Advanced traffic management system)
 - 3) පොදු බස් රථ සේවාව නවීකරණය කිරීම (bus transport service modernization) යන මූලික ප්‍රතිඵල අත්පත් කර ගැනීමට ඉලක්කගත කර ඇත.
- ගිවිසුමගත ව්‍යාපෘතිය තුළ පාරිසරික තිරසර භාවය වෙත අඩු අවධානයක් යොමු කර තිබීම ප්‍රධානතම ගැටලුවකි. ඒ අනුව ව්‍යාපෘතිය යටතේ යෝජිත මධ්‍යම වටරවුම් මාර්ගය නිර්මාණය කිරීම පාරිසරික වශයෙන් අයහපත් බලපෑම් ඇති කිරීමට නියමිත බව පරිසරවේදීන්ගේ මතයයි. මෙම මාර්ග ජාලය මෙරට මධ්‍යම කඳුකරය ආශ්‍රිත පරිසර සංවේදී කලාප හරහා නිර්මාණය කිරීමට යෝජිතය.

- එක් ගිවිසුම යටතේ වඩාත් වැඩි අවධානයක් යොමුවී ඇති ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘතිය හරහා තෝරාගත් දිස්ත්‍රික්ක 12ක රජයට අයත් සහ අයිතිකරුවන් සහිත ඉඩම් මත නිසි ඔප්පුවක් නොමැතිව බලපත්‍ර මගින් ඉඩම් අයිතිය ලබාගෙන සිටින පුද්ගලයන්ට නිසි ඔප්පු ලබා දීමත් ඉඩම් ඔප්පු බිට්ටල්කරණය හරහා වාර්තා පවත්වාගෙන යාම අපේක්ෂිතය.

MCC ආධාර මගින් ශ්‍රී ලංකාවට ලැබෙන වාසි.

- බස්නාහිර පළාතේ දැනට පවතින වාහන තදබදය ලිහිල් කිරීම.
- ගමන් පහසුව මගින් ජනශාට වඩාත් පලදායී ලෙස ආර්ථික වර්ධනයට දායක වීමට හැකියාව ලැබීම.
- වෙළඳපොලට ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාව වර්ධනය.
- ඒ හේතුවෙන් තම ප්‍රදේශවල ජනතාවට තම නිෂ්පාදන පහසුවෙන් අලෙවි කර ගැනීමට හැකිවීම.
- ඊ- ප්‍රවේශ පත්‍ර මගින් බස් ගාස්තු එකතු කර ගැනීමට පහසු වීම.
- ඊ-ඉඩම් ඔප්පු හේතුවෙන් ඉඩම් හිමියන්ට තම ඔව්සපු ආරක්ෂිතව තබා ගැනීමට පහසු වීම හා බැංකු ණය අයදුම් කිරීමේදී පහසු වීම.

MCC ආධාර මගින් ශ්‍රී ලංකාවට ඇති අවාසි.

- ජාතික ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් හෝ වෙනත් උපාය මාර්ගික වැදගත්කමක් වෙනුවෙන් රජය භාරයේ පමණක් තිබිය යුතු ඉඩම් තොරතුරු එක් ආයතනයක් සතුවීම.
- බලපත්‍ර යටතේ ගොවීන් විසින් භුක්ති විඳිනු ලබන වගා ඉඩම් වලට සින්නක්කර ඔප්පු ප්‍රදානය ඉඩම් අතිම ගොවි පරපුරක් නිර්මාණය කෙරෙන මූලික පියවරක් වීම.
- ජාතික ආරක්ෂාව හා ස්වෛරීත්වයට හිඛිය හැකි අවදානම.
- පොදු ප්‍රවාහන මාධ්‍යයක් වූ දුම්රිය පද්ධතිය පිළිබඳ අවධානය යොමු නොවීම.

කලාපීය වෙළඳ ගිවිසුම්

I. සජීනා

- 1995) දී ඇතිකරගත් එකගතාවයකි.
- සාර්ක් කලාපීය රටවල තීරු බදු හා තීරු බදු නොවන වෙළෙඳ බාධක ඉවත් කිරීම තුළින් වෙළෙඳ හා ආර්ථික සහයෝගීතාවය පුළුල් කිරීම අරමුණු කරගෙන සිටී.

- ප්‍රභවස්ථාන නීති (Rules of origin) ලැයිස්තුව මේ සඳහා බාධා වී ඇත.

II. සර්ටා

- 2006 වර්ෂයේ දී අත්සන් කර එක්ගතාවකි.
- සර්ටා වලට වඩා වැඩි භාණ්ඩ ප්‍රමාණයක් ඇතුළත් වනු ඇත.
- කලාපයේ සංවර්ධනය වන රටවල් අවුරුදු හයක් තුළ දී තීරු බදු 0% - 5% න් අතර ප්‍රමාණයකට අඩු කිරීමටත් උභය සංවර්ධිත රටවල් අවුරුදු 10 කින් තීරුබදු එම මට්ටමට ගෙන ඒමත් එකඟ වී ඇත.

III. බිම්ස්ටෙක් නිදහස් වෙළෙඳ ගිවිසුම

- 2004 වර්ෂයේ සිට ක්‍රියාත්මක වේ.
- බෙංගාල බොක්ක ආශ්‍රිත සාමාජික රටවල් වලින් සමන් සමන්විත වේ.
උදාහරණ: බංගලාදේශය, ඉන්දියාව, මියන්මාරය, නේපාලය, භූතානය, ශ්‍රී ලංකාව හා තායිලන්තය
- විශේෂයෙන් අවධානය යොමු කර ඇති ක්ෂේත්‍ර.
උදාහරණ: වෙළඳාම හා ආයෝජන, තාක්ෂණය, බලශක්තිය, ජලජ සම්පත්, සංචාරක කර්මාන්තය, ප්‍රවාහනය හා සන්නිවේදනය

IV. ආසියා - ශාන්තිකර වෙළෙඳ ගිවිසුම

- 2005 ආරම්භ කළ සංවිධානයකි.
- සාමාජිකයන් වන්නේ උදාහරණ බංගලාදේශය, ඉන්දියාව, මියන්මාරය, ශ්‍රී ලංකාව, චීනය, පිලිපීනය, දකුණු කොරියාව

V. තීරයක් සහ මාවතක් ව්‍යාපෘතිය

- තීරයක් හා මාවතක් ව්‍යාපෘතිය ව්‍යාපෘතිය චීනය මගින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ගොඩබිමෙන් හා සාගරයෙන් චීනය යුරෝපයට සම්බන්ධ කෙරෙන වෙළෙඳ මාර්ගය වූ ඓතිහාසික සේද මාවත යළි ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීමට චීනය විසින් ගනු ලැබූ ප්‍රයත්නය කි.

ශ්‍රී ලංකාව වෙත ගමන් වන ආර්ථික බල බලපෑම්

- ඓතිහාසික අවධියේ පටන් ශ්‍රී ලංකාව සමුද්‍රීය සේද මාවතේ වැදගත් ස්ථානයක් හිමි කරගෙන සිටින අතර මෙම ව්‍යාපෘතිය මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ආයෝජනය, සංචාරක ව්‍යාපාරය, වෙළෙඳාම මත බලපෑම් ඇති කරනු ඇත.
- තිරයක් හා මාවතක් ව්‍යාපෘතිය යටතේ ශ්‍රී ලංකා රජය විශාල ප්‍රාග්ධන ව්‍යාපෘති දෙකක් සංවර්ධනය කරනු ලබයි. එනම් හම්බන්තොට වරාය ආශ්‍රිතව ආර්ථික කලාපයේ සංවර්ධනය කෙරෙන අතර කොළඹ වරාය නගරය ආශ්‍රිතව මූල්‍ය හා වාණිජ කටයුතු වර්ධනය කිරීමට අපේක්ෂා කරයි.
- හම්බන්තොට වරාය ආශ්‍රිත කාර්මික කලාපයට විශාල ආයෝජනයක් වියයෙන් අපේක්ෂා කරන අතර එමගින් සේවා නියුක්තිය රාජ්‍ය බදු ආදායම ප්‍රාදේශීය සංවර්ධනය යන අංශ වලට ප්‍රතිලාභ සැලසීම.
- මෙම ව්‍යාපෘතියේ විවිධ අදියරයන්හි ඉදිකිරීම් සඳහා සහ යටිතල පහසුකම් සැපයීමට ශ්‍රී ලංකාවේ සමාගම් වලට සහභාගි වීමට අවස්ථාව උදාවනු ඇත.
- ගෝලීය වටිනාකම් ජාලයට සම්බන්ධ වීමට හැකි වීම. සමුද්‍රීය සම්පත් ගවේෂණය තාක්ෂණය, හා දැනුම් හුවමාරුව, රැකියා උත්පාදනය වැනි අංශ වර්ධනය වීම.
- 2010 වර්ෂයේ සිට ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණෙන සංචාරකයින්ගේ ප්‍රමාණය ඉහළ යාම හරහා සංචාරක ව්‍යාපාරය සංවර්ධනය වීම.

පාස්කු ඉරුදෙන ප්‍රහාරය නිසා සේවා අංශයට සිදු වූ සිදු වූ බලපෑම

- වර්ධන වේගයක් පෙන්වුම් කළ ආර්ථිකය පුනර්ජීවනය කිරීමයි.
- එසේ වෙතත් covid - 19 වසංගතය පැතිරීම හා වසංගතය පැතිරීම වැළැක්වීම සඳහා ගනු ලැබූ ක්‍රියාමාර්ග හමුවේ ආර්ථිකයේ සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් මෙන්ම ආර්ථිකය යළි යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ ක්‍රියාවලිය ද දැඩි දුෂ්කරතාවලට මුහුණ දුන්නේ ය.

